

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.246

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Jeudi 1 Février 1951 Հինգշաբթի 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6371–Նոր շրջան թիւ 1782

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Աւարայրի ճակատամարտը (451)

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Այսօր, 1951 փետրուար 1, 1500ամեակն է Վարդանանց պատերազմին, որ տեղի ունեցաւ 451ին, Արտազի կամ Շաւարշանայ դաշտին մէջ, Տղմուտ գետին ափը (Մասիսէն դէպի հարաւ-արեւելք, Մակուի մէջ): Ղազար Փարպեցին դաշտը կը կոչէ Տղմուտ, իսկ Եղիշէն՝ Աւարայր:

Ճակատամարտէն առաջ, Վարդան ճառ մը կը խօսի, յանձնարարելով իր զինակիցներուն մնալ անդրդուելի եւ կռուիլ քաջութեամբ: Յետոյ կը խօսի Ղեւոնդ երէց, յորդորելով թէ «այսօր եպիսկոպոսները եւ երէցներն ու սարկաւագները, սաղմոսերգուներն ու գրակարդացները, ամէն մէկը սահմանուած կանոնով իբրեւ սպառազինուած եւ պատերազմի պատրաստուած՝ կ'ուզեն ձեզ հետ միասին յարձակիլ եւ ջարդել ճշմարտութեան թշնամիները»:

Եւ կը սկսի պատերազմը: Եղիշէն է որ կը նկարագրէ (աշխարհաբարի թարգմանուած՝ պրոֆ. Եր. Տ. Մինասեանի կողմէ, նախկին վարդապետ).—

... Եւ երբ այսպէս պատրաստուեց, երկու կողմերն էլ սրտմտութեամբ եւ մեծ բարկութեամբ շայրացած եւ երկուսն էլ գազանացած զօրութեամբ միմեանց վրայ յարձակուեցան, երկու կողմերի աղմուկն ու աղաղակը ճայթում էր ինչպէս իրար խառնուած ամպերի միջից եւ ձայների դղրդիւնը շարժում էր լեռների քարանձաւները: Բազմաթիւ սաղաւարտներն ու զրահապատած զօրականների զէնքերը փայլում էին ինչպէս արեւի ճառագայթների շողեր:

Նաեւ բազմաթիւ սուսերների շողալուց եւ բազմախուռն նիզակների ճօճուելուց կարծես ահաւոր կրակ էր թափւում երկնքից: Որովհետեւ ո՞վ կարող էր պատմել ահաւոր ձայների մեծ իրարանցումը եւ թէ ի՛նչպէս վահանաւորների թնդիւնը ու աղեղների լարերի ճայթիւնը առ հասարակ խլացնում էին բոլորի ականջները:

Այնտեղ պէտք էր տեսնել թէ ի՛նչ մեծ տագնապ եւ անչափ իրարանցման աղէտ կար երկու կողմերում էլ, երբ յանդուգն յարձակումով իրար էին բախւում, որովհետեւ թանձրամիտները յիմարանում էին եւ վախկոտները վհատում, քաջերը խիզախում էին եւ անվեհեր կտրիճներն աղաղակում: Եւ ամբողջ բազմութիւնը իրար գլխի խմբուելով՝ գետն ամէն կողմից փակեցին, եւ գետի դժուարութիւնից վախեցած Պարսից զօրքն սկսեց իր տեղում վխտալ: Իսկ Հայոց զօրքն անցաւ գետը եւ ձի նստած՝ մեծ զօրութեամբ յարձակեցաւ: Ուժգնօրէն իրար զարնուելով՝ երկու կողմից էլ բազմաթիւ վիրաւորներ գետն ինկած թպրտում էին:

Այս մեծ տագնապի մէջ դէպ ի վեր նայեց քաջ Վարդանը եւ տեսաւ որ Պարսից զօրքի ընտիր-ընտիր քաջ զօրականները Հայոց զօրքի ձախ կողմն ընկճեցին, նա մեծ ուժով յարձակեցաւ այն տեղը եւ Պարսից զօրքի աջ թեւը ջարդելով՝ քշեց գազանների կողմը եւ շուրջը պտտելով կոտորեց մինչեւ նոյն տեղը: Եւ այնպիսի տագնապ ու իրարանցում ձգեց նրանց մէջ որ, մինչեւ անգամ Մատեան գնդի հաստատուն կազմակերպութիւնը քայքայուեցաւ, ցրիւ եկաւ եւ դեռ եւս պարտութիւն չկրած փախուստ տուաւ:

... Ինկած դիակների թիւն այնքան մեծ էր որ նմանւում էր խորտուբորտ քարակոյտերի:

Երբ այս բանը տեսաւ Մուշկան Նիւսալաւուրտը, սպասում էր Արտաշիրի որ գազաններին վրայ նստած էր (ինչպէս) բարձր դիտանոցում, ինչպէս ամուր քաղաքում եւ գալարափողերի բարձր ձայնով շտապեցրեց իր գնդերին եւ յառաջամարտիկ զօրքերով շրջապատեց նրան:

Իսկ կորովի Վարդանն իր քաջ նիզակակիցներով մեծ կոտորած արեց այնտեղ, ուր եւ հէնց ինքն էլ արժանի եղաւ ստանալու կատարեալ նահատակութեան պսակը:

Եւ պատերազմի գործը երկարելով՝ օրը տարաժամեց եւ երեկոյեան դէմ դադարեց. շատերն իրենց մահուան օրհասը գտան. մանաւանդ որ դիակներն այնպէս խիտ էին ու իրար մօտ թափուած, ինչպէս անտառի կտրատուած փայտերը:

Այնտեղ պէտք էր տեսնել նիզակների կոտորատումն ու աղեղների խորտակումը, ուստի եւ չէին կարողանում ստոյգ որշել երանելիների սուրբ մարմինները, եւ սաստիկ խուճապ ու իրարանցում էր երկու կողմերի ընկածների համար: Իսկ ողջեր (կենդանի) էին մնացել, ցիրուցան եղան ամուր ձորերի լեռնադաշտերում. եւ երբ պատահում էին միմեանց, դարձեալ սպանում էին մէկ մէկու: Եւ այսպէս դաժան գործը շարունակուեցաւ մինչեւ արեւի մայր մտնելը:

Եւ որովհետեւ ժամանակը գարնանային էր, ծաղկալից դաշտերը լեցուեցան յորդահոս արիւնով: Մանաւանդ երբ մէկը տեսնում էր ընկած բազմաթիւ դիակների կոյտերը, սիրտը կտրատւում էր եւ աղիքները գալարւում, լսելով խոցուածների մռմռոցը եւ ջարդուածների մռնչիւնը, վիրաւորների թաւալգլոր սողալն ու շարժիլը, վախկոտների փախուստը, վհատածների թաքկենալը (պահուիլ), անարի մարդկանց սրտաբեկութիւնը, կանացի ճիչերը, սիրելիների ողբը, մերձաւորների սուգը, բարեկամների վայնասունը: Որովհետեւ ոչ թէ մի կողմը յաղթեց եւ միւս կողմը պարտուեց, այլ քաջերը քաջերի դէմ դուրս գալով՝ երկու կողմերն էլ պարտութիւն կրեցին»:

X

Բոլորս ալ գիտենք,— այս ճակատամարտին մէջ Հայերը ունեցան 1036 նահատակներ, որոնց 287ը նախարարական տոհմերէ: «Իսկ ուրացողների եւ հեթանոսների կողմից ընկան 3544 մարդ», ուրեմն եռապատիկ, ինչպէս կը վկայէ Եղիշէն:

ՄԱՀ ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԵԼԵԿԵԱՆԻ

Վերջին պահուն Բարեգործականի գրասենեակէն ցաւով կ'իմանանք ազգային բարերար եւ Բարեգործականի փոխ-նախագահ Տիգրան խան Քէլէկեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Նիւ Եորքի մէջ, Յունուար 30ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԱՆՑԱՒ

Զօրեքշաբթի առտուան դէմ, ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը 7ի դէմ 44 ձայնով քուէարկեց ամերիկեան առաջարկը, որուն համաձայն, Համայնավար Չինաստանը նախայարձակ կը հռչակուի եւ հետեւաբար կը դատապարտուի Միացեալ Ազգերու կողմէ: Ամերիկեան առաջարկը, վերջին պահուն կրած էր բարեփոխում մը:

Որոշումի քուէարկութիւնը յետաձգելու նպատակով, խորհրդային եւ լեհ պատուիրակներու առաջարկները մերժուեցան նախ քան քուէարկութիւնը:

Վերջին պահուն կը հաղորդուէր նմանապէս, թէ Փեքինը ընդունած էր ասիական պետութեանց առաջարկը, որ կը նախատեսէր զինադադարի կնքում մը, բանակցութիւնները սկսելէն անմիջապէս վերջ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ դաշնակիցներու դէպի Սէուլ յառաջխաղացումը, բուռն դիմադրութեան հանդիպելով կը կաղայ: Դաշնակից նաւատորմը — ամերիկեան մեծ զրահաւոր «Միսուրի»ի մասնակցութեամբ — սաստկօրէն ռմբակոծեց Քանգոնկը, 38ը զուգահեռականէն 50 քիլմ. դէպի հիւսիս, Արեւելեան ծովեզերքին վրայ: Ուրիշ նաւաբաժին մըն ալ ռմբակոծեց Ինչոնը: Օդանաւային ուժերն ալ, իրենց կարգին, ռմբակոծեցին զինուորական կարաւանները Փիոնկեանկի մօտերը:

ԿՐՃԱՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ.— Անգլիոյ վարչապետը երեսփ. ժողովին առջեւ յայտարարեց, թէ հում նիւթերը բաժնեչափով պիտի տրուին, գործարաններ պիտի բռնագրաւուին եւ ոչ-անհրաժեշտ արտադրութիւնները պիտի կրճատուին կամ բոլորովին արգիլուին: Ամէնէն առաջ պերճանքի իրերը պիտի վերցուին հրապարակէն: Հաւանաբար հանդերձեղէնն ալ բաժնեչափի ենթարկուի: Այս բոլորը պիտի կատարուին աստիճանաբար, եթէ միջազգային տագնապը չփարատի:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ բնակիչներուն թիւը 1.675.000ի բարձրացած էր 1950 Նոյեմբեր 15ին, ինչպէս հաղորդեց Թէլ-Ավիվի անթէլը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ երկիրներուն մէջ բոլշեւիկեան կառավարութիւնները սեղմումներ հաստատած են Ֆրանսայի դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն դէմ: Կառավարութիւնը որոշեց համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել փոխադարձաբար: (Նոյնպէս Ամերիկա):

Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներ կատարելապէս համաձայն

ՆԵՐՔԻՆ ԹԷ ԱՐՏԱՔԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ուաշինկթընէն ստացուած ամենավերջին տեղեկութեանց համաձայն, երրորդ հանդիպումէ մը վերջ, որու ընթացքին քննուած են ելմտական ու տնտեսական հարցեր առաւելապէս, վերջացած են Թրումըն – Փլեվէն խորհրդակցութիւնները, բոլորովին սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ, ինչ որ գոհ ձգած է երկու կողմերն ալ:

Երկրորդ հանդիպումը յատկացուած էր եւրոպական հարցերու եւ մասնաւորապէս Հիւսիսային Ատլանտեանի պաշտպանութեան ծրագրի քննութեան: Նկատի առնուած է Արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեան հարցը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի պաշտպանողական պատրաստութիւնները:

Այս երկրորդ հանդիպումէն վերջ, հրատարակութեան տրուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, ուր կ'ըսուի թէ քննուած են Եւրոպայի եւ մանաւանդ եւրոպական միութեան վերաբերեալ խնդիրները, ինչպէս նաեւ Եւրոպայի պաշտպանութեան միջոցներու ներկայ վիճակը, Ատլանտեանի կազմակերպութեան շրջանակին մէջ: Նախագահ Թրումըն եւ վարչապետ Փլեվէն կատարելապէս համաձայն գտնուած են:

Պ. ՓԼԵՎԷՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ

Ընդառաջ երթալով ամերիկեան մամուլի հրաւէրին, Պ. Փլեվէն, ի ներկայութեան 800 ամերիկացի օրագրողներու խօսեցաւ շատ կարեւոր ու երկար ճառ մը, անգլերէն լեզուով եւ բազմիցս ծափահարուեցաւ ներկաներէն:

— «Պիտի խօսիմ ձեզի կրցածիս չափ անկեղծօրէն եւ յստակօրէն: Եկած եմ իբրեւ բարեկամ մը, բարեկամներու հետ խօսելու համար: Մենք միացած ենք դատի մը շուրջ: Մենք ունինք կենցաղ մը, որ թանկագին է մեզի համար,— իրաւունքը ապրելու այնպէս ինչպէս մենք կ'ուզենք, իրաւունքը աշխատելու եւ խօսելու ազատօրէն, իրաւունքը, զոր կ'ուզենք պահպանել մեզի, մեր զաւակներուն եւ թոռներուն համար: Բայց գիտենք որ այս կենցաղը այսօր կը գտնուի սպառնալիքի տակ եւ կարելի է պահել զայն միայն արթնութեամբ եւ վճռական ճիգերով: Պատերազմ մը շահելու համար չէ որ կը պատրաստուինք, այլ յարձակման առաջքը առնելու եւ խաղաղութիւնը պահպանելու: Այս նպատակով անհրաժեշտ են զէնքեր ու բանակներ եւ հարկ է որ ամէն երկիր օգտագործէ իր աղբիւրներուն, ճիգերուն եւ կամքին առաւելագոյնը: Այս պատճառով, դեռ անցեալ Օգոստոսի 5ին Ֆրանսա որոշ յանձնառութիւններ ստանձնեց ու նաեւ առաջարկեց զինուորական միացեալ հրամանատարութիւն մը: Իմ երկիրս խորապէս երախտապարտ է որ ամերիկեան կառավարութիւնը մեր տրամադրութեան տակ դրաւ իր ամենամեծ զօրավարներէն մէկը՝ զոր. Այզընհաուըրը, որ այսօր մեր ալ զօրավարն է: Հպարտ ենք այսօր զայն մեր ընդհ. հրամանատարը կոչելով»:

Պ. Փլեվէն ըսաւ որ Ֆրանսա 20 կանոնաւոր զօրաբաժիններ պիտի ունենայ 1953ի վերջերը: Ասոնց տասը պատրաստ պիտի ըլլան այս տարուան վերջը, առանց հաշուելու Հիւս. Ափրիկէի եւ Հնդկաչինի մէջ գտնուող ուժերը: Այս կազմակերպութիւնը պիտի ներկայացնէ 900 հազարնոց ուժ մը, մինչ 1939ին Ֆրանսայի ուժը կը հասնէր 800 հազարի: Այս նպատակով 18 ամսուան բարձրացուած է զինուորութեան շրջանը: «Կազմելու վրայ ենք նաեւ պահեստի ուժեր, որոնք պատերազմի մը պարագային, պիտի կրկնապատկուին մեր բանակին ուժը: Մեծ ճիգ մըն է այս երկրի մը համար, որ առաջին աշխարհամարտէն կորսնցուց 1.800.000 հոգի եւ երկրորդէն՝ 600 հազար եւ որ մէկ սերունդի շրջանին, երկու անգամ ռազմադաշտ դարձաւ եւ թշնամիէն գրաւուեցաւ: Ասկէ զատ Հնդկաչինի մէջ ունինք 160.000 զինուորներ, որոնց 60 հազարը բուն իսկ Ֆրանսայէն, ինչպէս նաեւ 150.000 վիեթնամցի օժանդակ զինուորներ: Կը կռուինք այնտեղ հինգ տարիէ ի վեր եւ մեր երկրէն 12.000 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ: Այս ճիգը մեզի կ'արժէ երկու միլիառ տոլար: Տխրութեամբ կը յայտնեմ որ այնտեղ կորսնցուցինք 25.000 ռազմիկներ, որոնց կարգին եւ փայլուն ապագայ ունեցող սպաներ: Ինչպէս ամերիկացի զինուորները Քորէայի մէջ, մերիններն ալ Հնդկաչինի մէջ կը կռուին ու կը մեռնին, որպէսզի ասիացի ժողովուրդները ապրին համայնավար ճնշումէ եւ ահաբեկումէ ազատ վիճակի մէջ»:

Վարչապետը խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի համայնավարներու մասին: Ըսաւ թէ ձախողեցան անոնք իրենց գործադուլներուն եւ քաղաքական ցոյցերուն մէջ: «Մեր ճարտարարուեստը յառաջդիմեց: Այսօր, նախապատերազմեան շրջանէն 100ին 33 աւելի է ան: Զորս տարի առաջ համայնավար «Իւմանիթէ»ն կը տպուէր 600.000 օրինակ: Այսօր՝ հազիւ 218 հազար: Օրագրողներ էք եւ կը հասկնաք թէ ինչ կը նշանակեն այս թիւերը: Տա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ, 26 Յունուար, (Յառաջ). — Գերմանիոյ ընդդիմադիր (ընկերվարական) կուսակցութեան պետը, Տօքթ. Քուրթ Շումախըր լրագրական ասուլիսի մը մէջ պարզեց իր տեսութիւնները ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին, պատասխանելով զանազան հարցումներու:

Փլեվէնի ծրագրին առթիւ, յայտնեց թէ, հինցած եւ «փոշոտած» է, քանի որ Այզընհաուըրի ճամբորդութեան նպատակը ոչ թէ եւրոպական, այլ Ատլանտեան բանակի մը կազմութիւնն է: Զարմանք յայտնեց, որ Ֆրանսական կառավարութիւնը դեռ կը շարունակէ այդ ծրագրին հետապնդումը: Գերման կառավարութեան մէկ մեծ սխալն է պատճառը որ Ֆրանսան դեռ բաներ մը կը յուսայ այդ ծրագրէն: Եթէ Տօքթ. Ատէնաուըր Փլեվէնի ծրագիրը երբեւ հիմ ընդունած չըլլար, արդէն վերջացած պիտի ըլլար խնդիրը:

Զաարի շրջանին մասին խօսելով, խստօրէն քննադատեց Ֆրանսական կառավարութեան բռնած դիրքը, որ կը ձգտի տնտեսապէս (անուղղակի՝ քաղաքականօրէն) կապել Զաարի շրջանը (Սար) Ֆրանսայի: «Այս անջատումը անընդունելի է Գերմանիոյ համար: Զաարը Գերմանիոյ մաս կը կազմէ եւ ոչ մէկ դաշնագիր կամ համաձայնութիւն կայ զայն անջատելու համար: Նշանակութիւն չունի թէ անջատուած հողամասը մեծ է թէ փոքր, նշանակութիւն ունի սակայն այն որ կը փորձուի անջատել գերմանական հողամաս մը: Գերմանիոյ համար անընդունելի է որեւէ փորձ այդ ուղղութեամբ, մենք չենք կրնար ընդունիլ, որովհետեւ կը կորսնցնենք մեր բարոյական ուժը՝ Օտէր – Նայսը գետերէն դէպի արեւելք գտնուող հողամասերը ետ պահանջելու: Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը պիտի աշխուժացնէ Զաարի խնդրին արծարծումը, զոր Ատընաուըրի կառավարութիւնը կ'անտեսէ»:

Տօքթ. Շումախըր «հիւանդութեան» պատճառով չէր տեսակցած Այզընհաուըրի հետ, այլ ղրկած էր իր փոխանորդը՝ Օլլընհաուէր, որ 20 վայրկեան տեսակցած էր զօրավարին հետ: «Այդ կարճ ժամանակամիջոցին Օլլընհաուէր ամենայն պարզութեամբ յայտնած է մեր կուսակցութեան նախապայմանները Գերմանիոյ կողմէ տրուելիք զինուորական աջակցութեան մը: Առանց քաղաքական հաւասարութեան կարելի չէ հաւասար զոհաբերութիւն պահանջել»: Այզընհաուըր իրաւունք տուած է Օլլընհաուէրի տեսակէտներուն: «Սպայակոյտի մարդիկը լաւ գիտեն ուժերը գումարելու եւ հանելու թուաբանական հաշիւը, որ սակայն շատ մը արեւմտեան քաղաքագէտներ չեն կրնար»:

Հայտէլպէրկի հին դղեակին մեծ սրահին մէջ, ուր աւելի քան երեք հազար ունկնդիրներ հաւաքուած էին նոյն օրը, Շումախըր խօսեցաւ մէկուկէս ժամ տեւող ճառ մը եւ խստօրէն քննադատեց կառավարութեան բռնած ընթացքը թէ ներքին եւ թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Անդրադառնալով ածուխի չգոյութեան, գներու բարձրացման եւ երկու միլիոնի հասնող անգործներու թիւին, ցոյց տուաւ օրինակներով թէ այսօրուան կառավարութիւնը դրամատիրութեան եւ ծանր ճարտարարուեստի (ածուխ եւ պողպատ) շահերը միայն կը պաշտպանէ, անտեսելով բանուորական եւ աղքատ դասակարգի շահերը: «Ատընաուըրի կառավարութեան բռնած տնտեսական քաղաքականութիւնը մէկուկէս տարուան մէջ քաոս մը ստեղծեց, ուր հարուստը աւելի հարստացաւ եւ աղքատը աւելի աղքատցաւ: Ասոր յանցանքը կ'իյնայ սակայն այն բազմամիլիոն ընտրողներուն վրայ որոնք առաջին խորհրդարանական ընտրութեան առթիւ իրենց ձայնը տուին այն կուսակցութիւններուն, որոնք դրամատիրութեան պաշտպաններն են եւ չեն մտատանջուիր ընկերային հարցերով: Քուէ տալը ոտնագնդակի դրաւի ընտրութիւն չէ, այլ կատարեալ համոզում եւ գիտակցութիւն կը պահանջէ:»

«Ինչ կը վերաբերի Կրօթըվոլի նամակին, որուն մէջ արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութեան վարչապետը երկու Գերմանիաներու միացման հարցը կ'արծարծէ, պարզապէս Խորհրդային Միութեան մէկ անճարակ խաղն է, որով Մոսկուա գրուած եւ արեւելեան Պերլինի Փանքոյի մէջ ստորագրուած այս նամակով կ'ուզուի զէնք մը տալ ռուս քաղաքագէտներուն ձեռքը, որպէսզի նախատեսուած Զօրսերու ժողովին մէջ իբրեւ փաստաթուղթ ներկայացուի: «Ամէն անգամ որ Զօրսերու ժողով տեղի ունենայ, նոյն այս փորձը ուրիշ բառերով կը կատարուի: Մոսկուայի, Փարիզի եւ Լոնտոնի նման ժողովներու օրերուն նոյն փորձը կատարուեցաւ, «Ոչ, գոչաց Շումախըր ժողովին մէջ, ոչ, Խ. Միութիւնը չուզեր ազատ եւ ժողովրդավար միացեալ Գերմանիայի մը կազմութիւնը, այլ կը ձգտի իրեն ենթակայ Գերմանիա մը ստեղծել, որ ռուսական նահանգ մը ըլլայ գերմանախօս բնակչութեամբ»: «Սթալինը ինքը իր բերնով յայտնած է Րոզվէլթի հետ ունեցած տեսակցութեանց ընթացքին թէ՝ Գերմանիոյ ջախջախումէն վերջ, երբ հարց տրուի Գերմանիան միացնելու, ինք բացարձակօրէն պիտի հակառակի»:

Գերմանական զինուորական ուժերու մասնակցութեան խնդիրը, որ մեծապէս կը յուզէ աշխարհը, ինքնին շատ պարզ է, ըստ Շումախըր, «Մեր պահանջն է՝ հաւասար զոհաբերութիւն, հաւասար վտանգում, հաւասար «շանս»: Պարզապէս խաղալիք է եւ վնասակար եթէ չնչին ուժեր վերակազմուին Գերմանիոյ մէջ: Եթէ կ'ուզեն գոցացնել այս ճակատը պէտք է հսկայական ուժեր հաւաքել Գերմանիոյ մէջ: Ուրիշ լուծում չկայ, հակառակ պարագային մեր երկիրը պիտի դառնայ պատերազմի դաշտ: Թող արեւմտեան պետութիւնները ցոյց տան թէ իսկապէս ժողովրդավար են եւ իսկական եւրոպական միութեան մը կը ձգտին:»

× Տօքթ. Շումախըր վաթսունի մօտ անձ մըն է, բարձրահասակ եւ լայն լանջքով, որուն վրայ աչքի կը զարնէ անհամեմատ մեծ գլուխը, դեղին մազերով եւ լայն ճակատով: Շատ տառապած է նացիական շրջանին եւ մէկ ոտքը եւ ձեռքը կաթուածահար եղած են: Իր դրագրուհիին օգնութեամբ միայն կրնայ քալել: Աջ բազուկը դրած անոր ուսին, կը մօտենայ իր սեղանին եւ դժուարութեամբ կը նստի աթոռին վրայ: Մանաւանդ իր երկնակապոյտ աչքերը, որոնք մեծ ադամանդներու նման կը փայլին եւ յաճախ երկար վայրկեաններ անշարժ կը սեւեռին ծովածաւալ բազմութեան վրայ, ցոյց կուտան անոր համակ ուժականութիւնը:

Իր ճառը, զոր արտասանեց առանց որեւէ ձեռագրի, բոլորովին ազատ, եղբայրական տեսակցութեան շեշտով էր, բայց երբեմն իր պողպատեայ ձայնը հատու կերպով կը խուժէր գանկերէն ներս: Իր տրամաբանական ձեւաւորումները անխնայ էին իր հակառակորդներուն հանդէպ եւ համոզական զանգուածներուն համար: Հոս ու հոն նետուած սրամիտ դիտողութիւններ կը գրաւէին ունկնդիրներու սիրտը: Իր ճառը հասարակ տեղիք չունէր եւ կը մօտենար հարցերուն եւ կը ճակատէր անոնց հետ:

Վերջին ամիսներուն մէջ տեղի ունեցած ընտրութիւնները ցոյց տուին թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն շահելու ճամբուն մէջ կը գտնուի: Իր պահանջն է նոր ընտրութիւն: Յաջողութեան պարագային Տօքթ. Քուրթ Շումախըր պիտի դառնայ Գերմանիոյ նոր վարիչը:

ՏՕՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անցնելով Վարդանանց պայքարին, պատմական տեսակէտից, կը տեսնենք, որ այդ պայքարը Մամիկոնեան տոհմի պայքարն է ուրիշ ոչինչ: Այդ պայքարը մղել է տոհմը Վարդանից առաջ եւ Վարդանից յետ առանց փոփոխելու իւր քաղաքականութիւնը երկար դարերի ընթացքում:

Արտաւազդ ու Վաչէ, նորից մի ուրիշ Արտաւազդ, կամ Վասակ, Մուշեղ, Մանուէլ, Համազասպ, Վարդան, Վահան, Վարդ, մի ուրիշ Վարդան, կամ մի ուրիշ Մուշեղ, Գրիգոր եւ այլն, եւայլն, բոլորը միեւնոյն գործն են մղել Հայոց աշխարհի փրկութեան համար, բոլորն էլ վեհանձն կերպով եւ սուրը ձեռքին կռուել են թշնամւոյն դէմ եւ երջանիկ եղել, երբ ընկել են պատերազմի դաշտին վրայ: Տոհմի անունից է խօսում մեծ Մամիկոնեանը, ասելով — «Սրի երկիւղը անծանօթ է մեր տոհմին»:

«Եւ մեզնից եւ ոչ մէկը եւ ոչ մի ժամանակ չէ քաշուել սրի մահից: Եւ թէ ինչպէս աւելի բարի ընկերի մասին ենք հոգացել քան մեր անձին, բոլորին յայտնի է»:

Վարդան զօրավարի բարոյական մեծութիւնը ազդում էր նոյնիսկ իր թշնամիների վրայ: Վարդանը (սպանուելուց վերջն անգամ) աւելի մեծ տեղ էր բռնում Յազկերտի աչքում, քան թէ իրան կուսակից Սիւնեաց Վասակը, ուստի կորցնելով Վարդանի նման մեծ մարդուն, Յազկերտը իւր ոխը Վասակի վրայ դարձրուց եւ ոչնչացուց զայն:

Մի ուրիշ դէպք: Զզուած Սիւնեաց Վասակի ու նորա կողմնակիցների դաւաճանական քաղաքականութենէն, Մամիկոնէից տէրը վճռեց իւր եղբարց հետ միասին թողնել Հայոց աշխարհը եւ կամաւորապէս անցնիլ Հռովմայեցւոց կողմը:

Սիւնեաց Վասակ մարզպանը «զարհուրեց», Ղազար Փարպեցւոյ ասելով եւ դեսպաններ ուղարկեց Վարդանի մօտ, որ համոզեն կէս ճանապարհից վերադառնալ: Փարպեցին վկայում է որ «առանց Մամիկոնեան ազգի առաջնորդութեան անկարելի էր Հայոց աշխարհում գլուխ բերել որ եւ իցէ գործ»:

Պատգամաւորները այսպէս խօսեցին Վարդան սպարապետի հետ.

— «Դու ահաւասիկ հեռանում ես հանդերձ ընտանեօք, իսկ մենք բոլորէքեանս կորուստի ենք ենթարկուած, վասնզի անհնար է մեզ, ոչ էլ զաւակաց մեր փրկուել առանց ձեզ: Մի թողուք որ կորչինք, մանաւանդ որ մեզանից շատերը ձեր ցեղակից եւ արիւնակից ենք»:

Այն ատեն խօսեցաւ Մեծ Մամիկոնեան զաւակի սիրտը եւ նա ճանապարհից յետ դարձաւ ու սակաւ ժամանակ անց զոհ գնաց Աւարայրի դաշտում ազգի համար:

Այդ այն մեծ սէրն էր Վարդանի, զոր չէ մոռացել չեշտել Գամառ-Քաթիպա (Ռափայէլ Պատկանեան) երգելով. —

«Պատմէ շատերին Վարդանի մահը,
Թէ ինչպէս կորաւ հայ ազգի գահը,
Թէ ինչ վէհ սիրով սիրում էր Վարդան
Մայրենի հողը աշխարհ Հայաստան»:

Մի անգամ Վարդան իշխանը, վրդովուած Յազկերտի խստութենէն, ասաց Արքայից Արքայի երեսին քանի մը մարգարէական խօսքեր, որոնց միտքը Պարսիկները չհասկացան եւ սխալ մեկնեցին:

«Դուք լաւ գիտէք»— ասաց նա Յազկերտին— «իմ Մամիկոնէից նախնեացս վաստակը եւ քաջութեանց գործերը»: Հանդէպ այդ իմ մեծ նախնեաց ես շատ նուազ եմ... Բայց եւ այնպէս պէտք է ջանամ Աստուծոյ օգնութեամբ այնպիսի մի գործ կատարել, որ անոր համբաւը մնայ յաւիտեան անմոռանալի»: (Ղազար Փարպեցի):

Այդ մարգարէական խօսումը կատարեց Մեծն Վարդանը Տղմուտ գետի ափին: Դա իր վերջին մենամարտն էր, որ չէ մոռացուած 15 դարերի ընթացքում և կը մնայ յաւիտեանսյաւիտենից անմոռանալի, որովհետեւ դիւցազնական մի գործ էր, իսկ Վարդան զօրավարը իսկական դիւցազն, նման Հայոց հին Վահագնին, Հնդիկների Ինտրային, Աւեստայի Վերեթրագնային կամ Լէոնիդասին, որ Սպարտայի թագաւորն էր եւ Թերմոպիլէի հերոսը (480 նախ քրիս.):

Վարդան իշխանը օգնութիւն էր խնդրել Բիւզանդիոնի կայսրից, բայց չստացաւ: Հռչակաւոր անգլիացի պրոֆ. Ճորճ Րոլինսընի կարծիքով (տես «The Seventh Great Oriental Monarchy, London, 1876) կայսրը կը վախենար, որ «զարհուրելի Հոները Աթիլայի ղեկավարութեամբ կարող էին քանի մը ամիսների ընթացքում քարուքանդ անել կայսրութեան արեւմտեան մասը եւ յարձակիլ արեւելեան մասին վրայ:»

Այնուամենայնիւ Վարդան զօրավարը կարող էր յաղթել Աւարայրի ճակատամարտում Յազկերտին, եթէ Սիւնեաց Վասակը չանցնէր դաւաճանօրէն Պարսից կողմը եւ չթուլացնէր Հայոց ուժը՝ տանելով իրան հետ զօրքի կէսը:

Այս հանգամանքը հաստատում է նոյն Րոլինսընը ասելով.

— «Բայց նոյնիսկ այդ պարագային հաւանական է որ Հայաստան յաջողութիւն ունենար եւ նոյնիսկ կարենար պահպանել իր քրիստոնէութիւնը, եթէ իր ժողովուրդը միաբան լինէր եւ չշեղէր ազգային ծրագրից»:

Պարսիկները իրենց ամէնէն ընտիր զօրքն էին ուղարկել Վարդանի դէմ ռազմափիղեր եւ «անմահների զօրաբաժինը»: Այդ հանգամանքը ինքնին ցոյց է տալիս, որ Հայերին յաղթելը հեշտ բան չէր եւ Պարսից պետութիւնը լաւ գիտէր, թէ ում հետ գործ ունի:

«Մեծն Վարդանը» ասում է Ֆրանսացի պատմիչ René Grousset իր Հայոց պատմութեան մէջ, յարձակեցաւ «Անմահների» զօրաբաժնի վրայ եւ կոտորեց 140 հոգի, յետոյ ընդհարեցաւ ռազմական փիղերի: Բայց չվարանեցաւ զարնել այս կենդանի ամրոցը եւ հերոսական մահ մը գտաւ այս յուսահատական յարձակման մէջ:»

Վարդան լինելով փորձուած սպարապետ, կարող էր ի հարկէ չընդունիլ Տղմուտի ճակատամարտը եւ արագօրէն նահանջել, երբ տեսաւ որ Վասակը տարաւ իւր զօրքին կէսը եւ դրանով յաղթութիւնը անկարելի դարձուց Հայերի համար: Նահանջելը դժուար չէր, քանի որ Պարսից զօրքը դեռ գետի միւս ափին էր գտնւում:

Նա կարող էր, նահանջելով, նոր ուժեր ժողովել եւ պատերազմը մղել մի ուրիշ վայրում եւ Հայերի համար աւելի լաւ ռազմական պայմանների մէջ: Մամիկոնէից մեծ զօրավարը շատ լաւ գիտէր այդ բոլորը, բայց հայութիւնը փրկելու հարցը չէր լուծուիլ այդ կերպով եւ մի նոր կռիւ, մի ուրիշ դաշտում կը լինէր, մի նոր դրուագ հարիւրաւոր ուրիշ էպիզոդների շարքում:

Մեծ Մամիկոնեանը վճռեց մի հարուածով ընդմիշտ փրկել հայ ժողովրդի ֆիզիքական գոյութիւնը եւ թոյլ չտալ որ այդ ազգը լուծուի, անհետանայ դրացի ուժեղ ազգերի մէջ: Դրա համար միմիայն մի ճանապարհ էր բաց իր առջեւ,

Նոր ամբաստանութիւններ Իսմէթի դէմ

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովի յունուար 22ի նիստին մէջ, Զանագգալէի երեսփոխան Սիւրէյյա Էնտիկին հարցուց թէ հանրապետութեան նախորդ նախագահ Ինէօնիւ չարժին հետեւանքով Երզրում եւ Բ. աշխարհամարտին ընթացքին ալ Գահիրէ գացած ատեն ճամբու ծախք առա՞ծ է թէ ոչ: Այս առթիւ Հալէպի խմբակին փոխ նախ. Ավնի Տօղան ալ կառավարութիւնը հրաւիրած էր հրապարակել ի ձեռին ունեցած փաստաթուղթերը, եթէ կան:

Յանուն ժողովին նախագահութեան Իհսան Շէրիֆ խօսք առնելով շեշտեց թէ չկայ պաշտօնական արձանագրութիւն մը թէ այդպիսի գումար մը վճարուած է Ինէօնիւի: Հարցապնդումին հեղինակը պնդած ըլլալով որ Ինէօնիւ Երզինճան (Երզնկա) գացած ատեն 75.000, Գահիրէի ուղեւորութեան ընթացքին ալ 150.000 ոսկի առած է, Ավնի Տօղան պահանջեց որ կառավարութիւնն ալ պատասխանէ այս հարցումին, քանի որ փաստաթուղթերը անոր ձեռքը կը գտնուին: Ասոր վրայ ժխորներ բարձրացան: Փոխ-վարչապետ Սամէտ Աղաօղլու բեմ բարձրանալով ըսաւ որ նախ ինք պիտի խօսի եւ յետոյ եթէ հարկ ըլլայ վարչապետը բացատրութիւն պիտի տայ:

Սիւրէյյա Էնտիկ խօսք առնելով, յայտարարեց.

— Ոչ մէկ փաստաթուղթ Թողուցին երբ իշխանութիւնը մեզի կը ձգէին: Երբ մեր գործավարները գործի ձեռնարկեցին, գործավարութեանց ճալօրիֆէրի յարկաբաժիններուն մէջ սընտուկներով փաստաթուղթ այրուած էին»: Երեսփոխանը յետոյ արժանահաւատ անձի մը կողմէ իրեն տրուած տեղեկութեան մասին խօսելով ըսաւ.

— Ինէօնիւ 1943ին գաղտնի առաքելութեամբ մը Գահիրէ գացած, վերադարձին գաղտնի վարկին վրայ 500.000 ոսկի աւելցած է: Ես չպնդեցի որ այս դրամը Ինէօնիւի կողմէ ստորագրուելով առնուած է: Թերեւս անոր դրպանը անգամ չէ մտած: Բայց պատասխանատուութեան մեծ բաժին մը ունի իր վարած վարչաձեւին մէջ իր անունով դրամ կորզելու առիթ ընծայած ըլլալուն համար:

Ելմտական գործավարը դիտել տուաւ որ թէեւ յաւելուածական յատկացում մը եղած է, բայց կարելի չէ եղած ստուգել որ նման ճամբու ծախք մը տրուա՞ծ է թէ ոչ:

— զոհաբերել իր կեանքը: Եւ իր մահովը փրկեց ազգը: «Մահուամբ զմահ կոխեաց»:

Իսկ ի՞նչ եղաւ Սիւնեաց Վասակի վատակը իր պարսից Յազկերտ տիրոջից: Ի՞նչ արդիւնք ստացաւ Վասակը ինք եւ կամ հայ ազգը Վասակի շնորհիւ: Տանք խօսքը Ֆրանսայի պատմիչին.

— Յազկերտ Բ. մեծ խնջոյքի հրաւիրեց Հայոց աշխարհի մեծամեծները: Վասակ եւս գնաց առանց կասկածի: Մամիկոնեանները, լինելով պարտուած եւ առանց մեծն Վարդանի, տխուր էին, լուռ եւ յետ քաշուած, իսկ Սիւնեաց Տէրը, որ նոր պատիւներ էր սպասում արքայից արքայի կողմէն, թերեւս նաեւ Հայաստանի թագը, հանդիսացաւ զարդարուած թանկագին զարդերով:

« Այն ժամանակ պալատականներից մէկը մօտեցաւ Վասակին եւ յայտնելով, թէ խօսում է յանուն Յազկերտի, սկսեց հարցեր տալ նրան եւ միաժամանակ վերցնել վրայից շքանշանները ու զարդարանքները մէկը միւսի յետեւից: Խնջոյքը փոխուեց դատաստանի, եւ իշխանական ծիրանիի ու կարմիրի տեղ Սիւնեաց Վասակը դատապարտեալի շապիկ ստացաւ եւ նետուեցաւ ահելի բանտի մը մէջ, ուր շատ չանցած մեռաւ հիւանդութենէ: Ան որ կ'ուզէր Հայաստանի թագաւոր լինել յանցապարտ մեքենայութիւններով, մեռաւ իբրեւ շուն եւ դիակը քաշկռտուեցաւ իբրեւ գէշ (լէշ), ինչպէս կը պատմէ Եղիշէն»:

Այսպէս փակուեց Հայոց պատմական ողբերգութեան ամենասեւ գործողութիւններից մէկը եւ ծածկուեց սեւ վարագոյրը մի սեւերես դաւաճանի յետեւից: Իսկ Մամիկոնեան Վարդանը կը մնայ շողշողուն աստղ մը, դարերէ ի վեր: Մ.Մ.

Պրիւքսէլ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՆԿՈՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Պատահաբար կը մտնեմ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ա. Ահարոնեան» ակումբը: Մուտքի դրան դէմ, փոքրիկ խցիկին մէջ կը տեսնեմ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան անդամուհիները:

Ապա սրահ մտնելով, կը տեսնեմ վաթսուն աշակերտներ եւ ուրիշ մանուկներ, (8—13 տարեկան), մաքուր հագուած ու կարգապահ:

Բոլորն ալ կ'արտասանեն իրենց սորված բանաստեղծութիւնը:

Ուսուցչուհիի բացատրութենէն կ'իմանամ որ այդ օր (երէկ, հինգշաբթի) դասաւանդութիւնները տեղի պիտի չունենան, վասն զի «Մանուկներու Օր է»: Յայտարարութենէն վերջ, սրահը կը մտնեն Տիկիններ՝ Զ. Պետիկեան, Թ. Գասպարեան, Ա. Գէորգեան, Իւղ. Փափազեան եւ Ս. Թիւթէլեան: Հանդէսը կը բացուի «Տալւորիկ»ի երգով, զոր տղաքը կ'երգեն ներդաշնակ եւ եռանդուն:

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան արտասանութիւններ: Փոքրիկները բոլորն ալ կ'արտասանեն ուշագրաւ առոգանութեամբ:

Երկրորդ երգն էր «Էյ ջան հայրենիք», նոյնպէս ներդաշնակ ու եռանդուն, ապա «Արազ ափին», որուն տուներու վերջաւորութեան «Անդրանիկի սուր շողշողայ»ները առանձին ոգեւորութիւն կը գծագրէին աշակերտներու դէմքերուն վրայ, կրակ շողացնելով անոնց աչքերուն մէջ:

Դարձեալ մանկական, ազգային բանաստեղծութեանց արտասանութիւններ: Յետոյ ուսուցչուհին կը հարցնէ.— ո՞ր երգը երգենք: «Լուսին չկար», կը պոռան, բոլորը միաբերան:

Ու կ'երգեն եռանդուն, իրենց մանկական հոգիներն ու սիրտ դնելով երգին տողերուն ու բառերուն մէջ, մանաւանդ «Հայաստանի հողին վրայ քաջը Թափեց իր արիւնը» երգած ատեն:

Աշակերտներէն երկուքը կը պարեն Ֆրանսական պար, ուրիշներ հայկական, ոմանք ալ սկաուտական, որովհետեւ «Թեւիկներ» են եւ «գայլիկներ» են:

Կ'երգեն նաեւ սկաուտական երգ մը, աւելի խանդավառ եւ երգին յատուկ շարժումներ կատարելով ու ձեռքերը սեղաններուն զարնելով:

Կը պարեն նաեւ «խիժ-խաշ» ծիծաղաշարժ պարը, որ դաստիարակիչ է եւ խիստ զուարթ:

Հաւաքոյթը կը փակուի «Յառաջ Նահատակով», յոտնկայս:

Անկէ վերջ, Կ. Խաչի վարչութեան անդամուհիները կը բերեն սանտուիչներով եւ պտուղներով լի կողովները: Փոքրիկները կը սպասեն լուռ եւ հանդարտ, եւ չեշտակի կը նային ուսուցչուհիի աչքերուն: Ոչ մէկ անկարգութիւն:

Մեր ժրաջան Խաչուհիները կը սպասարկեն փոքրիկներուն:

Մանկոց մը, որ իրապէս պատիւ կը բերէ Կապոյտ Խաչին եւ թէ ուսուցչուհի Մ. Շամիրեանին: Խորապէս գնահատելի է Խաչուհիներուն հարազատ հոգածութիւնը:

Առիթէն օգտուելով, աչքէ կ'անցընեմ նաեւ աշակերտներու տետրակները, կը լսեմ իրենց ընթերցումը: Կ'ըմբռնեն կարդացածը: Բոլորն ալ կանոնաւորապէս դպրոց կը յաճախեն: Կան նաեւ հեռաւոր արուարձաններէն եկող փոքրիկներ:

Անցորդ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՍԵՊՈՒՀ ԿԻՒԼԵԱՆ

ԼԻՎՐԻ ԿԱՐԿԱՆ.— Յունուար 18ին սեւ հողին յանձնեցինք Իսի լէ Մուլինոյի տարաբախտ Սեպուհ Կիւլեանը: Սեբաստիոյ Գոչհիսար քաղաքէն: Ընկերը պատերազմէն առաջ Իսիի Զաւարեան կոմիտէին մաս կը կազմէր, ու եղած է ամէնէն հաւատարիմ ու գործունեայ մէկ անդամը: Նոյնպէս իր գործօն մասնակցութիւնը չէր խնայեր բոլոր ազգօգուտ գործերուն մէջ: Պատերազմէն առաջ մասնակցած է Եփրատ նուագախումբին: Իսիի մէջ տարիներ շարունակ վարած է սկաուտապետի պաշտօն:

Մեր սիրելի Սեպուհը Լիվրի Կարկան փոխադրուելէ վերջն ալ անտարբեր չէր մնացած ազգային գործերու հանդէպ: Սեւրանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմուած ատեն մեծ դեր կատարեց իր փորձառութեամբ:

Յուղարկաւորութեան ներկայ էին բազմաթիւ ընկերներ, բարեկամներ եւ հայրենակիցներ: Կրօնական արարողութենէն վերջ խօսք առաւ ընկ. Եղիազար, պարզելով ողբացեալ Սեպուհի արժանիքները եւ խորապէս յուզուած՝ փունջ մը թարմ ծաղիկ զետեղեց յանուն Իսիի Զաւարեան կոմիտէի: Մեր վշտակցութիւնները Կիւլեան ընտանիքին եւ պարագաներուն: Հողը թեթեւ, յիշատակդ անմոռանալի սիրելի Սեպուհ: Յ. Շիրվան

37 ՕՐ ՍՆՏՈՒԿԻ ՄԸ ՄԷՋ պահուելէ վերջ, իտալական շոգենաւով մը Մարսէյլ հասաւ պուլկար մը, Տոնչօ Խրիսթով: Կ'ըսուի թէ հակաբոլշեւիկ լրտես է, Պուլկարիայէն փախած: Թերթերը կը գրեն թէ փայտէ սնտուկին մէջ տեղաւորուելով, պահածոյ ուտելիքներ եւ պտուղներ չարած էր բոլորտիքը: Երբ օտար նաւեր Մարսէյլ կը հասնին, բոլոր դուռները եւ գոյքերը փակուելով, թունաւոր դեղեր կը սրսկեն, մուկերը ոչնչացնելու համար: Դիպուածով իտալական նաւը չէր ենթարկուած այս գործողութեան, այլապէս Խրիսթով մեռած պիտի ըլլար: Մարսէյլ հասնելէն քիչ վերջը Խրիսթով նորէն անհետացաւ: Կ'ըսուի թէ Փարիզ փոխադրուած է, հարցաքննուելու համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՈՆ

Ամէն պարագայի մէջ, որոշեցի քննել Կիկերոնի մատները: Արդարեւ, մեր յաջորդ հանդիպումին, ան կը կրէր այդ մատանին: Բայց ինչու կատաղի զայրոյթ մը պատճառեց ինծի այդ լուսանկարը, կամ աւելի ճիշդ, այդ երկու մատներուն տեսքը: Պատճառը այն էր, որ այդ երկու մատները ապացոյցը կուտային թէ Կիկերոն առանձին չէր աշխատեր եւ օրակարգի վրայ կուգային կրկին այն բոլոր կասկածանքի պատճառները, զոր մեծ դժուարութեամբ վանած էինք Ռիպէնթրոփի եւ Քալթէնպրուննէրի միտքէն:

Ըսած եմ արդէն, թէ Կիկերոն մանրամասնօրէն պատմած էր ինծի թէ ինչ ձեւով կ'աշխատէր լուսանկարելու համար փաստաթուղթերը:

Ըսած էր թէ առանց յենարան կամ ոտք գործածելու կը լուսանկարէր, գործիքը բռնած իր ձեռքին մէջ:

Բայց մէկ ձեռքով բռնել իր Լայքան, նոյն ձեռքով քաշել պատկերը, առանց զայն շարժելու եւ միաժամանակ աչքի տակ պահել նկարուելիք առարկան եւ այս ամէնուն հետ՝ լուսանկարել նաեւ իր միւս ձեռքը,— անկարելի էր իսկապէս: Կամ օգնական մը ունէր եւ կամ բոլորովին սուտ էր, ինչ որ պատմած էր աշխատելու իր կերպին մասին:

Այս երկու ենթադրութիւններն ալ Պերլինի մարդոց կասկածը արթնցուցին: Հեռագիրներու տարափ մը ստացայ: Ուրեմն ինչու եւ ինչպէս, եւ ինչու համար եւ ինչու չէ ... ալ վերջը չէր գար հարցումներուն:

Պարտաւոր էի հարցափորձել Կիկերոնը, պատասխաններ խլել իրմէ, լուսաբանութիւններ տալ: Բոլոր այս հարցումները յուսահատութեան մատնեցին զիս: Որովհետեւ, ի վերջոյ, ամէն պատճառ ունէինք հաւատալու թէ Գ. Ռայխը ներկայացուած չէր Թէհրանի մէջ եւ կենսական էր իրեն համար, իրազեկ դառնալ այդ խորհրդաժողովի գաղտնի տեսակցութիւններուն: Գերմանիան կը գտնէր ահա մարդ մը, որ կրնար ճըշգրիտ կերպով տեղեկացնել իրեն ամէն բան, եւ ներելի չէր կասկածիլ վաւերականութեան մասին Կիկերոնի այն փաստաթուղթերուն որոնք կուգային Թէհրանէն վերջ: Այդքա՞ն կարեւոր էր գիտնալ թէ Կիկերոն մինակ կ'աշխատէր կամ ոչ: Իսկապէս չէի ըմբռներ, որ կեդրոնական հարց մը դառնար այդ մանրամասնութիւնը եւ ենթարկէին զիս հարցապնդումի մը, որուն Կիկերոն միայն կրնար պատասխանել:

Ենթադրելով որ Կիկերոն ուզած ըլլայ պահել մեզմէ թէ օգնական մը ունի, չէի կրնար ի վերջոյ բռնի կորզել իր գաղտնիքը, եւ ցորչափ որ անգնահատելի արժէքով փաստաթուղթեր կը բերէր մեզի, ինչ փոյթ եթէ սուտ մըն ալ խօսէր:

Ես ալ զարմացայ իր մատները տեսնելով լուսանկարին վրայ: Բազմաթիւ ենթադրութիւններ ըրի եւ լաւագոյնին վրայ ինկած եմ անկասկած:

Դժուար չէր գուշակել, բայց անլուծելի հարցումներով կը տանջէին զիս, քանի որ Կիկերոն կը յամառէր չպատասխանել:

Թէհրանէն առաջ հասկնալի պիտի նկատէի մասամբ Ռիպէնթրոփի եւ Քալտէնպրուննէրի յուզումը, բայց անկէ ի վեր, այդ պարոնները պէտք էր քիչ թէ շատ շինած ըլլային իրենց կարծիքը փաստաթուղթերու վաւերականութեան մասին: Իմ կարծիքով, կատարեալ տխմարութիւն մըն էր բոլոր այդ քննութիւնը, ստուգելու համար թէ Կիկերոն ստած էր կամ ոչ: Երկրորդական հարց մըն էր այդ:

Իրենց յիմարական մեծամոլութեան մէջ, Պերլինի պարոնները ելան մինչեւ իսկ մասնագէտ լուսանկարիչ մը ղրկելու չքնաղ գաղափարը յղանալու: Այդ մասնագէտը ֆրանսերէն խօսիլ ալ պիտի գիտնար: Բերաւ իր հետ հարցարան մը, զոր ստիպուեցայ գոց սորվիլ: Պատասխանները պիտի առնէր սկաւառակի վրայ:

Երկար բանակցութենէ մը վերջ, յաջողեցայ Կիկերոնը դրասենեակս բերել: Այնտեղ հարցում ուղղեցի իրեն այն բոլոր խնդիրներուն մասին, որոնք կը հետաքրքրէին Պերլինը: Գործիքին շնորհիւ քովի սենեակէն կ'իմացուէր ամբողջ խօսակցութիւնը:

Մինչեւ այդ օրը, Կիկերոն վճռապէս մերժած էր միշտ ինծմէ զատ ոեւէ մէկուն հետ յարաբերութեան մտնել. բնականաբար տեղեակ չէր թէ քովի սենեակը մէկը կար եւ մասնագէտ լուսանկարիչ մըն էր:

(Շար.)

րի մը առաջ կ՚ըսէին թէ համայնավարները պիտի կրնան արգիլել ամերիկեան զէնքերու ցամաքա-նումը։ Եւ սակայն այդ զէնքերը կը հասնին եւ կը յատկացուին բանակին, հակառակ համայնավար ճիգերուն։ Գիտէք նաեւ, որ զօր. Այզընհաուըրի դէմ համայնավար ցոյցերը կատարեալ փիասքօ մը եղան»։

ՈՒՐԻՇ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անդրադառնալով՝ Ֆրանսայի մէջ գտնուող չէզոքութեան կողմնակիցներուն, Պ. Փլեվէն ըսաւ որ 1951ի այդ մարդիկը Քլէմանսոյի կողմէ, ժամանակին, «նահանջողական» կը կոչուէին։ Վեց հարիւրէն աւելի երեսփոխան ունեցող խորհրդարանին մէջ, անոնք, այսօր, տասը հոգիէն աւելի չեն։ Անոնք ալ պիտի չոգիանան, երբ ուժեղ ֆրանսական բանակը ոտքի պիտի կանգնի անգլեւ-ամերիկեան ուժերու կողքին, պատրաստ՝ առաջին օրէն իսկ կռուելու յարձակողներու դէմ»։

— «Զէնքերն ու բանակները սակայն բաւական չեն արեւմտեան աշխարհը իրարու կապելու համար։ Կ՚ապրինք իրարմէ կախում ունեցող աշխարհի մը մէջ, ատոր համար ալ պէտք է ներդաշնակուին միջազգային ճիգերը նաեւ տնտեսական գետնի վրայ։ Կարգ մը միջոցներ ձեռք առնուած են, բայց տակաւին անբաւարար են, օրինակի համար նախանիւթերու բաշխման մէջ։ Երեք տարիէ ի վեր եւ Մարշըլի ծրագրին շնորհիւ Եւրոպայի ընկերային կառուցուածքը զօրացաւ, բայց դեռ դիւրաբեկ է։ Եթէ թղթադրամի արժեզրկումներ տեղի ունենան, այդ կառուցուածքը կրնայ բոլո-րովին քայքայուիլ։ Պէտք է կանխել այս վտան-գը»։

Ի վերջոյ խօսեցաւ եւրոպական միութեան մասին, ըսելով թէ այդ բանին կը ձգտի ֆրանսական քաղաքականութիւնը։ Այս նպատակով ան-հրաժեշտ է իրականացնել Շումանի ծրագիրը եւ եւրոպական բանակը։ «Այս երկու ծրագիրներէն պիտի ծնի ֆրանսացի եւ գերմանացի ժողովուրդներու լաւագոյն հասկացողութիւնը։ Խաղաղութիւնը չի կրնար ամրապնդուիլ առողջ հիմերու վրայ, եթէ ժողովրդավար Գերմանիա մը ամբողջական տարր մը չկազմէ ուժեղ ու բարգաւաճ Արեւմտեան Եւրոպայի մը մէջ, ուր քարթէլները, մենաշնորհները եւ խտրական ձեռնարկները պէտք է ջնջուին»։

Եզրակացնելով Պ. Փլեվէն ըսաւ.— «Ֆրանսա ձեր դաշնակիցն է եւ դաշնակից մը, ոչ միայն լաւ օրերու համար։ Մենք ձեր դաշնակիցն ենք եւ դաշնակիցն ալ պիտի մնանք։ Երբեք պիտի չհանդուրժենք, որ արեւմտեան աշխարհի միութիւնը խզուի, ներսէն կամ դուրսէն գալիք սպառնալիքի մը կամ գործի մը հետեւանքով»։

ԽԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ առջի օր ունկնդրութեան ընդունելով հինգ փարիզեան լրաբերներ որոնք խոշտանգուած էին զօր. Այզընհաուըրի դէմ սարքուած բողոքի ցոյցին օրը, ներողութիւն խնդրեց յանուն կառավարութեան։ Հինգ լրաբերները նախապէս ընդունուած էին ոստիկանութեան վերատեսուչին կողմէ, որ խոստացաւ պատժել յանցաւոր ոստիկանները։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը նոր կոչ մը ուղղեց արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին, հրաւիրելով բանակցիլ երկրին միացման համար։ Այս առթիւ ազդարարեց թէ մերժումը պատճառ պիտի ըլլայ քաղաքացիական պատերազմի։— Զրոյցի մը համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ պիտի գայ մօտերս։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ նուիրական վայրերուն ապահովութեան համար Յորդանանի Ապտուլլահ թագաւորը իբրեւ «պաշտպան» նշանակեց Րաղըպ փաշա Նաշաշիպին։ Այս առթիւ կատարուած արարողութեան ներկայ էին Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Թուրքիոյ եւ Լիբանանի հիւպատոսները, իսկ բացակայ՝ Ֆրանսայի եւ միւս կաթոլիկ երկիրներու հիւպատոսները։ Իրազեկներ դիտել կու տան թէ այս անուանումը աւելի կը դժուարացնէ Երուսաղէմի միջազգայնացումը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը սկսաւ վերաքննել նախորդ կառավարութեան կողմէ քուէարկուած 6000 օրէնքներ, իբրեւ ոչ-ժողովրդավար։

ՃԱՓՈՆԻ վերազինման դէմ բողոքագիր մը ուղղեց Զինաստան, միեւնոյն ատեն ազդարարելով հաշտութեան դաշնագիր չկնքել անոր հետ, միայն արեւմտեան պետութեանց նախաձեռնութեամբ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչ

Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը կը հրահանգէ իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ փութան իրեն ղրկել ծերանոց մտնել փափաքող ծերունիներու — այր կամ կին — ցանկը (իրենց անունները, մականունները, տարիք, ծննդավայր եւ հասցէ)։

Կը յիշեցնենք նաեւ փութացնել իրենց 1950ի հաշուեկշիռները։

Հ. Յ. Դ. Վարդանանք

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ «ԱՐԾԻԻ» ենթակոմիտէի։ Այս կիրակի ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, Bagneux, 69 rue d'Arcueil, métro Bagneux։

Ներկայացում։ Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ։ Թառ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ։

Առատ սեղան։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ այս հինգշաբթի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի բոլոր հայ աշակերտները։ Պատարագէն վերջ դպրաց դասը պիտի երգէ ազգ. երգեր։

Պիտի կարդացուի Վարդանի ճառը։ Դպրաց դասը պիտի երգէ երեք երգեր։ Պատմական նկարներ պիտի բաժնուին աշակերտներուն։ Տեղի պիտի ունենայ նաեւ բանախօսութիւն մը։

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ

Ի պատիւ Պ. JEAN BALLARDի, տնօրէն Cahiers du Sudի եւ Պ. LUC ANDRÉ MARCELի ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ, այս երկուշաբթի, 5 Փետրուար ժամը 20ին, Hôtel Moderneի շքեղ սրահին մէջ, 8bis, Place de la République։

Ճաշի մասնակցութեան համար 1000 ֆրանք։ Նախօրօք արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն՝ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեան 63 rue Beaurepaire, Tél. Bot. 62.67, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան 14 rue Rochambeau, Tru. 47.48 կամ Mén. 41.67, Պ. Հայկ Աղապէկեան Jas 19.93, Պ. Գ. Պաքըրճեան 35 rue de Trévise, Pro. 07.25։

Արձանագրութիւնները կը փակուին երկուշաբթի կէսօրին։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդարձը, կիրակի, 4 Փետրուար։ Առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարութիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ «Արմենիա» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ։

Կը խօսին՝ ՓՐՕՖ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Ազգային դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ դպրոցին։

Կը ներկայացուի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Քրքջալից կատակերգութիւն երեք արար եւ մէկ պատկեր։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Ղեկավարութեամբ Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ, եւ մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Սահակ Պարսամեանի եւ ուրիշ կարող ուժերու։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

Այրի Տիկին Աննա Միրիճանեան, Տէր եւ Տիկ. Նուպար Միրիճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պերճ Միրիճանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Միրիճանեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ճգնաւորեան եւ զաւակները (Ամերիկա) եւ Քիպարեան ընտանիքը անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ԳԱՐԵԳԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆԻ (Նախկին ռազմիկ)

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, 28 Յունուար, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 68 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, 1 Փետրուար, ժամը 15.30ին, Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի ընտանեկան դամբարանը, Mitry Neuf, (Seine et Marne)։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, ներկայս իբր այդ նկատել։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ»

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆր. Պ. Աղայեանէ, վերջին պարահանդէսին առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուալիւզի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, ընկ. «Սափրիչ»ին բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Տիկին Փերգիկեանի բնակարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր»ի հերթական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Գեղունի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 14.30ին, Cadetի սրճարանին վերնայարկը, 17 rue Cadet։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն անպայման մասնակցիլ այս ժողովին, ուր ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Սեբաստացի Մուրատ Ուս. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները այս կիրակի, ժամը 3.30ին, Իւնի Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Օրակարգ՝ խնջոյքի հաշուետուութիւնը։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը, այսօր, հինգշաբթի, ժամը 5ին, Cité Universitaire։ Նիւթը՝ «Հայ ոսկեդարեան գրականութիւնը»։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, մանկապարտէզի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամատետրները միասին բերել։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— 18 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ Պ. ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ գրական գործունէութեան 65ամեայ յոբելեանը, Լիոն, Սալ Ռամոյի մէջ։

Տարեկան պարահանդէս

Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Le Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan։

Հաճելի գեղարուեստական բաժին, ընտրուած նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ։

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի հաւաքավայրին բացման առթիւ։ Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, rue St. Antoine, 21, (ընկեր Թաթուլ Տէրտէրեանի կօշիկի գործարանի փողոցին մէջ)։ Կը նախագահէ Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Մուտքը ազատ է։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Vendredi 2 Février 1951 Ուրբաթ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6372–Նոր շրջան թիւ 1783

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Տարիներ ու տարիներ, մեր կեանքը այնպէս դասաւորուած էր որ, ստիպուած էինք ժամուն չորս պատերուն մէջ ամփոփել շատ մը ազգային անցքեր եւ փառքեր :

Առոր հետեւանքով ալ, կրօնական տօներու վերածուեցան Տառերու գիւտը, Թարգմանչացը, Վարդավառը, եւն.:

Բաղդատաբար ազատ շրջաններու մէջ ան – գամ, կարելի չեղաւ թօթափել այս նախապաշա – րումը: Եւ տարեդարձներու տօնակատարութիւնը սահմանափակուեցաւ կրօնական արարողութիւն – ներով :

Այն ատրիճան որ, 25 տարի առաջ հաստատ – ուած Մշակոյթի Օրն ալ դարձաւ «պատահմունք»: Սկսելով Փարիզէն: (Աւելի հետեւողական են Միջին Արեւելքի մէջ):

Այսպէս նաեւ Վարդանանցը:

Թուրքիոյ մէջ կարելի՞ էր աւելին փորձել, եկեղեցիներէն դուրս: Շատ – շատ կէս–աշխարհիկ հանդէս մը, դպրոցներու մէջ:

Մեր պատանութեան օրերուն, վախն ի վախը կը յածէինք այս կամ այն եկեղեցին, տեսնելու համար Վարդան զօրավարին պատկերը, թուղթի կամ քարի վրայ: Միեւնոյն ատեն զուտ հայկա – կան, պատմական անուններ փնտռելով մկրտու – թեան աւազաններուն վրեւ ...

Նորէն կրօնական – քրիստոնէական ոգին է որ կը տիրապետէ, երբ Վարդանանց կը տօնեն: Եկեղեցական արարողութիւններ, դպրոցական հան – դէսներ եւայլն :

Այս տարի լրացած ըլլալով Աւարայրի ճա – կատամարտին 1500ամեակը, բացառիկ հանդիսութիւններ կազմակերպուած են շատ մը գաղութներու մէջ, համաձայն հայրապետական կոնդակին:

Երէկ, հինգշաբթի (Վարդանանց), համազ – գային հանդիսութեան բացումը կատարուեցաւ Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ, ինչպէս հաղոր – դած էինք երեքշաբթի օր :

Անշուշտ Էջմիածինն ալ պիտի կատարէր իր պարտականութիւնը, համաձայն իր իսկ հրատարակած կոնդակին :

Այստեղ, Փարիզի մէջ, լուր չունինք որ եւ է համազգային – ժողովրդական ձեռնարկէ, բաց ի պատարագէն եւ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ սարքուած դպրոցական հանդէսէ մը :

Քիչ մը աւելի հանդիսաւոր տօնակատարու – թիւն մը կը ծանուցանէ Մարսէյլը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, (այս կիրակի):

Անցեալ տարի, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը կարգ մը թելադրութիւններ կ'ուղղէր, 1500ամեակին առթիւ:

Տեղեկութիւն չունինք, նաեւ, այդ կոչին արդիւնքէն: Թերեւս լոյս մը ծագի տօնակատարու – թիւններէն վերջ:

Ի վերջոյ դիմադրական պայքար մը չէ՞ Վարդանանցն ալ :

Որքան ալ քրիստոնէաշունչ, կրօնաբոյր երեւայ Վարդանի ճառը, օրհասական ճակատամար – տին առթիւ, ինքնապաշտպանութեան, ինքնուրոյն գոյութեան, քաջութեան ոգին է որ կը խտացնէ իր բառերովն իսկ.

— «Շատ պատերազմներ եմ մղել ես, եւ դուք էլ ինձ հետ. տեղ կար, որ քաջաբար յաղ – թեցինք թշնամիներին, տեղ էլ կար, որ նրանք յաղթեցին մեզ. բայց աւելի շատն այն է որ յաղթող նենք դուրս եկել եւ ոչ թէ յաղթուած:

... վախը թերահաւատութեան նշան է. թերահաւատութիւնը մենք վաղուց ենք մերժել մե – զանից, նրա հետ թող վախն էլ փախչի մեր մտքերից եւ խորհուրդներից »:

Անշուշտ չէք սպասեր որ այդ շրջանին ալ այսօրուան պէս բանաձեւէին ազգի եւ հայրենիքի, ազատութեան եւ անկախութեան գաղափարները :

Քաջութիւնն ու պայքարը պերճախօս բանա – ձեւ մը չե՞ն կազմեր արդէն:

Քաջութիւն եւ պայքար արտաքին արինարբու բռնութեանց եւ կախարդական փորձութեանց դէմ: Անսասան վճռականութիւն՝ ներքին դաւերու եւ տագնապներու հանդէպ: Ճակատ ճակատի կռիւ, դիմացն ունենալով աշխարհակալ ուժեր :

Եւ մանաւանդ ոգի մը անվկանդ, որ կը դիմանայ բոլոր սպառնալիքներուն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԷՐՔԵՐ »

Կը յիշէք անշուշտ այս յօդուածաշարքը, ուր աշխատակից մը ամուսնական վէրքեր կը քրքրէր, մասնաւորապէս մատնանշելով «տկար սեռ»ին մեղքերը :

— Հապա «զօրաւոր»ի՞ն մեղքերը: Գրքին այդ էջերն ալ պիտի չբանա՞ք ...

Խմբագրութիւնը այս հարցումը առաջին օրէն իսկ ուղղած է ինքն իրեն եւ ուրիշներու :

Եւ արդէն ստացած է կարգ մը գրութիւններ, իբրեւ պատասխան կամ լրացում :

Արդար պիտի չըլլար միակողմանի դիրք բռնել այսքան հիմնական հարցի մը մէջ :

Մանաւանդ որ, եթէ լայն ուսումնասիրութիւն մը կատարուի, այրերը շատ աւելի սեւերես կ'երեւան քան արդի աղջիկներն ու կիները :

Ամէն պարագայի մէջ, «Յառաջ»ի սիւնակնե – րը բաց են, «արդի վէրքեր»ուն իրական ծալքերը բանալու համար :

Մէկ պայմանով.— զգուշանալ զուտ անհա – տական – ընտանեկան պարագաներէ :

Կը բաւէ արձանագրել ընդհանուր երեւոյթներ եւ իրողութիւններ, հիմնուելով իրական փաստերու վրայ :

Որո՞ւ համար հաճելի պիտի ըլլար թուղթին յանձնել ներքին վէճեր, զոհերը կինը ըլլան թէ այրեր :

Կարեւորը ժամանակակից տագնապի մը լուսաբանութիւնն է, եւ ոչ թէ անհատական ողբերգութեան մը ցուցադրութիւնը : ՎԱՀԷ

ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Յունուար 30ին մեռած է Տիգրան Խան Քէլէկեան, Նիւ Եորքի մէջ:

Հանգուցեալը, 82 տարեկան, փոխ – նախագահն էր Բարեգործականի եւ ծանօթ շարք մը հանրօգուտ ձեռնարկներով: 1885ին աւարտելով Ցակոբ Գուրգէնի կրթարանը (Պոլիս), 1890ին կ'երթայ Տէօրթ Եօլ (Կիլիկիա) եւ Սուրիա, Եգիպտոս, հնագիտական ուսումնասիրութիւններ կատարե – լու համար :

Կիլիկիոյ առաջին ջարդէն վերջ (1909), կը հիմնէ Տէօրթ Եոլի Քէլէկեան որբանոցը : Իր երկրորդ կարեւոր ձեռնարկն եղաւ Դպրոցասէրի շէնքին գնումը Ռէնսիի մէջ (Փարիզ), 450.000 ֆրանքի: Այնուհետեւ ալ միշտ օգնած է թէ այդ վարժարանին նորոգութեան եւ թէ ուրիշ ազգա – յին հաստատութեանց :

Միշտ կը ճամբորդէր, իր ասպարէզին բերումով: Առաջին անգամ Ամերիկա գացած է 1891 — 93ին: Մասնակցած է Փարիզի 1900ի արուեստա – հանդէսին, յաջող ցուցադրութեամբ մը: Այդ առթիւ Պարսկաստանի Մուզաֆֆէրէտտին շահը իր տաղաւարը այցելելով «Խան» տիտղոսը եւ Շիր ու Խուրշիտ» շքանշանը կը պարգեւէ: Հանգուցեալը սկիզբէն ի վեր եղած է Բարեգործականի լայնա – միտ վարիչներէն մէկը: Պատերազմէն շատ առաջ Փարիզի գործը սահմանափակելով, փոխադրուեցաւ Ամերիկա :

ՊՈԼՍՈՅ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Գարեգին արք. Խաչատուրեան, որոշած է ազգին նուիրել իր ճոխ գրադարանը, որ կ'արժէ 50.000 տոլար, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ թեթեւ ցնցումներ պատահեցան, առջի օր, Եգիպտոսի, Փաքիստանի եւ Իսրայէլի մէջ, առանց վնաս պատճառելու :

ԱՋԱՏԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ վերջ հաստատուած դատական բացառիկ ատեանը իր վերջին նիստը գումարեց Դշ. օր, երեք տարի բանտարկութեան դատապարտելով կին մը որ տեղեկութիւններ հաղորդած էր Դիմադրական Ճակատին մասին 1942ին, երբ 15 տարեկան էր: Դատապարտեալը ար – ձակուեցաւ համաձայն ներման օրէնքին: Այսու – հետեւ գործակցութեան դատերը պիտի քննուին զինուորական ատեաններու առջեւ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Սթերլին 980 (935), տոլար 349 (387), զուից. ֆրանք 81.37 (90), Նափոլէոն 4000, զուից. ոսկի 3840, սթերլին 5130, տոլար (20) 20.160, ձոյլ ոսկի 552 հազար :

Ազգաժողովը դատապարտեց Չինաստանը

ԱՆԶԿՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս գրեցինք երէկ, ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը 7ի դէմ 44 ձայնով եւ 8 ձեռնպահներով քուէարկեց ամերիկեան առաջարկը, հա – մայնավար Չինաստանի մասին: Երէկ ՄԱԿի ընդհ. ժողովը վերջնական ձեւաւորումը պիտի տար այս որոշման, իր կարգին քննելով եւ վաւերացնելով զայն :

Նախ քան ամերիկեան առաջարկին քննութիւնը, քաղաքական յանձնաժողովը հաստուած տու հաստուած քննեց եւ քուէարկեց նաեւ ասիական եւ արաբական 12 երկիրներու բանաձեւը, որ զինադադարի կնքումէն ալ առաջ Չինաստանի հետ բանակցութիւն կատարելը կ'առաջարկէր: Բանա – ձեւը մերժուեցաւ, որովհետեւ 18 ձայնէ աւելի չստացաւ :

Քուէարկուած ամերիկեան առաջարկը կը հաստատէ, թէ «Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան կեդր. կառավարութիւնը, ուղղակի օգնութիւն եւ աջակցութիւն ընծայած ըլլալով անոնց, որ յարձակում մը գործած էին Քորէայի մէջ եւ թշնամութեանց ձեռնարկած ըլլալով Մի – ացեալ Ազգերու ուժերուն դէմ, ինքն ալ նախա – յարձակ եղած է»:

Այնուհետեւ, հրաւէր կ'ըլլայ Փեքինի կառավարութեան, «այնպէս մը ընել, որ Քորէայի մէջ գտնուող իր ուժերն ու քաղաքացիները դադրեցնեն թշնամութիւնները Միացեալ Ազգերու ուժերուն դէմ եւ քաշուին հոնկէ»: Ու կը յայտարարուի միանգամայն, որ «Միացեալ Ազգերը վճռած են շարունակել իրենց ձեռնարկած գործողութիւն – ները, յարձակման դիմադրելու համար»: Հրաւէր կ'ըլլայ նմանապէս բոլոր պետութեանց, որպէսզի շարունակեն զօրավիգ ըլլալ Միացեալ Ազգերու գործունէութեան Քորէայի մէջ եւ «ետ կենան որ եւ է աջակցութիւն ընծայելէ յարձակողներուն» :

Այս որոշման, Մ. Նահանգներու հաւանու – թեամբ կցուեցաւ Լիբանանի առաջարկած կարե – ւոր մէկ բարեփոխումը, որուն համաձայն, հա – ւաքական միջոցներ ձեռք առնելու (պատժամի – ջոցներ որոշելու) պաշտօնը ունեցող յանձնա – խումբը պիտի կրնայ յետաձգել իր տեղեկագրին յանձնումը ընդհ. ժողովին, եթէ ամերիկեան բանաձեւով ստեղծուած հաշտարար մարմինը տեղե – կացնէ, թէ իր դիմումները գոհացուցիչ արդիւնքներ տուած են: Բանաձեւը կը նախատեսէ նոյն – պէս, որ հաշտարար մարմինը պիտի շարունակէ իր ճիգերը, վէճը խաղաղօրէն կարգադրելու համար :

ՄԱԿի շրջանակները կը կարծեն, թէ ասկէ վերջ խօսքը պիտի մնայ միայն եւ միայն զինուորականներուն, եթէ երբեք Փեքինի կառավարութիւնը գործադրէ քանի մը օր առաջ ըրած իր այն ազդարարութիւնը, թէ ամերիկեան առաջարկը անցնելու եւ Չինաստանը դատապարտելու պա – րագային, բանակցութեանց ամէն դուռ փակուած պիտի նկատուի: Կարծողներ ալ կան, սակայն, թէ քաղաքական յանձնախումբի որոշումը բարոյական նշանակութիւն մը միայն ունի եւ այժմ Չինաստանէն կախում ունի դարձեալ դէպքերու ընթացքը: Բանակցութեանց դուռը կը շարունակէ բաց մնալ :

ՀՆԴԻԿ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՅՈՌԵՏԵՍ

Ամերիկեան առաջարկի քուէարկութենէն եւ Չինաստանի դատապարտութենէն վերջ, Հնդիկ պատուիրակը, Սըր Պէնէկըլ Ռաու մինակ ու տը – խուր վերադարձաւ ժողովասրահը: Օրագրողի մը պատասխանելով ըսաւ.— «Միջնորդութեան բեռը շատ ծանր է մէկ մարդու ուսերուն համար, թող հիմա ուրիշները ստանձնեն»: Յայտարարեց նոյնպէս, թէ մաս պիտի չկազմէ հաշտարար յանձնախումբին: Կը կարծուի թէ այս յանձնախումբին պիտի մասնակցին Իրանի, Շուէտի եւ Հարաւ. ամերիկեան պետութեան մը պատուիրակները :

Պենեկալ Ռաու յայտարարեց նաեւ, ամէնէն տագնապալի պահուն.

— «Ի՛նչ որ ալ ըլլայ քուէարկութեան ար – դիւնքը, կ'ուզենք որ արձանագրուի թէ երբ աշ – խարհը դէպի աղէտ կ'ընթանար, ասիական պե – տութեանց մեծ մասը կրցածը փորձեց, զայն կանխելու համար »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կռիւները սկսած են դարձեալ սաստկանալ: Սուվոնի ամրացուած քաղաքին շուրջը: Կուրծք կուրծքի սուինամարտներ տեղի կ'ունենան: Չինացիները յարձակումի անցած են Սէուլի ճակատամասին վրայ, որ կը տարածուի քաղաքէն 11 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ: Ծովեզերեայ շրջաններու դաշնակից նաւաբաժիննե – րու կողմէ ռմբակոծումները կը շարունակուին անխնայ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ

ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՆԴԱԿԷՆ

ԽՄԲ. — Անցեալ Յուլիս 1ին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը մասնաւոր կոնդակ մը հրատարակեց «*Էջմիածին*» ամսագրին մէջ, Վարդանանց նահատակութեան 1500ամեակին առթիւ, զայն յիշեցնելով «առաւելապէս ողջ հայութեան»:

Անհաւասիկ հատուած մը, որ կը պարզէ պայքարին շարժառիթները.—

Հայաստանը աշխարհակալ ահարկու ուժերի անագորոյն բախումների մշտնջենական արիւնոտ թատերաբեմ լինելով, դարեր շարունակ աւերածւում էր: Այդ արիւնոտ անցեալում հայ ժողովուրդը կոտորւում էր, հայ հոգեւոր մշակոյթը հալածւում եւ հայ ազգային պետականութիւնը խարխլւում:

Հայոց պատմութեան այդ հնագոյն շրջանում Հայաստանի նուաճմանը ձգտող մրցակից պետութիւններն էին Բիւզանդեան եւ Սասանեան Պարսկաստանը, որոնց բախումները ժամանակաւորապէս դադար առին այդ երկու բռնակալութիւնների միջեւ 387 Թուի համաձայնութեամբ, որը կնքուեց ի հաշիւ Հայաստանի, որ մասնատուեց, ի հաշիւ հայ ժողովրդի, որ ծուատուեց, իսկ փոքր ինչ անց, նաեւ ազգային միասնական դերիշխան պետութեան, որ կործանուեց բիւզանդական գնդանում եւ Սասանեան մուրճի հարուածների ներքոյ:

Այս համաձայնութիւնը իրապէս ժամանակաւոր զինադադար էր միայն, որ չէր ապահովում եւ երբեք չէր կարող ապահովել տեւական խաղաղութիւն եւ տեղական բնակչութեան բարեկեցութիւնը, այլ, ընդհակառակն, հայ ժողովրդին եւ հայ հայրենիքը դատապարտում էր նորանոր եւ առաւելագոյն ծանր և դաժան աղէտների, քանի որ տարանջատել էր երբեմնի միասնական Հայաստանը, ջլատել նախկին անբաժան հայ ժողովուրդը եւ խորտակել երբեմնի հզօր ու միասնական ազգապետական իշխանութիւնը:

Թէեւ չէր բնաւին քրիստոնեայ հաւատակցի պատմուճանը հագած բիւզանդական միշտ խարդախող բռնակալութեան լուծը, ցեզարիստական Բիւզանդիոնի լուծը, որ ի սկզբանէ վարժուած էր դայթակղեցուցիչ խոստումների եւ անպատկառ ուխտադրժումների:

Սակայն առաւել ծանր էր վիճակը Սասանեան Պարսկաստանի լուծի տակ հեծող մարզպանական Հայաստանի եւ հայրենաբնակ Հայութեան, ծանր ու դաժան՝ ոչ միայն քաղաքականապէս, այլեւ տնտեսապէս: Տնտեսական ճնշման ու հարստահարութեան, ծանրագոյն բեռի տակ տնքում էր, առաջին հերթին եւ ամէնից աւելի, հայ աշխատաւորը, հայ շինականը, որ մինչ այդ եւ հետագային էլ տառապում էր նաեւ հայրենի նախարարական աւատականութեան լուծի ներքոյ:

Սասանեան անողոք բռնապետութիւնը աշխատեց հայ ժողովրդին ամբողջապէս քայքայելու համար, փութաց Հայաստանում աշխարհագիր կազմակերպել, աւելի ծանրացնելու համար տեղից վերցուող հարկերը եւ տուրքերը: Հայոց մեծ պատերազմի անզուգական պատմիչը՝ ոսկեծղիկն Եղիշէ, սրտամորմոք արձանագրում է. « Ուստի արժան էր առնուլ հարիւր դահեկան, նոյնչափ կրկնէին եւ առնուին, նոյնպէս եւ եպիսկոպոսաց եւ երիցանց. (հարկս) դնէին ոչ միայն շինաց, այլ եւ աւերակաց: Նա բնաւ ո՞վ իսկ կարէ պատմել վասն ծանրութեան մտից եւ սակից, բաժից եւ հասից, լերանց եւ դաշտաց եւ մայրեաց: Ոչ ըստ արքունի արժանաւորութեան առնուին, այլ հինաբար յափշտակելով, մինչեւ ինքեանք իսկ մեծապէս զարմանային թէ՝ ուստի՞ այս ամենայն գանձ ելանէ, զի՞րդ չէն կ'այցէ աշխարհին Հայաստանեայց »:

Տնտեսապէս արնաքամել Հայաստանը եւ կոտրել հայ ժողովրդի գոյութեան պատուանդանը — ահա՛ թէ ի՛նչ անողորմ քաղաքականութիւն էր ընդգրկել յազկերտեան բռնակալութիւնը: Հարուածը ուժգին էր եւ աղէտը համազգային: Աշխարհիկ թէ հոգեւորական, աւատական թէ շինական, արհեստաւոր թէ առեւտրական, կրում էին եւ զգում տնտեսական հարուածի ծանրութիւնը: Համազգային աղէտը ստեղծում էր միաժամանակ համազգային միասնական դիմադրութեան պահանջք եւ կամք:

Աշխարհակալ զօրեղների ձեռքով Հայաստանը չնայած զրկուել էր իր ազգապետական միասնական իշխանութիւնից եւ վեհապետական իրաւունքներից, սակայն դեռ մնում էր Հայոց ազգային զօրքը եւ մանաւանդ քաջամարտիկ այրուձին: Հեռացնել Հայաստանից Հայրենիքի պաշտպան ազգային զօրքը, զրկել հայ ժողովուրդը ազգային ինքնապաշտպանութեան եւ դիմադրութեան հիմնական ռազմական ուժից, օգտագործելով այն՝ Պարսկաստանի սահմանների անձեռնմխելիութիւնը եւ պետականութեան անսասանութիւնը պաշտպանելու, խնայելով պարսկական ազգային ռազմական ուժերը ի հաշիւ հայ զօրաբանակի եւ կրուում ոչնչացնելով Հայոց ազգային բանակի պանծալի զօրական շարքերը — այս էր սասանեան բռնակալութեան ճիւաղական ծրագիրը:

Վերացուել էին հայ աշխարհի ազգապետական միասնութիւնը, քաղաքական գերիշխանութիւնը եւ ընդհանրական ինքնօրէն կենտրոնը, սակայն կանգուն էին տակաւին նախարարական իշխանութիւնները աշխարհներում, երկրներում, մարզերում եւ ամրակուռ բերդերում: Աւատիշխան նախարարների շարքում կային նաեւ այնպիսիները, որոնք իրենց տոհմական իրաւանց շահերը զուգորդում էին ընդհանրական – համազգային իրաւանց ու շահերի հետ, իսկ ոմանք այդ նախարարներից, Մամիկոնեանց ղեկավարութեան եւ զինակցութեան, ի փառս Հայրենիքի եւ ազգի, եւ ի փրկութիւն ու վերականգնումն Հայաստանեայց ազգային ինքնիշխան եւ գերիշխան պետութեան:

Վաղապէս նախատեսել ու ստեղծել ռազմաքաղաքական համազգային համերաշխութիւն ու գործակցութիւն դժուար էր, քանի որ գոյութիւն ունէր Սասանեան Պարսկաստանի դաժան եւ դաւադիր քաղաքականութիւնը Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի նկատմամբ, որն ամէն կերպ հրահրում էր աւանդական միջնախարարական թշնամութիւնները, քաղաքական նախասիրութիւնները, փառամոլ տրամադրութիւնները, կենտրոնախոյս տենդութիւնները, միշտ սպառնալիքներ կարդալով ու մերթ խոստումներ շռայլելով:

Սակայն կային նաեւ մեծապէս ներազդեցիկ երկու բարոյական ուժեր, որոնք հոգեպէս շաղկապում եւ համազգայնօրէն կազմակերպում էին ողջ հայութիւնը եւ պահպանում Հայ Հայրենիքը:

Այդ՝ Հայաստանեայց Ազգային Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին էր եւ իր նուիրական Մայր Աթոռը:

Սահակ Պարթեւի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի ըստեղծած սրանչելատոր հայ գիրը եւ նրանց դաստիարակած Թարգմանչաց սերնդի մեծագործութիւնը՝ հայ գրականութիւնը՝ հանդիսացաւ այն հոգեւոր անօթը, որ բարոյապէս վերածնեց հայ ժողովրդին եւ իմաստաւորեց նորա հանրային կեանքը:

Հայ գիրն ու գրականութիւնն էր, որ ազատագրեց հայ ժողովրդին ե՛ւ հեթանոսական խաւարի վերապրուկներից, ե՛ւ ասորահելլենական օտարացնող ազդեցութիւններից: Հայաստանեայց եկեղեցու եւ հայկական մշակոյթի շնորհիւ էր, որ երկայնօրէն անջատեալ եւ քաղաքականօրէն անիրաւացեալ հայ ժողովուրդը, Սասանեան Պարսկաստանում թէ Բիւզանդական կայսրութեան լուծի տակ ինչպէս եւ ի Սփիւռս տարագրեալ, պահպանեց իր գոյութիւնը եւ մնաց անբաժան – միասնական:

Հայ հոգեւոր դասն էր, որ գիտակ իր վեհ կոչման ու խորհուրդին, նախաձեռնողը, շարունակողն ու գլխաւորողը, կազմակերպողը, ոգեշնչողն ու իմաստաւորողը հանդիսացաւ ազգային – կրօնական մշակոյթի եւ ազգային — ժողովրդական միասնականութեան: Սահակ Պարթեւ եւ Մեսրոպ Մաշտոց, Յովսէփ Հողոցիմեցի թէ Ղեւոնդ Երէց, Գիւտ Կաթողիկոս թէ Յովհաննէս Մանդակունի, Մովսէս Խորենացի թէ Եզնիկ Կողբացի, Եղիշէ վարդապետ թէ Ղազար Փարպեցի եւ ամբողջ երկար շարանը այլ երանելիների ու վաստակաւորների, ծնունդ էին հայ ժողովրդի եւ հայ եկեղեցու, կրողներն էին ոչ միայն հոգեւոր կոչման, այլեւ դաստիարակիչը հայութեան, արթուն պահակողն ու պաշտպանը Ազգի ու Հայրենիքի, կրողն ու կենսագործողը ազգային հոգեւոր մշակոյթի եւ միաժամանակ մխիթարիչն ու յուսադրիչը ժողովրդին վիճակուած յարատեւ հալածանաց եւ աղէտից պահին եւ աւանդապահն ու հրահրողը, կրողն ու կազմակերպողը միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի, ազգային ինքնիշխան պետութեան գաղափարների: Հայ հոգեւոր դասը խաղաղութեան թէ պատերազմի ժամին, ռազմաճակատում թէ թիկունքում, անձնուրաց արիութեամբ իր ուսերին կրեց տանջանաց խաչը, բարձրացաւ հայկական Գողգոթան եւ խաչելութեան իսկ բարձունքից՝ հայրենիքի ազատութեան եւ Ազգի փրկութեան կոչն արեց հայ ժողովրդին:

ԳԷՈՐԳ Զ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Համայնավարները Ֆրանսայի մէջ

ԳՈՐԾԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ ԵՆ

« *Տէյլի Մէյլ*»ի մէկ աշխատակիցը, որ քաջածանօթ է Ֆրանսայի ներքին անցուդարձին, յօդուածով մը կը պարզէ համայնավարներու գործունէութեան հին եւ նոր եղանակները: Միեւնոյն ատեն կը ներկայացնէ կառավարութեան կարգադրութիւնները, ի խնդիր ներքին եւ արտաքին ապահովութեան:

Կ'ամփոփեմ հիմնական մասերը.—

Ֆրանսայի մէջ, այսօր, համայնավարներու գլխաւոր նպատակն է՝ ամէն ուղղութեամբ եւ ամէն կարելի ձեւով խանգարել ֆրանսական եւ ամերիկեան յարաբերութիւնները: Այս է կարծիքը ապահովութեան այն բարձր պաշտօնատարներուն, որոնք Ֆրանսայի ներքին պաշտպանութիւնը կը կազմակերպեն Կոմինֆորմի դէմ: Զօրս ամսուան հնութիւն մը ունի համայնավարներու այս քաղաքականութիւնը:

Կոմինֆորմը կը պահանջէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութենէն ստեղծել ամէն կարգի գրոյցներ, խռովութիւններ եւ ցոյցեր, ջանալով խորշանք պատճառել Ամերիկացիներուն Ֆրանսայի դէմ եւ վախցնել Ֆրանսացիները: Եւ, միաժամանակ ամերիկեան հանրային կարծիքին մօտ ըստեղծել այն տպաւորութիւնը, թէ Ֆրանսայի մէջ գործելիք ամէն բանակ պիտի խրի խռովութեանց մէջ:

Դեռ անցեալ աշնան, Կոմինֆորմի մէկ գործակալը, որ Արեւելեան Եւրոպայէն եկած էր, մեղադրեց Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, թէ կը հետեւի խիստ քաղաքականութեան մը: Այս խստութիւնը պառակտած էր միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ, որոնք Ամերիկայէն կասկածելու պատրաստ ըլլալով հանդերձ, աւելի կը վախնային համայնավար բռնութիւններէն: Ռուսական տեսակէտով եւ Ֆրանսայի յառաջիկայ ընտրութիւնները նկատի ունենալով, համայնավարներուն հրահանգ տրուած էր բարեկամներ փնտռել եւ ապաւինիլ հին Ժողովրդական Ճակատի դրութեան:

Անցեալ տարուան խստութիւնը կը ձգտէր մինչեւ անգամ չէզոքացնել Թուլամորթ համայնավարները: Այժմու քաղաքականութիւնը ճիշդ հակառակն է: Պէտք է վերջ տալ ժողովուրդը վախցնելու եւ բռնութիւն ի գործ դնելու ձեւին, դադրեցնել ամերիկեան զինամթերքի փոխադրութեանց դէմ խափանարարութիւնը, չկազմակերպել ընդհ. գործադուլներ, մէկ խօսքով հրապարակ դալ իբրեւ « խաղաղասէր անմեղներ »:

Նոր քաղաքականութիւնը կը ձգտի այսօր գըրոյցներ հնարել եւ տարածել հիւլէական ռումբի, գրաւման, վրէժխնդրութեան եւ Ֆրանսայի ռազմադաշտի մը վերածման սարսափը:

Կը ձգտի նմանապէս հրահրել Գերմանիոյ վերազինման հակառակութիւնը, քանի որ համայնավարներէն դուրս միլիոնաւոր հակաբոլշեւիկ Ֆրանսացիներ ալ կ'ընդունին թէ սխալ է ամերիկեան քաղաքականութիւնը այս հարցին մէջ:

Ու վերջապէս կը ձգտի որսալ նոր բարեկամներ, յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ նոր զինակիցներ, մինչեւ անգամ կրօնական խմբաւորումներու եւ ձախակողմեան կաթոլիկներու մէջ, ըսելով անոնց, թէ դարաւոր տարակարծութիւնները կրնան վերնալ շնորհիւ իրենց հաւաքական խաղաղասիրութեան:

Համայնավարներու այս «մեղմ» քաղաքականութիւնը, սակայն, կը զուգադիպի այն խստութեանց, զորս ֆրանսական կառավարութիւնը յարաճուն կերպով ի գործ կը դնէ համայնավարներու դէմ, վերջին ամիսներու ընթացքին: Այդ խստութիւնները հակաբոլշեւիկեան ամբողջական պատերազմի մը նշանակութիւնը ունին:

Հակաբոլշեւիկեան պայքարը կը վարէ ներքին նախարարութիւնը, որ իր տրամադրութեան տակ ունի՝ լրտեսական լայն ցանց մը՝ 600 հազարնոց համայնավար կուսակցութեան մէջ, բջիջներէն գրեթէ մինչեւ Կեդր. Կոմիտէն: Ֆրանսայի ամբողջ ոստիկանութիւնը, որ դիմադրական գլխաւոր ուժն է, կը գտնուի ներքին նախարարութեան ղեկավարութեան տակ: Փարիզի մէջ կան 19.000 քաղաքապետական ոստիկաններ: Ասկէ զատ մասնաւոր ջոկատներ կը մարզուին խռովութեան զըսպումի գործողութեանց մէջ: Ի հարկին, մէկ օրուան մէջ եւ մէկ տեղի վրայ կարելի է 5000 հոգի զօրաշարժի ենթարկել:

Կայ տակաւին կապոյտ համազգեստաւոր ոստիկանական ընտրանի մը — 12.000 հոգի — որոնց յատուկ պարտականութիւնն է զսպել ամէն կարգի ցոյցեր ու խռովութիւններ: Անոնք ցրուած են Ֆրանսայի ամէն կողմը, բայց 24 ժամուան մէջ կրնան համախմբուիլ ուզուած տեղը:

Եթէ ներքին նախարարութեան այս ուժը անբաւարար ըլլայ տագնապի մը պարագային, անդին կայ դեռ բանակի պահեստի ուժը: Ֆրանսական բանակը, միայն երկրի ներքին ապահովութեան յատկացուցած է 60.000 զինուորներ, որոնք կը գործակցին ոստիկանութեան հետ:

Ֆրանսայի համայնավարներու ճշգրիտ թիւը յայտնի չէ, բայց կը տարուբերի 600.000ի եւ 700 հազարի միջեւ: Ասոնց 5 — 15 հազարը սակայն կը նկատուին մոլեռանդներ, որոնք պատրաստ են մեռնելու կուսակցութեան համար եւ այս վերջի–

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Մ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Երկու ամիսէ ի վեր Րաֆֆի Պետրոսեան կը շրջի Միջին Արեւելքի մէջ, Լիբանան եւ Պարսկաստան, ուր հրաւիրուած է շարք մը նուագահանդէսներ տալու, առանձին թէ նուագախումբի ընկերակցութեամբ։

Իր յայտագիրները որ խնամքով պատրաստուած են, կը պարունակեն դասական, վիպական եւ արդիական կտորներ, նաեւ Արամ Խաչատուրեանի համբաւաւոր Կոնչէրտոն, զոր Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ նուագողը Րաֆֆին եղած էր «Լամուռէօ»ի նուագախումբով։

Իր առաջին նուագահանդէսը տեղի ունեցած է Պէյրութի Capitole սրահին մէջ Նոյեմբեր 26ին։ Աւելորդ է ըսել, որ հայ գաղութը անհամբեր կը սպասէր այդ օրուան եւ փութացած էր օր առաջ իր տեղը ապահովել։ Հանդէսէն քանի մը օր առաջ տոմսակ կարելի չէր գտնել։ Հայերուն հետ միջազգային խուռն բազմութիւն մը եւս փութացած էր ունկնդրելու։ Առաջին կարգերու մէջ կը գտնուէին Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Լիբանանի հանրապետութեան նախագահի կողմէ երկու ներկայացուցիչ, կրթութեան նախարարը, Ֆրանսական դեսպանը եւ բազմաթիւ թերթերու ներկայացուցիչներ։ Պէյրութի թերթերը ջերմապէս գնահատեցին տաղանդաւոր դաշնակահարին ինքնուրոյն արժանիքները։

Այս առթիւ Րաֆֆին հրաւիրուեցաւ երկրորդ նուագահանդէսը տալ, որ տեղի պիտի ունենայ Պարսկաստանէն վերադարձին։

× Թէհրանի մէջ մէկ ամսուան ընթացքին Րաֆֆին տուաւ 8 նուագահանդէս, 5 մենանուագ, եւ 3 հատ ալ նուագախումբով։ Հրաւիրուած էր նմանապէս պալատ ուր ի ներկայութեան Շահն Շահին եւ մօտ 200 հրաւիրեալներու մէկ ժամէ աւելի նուագեց, արժանանալով ջերմ գնահատանքի։ Իր յաջողութիւնը Թէհրանի մէջ նոյնքան մեծ էր որքան որ Պէյրութի մէջ։ Բազմաթիւ հայ եւ օտար թերթեր վեր հանեցին իր ձիրքերը։

Յունուար 14ին Րաֆֆին գնաց Աբադան, ուր մէկ շաբթուան մէջ երեք նուագահանդէս պիտի տար։ Փետրուար 15ին պիտի տայ իր երկրորդ նուագահանդէսը Պէյրութի մէջ, յետոյ պիտի վերադառնայ Փարիզ։ Ապրիլին՝ իր տարեկան նուագահանդէսը՝ Փարիզի մէջ։ — Լ.

նին հանդէպ հաւատարմութիւնը, Ֆրանսայի հանդէպ հաւատարմութենէն աւելի բարձր կը դասեն։ Կուսակցութեան իրական ուժը կը կայանայ դըժգոհ եւ ծայրայեղ աղքատութեամբ տառապող աշխատաւոր դասակարգին մէջ։

Բայց եւ այնպէս գլխաւոր տկարութիւնն ալ կը կայանայ ռուս աշխարհակալ քաղաքականութեան հանդէպ համայնավարներու վարդապետական նուիրումին մէջ։ Անգիտանալով ընչազուրկ բանուորներու երկարատեւ պահանջը հացի եւ կարգի մասին եւ յանուն ռուսական աշխարհակալութեան մղելով զանոնք քաղաքական յաջորդական ցոյցերու, կուսակցութիւնը առաջուան ուժը չունի ազդելու համար ժողովուրդին վրայ։ Համայնավար թերթերու ընթերցողներն ալ կը պակսին։ Անոնց գլխաւոր օրաթերթը կը ծախուի 223 հազար օրինակ, նախկին 600.000ին դէմ։ Մէկ կողմէ ուրեմն կարմիրներու թիւը կը նուազի, խկմիւս կողմէ կառավարութիւնը կը զօրացնէ իր պաշտպանողական մեքենան։

Զոր. Այզընհաուըրի Փարիզ այցելութիւնը լաւագոյն փորձը եղաւ ցոյց տալու հակաբոլշեւիկ ուժերու արժէքը։ Կառավարութիւնը կրցաւ զսպել զօրավարին դէմ սարքուած անկարգութիւնները։ Ցոյցին օրը դրաւեց համայնավար թերթերը։ Փարիզեան կարգ մը արուարձաններու 9 քաղաքապետները պաշտօնէ դադրեցուց։ Եւ ազդարարեց, թէ մասնակցող օտարականները անմիջապէս պիտի արտաքսուին։

Այս ցոյցը զսպուեցաւ, որովհետեւ կառավարութիւնը ջախջախիչ ուժ մը հրապարակ նետեց եւ կրցաւ ինքզինքը պարտադրել ցուցարարներուն։

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽՆՋՈՅՔ Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԼԱ ՍԻՕԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբն ալ տօնեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը, խնջոյքով մը։ Գնահատելի էր ձեռնարկը։ Ներկայ էին նաեւ քաղաքապետը, իր տիկնոջ հետ, քաղաքացի Santiniի եւ ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչները իրենց տիկիններով։ Քաղաքապետին հետ եկած էին իր երեք օգնականները։

Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ալ ղրկած էր երեք ընկերներ, Յ. Պալիկեան, Տ. Թադոյեան, Ա. Պետիկեան։

Հիանալի էր մթնոլորտը։ Նոր Սերունդը խմբերգներով, մեներգներով (հայերէն եւ ֆրանսերէն) կ'աւելցնէր ոգեւորութիւնը։ Գովելի էին Օր. Սիրան Տոնոյեանի եւ Օր. Պ. Գասպարեանի երգերը։ Օր. Ա. Աճէմեան արտասանեց Սիամանթոյի «Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ»ը, ֆրանսերէն։ Պ. Լ. Մնացականեան, որ կը նախագահէր, արժանապէս հիւրասիրեց մեր հիւրերը։

«Խաժակ» խումբի կողմէ ընկեր Յ. Աճէմեան կարդաց ֆրանսերէն ուղերձ մը, պարզելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդը եւ գործունէութիւնը։ Ընկեր Պալիկեան ֆրանսերէն շնորհակալութիւն յայտնեց քաղաքապետին եւ ներկայ հիւրերուն, պարզելով Ֆրանսայի եղբայրական ասպնջականութիւնը։

Հայերէն խօսեցաւ ընկեր Թադոյեան, պատմելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը։ «Ինչպէս որ կրօնքը կ'ապրի Քրիստոսի խաչելութեամբ, Դաշնակցութիւնն ալ կ'ապրի իր հերոսներու յիշատակով»։

Mr. Craille եւ Santini ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեցին եղած ընդունելութեան համար։ Քաղաքապետը շեշտեց.— Դուք միշտ կը վերջացնէք ձեր խօսքերը կեցցէ Ֆրանսան եւ ընկերվարականութիւնը գոչելով. ես ալ կ'ըսեմ.— կեցցէ հայ ժողովուրդը, ապրի Դաշնակցութիւնը, մինչեւ որ իր այս եռագոյնը ծածանի ամէն տեղ։

Խնջոյքը փակուեցաւ ծափերով եւ երգերով։

× Մարսէյլի Provençal օրաթերթը փութացած էր նկարագրել խնջոյքը, ամփոփելով խօսուած ճառերը եւ ջերմապէս գնահատելով երգերն ու արտասանութիւնները։

Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն կազմակերպած էր թատերական ներկայացում մը, «Արարօ» Յունուար 27ին, Պ. Մարտիկեանի սրահը։ Հակառակ օրուան ցուրտին ընկերներէ զատ համակիրներ եւ չէզոքներ եւս իրենց ընտանիքներով գրաւեր էին իրենց տեղերը։ Բեմը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով։

Դերակատարներն էին Պուլվառ Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին անդամները, բացի երկուքէն, բոլորն ալ յաջող։

Շնորհիւ Հ. Յ. Դ. մարմնի ջանքերուն, երէկուան հայերէն չգիտցող տղաքը այսօր «Արարօ» կը ներկայացնէին։ Մաղթենք որ աւելի փառաւոր ներկայացնեն զայն ազատ եւ անկախ հայրենիքի մէջ։

Բոլոր հանդիսականները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ։

Գ. Մ.

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի, 21 Յունուար, Կապոյտ Խաչի «Ա. Ահարոնեան» դպրոցի սրահին մէջ տօնուեցաւ Մանուկներու Օրը։ Շնորհիւ Կ. Խաչի վարչութեան անդամուհիներուն եւ ուսուցիչ Պ. Ա. Առաքելեանի աշխատանքին, հանդէսը անցաւ մեծ յաջողութեամբ։ Ժամը 3ին, ատենապետուհին՝ Տիկին Մաղաքեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, յորդորեց սրտանց աջակցիլ բոլոր այն ձեռնարկներուն եւ հաստատութիւններու, որոնք կը ձգտին մանուկներու ազգային կրթութեան, «Վերջին զղջումը օգուտ չունի»։ Շեշտեց նաեւ հիւանդներու, թշուառներու եւն.ի օգնելու անհրաժեշտութիւնը։

Սրահին մուտքէն մինչեւ ճակատը զարդարուած էր թռչնագիր նշանախօսքերով զոր պատրաստած էր նոր ուսուցիչը, (բանուոր), գիշերուան աշխատանքով։

Սրահը լեցուն էր ամբողջութեամբ։ Վերեւի անկիւնը կը ծփար տօնածառը։ Մանուկները անհամբեր կը սպասէին Կաղանդ Պապային։ Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ ուսուցիչը։ Հանդէսին երկրորդ բաժինը բացուեցաւ՝ թատերական ներկայացումով մը որուն դերակատարները դպրոցին աշակերտներն էին։ Բոլորն ալ ջերմապէս գնահատուեցան։ Եղան նաեւ շարք մը արտասանութիւններ, մենախօսութիւններ, եւն., մաքուր հայերէնով։

Զորրորդ բաժնին Տիկին նախագահը առաջարկեց ընտրել կնքահայր մը, տօնածառին մոմերը վառելու համար։ Առաջին առթիւ 2000 ֆրանք տրամադրեց Տիկին Նուարդ, իսկ ընկեր Կօչկաբեան 1500 ֆրանք, եւ երկուքը միասին վառեցին մոմերը, Կաղանդ Պապային հետ։ Հարիւրի մօտ տոպրակներով ուտելիքներ բաժնուեցան մանուկներուն, 20 ծրար ալ յաջող աշակերտներուն (գրենական առարկաներ)։ Շնորհաւորելի էր Կաղանդ Պապան (Պ. Լեւոն Ներսէսեան) որ մինչեւ ետքը գեղեցիկ սրախօսութիւններով վարեց իր պաշտօնը։ Գոյացաւ 13.000 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն բոլորին։

Թղթակից

ՍՏԱՑՈՒԱԾ

ԱՐՓԻ, գրական – գիտական ամսագիր, Բ. տարի, Թիւ 3—4, (1950 Հոկտ. Նոյ.)։ Նաեւ մանկական յաւելուածը (Թիւ 4)։ Հասցէ.— Ave. Ekbatan, Imprimerie Moderne, Tehran (Parse)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՁԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՆ

Կիկերոնը տուն տարի, յետոյ վերադարձայ դեսպանատուն եւ կարծիքը հարցուցի փորձագէտին։

Իբրեւ լուսանկարիչ, պարզապէս հանճարեղ է ձեր այդ մարդը, եթէ ճիշդ են բացատրութիւնները, զոր կուտայ իր «թէքնիք»ին մասին, կրնայ ըլլալ որ առանձին կ'աշխատի առանց օգնականի։ Տեսականօրէն անկար չէ իր պատմութիւնը, բայց գործնապէս հազարէն մէկ միայն հաւանականութիւն կայ որ իր ըսած պայմաններուն տակ հանած ըլլայ այդ լուսանկարները։

Իբրեւ փորձագէտ, չեմ կրնար հաւատալ իր բացատրութիւններուն, բայց պէտք է խոստովանիմ որ անկարող եմ հակառակը ապացուցանելու։ Օրինակի համար լրբօրէն ստեց մեզի, երբ ուզեց ցոյց տալ թէ ինչպէս մէկ ձեռքով կը լուսանկարէ իր միւս ձեռքը եւ նոյն պատկերը։

Բայց, ամէն պարագայի մէջ, կրնայ ըլլալ որ առանձին աշխատած ըլլայ, թէեւ կը կրկնեմ, անհաւատալի կը թուի այդ։

Փորձագէտ լուսանկարիչը անմիջապէս Պերլին մեկնեցաւ։

Երբեք չեմ տեսած իր տեղեկագիրը եւ լուր չեմ ունեցած իր ճամբորդութեան արդիւնքէն։ Հաճելի միակ արդիւնքը այն եղաւ ինծի համար, որ դադրեցուցին հեռագիրներու տարափը։

Բայց այդ համբաւաւոր Դեկտեմբեր ամսու նեղութիւնները չէին վերջացած տակաւին։ Այս անգամ դեսպանս, Ֆօն Փափէնն էր, որ լուրջ մըտահոգութիւն մը պատճառեց ինծի, որովհետեւ քիչ մնաց մօրթս վրայ պիտի տայի։

Նոր տարիէն շատ քիչ առաջ, կարեւոր փաստաթուղթերով «ֆիլմ» մը բերաւ Կիկերոն, թուրքեւանգլիական յարաբերութիւններու մասին։

Տրուած ըլլալով այն զինուորական դէչ կացութիւնը, որուն մէջ կը գտնուէր Գերմանիա։ Անգարայի մէջ տրամադիր էին այժմ ընդառաջ երթալու Անգլիոյ այն փափաքին, որուն համաձայն կ'ուզէր զօրացնել զինուորական թափանցումը Թուրքիոյ մէջ։

Անհերքելի ապացոյցներ կը ներկայացնէին լուսանկարները։ Կիկերոնի փաստաթուղթերէն մէկը կը պարունակէր թուանշաններ որոնց շուրջ համաձայնութիւն գոյացած էր։ Բաւական մեծ թիւեր էին ասոնք եւ վտանգ մը կը կազմէին գերմանական տեսակէտով։

Անսաստելով ստացած հրահանգներուս, Ֆօն Փափէնի ցոյց տուի այս փաստաթուղթը։ Միանգամայն տեղեկագրեցի Պերլին։ Ասոր վրայ, արտաքին նախարարը, հրահանգ տուաւ Անգարայի իր դեսպանին որ դիմում կատարէ Թուրքիոյ արտաքին գործավարին։

Դեսպանը պարտաւոր էր շեշտել թէ Գերմանիա չէզոքութեան օրէնքներուն դէմ զանցառութիւն մը կը նկատէր Թուրքիոյ ընթացքը։

Հեր Ֆօն Փափէն ունկնդրութիւն մը խնդրեց արտաքին գործավար Նուման Մէնէմէնճիօղլուէն։ Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ առանց վկայի։ Բայց երբ Թուրքիոյ Նախարարը ուզեց համոզել դեսպանը, թէ չէզոքութեան բռնաբարումի մեղադրանքը անհիմն էր բոլորովին, Ֆօն Փափէն օգտագործեց անգլիական գաղտնի փաստաթուղթերու մասին իր ունեցած տեղեկութիւնը։

Իր գաղտնիքը հրապարակելով, Ֆօն Փափէն հետեւեալ նպատակը կը հետապնդէր.— Իբրեւ Գերմանիոյ դեսպանը կ'ուզէր Թուրքիոյ արտաքին գործավարին ապացուցանել թէ ճշգրիտ տեղեկութիւններ ունէր թուրքեւանգլիական սպայակոյտերու գաղտնի բանակցութեանց մասին։ Դիւանագիտութեան մէջ խիստ գործածական վախցնելու միջոց մըն էր այս։

Ֆօն Փափէն լաւ նշան առած էր, բայց Մէնէմէնճիօղլու դիւանագէտ մըն էր որ երբեք չէր կորսնցներ իր պաղարիւնը։ Ոչ մէկ բան յայտնի ըրաւ։ Պնդեց թէ Ֆօն Փափէն ապահովաբար սըխալ տեղեկութիւններ ստացած էր։ Առանց բացարձակապէս ժխտելու Անգարայի եւ Լոնտոնի միջեւ կատարուած ամէն զինուորական բանակցութիւն, Թուրքիոյ արտաքին գործավարը նուազագոյն ստեղծանի մը իջեցուց անոնց տարողութիւնը։

(Շար.)

Ֆրանսեւամերիկեան գործակցութիւնը

Թրումըն–Փլեվէն տեսակցութիւններէն վերջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, երկու կողմերը բոլորովին համաձայն գըտնուած են յարձակման դիմադրելու եւ Ծայր․ Արեւելքի ժողովուրդներուն օգնելու անհրաժեշտութեան մասին։ Մ․ Նահանգները եւ Ֆրանսա սերտօրէն պիտի շարունակեն գործակցիլ այս գետնի վրայ։ Անոնք ընդունած են նաեւ, որ Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կենսական նշանակութիւն ունի ազատ աշխարհի ապահովութեան համար։ Անհրաժեշտ գտած են ժողովրդավար Գերմանիոյ մասնակցութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի ամբողջութեան, իբրեւ խաղաղութեան ամրապնդման ազդակ մը։ Պ․ Փլեվէն խօսած է՝ Փարիզի մէջ Փետրուար 6ին գումարուելիք այն խորհրդաժողովին մասին, ուր պիտի քննուի եւրոպական բանակի մը կազմութիւնը, Ատլանտեանի դաշինքի շրջանակին մէջ։ Պ․ Թրումըն յայտնած է իր գոհունակութիւնը Ֆրանսայի այս քայլին համար եւ աւելցուցած է, որ Փարիզի ամերիկեան դեսպանը Պ․ Պրիւս, որպէս դիտող պիտի մասնակցի այդ խորհրդաժողովին։

Մասնաւորապէս քննուած են տնտեսական գործակցութեան եւ Ամերիկայէն Ֆրանսայի ստանալիք օգնութեան հարցերը։ Ամէնէն աւելի ուշադրութեան առարկայ դարձած է նախանիւթերու համեմատական բաշխման հարցը, աչքի առջեւ ունենալով միջազգային բոլոր պահանջները։

Զեկոյցի եզրկացութեան մէջ կ'ըսուի․— «Մ․ Նահանգներու նախագահին եւ Ֆրանսայի վարչապետին տեսակցութիւնները անգամ մըն ալ ցոյց տուին, թէ ոչ մէկ սպառնալիք եւ ոչ մէկ ռազմախաղ ի վիճակի պիտի ըլլան ցնցելու երկու երկիրներու հիմնական միութիւնը»։

✕ Պ․ Փլեվէն, վերջին այցելութիւն մը տալով Պ․ Թրումընին, հրաժեշտ առաւ անկէ եւ երէկ մեկնեցաւ Նիւ Եորք, ուր եւս հրաւիրուած է խօսելու քաղաքական ճառ մը։ Վարչապետը այսօր պիտի այցելէ Գանատա։ Անոր վարիչներուն հետ ալ տեսնուելէ վերջ, կիրակի օր, օդանաւով պիտի վերադառնայ Փարիզ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆԵՐՈՒՄՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան մարզպանը, Պ․ Մէք Գլօյ ներում շնորհեց գերմանական աշխարհահռչակ զինարաններու վերջին սեփականատիրոջ՝ Ալֆրէտ Ֆօն Գրուփի, 44 տարեկան, որ 12 տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր 1948ին, Նիւրնպէրկի ամերիկեան դատարանին կողմէ։ Ցիշեալը անմիջապէս ազատ արձակուելով, եւ պիտի ստանայ նաեւ իր բոլոր գրաւուած կալուածները։ Կէօրինկի օդնական օդանաւային նախարար մարաջախտ Միլխի ցմահ դատապարտութիւնը վերածուեցաւ 15 տարուան բանտարկութեան։ Հիթլէրի վարչապետարանին պետը Հայնրիխ Լէմըրզի 20 տարուան պատիժն ալ վերածուեցաւ 10 տարուան։

Նմանապէս, Միւնխէնի մերձակայ Լանտսպէրկի բանտին մէջ բանտարկուած 28 մահապարտներէն 21ին պատիժները ցմահ բանտարկութեան փոխուեցան։ Միւս 7ին մահապատիժները պիտի գործադրուին։ Ներում շնորհուեցաւ նաեւ ուրիշ 10 մահապարտներու, որոնք բանտարկուած պիտի մնան մինչեւ իրենց կեանքին վերջը։ Եւրոպայի ամերիկեան ուժերու հրամանատար զօր․ Հէնտի եւս ներում շնորհեց ուրիշ 11 դատապարտեալներու։ Զօր․ Հէնտի յայտարարեց, թէ ամերիկեան դատարաններու կողմէ դատապարտուած եւ այժմ բանտարկուած բոլոր պատերազմական ոճրագործներու դատերը պիտի վերաքննուին։ Արդէն իսկ վերաքննուած են 120 դատավճիռներ եւ տակաւին վերաքննելի կը մնան ուրիշ 300 դատեր։ Եւ վերջապէս, Պ․ Մէք Գլօյ պակսեցուց ուրիշ 72 բանտարկեալներու պատիժները, որոնցմէ 34ը անմիջապէս ազատ ձգուեցան։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութենէն երրորդ անգամ մը եւս հրաժարեցաւ։ Թերթերը կը գրեն թէ կուսակցութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ, վասնզի շատեր չեն ուզեր համակերպիլ Մոսկուայի հրամաններուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԵՒ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկեր Ղազարոս Գապաքճեան 500 ֆր․ կը նըւիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, 500 ֆրանք ալ՝ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ․ Կարապետ Թիւֆէնքճեանի մահուան առթիւ։ Պ․ Գուրգէն Տարաքճեան 500 ֆրանք «Յառաջ»ին եւ 500 ֆրանք Այնճարի դպրոցին, նոյն առիթով։

Հ․ Յ․ Դ․ Վարդանանակը

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէի։ Այս կիրակի ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, Bagneux, 69 rue d'Arcueil, métro Bagneux։

Ներկայացում։ Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ։ Թառ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ։

Առատ սեղան։

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ

Ի պատիւ Պ․ JEAN BALLARDի, տնօրէն Cahiers du Sudի եւ Պ․ LUC ANDRÉ MARCELի ֆըրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ, այս երկուշաբթի, 5 Փետրուար ժամը 20ին, Hôtel Moderneի շքեղ սրահին մէջ, 8bis, Place de la République։

Ճաշի մասնակցութեան համար 1000 ֆրանք։ Նախօրօք արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն՝ Պ․ Սարգիս Տէօքմէճեան 63 rue Beaurepaire, Tél. Bot. 62.67, Պ․ Նուպար Յովհաննէսեան 14 rue Rochambeau, Tru. 47.48 կամ Mén. 41.67, Պ․ Հայկ Աղապէկեան Jas 19.93, Պ․ Գ․ Պաքըրճեան 35 rue de Trévise, Pro. 07.25։

Արձանագրութիւնները կը փակուին երկուշաբթի կէսօրին։

✕ Այս առթիւ յետաձգուած է ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ Լսարանին հաւաքոյթը որ տեղի պիտի ունենար Գլէման ճաշարանին մէջ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ․ Ֆրանսայի Ազգային Կեդր․ վարչութեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդարձը, կիրակի, 4 Փետրուար։ Առտուն հոգեհանգստեան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարութիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ «Արմենիա» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ․ Վ․ ՍԱՐԳՍԵԱՆի։

Կը խօսին՝ ՓՐՕՖ․ Յ․ ԽԱՅԻԿԵԱՆ, Պ․ Տ․ ԹԱԴՈՅԵԱՆ, Պ․ Կ․ ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Ազգային դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ դպրոցին։

Կը ներկայացուի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Գրքշալիր կատակերգութիւն երեք արար եւ մէկ պատկեր։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ։

Ղեկավարութեամբ Պ․ ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆի, եւ մասնակցութեամբ Պ․ Պ․ Նուպար Պօտուրեանի, Սահակ Պարսամեանի եւ ուրիշ կարող ուժերու։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ»

ԸՆԿԵՐԱ – ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Ռոմանի «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի հաւաքավայրին բացման առթիւ։ Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, rue St. Antoine, 21, (ընկեր Թաթուլ Տէրտէրեանի կօշիկի գործարանի փողոցին մէջ)։ Կը նախագահէ Վալանսի Շրջ․ Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Մուտքը ազատ է։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարող եւ փորձառու մօտէլիստ première main գործաւորուհի մը որ կարենայ վարել արհեստանոցը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ նաեւ իրենց բնակարանը աշխատող լաւ գործաւորուհիներ։

Դիմել Minassian, 32 rue des Annelets, Paris (19), մեթրօ Jourdain եւ Botzaris:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան կոմիտէի ընդհ․ ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին դպրոցին սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ Կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա․ Ահարոնեան ակումբը։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Պուալիւզի Հ․ Յ․ Դ․ «Վարանդեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, ընկ․ «Սափրիչ»ին բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ․— Ֆ․ Կապ․ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Տիկին Փերզիկեանի բնակարանին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— «Քրիստափոր»ի հերթական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։

ԿԱՐՏԱՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ․ ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ․ Յ․ Դ․ Գեղունի Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ․— Սեբաստացի Մուրատ Ուս․ Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները այս կիրակի, ժամը 3.30ին, Իսկի Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Օրակարգ՝ խընջոյքի հաշուետուութիւնը։

ՖՐ․ ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, մանկապարտէզի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամատետրները միասին բերել։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի վարիչներու դասընթացքը ամէն չորեքշաբթի, ժամը 20ին։ Կը դասաւանդէ Պ․ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

ՎԱԼԱՆՍ․— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական սրճարանին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրենք անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Խարբերդցիները։

Տարեկան պարահանդէս

Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Le Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan։

Հաճելի գեղարուեստական բաժին, ընտրուած նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ։

ԿՕՇԿԱԿԱՐ ՄԸ

Կ'ուզէ փոխանցել իր կօշիկի կազմածքը, իր արհեստաւորի (artisan) տոմսով եւ բնակարանով։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (1[illegible]

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Samedi 3 Février 1951 Շաբաթ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6373–Նոր շրջան թիւ 1784

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՆԻՒՈՐԷՆ ՋՈՒՆԻՒՈՐԸ

Աւետաբեր լուր մը հաղորդած էինք անցեալ օր,— Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն մը հաստատուած է հեռաւոր Քալիֆորնիոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ վեց սրտցաւ հայրենակիցներու :

Մանրամասնութիւնները կարդացինք «Ասպարէզ»ի մէջ, հայերէն եւ անգլերէն, եւ պիտի հրատարակենք առանձին :

Այստեղ կ'արձանագրենք հիմնական նպատակները .—

Ա) Տնտեսական օժանդակութիւն մատակարարել հայկ. դպրոցներուն, որոնք կը գտնուին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց բարեկամ երկիրներուն մէջ, առանց կրօնական կամ յարանուանական խտրութեան .

Բ) Օգնել կարօտ հայ ուսանողներուն, Ամերիկեան համալսարաններու մէջ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու .

Գ) Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց բարեկամ երկիրներու մէջ, ուր հայ գաղութներ կան, հայ դպրոցներու հաստատման սատարել :

Այս նպատակներուն իրագործման համար, Հիմնարկութիւնը կը նախատեսէ հետեւեալ աղբիւրները .—

Կտակներ եւ նուէրներ, անշարժ եւ շարժուն ստացուածքներ, փոխառութիւններ եւն. :

Ինչպէս կը տեսնէք, Կրթական Հիմնարկութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ օգնել կրթական հաստատութեանց, «Ամերիկայի Մ. Նահանգներուն բարեկամ երկիրներու մէջ» : Ոչ միայն նպաստներ տրամադրել, այլեւ «սատարել դըպրոցներու հաստատման » :

Այս յանձնառութեանց իմաստը հասկնալու համար, կը բաւէ յիշել թէ վեց հիմնադիր անդամներէն երեքը, ընկերներ Արփաքսադ Սեդրակեան, Ալէք Փիլիպոս եւ Հէրրի Քարեան անցեալ տարի Պէյրութ գացին, ներկայ ըլլալու համար Համազգային ընկերութեան Փալանճեան Ճեմարանի նոր շէնքին բացման :

Երեքն ալ, ուրիշ բարեկամներու հետ, ամէն աջակցութիւն ընծայած էին ընկեր Լ. Շանթի, երբ Քալիֆորնիա կը գտնուէր, չօշափելի գումար մը ապահովելու համար : Միեւնոյն ատեն կը ստանձնէին ճարել Ճեմարանին հինգ տարուան ելեւմուտքը :

Ուրեմն Հիմնարկութեան նպատակներէն մէկը պիտի կազմէ այդ հոգը :

Միջին Արեւելք այցելած ատեն, երեք ընկերները պատեհութիւն ունեցան մանրամասն տեղեկութիւններ քաղելու ազգ. իշխանութիւններէն, Լիբանանի եւ Սուրիոյ կրթական գործունէութեան մասին :

Երկուքը Հալէպ ալ հանդիպեցան, անձամբ տեսնելով թափուած աշխատանքը, այնքան տաժանելի պայմաններու մէջ :

Անոնք ներկայ եղան Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մարզահանդէսին : Տեսան ու լսեցին թէ ինչպէս հիմնուած է «Քառէն Եփփէ» Ճեմարանը, Դանիական ընկերութեան նուիրած հողին վրայ : Դասարանի վերածելով աւերակ տաղաւարները :

Եթէ աճապարած չըլլային, անշուշտ աւելի սրտառուչ պարագաներ տեսած պիտի ըլլային, Պէյրութի Քարանթինայէն մինչեւ Լիբանանի Այնճարը :

Ամէն պարագայի մէջ, շատ ուրախ ենք որ գործի ձեռնարկած են իրենց վերադարձէն անմիջապէս վերջը : Հիմնելով ընկերակցութիւն մը, իբրեւ տեւական աղբիւր :

Տարրական պահանջ է որ երկու բազմահայ գաղութներուն եւ ուրիշ կարօտ վայրերու ազգ. իշխանութիւնները եւ Միութիւնները փաստացի տեղեկութիւններ հաղորդեն պարբերաբար, դիւրացնելու համար Կրթ. Հիմնարկութեան գործը :

Ան, բաշխումներ պիտի կատարէ համաձայն իր նիւթական աղբիւրներուն :Ստիպուած է զանազանել անմիջականն ու յետաձգելին : Միշտ հետամուտ՝ աստիճանաբար ընդարձակելու իր գործունէութեան սահմանները :

Վստահ ենք թէ իր առաջին ձեռնարկներէն մէկը պիտի ըլլայ «Քառէն Եփփէ» ճեմարանն ալ բարձրացնել Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանին, շէնքով եւ մնացեալ բոլոր յարմարութիւններով :

Շ.

Կարելի՞ է պաշտպանել Եւրոպան եւ Միջերկրականը

Le Monde, որ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան կիսապաշտօնական օրկանը կը համարուի, երէկ ուշագրաւ խմբագրական մը հրատարակած էր Եւրոպայի եւ Միջերկրականի պաշտպանութեան մասին : Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը .—

Գրեթէ անընդհատ լեռնաշղթան որ կ'երկարի Պիրենեաններէն մինչեւ Անատոլուի բարձունքը, կը համարուի պաշտպանութեան առաջին գիծ մը հիւսիսէն եկած որեւէ վտանգի դէմ : Ամրապէս կղպուած՝ արեւելքէն եւ արեւմուտքէն, Թուրքիոյ եւ Սպանիոյ կողմէ, այս առաջին միջնաբերդը աւելի կը զօրանայ Կիպրոսէն մինչեւ Պալէարեան կղզիները, «օդանաւակիր կղզիներու» համրիչով մը :

Այս կրկնակ պաշտպանութեան շնորհիւ, որ աւելի կը զօրանայ ծովերու բացարձակ տիրապետութեամբ, ամերիկեան ուժերը իրենց տրամադրութեան տակ ունենալով Հիւս. Ափրիկէի օդակայանները եւ խարիսխները, կրնան զարնել թըշնամին եւ պատրաստել եւրոպական ցամաքին վերագրաւումը :

Բայց, այդ պարագային արեւելեան Եւրոպան պիտի դառնայ «անտէր երկիր մը», ինչպէս Քորէան :

Այս վտանգին վրայ կ'աւելնայ ուրիշ մը, աւելի ընդհանրական,— Միջերկրականի ռազմական դասաւորումը արժէք ունի, եթէ զօրեղապէս պաշտպանուած ըլլան իր կողերը : Այդպէս չէ իրականութիւնը : Մասնաւորապէս խոցելի են Միջերկրականի ռազմական դասաւորման արեւելեան ծխնիները : Իրան, Իրաք եւ Սուրիա, երեքն ալ կենսական կէտեր, գրեթէ անպաշտպանելի են ներկայ վիճակին մէջ : Արդ, փլուզում մը Պարսից ծոցին վրայ՝ յառաջ պիտի բերէ շարք մը հետեւանքներ որոնց ամէնէն ստոյգը պիտի ըլլայ թըրքական նիգին (կղպանք) խորտակումը :

ՅԱՌԱՋ .— Խմբագրականը յետոյ շօշափելով հարցին քաղաքական մասը, դիտել կուտայ թէ Արաբները նախկին վստահութիւնը չունին արեւմտեան պետութեանց վրայ, եւ անհրաժեշտ կը գտնէ պարզել կացութիւնը,— պիտի գործակցի՞ն թէ չէզոք պիտի մնան :

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Ընթերցողները կը յիշեն թերեւս թէ անցեալ ամառ Վալանսի մէջ Ալժերիացի մը, Պուքրանա, սպաննած էր հայ պատանի մը, Փոլ (Պօղոս) Քզաճեան : Խեղճ տղան կէս գիշերին կը վերադառնար աղջկան մը, Օր. Արլէթ Կուֆֆի հետ, երբ Ալժերիացին կը սկսի հետապնդել զիրենք : Տղան բացատրութիւն կը պահանջէ : Ալժերիացին փըրփըրելով դաշոյնը կը քաշէ եւ մէկ հարուածով կը սպաննէ հայ երիտասարդը :

Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 30ին եւ մարդասպանը դատապարտուեցաւ տասը տարի տաժանակիր աշխատութեան, տասը տարի ալ բնակութեան արգելքի :

Մեր պաշտօնակիցը, Le Dauphiné Libéré մանրամասնօրէն նկարագրած է դատավարութիւնը :

Այս առթիւ ըսենք թէ դատախազ կողմին պաշտպան փաստաբանն էր տաղանդաւոր երիտասարդ մը, Maître François Fayol, հազիւ 30 տարեկան, որ փայլուն ճառ մը խօսեցաւ : Միշտ բարեացակամ, երիտասարդ իրաւագէտը ուրիշ առթիւ ալ օգտակար եղած է հայ կարօտեալներու :

Նոր յաջողութիւններ եւ փայլուն ապագայ մը մաղթելով, կը յուսանք թէ Վալանսի հայ գաղութը պիտի գիտնայ գնահատել մեր բարեկամին բարձր արժանիքները :

ՔՈՐԷԱՅԻ ԹՈՒՐՔ հրամանատարներէն զօր. Շահապ Կիւլէր Պոլիս վերադառնալով, յայտարարած է.— «Լաւագոյն տպաւորութիւններով կուգամ : 420 — 430 մեռեալ եւ կորուսեալ, 400 վիրաւոր ունեցանք : Մեր զինուորները յաճախ նամակ չեն ստանար իրենց սիրելիներէն : Թերթերն ալ շատ ուշ կուգան : Մէկ լրագիրը հինգ ոսկի կ'արժէ : Ունինք հինգ Թուրք թղթակիցներ, մէկը կին :

ԵՒՐՈՊԱՆ ՎՃՌԱԾ Է ԴԻՄԱԴՐԵԼ

Բայց կը կարօտի անմիջական օգնութեան

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ԻՐ ՔՆՆԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԻՆ ԱՌԹԻՒ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿՈՐՍՈՒԵԼՈՒ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ ԵՆ, ԵԹԷ ՄԵԿՈՒՍԱՆԱՆ.— ՊԷՏՔ Է ԴԱՌՆԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆԱՐԱՆ

Զօր. Այզընհաուըր, արեւմտեան Եւրոպայի ընդհ. հրամանատարը, հինգշաբթի օր մանրամասն զեկուցում տուաւ Մ. Նահանգներու երեսփոխանական եւ Ծերակոյտի միացեալ նիստին մէջ, իր քննական պտոյտի մասին :

Զօրավարը առանձին պարզեց իւրաքանչիւր երկրի ներքին կացութիւնը եւ դիրքը, առանց յիշելու Անգլիան, ինչ որ մեծ զարմանք պատճառեց : Ամէնէն աւելի ծանրացաւ Ֆրանսայի վրայ, յայտարարելով թէ խոստացած են 25 զօրաբաժին կազմակերպել մինչեւ 1952ի վերջը եւ կրնան շուտով երկու տարուան բարձրացնել զինուորութեան շրջանը, ինչպէս ըրաւ Անգլիա : Շեշտեց թէ « դիմադրութեան ոգի մը» գտաւ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ. « վճռականութիւն՝ կատարելու իրենց պարտականութիւնը, աչք առնելով ամէն վտանգ» : Իր տեղեկագիրը ծանր հարուած մըն էր մեկուսացման կուսակիցներուն : Մասնաւորապէս շեշտեց թէ Ամերիկան մեկուսանալով «կնքած պիտի ըլլայ իր ճակատագիրը : Մենք պարտաւոր ենք օգնել Եւրոպայի ոչ միայն անոր համար որ ուրիշ ելք չկայ, այլ որովհետեւ եթէ առանձին մնանք, մեկուսանալով համայնավար աշխարհի մը մէջ, մեր կարգուսարքը պիտի քայքայուի » :

Յետոյ բացատրեց թէ արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն ստիպողական պահանջը զօրքը չէ, այլ սպառազինութիւնը : Հետեւաբար Մ. Նահանգները պէտք է բազմապատկեն եւ փութացնեն իրենց զինական արտադրութիւնը, «ճիշդ այն ենթադրութեամբ թէ կը պատրաստուինք ստիպողական պարագայի մը եւ պատերազմի համար : Անհրաժեշտ է վերահաստատել փոխ – վարձի ծրագիրը : Էական է Եւրոպա ղրկել կարգ մը զօրամասեր, համաձայն Ատլանտեանի զինակիցներու ճիգին : Ի հարկէ Մ. Նահանգները չեն կրնար իրենց ուսերուն վրայ առնել բոլոր տնտեսական, ելմտական եւ նիւթական բեռները եւ պէտք է ապահովեն ուրիշ ազգերու գործակցութիւնը, բայց չեն ալ կըրնար ապրիլ առանց արեւմտեան Եւրոպայի եւ անոր նիւթական աղբիւրներուն : Օրինակ, մենք պէտք ունինք անոնց մանկանէզին, պղինձին, իւրանիոմին » :

Սպարապետը պարզելով իւրաքանչիւր երկրի վերազինման աշխատանքը, գոհունակութեամբ յիշեց թէ Ֆրանսա խստացուցած է զինուորագրութեան օրէնքը, ջնջելով բացառութիւնները : Պելժիա նոյնպէս վճռական միջոցներ ձեռք առած է : Նորվեկիա վճռած է այլեւս չհանդուրժել նոր գըրաւման մը, «նախընտրելով դիմադրել մինչեւ կործանում» : Իտալիա որոշած է ուժեղ կազմակերպութեան մը վերածել դաշնագրով արտօնուած բանակը : Լիւքսէմպուրկ, որ հազիւ 300.000 բնակիչ ունի, որոշած է ընդհանուր զինուորութիւն հաստատել առանց բացառութեան : Ան կը կարօտի սպառազինութեանց եւ Քանատան խոստացած է թնդանօթներ ճարել : Գերմանական ռեւէ զօրաբաժնի մասին խօսելէ առաջ պէտք է քաղաքական համաձայնութեան մը յանգիլ» :

Եզրակացնելով, զօրավարը յայտարարեց.

— « Սխալ պիտի ըլլար ըսել թէ յոռետեսութիւն, մինչեւ անգամ նահանջականութիւն չկայ Եւրոպայի կարգ մը շրջանակներուն մէջ : Բայց կա՛յ նաեւ երիտասարդացում, աճում վճռականութեան, դիմադրական ոգի, կամք՝ ազատ ապրելու, բարձր բռնելու իրենց գլուխները, իրենց պարտականութիւնը կատարելու, վտանգներ աչք առնելու » :

Յետոյ թելադրեց որ Մ. Նահանգները ապահովութեան ծրագիր մը մշակեն քսան, երեսուն տարուան, նոյնիսկ աւելի երկար ժամանակի մը համար : «Մ. Նահանգները պէտք է պատրաստ ըլլան ամէն վայրկեան, եւ ամէնէն կարեւոր պահը այսօր է : Պէտք է համբերութիւն ունենան իրենց զինակիցներուն հետ, վասն զի կարգ մը խնդիրներ չափազանց տաժանելի են : Եթէ Մ. Նահանգները իրենց եկամուտին 20 առ հարիւրը ազգ. պաշտպանութեան կը յատկացնեն, կարգ մը եւրոպական ազգեր հազիւ 5 առ հարիւրը կը տրամադրեն, բայց այս 5 առ հարիւրը մեծ զոհողութիւն մըն է աղքատ երկիրներու համար » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄՈՒԽԸ ՏԱԳՆԱՊԸ սաստկացած եւ գինները բարձրացած ըլլալով, 2000 կառախումբեր ջընջուեցան Անգլիոյ մէջ : Ֆրանսան ալ տագնապի մատնուած է :

ՀԱՒԱՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՉԻ ՄԵՌՆԻՐ

(ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԵՏ)

ԽՄԲ.— Լիբանանի կրթական նախարարը, Տոքթ. Ռայիֆ Բէլլամա վերջերս Եգիպտոս այցելած ըլլալով, ընկեր Բժ. Եր. Խաթանասեան տեսակցութիւն մը ունեցած է *Յուսաբերի* կողմէ, իբրեւ նախկին դասընկեր :

Նախարարը, որ 1916ին գտնուած է Թոփրուգալէ, Տէօրթեօլ, Օսմանիէ եւ Կիլիկիոյ հայաշատ կեդրոնները, միեւնոյն ատեն ականատես եղած է հայաջինջ սարսափներուն: Խօսակցութիւնը կը սկսի այդ կէտէն.—

Պաղտատի ճակատում ծառայելուց յետոյ կ'ուղարկուի Դէյր էլ Զօր, ուր կ'ապրի վեց ամիս տարագիր խլեակների հետ: Ականատես եղել է Հայոց կարաւանների սրտաճմլիկ երթին: Տեսել է ինչպէս վայրագօրէն հայ մայրը բռնի ջոկել են իր երախայից եւ բրածեծ զատել են առուսինը իր կնոջից: Տամուկ աչքերով ու կերկեռուն ձայնով ինձ պատմեց կմախք դարած քաղցածների ու պապակատանջ մանուկների, նրբապէղ կիների ու հիւծուած ծերունիների տառապահար չարչարանքը: «Ես որ ծնած ու դաստիարակուած եմ չերմեռանդ կրօնական մթնոլորտի մէջ, քանի հեղ մոռացել եմ իմ հաւատքս ու միայնութեանս մէջ կչտամբանքով հարց եմ տուել Աստծու.— Եթէ դու իրապէս բարի ես ու կաս այս աշխարհում, ինչպէս ես թոյլ տալիս, որ այս անմեղունակ քրիստոնեաների երախաները եւ այս միամիտ ու անարատ կոյսերը դժոխքից էլ աւելի այս գեհենի մէջ չարչարանքով ու անօրինակ մահով պատուհասուեն: Սիրտս արիւն էր արտասւում, մանաւանդ երբ խեղամուտ էի լինում իմ անզօր զայրոյթիս ու անկարողութեանս»:

Տոքթ. Ռ. Բէլլաման յայտնեց, որ վերջիվերջոյ յաջողել է շատերին օգնել, մանաւանդ երբ Դաշնակիցները եկել ու գրաւել են այդ երկրամասը: Այս մարդասէր ու խորագգած բժիշկը գրել է այս ժամանակաշրջանի իր յուշերը հայկ. տառապանքի մասին եւ հիմա իր մեծագոյն փափաքներից մէկն է մի օր լոյս հանել ամբողջը՝ մի գրքոյկի հատորով:

Հ.— Գո՞հ էք Լիբանանի հայ քաղաքացիներէն :

Պ.— Լիբանանի Հայը ոչ միայն օրէնքին առջեւ հաւասար իրաւատէր է եւ վայելում է պետական բոլոր իրաւունքները, այլեւ իր բարքերով, նկարագրով ու ազատատենչ ձգտումներով համակերպած է տեղացի Լիբանանցու հետ: Կարող եմ ասել, որ Հայն ու տեղացի Արաբը դիմագիծով ու կերպարանքով այնքան նման են իրար, որ եթէ չլինէր լեզուական տարբերութիւնը, դժուար պիտի կարենայինք մէկը միւսից զանազանել :

Հայը ընդունակ, ժրաջան, դիւրավարժ ու ուսումնատենչ անհատ է: Պահելով հանդերձ իր ազգային աւանդութիւնները, նա արդէն իւրացրել է արաբերէնը այնպիսի ապշեցուցիչ նմանողութեամբ, որ խօսում է տեղացու չեշտով, հնչիւնով ու առոգանութեամբ: Իմ քննական պտոյտներիս ներկայ եմ եղել հայ դպրոցների մէջ արաբերէնի դասին, որ աւանդւում է պետութեան կողմից նշանակուած ու վճարուած տեղացի ուսուցչի կողմից, եւ հիացումով ու պակուցումով ունկնդրել եմ հայորդիների արագ, սրամիտ, մաքուր ու ընտիր արաբերէնով տուած պատասխաններին, ազատ ու համարձակ արտասանութեան եւ մանաւանդ այն վառ ու արթուն հետաքրքրութեան, որով հետեւում են արաբերէն լեզուի պարտականութիւններին :

Մենք ոչ միայն գոհ ենք Հայերից, այլեւ ուրախ ենք, որ այսպիսի մի կենսունակ ու առեղծագործ տարր լծուած է հաւատարմօրէն ու անվերապահօրէն Լիբանանի ժողովրդավար հայրենիքին բարգաւաճումին ու բարօրութեան :

Հայի համար աշխատանքը իր կեանքին հմայքն ու իմաստն է: Աշխատանք տուր նրան, ինչպիսի գործ կ'ուզէ թող լինի, մինչեւ անգամ ամէնից ստորադաս ու անարժէք համարուած աշխատանքը, նա այնքան հմտօրէն ու անխոնջ փարումով կ'օգտագործէ, որ բարիք կը բերէ թէ իրեն եւ թէ շրջապատին: Ինքն է, իր ճարտարութիւնն է, որ գործը կ'արժեւորէ որակով ու յարգով: Այս չարքաշ ու շինարար ժողովուրդը օրհնութիւն է որեւէ երկրի համար :

Հայը ոչ միայն աշխատասէր է եւ իր նպատակը անդուլ յարատեւութեամբ հետապնդող, այլեւ կեանքի մէջ լիայիր լաւատես է, ձախողանքից վրհատող չէ, որովհետեւ աշխատանքն ու յաջողութիւնը զուգընթաց մի միութիւն է նրա հոգու մէջ: Դա է այն պատճառը, որ արգելք է լինում Հայ դատարկապորտ ըլլալու: Ի դէպ, հայ ժողովուրդի հանրային կարծիքը այնպիսի անզօրմ ու խստադատ արհամարհանք է տածում մուրացկանութեան դէմ, որ Լիբանանում մէկ հատիկ հայ մակարոյծ չկայ: Անօրինակ տառապանքի եւ անհատնում զրկանքի տակ տրորուած մի ժողովուրդի համար եզական մի բարեմասնութիւն եւ կենարար առաքինութիւն է սա :

Աշխատանքի նուիրումն է նաեւ բուն պատճառը, որ Հայը ոճրագործ չէ եւ զարշանք ունի ոճիրին դէմ: Գործունեայ, բարեպաշտ ու ընտանեսէր մարդու յատկանիշ է սա:

Նկատելի է, *սակայն*, որ քաղաքական վէճերի մէջ Հայը յախուռն է ու դիւրագրգիռ: Իմ անկեղծ բարեկամական բաղձանքն է, որ Հայերը իրենց քաղաքական պայքարները մղէին պաղարիւնով, լայնամտութեամբ ու հանդուրժողութեամբ, մանաւանդ, որ ձեր քաղաքական դէմքերը պայծառատես, ուղղադատ եւ փորձառու մարդիկ են եւ սեւ ու տխուր օրեր ապրած են: *Լաւ գիտեմ, որ ձեր ներքին անդորրութիւնը ու գործակցական միասնութիւնը խանգարողները համայնավար խռովարարներն են: Բայց այս բացատրութիւնը չի կարող իմ բաղձանքին թափ կասեցնել :*

Հ.— Համայնավար շարժումը ո՞րքան յաջողութիւն ունի Լիբանանի հանրապետութեան մէջ:

Պ.— Համայնավարութիւնը օրէնքով արգիլուած է Լիբանանի մէջ: Մեր երկրի ընծայած պայմանների մէջ նա աճելու հող չունի: Թշուառութիւնն ու ընկերային դժգոհութիւնը, որոնք պատրուակ են ծառայում համայնավար քարոզութեան համար, տեղ չունին մեր հայրենիքում: Ցեղին մէջ սնուցանող խառնակիչներ ու խուժանավարներ անպակաս են ամէնուր: Մեր արթնամիտ կառավարութիւնը խափանում է, որ օտար դաւադիր մատեր երկրի հանդիստը չխռովեն :

Մենք համոզուած ենք, որ համայնավարութիւնը ոչ միայն բարիք ու երանութիւն չի կարող բերել որեւէ երկրի, այլ նաեւ իր զարհուրելի բռնութեամբ, հակակրօն դաւանանքով ու հակաժողովրդավար սկզբունքներով դէպի աղէտ կ'առաջնորդէ: Չեմ կարծում, որ Հայաստանի ջանասէր ժողովուրդը երջանիկ է իր սեփական հայրենիքին մէջ, ուր տուայտում է ահաւոր բռնակալութեան ճիրանների մէջ: Մինչ Լիբանանի ազատ, ժողովրդավար ու եղբայրական մթնոլորտին մէջ գոհ է ու երջանիկ :

Հ.— «*Յուսաբեր*»ը մուտք ունի աշխարհիս չորս ծագերը, ուր հայութիւն կայ. կը բարեհաճի՞ք ձեր պատգամը հաղորդել հայ ժողովուրդին, որին այնքան գնահատում էք:

Պ.— Չեմ կարող երեւակայել, որ պատմութեան մէջ ուրիշ ժողովուրդ այնքան տմարդի անգթութեամբ ու վայրենութեամբ հալածուած, անարգուած ու կոտորուած լինի, որքան հայութիւնը: 1915ի ջարդն ու աւերը այնքան զարհուրելի էին, որ անվարան կարծում էի, թէ ամեհի կորուստը այլեւս անվերականգնելի է:

Հայը խաչուեց, բայց յարութիւն առաւ: Այս ժողովուրդը լիովին արժանի է ապրելու, եւ ապրելու՝ ազատ ու անկախ հայրենիքում :

Հայը կը խաչուի, բայց չի մեռնի, որովհետեւ ոչ միայն ապրելու կամք ունի, այլեւ հաւատք իր առաքելութեան հանդէպ :

Հաւատք ունեցող ժողովուրդը չի մեռնի :

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Գարեգին եպ. Սրուանձտեանց

Հայ գրագէտ եկեղեցականութեան մէջ ինքնայատուկ տեղ մը կը գրաւեն Գարեգին եպ. Սրուանձտեանց *եւ* Տրդատ եպ. Պալեան: *Առաջինը տուած է մեզի անգին գանձեր հայ ազգագրութենէն եւ Հայաստանի բնիկ գիւղի ու քաղաքի կեանքէն, իսկ երկրորդը յաւերժացուցած է յիշատակը երբեմնի կենսունակ, իսկ այժմ աւերակ հայ վանքերու: Տրդատ եպ. Պալեանի գործի մասին ուրիշ տեղ խօսած ըլլալով՝ հոս թոյլ տրուի մեզի հակիրճ տեսութիւն մը Գարեգին եպ. Սրուանձտեանցի կեանքի ու գործի մասին :*

Յովհաննէս Սանդեան — *այս է օրօրոցի անունը Գ. եպ. Սրուանձտեանցի — ծնած է Վանի Այգեստան թաղը 1840 Դեկտեմբերին: Հայրը կը կոչուէր Աւետիս Սանդենց: Նախնական ուսումը Յանկուսներու եկեղեցւոյ վարժարանը ստանալէ վերջ՝ անցած է Վարագայ վանքը, ուր նորաբաց ժառանգաւորաց վարժարանի առաջին աշակերտներէն մին կ'ըլլայ: Հաւանօրէն հոս տեղի ունեցած է իր անուան փոփոխութիւնը, ստանալով Գարեգին անունը՝ փոխած է նաեւ մականունը: Իր անուանակիցն է* «Գարեգին յազգէն Սրուանձտայ» (Ղազար Փարպեցի, *Պատմութիւնն Հայոց, Տփղիս* 1904, *էջ* 72), *որ Մամիկոնեան Վարդանի նիզակակիցն ու նահատակակիցն էր :*

1861*ին ընկերանալով վանահօր՝ մեկնած է Թիֆլիս եւ շրջած քանի մը քաղաքներ, ուսկից նկարագրութիւններ յղած է Թիֆլիսի «Մեղու»ին: Յաջորդ տարին կրկին այցելած է նոյն վայրերը եւ հիւրասիրուած Շուշի՝ Համբարձում Հախումեանէ :*

Վարագայ վանքի մէջ հրատարակուած «Արծուի Վասպուրականի»ին աշխատակցած է թէ՛ իր անունով եւ թէ՛ անստորագիր: Սիրուն են մանաւանդ «Շինական կեանք» եւ «Ս. Սահակ Պարթեւ» յօդուածները: Ատեն մը տնօրէն եղած է նոյն թերթին եւ ուսուցիչ Վարագայ վարժարանին մէջ :

1862*ին վերջերը անցած է Մշոյ Ս. Կարապետի վանքը եւ վարած տնօրէնի եւ ուսուցչի պաշտօն:* 1863*ին կը խմբագրէ «Արծուիկ Տարօնոյ», թղթակցելով միեւնոյն ատեն «Մանզումէի էֆքեար»ի եւ «Մասիս»ի :*

1867*ին կը հրաւիրուի Կարին, իբրեւ վարիչ ազգ. վարժարանի, ուր առաջնորդ Յարութիւն արք. Վեհապետեանէ վարդապետ կը ձեռնադրուի:*

1869*ին Մուշի Ս. Կարապետ վանքի փոխանորդ կարգուելով՝ կ'ունենայ բեղուն գործունէութիւն՝ մեծապէս նպաստելով շինութիւններու եւ բարեկարգութիւններու :*

1872 — 6*ի շրջանին Պոլիս կը գտնենք զինքը իբր քարոզիչ նախ Գուզկունճուքի, յետոյ Գատըգիւղի, վարելով ուսուցչական պաշտօններ եւս:*

1876*ին կը մեկնի Իզմիր Վեհապետեանի հետ՝ կարգադրելու համար Եղեսեան եպիսկ.ի խնդիրները :*

Գ. Սրուանձտեանցի կարեւորագոյն պաշտօնը կ'ըլլայ սակայն Հայաստանի գաւառներուն տրուած իր այցելութիւնը: Պաշտօն մը, զոր օրուան Պատրիարքը՝ Ներսէս արք. 1878*ի գարնան իրեն կը յանձնէ «...յուսով բարօրութեան եւ բարեկարգութեան Հայաստան աշխարհի»* (տես Թորոս Աղբար, կ. Պ. 1879, էջ Է. Ը.): *Մեծ յաջողութեամբ գլուխ կը հանէ Սրուանձտեանց այդ գործը՝ հաւաքելով վիճակագրական կարեւոր տեղեկութիւններ հայ ժողովուրդի թշուառ կացութեան ու կենցաղի մասին, յետոյ մասամբ տպագրուած իր «Թորոս Աղբար»ի մէջ:*

1879*ին կ'ընտրուի առաջնորդ Ակնայ: Փառասէր կ'ըլլայ իր ընդունելութիւնը, բայց կը ստիպուի քիչ յետոյ մեկնիլ իր ծննդավայրը՝ Վան, առօքելու համար սովահար ժողովուրդի տառապանքը :*

Այս միջոցին Տփղիս կը փափաքի ունենալ զինքը առաջնորդ, Մուշ՝ վանահայր, Բաղէշ՝ առաջնորդ - տեղապահ, իսկ Ակնցիները կը սպասեն իրենց «սիրելի հովուի» վերադարձին :

1884*ին կը հրաժարի Ակնայ առաջնորդութենէն եւ կը դառնայ Պոլիս :*

1885*ին կ'ընտրուի Տրապիզոնի առաջնորդ եւ* 1886*ին եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի Մակար կաթողիկոսէն* (Արեւելք, *թ.* 4634):

1888*ին Պատրիարքէն Պոլիս կը հրաւիրուի ու կ'ըլլայ քարոզիչ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին, փոխ - ատենապետ կրօնական ժողովի, անդամ ուրիշ կարեւոր ժողովներու եւ խնամակալ Արմաշի Դպրեվանքին :*

1892 *Նոյեմբեր* 17*ին կը կնքէ իր արդիւնաշատ կեանքը Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ :*

Գարեգին եպ. Սրուանձտեանց եղած է բնութեամբ բարեհամբոյր ու հեզ, յարմարող ամէնուն: Քիչեր արտայայտած են իրեն չափ հայրենասիրութիւն : Առաջին ազգագիրն է մեր մէջ :

Կտակով թողած է հազար ոսկի իբրեւ հիմնադրամ Վանի մէջ բացուելիք համեստ հիւանդանոցի մը եւ 30 — 40 *ոսկի՝ Եղիշէ պատմագրի շիրմաքարին համար :*

Իր գրական վաստակը կը կազմեն բազմաթիւ յօդուածներ ու առանձին հրատարակուած երկեր: Թիֆլիսի «Մեղու»ին մէջ ստորագրած Էվարդ *գրական անունով, «Մասիս»ի մէջ՝* Հայ երէց, «*Արեւելք*»ի *մէջ՝* Աշակերտ: *Աշխատակցած է նաեւ «Արեւելեան Մամուլ»ին եւ «Երկրագունտ»ին :*

Իր տպագրած գործերն են, «Գրոց Բրոց» (*Կ. Պ.* 1874), *«Հնոց Հորոց»* (*անդ՝* 1874), *« Շուշան Շաւարշանայ»* (*անդ՝* 1875), *«Նոր Ընթերցարան», Ա. տետր* (1875), *«Մանանայ»* (1876), *«Թորոս Աղբար* (1879 — 89), *Քրիստոնէական ուսումն Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ* (1879), *«Համով Հոտով»* (1884), *«Սասունցի Դաւիթ կամ Մհերի դուռ»* (1910), *որոնցմէ ոմանք քանի մը տպագրութիւն ունեցած են (իր մասին տես* Փունջ, *Կ. Պ.* 1878 *թ.* 1249, 1387.— Հայրենիք, *Կ. Պ.* 1892 *թ.* 299, 306—7.— Արեւելք, *Կ. Պ.* 1885 *թ.* 314, 1892 *թ.* 2647 — 55.— Մասիս, *Կ. Պ.* 1885 *Յունուար* 12, *եւայլն*):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ խորհրդարանը վաւերացուց օրէնք մը որով պետական սեփականութիւն կը դառնան ելեկտրականութիւնը, հանրակառքերը եւ ջուրի բաշխումը: Առաջին երկուքը սեփականութիւնն են Ֆրանքեւպելժիական ընկերութեան մը, իսկ Դամասկոսի ջուրի բաշխումը կը կատարէ սուրիական ընկերութիւն մը :

Զարկիր, զարկուար...

Եղակի է Հայոց պատմութեան մէջ ինչ որ տեղի ունեցաւ հազար հինգ հարիւր տարի առաջ Աւարայրի դաշտին վրայ, Քաջն Վարդանի եւ իր քաջամարտիկ հետեւորդներուն մղած ճակատամարտով:

Իսկական ճակատամարտ մը Պարսից անհեղ պետութեան եւ Յազկերտի բռնապետութեան դէմ, յանուն կրօնի եւ ազգի անկախութեան:

Հոն ուր անգամ մը եւս երեւան եկաւ Հայուն ըմբոստ եւ աննկուն կամքին եւ քաջութեան ապացոյցը, ինչպէս հնագոյն ,Հայկի ու Բէլի մենամարտը որ սկիզբն է եղած հայ ցեղի բնածին յատկութեան միշտ անկախ եւ ազատ ապրելու:

Այն անհաւասար կռիւը որ տեղի ունեցաւ 1500 տարիներ առաջ, շարունակութիւնն է միշտ նոյն անխախտ հաւատքին,— օտարի լուծին տակ չմնալու, գերի ու ստրուկ չապրելու կամքին:

Տղմուտ գետի ափին մղուած պատմական հերոսամարտն էր որ ազատեց մեզ ստրկութենէ:

Մամիկոնեանց տուած դասը անձնուիրութիւնը եւ անձնազոհութիւնը անգամ մը եւս կուգան մեր սրտերը հպարտութեամբ լեցնել:Անոնք իզուր չինկան ռազմաճակատին վրայ:Ինք՝ Մեծ հերոսն ու Քաջ դիւցազնը՝ Վարդան իր հազար երեսուն եւ վեց մարտիկներովը անվեհեր վկան եղաւ զարնելով ու զարնուելով, բայց յաղթութիւնը կը տեւէ մինչեւ այսօր:

Իրենց հետ էր եւ այն ատենի կրօնական դասը, առաջնորդութեամբ քաջակորովն Ղեւոնդ Երէցի:

Մամոնայի սէրը չկար անոնց մէջ: Անոնք արհեստ եւ առեւտուր չէին դարձուցած կրօնը ի փառս հարուստներու, ինչպէս այսօր կը տեսնենք յաճախ:

Իրենց հետ էր եւ կանացի դասը «Տիկնայք փափկասունք», ըստ Եղիշէ պատմագրին, որոնք ոգի ի բռին մաքառեցան նախապէս առերես ուրացող նախարարներուն դէմ, անոնց վերադարձին պարսկական արքունիքէն ու ոչ եղբայր, ոչ ծնողք, ոչ ազգական ճանչցան, ցոյց տուին իրենց հայ սրտի ու ցեղի կորովը, սրբութիւնները:

Հայ գրերու Ս. Մեսրոպի գիւտին հետ, ազգապահպանման խիզախ ընդվզումն էր որ տեղի կ'ունենար եւ կը բանար ճամբայ մը լուսաւոր եւ արդիւնաւոր:

Վարդաններն մեր մէջ կան ու կը մնան իբրեւ տիտաններ հայ ցեղին կենսունակութեան եւ իբրեւ խորհրդանիշ քաջութեան եւ մարտական արժէքի: Անոնք հետեւորդներունեցան մեր նորագոյն պատմութեան մէջ, ոսկի տառերով արձանագրուած:

Անոնք ալ զարկին ու զարկուան վատ եւ անարի թշնամիին հետ յանուն իրենց հաւատքին եւ ազգին, միշտ բարձր պահելով իրենց պատիւն ու արժանապատուութիւնը:

Աւարայրը եղաւ սկիզբը ու նախաքայլը բոլոր յաջորդ ռազմաճակատներուն որոնք մղուեցան միեւնոյն նպատակին համար, միեւնոյն առաջադրութեամբ, Զէյթունէն մինչեւ Սարդարապատ ընդդէմ ամէն կարգի բռնապետութեանց ու հալածանքի:

ՄԷՆ - ՍԷ

Գաղութէ գաղութ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕՅԻ (Ուրուկուէյ) մէջ Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ակումբին բացումը կատարուած է ի ներկայութեան աւելի քան 800 հանդիսականներու: Շատեր ուխտատեղի մը մտնելու տպաւորութիւնը կը ձգէին, կը դրէ Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա»ն: Ընդհանուր մուտքին վրայ զետեղուած էին տեղական եւ հայկական դրօշներու գոյները ներկայացնող ժապաւէններ: Քէհէեան եղբայրները, իբրեւ կնքահայր կտրած են ժապաւէնները նուիրելով հազար ուրուկուայական փեսօ: Ընկեր Վարդան Իզմիրլեան գրաւոր ճառով մը ներկայացուցած է այն դժուարութիւնները որոնց յաղթելով յաջողած են գլուխ հանել ձեռնարկը: ՀՕՄի մասնաճիւղը մեծ օժանդակութիւն ցոյց տուած է, աւելի քան հազար երկու հարիւր ուրուկուայեան փեսօն, գնելու համար շէնքը, ՀՕՄն ալ առանձին սենեակ մը պիտի ունենայ ակումբին մէջ: Օժանդակած են նաեւ Ա. Ե. Ե. Միութեան զոյգ վարչութիւնները: Շուտով Մոնթէվիտէոյի հայ երիտասարդութիւնը պիտի ունենայ ակումբ մը, մարզական բոլոր յարմարութիւններով: Իսկ հիները ընկերական եւ ընտանեկան ժամանց անցնելու պարտէզ մը, գեղեցիկ եւ կազդուրիչ ծառաստանծաղկաստանով մը:

ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ Հ. Օ. Մ.ի 40ամեակը տօնուած է մեծ շուքով: Նախագահած է Տոքթ. Ե. Արշակունի: Ներկայ եղած են Թեմին առաջնորդը՝ Կարապետ արք. Մաղլմեան, Ազգ. իշխանութեանց անդամները եւ աւելի քան 2000 հոգի ժողովուրդի բոլոր խաւերէն: Բանախօսած է ընկեր Բէգլար Նաւասարդեան, որ Եգիպտոսէն իր տիկնոջ հետ հոն հասած էր Հիւսիս. Ամերիկա մեկնելու համար: Հանդէսը ունեցած է գեղարուեստական ճոխ բաժին: Տօնակատարութիւնը ունեցած է բացառիկ յաջողութիւն, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

ԳԱՎԱԼԱՅԻ (Յունաստան) ձայնասփիւռի «Զուարթ ժամերը» կը վարեն երկու տաղանդաւոր հայ երիտասարդներ Նուպար Քիրէճեան (կեղծ անունով Նիքօ Քիրէչանիս) եւ Արթիւր Մորճիկեան: Այս վերջինը կը պատրաստէ ձայնասփիւռի շաբաթական յայտագիրները եւ յաճախ դաշնակով կ'ընկերանայ կայանէն երգիչներուն: Պ. Քիրէճեան մինչեւ հիմա գրած է 26 հատոր թատերգութիւն (յունարէն) որոնց կէսէն աւելին երգիծական եւ հայրենասիրական գործեր են: Իր վերջին թատերգութիւնը «Խաղաղութեան կոչնակները», դաշնաւորուած Ա. Մորճիկեանէ, ներկայացուեցաւ տօնական օրերու առթիւ: Սոյն ներկայացման պատւոյ նախագահութիւնը ստանձնած է Գավալայի կուսակալը եւ զինուորական հրամանատարը: Պ. Քիրէչանիս կը գրէ ոտանաւոր եւն.:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Աշոտ Յ. Պարոնեան (որդին անմահ երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանի) մեռած է Պոլսոյ մէջ, Յունուար 18ին: Երկար տարիներէ ի վեր կը ծառայէր Պոլսոյ Ազգ. հիւանդանոցին մէջ իբրեւ դիւանապետ: Իր հօրմէն ժառանգած էր բծախնդրութիւն դիւանական ու հաշուական գործերու մէջ: Կը խմբագրէր նաեւ Հիւանդանոցին զեկոյցները: Ցաւալի պատահարի մը հետեւանքով թէեւ Ֆիզիքապէս անկար, բեռ չէ եղած Ազգ. Տան վրայ: Քանի մը տարի առաջ դրուագներ հրատարակեց իր հօր անձնական կեանքէն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին մէջ, երեսփոխան մը հարցուց թէ կառավարութիւնը ինչ կը խորհի, պատերազմի պարագային պիտի կրնա՞յ ամբարել անհրաժեշտ պարէնը, խափանելով չարաշահութիւնը եւ սեւ շուկան:

Առեւտրական նախարարը պատասխանելով, ըսաւ թէ չահադէտները եւ սեւ շուկացիները հայրենադաւ համարուելով, անողոք պատիժներու պիտի ենթարկուին: Յետոյ աւելցուց.

— Աշխարհի կացութիւնը փոխուեցաւ յանկարծ Քորէայի դէպքերէն ետք, մանաւանդ տնտեսական կացութիւնը: Ամերիկեան կառավարութիւնը իր այս տարուան ելմտացոյցին մէջ 50 միլիառի վարկ մը բացաւ զին. պատրաստութեանց համար, եւ յառաջիկային ալ 100 միլիառի վարկ մը պիտի բացուի Ազգ. Պաշտպանութեան համար: Ամենուրեք անակնկալ պատրաստութիւններ սկսած են, ամէն երկիր պարէն եւ ապրանք կը մթերէ: Կրնաք հետեւցնել թէ այս երեւոյթը կոչուած է շատ լուրջ տագնապ մը ստեղծել այն երկիրներուն մէջ, որոնք լայն միջոցներ չունին: Կարգ մը ապրանքներու գիները երեք ամսուան մէջ հարիւրին հարիւր աւելցած են, փոխադրական սակացոյցերը կրկնապատկուած, միջազգային առեւտրական գործառնութիւնները կնճռոտած: Հակառակ ասոնց, մեր երկրին մէջ գիներու յաւելումը մեծ բան մը չէ: Կառավարութիւնը ամէն ինչ հաշուած է տնտեսական հաւանական բարդութեանց առաջքը առնելու համար, ներքին եւ արտ. միջոցները ձեռք առած է եւ մէկ մասն ալ կըգործադրուի արդէն:

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Աշխարհի մէջ, այսօր, ի՞նչ ուժ կը ներկայացնեն արեւմտեան եւ խորհրդային մեծ խմբաւորումները: Հետեւեալ վիճակագրական թիւերը կրնան գաղափար մը տալ այդ մասին.—

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԽՄԲԱՒՈՐՈՒՄ.— Բնակչութիւն՝ 667 միլիոն: Արտադրութիւն, հանքածուխ՝ մէկ միլիառ թոն, պողպատ՝ 122 միլիոն, այլ մետաղներ՝ 90 միլիոն, ելեկտրականութիւն՝ 575 միլիառ քիլովաթ, քարիւղ՝ 415 միլիոն թոն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽՄԲԱՒՈՐՈՒՄ.— Բնակչութիւն՝ 764 միլիոն, արտադրութիւններ — հանքածուխ՝ 427 միլիոն թոն, պողպատ՝ 39 միլիոն, այլ մետաղներ՝ 27 միլիոն, ելեկտրականութիւն՝ 131 միլիառ քիլովաթ, քարիւղ՝ 52 միլիոն թոն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ բացառիկ թիւը, նուիրուած Հ. Յ. Դ. 60ամեակին, 42 մեծադիր էջ, աշխատակցութեամբ ծանօթ գրողներու զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով: Կողքին վրայ՝ Հ. Յ. Դ. գունաւոր զինանշանը, միւս էջին վրայ Քրիստափորի մեծադիր նկարը: Հասցէ.— Հալէպ, B. P. 19:

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐԷՆ, գրեց՝ Վրթանէս Փափազեան: «Համազգային»ի Մանկական – Պատանեկան մատենաշար, Թիւ 4: Գին 80 լ. դ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՆ

Բայց Ֆօն Փափէնի մեկնումէն վերջ, Մենեմէնճիօղլու մնաց մտահոգ ու մտածկոտ: Յետոյ կանչեց Սըր Նէչպուլ Հիւկէսընը: Տառացի հաղորդեց անոր Ֆօն Փափէնի խօսքերը: Որպէսզի տեղեակ եղած ըլլար անցուդարձերուն, պէտք էր որ անորակելի անզգուշութիւն մը կատարուած ըլլար անգլիական կամ թրքական վերին հրջանակներուն մէջ: Երկուքն ալ համաձայն էին այս կէտին շուրջ եւ վիճեցան լրտեսութեան մասին:

Այս տեսակցութենէն վերջ Սըր Ն. Հիւկէսըն խիստ մտազբաղ ու տարակոյսի մէջ վերադարձաւ դեսպանատուն:

Իբրեւ խղճամիտ պաշտօնեայ անհազանգի նշան տուաւ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան, տեղեկագրելով անմիջապէս իր տեսակցութիւնը Թուրքիոյ արտաքին գործավարին հետ: Իր տեղեկագիրը կը վերջացնէր մեզի համար ոչ շատ հաճելի նախադասութեամբ մը.— «Կը թուի թէ Փափէն իրեն պէտք եղածէն շատ աւելին գիտէ»:

Նոյն իրիկունն իսկ այս հեռագրին լուսանկարը ունէի ձեռքիս մէջ: Գիտէի թէ ինչ պիտի ըլլային անոր անմիջական հետեւանքները ինծի համար: Անգլիական հեռագիրներու մէջ բացայայտ էր թէ Ֆօն Փափէն կատարած էր այդ անզգուշութիւնը, որովհետեւ ծանօթ էին իրեն անգլիական փաստաթուղթերը: Եւ Դեկտեմբերի սկիզբէն արդէն իսկ արգիլած էին ինծի Կիկերոնի փաստաթուղթերուն իրազեկ դարձնել Ֆօն Փափէնը:

Ստիպուած էի Պերլին ղրկել այն «ֆիլմ»ը որ կը դատապարտէր մեզ, Փափէնը եւ զիս: Կարելի չէր ուրիշ կերպ շարժիլ, որովհետեւ ստիպուած էի «ֆիլմ»ին համար վճարուած տասը հազար սթերլինը անցընել հաշիւիս մէջ:

Երբ առանց լուծում մը գտնելու աչքէ անցուցի բոլոր կարելիութիւնները, դող մը անցաւ կռնակէս, խորհելով հաւանական հետեւանքներուն վրայ:

Եւ սակայն պէտք էր տեղեկագրել Պերլին: Երբ անունս դրի այն հեռագրին տակ զոր պատրաստած էի, այն տպաւորութիւնը ունեցայ թէ կը ստորագրեմ մահավճիռս:

Պերլին չհակազդեց անմիջապէս: Սառն լռութիւն պահեց եւ ասիկա աւելի ծանրակշիռ էր քան ամենաբուռն յանդիմանութիւնը: Շաբաթ մը վերջ ստացայ «խիստ գաղտնի, անձնական նամակ մը: Քալթէնպրուննէր կը գրէ թէ պարտաւոր էի հաշիւ տալու իր հրամանը գործադրած չըլլալուս համար:

Միւս կողմէ, Ռիպպէնթրոփ չէր արտայայտուեր: Յետոյ իմացայ որ կատաղութենէն փրփրեր էր հեռագիրս կարդացած պահուն: Մութ եւ չարաշուք ամպեր կը կուտակուէին յանկարծ Կիկերոնի գլխուն շուրջ:

Անգլիոյ դեսպանատան, Լոնտոնի թէ Անգարայի մէջ մտատանջ ու խորամանկ դարձեր էին: Ունէին կասկածներ որոնց ոչ մէկ ուղղութիւն կրնային տալ տակաւին: Չեմ գիտեր թէ ինչ չափով Ֆօն Փափէնի անվերապահ ընթացքը ազդեց դէպքերու յաջորդականութեան վրայ, «Կիկերոն ձեռնարկ»ին մէջ ամէն պարագայի մէջ, հաւանական է որ Անգլիացիները կասկածամիտ դարձան եւ ամէն միջոցի դիմեցին ստուգելու համար թէ որ աղբիւրէն քաղած էր Գերմանիոյ դեսպանը իր ճըշգրիտ տեղեկութիւնները:

Անգլիացիներուն թափած ջանքերուն ամէնէն բացորոշ արդիւնքը այն եղաւ ինծի համար, որ քարտուղարուհիս, Գորնելին, անցաւ դիմացի կողմը: Բայց տակաւին կարգը եկած չէ Գորնելիին: Նոր Տարուան առաջին օրերուն միայն Անգարա պիտի հասնէր ան:

Դեկտեմբերի կիսուն, գերման մամուլի կցորդը եւ դեսպանատան խորհրդական Զայլէր Սօֆիա մեկնեցաւ: Ատեն մը մնաց Պուլկարիոյ մայրաքաղաքը եւ ականատես եղաւ ամերիկեան առաջին օդային յարձակումներուն, որոնք շատ բուռն չէին տակաւին այն ատեն: Միայն թէ, բոլորս ալ զարմացանք որ Սօֆիան օդային պաշտպանութեան ոչ մէկ սպասարկութիւն ունէր:

Յարձակումի մը ընթացքին, Սոֆիայի գերմանական հիւպատոսարանի ապաստանարանին մէջն էր որ Զայլէր ծանօթացաւ Գորնէլիի եւ իր ծնողքին:

(Շար.)

Ազգաժողովին վճիռէն վերջ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովն ալ վաւերացուց այն բանաձեւը որ կը դատապարտէ Չինաստանը, իբրեւ նախայարձակ: Թեր քուէարկեցին 44 երկիրներ, դէմ՝ 7, ձեռնպահ մնացին 9 պետութիւններ: Հակառակորդներն էին — Խ. Միութիւնը, Լեհաստան, Ուկրայնա, Սպիտակ Ռուսիա, Չեխոսլովաքիա, Հնդկաստան, Պիրմանիա: Ձեռնպահները.— Աֆղանիստան, Եգիպտոս, Ինդոնեզիա, Փաքիստան, Սէուտի Արաբիա, Շուէտ, Սուրիա, Եէմէն եւ Եուկոսլաւիա:

Վերջնական քուէարկութենէն առաջ, ժողովը յետաձգեց իր նիստերը: Այժմ երեք հոգինոց հաշտարար յանձնախումբ մը կարելին պիտի փորձէ, բանակցութիւնները վերսկսելու համար: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ ամէն դուռ փակուած չէ տակաւին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, բրիտանական պատուիրակը յիշեցուց թէ այժմ ամէնէն կարեւոր գործն է կեդրոնանալ խաղաղ կարգադրութեան մը վրայ, փոխանակ պատժամիջոցներու մասին մտածելու: Հնդկաստանի ներկայացուցիչը բացատրելով իր դիրքը, ցաւով դիտել տուաւ թէ քուէարկուած բանաձեւը պիտի երկարաձգէ Քորէայի պատերազմը, ընդարձակելով անոր սահմանը եւ թերեւս յանգելով նոր աշխարհամարտի մը: Այս առթիւ մատնանշեց շատ մը սխալներ, որոնք պատճառ եղան ներկայ կացութեան:

X Կռիւները կը շարունակուին Քորէայի մէջ: Բոլշեւիկեան անթելը հաղորդեց թէ սպաննուած է հիւս. Քորէայի փոխ-վարչապետը, զօր. Քիմ Չէք, որ միեւնոյն ատեն հրամանատարն էր:

ՌԱՆՐ ՍԸ ՅՈՒԼԻԿ

ՍԱՆԹԷԻ ԲԱՆՏԻՆ մէջ անցեալ ուրբաթ օրուընէ ի վեր կամաւոր ծոմ կը պահեն 29 Ֆրանսացիներ, մեռնելու գնով: Իրենց փաստաբանը, Թիքսիէ Վինեանքուռ, բողոքագիր մը ուղղեց դատական նախարարութեան եւ Փարիզի արքեպիսկոպոսին, դանգատելով թէ 70 ամբաստանեալներ ահաւոր վիճակի մը մատնուած են: Կ'ըսէ թէ այս 70էն միայն 15ը դատուած են վեց տարուան ընթացքին, իբրեւ գործակից: Կամաւոր ծոմապահներու թիւը այժմ հասած է 49ի: Բանտարկեալները հազիւ 15 րոպէ արձակուրդ կ'ունենան եւ շաբաթը միայն երեք օր, մինչդեռ օրէնքը կ'արտօնէ ամէն օր եւ մէկ ժամ: Միս կը տրուի շաբաթը 40 կրամ, փոխանակ 140ի: Բանտարկեալները ոչ աթոռ ունին, ոչ սեղան, եւն.:

ՁԷԹԻՆ ԳԻՆԸ 315 ֆրանքի բարձրացաւ Փարիզի մէջ (նախապէս 260): Օճառը եւ ուրիշ կարգ մը նիւթեր ալ սղած են:

ՔՐՈՒՓԻ տնօրէնին արձակման դէմ բողոքեց ամերիկեան դատախազը: Փարիզի մէջ ալ կը գանգատին վերջին ներումներէն որոնցմէ օգտուած են նաեւ պատերազմի ոճրագործներ:

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Այրի Տիկին Սեպուհ Կիւլեան կը խնդրէ հետեւեալ ճշդումը կատարել.— Իր ամուսնոյն հայրենակիցները Իսի մէջ 40.000 ֆր. հաւաքած են, 3 տարուան անոր հիւանդութեան ընթացքին:Ինք այդ գումարը չէ ստացած,և իր ամուսնոյն վերջին փափաքին ալ այդ եղած է:

Հ. Յ. Դ. Վարժարանի

ՊԱՆԵՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէի: Այս կիրակի ժամը **16էն 23**, դպրոցին սրահը, **Bagneux**, 69 rue d'Arcueil, métro Bagneux:

Ներկայացում: Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ: Թատ. ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Առատ սեղան:

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ

Ի պատիւ Պ. **JEAN BALLARD**ի, տնօրէն Cahiers du Sudի եւ Պ. **LUC ANDRÉ MARCEL**ի ֆրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ, այս երկուշաբթի, 5 Փետրուար ժամը 20ին, Hôtel Moderneի շքեղ սրահին մէջ, 8bis, Place de la République:

Ծաշի մասնակցութեան համար 1000 ֆրանք: Նախօրօք արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն՝ Պ. Սարգիս Տէօֆմէնեան 63 rue Beaurepaire, Tél. Bot. 62.67, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան 14 rue Rochambeau, Tru. 47.48 կամ Mén. 41.67, Պ. Հայկ Աղապէկեան Jas 19.93, Պ. Գ. Պաքըրճեան 35 rue de Trévise, Pro. 07.25:

Արձանագրութիւնները կը փակուին երկուշաբթի կէսօրին:

X Այս առթիւ յետաձգուած է ԱՐԵՒՄՈՒՏՔի Լսարանին հաւաքոյթը որ տեղի պիտի ունենար Բլէման ճաշարանին մէջ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգային Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ պիտի տօնուի, Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակի տարեդարձը, կիրակի, 4 Փետրուար: Առտուն հոգեհանգստեան պաշտօն Մարսիլիոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ: Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, շքեղ տօնակատարութիւն Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ «Արմենիա» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ:

Կը խօսին՝ ՓՐՕՖ. Յ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Պ. Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Ազգային դպրոցի հողաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ դպրոցին:

Կը ներկայացուի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Քրքջալից կատակերգութիւն երեք արար եւ մէկ պատկեր:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Ղեկավարութեամբ Պ. ՊՕՂՈՍ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ, եւ մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Սահակ Պարսամեանի եւ ուրիշ կարող ուժերու:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ «ՍԱՅԵԱԹ ՆՈՎԱ»

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի հաւաքավայրին բացման առթիւ: Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, rue St. Antoine, 21, (ընկեր Թաթուլ Տէրտէրեանի կօշիկի գործարանի փողոցին մէջ): Կը նախագահէ Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Պրոնէն (Լիոն) Տէր եւ Տիկին Նշանեան 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի ֆոնտին եւ 500 ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչին իրենց քրոջ ու քենիին մահուան քառասունքին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մեր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք բոլոր անոնց՝ ազգականներու, հայրենակիցներու, մօտաւոր թէ հեռաւոր բարեկամներու, որոնք՝ անձամբ, հեռագրով, եւ նամակով իրենց շնորհաւորութիւնները եւ մաղթանքները յայտնեցին մեր աղջկան՝ Օր. Մարի Գասպարեանի ամուսնութեան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գասպարեան (Մարսէյլ)

Կօշկակար մը

Կ'ուզէ փոխանցել իր կօշիկի կազմածքը, իր արհեստաւորի (artisan) տոմսով եւ բնակարանով: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Օր. ՄԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՉԱՔԿԱՐԵԱՆ
Ամուսնացած

28 Յունուար 1951 — Մարսէյլ

Օր. ՌՈԶԷԹ ՔՈՒԷՃԵԱՆ
Պ. ՊԵՏՐՈՍ ԳԱՍԵԱՆ
Ամուսնացած

28 Յունուար 1951 — Վալանս

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին դպրոցին սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուալիւզի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, ընկ. «Սափրիչ»ին բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Տիկին Փերզիկեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր»ի հերթական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Գեղունի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Սեբաստացի Մուրատ Ուս. Միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները այս կիրակի, ժամը 3.30ին, Իսի Խրիմեան դպրոցի սրահը: Օրակարգ՝ խընջոյքի հաշուետուութիւնը:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, մանկապարտէզի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրները միասին բերել:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի վարիչներու դասընթացքը ամէն չորեքշաբթի, ժամը 20ին: Կը դասաւանդէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական սրճարանին մէջ: Սիրով կը հրաւիրենք անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Խարբերդցիները:

Տարեկան պարահանդէս

Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս Le Clubի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan:

Հաճելի գեղարուեստական բաժին, ընտրեալ նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Dimanche 4 Février 1951 Կիրակի 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6374—Նոր շրջան թիւ 1785
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՕՏԵՆԱԼ ԵՒ ԱՐԺԵՑՆԵԼ

Մարդամօտ, պարտաճանաչ ժողովուրդի անուն հանած ենք, բայց յաճախ կը մոռնանք շատ մը տարրական պարտականութիւններ :

Օրինակ, միշտ ալ պատասխանատուութեան ճգած ենք մեր յարաբերութիւնները՝ բնիկ ժողովուրդներու մտաւորականութեան հետ :

Ընդհանրապէս, աս ու ան կը փնտռենք, մեծարանքներ ալ կ'ընծայենք, երբ նեղը մնանք : Երբ ստիպուած ենք «հառաչանաց կամուրջէ» մը անցնիլ :

Սովորական կեանքի մէջ, յաճախ կը վրիպինք ճիշդ հոգեբանական պահուն : Կ'մբռնենք թէ պարտականութիւն մը կ'իյնայ մեր վրայ, բայց կ'անճրկինք, սնոտի պատրուակներով :

Այս թերացումը աչքի կը զարնէ ոչ միայն գաւառի հայաշատ կեդրոններուն, այլեւ Փարիզի մէջ :

Երբեմն ալ ցուցադրական շարժուձեւեր կը փորձենք, որոնք վայրկենական տպաւորութիւն կը գործեն, առանց դարմանելու յաճախադէպ վրիպումները :

Գաւառի մէջ Ազգ. Միութիւններ ունինք որոնց հորիզոնը իրենց գրասենեակէն, խանութէն անդին չանցնիր :

Որո՞ւն հոգը հատեր է բարեկամութիւններ մշակելու կամ եղածը պահելու համար :

Իրենք իրենց մէջ կծկուած, շրջապատէն կտրուած, կը կարծեն թէ տեղացին պարտականութիւններ ունի, իսկ իրենք՝ միայն իրաւունքներ կամ գանգատներ :

Ժլատ չեն : Կրնան ճոխ սեղաններ, խնջոյքներ սարքել ի պատիւ երեւելի հիւրերու, «առատ կերուխում» հրամցնելով մինչեւ լոյս :

Բայց, իրենց պատեանին մէջ կը քաշուին, երբ առիթ ներկայանայ բարոյական պարտականութիւն մը կատարելու :

Երբ այսպիսի թերացումներ յաճախադէպ դառնան, անշուշտ զարմանք, երբեմն ալ դառնութիւն կը պատճառեն : Եւ ամէնէն բարեացակամն ալ կը փորձուի վերաքննել իր կարծիքը՝ մեր առաքինութեանց մասին :

Դեռ աւելի ծանրակշիռ թերութիւն մը :

— Ոչ մէկ ծրագրեալ աշխատանք մշակոյթի ճակատին վրայ, ծանօթացնելու համար մեր վաւերական արժէքները : Եւ փոխադարձաբար :

Այստեղ ալ, պատահական ելոյթներ, զանազան հանդիսութեանց առթիւ :

Շատ քիչ բան մնացած է երէկուան կապերէն, քաղաքական թէ մտաւոր : Ասպարէզ իջած է նոր սերունդ մը, բոլորովին տարբեր ըմբռնումներով :

Ի՞նչ հիմնական ձեռնարկ փորձուած է, անոնց մօտենալու, նոր եւ աւելի լայն կապեր հաստատելու, մեր մշակոյթը ծանօթացնելու համար :

Բոլորովին պատահաբար «գտանք» Luc-André Marcel մը, Cahiers du Sudի մէջ հրատարակուած ուսումնասիրութեան շնորհիւ :

Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնն էր որ հաւաքոյթ մը սարքեց, զայն բեմ հանելով :

Այդ առթիւ, երիտասարդ աշխատակից մը բան-գործ ըրաւ բովանդակալից զրոյց մը կատարել անոր հետ :

Ցօղուածաշարքը արտատպուեցաւ մեր դուրսի պաշտօնակիցներուն կողմէ :

Եւ ահաւասիկ Փարիզն ալ կը շարժի, բանախօսութենէն վերջ սարքելով սեղան մը, ի պատիւ երիտասարդ բանաստեղծին եւ ամսագրի հրատարակիչին (M. Jean Ballard) :

Որքան գիտենք, այս ճաշէն վերջ մասնաւոր յանձնախումբ մը գործի պիտի ձեռնարկէ, դիւրացնելու համար ֆրանսերէն հատորի մը հրատարակութիւնը, (նուիրուած հայկ. միջնադարեան բանաստեղծութեան) :

Հաւատա՞նք թէ այս ձեռնարկը նախաբանը պիտի կազմէ նոր շարժումի մը, ծանօթացնելու համար մեր արժէքները : Հետզհետէ նորոգելով եւ ընդլայնելով մեր կապերը՝ Ֆրանսայի մտաւորականութեան հետ :

Անշուշտ այս պարտականութիւնը ամէնէն առաջ կ'իյնայ ա՛յն սերունդին վրայ որ ծաղկեցաւ այս ոստանին մէջ :

Ո՞ր օրուան համար են իրենց ամբարած պաշարը եւ յաւակնութիւնները :

Շ.

L'ETE, LA SOLITUDE

Soirée d'avril avec les insensibles pins,
Dont l'ombre immobile désole...
Où sont les corps légers venus dans le matin
Vers mes vives mains nues et mes paroles ?

O le dernier vent de la nuit
Usait contre leur front ses fougères glacées;
La longue mort dispensait en baisers
Au jeune sang d'adorables ennuis...

Maintenant, le soleil, où rêva votre grâce,
Décline, déchiré, avec vents et troupeaux;
Mon vain reflet noircit dans les affreuses eaux...

Je m'apeure en touchant ce corps qui m'embarrasse;
J'abandonne aux cailloux cette inutile voix...
Vertes herbes, consolez-moi !

Luc-André MARCEL

ԽՄԲ.— Նմոյշ մը երիտասարդ բանաստեղծին երգերէն, տրամադրուած՝ Ցառաջի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻԺԸ ԵՒ ԱՆԱՆՈՒՆԸ

Իժը ես եմ :

Անուն չո՛ւ ունիմ, բայց այս վերջինը մասնաւոր հաճոյք մը կը պատճառէ ինծի : Աստուած տա՛ր, արժանի՛ ըլլայի իժ կոչուելու ոչ միայն անուամբ, այլեւ գործքով : Ասիկա կ'ըսեմ, որովհետեւ ծանօթ եմ իժին օգտակար գործերուն, ու կը զարմանամ թէ ինչո՛ւ մարդիկ կը սարսափին Աստուծոյ ստեղծած այս արարածէն :

Հաշուեցէք նախ այն բարիքները, զորս իժը կ'ընծայէ հողագործներուն,— «կը մաքրէ» խլուրդը, մկնաքիսը, դաշտամուկը, նոյնիսկ այն ճընճղուկները, որոնք կը փճացնեն ցանքերը :

Գանք բժշկութեան : Ամիրտովլաթ կը վկայէ թէ իժը այնպիսի թանկագին դեղ մը կ'ըլլայ որ «զաչքն պայծառացնէ, զջղացաւութիւնն տանի, զկեանքն յերկար առնէ, զխողքն հալէ, զմիտքն սրացնէ» : Ու տակաւին ի՛նչ ուրիշ օգտակարութիւններ, — կը դարմանէ բորոտութիւնը, նոյնիսկ թոքախտը : Հին բժշկարան մը կը յանձնարարէ չորցնել իժին գլուխը եւ իբրեւ համայիլ կախել վիզէն՝ բուժելու համար ակռային ցաւերը եւ դադրեցնելու համար մազերուն թափիլը : Այլեւս չեմ յիշեր հին դեղագործներու յանձնարարութիւնները՝ իժի գինի պատրաստել, իժի փոշի չինել, իժի ճարպ առնել իբրեւ դեղ զանազան հիւանդութեանց, կամ իժին միսը եփել եւ կերցնել իբրեւ թերիաք :

Բարոյական արժէքին գալով՝ Յոբ (Ի. 16) կը վկայէ, անօրէնին կամ անանունին մասին խօսելով, թէ «սպանցէ զնա լեզու իժի» :

Իբրեւ իժ՝ իմ օգտակար գործերուս արժէքն ու հաշիւն ալ ... ուրիշ առթիւ :

Բայց ո՞վ է սա դժբախտը, որ անուն չունի, այն որ իժ կը կոչէ զիս կաղամբաթերթին մէջ, որով կը սնանի : Կա՞յ աւելի դժբախտութիւն քան ծնիլ եւ անուն չունենալ,—հայրը անծանօթ, մայրը անծանօթ, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ անուն մը տըրուի դժբախտին : Ոչ ոք կը յօժարի կնքահայր ըլլալ,— ոչ թէ մարդու անուն, կենդանիի անուն անգամ տուող չկայ խեղճին : Եւ միթէ՞ կարելի է ասունի կամ անասունի անուն տալ՝ երբ ոչ գիտենք թէ ո՛վ է հայրը, ոչ ալ գիտենք թէ ո՛վ է մայրը :

Կը վկայեմ թէ շատ պարկեշտ արարած մըն է այս դժբախտը : Կրնար խաբել մեզ՝ անուն մը փակցնելով իրեն : Բայց նախընտրած է պարկեշտ մնալ՝ իր բովանդակ դժբախտութեամբ ներկայանալով ինծի, առա՛նց անունի, առա՛նց ստորագրելու : Ճակատ չունեցող մարդու մը պէս : Պոչին կողմն ու գլխուն կողմն անորոշ կենդանիի մը պէս :

Ո՛վ դու անանուն, խարանեալդ ի դժբախտութիւն, գիտե՞ս արդեօք թէ հայ ժողովուրդը «անսուրբ» կը կոչէ իր երախան՝ մինչեւ որ անուն մը չստանայ : Գիտե՞ս թէ ինչո՛ւ մեր գիւղացիները կ'աճապարեն, ծնունդէն ետքը, ոչ աւելի ուշ քան եօթներորդ օրը, մկրտել իրենց երախան եւ անուն մը տալ, որովհետեւ կը վախնան որ չար ոգիները կ'առնեն երախան եւ իրենց ձագը կը դնեն տեղը :

Չինաստան «կը մերժէ» Ազգաժողովին բանաձեւը

«ԱՆԱՄՕԹ» ԿՈՉԵԼՈՎ ԶԱՅՆ, ԿԱԶԴԱՐԱՐԷ ԹԷ ԿՌԻՒԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ՄԻՆՉԵՒ ԾԱՅՐԸ

Փեքինի անթելը առջի օր ի սփիւռս աշխարհի տարածեց կառավարական օրաթերթին խմբագրականը, որ արհամարհանքով կը մերժէ Ազգաժողովին բանաձեւը՝ Չինաստանի դատապարտութեան մասին : Միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ կռիւը պիտի սաստկացնեն Ամերիկայի դէմ : Խմբագրականը «անամօթ եւ անխորհուրդ» կոչելով Ազգաժողովին որոշումը, «աշխարհի խաղաղութեան մահացու թշնամի» կ'անուանէ Մ. Նահանգները : Կ'ըսէ թէ չինացի ժողովուրդը զայրացած է «զրպարտիչ» բանաձեւէն եւ պայքարը պիտի շարունակէ մինչեւ ծայրը, Չինաստանի բարեկամներուն հետ, ի դերեւ հանելու համար Մ. Նահանգներուն ծրագիրները Քորէայի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ :

X Ազգաժողովին ուժերն ու թնդանօթները երեք-չորս օրէ ի վեր անընդհատ կրակ կը տեղան, ճամբան հարթելու համար դէպի Սէուլ : Հեռագիրները կ'ըսեն թէ այսքան ահարկու ռմբակոծութիւն տեսնուած չէր Էլ-Ալամէյնի ռմբակոծումէն ի վեր (Ափրիկէ) :

Վերջին լուրերու համաձայն, Ազգաժողովին զօրամասերը միայն 15 քիլոմեթր հեռու են Սէուլէն : Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները որոշած են այս անգամ չանցնիլ 38րդ զուգահեռականը, սահմանափակելու համար կռիւը : Վերջնական որոշումը կը վերաբերի Ազգաժողովին : Ամերիկացիները վստահ են թէ այսուհետեւ պիտի կրնան ամուր դիրք մը գրաւել Քորէայի մէջ, անդարմանելի կորուստներ պատճառած ըլլալով Չինացիներուն : Արդիական հրանօթներէ զատ, անօթութիւնը, ցուրտը եւ բծաւոր ժանտատենդը աւերներ կը գործեն հիւս. Քորէայի եւ Չինաստանի զօրքին մէջ, համաձայն ամերիկեան աղբիւրներու :

X Մինչեւ Յունուարի 26ը, ամերիկեան ուժերը Քորէայի մէջ կորսնցուցած են 46.814 հոգի, որոնց 6897 մեռեալ, 30.615ը վիրաւոր եւ 9302ը կորսուած : Քորէայի քաղաքային բնակչութեան կորուստը կը հաշուեն 400.000 հոգի :

Սպառապետը միշտ լաւատես

Զօր. Այզընհաուըր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով շեշտեց, թէ Ամերիկացիները պէտք է մասնակցին Եւրոպայի պաշտպանութեան, ուժեր ղըրկելով : «Եթէ այդ ուղղակի մասնակցութիւնը չբերենք, ամբողջական յուսահատութիւն պիտի ըլլայ մեր բաժինը : Մեր գլխաւոր ու մասնաւոր նպատակը պիտի ըլլայ զէնքի, զինական սարքաւորումներու եւ զինամթերքի առաքումը : Բարոյական սնանկութիւն չկայ Եւրոպայի մէջ, հակառակ բազմաթիւ յոռետեսութեանց : Եւրոպական ժողովուրդներու մեծ մասը, տարիներով պայքարած են համայնավարութեան դէմ : Ատլանտեանի դաշինքը վերարծարծած է յոյսի բոցը Եւրոպայի մէջ : Եթէ Մ. Նահանգները չմասնակցին Եւրոպայի պաշտպանութեան, աշխարհի ճակատագիրը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Նման սխալմունքո՞վ մըն է արդեօք, որ անուն չունիս, ո՛վ դուն դժբախտը բոլոր դժբախտներուն մէջ :

Իսկ եթէ մտային խանգարումի մը հետեւանքով է որ մոռցեր ես ծագումդ, մոռցեր ես անունդ, ըսէ՛, բա՛ն մը ընենք, անուն մը ճարենք, — ես կ'ուզեմ որ անուն մը ունենաս, որովհետեւ կը սիրեմ կռուիլ անոր հետ միայն՝ որ անուն ունի :

Քաջութի՛ւն, քաջութի՛ւն, անունով մը ներկայանալու չափ քաջութի՛ւն : ԱՐԱԶ

Ց. Գ.— Անուն չունեցողը կը յանձնարարէ իր «ղօլամ»ներուն, ապահովաբար իրեն պէս անուն չունեցողներուն, որ «լաւ միտքերնին պահեն» անունս : Ես պիտի աշխատիմ բնաւ չմոռցնել իմ անունս, որքան բթամիտ ըլլան անուն չունեցող այդ «ղօլամ»ները : Այդ մասին կը գրեմ դեռ : Ա.

ԱՑՑԵԼՈՒՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ.— Առջի օր նոր հիւրեր ունեցանք Ամերիկայէն,— Տիկին Զարուհի Էլմասեան-Վարդեան (երգչուհի), ամուսինը՝ Ս. Վարդեան որ շարժանկարի վերածած է Անուշը, Կոմիտաս Վարդապետը եւ Արշին Մալ Ալանը : Լիոն, Մարսէյլ եւ ուրիշ քաղաքներ այցելելէ վերջ, պիտի անցնին Լիբանան եւ Եգիպտոս, յետոյ պիտի վերադառնան Փարիզ ներկայացումներ տալու : Իրենց կ'ընկերանար երիտասարդ արձանագործ մը, Չէքեան, որ կ'ուսանի Փարիզի մէջ :

ՑԱՒՈՎ կ'իմանանք թէ Պ. Ա. Խոնդկարեան անկողին գամուած է, կրկնուած ըլլալով անցեալ տարուան հիւանդութիւնը : Այս պատճառով ալ չի կրնար պատասխանել իրեն ուղղուած նամակներու : Արագ ապաքինում կը մաղթենք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Բ.

Սիրելի հայրենակիցներ.— Փառատօնի մը մէջ, որ Նարեկացիի հանճարը մեծարելու կոչուած է, գիտեմ թէ ձանձրացուցիչ է դասախօսական ծանրութիւն տալ հռետորական մեր ճառերուն, ինչպէս գինեձօնի մը առթիւ՝ անհամ է բանասիրական պրպտում խառնել փրփրուն ճառերուն: Բայց գիտեմ թէ այս հանդիսասրահին մէջ կը թեւածեն խաքուն ցանկութիւններ, որոնք նորութիւն կը պահանջեն ինձմէ, թարմ նպաստ մը՝ Աբեղեանի եւ Զօպանեանի, Շանթի եւ Սչականի, Թորգոմ եւ Գարեգին պատրիարքներուն, կամ Մկրեանի (Երեւան, 1945) ուսումնասիրութեանց վրայ: Այդ ցանկութեանց մէջ թաղուած է նաեւ սկեպտիկ հարցում մը թէ կարելի՞ է միթէ նոր բան ըսել Նարեկացիի մասին, հին մատենագրութեան մասնագէտներէն ետքը:

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, ես կը հաւատամ հայ հանճարին ուժին, որ գիտէ կատարել նոր յեղաշրջումներ, երեւան բերել իմացական նոր հրաբուխներ՝ դարերու մէջէն որ անցան, դարերու մէջէն որ պիտի գան: Այնպէս որ եթէ ճիշդ է թէ շատ գեղեցիկ ուսումնասիրութիւններ կատարուած են, ճիշդ է նաեւ թէ տակաւին նոյնքան թանկագին ուսումնասիրութիւններ պիտի կատարուին Նարեկացիի մասին, ապացուցանելու համար թէ ո՛րքան խոր է Վասպուրականի այս հանճարեղ գաւկին մտքի ծովը, նոյնքան խորասոյզ է Հայկեան ողողակը(1), պրպտում կատարելու համար ջուրին կամ մէգին մթութեան մէջ ներքին յաւիտենական լոյսով: Եւ յետոյ, պէտք է ընդունիլ թէ հանք մըն է Նարեկը, որ պիտի չսպառի երբեք,— ի՛նչ նիւթեր կան տակաւին, այդ հանքին մէջ, զորս կ'արժէ լոյս աշխարհ բերել եւ ուսումնասիրել: Օրինակ, կարելի է ժողովրդական բժշկութեան նիւթեր գտնել, ազգագրական գանձեր գտնել, ընկերային կեանքի պատկերներ գտնել, մեր լեզուին ճարտարապետութենէն բեկորներ գտնել: Կարելի է հոգեբանական վերլուծումներ կատարել, կրօնագիտական ուսումնասիրութիւններ կատարել, տաղաչափական պրպտումներ կատարել, ոճաբանական քննութիւններ կատարել: Անհո՛ւն դաշտ մըն է աշխատանքի՝ Նարեկը:

Եւ ուրեմն, կարելի է միշտ նոր բան մը ըսել:

Այսուհանդերձ, ժողովրդական հանդէսի մը մէջ՝ յանդգնութիւն է բեմ բարձրանալ ճանճրոյթի պաղ հով մը փչելու համար, հոգ չէ թէ նոր բան մը ըսելու ցանկութեամբ, երբ մանաւանդ նիւթը յոգնութիւն կը պահանջէ եւ ուշադրութեան կեդրոնացում: Ինծի համար դժուար չէ հինգ վայրկեանը անգամ մը ծափահարութեան յորձանք ստեղծել ճառի մը մէջ եւ սրահի մը մէջ, բայց Նարեկացիի ուսումը դէմ է ծափահարութեանց, իսկ նոր բան մը ըսել յաճախ կը նշանակէ... հերքել կամ քանդել հիներուն ըսածը, choc մը ստեղծելով՝ որ անհաճոյ է առաջին առթիւ:

×

Տարօրինա՛կ, ինքնատիպ, հանճարեղօրէն զարտուղի իմացականութիւն մըն է Վասպուրականցի այս բանաստեղծ փիլիսոփան: Լեզուով եւ արուեստով բոլորովին անմատչելի՝ իր ժողովուրդին, անոր համար որ գրուած չէ «աղքատիմաց բանիւ», անսահմա՛ն ժողովրդականութիւն կը վայելէ սակայն այս hermétique գրագէտը: Այսուհանդերձ, — ո՛վ զարմանք,— ո՛չ ժողովուրդը ճշգրիտ տեղեկութիւններ ունի իր կեանքին մասին, ո՛չ ալ բանասէրները:

Այսօր կը տօնենք իր ծննդեան հազարամեակը(2), որովհետեւ Զամչեան գրած է թէ Գրիգոր Նարեկացի ծնած է 951ին: եւ Զամչեանի այս արձանագրութիւնը կրկնուած է գիրքերու մէջ, ճառերու մէջ, դպրոցներու մէջ, նոյնիսկ պատերուն վրայ (օրացոյց): Վասնզի սովորութիւն է Նարեկացիի մասին խօսիլ՝ առանց Նարեկացի... կարդալու (3): Ի՛նչ դիւրին է բանգէտ երեւնալ... en becquée, ծամուք ծամելով՝ մտաւորականի... կրծկալը վիզէն կախ: Վերջերս, ֆրանսացի գրական քննադատ մը գիտել կուտար թէ Ռապըլէ այն գրագէտն է զոր չափազանց շատ կը յիշատակեն՝ բայց երբեք... չեն կարդար: Եւ դրէք հիմա Ռապըլէին տեղ Նարեկացին,— ճշմարտութիւն է ըսուածը:

Ահա թէ ինչո՛ւ նոր բան մը չըսուեցաւ, եւ հինն ալ ի վերջոյ դարձաւ անհամ: Նոյնիսկ ծիծաղելի: Օրինակ, Հ. Գարեգին Զարբհանալեան «Պատմութիւն Հայ Հին Դպրութեան» իր գործին մէջ (Ա. հատոր, տպ. Վենետիկ 1932, էջ 538) կը գրէ թէ Գրիգոր Նարեկացի ծնած է 951 Թուականին, իսկ մէկ էջ առաջ (էջ 537) կը հրատարակէ յիշատակարան մը, ուր Գրիգոր Նարեկացի կը խօսի իր հօրը գործին մասին, 950 Թուականով: Այս ի՞նչ հրաշք է, որ Գրիգորի թոյլ կուտայ յիշատակարան գրել իր... ծնունդէն առաջ: (Այս յիշատակարանին մասին ըսելիքներ ունիմ տակաւին, բայց իր կարգին):

Այս ամէնէն ետքը, զարմանալի չէ եթէ փրոֆ. Մանուկ Աբեղեան կը յայտարարէ թէ մեծ բան մը չենք գիտեր Նարեկացիի կեանքին մասին, իսկ ինչ որ գիտենք՝ սխալ է, — իր ուսումնասիրութիւնը երեւցաւ 1917ին «Ազգագրական Հանդէսին» մէջ: Պատերազմի շրջանին էր, ուրեմն արձագանգ չգտաւ: Յետոյ նոյն ուսումնասիրութիւնը երեւցաւ իր «Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութեան մէջ (տպ. Երեւան, 1944),— կարմիր գիծէն ներս, ատոր համար դարձեալ անարձագանգ: Հայր Քիպարեան իր «Հայ Գրականութեան Պատմութեան» մէջ (տպ. Վենետիկ, 1944), Գարեգին պատրիարք Նարեկի թարգմանութեան իր երկրորդ տպագրութեան մէջ (Պուէնոս — Այրէս, 1948), տուին առաջին արձագանգը, Նարեկացիի ծննդեան թուականը տանելով աւելի առաջ, եւ այսքան:

Արդարութեան համար, այստեղ պէտք է արձանագրել թէ Աբեղեանի դիտողութիւնը իրը չէ, — Աբեղեան ատիկա չէ խոստովանած, սակայն: Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան, մէկը Երից Վարդապետաց բառարանին անմահ հեղինակներէն, իր Նարեկլուծին մէջ (Ա. տպ. 1801, Գ. տպ. 1858) արդէն ցոյց կուտար թուականի այդ սխալները:

Աբեղեան, տեսնելով որ անբաւական են մատենագրական վկայութիւնները եւ յիշատակարանները Նարեկացիի կենսագրութեան մասին, յետոյ կը խորհի վկայութիւններ գտնել բուն իսկ Նարեկի մէջ, ուրեմն խոստովանութիւն մը կորզել Գրիգոր Նարեկացիի բերնէն: Չէ՞ որ գրուած է. «Սոյն գիր խմոյս ձայնիւ իբր զիս ընդ իմ աղաղակեսցէ» (Բան ՁԲ.): Ճիշդ է թէ հեղինակները իրենց կեանքէն եւ նկարագրէն խոստովանութիւն մը կը դնեն իրենց գործին մէջ, բայց չափազանց անհաւատարիմ մեթոտ մըն է ատիկա գործադրել առանց բացառութեան, ամէն հեղինակի վրայ, մանաւանդ Նարեկացիի նման գրողի մը վրայ, որ կ'աշխատի աշխարհի բոլոր մեղքերը ամբարել իր մէջ. «Ես միայն եմ եւ այլ ոչ ոք, ես ամենայնն եւ յիս ամենեցունն» (ՀԲ.): Ահա թէ ինչո՛ւ կը սխալին Թորգոմ պատրիարք, Փրոֆ. Աճառեան եւ Հայր Քիպարեան, երբ, քալելով նոյն ճամբուն վրայ, նոյն մեթոտով, կ'ըսեն թէ կանուխէն մօրմէ որբ մնաց Նարեկացի, Նարեկի 51րդ աղբին մէկ հատուածին թելադրութեամբ: «Առ մա՞յրն իմ որ երկնեաց, եթէ կասեցան գթութիւնքն ընդ նահանջել կենդանութեանն»: Անկախ այս «վկայութենէն», գիտենք թէ մայրը մեռած էր, քանի որ հայրը եպիսկոպոսացաւ ետքէն: Այժմ չեմ ուզեր կանգ առնել Նարեկի այս ամբողջ հատուածին վրայ, որ ձեռագրական տարբերութիւններ եւ քերականական խրթութիւններ ցոյց կուտայ, բայց երբ հետեւինք Աբեղեանի, հարկ կը դառնայ ընդունիլ թէ հայրը «տակաւին կենդանի կայր հինաւուրց ծերութեամբ պսակեալ», երբ կ'ըսէ ողբերգուն. «Առ հա՞յրն իմ երկրաւոր, եթէ պակասեալ են խնամականքն ընդ աւուրց նուազութեանն»: Մինչդեռ ստոյգ է թէ Նարեկը գրուած է իր կեանքի վերջին շրջանին (1000 Թուականէն ետքը), երբ հայրը մեռած էր արդէն (1000 Թուականէն շատ առաջ):

Ինչպէս կը տեսնուի, այս մեթոտն ալ հաւատարիմ չէ:

Եւ կը հաստատուի մեր այն խօսքը թէ, շատ անգամ, նոր բան ըսելու համար... հարկ կ'ըլլայ քանդել հինն ալ:

Այսպէս,—

Ե՞րբ ծնած է Նարեկացի,— չենք գիտեր:
Ո՞ւր ծնած է,— չենք գիտեր:
Ե՞րբ մեռած է,— չենք գիտեր:

Ատիկա է որ պիտի ջանանք ապացուցանել մեր պրպտումներով, մտնելով ու խրելով Նարեկեան խաւարին մէջ ի խնդիր Նարեկացիի ճրագին լոյսին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Նարեկացիի ձեռագիրներէն եկած բառ մըն է ասիկա, որ կը նշանակէ լուղորդ կամ սուզակ: Մեր լեզուաբանները այս բառը խնամութեան կը տանին *ողողել* բառին հետ: Նարեկլուծի հնագոյն փորձ մըն ալ կուտայ հետեւեալ նշանակութիւնը, «Հեղեղատ փոսիւ կտրեալ, յոր մարդ անկանի ի մթագին ժամանակի»: Իմ կարծիքովս՝ «ղօղակ» բառն է, որ prothèse (գերմաներէն՝ Vorschlag) կոչուած քերականական օրէնքով դարձած է «ողողակ»,— ընդհակառակն aphérèse կոչուած քերականական օրէնք մըն ալ «ողողակ» բառէն կրնայ շինել «ղողակ», տաղաչափական պահանջներու համաձայն, ոտք շահելու կամ կորսնցնելու համար, Նարեկին կամ մեր շարականներուն մէջ այնքան յաճախադէպ:

Այս առթիւ, ընթերցողին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այն բառերուն վրայ, զորս կը շինէ *լիւնտար*՝ փշիկ մը առնելով վրան:

(2) Իմ ճառիս մէջ զանց առի Նարեկացիի կենսագրութիւնը, ուրիշին թողլով կրկնել ինչ որ գիտենք սխալ կամ շփոթ: Բայց երբ այսօր հրատարակութեան կուտամ ճառս, ամբողջականութիւն մը ընծայելու համար՝ կ'աւելցնեմ պըրպըտումներս, համառօտակի:

(3) Տարբեր բան է Նարեկ կարդալը, տարբեր բան է Նարեկ քաղելը,— մայրս ալ Նարեկ կը քաղէ ամէն օր, փարատելու համար... գլխու ցաւիս եւ անձկութիւնս:

Ուրուագիծ Վարդան Մամիկոնեանի

451ին կրօնական պատերազմ մը անմահացուցած է Վարդանը, Հայոց բանակի սպարապետը:

Մեր գրականութիւնը ու պատմութիւնը ամէն բան ուսումնասիրած են՝ Վարդանի մասին: Դարերէ ի վեր տարուէ տարի ճառեր խօսուած են ու դրուատիքը կատարած՝ հերոսին ու սուրբին:

Այլեւս ի՞նչ կը մնայ ըսելիք.— Եթէ ժամուլի մէջ պիտի սկսինք պատմութեան դաս տալ մեր նոր սերունդին, այդ պէտք է ըլլայ պարտականութիւնը ուսուցիչներու եւ դաստիարակներու, մամուլը, իր նեղ սիւնակներով, բաւական չէ անբաւելին պարունակելու:

Փորձենք ուրուագիծը տալ Մամիկոնեան այս քաջակորով զօրավարին,— ո՞ր Մամիկոնեանը չէ քաջակորով: Հիմնական գիծերով ներկայացնենք մեր փառաւոր հազարհինգհարիւրամեակի դիւցազնը եւ ջանանք ըմբռնելի դարձնել անձը ու անոր դերը:

Մամիկոնեան տոհմը, ինչպէս ցոյց կուտայ մեր պատմութիւնը, Հայոց Աշխարհը ղրկուած է կարծես նախախնամութեան կողմէ, որպէսզի պահպան հրեշտակն ըլլայ արքայական Թագին:

Փաւստոս Բիւզանդ, մեր առաջին պատմիչներէն մէկը, կը ներկայացնէ Արշակունեաց արքաները ու անոնց երկաթէ բազուկը դարձած Մամիկոնեանց տոհմի սխրագործութիւնները: Պատմիչը, ներկայացնելով այս իսկապէս զինուորական տաղանդով օժտուած տոհմի քաջագործութիւնները, կ'ընդգծէ նաեւ անոնց ծայրայեղ հաւատարմութիւնը գահին հանդէպ: Ան ջատագովելով Մամիկոնեանները կը պախարակէ տիրանենգութիւնը եւ իշխանափոխութեան մարմաջը՝ հայ նախարարներուն: Մամիկոնեանները կոչուած են պատժիչ, չանթահարիչ ուժը դառնալու անհնազանդ նախարարներու:

Ես կը հաւատամ անոնց օտար (Ճենացի) ծագումին, զոր կը հաստատեն Փաւստոս եւ Մ. Խորենացին:

Ինչպէս կը պատահի յաճախ, Մամգուն ցեղը Հայոց աշխարհը հրաւիրուած է Հայոց արքայի մը կողմէ (Տրդատ), ծառայելու համար գահին:

Գիտենք որ Սլկունիք ապստամբած էին Հայոց Թագաւորին դէմ: Վերջինս կը կանչէ Մամգուն տոհմը, զսպել կուտայ ապստամբութիւնը, անոնց սեփական բերդը, Ողական, նուիրելով յաղթական իշխանին: Այս բերդէն Մամիկոնեանք կը տարածուին ամբողջ Տարօնի վրայ (Փ. Բիւզանդ 204):

Կը հարցնէք թերեւս,— ինչո՞ւ Սլկունիք եւ ուրիշ նախարարական տոհմեր յաճախ գլուխ կը բարձրացնէին արքայական իշխանութեան դէմ: Պարզ է: Հայաստանի նախարարները երկրին դարաւոր բնիկներն էին, հողը որդոց որդի ժառանգած, անոնք էին տէրը իրենց գաւառներուն: Թագաւորներն էին յաճախ «դրսեցի», դուրսէն պարտադրուած, աշխարհակալէ մը, ըլլայ Հռոմ, ըլլայ Իրան, կարգուած, Հայոց աշխարհի գլուխը դրուած իբրեւ պետ:

Իշխաններու կամ նախարարներու խորհուրդն էր որ կ'ընդունէր Թագաւորը, կամ կը մերժէր: Եթէ երկրին բնիկ տէրերը չընդունէին պարտադրուած արքան, վերջինի օրերը համրուած էին: Քանիներ մազապուրծ խոյս տուած են Հայոց աշխարհէն Թագն ու գահը Թողլով իրենց ետին:

Մամիկոնեաններու դերը միայն արքայապաշտպանութիւնը չեղաւ: Գիտենք որ քրիստոնէութեան մուտքով Աշտիշատը դարձաւ Հայաստանի լուսաւորութեան կեդրոն:

Գիտենք որ Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ գործեցին այս գաւառի մէջ: Վաչէ Մամիկոնեան գործակցեցաւ Վրթանէս Հայրապետի, Մուշեղ՝ Մեծն Ներսէսի հետ, եւ Համազասպ Մամիկոնեանին, հայրը Վարդան մեծի՝ Ս. Սահակի հետ:

Երբ Յազկերտ Բ.ի կրօնափոխութեան ծրագիրը յայտնուեցաւ, տեսակ մը բնութեան օրէնքով նախասահմանուած էր Մամիկոնին տիրոջ տեղն ու դերը:

Հայերը կորսնցուցած էին Թագաւորութիւնը, Արշարունեաց փտած կաղնին տապալած էր: Նախարարները կը կարծէին թէ իրենք են Հայոց Թագը ներկայացնողները, առանց Թագաւորի միջնորդութեան:

Մամիկոնեանները ինչպէս Արշակունիներու օրով, սպարապետ էին երկրին: Անոր կը վիճակուէր ուրեմն պահապանը դառնալ Հայոց հոգեկան Թագին, Հայ. եկեղեցիին :

Ցատակօրէն կ'ուրուագծուի նաեւ այս տոհմին քաղաքական գիծը.— Անկախ պահել Հայոց Թագաւորութիւնը: Ով որ ալ ըլլայ արտաքին թշնամին, քրիստոնեայ Հռոմ թէ՝ Սասանեան Պարսիկները, Մամիկոնեանները անողոք պատուհասողներն են օտար բռնակալին :

« Երանի ո՛վ Հայոց գնդին տէր իցէ», ըսած է Շապուհ Պարսից Թագաւորը, (Փ. Բիւզանդ Գ. Դ.):

Պապ Թագաւորի ժամանակ Մուշեղ Մամիկոնեան բնորոշած է արքային քաղաքական ուղեգիծը, «ոչ կարեմք հեթանոսաց ի Պարսից ի ծառայութիւն մտնել եւ թշնամի առնուլ զԹագաւորն Յունաց եւ ոչ զերկոսեան թշնամի առնել, եւ ոչ առանց միոյ թեկանց կարեմք կեալ (Փաւստ. Ե. ԼԳ):

Ըսել կ'ուզէ .— Չենք կրնար Պարսից օգնել, անոնց հպատակիլ կամ զինուորական ծառայութեան մէջ մտել, ոչ ալ թէ Յունաց թէ Պարսից դէմ թշնամանալ, առանց մէկը կամ միւսը մեզի թիկունք ունենալու, չենք կրնար ապրիլ, մեր գոյութիւնը պաշտպանել :

Ասիկա հաւասարակշռութեան քաղաքականութիւնն էր, որ դարեր շարունակ պահեց Հայաստանի անկախութիւնը: Ներքին ճակատին վրայ հաւատարմութիւն Հայոց արքային, արտաքին ճակատի վրայ մէկը կամ միւսը թիկունք ունենալ, անկախութեան պահպանում, ահա Մամիկոնեաններու կոչումը :

Վարդան տարիքը առած զօրավար մըն էր: Կորիւն կը յիշէ զայն, երբ Ս. Սահակի մասին կը խօսի.— « Մամիկոնեան որեարը ի վարժս վարդապետութեան պարապեցուցեալ, որոնց առաջնոյն Վարդան անուն էր եւ Վարդկան կոչուէր» (Կորիւն, էջ 13—14):

Ս. Սահակ իր դուստրը, Սահականոյշ կնութեան տուած էր Համազասպ Մամիկոնեանի, որմէ ծնած էր Վարդան :

Սպարապետը բազմաթիւ պատերազմներու մասնակցած էր արդէն: Իբրեւ հրամանատարը հայկական Արուձիի, օգնած էր Պարսից բանակին, ընդդէմ Քուշաններու, բարբարոս ասիական ցեղեր, որոնք Պարսից արեւելեան սահմանները ոտքի կոխան կ'ընէին: Ղ. Փարպեցի, Եղիշէ եւ Վարդան պատմիչ կը յիշեն անոր քաջագործութիւնները, անոր կը վերագրեն 42 ճակատամարտներ (Վարդան պատմիչ 53):

Երբ Վարդան Տիզբոն կը ներկայանայ նախարարներու հետ. կ'ըսէ .— «Քաւ լիցի, ոչ զվարդապետութիւն եւ զհաւատս Աւետարանին, զոր ուսոյց եւ հաստատեաց յիս ճշմարիտ հաւն իմ տէր Սահակ մերժեցի յինքն ...»:

Ղ. Փարպեցի կ'ըսէ Վարդանի մասին.— Յոյժ հմուտ էր եւ ընտել գրոց վարդապետութեան ուսեալ խրացեալ Ս. Հայրապետէն ի Սահակայ հաւոյն իւրմէ ...»:

Տիզբոնի մէջ՝ ճնշումի տակ, նախարարներու հաւատուրացութենէն վերջ, Վարդան Հայոց աշխարհը կը վերադառնայ: Իր հոգին լեցուած է խռովքով: Ան արքայ արքային տուած է յախուռն պատասխաններ, ան այլեւ տեղ չունի Հայոց Աշխարհի մէջ: Իր ընտանիքը առած կ'որոշէ խոյս տալ Յունաց աշխարհը:

Գիտէ որ Մամիկոնեանք միշտ կռուած են հայկ. Թագի եւ հայ կրօնքի թշնամիներուն դէմ , եւ ամէն անգամ ալ միութիւնը կատարեալ չէ եղած: Գիտէ որ այս անգամ ալ զինքը մինակ պիտի թողուն, ահեղ Պարսկաստանի դէմ :

Եւ Վասակ, մարզպան է Հայոց աշխարհին , ան որ իր ձեռքն ունի վերին քաղաքական վարչութիւնը, գիտէ ասիկա, մարդ կը ղրկէ Վարդանի ետեւէն :

Առանց Մամիկոնեան տոհմի մասնակցութեան եւ ղեկավարութեան կարելի չէ գործ կատարել Հայոց աշխարհին մէջ:

Վարդան բարի է եւ ուղիղ զինուորական: Գիտէ որ այս անգամ ալ պատմութիւնը պիտի կրկնուի, մինակ պիտի մնայ թշնամիին դէմ, սակայն կը համակերպի դառնալ իր կայքը, պատրաստուիլ ու դիմադրաւելու համար գալիք փորձութիւններուն :

Ու որպէսզի ապստամբութեան գործի մէջ մարզպանի մասնակցութիւնը ապահովէ, գաղտնի կը սարքէ ապստամբութիւնը իր համախոհներուն հետ, կը քալէ Արտաշատի պալատին վրայ , (մարզպանին կայքը), կը սպառնայ կամ սապննել Վասակը եւ կամ միանալ ապստամբութեան :

Յետոյ Վասակ գերին է իր երդումին, այս « ակամայ ապստամբը» ստիպուած է ստորագրել թուղթեր, որոնք պարզապէս դաւաճանութիւն են իր տիրոջ, արքայ արքային դէմ, ուրկէ պաշտօն ունի կառավարել իրեն յանձնած երկիր մը :

Գիտենք թէ ինչպէս Վասակ, կ'ուզէ փրկուիլ այս անելէն: Ուրիշ ելք չունի: Ան ապստամբ մըն է՝ հակառակ իր կամքին: Այլեւս չի կրնար մէջ-նորդ մը դառնալ ապստամբներու եւ Պարսից արքային միջեւ, ինչ որ ան ուզած էր ըլլալու : Վասակի ծրագիրը ջուրը ինկած էր: Իրեն կը մնար զարտուղի ճամբայ մը ընտրել :

Մնացեալը ծանօթ է: Վասակ ճակատ ղրկեց Վարդանը, ու մինչդեռ Վարդան կը կռուէր, ինք իշխաններու ժողովի մը մէջ որոշեց «ապստամբ հռչակել Վարդանը» ու գործակցիլ թշնամի պետութեան :

Բայց մեր նպատակը պատմութիւն գրել չէր :

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՄԱՂ

ԲԱԶՈՒՄ ԱՂՄՈՒԿ՝ ՎԱՍՆ ...

Որոշուած է: Ո՛չ, տակաւին այս շաբաթ պիտի որոշուի: Ցանկերը կախեցին: Պիտի կախէին : Կախելոց էին ...

Ընտրելեաց ցանկը պատրաստուած է : Ատ ցանկը մերինը չէ, միւսններունն է: Աջականներուն է: Ձախ – աջայիններունն ալ պատրաստ է եղեր: Այսօր, ընտրելեաց օժանդակ յանձնախումբի կեդրոնի խմբակցութիւնը որոշած է ...

Կողմերու, պայքարախումբի պահեստները մարզանքի սկսան՝ քուէի սնտուկներուն շուրջ պատրաստ գտնուելու համար :

Վերջապէս, յոյս մեծ է: Այս տարի քուէները լոյսի պիտի գան եւ յաղթանակը պիտի հռչակուի պաշտօնապէս ...

ՄԱԿի լուրեր ըսելով պիտի անցնիք թերեւս : Բայց շատ աւելի կարեւոր եւ լուրջ է խնդիրը որ կը վերաբերի Հայոց մեծ ազգին ճակատագրին եւ ապագային: Փարիզի Հայոց ժամին, վարչութեան հինցած մասերը փոխելու խնդիրն է:

Տասն երկու հատիկ նոր կտորներ պիտի աւելցուին հին վարչակազմին վրայ :

Այս առթիւ, առջի կիրակի, լեփլեցուն էր Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կուշտ – կուշտի, ուս – ուսի, կռնակ – կռնակի, քիթ – քիթի թխմուած էին պատուարժան քուէարկուները: «Եկեղեցի » բառն իսկ նոր լսողներ հոն էին: Ջրի ներկայացում ...

Մե՛ղք որ Հոգաբարձութիւնը խելք չէր ըրած մուտքի դրամ գանձել կամ գոնէ պնակ պտտցնել: Ամսուան մը եկամուտ կ'ապահովէր անպայման :

Խօսք ծախող, խօսք գնողներէն ետքը, Վարչութեան ճկուն մէկ անդամը, թուաբանական աղուոր կտոր մը արտասանեց :

« Պսակեցինք: Մկրտեցինք: Թաղեցինք: Դրժոխքէն արքայութիւն փոխադրելու համար հոգեհանգստեան աղօթքներէն գանձած դրամներէն մուտք այսչափ :

Այս դրամները կրնային մնալ մեր մօտ, սակայն մենք ազնուօրէն յարմար տեսանք նուիրել եպիսկոպոսին, տէրտէրներուն, վարդապետներուն, տիրացուներուն, սարկաւագներուն, քարտուղարին, ժամկոչին: Անոնք ալ մարդ են ապրուստի պէտք ունին: Նորոգել տուինք ժամուն վառարաններն ու խողովակները : Թիկնաթոռներ գնեցինք վարչական անդամներուն հանգիստը ապահովելու համար, եւն. եւն.:

Այս թուաբանական գեղեցիկ արտասանութիւնը՝ իբրեւ տեղեկագիր, որոտընդոստ ծափերով վաւերացուեցաւ՝ հրեշտակներն իսկ զմայլանքի մղելով :

Կաթողիկոս ընտրելու համար Էջմիածին մեկնողները, տասը հազար տոլարի չղթայ մը կախած եկած էին կաթողիկոսի վզին, այս մասին ձայն – ծպտուն չկար այդ կարդացուած « մտաւելա»ի թուղթին մէջ:

Այդ «փոքրիկ» գումարը մտած էր պատգամաւորներու գրպանը ու ելլելու միտք չունէր :Արդ, պարապ բան էր մարսուած կտորի վրայ ծանօթութիւն տալը: «Անուշ ըլլայ» ըսենք անցնինք :

Այդ պարոնները , անշուշտ չիչ մը միւռոն բերած կ'ըլլան Էջմիածինէն: Այդ չիչ մը սրբազան իւղով գիտէ՞ք քանի մանուկ կրնայ կնքուիլ, հայ քրիստոնեայ դառնալ: Քանի պարզ անհատներ, Արժանապատիւ տէր պապայի կրնան վերածուիլ : Եթէ հաշիւ ընենք, քանի մը տասը հազար տոլար կը վաստկի եկեղեցին :

Ուրեմն կաթողիկոս հայրիկը թող ներողամիտ ըլլայ եւ մտքէն հանէ այդ գումարին գանձումը :

Մեր մէջ կան եպիսկոպոսներ որ քսան հազար տոլարը սիրով պիտի տային ,Լուսաւորչի աթոռը ձեռք անցընելու համար :

« Ազգային Տուն »ի վրայէն ալ մեր տեղեկատուն չմշկեց , սահեցաւ անցաւ :

Ես իրաւունք կուտամ: Շէնքը կը պատկանի ազգին, ազգն ալ կը պատկանի շէնքին: Երկուքին մէջ կարդադրուելիք խնդիր մըն է: Ինչո՞ւ խճողել տեղեկագիրը աւելորդ եւ չպիտոյ նիւթերով:

Արդէն տասնեակ մը մանչուկներ, հայ սիրելու եւ «հառաչդիմութիւն» սորվելու մարզանք կ'ընեն եղեր հոն, միեւնոյն ատեն պահականութեան պաշտօն ալ կատարելով, որպէսզի տարբեր գոյնով մարդեր չմտնեն ներս :

Զրոյց կը շրջի թէ այդ տղաքը օր մը, սենեակները մաքրելու ազգանուէր գործն ալ յանձն պիտի առնեն եղեր՝ եթէ աւել գտնեն :

Ուրեմն մենք կը շնորհաւորենք նոր եւ հինընտիր Վարչութիւնը որ ժամուն գործը թեթեւցուցած է, ինքզինք նուիրելով մոմավաճառութեան , կնունքի, պսակի եւ թաղումի պէս աստուածահաճոյ գործերու :

— Բարեկամ, այդ գործերը երկու քարտուղարի եւ երկու տէրտէրի գործ են ...

Կ. ՊԷՏՈՒՃ

Իմաստն Աւարայրի

Այն հեռո՛ւ, մթին ու վաղնջական
Վաղորդայնից, երբ աղեղը Հայկեան
՛Նետահարեց մեծ ու անյաղթ Բելին՝
Գծելով ցեղիս պատմութեան ուղին, —
Այգաբացից այդ ծննցան բազում ,
Թէ գոյ, թէ անգոյ հսկայք հայկազուն
Եւ որպէս աւանդ, մեծ ու սրբազան ,
Իրար յանձնելով աղեղն այդ Հայկեան ,—
Վասն ազատութեան ինկան ձոր ու լեռ
Եւ աստուածացա՛ն պատմութեան մէջ մեր ...
Եւ այսպէս անվերջ ու յաջորդաբար ,
Մինչեւ տասնեակ դար՝ մինչեւ Աւարայր ,
Ուր ծնաւ Վարդան՝ ծոռն իր պապերի
Ու տէ՛րն ու ժառա՛նգն Հայկեան աղեղի,
Որ իմաստութեամբ ու մի նո՛ր ոգով,
Այլ պայծառատե՛ս, խոհո՛ւն հայեացքով ,
(Նայելո՛վ հեռո՛ւ, անցեալի մուժին ,
Ներկայի՛ն մռայլ ու դեռ գալիքին,
Ու խորը խոցւած իր երկրի դիրքին,
Ե՛ւ դէմքին մարդուն, սրտին ու վէրքին),
Ըմբռնեց վայրկեա՛նն այն օրհասական ,
Որ պիտի վճռէր Հայո՛ց ապագան ...
Ըմբռնեց եւ եթ ժողվեց մի քանի
Հարիւրեակ Հայոց այր ու ձիերի
Եւ Տղմուտի մօտ, խաչով ու սրով ,
Վահանի՛ց էլ կուռ՝ Հայի՛ հաւատքով ,
Հաղորդւած, երդւած ո՛ղջ բանակի հետ ...
Վարդանը՝ Հայոց մե՛ծ սպարապետ .—
« Վ.աս.ն կրօնի՛, վասն հայրենեաց »
Լոյս բացւելուն պէս «յառա՛ջ» որոտաց :
Որոտաց «յառա՛ջ» ու անցաւ առաջ.
Յետոյ ամէն ինչ դարձաւ շա՛չ, շառա՛չ,
Ձիերի խրխի՛նջ, մեռնողի հառաչ...
Մինչեւ՝ «յաղթեցի՛նք»... ձայնեց այս անգամ .
Ձայնեց ու ինկաւ գի՛րկն անմահութեան ...
Եւ այնուհետեւ ընդմի՛շտ յաղթական ,
Իր դարից այս կողմ որպէս հայութեան
Առաջնո՛րդ մարտիկ ու փրկի՛չը քաջ,
Վարդանը անմահ՝ գնո՛ւմ է առաջ ...

ՈՍՏԱՆԻԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՈՆ

Գորնէլիի հայրը դիւանագիտական հին դըպրոցէն էր եւ կարեւոր պաշտօն մը ունէր Սօֆիայի գերմանական դեսպանատան մէջ: Գորնէլին, լաւ ընտանիքի աղջիկ, քարտուղար էր դեսպանատան մէջ եւ սաստիկ կը վախնար որ զոհ կ'երթայ օդային յարձակումի մը, այնքան երիտասարդ էր խեղճ աղջիկը: Գորնէլիի հայրը խնդրեց իր երիտասարդ պաշտօնակից Զայլէրէն որ Անգարայի կամ Իսթանպուլի գերման հիւպատոսարաններուն մէջ տեղաւորէ աղջիկը եւ փրկէ զայն այդպէսով, ռմբակոծումներու սարսափէն :

Անգարա վերադարձին, Զայլէր որ գիտէր թէ քարտուղարուհի մը կը փնտռէի, ըսաւ ինծի այս պարագան:

Ի՞նչ կ'ուզէի ատկէ աւելի: Կ'առաջարկուէր ինծի աղջիկը գերման դիւանագէտի մը, որ պաշտօնի վրայ էր տակաւին: Երիտասարդուհի մը, որ որոշ փորձառութիւն ունէր արդէն, ծանօթ էր բազմաթիւ օտար լեզուներու եւ լուրջ ու պարկեշտ անձ մըն էր անշուշտ, տրուած ըլլալով իր ծագումն ու դաստիարակութիւնը: Այս վերջին պարագային մեծ արժէք կուտայի, այն օրէն ի վեր, որ Կիկերոն մը կար կեանքիս մէջ :

(Շար.)

պիտի վարեն համատիրական պետութիւնները, որոնց նպատակն է ազատութեան բնաջնջումը »:

Սպարապետը բացատրեց թէ այսօր Եւրոպա ղրկուած ամերիկեան զօրամաս մը աւելի մեծ արժէք ունի, քան աւելի վերջը ղրկուելիք երկու-երեք զօրաբաժիններ: Ցետոյ շարունակեց.

— « Բոլոր կառավարութիւնները համոզուած են թէ իրենց պաշտպանութիւնը պէտք է արագացնել, հակառակ տնտեսական եւ այլ դժուարութեանց: Կրնայ ըլլալ որ այս պետութիւնները չբաժնեն մեր տեսակէտները ասիական պետութեանց մասին, դիւանագիտական դետնի վրայ, բայց բնաւխնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ իրենց համերաշխութիւնը համայնավարութեան դիմագրելու մասին: Մեր զինական աջակցութիւնը այս պետութիւններուն, որքան ալ համեստ ըլլայ, անկասկած պիտի զօրացնէ վստահութիւնը եւ պիտի արագացնէ անոնց զինուորական ուժերուն վերակազմութիւնը:

Թերթերը նշանակալից կը գտնեն զօրավարին հետեւեալ յայտարարութիւնը.— « Ո՛չ ոք կրնայ գիտնալ թէ ո՛ր ժամուն վերջնական փորձի մը պիտի ենթարկուի մեր պաշտպանողական կազմակերպութիւնը » — այսինքն ոչ մէկը կրնայ նախատեսել թէ ե՛րբ կը պայթի պատերազմը:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ զօրավարը ներողութիւն խնդրած է խորհրդարանէն, իր առաջին զեկուցման մէջ «անուշադրութեամբ» մոռցած ըլլալով յիշել Մեծն Բրիտանիան, որուն պաշտպանողական ճիգերէն շատ գոհ մնացած է»:

—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու հարիւր հոգի ձերբակալուեցան, իբրեւ հետեւանք լայն դաւադրութեան մը որ կը ձգտէր վերակազմել համայնավար կուսակցութիւնը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ առաջարկեց խորհրդարանին «կարելի եղածին չափ շուտով» քուէարկել տասը միլիառ տոլարի նոր տուրքեր, ազգ. պաշտպանութեան համար: Այս գումարին չորս միլիառը պիտի ճարուի եկամուտի տուրքին յաւելումով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ մը կազմութեան համար ծրագրուած բանակցութիւնները, որոնք տեղի պիտի ունենային Փարիզի մէջ, Փետր. 6ին, յետաձգուեցան Փետր. 11ին: — Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կը շարունակուին խօսակցութիւնները՝ դաշնակից եւ գերման զինուորական մասնագէտներու միջեւ, Գերմանիոյ վերազինման մասին:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պառակտումը կը շարունակուի: Հռոմէն կը հեռագրեն թէ ուրիշ անդամներ ալ հրաժարած են:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ջնջեց պետական վերստուգիչ յանձնաժողովը, որ տիրաբար կը վարէր երկրին կառավարական եւ տնտեսական կեանքը: Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ բարենշան կը համարեն այս որոշումը:

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ եկեղեցիներու համագումարը, որ տեղի կ'ունենար Պիէվռի մէջ (Փարիզի մօտ), փակուեցաւ ուրբաթ օր: Կը մասնակցէին 158 յարանուանութիւններ 43 երկիրներէ, ներկայացնելով մօտ 160 միլիոն հաւատացեալներ: Ժողովը որոշեց հրաւիրել պետութիւններր որ համայնավարութեան դէմ պայքարը վարեն խաղաղ միջոցներով, ընկերային բարենորոգումներով եւ բանակցութիւններով եւ ոչ թէ պատերազմի դիմելով:

ՉՈՐՍ ՍԵՒԱՄՈՐԹՆԵՐ եւ սպիտակամորթ մը ելեկտրական պատիժի ենթարկուեցան, Րիչմընտի մէջ (Մ. Նահանգներ), ուրիշ երեք սեւամորթներ ալ պիտի մահանան երկուշաբթի օր: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ եօթը սեւերը սպիտակամորթ աղջիկ մը պղծած են, իսկ սպիտակամորթը ուսանողուհի մը բռնաբարած է: Նահանգին կառավարիչը 700 նամակներ ստացած էր 36 ժամուան մէջ, մահապատիժները յետաձգելու համար, բայց բոլորն ալ մերժեց:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ սկսաւ քննել Խ. Միութեան մէկ բողոքագիրը, որ իր կարգին Մ. Նահանգները կ'ամբաստանէ իբրեւ նախայարձակ: Ամերիկեան պատուիրակը անհիմն հռչակեց բոլոր մեղադրանքները:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՎԵՑ ԵՐԿԻՐՆԵՐ հաւաքական ապահովութեան նոր ուխտ մը կնքեցին Գահիրէի մէջ: Յորդանան մերժեց մասնակցիլ: Այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակելով, Արաբական Դաշնակցութիւնը կը մաղթէ որ միջազգային բոլոր վէճերը կարգադրուին դիւանագիտական բանակցութեամբ, խուսափելով պատերազմի սարսափներէն:

ՓՈՔՐ ԵՒ ՄԻՋԻՆ դասու առեւտրականները խնդրեցին ելմտական նախարարէն ապրիլ 1ին յետաձգել 1950ի տուրքերու մէկ երրորդի մասնավճարները, ինչպէս եւ 20.000էն հարիւր հազարի բարձրացնել այն գումարը որմէ վեր եղած տուրքերուն համար կանխավճար կը պահանջուի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԻՒՍԻՍԱԿԱՆ ուժի վերատեսչութեան պաշտօնատարներէն եօթը հոգի արձակուեցան, իբրեւ մասնակից զօր. Այզընհաուըրի դէմ սարքուած բողոքի ցոյցին:

Հ. Յ. Դ. Վարդանանք

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՂԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէի: Այս կիրակի ժամը 16էն 23, դպրոցին սրահը, Bagneux, 69 rue d'Arcueil, métro Bagneux:

Ներկայացում: Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ: Թատ. ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Առատ սեղան:

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ

Ի պատիւ Պ. JEAN BALLARDի, տնօրէն Cahiers du Sudի եւ Պ. LUC ANDRÉ MARCELի Փըրանսացի երիտասարդ բանաստեղծ, այս երկուշաբթի, 5 Փետրուար ժամը 20ին, Hôtel Moderneի շքեղ սրահին մէջ, 8bis, Place de la République:

Ճաշի մասնակցութեան համար 1000 ֆրանք: Նախօրօք արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն՝ Պ. Սարգիս Տէօքմէճեան 63 rue Beaurepaire, Tél. Bot. 62.67, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան '14 rue Rochambeau, Tru. 47.48 կամ Mén. 41.67, Պ. Հայկ Աղապէկեան Jas 19.93, Պ. Գ. Պաքըրճեան 35 rue de Trévise, Pro. 07.25:

Արձանագրութիւնները կը փակուին երկուշաբթի կէսօրին:

× Այս առթիւ յետաձգուած է ԱՐԵՒՄՈՒՏՔի Լսարանին հաւաքոյթը որ տեղի պիտի ունենար Քլէման ճաշարանին մէջ:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ»

ԿԱՐԻՆ ԵՒ ԿԱՐՆԵՑԻՆ

Պէյրութի Հայր. Միութիւնը հրատարակած է գրքոյկ մը, «ԿԱՐԻՆԸ եւ ԿԱՐՆԵՑԻՆ», պատկերազարդ Կարնոյ նշանաւոր վայրերով եւ շրջակայ վանքերով: Մեր քով կան սակաւաթիւ օրինակներ: Գինը՝ 300 ֆրանք: Դիմել, անձամբ կամ նամակով Mme. A. Katchikian, 7 rue Capitaine Soyer, Pré St. Gervais (Seine):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

« Իմ հայրենեաց արեւ Վարդան» քառաձայն երկսեռ խումբի համար, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի երգացանկէն, Ա. շարք, թիւ 1.— Մշակեց՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Դիմել հայ գրավաճառներու կամ երգչախումբի ղեկավարին. W. SARXIAN, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ: Գին 100 Ֆր., փօսթի ծախքով 125 Ֆր.:

ԶԵԿՈՅՑ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փետրուար 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ քննիչ յանձնախումբը իր զեկուցումը պիտի տայ նոյն ատեն նոր ընտրելիներու ցանկը պիտի քուէարկուի: Կը հրաւիրուին բոլոր լուսաւորչական Հայերը: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Լիոն Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ: Փետրուար 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, (8 rue Victorien Sardou): Կը ներկայացուի՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Ղեկավարութեամբ դերասան Հայկասարի:

Ներկայացումէն առաջ կը խօսին Հ. Կաթ. Հովիւ Հ. ՄՈՄՃԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ:

Տոմսերը 200, 150 եւ 100 ֆրանք: Կրնաք ունենալ Ա. Թաթուլեանէ, 46 rue Servient, Մ. Միրզէէն, 194 rue Vendome, Ս. Նաճարեանէ 55 rue Domer, Մ. Տէր Պետրոսեանէ 39 Paul Bert եւ Ս. Փողհարեանէ 70 rue Paul Bert:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, 11 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները:

Կօշկակար մը

Կ'ուզէ փոխանցել իր կօշիկի կազմածքը, իր արհեստաւորի (artisan) տոմսով եւ բնակարանով: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին դպրոցին սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, մանկապարտէզի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը, այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի վարիչներու դասընթացքը ամէն չորեքշաբթի, ժամը 20ին: Կը դասաւանդէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 10ին, սովորական սրճարանին մէջ: Սիրով կը հրաւիրենք անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Խարբերդցիները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Այրի Տիկին Վալանթին Հանչեր շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ նամակներով մխիթարեցին զինքը, իր ամուսնոյն Պ. ԱՐՄԱՆ ՀԱՆՉԵՐԻ կսկծալի մահուան առթիւ: Մասնաւորապէս Պ. Պարթեւեանի եւ Պ. Շամլեանի, որոնք յուզիչ դամբանականներով մեծարեցին հանգուցեալին յիշատակը:

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սինեմա Ֆլօրիտայի մէջ, (մեթրօ Փիրէնէ):

ՀԱԲՈՒՍՏԻ ԱՂՋԻԿԸ —(ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ)

Բարոյալից երաժշտական թատերգ. 8 արար:

22- Kal. Meta Kolozs

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Mardi 6 Février 1951 Երեքշաբթի 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6375–Նոր շրջան թիւ 1786

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՂԵՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

Նոր ստացանք « Էջմիածին » ամսագրի 1950 Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերի թիւը :

Նոյն ատեն կը հասնէր Երեւանի Կուլտուրական Կապի ընկերութեան ամսագիրը, « Սովետական Հայաստան», նոյնպէս 1950 Սեպտեմբեր :

Ահա թէ ո՛րքան սերտ են եւ սրընթա՛ց՝ Հայրենիքին հաղորդակցութիւնները Հայկական Արտասահմանի հետ ...

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթին այս թիւը կը պարունակէ Պոլսոյ հինգ ծանօթ կրօնաւորներու դէմ արձակուած պատիժները: Երեքը կարգալոյծ, երկուքին կախակայումը մէկ տարի եւս երկարաձգուած, որպէսզի զղջում յայտնեն :

Այս առթիւ հրատարակուած կոնդակը կ'արձանագրէ եօթը ծանրակշիռ ամբաստանութիւններ, հիմնուելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կատարած քննութեանց եւ ուրիշ տեղեկագիրներու վրայ:

Մեր գործը չէ խրիլ մանրամասնութեանց մէջ, ստուգելու համար այդ ամբաստանութեանց արդարն ու անիրաւը :

Քիչ – շատ հետեւած ըլլալով պոլսահայ մամուլին, բաւական բան գիտենք ամբողջ անցուդարձի մասին :

Ոչ ամբաստանեալները կը ճանչնանք, ոչ ալ որեւէ ատեն մեր միտքէն անցած է արդարացնել անոնց հակօրինական արարքները :

Մանաւանդ որ, վերջին երկու տարիներու լրագրական խժալուր աղմուկին խառնուեցան ոչ միայն հասարակ բախտախնդիրներ, այլեւ Թուրք պաշտօնեաներ եւ թղթակիցներ :

Երբեք այդքան դարշահոտութիւն հոսած չէր տպագիր էջերու վրայ, փոխադարձ վարկաբեկումներով :

Ամէնքս ալ ուրախ ենք որ ի վերջոյ կարելի եղաւ ընտրել Պոլսոյ պատրիարքը եւ վարչական ժողով մը կազմել, միաբանաբար վարելու համար գործերը :

Ի՞նչն է որ աչքի կը զարնէ 1950 Մայիս 25ի Հայրապետական կոնդակին եւ առ հասարակ Էջմիածնի կարգադրութեանց մէջ :

Ինչո՞ւ «կղերապետական» կը կոչենք տնօրինութիւն մը որ կը բխի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին պաշտօնէն :

Նախ, կոնդակը ոչ իսկ թեթեւ դիտողութիւն մը կը պարունակէ այն վեղարաւորին դէմ, որ առաջին պատասխանատուն էր պոլսահայ քաոսին, իբրեւ պատր. տեղապահ :

Կոնդակը կ'օգտագործէ նոյն իսկ լրագրական ասէ – կօսէներ, բայց բա՛ռ չարտասաներ տեղապահին դէմ եղած ամբաստանութեանց մասին:

Միշտ միականի եւ միակողմանի դիրք բռնելով, կաթողիկոսական պաշտօնաթերթը այս անցուդարձի մասին լուրեր կ'արտատպէ միայն ա՛յն թերթերէն որոնք միացեալ ճակատ կազմած են, Գէորգ արք. Արսլանեանը պաշտպանելու, սրբացնելու, պանծացնելու համար :

Այս մեղքին մէջ թաւալեցան եւ դեռ կը թաւալին, ազատ ափերու վրայ, կուսակցական կամ ուղեկից թերթեր ալ: Ոչ թէ համոզումով, այլ պարզապէս իրենց մանածը ներկելու համար :

Եւ ստեղծուեցաւ թունաւոր մթնոլորտ մը, որուն գոլորշիները վարակած են նաեւ Էջմիածինը:

Ապացո՞յց,— ըսինք արդէն :

1. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը իր լուրերը կը քաղէ միշտ միեւնոյն կեղծ, պղտոր, սուտ – խենդերու միջոցաւ հոսած աղբիւրներէ : (Արտասահմանի վերաբերեալ բոլոր տեղեկութիւնները միշտ միեւնոյն ժանգոտ ծորակներէն : Նոյն հատընտիր թերթերէն):

2. Հայրապետական կոնդակին առթիւ, « Էջմիածին » հրատարակած է խմբագրական մը, որ անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ Գէորգ Զ. եւ իր Գերագոյն Խորհուրդը շատ քիչ բան գիտեն Հայկական Արտասահմանի անցուդարձի մասին :

Այն աստիճան որ, Պոլսոյ տեղապահական հարցին առթիւ ծագած միջադէպերն ալ կը վերագրեն «միեւնոյն ընդհանուր աղբիւրին» : Եւ քաղաքական խաղեր կը տեսնեն...

Ներելի՞ է աւելի բաց խօսիլ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՈԽԱՆ «ՍԻՄԻԹ»Ի

Քանի մը տարիէ ի վեր Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը առիթներ կը ստեղծէ, բոլոր հայերէնի դասընթացքներուն աշակերտները հաւաքելու եկեղեցիին մէջ:

Այդպիսի առիթներ են հաւաքական հաղորդութիւնը, Վարդանանցը եւայլն:

Որքան ալ դժուար ըլլայ հեռաւոր արուարձաններէ փոքր տարիքով մանուկներ բերել համախմբել Փարիզի կեդրոնը, գաղափարը շատ գեղեցիկ է եւ ազգային տեսակէտով ալ նպատակայարմար: Մանր մունր դժուարութիւնները պէտք չէ նկատի ունենալ անշուշտ :

Վերջին անգամ, հանդիսաւոր պատարագ, ի ներկայութեան 120 մանչերու եւ աղջիկներու, քարոզ, երգ, եւ նկարներու բաշխում: Այս բոլորը լաւ, պարոնայք հոգաբարձուներ: Նոյնիսկ «պատկերաբաշխութեան» համար բան ըսողներ պիտի չըլլային, եթէ չմոռնայիք աւելի անմիջական հարց մը :

Այդ տղաքը Առնուվիլէն, Իսիէն, Ալֆորվիլէն, Իթալիէն կամ Պելվիլէն առտուն ժամը 9ին ճամբայ ելան աճապարանքով, թերեւս դաւաթ մը թէյ կամ կաթ խմած : Ցետոյ չորս ժամ համբերութեամբ, մոմի պէս անշարժ նստան եկեղեցիին մէջ, լսեցին քարոզ, ճառ եւ խրատ, առանց շատ բան հասկնալու: Միշտ մտածելով անօթի փորով ըսելիք իրենց վերադարձի մասին :

Արդ, մեր «աղա» հոգաբարձուները իրենց լեցուն գրպաններով եւ լեցուն փորերով մէկ վայրկեան խորհեցա՞ն այդ մանուկներուն պարապ ստամոքսներու մասին:

Կէս օ՞ր էր (ժամը 1): Տո՞ւն պիտի երթային ճաշելու: Այո, բայց ժամը քանի՞ն, յարգելի աղաներ, ամէնէն կանուխը ժամը 2.30էն վերջ :

Սիմի՞թ, քռուասա՞ն մըն ալ կարելի չէր բաժնել տղոցը: Եթէ ջոջ աղա մը չէր կրնար իր գրպանէն տալ 1500—2000 ֆրանքը, պնակ մը դըրնէին ժամուն դրան առջեւ, վասն քռուասանի: Ատով քանի մը հազար ֆրանք ալ հասոյթ մը կը չահէր բանկալը...

ՍՕՍԻ

ՄԱՀ ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԿԵԱՆԻ

Յունուար 14ին Թէհրանի մէջ մեռած է Գրիգոր Եղիկեան, հին Հնչակեան մը, որ 1920էն ի վեր բուռն պայքար կը մղէր իր նախկին ընկերներուն դէմ, մասնաւորապէս ձաղկելով անոնց ներքին փտութիւնները եւ բոլշեւիկեան մարզանքները :

Հանգուցեալը տարիներով աշխատակցած է հայկ. մամուլին, անխտիր: Տարիներէ ի վեր անողոք մերկացումներ կը կատարէր «Հայրենիք»ի մէջ: Դեռ անցեալ տարի շարք մը փաստեր հրատարակեց «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, պարզելով այն ներքին դաւերը եւ մատնութիւնները որոնք յանգեցան քսան Հնչակեաններու կախաղանին (Պոլիս, 1915 Յունիս):

Սահմանամերձ երկրի մը մէջ բնակելով, ծանօթ էր նաեւ Խ. Հայաստանի ներքին անցուդարձին, եւ անխնայ կը հարուածէր կեղծարարները, նոյն իսկ Փարիզի Հնչակեան օրկանին, հանգուցեալ « Նոր Երկիր»ի մէջ:

Պատերազմէն առաջ պարսկերէն թերթ մըն ալ հրատարակած է: Իր նախկին ընկերները կը դոհանային «իմպերիալիզմի ագէնտ» կոչելով հանգուցեալը :

Քանի մը ամիս առաջ անկողին ինկած էր կաթուածահար :

250 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք արտակարգ ցուրտի մը որ կը տեւէ օրերէ ի վեր: Միեւնոյն ատեն բուռն փոթորիկ մը ահագին աւերներ կը գործէ: Ողողումներ ալ պատահած են եւ շատ մը նահանգներու մէջ դպրոցները փակուած, հաղորդակցութիւնները խանգարուած են: Միլիոնաւոր տոլար կը հաշուեն հողագործութեան կրած վնասները: Մահուան դէպքերը հետեւանք են ուղեղային արիւնահոսութեան կամ արկածներու :

ԺԱՄԸ 125 քիլոմեթր արագութեամբ փոթորիկ մը պայթեցաւ Ատլանտեանի Ֆրանսական ափերուն վրայ եւ Մանշի մէջ:

Չինաստան կը սպառնայ ջախջախել Ամերիկացիները

Համայնավար Չինաստանը, իր արտաքին նախարարին բերնով պատասխանեց դատապարտութեան այն վճռին, զոր ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը արձակեց անցեալ չորեքշաբթի իրեն դէմ : Այս պատասխանը, որ ճառի մը միջոցով հեռարձակուեցաւ, էապէս բողոք մըն է ՄԱԿի դէմ : Փեքինի կառավարութիւնը կը մերժէ իրեն վերագրուած նախայարձակի յանցանքը : Եւ մերժելով բանակցիլ հաշտարար յանձնախումբին հետ, կոչ կ'ուղղէ չինացի ժողովուրդին կրկնապատկելու իր ճիգերը «ջախջախելու համար նախայարձակ Ամերիկացին »:

Իր ճառին մէջ, արտաքին նախարար Պ. Ցու էն Լայ կը շեշտէ հետեւեալ չորս կէտերը. —

1) Չինաստանը նախայարձակ հռչակող ՄԱԿի որոշումը ընդունուած է Միացեալ Նահանգներու ազդեցութեան եւ ճնշումին տակ :

2) Այդ որոշումը, աշխարհի խաղաղութեամբ շահագրգռուած ժողովուրդներուն բացայայտօրէն ցոյց կուտայ, թէ Մ.Նահանգներնու իր մեղսակիցները, ոչ թէ խաղաղութիւն, այլ պատերազմ կ'ուզեն, այդ պատճառով ալ փակած են՝ Քորէայի վէճը խաղաղութեամբ կարգադրելու դուռը :

3) Փեքինի կառավարութիւնը բացարձակապէս ոչ մէկ ուշադրութիւն պիտի ընծայէ ՄԱԿի հաշտարար յանձնախումբին :

4) Պէտք է չեղեալ համարել այն որոշումը որ նախայարձակ կը հռչակէ Չինաստանը, որպէսզի կարելի է ըլլայ խաղաղօրէն կարգադրել Քորէայի խնդիրը եւ ասիական այլ կարեւոր հարցեր :

Ուշագրաւ է սակայն, որ իր յայտարարութեանց վերջը, Պ. Ցու էն Լայ աւելի հաշտարար լեզու մը կը գործածէ, երբ կ'ըսէ թէ իրկառավարութեան փափաքն է խաղաղ ճամբով լուծել բոլոր վէճերը :

Ճառին այս մասն է որ ՄԱԿի շրջանակներուն կը ներշնչէ որոշ յոյս մը: Արդարեւ, բազմաթիւ պատուիրակութիւններ, որոնց կարգին բրիտանականն ու ֆրանսականը, կ'եզրակացնեն թէ ՄԱԿի առաջին ճիգը պիտի ըլլայ ուղղակի բանակցութեանց ձեռնարկել Փեքինի կառավարութեան հետ: Կարծողներ կան նմանապէս, որ զինուորական գետնի վրայ ՄԱԿի ուժերուն վերջերս ձեռք ձգած յաջողութիւնները եւ Չինացիներուն մեծ կորուստները պիտի կրնան ստիպել Փեքինը, որպէսզի աւելի հաշտարար տրամադրութիւններ ցոյց տայ :

Ամերիկեան արտաքին նախարարութիւնը՝ նոր յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ'ըսէ, թէ ՄԱԿի ուժերուն միակ նպատակն է ետ մղել ամէն յարձակում եւ այս առաքելութիւնը գլուխ պիտի հանուի ամենայն վճռականութեամբ :

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Չինական ուժերը, ճակատէն ու կողէն ուժեղ յարձակման անցած են ամերիկեան զօրքին դէմ, որ կը շարունակէ յառաջանալ դէպի Սէուլ եւ կասեցուցած են անոնց յառաջխաղացումը: Ամէնէն բուռն կռիւները, յաճախ սուինամարտով, տեղի կ'ունենան Սուվոնէն 15 քիլմ. դէպի հիւսիս : Առանց կարեւորութիւն տալու իրենց վրայ տեղացող սաստիկ կրակին, Չինացիները, ալիք ալիք կը նետուին ՄԱԿի ուժերուն վրայ: Այս ճակատին վըրայ, բարձունք մը, հինգ անգամ ձեռքէ ձեռք անցած է մէկ օրուան ընթացքին: Կատաղի սուինամարտներ մղուած են չինացի եւ Թուրք զինուորներու միջեւ : Թուրքերը ետ մղուած են, եւ ատկէ վերջ, դաշնակից հրետանին գործի անցած է: Ետ մղուած են նոյնպէս Սուվոնի շուրջը յառաջացող հարաւ. քորէական ուժերը: Դաշնակից հրամանատարութիւնը նոր ուժեր կը հասցնէ: Նաւատորմը կը շարունակէ ռմբակոծել արեւմտեան եւ արեւելեան ծովեզերքները: Օդանաւային ուժերն ալ կ'օգնեն դաշնակից զօրամասերուն :

Վարչապետը կ'աւաբեռ

Վարչապետ Պ. Փլեվէն, Քանատայէն Փարիզ վերադարձաւ կիրակի կէսօրին, եւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.

— Կարճ տեւեց մեր այցելութիւնը, բայց անկեղծօրէն կը հաւաստեմ թէ մեր ժամանակը լաւ օգտագործեցինք: Մէկ շաբթուան ընթացքին, ես եւ ընկերներս այցելեցինք Հիւսիսային Ամերիկայի երկու մեծ քաղաքական մայրաքաղաքները, — Ուաշինկթըն եւ Օթթավա: Երկար խօսակցութիւններ ունեցանք Պ. Պ. Թրումընի եւ Քանատայի վարչապետին հետ: Թէ Մ. Նահանգներու եւ թէ Քանատայի մէջ մէկ մտահոգութիւն միայն ունին, ինչպէս մենք,— պահել ու պաշտպանել խաղաղութիւնը: Այս ոգիով է որ Մ. Նահանգներն ու Քանատա կ'օգտագործեն իրենց աղբիւրները եւ մեզի պէս կը խորհին, թէ ՄԱԿի սկզբունքներն ու հաւաքական ապահովութիւնը լքելով խաղաղութեան նպաստած չենք ըլլար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ Կ'ԱՐԳԻԼԷԻՆ

ԳՈԼԷՃԻՆ ԱՊԱԿԻՆԵՐԸ ՋԱՐԴՈՒՓՇՈՒՐ.— ԼԸՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ԵՐԵՍՆԵՐԸ ԿԸ ՆԵՐԿՈՒԻՆ.— ԷՇ ՄԸ ԴԱՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ա.

Այնթապի Ամերիկեան Գոլէճը հիմնուած էր 1876ին, միսիոնարական «Պորտ» ընկերութեան կողմէ, «Central Turkey College» անունով :

Այնթապի նման հայաշատ կեդրոնի մը մէջ, մեծագումար ծախքերով, այսպիսի կրթարանի մը հաստատումը թերեւս ունէր քաղաքական շարժառիթներ, սակայն իմ կարծիքով, առաւելապէս բողոքականութիւնը տարածելու նպատակէն ծնած էր :

Տարակոյս չկայ որ, ան մեծապէս յաջողեցաւ իր այս առաքելութեան մէջ: Սակայն, արդար ըլլալու համար պէտք է խոստովանիլ թէ ան միեւնոյն ատեն նախախնամական դեր մը կատարեց, մասնաւորապէս Այնթապի եւ ընդհանրապէս ամբողջ Կիլիկիոյ շրջանին մէջ, — Հալէպ, Եդեսիա, Տիգրանակերտ եւ մինչեւ Սեբաստիա — հայ երիտասարդութեան համար, մեծապէս սատարելով անոր կրթական մակարդակին բարձրացման, որուն շնորհիւ շատեր հասան քիչ շատ նախանձելի դիրքերու:

Գոլէճը ունէր իր ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ բաժինները: Վճարովի ըլլալով հանդերձ բացառիկ պարագաներու տակ կ'ընդունէր ձրիավարժ ուսանողներ :

Գոլէճին ուսուցչական կազմը, բացի տնօրէնէն, որ միշտ Ամերիկացի մը կ'ըլլար, կը բաղկանար բացարձակապէս հայ բողոքական դասախօսներէ, իսկ ուսանողութեան 99 առ հարիւրը հայ երիտասարդներէ :

Պաշտօնական լեզուն Թուրքերէն էր: Դասագիրքերը անգլիերէն ըլլալով հանդերձ, դասաւանդութիւնները կ'ըլլային Թուրքերէն: Մէկ խօսքով, զգալի էր ազգային շունչի պակասը:

Ազգային վարժարանէ մը եկած երիտասարդի մը համար առաջին օրերը, միջավայրը խորթ, մթնոլորտը անշնչելի կը թուէր: Մեր հայրենաշունչ ազգային երգերուն տեղ ստիպուած էր լսել ու միասին երգել.— «Գուտտուս, Գուտտուս, Գուտտուս տըր Րապպ (*)... Ջէլէնկիմ վար տըր կիւզէլ տիյարտա...»: Եւ ուրիշ հոգեւոր երգեր :

Բայց հետզհետէ կը տեսնէր թէ բարձրագոյն դասարաններու ուսանողներուն մէջ կան այդպիսիներ որոնք կը հետաքրքրուէին իրմով եւ կ'ուզէին առաջնորդել զինք իր առաջին քայլերուն մէջ : Ան կը զգար թէ գուրգուրանքի առարկայ է ուժի մը կողմէ որ իր պաշտպանութեան տակ առած է զինք թոյլ չտալու համար որ ազգային գիծը խաթարուի իր մէջ:

Այդ ուժը, որ կը սաւառնէր մթնոլորտին մէջ.— փա՛ռք եւ պատի՛ւ իրեն.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր, աչքի փուշը Նորարոյս, մետասաներորդ ժամու «Հայաստանասէրներուն» ... :

Այն օրէն ի վեր որ մենք տօնեցինք «Վարդանանց»ը Այնթապի Գոլէճին մէջ, քառասուն երկու տարիներ անցած են: Այն ատեն հազիւ 16 տարեկան պատանի մը, իմ հոգիս այնպիսի ցնցում մը կրեց որ, մինչեւ այսօր ալ, ամենայետին մանրամասնութիւնները կը յիշեմ, կարծես թէ անցեալ տարի պատահած ըլլար: Եւ ամէն «Վարդանանց»ին մի առ մի աչքերուս առջեւ կուգան այն բոլոր Դաշնակցական ընկերները, որոնք նախընտրեցին զոհել իրենց ապագան, շատեր նոյնիսկ իրենց կեանքը, չզոհելու համար ազգային արժանապատուութիւնը :

1908ին, երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ, Ազենական վարժարանէն նոր շըրջանաւարտ, Գոլէճի «Ֆրէշմէն» կարգը ընդունուած էի: Գոլէճը իբր տնօրէն ունէր միսիոնար մը, մըսթըր Կուտսէլ եւ կը կառավարուէր «Faculty» կոչուած ուսուցչական ժողովի մը կողմէ, որուն մաս կը կազմէին հետեւեալ հայ փրօֆէսօրները:

Ալիքսան Պէզճեան (ուսուցիչներուն ամէնէն տարեցը), Զենոբ Պէզճեան (առաջինին տղան, վերջէն ազգապետ), Սարգիս Լեւոնեան (սպաննուած Ատանայի ջարդին), Լութֆի Լեւոնեան (այժմ վերապատուելի, Պէյրութ), .. Պապիկեան (սպաննուած 915ի տեղահանութեան), Ճէսի Մաթոսեան (սպաննուած 915ի տեղահանութեան), Նշան Պալեօզեան, Կարապետ Տաղլըեան (եղբայրը մեր Ամերիկայի ընկեր Լ. Տաղլըեանին) եւ ուրիշ քանի մը երկրորդական ուսուցիչներ :

Բարձրագոյն դասարաններու այդ տարուան ուսանողներէն կը յիշեմ ընկերներ, Զ. Նալպանտեանը (Զարեւանդ), Յարութիւն Տ. Խորէնեանը (սպաննուած Ուրֆայի հերոսամարտին), Սարգիս Տէմիրճեանը (Ատըեամանցի), Սարգիս Պաղտօյեանը ((Այնթապ), Յարութիւն Ոսկերիչեանը (Տիգրանակերտ), Հայկազուն Նալպանտեանը (Քիլիս), Երուանդ Հեղինեանը (Մարաշ), Յարութիւն Ղազարեանը (Պիրէճիք), Գէորգ Ալանճեանը (Ուրֆա): Այս վերջին չորս ընկերներու հետ քանի մը տարի վերջ իրարու հանդիպեցանք Կ. Պոլիս ուր եկած էին մասնագիտական ուսում ստանալու համար :

1909 Փետրուար ամիսն ենք: Սահմանադրութենէն վերջ առաջին «Վարդանանց»ի վաղորդայնին: Երիտասարդութիւնը խանդավառութեան գերագոյն աստիճանին հասած է: Ան կը հաւատար թերեւս քիչ մը միամտօրէն թէ՝ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումով Հայը այլեւս տէրն էր գոնէ իր տարրական իրաւունքներուն :

Որո՞ւ մտքէն կրնար անցնիլ որ, Քրիստոնէութիւնը իրենցմէ դարեր առաջ ընդունած ազգի մը մէջ, քրիստոնէութիւն քարոզելու համար հազարաւոր մղոններ հեռուներէ եկած ամերիկացի միսիոնարները եւ անոնց հլու հնազանդ գործակից հայ փրօֆէսօրները պիտի փորձէին արգելք հանդիսանալ տասնեւհինգ դարեր առաջ Աւարայրի դաշտին վրայ յանուն քրիստոնէութեան նահատակուած 1036 վկաներու ոգեկոչման :

«Վարդանանց»ի տօնէն մէկ երկու օր առաջ, ուսանողական պատգամաւորութիւն մը դիմում կատարեց տեսչութեան, խնդրելով որ Վարդանանցի հինգշաբթին արձակուրդի օր մը համարուի: Ժխտական պատասխանի մը երբեք չէր սպասուէր: Տնօրէնը խոստացած էր խնդիրը քննել ուսուցչական ժողովի մէջ եւ որոշումը հաղորդել հետեւեալ օր :

Հիասթափութիւն. — Զորեքշաբթի առտու ուսուցչական ժողովին որոշումը մեզի կը հաղորդուէր նոյնինքն տնօրէնին կողմէ: Առտու է, դասաւանդութիւնները չեն սկսած տակաւին: Հերթապահ ուսուցիչին կողմէ լուր տրուեցաւ մեզի թէ՝ քանի մը վայրկեան վերջ տնօրէնը պիտի գայ խիստ կարեւոր յայտարարութիւն մը ընելու համար: Ամէնքս ալ անհամբեր, ականջ կտրած էինք: Քիչ վերջ բեմին վրայ է տնօրէնը: Բոլորս ալ իր շրթունքներէն կախուած : Ան իր յայտարարութիւնը ըրաւ, գրեթէ բառ առ բառ.

— «Ուսուցչական ժողովը միաձայնութեամբ կը մերժէ ընդառաջ երթալ ձեր դիմումին: Ձեզմէ իւրաքանչիւրը Գոլէճէն ներս միանգամ ընդ միշտ պէտք է մէկ կողմ դնէ ազգային ռեւէ զգացում: Ուրեմն վաղը առտու դասերը կը շարունակուին ըստ առաջնոյն»:

Տնօրէնը իր այս չնաշխարհիկ յայտարարութիւնը լրացնելէ վերջ, ամէնքս մէկ ոտքի հանեց, փակեց աչքերը, աղօթեց քանի մը վայրկեան եւ բոլորս միասին, ինքն ալ մեզի հետ երգեցինք հետեւեալ հոգեւոր երգը.— «Գար կիպի պէյազ, սիւթ կիպի պէյազ, քէֆարէթին փաք գանըյլա, եըյգա պէնի, էյլէ պէյազ»: (Ձիւնի պէս ճերմակ, կաթի պէս ճերմակ, քաւութեանդ մաքուր արիւնովը լուա զիս, ճերմկցուր):

Ձեռնոցը նետուած էր: Այն պատգամաւորութիւնը որ, դիմում կատարած էր ուսուցչական ժողովին, սկսաւ գործի, մերժելով ենթարկուիլ տրուած որոշման: Եւ սկսաւ ստորագրութիւն հաւաքել այն ուսանողներէն որոնք յանձն կ'առնէին հինգշաբթի բացակայիլ Գոլէճէն եւ ներկայ ըլլալ եկեղեցական արարողութեանց :

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Իբրեւ թէ մեր Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տէր զօրութեանցին թուրքերէն թարգմանութիւնը :

Միջին Արեւելքի ուխտ?

ԽՄԲ.— Թուրք մամուլին հետ, անգլեւաքսոն թերթերն ալ յաճախ կ'արծարծեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խնդիրը, զանազան ծրագիրներ առաջարկելով :

Լոնտոնի «Թայմ էնտ Թայտ» հանդէսին մէջ, անգլիացի երեսփոխան մը, Էմըրի, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Միջին Արեւելքի մէջ կը գտնուին կարգ մը լաւագոյն խարիսխներ օդային զանգուածային յարձակումներ կազմակերպելու համար Թուրքիստանի, Ուրալի, Բագուի եւ հարաւային Ռուսիոյ ճարտարարուեստական կեդրոններուն վրայ. իսկ դէպի կեդրոնական Եւրոպա կամ Գերմանիա ծաւալելու պարագային Միջին Արեւելքի մէջ հաստատուելիք զօրաւոր ճակատ մը տեւական վտանգ է ռուսական բանակին կողերուն համար :

Բացի աշխարհագրական եւ ռազմագիտական դիրքերէն, Միջին Արեւելքը տէր է նաեւ հզօր աղբիւրներու,— Թուրքիոյ, Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ բանակները, Արաբական երկիրներու եւ Իրանի քարիւղը, եւ Եգիպտոսի բամպակը: Անհրաժեշտ է այս կարեւոր ազդակները պահպանել թշնամիի յարձակումին դէմ :

Կարելի չէ ուրանալ նաեւ որ ներկայիս Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, արեւմտեան Եւրոպայէն աւելի լաւ կազմակերպուած է: Թուրքիա ունի 400.000 հոգինոց բանակ մը, Եուկոսլաւիա 250.000, իսկ Յունաստան 150 հազար զինուոր : Ասոնց մեծագոյն մասը կռուող ուժեր են :

Թէեւ Իրանեան բանակի վերաբերեալ տեղեկութիւնները նուազ քաջալերական են, սակայն այդ երկրին մէջ կան այնպիսի բնական արգելքներ, որ կրնան կասեցնել որեւէ արշաւանք :

Եթէ յիշեալ ուժերուն միջեւ զօրաւոր կապ մը հաստատուի, կրնան յաջողութեամբ, կռուիլ եւ ետ մղել Սովիէթներուն կամ անոր արբանեակներուն կողմէ գալիք ռեւէ յարձակում, երբ խորհրդային լաւագոյն բանակներ գտնուին Գերմանիոյ դէմ :

Խենդութիւն է կարծել թէ Պալքաններու կամ Անդրկովկասի մէջ բացուած դաշնակից ճակատ մը կրնայ երկար ատեն դիմադրել խորհրդային յարձակման մը, եթէ զօրացած չըլլայ մեր դիրքը: Այս առթիւ անախորժ իրողութիւն մը յիշենք. — Թուրքիոյ հարաւային սահմանէն անդին, զինուորական տեսակէտով կատարեալ է դատարկութիւնը: Արդէն Միջին Արեւելքի այդ ընդարձակ շրջանին մէջ Սուէզի ջրանցքէն զատ ուրիշ ռեւէ խարիսխ գոյութիւն չունի :

Ո՞վ պիտի լեցնէ այս պարապութիւնը: Ամերիկա զբաղած է Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ծ. Արեւելքի պաշտպանութեամբ եւ միաժամանակ կը ջանայ ամբողջացնել ազատ աշխարհին ռազմագիտական պահեստները: Կը նշանակէ թէ յիշեալ շրջանին պաշտպանութեան համար կարելի չէ ամերիկեան ուժեր ուրիշ տեղերէ հոն ղրկել: Անգլիոյ եւ անգլ. գաղթապետութեանց կը մնայ թափել մեծագոյն ճիգը :

Եթէ նկատի առնենք, Պալքաններու, Թուրքիոյ եւ Իրանի լեռնոտ շրջաններն ու հաղորդակցութեան դժուարութիւնները, կրնանք ըսել թէ Մոսկուա հոն մեծ թիւով զօրաբաժիններ պիտի չկրնայ գործածել: Գալով դեմոկրատ ուժերուն, անգամ մըն ալ յիշեցնենք Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւ բանակները: Եգիպտոս, Իրաք, Սուրիա եւ Լիբանան անհրաժեշտ պահակազօրք մը կրնան ճարել: Սակայն հնարաւոր է պահեստի ուժեր կազմել Անգլիոյ գաղթապետութեանց մէջ, ինչպէս նաեւ զրահապատ, մեքենաշարժ եւ օդային կարեւոր գունդեր, զոր արագօրէն կարելի պիտի ըլլայ փոխադրել Սուէզի ջրանցքին :

Անհրաժեշտ է սակայն կնքել ուխտ մը Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը ստանձնող պետութիւններուն միջեւ: Իսկ կռուող բանակները ենթարկել միակ հրամանատարութեան, թէեւ քաղաքական դժուարութիւններ կան, սակայն եթէ անհրաժեշտ է պաշտպանել Միջին Արեւելքը եւ պէտք է պաշտպանել — անհրաժեշտ է որ արեւմտեան դիւանագիտութիւնը ամէն ջանք թափէ այս ուխտը իրականացնելու համար :

Արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը այն ատեն միայն ստանձնեցին իրենց պաշտպանութիւնը, երբ Ատլանտեան Ուխտով ճակատ մը կազմեցին : Արդ, վերջերս Թուրքիա, Եուկոսլաւիա եւ Յունաստան շատ ծանր զոհողութիւններու տակ մտան իրենց ինքնապաշտպանութեան համար: Անհրաժեշտ է համակարգել բոլոր անջատ ջանքերը :

Միջին Արեւելքի ազգերն ալ ապահովութեան եւ երաշխիքի պէտք ունին, այն պահուն երբ կը հրաւիրուին աւելի ուժ տալու իրենց ինքնապաշտպանութեան: Կենսականօրէն ստիպողական է կարեւոր ուժեր ղրկել Միջին Արեւելք: Միայն այս ձեւով կարելի է ապահովել այդ շրջաններուն պաշտպանութիւնը :

Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, 1950 հոկտեմբեր 11ին այս անունով ընկերակցութիւն մը կազմուած է Քալիֆորնիոյ մէջ: Ահաւասիկ ծրագիր-կանոնագիրը (իրենց բառով՝ սահմանադրութիւն).—

Մենք ստորագրեալներս, այսու կը գործակցինք կազմելու ընկերակցութիւն մը, Քալիֆորնիա նահանգի General Nonprofit Corporation օրէնքի տրամադրութեանց համաձայն, եւ կը վկայենք հետեւեալը .

ՅՕԴ. Ա.— Այս ընկերակցութեան անունն է Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն :

ՅՕԴ. Բ.— Ընկերակցութեան հիմնական նըպատակները հետեւեալներն են .

ա) Տնտեսական օժանդակութիւն մատակարարել Հայ դպրոցներուն, որոնք կը գտնուին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց բարեկամ երկիրներուն մէջ, առանց կրօնական կամ յարանուանական խտրութեան :

բ) Օգնել կարօտ հայ ուսանողներուն, Ամերիկեան համալսարաններու մէջ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու :

գ) Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց բարեկամ երկիրներու մէջ, ուր հայ գաղութներ կան, հայ դպրոցներու հաստատման սատարել :

Վերոյիշեալ նպատակներու գործադրման

համար Ընկերակցութիւնը հետեւեալ իրաւասու-թիւնները ունի.—

1) Անհատներու կտակներէ, կտակուած կալուած եւ դրամ ընդունիլ, պատկան նահանգներու կտակային օրինաց տրամադրութեան համաձայն: Ստանալ անշարժ եւ շարժուն կալուածներ, ինչպէս նաեւ դրամական նուիրատուութիւններ, կամ ուրիշ ընկերակցութիւններու շահաբաժիններ :

2) Ընկերակցութեան նպատակներու գործադրման համար ստեղծուած եկամտային ֆոնտերու գործակատար ըլլալ, եւ այդ առնչութեամբ ընդունիլ, պահել եւ շահարկել գումարներ սոյն ֆոնտերու տրամադրութեանց համաձայն :

3) Ամէն տեսակի կալուած, շարժուն կամ անշարժ, փոխանցել, փոխանակել, վարձու տալ կամ այլապէս նպատակայարմար տնօրինութիւն ընել :

4) Փոխառութիւններ կնքել, պարտամուրհակներ հրապարակ հանել, եւ ապահովել վճարումը կամ կատարումը Ընկերակցութեան պարտքերուն եւ պարտականութեանց :

5) Ընկերակցութեան Հիմնական նպատակներու իրագործման համար անհրաժեշտ բոլոր գործողութիւնները ստանձնել :

Վերոյիշեալ յօդուած երկրորդի (ա), (բ) եւ (գ) ստորաբաժանումներու մէջ յիշուած Ընկերակցութեանս Հիմնական նպատակները բացարձակապէս անփոփոխելի են :

ՅՕԴ. Գ.— Այս Ընկերակցութիւնը կազմուած է General Nonprofit Corporation Lawի տրամադրութեանց համաձայն :

ՅՕԴ. Դ.— Ընկերակցութեան գործառնութիւններուն գլխաւոր պաշտօնատեղին է Լօս Անճէլըս, Գալիֆորնիա :

ՅՕԴ. Ե.— Այս Ընկերակցութեան վարիչ կազմը պիտի բաղկանայ վեց անձերէ: Հետեւեալները առաջին վեց վարիչներն (directors) են, որոնք պիտի պաշտօնավարեն մինչեւ իրենց յաջորդին ընտրութիւր :

Արփաքսադ Սեդրակեան, Ալէք. Փիլիպոս, Արշակ Տիգրանեան, Պէն Ղ. Ղազարեան, Մարտիրոս Ց. Փիլօեան, Հէրրի Քարեան:

ՅՕԴ. Զ.— Այս Ընկերակցութեան անդամներուն թիւը եւ իրաւասութիւնները, անդամական բաժանումները, անոնց իւրաքանչիւրին քուէարկութեան իրաւունքները, անդամատուրքերը եւ անոնց գանձման եղանակը, բոլորը պիտի գրուին Ընկերակցութեան կանոնագրին մէջ:

(ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Հասցէ.— Armenian Educ. Foundation, 808 So. Vermont Ave. Los Angeles 5, California (U. S. A.):

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՌՈՊԻՆՍՈՆ ՔՐՈՒԶՕԷ, իր կեանքն ու արկածները: Դանիէլ տը Ֆօէ: Մանկական պատանեկան մատենաշար թիւ 5—6: Գին 160 լ. ղ.: Դիմել «Համազգային»ի դրապահեստը — Gaspar Ipékian, rue Wadi Aboudjémil, 127, Beyrouth (Liban):

603 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ Պերլինի արեւելեան շրջանէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են վերջին ութ ամիսներու ընթացքին, համաձայն ամերիկեան աղբիւրներու :

Ընկե՛ր հայրիկ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԱՐՄԻՐ ՓՈՂԿԱՊ ՉԵՍ ԳՈՐԾԱԾԵՐ...

Կալացէն (Ռումանիա) Փարիզ հասաւ Մարսէլ Տիւրան անունով 11 տարեկան ֆրանսացի աղջնակ մը, որ հոն ծնած է: Մարսէլ, մայրը եւ ազգականները կորսնցուցած է 1944ին, ռմբակոծումներու հետեւանքով եւ Ռումանիոյ համայնավարացումէն վերջ, 5 տարեկանին դրուած է որբանոց: Մարսէլի հայրը կը գտնուէր Փարիզ եւ իմանալով աղջկան ուր ըլլալը, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան միջոցով, յաջողած է զայն բերել տալ Փարիզ :

Մարսէլ այստեղ հասաւ իր «պիոնէր»ի համազգեստով, — սպիտակ շապիկ, կարմիր փողկապ, մուրճ - մանգաղը վրան: Հայրը դիմաւորեց զայն կայարանին մէջ եւ կրցաւ անմիջապէս ճանչնալ: Գրկեց ու համբուրեց եւ սկսաւ խօսիլ անոր հետ: Ամբողջ վեց տարի համայնավար դաստիարակութիւն ստացած աղջնակը, հօրը հարցումներուն պատասխանած ատեն, զայն, ռուսերէն «դավարիշշ» (ընկեր) կը կոչէր, այնքան որ հայրը չկարենալով դիմանալ ըսաւ .

— «Աղջիկս, ես քու ընկերդ չեմ, այլ հայրդ, հասկցա՞ր, քու միակ հայրիկդ»:

Միայն կայարանին մէջ խօսակցութեան ընթացքին, Մարսէլ երեսո՛ւն անգամ արտասանեց Ստալինի անունը («մեր հայրը Ստալին»)...

Առաջին օրը Մարսէլ զարմացաւ, որ ձիուն չկայ Փարիզի մէջ, բայց հացը ձիւնին պէս ճերմակ է: Շատ սիրեց բոկեղը (քրուասան) եւ զմայլեցաւ ուտելով դեղին-կարմիր կեղեւով քաղցրահամ պտուղը, որուն նարինջ ըլլալը ըսին իրեն : Երբ իր փոքրիկ եղբօրը — հօրը երկրորդ ամուսնութենէն — պուպրիկը տեսաւ, բերանը բաց մընաց,— չէր գիտեր թէ ինչ բան էր այդ, որովհետեւ բնաւ չէր տեսած :

Ու հարցուց հայրիկին .

— Եթէ լաւ մարդ ես դուն, ընկեր հայրի՛կ, ինչո՞ւ կարմիր փողկապ չես գործածեր... Ըսէ նայիմ, դուն ալ ստորագրեցի՞ր Ստոքհոլմի կոչը..

Եւ հպարտօրէն աւելցուց, որ ինք ստորագրած է երկու անգամ,— մէկ օր դպրոցը, մէկ օր ալ որբանոցը :

Ու պատմեց, թէ դպրոցին մէջ, ամէն առաւօտ մէկ ժամ քաղաքական դաս կ'առնէր (դասերուն մէջ լաւ եղած է ընդհանրապէս, ինչպէս ցոյց կուտայ նիշերու իր տետրակը): Եւ, համոզուած համայնավարի մը պէս գիտէր, թէ Թիթօ Ամերիկացիներու մարդն էր եւ կը պատրաստուէր արշաւել Ռումանիոյ վրայ: Գիտէր թէ Ֆրանսա յարձակած է Հնդկաչինի վրայ, իսկ Քորէայի պատերազմը, քաղքենիներու (պուրժուաներու) արշաւանքն էր աշխատաւորական դասակարգին դէմ: Գիտէր թէ Ֆրանսացիները քաղքենիներ են եւ պատերազմ կ'ուզեն: Ու գիտէր նաեւ, որ Ամերիկացիներն ալ պատերազմ կը նիւթեն: Բայց կ'աւելցնէր .

— « Պատերազմ պիտի չըլլայ, որովհետեւ մենք Ամերիկացիներէն աւելի բազմաթիւ ենք եւ անոնք մեր վրայ յարձակելու քաջութիւնը պիտի չունենան »:

Այո՛, Մարսէլ, 11 տարեկան հասակին գիտէր այս բոլորը, գիտէր հասկաւոր՝ համայնավարնե-

Գաղութէ գաղութ

ՆԻԱԿԱՐԱ ՖՕԼՍ (Մ. Նահանգներ).— Հայ գաղութը կը բաղկանայ 135 ընտանիքէ, 560 հոգի: Այս թիւին ճիշդ կէսը նոր սերունդը կը կազմէ: Այս հաշիւին մէջ են 25 ընտանիք (85 հոգիով) այն հայ երիտասարդները, որոնք օտար աղջիկներու հետ ամուսնացած են, նաեւ հին սերունդէն 45 ամուրիներ: Վերջերս Եւրոպայէն հասան 22 հոգի: 1945էն ի վեր քաղաքէն մեկնած են 15 ընտանիքներ, (55 անձ): Մեռնողներով միասին, գաղութէն այս հինգ տարուան ընթացքին պակսած են հարիւր հոգի :

Տնտեսական տեսակէտով հայ բնակչութիւնը ունի 100 բնակելի շէնքեր, որոնց միջին արժէքն է, 15 հազար տոլար : Բնակարանները լաւ կահաւորուած են, ելեկտր. վառարանով, սառցարանով, հեռախօսով եւ հեռատեսիլով (թէլէվիզիոն): Ունին ինքնաշարժ: Արհեստներն են.— Ճաշարանատէր, նպարավաճառ, սափրիչ : Նկատելի է գաղութին նոր սերունդին ձեռներէցութեան պակասը կը գրէ «Հայրենիք»ի թղթակիցը: Միշտ հիները, ճերմակ մազերն են գործի վրայ :

Գաղութը կազմուած է 1910ին, հակառակ իր անդամներուն առատաձեռնութեան, մինչեւ այսօր ալ չունի ազգ. սրահ եւ ոչ ալ կուսակց. ակումբ: Իբրեւ քաղաքական կուսակցութիւն կայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն եւ Ամերիկահայ Յառաջդիմական մասնաճիւղ մը: Հ. Օ. Մ.ը ունի նաեւ մասնաճիւղ մը: Արտասահմանէն թերթ չի գար : Համաշխարհային Բ. պատերազմին բանակին միացան 60է աւելի երիտասարդներ որոնցմէ միայն մէկ կորուստ ունեցաւ, Յարութիւն Ադամեան: Ներկայիս զինուորական քննութեան կանչած են մօտ 30 երիտասարդներ :

րու «գիտցածը»:

Անցեալ Դեկտեմբերին, Մարսէլ, Պուքրէշի մէջ այցելած է նոր Զինաստանի մէկ ցուցահանդէսը եւ տաք զգեստներ հաւաքած է հիւսիսային Քորէացիներուն համար :

Մեկնած օրը, Յունուար 18ին, իր ուսուցիչը ըսած է Մարսէլին .

— « Բախտաւոր ես որ Ֆրանսա կ'երթաս. ես պիտի ուզէի քու տեղդ ըլլալ: Ֆրանսացիները շատ ազնիւ մարդիկ են»:

Մարսէլը տարին «Monoprix»ի ժողովրդական վաճառատունը Պուլվառ Սեվաստափոլի վրայ : Այնտեղ իրեն համար գնեցին նոր պուպրիկ մը : Երբ վաճառատունէն դուրս եկաւ, հարցուց թէ ո՞ւր կը գտնուին ժողովուրդին յատկացուած խանութները: Մարսէլի բերանը զարմանքէն բաց մընաց, երբ իրեն ըսին թէ իր տեսածը, բուն իսկ ժողովուրդին յատկացուած վաճառատուն մըն է: Ու բացագանչեց .

— Ա՛, , իրա՞ւ է, ուրեմն ասիկա քաղքենիներու յատուկ վաճառատուն մը չէ՞... Ամէն մէկը կրնա՞յ իր ուզածը գնել այստեղ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՆ

Նախ խօսեցայ դեսպանին: Համաձայնեցաւ Անգարա բերելու Գորնէլին, որուն հայրը լաւ կը ճանչնար: Մասնաւորապէս ազդեց իր վրայ Գորնէլիի վախը ռումբերէն: Արտաքին նախարարութենէն ալ ստացանք հարկ եղած արտօնութիւնը : Կը մնար միայն Քալթէնպրունները, որ Կիկերոնի հարցէն ի վեր իրաւասութիւն ունէր խառնուելու Անգարայի պաշտօնեաներուն փոփոխութեան գործին :

Գրեցի եւ ղրկեցի հեռագիր մը, շեշտելով որ անկարելի էր այլեւս առանց օգնականի գլուխ հանել գործս: Արդ, օգնական մը առաջարկեցին ինծի: Սկզբունքով մերժած եմ միշտ այրեր ունենալ հրամանիս տակ: Ասկէ զատ, պէտք չունէի բնաւ լրտես մը պահելու քովս: Կիկերոնի համար ինձմէ կախում ունէին, եւ իմ ուժս կը կազմէր այդ: Այս կերպով ստացայ նաեւ Քալթէնպրուննէրի հաւանութիւնը Գորնէլիին համար, զոր չէի տեսած երբեք :

Յունուարի վերջը եկաւ Գորնէլին: Գացի կայարան դիմաւորելու զինքը: Առաջին տպաւորութիւնս շատ դէշ եղաւ: Գրեթէ 23 տարեկան, միջահասակ, խիտ բաց խարտեաշ մազերով երիտասարդ աղջիկ մը իջաւ շոգեկառքէն: Մազի երկար խոպոպներ խառնիխուռն կ'իջնէին դէմքին վրայ : Վստահելու էի բնազդիս եւ անմիջապէս Սոֆիա ղրկելու էի զինքը վերստին. կանխած պիտի ըլլայի բազմատեսակ նեղութիւններ: Նայուածքը բոլորովին մարած էր ու խոժոռ: Իբրեւ ձեռքի սեղմում, հազիւ թէ մատներուս ծայրին հպեցաւ : Դէմքին գոյնը գորշ էր: Սոֆիայի մէջ իր անցուցած դժնդակ օրերուն եւ երկարատեւ ճամբորդութեան վերագրեցի դէշ տպաւորութիւնը որ ըրաւ իմ վրաս: Որովհետեւ անհաճոյ կերպով աչքի կը զարնէր չափազանց անխնամ այդ երեւոյթը, իրեն նման երիտասարդ եւ աղուոր կազմուածքով աղջկան մը մօտ :

Գորնէլին գեղեցիկ մարմին մը ունէր: Արագ ակնարկով մը ակամայ քննեցի զինքը: Կատարելութիւն մըն էին իր սրունքները: Հակառակ իր թափթփածութեան, ուսերու գիծը ենթադրել կուտար թէ պերճաշուք մարմին մը ունէր:

Նախ պանդոկ առաջնորդեցի զինքը, յետոյ ինքնաշարժով մեր տունը տարի: Կինս թեթեւ նախընթրիք մը պատրաստած էր: Զայն տեսնելով, կինս ալ գլուխը շարժեց: Լոգարանը դրաւ Գորնէլիի տրամադրութեան տակ, բայց ան մերժեց ըսելով թէ աւելի վերջ պանդոկը պիտի լուացուի եւ եկաւ նստիլ սեղան :

Կարծես ակամայ խոյս կուտային բերնէն այն հազուագիւտ բառերը, զոր կ'արտասանէր: Կը խօսէր դանդաղօրէն, խորունկ ձայնով մը, բայց մակերեսային բաներ միայն կ'ըսէր: Զիմացայ բնաւ որ հետաքրքրական խօսք մը ըսէ, հատ մը այն խօսքերէն, որոնք ուշադրութիւն կը գրաւեն ու համակրանքի հոսանք մը կը ստեղծեն երկու հոգիի միջեւ :

Գորնէլին յափրացած ու թոյլ վիճակ մը ունէր որ շատ ջղայնացուցիչ էր: Ապրի, խորհեցայ, մարդկային այն արարածը որ գիտէ լալ ու խնդալ, որ սխալներ կը գործէ, իր զգացումները կը մատնէ :

Առաջին իսկ վայրկեանէն Գորնէլին առեղծուած մը եղաւ ինծի համար: Եւ նոյնիսկ այսօր, չեմ կրնար պարծիլ թէ զայն բոլորովին հասկցած եմ: Առեղծուած մը եղաւ ան նաեւ Զայլէրին համար, որ գտած էր զայն Սոֆիայի մէջ: Ան կ'ըսէր թէ ամբողջ աշխարհ մը կար իր ճանչցած Գորնելին եւ Անգարայի աղջկան միջեւ :

Այն աստիճան, որ, եթէ չհամապատասխանէին արտաքին երեւոյթները, պիտի մերժէր հաւատալ թէ նոյն անձն էր: Մասնաւոր դէ՞պք մը պատահած էր յանկարծ եւ յառաջ բերած այս յեղաշրջումը: Գաղտնիք մը պիտի մնայ այդ միշտ ինծի համար :

Անգարա հասնելուն յաջորդ օրն իսկ, Գորնելին հիւանդացաւ : Պառկած էր պանդոկը, պէտք եղաւ որ բարկանամ, որպէսզի յօժարի բժիշկ մը ուզելու: Կինս գնաց հիւանդին այցելութեան, բայց Գորնէլի միշտ նոյն զգայազիրկ վիճակը ունէր եւ գրեթէ բնաւ չխօսեցաւ :

Քանի մը օր վերջ, այցելելով իրեն պանդոկին մէջ, գիւտ մը ըրի : Սեղանին վրայ կար պարապ տուփ մը, որ պարունակած էր շատ զօրաւոր քնաբեր դեղ մը :

(Շար.)

Մաքրագործումներ եւ հրաժարումներ

Չեխոսլովաքիոյ նախորդ արտաքին նախարարը, Տոքթ. Գլեմէնթիս, անհետացած է իր կնոջը հետ: Վերջին լուրերու համաձայն արեւմտեան Գերմանիա փախած է: Ատենէ մը ի վեր լայն մաքրագործումներ կը կատարուին այդ երկրին մէջ, որ կը ճնշուի բոլշեւիկեան լուծին տակ: Անցեալ շաբթու, 250 — 300 պաշտօնեաներ արձակուեցան, իբրեւ անվստահելի: Ձերբակալութիւններն ալ յաճախադէպ են: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին գլխաւոր օրաթերթի նախորդ խմբագիրը, ոստիկանական վերատեսուչի օգնական մը, արտաքին առեւտուրի փոխ-նախարարը եւն.: Ձերբակալուած է նաեւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի օգնականը, Տիկին Սուերմովա, որ կինն է բոլշեւիկեան «ազգային հերոսի» մը:

Թերթերը կը գրեն թէ նոր մաքրագործումներուն ներշնչողն է Պ. Զորին, որ Փրակայի խորհրդային դեսպանն էր 1945 — 47, իսկ այժմ Խ. Միութեան արտաքին նախարարութեան մէկ օգնականը: Կասկածելի կը համարուին բոլոր անոնք որ ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունին արեւմուտքի հետ կամ կը շեղին ուղիղ գիծէն: Կը հետապնդուին նաեւ կաթոլիկ կղերականները: Անցեալ շաբթու երեքէն 13 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան վեց քահանաներ, իբրեւ դաւաճան եւ լրտես: Մինչեւ հիմա 32 քահանաներ դատապարտուած են այս ամբաստանութեամբ:

× Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան պառակտումը կը շարունակուի: Վերջին լուրերու համաձայն, 11 մտաւորականներ եւ 44 բանուորներ հրաժարած են կուսակցութենէն, հետեւելով երկու երեսփոխաններու օրինակին: Պառակտումի գլխաւոր կեդրոնն է Էմելիա, որ բոլշեւիկեան միջնաբերդ մը կը համարուի: Հրաժարեալ երեսփոխաններէն մէկը նամակ մը հրատարակելով, կը յայտարարէ թէ չէր կրնար մնալ, «վասն զի կուսակցութեան վարիչ մարմինը թոյլ չէր տար որ եւ է ազատութիւն կամ ժողովրդապետութիւն: Ան չի հետաքրքրուիր իտալացի բանուորներու ճակատագրով եւ երկրին «ազատագրութեան» կը սպասէ սովետական սուիններով»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐԻ ԵՒ ՄԵԹՐՈՅԻ պաշտօնեաներուն ընդհ. գործադուլը անխուսափելի կը համարուի, եթէ ելք մը չգտնուի վերջին պահուն: Անհամբեր կը սպասուի վարչապետին իրաւարարութեան: Պաշտօնեաները գոհ չեն աշխատավարձքի 5—7 առ հարիւր յաւելումէն եւ կը պահանջեն հաւասար թոշակ միւս պետական պաշտօնեաներուն հետ: Ընտրական օրէնքի բարեփոխման եւ ընտանեկան նպաստներու խնդիրներն ալ ծանր մտահոգութիւն կը պատճառեն դահլիճին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ խուսափելու բաւարար պատճառներ կան, ըստ նախագահ Թրումըն, ճառ մը խօսելով կիրակի օր: «Մ. Նահանգները խուսափեցան իրենց պատասխանատուութենէն, 1920ին: Այժմ չենք խուսափիր, վասնզի ճակատագիրը մեր վրայ դրած է ահարկու պատասխանատուութիւն մը, աշխարհը վարելու համար: Եթէ այսօր Քորէա կը գտնուինք, պատճառը այն է որ կը ջանանք խափանել նոր աշխարհամարտ մը»:

29 ՀՈԳԻ ԶՈՀ ԳԱՑԻՆ օդանաւային արկածի մը, Քամերունի լեռներուն մէջ (Ափրիկէ): Էռ-Ֆրանսի մէկ օդանաւը Պրազվիլէն Փարիզ կու գար, երբ խորտակուեցաւ այդ լեռներուն վրայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն կը գրէ թէ չորս միլիոն ռուբլիի (մէկ միլիոն տոլար) զեղծում եւ խարդախութիւն երեւան հանուած է: Խումբ մը պաշտօնեաներ զանազան կեղծիքներ գործելով գողցած են գործակցական ընկերութեանց դրամները, կաշառքներ առած և ուրիշ չարաշահութիւններ կատարած են: Գլխաւոր ամբաստանեալներէն ութը դատապարտուեցան 25 տարի բանտարկութեան, քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկման, իրենց գոյքերու գրաւման եւն.:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Մարկրիթի Ց. Կ. Խաչի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 157 կը շահի մէկ շիշ օ տը քոլոնը, 105ը զոյգ մը ձեռագործ բաժակի ծածկոց, 103ը ըմպելիի սպաս մը, 38ը ճաշար մը, 298ը զոյգ մը գուլպայ այր մարդու, 69ը շիշ մը շամբանը, 270ը կնոջ զոյգ մը գուլպայ: Առարկաները ստանալու համար դիմել վարչութեան անդամուհի Տիկին Նազլի Պօզոյեանի, 33 Գամբ. Ռիբէռ, մինչեւ Փետր.ի վերջը:

Կօշկակար մը

Կ'ուզէ փոխանցել իր կօշիկի կազմածքը, իր արհեստաւորի (artisan) տոմսով եւ բնակարանով: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Համազգային լսարանի հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ճաշարան Քօփարանեան 6 rue Maubeuge: Կը դասախօսէ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւթ.— «Հաստատումներ մեր մօտաւոր անցեալէն եւ ներկայէն»: Մուտքը ազատ է:

Սորպոնի Մեծ Ամֆիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ, Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պիտի նուագուին եւ երգուին հատընտիր կտորներ երեք մեծ երգահաններու գործերէն:

Մասնակցութեամբ Concerts Lamoureuxի նուագածուներէն բաղկացեալ խումբի մը, Փարիզի Հայկական Երգչախումբի, (ղեկավ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ) եւ սիրուած արուեստագէտներու:

Տոմսերը նախապէս ապահովել դիմելով հայ գրատուններուն, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի կեդրոնը, 14 rue Petit (Bot. 99.22):

Մուտքի գիները **100, 200, 300** (բացի պատուոյ տոմսերէն):

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Լիոն Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ: Փետրուար 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, (8 rue Victorien Sardou): Կը ներկայացուի՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ

Ղեկավարութեամբ դերասան Հայկասարի:

Ներկայացումէն առաջ կը խօսին Հ. Կաթ. Հովիւ Հ. ՄՈՄՃԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ:

Տոմսերը 200, 150 եւ 100 ֆրանք: Կրնաք ունենալ Ա. Թաթուլեանէ, 46 rue Servient, Մ. Միրզէէն, 194 rue Vendome, Ս. Նաճարեանէ 55 rue Domer, Մ. Տէր Պետրոսեանէ 39 Paul Bert եւ Ս. Փողհարեանէ 70 rue Paul Bert:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ողբերգութիւն 4 արար: Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en I acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ, զաւեշտ 1 արար:

ԾԱՆՕԹ.— Աւարայրի Դիւցազունքի ներկայացումը տեղի պիտի ունենար ճիշդ Վարդանանց յիշատակին առթիւ, սակայն յետաձգուեցաւ քաղաքիս մէջ տիրող համաճարակին հետեւանքով:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ»

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, 11 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ց. Կ. Խաչի Պաննէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նիկողոսեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեանէ, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Թուֆանեանէ, Տէր եւ Տիկին Արթին Շիրինեանէ եւ Այրի Տիկին Կ. Գոճակէօզեանէ 500ական ֆրանք (գումար 3000), Այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՍԱՐԱՖԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԱՃՈՒՐԴ

ՓԱՐԻԶԻ **CHAMBRE DES NOTAIRES**Ի ՄԷՋ

1951, փետրուար **20**ին, ժամը **14**ին

ՇԷՆՔ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Rue de l'Arcade, No.35

Մօտ **135** քառակուսի մեթր տարածութեամբ:

խառն հասոյթ **223.000** ֆրանք

վաճառման համար նշանակուած գինը

600.000

(Որ կրնայ ¼ով զեղչուիլ)

Դիմել.— **Me. MICHELEZ**ի, Notaire à Paris, 128 Bd. de Courcelles, dépositaire du cahier des charges, **Me. PEZARD**ի, Notaire à la Loupe, Eure et Loir եւ Mes Radiguet et Coursaultի, Avoués à Nogent. Le Rotrou.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին դպրոցին սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը, այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի վարիչներու դասընթացքը ամէն չորեքշաբթի, ժամը 20ին: Կը դասաւանդէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի պարահանդէսը Մարտ 11ին:

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Պլաէթրի Փաթրոնաժ Մինիսիփալի մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՊԱՂՏԱՍԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)

Բազմաթիւ երգերով, եօթը արար: Մուտքը 100 ֆրանք:

RAKI DUZE

Զուտ խաղող, անիսոնէ,
Մասնաւոր ալամպիքէ
Պատրաստուած է խնամքով,
ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ անուշ - հոտով:
Տալաքիւփէեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ,
Ի ցնծութիւն ամէնուն,
Սրճարանէն մինչեւ տուն:

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

N. PAPAZIAN

2, Rue Félix - Faure, Paris (15) Tél. Vau. 26-69

DALAKUPEIAN FILS AINÉ

Maison Fondée en 1933, MARSEILLE

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !!! Միակ ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ է որ կը պատրաստուի Ֆրանսայի մէջ, Հայ բնտանիքի ձեռքով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

Այս Շաբաթ եւ Կիրակի, (Փետր. 10 եւ 11), ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ՀԱՅԿ. ԵՐԳԵՐ եւ ՊԱՐԵՐ: Կը պարէ յայտնի արուեստագէտ ԳԷՈՐԳ ՋԱՆ: Կ'երգէ ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՐ, Սայաթ Նովայէն: Կը նուագէ ԱՆԴՐԱՆԻԿ:

Ճաշարան ՔՕՓԱՐԱՆԵԱՆ, **Taverne Maubeuge**, 6 rue Maubeuge:

Միեւնոյն ժամանակ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր սեղանները:

ԼԻՈՆՑԻՆԵ՛Ր,

ՁԵՐ ԳՆՈՒՄՆԵՐԸ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՑԷՔ

ՊԱՃԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ձեր նախապետական սեղանին վրայ անպակաս ըրէք ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ:

Ամասիոյ չոր պամիա, տուփով պահածոյ Ermys պամիա, եալանճը տոլմա, եւայլն:

Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն:

Պատուէրներ կ'ընդունինք Ֆրանսայի բոլոր վայրերէն:

Մեծաքանակի համար դիմել՝

Պաճատուրեան վաճառատուն

10, RUE L'EPÉE, LYON

Փոքրաքանակի համար դիմել՝

20, RUE VILLEROY եւ

19, RUE JULIETTE RECAMIER, LYON

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Mercredi 7 Février 1951 Չորեքշաբթի 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6376–Նոր շրջան թիւ 1787

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉ ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Երիտասարդութեան, մասնաւորապէս ուսանող սերունդին համար տարրական պարտականութիւն մըն է ոչ միայն դասերը լաւ սորվիլ, այլ եւ ուշադրութեամբ հետեւիլ օրուան շարժումին :

Տարիներով յիշեցուցած ենք այս պարտականութիւնը: Միշտ ալ պիտի յիշեցնենք, նկատի առնելով օրուան պահանջները :

Պատերազմէն առաջ զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմէին չափահաս հայ ուսանողները, Փարիզի եւ ընդհանրապէս Ֆրանսայի մէջ :

Այսօր պատկառելի համրանք մը կը ներկայացնեն անոնք :

Որքան գիտենք, միայն Համալսարանական Ոստանին մէջ կան 55 — 60 ուսանողներ, մեծ մասով Միջին Արեւելքէն :

Աւելի բազմաթիւ են «տնեցիները»: Այսինքն անոնք որ տուն – տեղ են եղած, բարձրագոյն վարժարաններ կը յաճախեն, բայց մաս չեն կազմեր Համալսարանական Ոստանին :

Երբեմն տեղեկութիւններ կը հրատարակուին այս երիտասարդներու հանրային գործունէութեան մասին :

Անոնք ալ խումբերու բաժնուած են, եւ յաճախ կ'երեւան այս կամ այն ճակատին վրայ: Կան կուսակցութեանց անդամներ եւ այսպէս կոչուած չէզոքներ :

Արդ, ի՞նչ կը ներկայացնենասոնք, իբրեւ ամբողջութիւն: Ըսենք՝ իբրեւ «հրջանաւարտ» սերունդ մը որ կոչուած է գործօն դեր կատարելու մեր հանրային կեանքին մէջ :

Անշուշտ իրենց ուսանողական զբաղումները թոյլ չեն տար լայն ժամանակ տրամադրելու հանրային մտահոգութեանց: Մանաւանդ որ, շատերը նիւթական հոգեր ալ ունին :

Այդ պարագաները զեղչելով հանդերձ, եւ իբրեւ ամբողջութիւն առնելով, կը կարծենք թէ այս երկրին հայ ուսանողութիւնը ի վիճակի է կարգ մը աշխատանքներ կատարելու: Ոչ միայն իր ասպարէզին բերումով, այլ եւ իր իսկ օգտին համար :

Օրինակ, անոնք ամէն օր շփման մէջ են հազարաւոր ուսանողներու հետ, տեղացի թէ օտար :

Անշուշտ ամէն օր կը տեսնեն բազմաթիւ տարեկիցներ հարեւան երկիրներէ,— Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Իրան, Պալքաններ, Թուրքիա :

Ուսանողական համակեցութեան շնորհիւ, անոնք ի վիճակի են մասնաւորապէս ուսումնասիրելու արեւելեան երկիրներու նոր սերունդին ձգտումները:

Ինչպէս մերինները, անոնք ալ իրենց ժողովուրդներուն վաղուան յոյսերն են: Շատերը կոչուած են հանրային կեանք վարելու, կամ զարկ տալու իրենց երկրի մշակոյթին :

Կը նշանակէ թէ որքան աւելի սերտ կապեր հաստատուին անոնց հետ, այնքան օգտակար է, այսօրուան եւ մանաւանդ վաղուան համար:

Երկու Աշխարհամարտներէն առաջ, երբ հայ երիտասարդներ Թուրքիայէն եւ Կովկասէն այստեղ կուգային ուսանելու, չունէին այնքան լայն պատեհութիւններ: Նոյնիսկ այսօրուան թիւն ալ չունէին: Բայց կը յաջողէին ամուր բարեկամութիւններ հաստատել: Գոնէ միտքեր լուսաւորել, նախապաշարումներ փարատել : Եւ վերջապէս պաշար ամբարել, փոխադարձաբար:

Գաղտնիք չէ որ Թուրք ուսանողները որոշ աշխուժութիւն կը ցուցնեն այս ճակատին վրայ:

Անոնք ոչ միայն մերձեցումներ կը հաստատեն, այլեւ դասախօսութիւններ կը սարքեն, ծանօթացնելու համար իրենց երկիրը, պատմութիւնը, մշակոյթը: Նոյն իսկ ձախակողմեան հոսանք մը ստեղծեր են, ուրիշ ուղղութեամբ տարածելու համար իրենց առաջադրութիւնները :

Մեր ուսանողները եւ առ հասարակ «հրջանաւարտ» երիտասարդութիւնը ինչո՞ւ պիտի անճրկէին կամ ետ մնային այս ճամբուն վրայ :

Նիւթական միջոցնե՞ր: Եթէ կամքը եւ աշխատանքը չպակսին, կը կարծենք թէ աղբիւրներ ալ կը ճարուին, ինչպէս ճարուած են ուրիշ հանրօգուտ գործերու համար :

Հարկ է օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, որպէսզի կարենանք մեր ներկայութիւնը զգացնել ամէն ճակատի վրայ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Թուրքերէն գիրք մը անցաւ ձեռքս, — «Իսլամը սարան թէհլիքէ վէ Սիոնիզմ» : (Իսլամը շրջապատող վտանգը եւ Սիոնականութիւնը):

Հեղինակին անունը՝ Ճէվատ Ռեֆաթ Աթիլհան, բան մը չի խօսիր: Բայց «իմաստալից» է տպարանին անունը — « Ճէմալ Ազմի»:

Կը յիշէք, չէ՞, Տրապիզոնի հրէշածին կուսակալը որ սնտուկներու մէջ դամել կուտար երախաները, 1915ին, եւ որ շանսատակ փռուեցաւ Պերլինի մէջ :

Աշխատակից մը պիտի ներկայացնէ գրքին բովանդակութիւնը,— կատաղի մարտակոչ մը՝ Սիոնականութեան դէմ :

Կատարուած թարգմանութեան վրայ, ուշադրութիւնս գրաւեց «զգայացունց» պարագայ մը:

Հեղինակին պատմութեան համաձայն, երբ Սուլթան Համիտ կը մերժէ Հրէական Տուն դարձնել Պաղեստինը, «փոխան բազմամիլիոն ոսկիի», Հրեաները կ'որոշեն «մէջտեղէն վերցնել զայն» :

Ի՞նչպէս,— կարդացէք եւ տարածեցէք ·

— « Ռուսիոյ մէջ պատրաստուած Հրեայ մը, դաւադրական աշխատանքներու մասնագէտ հունգարացի ուրիշ Հրեայի մը հետ միանալով, մեծագումար դրամի փոխարէն ձեռք անցուցին կարգ մը հայ անիշխանականներ, եւ զանոնք պատրաստեցին այս դաւադրական ձեռնարկին :

Հայ անիշխանականները, գիտնալով հանդերձ որ իրենց ազգակիցները լաւ վերաբերում եւ թուրք ժողովուրդին կենցաղին մասնակից՝ ընկերային կեանք մը կը վայելեն, Մեծ Հայաստանի երազէն տարուած, եւ դրամի սիրոյն, յանձն առին գործել այս ոճիրը »:

Մնացեալը գիտէք անշուշտ, բայց թող Թուրք հեղինակը ինք պատմէ ·

— « Ուրբաթ օրուան Սելամլըքի մը արարողութեան պահուն, շքեղ կառքի մը մէջ զետեղուած ժամացուցաւոր դժոխային մեքենան պայթեցաւ ճիշդ ժամանկին: Բայց վեհապետը հրաշքով փրկուեցաւ, վասնզի Շէյխ իւլ Իսլամին հետ շատ կարճ տեսակցութեան մը բռնուած ըլլալով, պահ մը ուշացած էր (էջ 59—60) :

Ճէվատ Ռեֆաթ Աթիլհան կը վկայէ թէ «Հրեաներէն վախկոտ անուանուած Թուրք վեհապետը երբեք չկորսնցուց իր քաջութիւնը եւ պաղարիւնով կառքը քշեց դէպի պալատ»:

Անշուշտ Հ. Յ. Դաշնակցութեան բազմազգի հակառակորդները թեւ պիտի առնեն այս հանճարե՜ղ պատմութենէն, իրենց էշը քշելու համար դէպի Ծապլվար, նոյն «քաջութեամբ»...

ՎԱՀԷ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ ԵՒՍ ՄԵՌԱԾ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Յունուար 28ին մեռած է Պ. Պօղոս Պէզազեան, համանուն վարժարանին հիմնադիր – տնօրէնը, որ հիւանդացած էր վերջերս:

Հանգուցեալը, բազմավաստակ ուսուցիչ, 1908ին հիմնեց իր դպրոցը, պարզ կրթարանէ մը բարձրացնելով առաջնակարգ ճեմարանի մը: Իր հասցուցած աշակերտներէն շատեր կարեւոր դիրքերու տիրացած են: Ժողովրդական դէմք մըն էր, 73 տարեկան :

Յովհ. Հինդլեանէ, Մ. Թորոսեանէ, Յովնան Փալադաշեանէ վերջ, ահաւասիկ արժէքաւոր դէմք մը եւս կ'անհետանայ Պոլսոյ ուսուցչական ասպարէզէն :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Թէհրանի մէջ նուագահանդէս մը տուած ըլլալով ի նպաստ Իրանի «Շիր ու Խօրշիդ» Միութեան, պատուակալ նախագահը՝ իշխանուհի Շամսը Փահլաւին, իբրեւ մասնաւոր գնահատութիւն երիտասարդ դաշնակահարին նուիրած է արծաթէ շքեղ ծաղկաման մը: «Շիր ու Խօրշիդ»ի կեդր. վարչութիւնն ալ գնահատական նամակ մը յանձնած է :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 980 (960), տոլար 349 (388), զուից. ֆրանք 81.42 (90), նափոլէոն 4160, սթերլին 5190, զուից. ոսկի 3880, տոլար (20) 20.280, ձոյլ ոսկի 559 հազար ֆր.:

Վախեր Եուկոսլաւիոյ մասին

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Միացեալ Նահանգներու օդանաւային նախարարը, Պ. Ֆինլէթըր այս շաբթու Թուրքիա կը մեկնի օդանաւով եւ այս ճամբորդութեան ընթացքին հաւանական է որ այցելէ նաեւ Եուկոսլաւիա:

Նախարարին այս ճամբորդութիւնը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ Մ. Նահանգներուն յարաճուն մտահոգութիւնը՝ հարաւ – արեւելեան Եւրոպայի կացութեան եւ Եուկոսլաւիոյ մասին: Կը կարծուի թէ այս գարնան յարձակում պիտի կատարուի այդ երկրին դէմ: Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա, անպաշտօն խօսակցութիւններ ունեցած են արդէն ամերիկեան կառավարութեան հետ, Եուկոսլաւիոյ դէմ սարքուած խորհրդային դաւադրութեան մասին, քննելով ձեռք առնուելիք միջոցները: Հարցը քննուած է նաեւ Ատլանտեանի դաշինքի խորհուրդի փոխանորդներուն կողմէ: Թէեւ Եուկոսլաւիա չանդամակցիր այս դաշինքին, սակայն տարակոյս չկայ թէ համայնավարներու կողմէ անոր գրաւումը, ծանրօրէն պիտի տկարացնէր կազմակերպութեան պաշտպանողական ճակատի հարաւային ծայրամասը:

Եուկոսլաւիոյ մասին վախերը կը հիմնուին հետեւեալ կէտերու վրայ :—

1) Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ զինուորական ուժին յարաճուն յաւելումը: (Տես Բ. էջ):

2) Այն իրողութիւնը, թէ յարձակման մը կրնայ ձեռնարկուիլ առանց ռուսական բացայայտ միջամտութեան :

3) Եուկոսլաւիոյ մէջ տիրող մասնակի սովը, որ այս ամառ կրնայ խռովութեանց յանգիլ, ինչպէս կը խորհին Մ. Նահանգներու վարիչ դէմքերը: Այսպիսի բան մը կրնայ պատրուակ ծառայել Խ. Միութեան արբանեակներուն, որպէսզի յարձակումի մը արդարացումը ունենան: Սովի ծաւալման վտանգն իսկ հաւանական կը դարձնէ, որ եթէ արբանեակները յարձակում մը կը նիւթեն, այդ յարձակումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հունձքէն առաջ :

Այս պայմաններու տակ Պ. Ֆինլէթըրի Թուրքիա այցելութիւնը նշանակալից կը գտնեն դիւանագիտական շրջանակները: Թուրքիա ռազմագիտօրէն եւ իբրեւ օդանաւային ուժերու խարիսխ կը գտնուի Ռուսիոյ եւ հարաւ–արեւելեան Եւրոպայի շրջանակին մէջ: Իսկ Եուկոսլաւիա այցելելով, նախարարը, տեղին վրայ պիտի կրնայ ծանօթանալ այդ երկրի կացութեան եւ պիտի գիտնայ, թէ իրենք, Եուկոսլաւնե՞րը ինչ կը մտածեն կոմինֆորմեան սպառնալիքի մասին :

Մ. Նահանգները կ'ուզեն համաձայնութեան մը յանգիլ իրենց Դաշնակիցներուն հետ, ի նախատեսութիւն Եուկոսլաւիոյ սպառնացող վտանգին :

Ծանօթ չէ տակաւին, թէ ինչ պիտի ըլլայ ընդհանուր ուղեգիծը, բայց պաշտօնական անձեր չեն ծածկեր, թէ Մ. Նահանգները անտարբեր պիտի չմնան, եթէ երբեք յարձակում գործուի Եուկոսլաւիոյ վրայ յառաջիկայ գարնան: Ոչ ալ պիտի անտեսեն, թէ այդպիսի յարձակման մը ետեւը կանգնած պիտի ըլլայ Խ. Միութիւնը :

Բոլոր այս անցքերու կապակցութեամբ անհաւանական չի թուիր նաեւ պաշտպանողական ճակատի մը կազմակերպութիւնը Եուկոսլաւիոյ, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մասնակցութեամբ :

Կատաղի կռիւներ

Լուրի մը համաձայն, Խ. Միութիւնը ազդարարած է համայնավար Չինացիներուն եւ հիւս. Քորէացիներուն, թէ այլեւս նոր զինամթերք պիտի չկրնան ստանալ իրմէ, եթէ Քորէայի պատերազմը շուտով չվերջացնեն: Ռուսերը կ'ըսեն, թէ Քորէայի կռիւները սպառած են կրկնապատիկը այն բոլոր զինամթերքներուն, որոնք յատկացուած էին ոչ միայն Քորէային, այլեւ Հնդկաչինին եւ սախական այլ ձեռնարկներու համար :

Կ'ըսուի թէ Մաօ Ցէ Թունկ Մոսկուա գացած է կամ պիտի երթայ, կացութեան շուրջ խորհրդակցելու համար :

× Դաշնակից գրահապատ ուժերը, պատե –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Երկուշաբթի գիշեր տեղի ունեցաւ ի պատիւ Jean Ballardի եւ Luc André Marcelի սարքուած հացկերոյթը, Hôtel Moderneի մէջ: Ներկայ էին մօտ հարիւր հոգի: Բաժակաճառերու հետ, լսուեցան շարք մը հայերէն երգեր եւ թառ, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Այս առթիւ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, որ նիւթական միջոցներ պիտի ճարէ, հայկական մշակոյթին նուիրուած ֆրանսերէն հատորի մը հրատարակութեան համար, նախաձեռնութեամբ Cahiers du Sudի :— Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԵՐԲ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ Կ'ԱՐԳԻԼԷԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վարդանանցի առտուն եկեղեցին լեցուած էր գոլէճականներով: Հոն էին անոնք առանց յարանուանական խտրութեան: Եկած էր լուսաւորչականը, բողոքականը եւ կաթոլիկը :

Երբ ժամերգութիւնը վերջացաւ, անոնք եկան լեցնել ազգային լսարանի շէնքը: Ժողովուրդէն հազարաւորներ եկած էին լսելու գոլէճական բանախօսները: Ընկերներ Ց. Տ. Խորէնեան, Սարգիս Տէմիրճեան եւ ուրիշներ աւուր պատշաճի իրենց բանախօսութիւններով այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծեցին որուն նմանը քիչ անգամներ տեսած եմ: Ժողովուրդին յուզումը գերագոյն աստիճանին հասած էր: Շատեր չէին կրնար զսպել իրենց արցունքը :

Կէսօրէ վերջ գոլէճի շրջափակին մէջ սկսան խրախճանութիւնները: Բանախօսութիւններ, երգեր, պարեր, տեւելով իրիկուան մինչեւ ուշ ատեն :

Ուրբաթ առտու ըստ սովորութեան գացինք գոլէճ: Ուսուցիչներուն կողմէ ոեւէ ակնարկ չեղաւ նախորդ օրուան դէպքերու մասին: Միայն իմացանք թէ մեր բացակայած դասերուն համար ստացած էինք մէկմէկ զերօ, որով անկարելի պիտի ըլլար կարգ փոխել :

Դպրոցական կեանքը իր բնականոն վիճակը ստացած կ'երեւար, սակայն կը զգայինք թէ Դաշնակցական ուսանողութիւնը խիստ հսկողութեան տակ էր կարգ մը լրտես ուսանողներու միջոցաւ, որոնք օրը օրին իւրաքանչիւր « կասկածելի » ուսանողին, դասերէն դուրս ինչ տեսակ գիրքեր կարդալը, ինչ նիւթի մասին խօսիլը կը տեղեկացնէին ուսուցչական ժողովին:

Մենք վստահ էինք թէ Տեսչութիւնը պիտի չմարսէր Վարդանանցի առթիւ տեղի ունեցած միջադէպը եւ օր մը պիտի դիմէր փոխ վրէժի, բայց տարբեր պատրուակով :

Եւ այդ օրը չուշացաւ: Մարտ ամսուան երկրորդ կէսին էր: Իմացանք թէ որոշուած է վտարել երեք Դաշնակցական ուսանողներ — երկուքը հազիւ 10 տարեկան պատանիներ — ոչինչ յանցանքներու համար:

Այդ ընկերներն էին.— Ցարութիւն Թափթափեան (Ուրֆացի), Խաչատուր Փէլթէքեան (Տէօրթեօլցի), Թովմաս Ոսկերիչեան (Տիգրանակերտցի) :

Այս որոշումը հազիւ թէ յայտարարուած էր, եւ ուսանողութեան մեծ մասը կը գտնուէր սերտողութեան սրահին մէջ, ներս կը մտնէ մեր անմահ ընկերներէն Ցարութիւն Տ. Խորէնեանը, բոլորովին այլայլած դէմքով մը եւ իր խօսքը ուղղելով ուսանողներուն կ'ըսէ.

— «Ընկերներ, բոլորդ մէկ մարդու պէս դէմ պիտի կենաք եւ թոյլ պիտի չտաք որ, մեր երեք անմեղ ընկերները քաւութեան նոխազ դառնան: Ի հարկին բոլորս միասին պէտք է ձգենք գոլէճը»:

Յաջորդ առտու վարժարանի դրսի դրան վրայ փակցուած էր հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

«Ուսուցչական ժողովին որոշումով դպրոցը փակուած է անորոշ ժամանակով: Վաղուընէ սկսեալ ուսանողները պէտք է դիմեն քարտուղարութեան, կարգադրեն իրենց հաշիւները ու վերադառնան տուներնին»:

Մենք ցերեկօթիկներս երբ օր մը վերջ դպրոց վերադարձանք մեր հաշիւները կարգադրելու, գոլէճը գտանք ոստիկանական պաշարման տակ: Ոստիկանները մեզմէ իւրաքանչիւրը կը խուզարկէին զէնք փնտռելու պատրուակով եւ ժամեր պէտք եղաւ որ կարենանք ներս մտնել :

Գիշերօթիկ ուսանողները այդ գիշեր, իրենց կրցած կամ հասկցած ձեւով փոխվրէժի դիմած էին իրենց զզուանքը յայտնելու համար տրուած որոշման դէմ: Ջարդուփշուր ըրած էին շէնքին բոլոր ապակիները, սեղանները, ծեծեր էին լրտես ճանչցուած կարգ մը ուսանողները, անոնց երեսները ներկելով, վերջապէս էշ մը սանդուղներէն վեր հանած ու կապած էին փրօֆէսէօրներէն ամենատարիքոտին սենեակը, դրասեղանին առջեւ :

Քանի մը օր վերջ գոլէճը պարպուած էր: Տղաքը վերադարձած էին իրենց տուները: Ոմանց ճամբորդութիւնը Ատանայի ջարդին զուգադիպած ըլլալով, իրենց կեանքը վրայ տուին քաւելու համար Վարդանանցը տօնած ըլլալու յանցանքը?...

Մէկ ամիս վերջ իւրաքանչիւր ուսանող կը ստանար երկտող մը Տեսչութեան կողմէ, հետեւեալ պարունակութեամբ :

« Գոլէճը կը բացուի այսինչ թուականին, ձեզ կ'ընդունինք իբրեւ «ուսանող»՝ եւ կամ հակառակը, «Չենք կրնար ընդունիլ» :

Այսպէս ամբողջ Դաշնակցական ուսանողութիւնը վտարուած կ'ըլլար Գոլէճէն: Ոչ միայն լուսաւորչականները այլ բողոքականներն ալ միասին: Հազիւ քանի մը Դաշնակցականներու խնայած էին որոնց կարգին Զ. Նալպանտեանի որ նոյն տարին ալ շրջանաւարտ եղաւ: Ընկեր Զ. Նալպանտեանը ուսման բացառիկ ընդունակութիւն ունենալուն համար էր թերեւս որ չէր մաքրագործուած :

... Դաշնակցութիւնը հալածելու ձախաւեր փորձ մը, որ կէս դարէ ի վեր կը շարունակուի զանազան ձեւի խաչակրութիւններով :

(Մարսէյլ) Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խաղաղութիւն կը քարոզեն մինչեւ ակռաները զինուելով

Պալքանեան գործերու մասնագէտ մը, Միխայիլ Փատեւ, շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ արբանեակ երկիրներու զինուորական պատրաստութեանց մասին :

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս տեղեկութեանց, որոնք անգամ մը եւս կը բանան Խ. Միութեան քարոզած «խաղաղասիրութեան» ներքին ծալքերը :

Եւրոպայի բոլոր խորհրդային արբանեակները, այժմ, ընդունած են օրէնքներ «խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար»: Հունգարական օրէնքը, օրինակի համար, կ'արգիլէ «պատերազմի քարոզութիւն մղել բերանացի կամ գրաւոր, մամուլով կամ ձայնասփիւռով, շարժանկարով կամ ուրիշ որեւէ միջոցով»:

Երբ սակայն մօտէն քննենք այս երկիրներուն ներկայ պայմանները, աչքի կը զարնէ անոնց յարաճուն զինուորական ուժը, որ պատկառելի է : Անոնք, բոլորը միասին կը ներկայացնեն մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոննոց ուժ մը: Լեհաստան ունի կէս միլիոն զինուոր, Ռումանիա եւ Չեխոսլովաքիա 250 հազարական, Հունգարիա եւ Պուլկարիա 150 հազարական եւ Ալպանիա 60.000 : Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել ապահովութեան ուժերը (ոստիկանութիւն, մասնաւոր քաղաքապահ ուժեր, սահմանապահ զօրամասեր, եւն.), որոնք բոլորն ալ լաւ մարզուած, լաւ զինուած եւ մոլեռանդօրէն կուսակցականացուած 750 հազար հոգիէ կը բաղկանան : Հաստատուած է նոյնպէս, որ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, Սովետները, այս արբանեակ երկիրներուն ղրկած են կարեւոր թիւով հրասայլեր եւ յատկապէս T34 հրասայլը, զոր կարմիրները կը գործածեն Քորէայի մէջ :

Արբանեակ պետութեան մը լաւ զինուած մէկ զօրաբաժինը ունի 250է աւելի հրասայլ: Կարելի չէ սակայն զրահապատ զօրաբաժիններու թիւով գաղափար մը կազմել բանակներու հրասայլային ուժին մասին, որովհետեւ գրեթէ բոլոր զօրաբաժիններու մէջ կան հրասայլային գումարտակներ:

Պուլկարիա, օրինակի համար, մէկ զրահապատ զօրաբաժին ունի: Բայց այս երկրի այժմու հրասայլային ուժը կը բաղկանայ 400 ու թերեւս 500 հրասայլերէ: Միւս կողմէ լեհական բանակը, որ պուլկարականէն եռապատիկ աւելի մեծ է, եւ առնուազն չորս զրահապատ զօրաբաժիններ կը պահէ, հաւանաբար 5 — 600է աւելի հրասայլեր չունի: Այս իրողութիւնը կարելի է բացատրել անով, որ մինչ խորհրդային զրահապատ մեծ ուժ մը կայ Լեհաստանի մէջ, Պուլկարիոյ մէջ, զուտ խորհրդային ուժ չի գտնուիր :

Կը կարծուի թէ Ռումանիա ունի երեք զրահապատ զօրաբաժիններ, Հունգարիա երկու եւ Չեխոսլովաքիա երկու :

Ամէնը միասին, արբանեակ բանակները, անկասկած, 2000է աւելի հրասայլեր ունին :

Այս բանակները շատ քիչ փոխադրական միջոցներ ունին: Կը թուի թէ համայնավար քարոզիչները լաւ գիտեն այս պարագան: Եւ յատկանշական է որ գիտնալով այս իրողութիւնը, յայտարարեցին, թէ հիւս. Քորէացիներն ու չին «կամաւորները» կը գործածեն «թշնամիէն գրաւուած փոխադրակառքեր: Այս պատճառով ալ, ժամանակէ մը ի վեր, արբանեակ երկիրներու մէջ մասնաւորապէս կ'ուսուցուի ամերիկեան հրասայլերու, բեռնակառքերու եւ ինքնաշարժերու գործածութիւնը :

Մինչեւ 1950, արբանեակ օդանաւային ուժերը շատ տկար էին եւ ունէին միայն հնաձեւ օդանաւեր: Կացութիւնը նոյնն է այսօր ալ Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ: Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ օդանաւային ուժերը, սակայն, անցեալ տարուան շրջանին, յանկարծ եւ արագօրէն զօրացան: Այժմ անոնք ունին խորհրդային նոր ձեւի հետապնդիչ, որսկան օդանաւեր: Ասկէ զատ, օդանաւային հետապնդիչ մեծ ուժ մը կը գտնուի Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

Ամբողջ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ վերազինման ոգին բացէ ի բաց կը քաջալերուի: Չեխ պաշտպանութեան նախարարը, Տոքթ. Ա. Չէփիչքա, յայտարարեց անցեալ Հոկտեմբերին.— «Մեր զինուորական վարժարանները, դպրոցներն ու դասընթացքները ոչ մէկ ժամանակ այսքան մասնագէտ ու կարող սպաներ չէին տուած: Զինուորական կարգապահութիւնը մեծապէս զօրացուած է եւ տեւականօրէն կը բարձրանան մեր բանակին ռազմունակ յատկութիւնները »:

Հունգարիոյ համայնավար թերթը, «Շապատ Նէփ» բացատրելով «խաղաղութեան պայքարին » իրական նշանակութիւնը, կը շեշտէ, թէ ատիկա «խաղաղասիրութիւն, ուժի գործածութեան ժխտում կամ պատերազմէն անառնական փախուստ » չի նշանակեր: Ոչ ալ խաղաղութեան անունով պայքարը ուղղուած է «ընդհանրապէս եւ տեսականօրէն պատերազմի դէմ»: Ատիկա ուղղուած է միայն «աշխարհակալ ուժերու պատերազմական պատրաստութեանց դէմ»:

Պուլկարիոյ վարչապետը, Վըլքօ Չէրվէնքով աւելի անկեղծ եղած էր՝ անցեալ Սեպտեմբերին խօսած իր ճառին մէջ, երբ կ'ըսէր.

— « Համայնավարները խաղաղութիւն չեն խնդրեր, այլ կը կռուին զայն ձեռք ձգելու համար»:

Ամէն տեղ, երիտասարդական եւ մարզական կազմակերպութիւնները, զինուորական մեքենայի ճիւղերը դարձած են:

Պուլկարիոյ մէջ, դպրոցական տղաքը կը սորվին զէնք, մինչեւ անգամ զինամեքենայ գործածել: Եւ լաւագոյնները, իբրեւ «ազգային նշանառուներ» զարդակոճակներ կը ստանան:

Լեհաստանի մէջ, իւրաքանչիւր նախկին զինուոր կը պատկանի «Զինուորին Բարեկամ Ընկերակցութեան», որուն նախագահն է մարաջախտ Ռոքոսովսքի: Ընկերակցութեան նպատակն է պահել զինուորական ոգին ու կարգապահութիւնը քաղաքային կեանքի մէջ :

Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ածխի ակումբներուն բոլոր անդամները կը սորվին կրակել եւ ձեռնառումբեր նետել :

Հունգարիոյ մէջ, «Գործելու եւ Կռուելու Պատրաստ Շարժում» անունով կազմակերպութիւնը, մինչեւ 50 տարեկան այրերն ու կիները կը մարզէ փողոցային կռիւներու, խափանարարական գործերու եւ ոստիկանական պարտականութեանց համար: «Շապատ Նէփ» կը պարծենար, որ մինչեւ 1950ի Դեկտեմբերը, մէկ միլիոնէ բաղկացեալ քաղաքային «արձակազէններու բանակ» մը մարզուած է :

Պատերազմի այս ամբողջական պատրաստութեանց լրացուցիչ մասը կը կազմէ ծաւալուն քարոզութիւն մը, խորհրդ. զէնքերն ու զինուորական գիտութիւնը տարփողելու համար: Խորհրդ. զինուորական տարեդարձները կը տօնուին՝ Ռուսիոյ մէջ կատարուած տօնակատարութեանց շքեղութեամբ : Բոլոր արբանեակ բանակներու մէջ ընդունուած է երդումի բանաձեւ մը, որ, շատ մը պարագաներու տակ, բացէ ի բաց հաւատարմութիւն կը խոստանայ Խ. Միութեան :

Պուլկարիոյ մէջ, Սոֆիայի Ա. զօրաբաժինը, որ սերունդներէ ի վեր կը ճանչցուէր իբրեւ «Երկաթեայ զօրաբաժին», այժմ կը կոչուի «Ստալինի զօրաբաժին»: Ստալինի անունը մեծատառ դրուած է այս զօրաբաժնի բոլոր գունդերու դրօշներուն վրայ :

Խորհրդային զինուորական համազգեստը կը գործածուի բոլոր արբանեակ բանակներու մէջ : Զինուորական ծածկագիրներն ալ նման են խորհրդային ծածկագիրներուն: Բանակի հրամանատարներն ու զին. նախարարութեանց եւ ընդհանուր սպայակոյտերու բոլոր բաժանումներուն պետերը, կամ խորհրդային սպաներ են եւ կամ ժամանակին կարմիր բանակի եւ ոստիկանութեան մէջ ծառայած հպատակները յիշեալ արբանեակ երկիրներուն :

Թ. Ա. Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Զարեհ Տէրպապեան յանկարծամահ եղած է Տիթրոյթի մէջ Նոյեմբեր 23ին: Ծնած էր Սեբաստիա 1900ին: 1915ի տարագրութենէն մազապուրծ ազատած եւ Այնթապ ապաստանելով, կը մասնակցի քաղաքին ինքնապաշտպանութեան կռիւին : 1920էն ի վեր հաստատուած էր Տիթրոյթ ուր անդամ էր Հ. Յ. Դ. «Ազատամարտ» կոմիտէին: Եղած է յաճախ պատասխանատու պաշտօններու վրայ, ընտրուած է պատգամաւոր: Փոխան ծաղկեպսակի ի նպաստ Հ. Օ. Միութեան, Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան նուէրներէն գոյացած է 600 տոլար: Իր ջանքերովն էր որ կազմուած է Սեբաստիոյ Հայր. միութիւնը :

× Ընկեր Յակոբ Գափուսուզեան մեռած է Թորանթոյի մէջ (Քանատա), ծնած էր Թրակիոյ Տիմօթիքա քաղաքը: 1925ին գացած է Քանատա, ուր մինչեւ իր մահը եղած է Դաշնակցական, «որովհետեւ կը խորհէր թէ միայն Դաշնակցութեան միջոցով կրնայ օգտակար ըլլալ ազգին »:

Աշխատանքը կը գնահատուի

« Մանուկներու Օր »ուան տօնակատարութեան առթիւ, փոքրիկ ազդ մը «Յառաջ»ի մէջ Կապոյտ Խաչի կողմէ՝ կը բաւէ, որ Կրընոպլի մեծագոյն սրահը լեցուի հոծ բազմութեամբ մը: Գաղութը ներկայ էր, շատ քիչ բացառութեամբ :

Հանդէսը կը սկսի, բարձրագոյն դասարանի աշակերտներուն կողմէ ներկայացուած զաւեշտով մը այնքան յաջող, այնքան բնական, որ մեծապէս կը խանդավառէ հանդիսատեսները :

Յետոյ ամբողջ երկու ժամ, խմբերգ, արտասանութիւն, խմբական պար, երգ ու արտասանութիւն իրարու կը յաջորդեն բարձրախօսին առջեւ: Փոքրիկ դերակատարները՝ եօթանասունէ աւելի, իրարու հետ մրցումի ելած են: Զէ՞ որ բեմին շատ մօտիկ, սեղանի մը շուրջ, ներկաներէն ընտրուած մասնաւոր յանձնախումբ մը՝ (Տիկին Փիլաֆճեան, Պ. Պ. Մ. Մանուկեան (Ս. Էթիէն) Արսէնեան, Մառանճեան) զիրենք կը դիտէ, եւ որոնց տուած որոշումէն է կախուած իրենց մրցանակ ստանալու հարցը...: Շատեր, տարիներէ ի վեր մասնակցած են մանկական հանդէսներու գեղարուեստական բաժնին, եւ հայերէնի մէջ ըրած են մեծ յառաջդիմութիւն եւ գրեթէ չունին բեմի կաշկանդումը :

Կ'արտասանեն, կ'երգեն՝ մէկը միւսէն յաջող, խանդավառելով, յուզելով ներկաները, որոնք իրենց գոհունակութիւնը կ'արտայայտեն ջերմ ծափերով :

Շուարած է մրցանակաբաշխութեան յանձնախումբը: Դժուար է ընտրութիւնը: Ի՞նչպէս խօսք հասկցնել, մանաւանդ 6—8 տարեկան չարաճճիներուն, որոնք բեմին շուրջ հաւաքուած՝ ինքնավստահ, կրակոտ աչքերով կը սպասեն իրենց «շահած»... մրցանակին : Եւ փոխանակ վեցի, ինչպէս որոշուած էր, կուտանք նուէրներ տասնեւհինգ հոգիի: Անո՞ւն կ'ուզէք, բայց ո՞ր մէկը : Արդար ըլլալու համար պէտք է շարել բոլոր անունները անխտիր: Խեղճ «Յառաջ» ...:

Շատ յաջող էր բոլորովին փոքրերուն բաժինը, որուն համար ջանք չէր խնայած մեր երիտասարդ ընկերուհին, Տիկին Կիւմիւշեան :

Կաղանդ պապայի գալու ժամն է: Երկու փոքրիկ պատգամաւորներ կը դիմաւորեն զինք: Խաղով ու պարով կ'առաջնորդեն դէպի բեմ՝ որ կը յորդի երեխաներով: Խեղճ ծերունի, շատ յոգնած է, կը պատմէ թէ Հայաստանէն կուգայ Թուրքիոյ ճամբով, թէ Թուրքերը առած յափշտակած են իր բոլոր ունեցածը, խլած են նոյնիսկ իր ձեռքի գաւազանը... եւ ինք, տխուր ու տրտում կոտրած աւելի մը կռթնելով, շարունակած է իր ճամբան : Բարեբախտաբար Կրընոպլ հասնելուն, հանդիպած է Կապոյտ Խաչի Տիկիններուն՝ որոնք իրեն տըւած են շատ մը նուէրներ, բաժնելու համար իրենց պէս հայ դպրոցը սիրող՝ խելօք ու աշխատասէր պզտիկներուն :

Քառորդ ժամ դադար: Ներկաներու ներողամիտ, խանդակաթ նայուածքին տակ կը ձգեն, որ հարիւր երեսունէ աւելի մանչեր եւ աղջիկներ ազատօրէն ճռուողեն, իրարու հաղորդեն իրենց մանկական տպաւորութիւնները, երթան ցոյց տան իրենց ծնողքներուն, իրենց ստացած նուէրները :

Տիկին Ժամկոչեանի կողմէ նուիրուած ափսէ մը Թերթանուշ աճուրդի կը դրուի: Պ. Վ. Սպէնթճեան հազար ֆրանքով կը բանայ աճուրդը: Անոր կը հետեւին Պ. Միշէլ, Տիկիններ Ժամկոչեան եւ Անանեան 500ական ֆրանք: Մրցակցութիւն կը ստեղծուի Պ. Պ. Մարթէնի, Սարգիս Սիւսլեանի, Փ. Խարիպեանի, Օնպաշեանի, Ճերմակեանի եւ ուրիշներու միջեւ: Այս տարի եւս կը շահի Պ. Սարգիս Սիւսլեան եւ կը նուիրէ հազար ֆրանք : Պ. Փիլաֆճեան որ լայնօրէն մասնակցած էր աճուրդի, կը հրաւիրուի Պ. Մարթէնի հետ հաշուելու գոյացած գումարը՝ որուն վրայ կ'աւելցնէ 500 ֆրանք նուէր մը՝ ընդհ. գումարը հասցնելով 21.600 ֆրանքի :

Մանկական բաժինը վերջացած է: Կը մեկնին բոլորովին փոքրերը, եւ կը սկսին բուն խնջոյնքն ու պարահանդէսը :

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչը՝ բոլորովին ինքնայատուկ ձեւով կը տօնէ «Մանուկներու Օրը » որ զուարճութեան իր զանազան բաժիններով կը գոհացնէ մեծ ու պզտիկ :

Ոչինչ բախտին կը ձգուի: Ամիսներ առաջ կը սկսի հանդէսի գեղարուեստական բաժնի պատրաստութիւնը: Օրերով, շաբաթներով տղաքը, փորձերէն վերադարձին՝ իրենց ոգեւորութեան, խանդավառութեան հաղորդակից կ'ընեն նաեւ ծնողքները, իրենց հանդէսը դարձնելով իրապէս ժողովրդական : Անոնք իրենց մանկական հոգիով, պահ մը միացման, եղբայրացման կապը կը հանդիսանան...:Ու տարին մէկ անգամ Կրընոպլի հայութիւնը՝ (շատ քիչ բացառութեամբ), մոռնալով զանազան վէճեր, մէկ սրահի մէջ, ի մի կուգան հայկական անուշ մթնոլորտի մը մէջ՝ հայկական Կաղանդը տօնելու: Նախ իբրեւ հանդիսատես, յետոյ կամաց կամաց վարակուելով մանուկներու խանդավառութենէն՝ մոռնալով պանդուխտ կեանքի ամենօրեայ հոգն ու վիշտը, պահ մը իրենք ալ մանկացած՝ կ'երգեն, կը պարեն, կը զուարճանան, մոռնալով նոյնիսկ մեկնումի ժամը :

Սպասարկող ընկերուհիները յոգնած են, բայց դէմքերը կը ճառագայթեն: Զէ՞ որ մեր աննման, սքանչելի ժողովուրդը՝ անգամ մը եւս, վեհանձնօրէն ցոյց տուաւ իր գնահատանքը՝ հայ կնոջ կատարած հանրային աշխատանքին: Կարելի չէ ուրիշ կերպով բացատրել, պարզ մանկական հանդէսի մը առթիւ, առանց մուտքի տոմսի գոյացած մօտ ութսունը մէկ հազարի հասոյթը: Երբ մանաւանդ նկատի ունենանք, որ այդ գումարին մէջ չկայ մէկ՝ սանթիմը տիտղոսաւոր հարուստի :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ ԾԱՂԿՈՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Յունուար.— Այսօր, Մարսէյլի արուարձաններէն Վալպարէլի «Փաթրոնաժ»ի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հայկական ծաղկոցին հանդէսը: Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով եւ « Ծաղկիր ազատ »ով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Ապա օրուան նախագահը, Պ. Եղիշէ Կէտիկեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, ուրկէ տեղեկացանք թէ ծաղկոցը կը տեւէ 7 տարիէ ի վեր: «Նորընտիր հոգաբարձութիւնը սրտագին փարած է իր ծաղկոցին եւ անհրաժեշտ է որ ամէն Թաղեցի զօրավիգ հանդիսանայ : Այս միացեալ թաղամասերը կը հաշուեն մօտաւորապէս 85 ընտանիք, որոնց մէջ ունինք առեւտրականներ, արհեստաւորներ ու բանուորներ, ինչպէս նաեւ զոյգ խաչեր (Կապոյտ եւ Կարմիր) :

Ուսուցիչը Պ. Տ. Փիրանեան, որուն գնահատելի աշխատանքը պէտք չէ վրիպի մեր աչքերէն, թէ ժողովներու եւ թէ հանդէսներու ատեն, կը գանգատի աշակերտներու նուազման մասին: Արդար գանգատ :

Քանի մը երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, Պ. Տ. Փիրանեան ամփոփ ճառով մը գանգատեցաւ թէ դպրոցը զուրկ է կանոնաւոր դրասեղան-նստարաններէ եւ թելադրեց լրացնել նաեւ այդ պակասը: Աշակերտները նորէն իրենց երգերով, եւ արտասանութիւններով խանդավառեցին հանդիսականները: Բոլորն ալ լաւ սորված էին իրենց արտասանութիւնները :

Յանուն հոգաբարձութեան խօսեցաւ Պ. Աստիկ Աշճեան, շեշտելով մայրենի լեզուի ուսուցման անհրաժեշտութիւնը, թուեց եկող - գացող հոգաբարձութեանց զոհողութիւնները եւ վստահացուց թէ դրասեղան-նստարաններու խնդիրն ալ պիտի կարգադրուի, շնորհիւ Թաղեցիներու առատաձեռնութեան :

Այս առթիւ յայտնեց նաեւ թէ տեղացիներն ալ կը գնահատեն մեր ծաղկոցը :

Աճուրդէ մը գոյացաւ 21.010 ֆրանք: Ուսուցիչը իբրեւ նուէր ստացաւ ծրար մը, որուն պարունակութիւնը չկրցայ ստուգել :

Հանդէսի վերջին բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին դպրոցին աշակերտուհի Արենուշներ, ուրիշ քանի մը ընկերուհիներու հետ , հայկական պարեր պարելով: Բոլորն ալ յաջող էին, շնորհիւ խմբապետուհի Օր. Մարի Աշճեանի :

« Անուշ »ի մէկ տեսարանը ներկայացուեցաւ խմբապետուհի Օր. Ալիս Յարութիւնեանի առաջնորդութեամբ: Անուշի դերը կատարեց Ալիս Շամիրեան: Փոքրիկներ՝ Մասիս Շամիրեան եւ Ժիլտա Փիրանեանը պարեցին երկու Կովկասեան պարեր, որոնք կրկնուեցան հանդիսականներու խնդրանքով :

Հոգաբարձութեան կողմէ պտուղ եւ գրենական պիտոյք բաժնուեցաւ մանուկներուն :

Հանդիսականները ցրուեցան գոհ տրամադրութեամբ :

Անցորդ

ԱՆԿԱԽ ԱՐԿԱԾՆԵՐ

Ա.— Լսեցի որ աներդ հիւանդ է :

Բ.— Բայց դեռ ապահով մէկ տարի կեանք ունի :

Ա.— Վստա՞հ ես :

Բ.— Շատ վստահ: Զօրս բժիշկ կանչեցինք, եւ ամէն մէկը ըսաւ որ դեռ երեք ամիս կրնայ ապրիլ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՆ

Արդեօք ատկէ՞ կուգային Գորնելիի թոյլ ու դզայազիրկ վիճակները: Խնդիրը հաղորդեցի զինքը խնամող բժիշկին :

Երկրորդ անգամ ըլլալով իր կամքին հակառակ վարուեցայ եւ ստիպեցի որ ձգէ պանդոկը եւ բարեկամի մը տունը մնայ: Արդարեւ, այդ հիւանդ վիճակով չէր կրնար պանդոկը մնալ անխնամ :

Տան աղջկան պէս վարուեցան Գորնելիին հետ, բայց ան դժկամ ու նոյնիսկ երբեմն անկիրթ եղաւ: Կը տառապի, խորհեցայ իւրովի եւ արդարացուցի զինքը տանտիրուհիին մօտ :

Տասը օր վերջ, առողջացաւ եւ առաջին անգամ ըլլալով դրասենեակ եկաւ: Անգլիական եւ ֆրանսական մամուլէն կտորներ տուի որ թարգմանէ: Բայց, բացի քանի մը դիտերէ, մեծ խելք մը ցոյց չտուաւ ան իր աշխատութեան մէջ. մակերեսային եւ սխալներով լեցուն էր իր ըրած գործը. եւ սակայն լեզուական մեծ հմտութիւն մը ունէր :

Հետզհետէ աւելի որոշ գաղափար մը կազմեցի իր մասին: Ոչ միայն Գորնէլին չէր օգներ ինծի, այլ նոյն իսկ բեռ մըն էր: Բան մը չըսի սակայն : Ես ուզած էի, արտօնութիւնը առած էի որ պէտք էր գայ. հետեւաբար իրաւունք չունէի գանգատելու:

Շեղելով իմ սովորական ճամբէս, ծանր սխալ մը գործեցի եւ չխորհեցայ հաստատումներուս տրամաբանական հետեւանքներուն: Արդարեւ, կատարելապէս անդրադարձայ թէ նուազագոյն ճիգ մը չէր ըներ ան երբեք ինծի օգտակար ըլլալու համար, եւ սակայն շարունակեցի վստահիլ իրեն, իր քնախտէն վայն դուրս քաշելու յոյսով : Տակաւ ծանօթացուցի իրեն մեր գործին ծածուկ երեսակները: Ի վերջոյ , մի միայն Կիկերոնի խնդիրն էր որ պահեցի Գորնէլիէն :

Շաբաթէ մը ի վեր արդէն Գորնէլին կ'աշխատէր դրասենեակս եւ մազերը միշտ նոյնքան աղտոտ էին, ու ինքն ալ նոյնքան թափթփած :

Օր մը երբ առանձին էր միւս քարտուղարուհիին հետ, պաշտօն տուի իրեն, խորամանկութեամբ Գորնէլին տանիլ վարսայարդարի մը: Գորնէլին հասկցաւ անկասկած, թէ այդ ծուղակին թելերը ես քաշած էի: Գնաց վարսայարդարին: Երբ վերադարձաւ, ուրիշ կին մը եղած էր : Առաջին անգամ ըլլալով անդրադարձայ որ սիրուն էր: Այդ օրէն սկսեալ շատ աւելի կաեւորութիւն տուաւ իր արդուզարդին :

Բայց ոխ կապեց ինծի, զինքը քննադատել համարձակած ըլլալուս համար եւ երկար ատեն քէն ըրաւ ինծի հետ :

Անկէ վերջ, ուրիշ տեսակ ծանր սխալներ գործեցի, պարտաւոր էի հետաքրքրուիլ Գորնէլիի բարեկամութիւններով :

Գիտէի թէ յարաբերութիւն հաստատած էր երկու օդանաւորդներու հետ, բայց այդ հարցը լուծեցի միանգամընդմիշտ ըսելով ես ինծի թէ ոչ մէկ իրաւունք ունէի իր անհատական կեանքին վրայ :

Այս տեսակէտը ներելի է պարզ վաճառականի մը համար, բայց ոչ այն անձին, որ Կիկերոնի գաղտնիքը ունի իր դրամարկղին մէջ: Կը խոստովանիմ, թէ դեռ նոր անդրադարձայ այդ տարբերութեան :

Յետոյ Գորնէլին ձգեց բարեկամիս տունը եւ յարկաբաժին մը վարձեց քաղաքին մէջ, ինչպէս սովորութիւն է ընել Անգարայի մէջ :

Այնտեղ, ուշադրութիւն չդարձուցի թէ անգլիական դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկն ալ նոյն տունը կը բնակէր :Շատ խելացի գործ չէր իմ կողմէս, կ'ընդունիմ: Ծանր պատասխանատուութեամբ գործ մը յանձնելէ վերջ մէկուն , պէտք է նախ ապահով ըլլալ թէ արժանի է այդ գործին:

Աւելի վերջ, շատ տանջեցի միտքս, յստակօրէն տեսնելու համար թէ ինչով յանցաւոր էի : Վերջին սխալ մըն ալ գտայ շատ խորհելէ վերջ : Գորնէլին մէկ սրունքը միւսին վրայ կը նետէր միշտ դրասենեակը աշխատած պահուն: Օր մը իր փոքրիկ փէշը ելաւ մինչեւ ծունկը եւ ցոյց տըւաւ իր գեղեցիկ սրունքները, քիչ մը աւելի վերէն, քան ինչ որ կը պահանջէր պարկեշտութիւնը ու նորոյթը : Կ'երեւի թէ նեղեց զիս այդ դիրքը : Ոտքի ելայ, անցայ իր առջեւէն եւ վարքաշեցի փէշը քանի մը սանթիմեթր պատշաճ երկարութեամբ մը:

(Շար.)

բազմի սկիզբէն ի վեր չտեսնուած սաստկութեամբ յարձակում մը գործեցին Սէուլի պաշտպանողական գիծերուն վրայ եւ 8 քիլմ․ի չափ մօտեցան մայրաքաղաքին: Գործողութեանց մասնակցեցան նաեւ դաշնակից օդանաւային ուժերը եւ հրետանին, քանդելով բազմաթիւ ամրութիւններ: Ամերիկեան հրասայլերը կ՚անցնէին կարմիրներու անհամար դիակներուն վրայէն: Այս մէկ յարձակման ընթացքին սպաննուեցան 500 համայնավարներ եւ 1500ի չափ ալ վիրաւորուեցան: Կռիւները կը շարունակուին նաեւ Սուվոնի շրջանակին մէջ: Դաշնակիցները ուրիշ յարձակումներ ալ գործեցին կեդրոնական ճակատի երկու մասերուն վրայ, ձախողեցնելով կարմիրներու պատրաստութիւնները նոր յարձակման մը համար: Փինկեանկի շրջանակին մէջ կարմիրները կը դիմադրեն 2000 հարաւային Քորէացիներու յարձակումներուն: Կը շարունակուին նաեւ նաւատորմին ռմբակոծումները արեւմտեան եւ արեւելեան ծովեզերքներու վրայ: Ծանր օդանաւերէ բաղկացած ամերիկեան տորմիղները, անցեալ Օգոստոսէն մինչեւ այսօր 1500 թռիչքներ կատարած եւ 12.000 թոն ռումբ նետած են Քորէայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը խստիւ արգիլեց գործադուլները: Անսաստողները պիտի պատժուին տուգանքներով եւ բանտարկութեամբ: Փետրուար 5 թուակիր արքայական հրովարտակի մը համաձայն, եթէ աւելի քան երեք պաշտօնեաներ կամ բանուորներ աշխատանքը դադրեցնեն, հաւաքական նպատակով մը, բանտարկութեան կամ տուգանքի պիտի դատապարտուին:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլը հետզհետէ կը ծաւալի Մ․ Նահանգներուն մէջ: Եթէ բանակցութիւնները ձախողին, կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, պարտաւորիչ ծառայութեան ենթարկելով բանուորները:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ ալ գործադուլ հռչակած են Մանչէսթըրի եւ Լիվրփուլի նաւահանգստի բանուորները: Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարական առաջին փորձն է այս, ջլատելու համար երկրին վերազինումը:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ ԵՒ ՄԵԹՐՈՅԻ ընդհ․ գործադուլը 24 ժամ եւս յետաձգուեցաւ: Անհամբեր կը սպասուի վարչապետին որոշման, այսօր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ տասը ամերիկեան դեսպանները ժողով գումարեցին Ֆրանքֆուրթի մէջ, ընկերակցութեամբ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչներուն, քննելու համար Եւրոպայի կացութիւնը: Օրակարգին վրայ կան շատ կարեւոր խնդիրներ, քաղաքական թէ զինուորական: Դեսպանները մասնաւորապէս պիտի քննեն Զօրսերու յառաջիկայ ժողովին վերաբերեալ խնդիրներ: Գերմանական հարցն ալ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ օրակարգին մէջ:

ԵՕԹԸ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ խարիսխներ տրամադրուած են Մ․ Նահանգներուն, Մարոքի մէջ, համաձայն տեղական թերթերու մէջ հրատարակուած լուրերու: Ամերիկեան աղբիւրէ եւս կը հաստատեն այս տեղեկութիւնը:

Խ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին Նախարարը Բշ․ օր երեք Արեւմտեան դեսպաններուն յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը, Զօրսերու ժողովի գումարման մասին: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Կը կարծուի թէ Խ․ Միութիւնը սկզբունքով համաձայն է ժողովին գումարման:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ այսօր (չորեքշաբթի) զեկուցում պիտի տայ Ազգ․ ժողովին առջեւ, Ամերիկայի մէջ կատարած ճամբորդութեան մասին:

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ հունգարական դեսպանատուներու եւ հիւպատոսարաններու պաշտօնեաները այսուհետեւ պիտի չկրնան նշանակուած շրջանակէ մը անդին ճամբորդել առանց մասնաւոր արտօնութեան: Փարիզի մէջ սահմանուած են երեք նահանգներու արտօնեալ մասերը: Աւելի անդին երթալու համար պէտք է դիմել արտաքին նախարարութեան, 48 ժամ առաջ: Արգիլուած են մասնաւորապէս Ֆոնթէնպլոյի շրջանը եւ Վերսայլի կարգ մը մասերը: Այս որոշումները տրուած են իբրեւ պատասխան Հունգարիոյ մէջ հաստատուած կաշկանդումներու:

ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մը պարագային եւ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, ամերիկեան բանակը պիտի կրնայ գործածել հրետանիի յատուկ հիւլէական ռումբեր, ինչպէս նաեւ հիւլէական հրթիռներ, որոնք հեռուէն պիտի լարուին ու հարուածեն մեծ ճշգրտութեամբ: Ռումբերը պատրաստ պիտի ըլլան մօտ ժամանակէն, իսկ հրթիռներու պատրաստութիւնը պիտի վերջանայ քանի մը տարիէն: Այս նոր զէնքերու առաւելութիւնը այն է, որ պիտի ծառայեն պատերազմական գործողութիւններու մէջ, թշնամիի հեռաւոր կեդրոնացումներուն դէմ եւ բնաւ պիտի չվնասեն դաշնակից զօրամասերուն:

1951ԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ պիտի չըլլայ, մարաջախտ Մոնթկոմըրիի նախատեսութեանց համաձայն: Զօր․ Այզընհաուըր եւս նոյն կարծիքն ունի:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Համազգային լսարանի հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ճաշարան Քօփարանեան 6 rue Maubeuge: Կը դասախօսէ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւթ․— «Հաստատումներ մեր մօտաւոր անցեալէն եւ ներկայէն»: Մուտքը ազատ է:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Շավիլի խումբի դասախօսական ժողովը՝ Աւարայրի ճակատամարտի 1500ամեակին առթիւ, այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը:

Երգչախումբը կ՚երգէ Վարդանանց շարականը, «Նորահրաշ Պսակաւոր» եւ ուրիշ ազգային երգեր: Կը հրաւիրուին Հ․ Յ․ Դ․ «Արցութեան»ի, Նոր Սերունդի ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ համակիր բարեկամներ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Լիոն Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ: Փետրուար 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, (8 rue Victorien Sardou): Կը ներկայացուի՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒԸ

Ղեկավարութեամբ դերասան Հայկասարի:

Ներկայացումէն առաջ կը խօսին Հ․ Կաթ․ Հովիւ Հ․ ՄՈՄՃԵԱՆ եւ Պ․ Յ․ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ:

Տոմսերը 200, 150 եւ 100 ֆրանք: Կրնաք ունենալ Ա․ Թաթուլեանէ, 46 rue Servient, Մ․ Միրզէէն, 194 rue Vendome, Ս․ Նաճարեանէ 55 rue Domer, Մ․ Տէր Պետրոսեանէ 39 Paul Bert եւ Ս․ Փողհարեանէ 70 rue Paul Bert:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Իմ հայրենեաց արեւ Վարդան» քառաձայն երկսեռ խումբի համար, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի երգացանկէն, Ա․ շարք, թիւ 1.— Մշակեց՝ Վ․ ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Դիմել հայ գրավաճառներու կամ երգչախումբի ղեկավարին․ W. SARXIAN, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ: Գին 100 ֆր․, փօսթի ծախքով 125 ֆր․:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր․ եւ Պ․ ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ․ ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր․ ԱՎՃԵԱՆի կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր․ ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր․ եւ Պ․ ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ․ ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր․ եւ Պ․ ԱՎՃԵԱՆ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ․— Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պօյաճեան ընտանիքին, իրենց մօր՝ Տիկին Սերոբեանի մահուան առթիւ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, 11 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ․ ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Թէրմինիւսի մէջ: Բացակաները նկատի կ՚առնուին:

ԻՍԻ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի վարիչներու դասընթացքը ամէն չորեքշաբթի, ժամը 20ին: Կը դասաւանդէ Պ․ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Ֆր․ Կ․ Խաչի ընդհ․ ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի պարահանդէսը Մարտ 11ին:

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Պլսէթրի Փաթրոնաժ Մունիսիփալի մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)

Բազմաթիւ երգերով, եօթը արար: Մուտքը 100 ֆրանք:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Պ․ ԳԱԲՐԻԷԼ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ Ալֆորվիլէն փոխադրուած է Փարիզ իր նոր դեղարանը՝ 97 Ave. Ledru – Rollin, Paris (XI):

Tél. ROQuette 24–20: Մէթրօ Bastille:

ՁԵԿՈՅՑ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փետրուար 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ քննիչ յանձնախումբը իր զեկուցումը պիտի տայ նոյն ատեն նոր ընտրելիներու ցանկը պիտի քուէարկուի: Կը հրաւիրուին բոլոր լուսաւորչական Հայերը: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 8 Février 1951 Հինգշաբթի 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6377–Նոր շրջան թիւ 1788

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄՆ ԱԼ ԿԸ ԴԱՐՊԱՍԵՆ

Ատենէ մը ի վեր, խորհրդային մամուլը սըրտառո՛ւչ տողեր կը նուիրէ Թուրքիոյ, գգուշանացնելով զայն «ամերիկեան աշխարհակալութեան չարիքներէն»:

Սլաքներ միշտ ալ կ'արձակուին Անգարայի կառավարութեան դէմ, բերանացի թէ գրաւոր: Բայց, աչքի կը զարնէ տեսակ մը գուրգուրանք, հոգածութիւն՝ Թուրք ժողովուրդին հանդէպ: Ամէնէն բուռն հրատարակութեանց մէջ իսկ, Մոսկուան եւ իր ուղեկիցները կը յորդորեն Թուրքին՝ սթափիլ եւ «շիտակ ճամբան» բռնել, փրկուելու համար:

Այս առթիւ վիճակագրական տեղեկութիւններ ալ կը հրատարակեն, ապացուցանելու համար Թուրք ժողովուրդին թշուառութիւնը, իբրեւ հետեւանք ներկայ քաղաքականութեան:

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», վերջերս դառնօրէն կը գանգատէր թէ «Թուրքիոյ վարիչ շրջանակները բանտերը կը նետեն խաղաղութեան համար պայքարողները»: Միւս կողմէ կը շեշտէր.

— «Հիւանդութիւնը, թշուառութիւնը եւ անօթութիւնը գլուխ առած կ'երթան: Հակառակ այս կացութեան, ազգային եկամուտին 60 առ հարիւրը յատկացուած է զինուորական ծախքերուն: Աշխարհակալ Ամերիկացիները կը կողոպտեն Թուրքերուն ազգային հարստութիւնը»: (Թուրք հեռագր. գործ. 31 Յունուար):

Թուրք մամուլին մէջ ալ պակաս չեն դառն գանգատներ՝ Ամերիկացիներուն դէմ:

Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն այն Թուրք հրապարակագիրներն ու սպաները որոնք յուսախաբ եղած են Մ. Նահանգներու տրամադրած օգնութիւններէն (դրամական, զինական, նիւթական):

Ասոնք այն վախն ունին թէ Թուրքիան մինակ պիտի մնայ, եթէ նոր աշխարհամարտ մը պայթի: Ամէն պարագայի մէջ, շատ ալ վստահ չեն թէ Ամերիկան կրակը պիտի նետուի ճակատագրական պահուն:

Անշուշտ Անգարան ալ նոյն մտահոգութիւնն ունի, երբ յամառօրէն կը պահանջէ մասնակցիլ Ատլանտեանի դաշինքին:

Վերջերս Թուրք յօդուածագիր մը կը տրտնջար թէ «Ամերիկա դեռ չի ճանչնար Թուրքիան»:

— «Թուրքիա որքան պէտք ունի Ամերիկայի, նոյնքան եւ Ամերիկան կարօտ է Թուրքիոյ օժանդակութեան: Քորէայի վերջին դէպքերը, ամերիկեան 8րդ բանակին փրկութիւնը թուրք զօրագունդին շնորհիւ՝ եկան ապացուցանել թէ Թուրքիան զանցառելի քանակութիւն մը չէ եւ անհրաժեշտ է գործակցիլ իրեն հետ»: (Հիւրիյէթ):

Ի՞նչ է յօդուածագրին ուզածը.

— «Թուրքիա որքան պէտք ունի զէնքի, նոյնքան եւ պէտք ունի ուտեստի: Ամերիկեան ձեռքը կ'երկարի մինչեւ Եւրոպայի նպարավաճառներուն խանութները, մինչ Թուրքիոյ միայն մեքենայ եւ կազմած կուտան: Ասիկա ուրիշ բան չէ, բայց եթէ խորթ զաւակ նկատել Թուրքիան»:

Դարմա՞նը, — «Կը փափաքինք որ Հանրապետութեան նախագահը անյապաղ Ամերիկա երթայ եւ Թրումընի հետ դէմ դիմաց բազմելով, բացէ ի բաց պարզէ Թուրքիոյ պահանջները եւ ակնկալութիւնները Ամերիկայէն»:

Տարակոյս չկայ թէ այս գանգատներն ալ ջուր կը հոսեցնեն բոլշեւիկեան ջաղացքը, «եղբայրական» խրատներ տալու համար Թուրք ժողովուրդին, որպէսզի չխաբուին Ամերիկացիներէն:

Նոյն քաղաքականութիւնը չվարեցի՞ն լման 25 տարի, միացեալ ճակատ կազմելով Մ. Քէմալի հետ, ընդդէմ «բուրժուա–կապիտալիստական իմպերիալիզմ»ին:

Այդ քստմնելի գործակցութեան շնորհիւ չէ՞ր որ ոտքի հանեցին կիսակործան Թուրքիան: Պարպել տուին Փոքր Ասիան եւ Կիլիկիան: Անխնայ տրորեցին մնունճար Հայաստանը, մինչեւ այսօր ալ «եղբօր բաժին» դարձնելով անոր պատմական հողերը…

Ահա նորէն նոյն սիրակցորդ գործակցութեան յիշատակներն են որ կ'արթննան, երբ Ամերիկան իր թեւին տակ առած է Թուրքիան, նոյն թիւրիմացութեամբ:

Ապացոյց՝ իրենց գրաւոր գուրգուրանքը եւ ուրիշ խորհրդաւոր երեւոյթներ:

Շ.

ԳԱՂՏՆԻ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ

Թուրք թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հրատարակեն, քաղելով արաբական թերթերէ (30 Յունուար).—

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը մեր կառավարութեան հաղորդած է Խ. Միութեան գաղտնի ծրագիրը՝ Թուրքիոյ դէմ: Այդ ծրագրին համաձայն, եթէ երրորդ աշխարհամարտ մը պայթի, Կարմիր բանակը Պարսկաստանի, Մուսուլի եւ Հալէպի ճամբով պիտի ջանայ կռնակէն պաշարել Թուրքիան ու վիժեցնել դաշնակից օժանդակութիւնը: Նկատելով որ արաբական երկիրները ի վիճակի չեն այդպիսի յարձակման մը առաջքը առնելու, հաւանական է որ ս[illegible]իական, ամերիկեան եւ թրքական ուժերը այ[illegible] դիրք բռնեն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ:

Այս հրատապ խնդիրը ձեռք առնու[illegible] նաեւ Արաբական Միութեան Գահիրէի խորհրդ. ժողովի ընթացքին:

ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ՀՈՍԱՆՔ

Ատանայէն կը հաղորդեն թէ Արաբական Միութեան Գահիրէի ժողովին մէջ, սուրիական ներկայացուցիչը արաբական միւս պետութեանց յանձնած է 22 յօդուածնոց յուշագիր մը, որուն 7րդ յօդուածը Թուրքիան ցոյց կուտայ իբրեւ Իսրայէլի զինակիցը եւ արաբական երկիրները կը հրաւիրէ աչալուրջ ըլլալ ոչ միայն Իսրայէլցիներուն, այլեւ Թուրքիոյ դէմ: Ըստ Սուրիոյ այս յուշագրին, յաչս Արաբական Միութեան ինչ որ է Իսրայէլը, նոյնն է Թուրքիան: Այս գաղտնի յուշագիրը կը ձգտի արաբական աշխարհի թշնամութիւնը հրաւիրել Թուրքիոյ դէմ: Սուրիոյ արտաքին նախարարութեան կողմէ պատրաստուած այս յուշագիրը բացէ ի բաց թշնամի կը նկատէ Թուրքիան:

Արաբները ցոյցեր կը կատարեն պարբերաբար, ետ պահանջելով Իսկէնտէրունը:

ՏԻԳՐԱՆ ԽԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ ԱՆՁՆԱՍՊԱ՞Ն ԵՂԱԾ Է

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք Ռէօյթըրի հետեւեալ հեռագիրը, որ քաշուած է Նիւ Եորքէն, Յունուար 31 թուականով.—

Աշխարհահռչակ հնախոյզ 83ամեայ Տ. Քէլէկեան երէկ Սէնթ Մօրից պանդոկի 27րդ յարկաբաժնին պատուհանէն վար նետուելով անձնասպան եղաւ: Բնիկ Պոլսեցի Քէլէկեան համբաւաւոր էր արուեստագէտներուն ընծայած մեծ օժանդակութեամբ:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը պատասխանելով երեսփ. ժողովին մէջ եղած հարցումի մը, յայտարարեց թէ այս միջոցին անօգուտ է Մոսկուա երթալ եւ բանակցիլ Սթալինի հետ, խաղաղութիւնը ապահովելու համար:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ դէմ թռուցիկներ ցրուած ըլլալու յանցանքով, ութական օր բանտարկութեան դատապարտուեցան 17 ամբաստանեալներ, բայց պատիժը յետաձգուեցաւ: Միեւնոյն ատեանը յունուար 26ին անպարտ արձակած էր ուրիշ 17 ամբաստանեալներ, որոնք նոյն յանցանքը գործեր էին: Դատախազութիւնը տարբեր մեկնութիւն կուտար 1848 Յունիս 7ի օրէնքին, երկու դատավարութեանց առթիւ:

ԱՆՊԱՐՏ արձակուեցաւ հեղինակ մը, Մոռիս Պարտէշ, որ «Նիւրընպէրկ եւ Աւետեաց Երկիրը» անուն գիրք մը հրատարակելով, խստօրէն քննադատած էր արձակուած մահավճիռները: Դատի քաշուած էր դիմադրական կազմակերպութեանց եւ հրեայ ռազմիկներու ընկերակցութեան կողմէ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'արդարացնէ մարդասպանութիւնը, բայց դատարանը եզրակացութեան չյանգեցաւ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը ցրուեց հրապարակային ցոյց մը զոր համայնավարները սարքած էին անգլիացի զօր. Ռոպըրթսընի դէմ (հրամանատար Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերու):

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ հինգերորդ փորձը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր, Լաս Վեկասի մէջ (Նեվատա, Մ. Նահանգներ), ահռելի ցնցումներ պատճառելով եւ փայլակներ արձակելով հարիւրաւոր մղոն հեռաւորութեամբ: Մասնագէտներ կը հաւաստեն թէ պայթիւնը աւելի սարսափելի էր քան Պիքինիի մէջ կատարուած փորձին ատեն:

ՊԱՐՍԿԱՀՊԱՏԱԿ մը, Միքայէլով (Հայ?) 89 կառք դորդ յանձնած էր կառապանի մը, Լիոնէն Փարիզ փոխադրելու համար: Ցանգուգն գողեր կառք նետուելով, թռցուցեր էին գորգերը (30 միլիոն ֆրանք): Առջի օր ապրանքը գտնուեցաւ թաքստոցի մը մէջ: Կը կարծուի թէ մէկ միլիոն ֆրանքի պարգեւը պիտի տրուի պատկան ոստիկանութեան:

Մոսկուայի պատասխանը Չորսերու ժողովի մասին

ԿԸ ՊՆԴԷ ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ, ԱՌԱՆՑ ԱՄԷՆ ԴՈՒՌ ՓԱԿԵԼՈՒ

Ինչպէս երէկ գրած էինք քանի մը տողով, արեւմտեան երեք կառավարութիւնները ստացան խորհրդային կառավարութեան պատասխանը, իրենց Յունուար 23 թուակիր ծանուցագրին: Պատասխանին առաջին մասը վիճաբանական բովանդակութիւն ունի: Խ. Միութիւնը միջազգային այժմու լարուած կացութեան պատասխանատու կը նկատէ արեւմտեան երկիրները եւ անոնց սպառազինման պատրաստութիւնները: Երկրորդ մասին մէջ, անգամ մը եւս անհրաժեշտ կը գտնէ Չորսերու ժողովին գումարումը: Իր գլխաւոր կէտերուն մէջ, խորհրդային ծանուցագիրը կ'ըսէ.—

1) Այժմու լարուած վիճակի բարձման համար մեծ կարեւորութիւն ունի Փոցտամի որոշումներուն գործադրութիւնը Գերմանիոյ ապազինման մասին: Այս գետնի վրայ չորս մեծ պետութեանց միջեւ տարակարծութեանց հարթումը մեծապէս պիտի նպաստէ անոնց յարաբերութեանց բարելաւման: Եւ սակայն, Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման շուրջ երեք արեւմտեան պետութեանց որոշումները, ինչպէս նաեւ Եւրոպական պետութեանց եւ Մ. Նահանգներու սպառազինութեանց յաւելումը, յարաճուն մտահոգութիւն կը պատճառեն այն բոլոր ժողովուրդներուն, որոնք կրեցին երկրորդ աշխարհամարտի թշուառութիւնները: Ահա թէ ինչու խորհրդային կառավարութիւնը, 1950 Նոյեմբեր 3ին, նախաձեռնութիւնըստանձնեց հրաւիրելու արտաքին նախարարներու ժողովը, որպէսզի քննուի Գերմանիոյ ապազինման խնդիրը: Խորհրդային կառավարութիւնը պատճառ մը չի տեսներ երկար ատեն յետաձգելու այս ժողովը:

2) Խորհրդային ծանուցագիրը, այնուհետեւ կը կրկնէ Կրեմլինի մեղադրանքները արեւմտեան երեք պետութեանց դէմ, որոնք «գլուխ վերցնելու» հնարաւորութիւնը կուտան Արեւմտեան Գերմանիոյ «ծայրայեղ զինապաշտներուն եւ վրէժխնդրութեան կուսակիցներուն»: Եւ, ըսելէ վերջ, թէ «անլուր համեմատութիւններ առած է սպառազինման ընթացքը շարք մը եւրոպական երկիրներու եւ Մ. Նահանգներու մէջ», ինչ որ կ'աւելցնէ միջազգային ձգտումը, կը շարունակէ.

— «Մինչ, այս կացութեան մէջ, Չորսերու ժողովը այս կամ այն պատճառով շարունակ կը յետաձգուի, ոչ թէ Գերմանիան չապազինուիր, այլ ընդհակառակն կը վերակազմուին գերմանական բանակն ու պատերազմական ճարտարարուեստը: Եթէ այս կացութիւնը երկարաձգուի, Չորսերու ժողովը պիտի գտնուի կատարուած իրողութեանց առջեւ, բան մը, որուն հակառակ է խորհրդային կառավարութիւնը: Այս քաղաքականութիւնը թերեւս կը համապատասխանէ յարձակողական այս կամ այն շրջանակի ցանկութեան, բայց խորհրդային կառավարութիւնը չի կրնար չըսել, թէ անհանդուրժելի է այդ ձեւով ստեղծուած կացութիւնը»:

3) Ֆրանսական կառավարութիւնը կարգ մը լուսաբանութիւններ ուզած էր: Եւ մասնաւորաբար հարցուցած էր, թէ խորհրդային կառավարութիւնը համաձա՞յն է քննելու Գերմանիոյ ապազինումէն զատ նաեւ ուրիշ խնդիրներ: Չէ ըսուած սակայն, թէ որ խնդիրներու մասին է խօսքը: Խորհրդային կառավարութիւնը կարելի կը գտնէ Չորսերու ժողովին կողմէ քննութիւնը նաեւ ուրիշ հարցերու, պայմանով որ անոնք քննուին Փոցտամի համաձայնութեան շրջագծին մէջ: Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսական այն դիտողութեան, թէ կարելի չէ Փրակայի յայտարարութիւնը վիճաբանութեան հիմ ընդունիլ, խորհրդային կառավարութիւնը պարզած է այս մասին իր տեսակէտը 30 Դեկտեմբեր 1950 թուակիր իր ծանուցագրին մէջ: Ինքնին հասկնալի է թէ արտաքին նախարարներէն իւրաքանչիւրը իրաւունք ունի ժողովին բերելու ամէն տեսակ առաջարկ, որ կը վերաբերի օրակարգով ընդունուած խնդիրներուն:

4) Ծանուցագիրը կը ճշդէ թէ արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն նախապատրաստական ժողովը իրաւունք պիտի չունենայ ըստէութեան քննելու օրակարգի հարցերը: Խորհրդ. կառավարութիւնը հակառակ չէ որ այս նախապատրաստական ժողովը գումարուի Փարիզի մէջ:

✕ Կը հաղորդուի թէ արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները Ուաշինկթընի մէջ պիտի խորհրդակցին՝ խորհրդային այս ծանուցագրին տրուելիք պատասխանը խմբագրելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՒՍԱՓԻՆՔ ԻՒՐԻՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱՑՈՒՄՆԵՐԷՆ

Կը յիշէք որ, վերջերս, «Արդիական Վէրքեր» խորագրին տակ, Պ. Հրանտ Ակոնայեան մեզի խօսեցաւ հայ ընտանիքին պահպանման սպառնացող զոյգ մը վտանգի մասին,— խառն ամուսնութիւն եւ ամուսնալուծում :

Պիտի չմաղեմ այդ երկար յօդուածաշարքը: Մի առ մի պիտի չքննեմ հոն արտայայտուած միտքերը: Պիտի չզանազանեմ անոնց հերքելին եւ անհերքելին: Պիտի չպաշտպանեմ այրերը կամ կիները: Ու վերջապէս, լեզուական եւ քերականական բծախնդրութիւն մը արժեցնելու դրդումով՝ պիտի չմատնանշեմ շնորհներ եւ սայթաքումներ: Անշուշտ, այդպիսի աշխատանք մը պիտի չըլլար անօգուտ :

Պ. Ակոնայեանի վերոյիշեալ գրգռումները հիմնական մեղանչում մը ունին, ինչ որ, սակայն, միայն իրեն յատուկ չէ: Գրեթէ ընդհանուր է ան:

Ուրեմն, խնդրոյ առարկայ յօդուածաշարքը պատրուակ մըն է պարզապէս :

Կարելի է չափազանցել, սաստկացնել, մեծ համեմատութիւններու հասցնել որեւէ իրողութիւն՝ վէպին մէջ, դիւցազներգութեան մէջ, երգիծանքին մէջ, ողբերգութեան մէջ, կատակերգութեան մէջ: Ինչո՞ւ համար չպնդել որ, ատիկա նոյնիսկ անհրաժեշտ պայման մըն է գրական այդ սեռերուն համար :

Նման չափազանցումներ տանելի են ճառին ալ մէջ, որով հարկ կ'ըլլայ յաճախ տպաւորել, յուզել, ցնցել զանգուածը, որպէսզի շարժում մը ստեղծուի, հանգանակութիւն մը արդիւնաւորուի, եւ կամ, քաղաքական, կրօնական, ընկերային որ եւ է հանդանակի շուրջ, որքան կարելի է, մեծաթիւ համակիրներ շահուին :

Իսկ հրապարակագրութիւնը եթէ ոչ բացարձակ, գոնէ յարաբերական իրողութեան քովէն պէտք է քալէ, կը կարծեմ: Գրգռումներու տեսակէն աշխատանք մը, որուն հիմք կը ծառայեն ընդհանրապէս վիճակագրական տուեալներ, ճշմարիտին եւ հարազատին միշտ քիչ մը աւելի, հետզհետէ աւելի հասնելու ձգտումէն զերծ պէտի չըլլայ, ըստ իս :

Եթէ ճիշդ է եւ պէտք է ընդունիլ որ, դպրոցէն ներս, առնուազն Սենեկայէն սկսեալ, դաստիարակին դերը գլխաւորաբար կը կայանայ տղաքը դէպի կեանք առաջնորդելուն մէջ, ոչ մէկ կասկած որ, կեանքէն ներս, հանրութեան հանդէպ այս անգամ, այդ պարտականութիւնը կ'իյնայ մամուլին, ուրեմն էապէս հրապարակագրին վրայ :

Հրապարակագիրն է հանրութեան առաջնորդը: Հրապարակագիրն է հանրութեան դաստիարակը :

Ի՛նչ մեծ եւ ծանր, այլ սակայն, վսեմ պարտականութիւն, ահաւոր պատասխանատուութեամբ մը պայմանաւոր:

Վա՜յ, ուրեմն, այն հանրութեան, որուն առաջնորդը կը քալէ ոչ թէ շիտակ, այլ ծուռ ու մուռ, աջ եւ ահեակ :

Չափի գաղափարին կամ զգացումին նկատառումը եւ կիրարկումը հանապազօրեայ հացն են հրապարակագրին: Ով որ զուրկ է այդ սնունդէն, կը թերանայ իր դերին մէջ :

Որքա՜ն թիւրիմացութիւններ, դառնութիւններ, անիրաւութիւններ ու աւերներ՝ չափի զգացումին բացակայութեան հետեւանքով :

Խառն ամուսնութեանց ակնարկելով, «Արդիական Վէրքեր» յօդուածաշարքը կը յայտարարէ որ «... քանդուած կամ քանդուելու ենթակայ բոյներուն թիւը ուղղահայեաց կը բարձրանայ »: Եւ կը դիմէ Տիկին Էլէն Բիւզանդին, որպէս զի « հնչեցնէ ահազանգը »:

Իրո՞ք այդ թիւը ուղղահայեաց կը բարձրանայ: Համոզուած չենք ատոր: Ճշգրիտ վիճակագրութեան մը պիտի դիմանա՞ր այդ անզգոյշ հաստատումը :

Յետոյ, հասնելով հայ ընտանիքին գոյութեան սպառնացող երկրորդ վտանգին, վերոյիշեալ յօդուածաշարքը մեզ կը վարակէ, հետեւաբար կ'ահաբեկէ, «ամուսնալուծումներու համաճարակով»: Ի սէ՜ր Աստուծոյ, ուրկէ՞ բուսաւ այդ իրողութիւնը,— ամուսնալուծումներու համաճարակ: Կարելի՞ է հիմնաւորել այդպիսի յայտարարութիւն մը: Չեմ կարծեր :

Ծանօթ տասնեակ մը պարագաներու գննութեամբ, ոեւէ հրապարակագիր իրաւունք չունի խօսելու «ամուսնալուծումներու համաճարակի » մը մասին, եւ ապա, աւելցնելու թէ՝ « հօս յանցանքին մեծ բաժինը կ'իյնայ աղջիկներուն վրայ»:

Ծանրակշիռ բառեր գործածելէ առաջ, ծանօրէն խորհիլը շատ կարեւոր է, կը թելադրէն մեզի չափի զգացումը եւ ողջմտութիւնը :

Ու յօդուածաշարքը կը շարունակէ. «... Ամուսին, զաւակ ձգելով հեռացող կիներու թիւը մեծ է»: Թիւը մե՞ծ է: Այսինքն՝ քանի՞ հոգի :

Հի՞նգ: Տա՞սը: Քսա՞ն: Մեծը մեծի՞ առումով գործածուած է, թէ՞ չնչինի :

Թոյլ տուէք որ, չակերտենք նաեւ հետեւեալը. «Զարիքը մեծ է ու համայնաբոյժ դեղ չենք տեսներ »:

Ո՛չ, չարիքը մեծ չէ: Ոչ միայն բնաւ մեծ չէ, այլ նոյնիսկ շատ աննշան: Պիտի մաղթէի որ, ան քիչ մը մեծնար: Ու մենք ատիկա նախախնամական բարիք մը նկատելով, «համայնաբոյժ դեղ » փնտռելու չելլէինք :

Կը խորհիմ թէ հօս, մեր այս հայ իրականութեան մէջ, բաւարար չէ քանդուող բոյներուն թիւը: Դեռ գոյութիւն ունին ընտանիքներ, որոնք արժանի են քանդուելու: Ընտանիքներ՝ որոնց այրերը, հայր կամ ամուսին, ոչ մէկ դեր կը կատարեն, ոչ մէկ պատասխանատուութիւն ստանձնած են, հետեւաբար, ներկայութեան ոչ մէկ իրաւունք ունին : Ընտանիքներ՝ որոնց կիները, մի միայն իրենց ամուսինները փճացնելու մասին կը խորհին, հոգեկան կապ չունին անոնց հետ, եւ գրեթէ մայր չեն իրենց զաւակներուն :

Ըսէք, խնդրեմ, ինչո՞ւ համար, դուռը չձգդուին անարժան հայրերը կամ ամուսինները, եւ չերթան չկորսուին այդպիսի կիները կամ մայրերը.

Ըստ իս, չարժեր ամուսնալուծումներով զբաղիլ :

Մտահոգուինք եւ զբաղինք բոլոր այն բոյներով, որոնք երբեք քանդուելու մասին չեն մտածեր: Որոնք մեր ազգային շէնքին սիւներն են: Կը գիտակցին ատոր: Կը յարատեւեն դրական գործունէութեամբ մը: Բուն կը փախցնեն իրենց զաւակներուն հայկական դիմագիծը աղարտելու կոչուած սպառնալիքներուն պատճառաւ :

Այո, մտահոգուինք եւ զբաղինք շատ աւելի կենսական ուրիշ հարցերով :

Ինչո՞ւ համար, գրեթէ ընդհանրապէս, հայ մեծատուններուն զաւակները հայ չեն մեծնար : Խզած են իրենց կապերը: Չեն յաճախեր հայկ. դպրոցներ, կը խուսափին հայկական հանդէսներէ, կազմակերպութիւններէ :

Ինչո՞ւ համար, հայ ընտրանիին զաւակները, հայ մտաւորականներուն զաւակները, հայ գրագէտներուն զաւակները, հայ ուսուցիչներուն զաւակները հայերէն չեն խօսիր, հայերէն չեն կարդար, հայերէն չեն գրեր :

Ինչո՞ւ համար, գրեթէ ընդհանրապէս, հայ աղջիկները մանչերէն աւելի ամրապէս կապուած չեն ըլլար հայ իրականութեան: Ահաւասիկ, շատ կարեւոր խնդիր մը, որուն շուրջ քննութենէն պիտի բխէր, հաւանաբար, հետեւեալ բանաձեւը.

— Ի գին ամէն դժուարութեանց, հայ ընտանիքէն ներս, շատ աւելի մեծ հոգածութեամբ, ուշադրութեամբ եւ յարատեւութեամբ զբաղելու է աղջկանց տոհմային դաստիարակութեամբը, քան թէ մանչերուն միեւնոյն ձեռնարկովը:

Ու դեռ, որքան ուրիշ խնդիրներ, նոյնքան կենսական :

Այս գրուածքը դաս մը տալու յաւակնութենէն չծնաւ: Այլ ձգտեցաւ գրողներու ուշադրութեանը յանձնել պարզ ճշմարտութիւն մը,— եզական երեւոյթի մը, մասնակի երեւոյթի մը, սահմանափակ երեւոյթի մը ընդհանրացումը սխալ է, վնասակար է, վտանգաւոր է, անպէտ է եւ բացասական մեթոտ մըն է աշխատանքի :

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Ցեղասպանութիւնը եւ հայկական ջարդերը

Առաջին յօդուածով պատմեր էի մեր հանդիպումը իրաւագէտ Պ. Լեմքինի հետ, որ հիմնադիրը հանդիսացաւ Ցեղասպանութեան օրէնքին : (Յառաջ, 14 Յունուար).

Ուզելով գոհացում տալ հայկական ջարդերու մասին ուղղած հարցարանին, յիշեցուցի նախագահ Ուիլսընի պատմական ճառը՝ Վերսայլի համագումարին մէջ, 1915ի Հայաջինջ Սարսափներու մասին :

— « Թուրքիա անպատիւ անձերու, ոճրագործներու, ամբարտաւան գողերու եւ անզգամ հարստահարիչներու ճշմարիտ աղբանոց մը եղաւ: Բայցէրն արժանի դաշնակից մը եղաւ անզգամ Հայկական ջարդերը անհրաժեշտ կը դարձնեն վանել եւրոպական Թուրքիայէն այդ աղտոտ եւ ապիկար աւազակը: Հայերը պէտք է ունենան այն ինչ որ պատմութիւնը իրենց պարտական է: Անոնք Թուրքերէն աւելի ապրելու իրաւունք ունին... եւ գիտեն իրենք զիրենք կառավարել անվիճելի բարեմասնութիւններով: Վաղ թէ ուշ, Թուրքերուն ոճիրները պիտի դատուին դատարաններու առջեւ եւ իրենց գողօնները պիտի վերադարձուին իրենց իսկական տէրերուն»:

Յիշեցի ուրիշ օրինակ մը եւս,— այն խօսքերը զոր արտասանած էր Հիթլէր:

Երկրորդ աշխարհամարտի առաջին շրջանին, երբ Գերմանիոյ դիկտատորը ջարդել կուտար Լեհերը, Հրեաները եւ երբ դիտել կուտային թէ պատասխանատու պիտի մնայ պատմութեան առջեւ, կը պատասխանէր.

— « Ինչ պատիժ, կրեցին անոնք որ Հայերը ջարդեցին անցեալ պատերազմին: Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ անոնցմով: Եթէ յաղթենք, ոչ ոք կրնայ խօսք մը իսկ ընել մեր կատարած ջարդերուն մասին: Եթէ յաղթուինք, մեր չկատարած ջարդերն ալ մեզ պիտի վերագրեն, ինչպէս ըրին անցած պատերազմին, Պելժիոյ մէջ: Ատոր համար առանց կարեւորութիւն տալու «պատասխանատուութեան» տեսակէտին, պէտք է ընենք այն ինչ որ վայրկեանը կը պարտադրէ »:

Երկու տարբեր խառնուածքով պետական անձնաւորութիւններու այս յայտարարութիւնները հիմ առնելով, տուինք Լեմքինի հարցարանին պատասխանը, Թուրք կառավարութեան եւ հայ ժողովուրդի դարաւոր յարաբերութեանց մասին : Բացատրեցինք թէ ինչո՛ւ Թուրք պետութիւնը ուզած էր այդ զանգուածային ջարդը կազմակերպել: Այս առթիւ յիշեցինք արաբ պատմագիր Հալիլ Կանէմի խօսքը, գրուած 1904ին, «Les Sultans Ottomans» խիստ շահեկան գրքին մէջ եւ ուր կ'ըսէ. — Չկայ ոչ մէկ Սուլթան, Ղազի Օսմանէն մինչեւ Ապտիւլ Համիտ, որ ջարդ կազմակերպած չըլլայ: Զարմանալի չէ որ Ապտիւլ Համիտ իր նախորդներէն աւելի վայրագ եղած է, քանի որ իրմէ առաջուան ջարդերը ոչ միայն անպատիժ մնացած, այլ եւ միշտ վարձատրուած են»:

Ուրեմն ինչպէս իր հրամայած ջարդերը, ինչպէս անկէ վերջ Ատանայի եւ անցեալ պատերազմին Հայկական ամենամեծ նախճիրը, եւ նախորդ ջարդերը անպատիժ մնացած, քաջալերուած, վարձատրուած ըլլալով, Հիթլէր ալ կը համարձակէր այդպիսի տմարդի խօսք մը ընել եւ ջարդել Հրեան, Լեհը, Ուկրայնացին, կամ Ռուսը :

Լէմքինէ մեր այս մէջբերումը համապատասխան գտած էր Ցեղասպանութեան օրէնքին հիմնաւոր եւ իրաւական պատճառաբանութեան: Այսպէս ալ յիշուած է հետեւեալ Ազգերու ժողովին իր կողմէ ներկայացուած առաջին տեղեկագրին մէջ :

Գալով Թրքական պետութեան ուղղակի պատասխանատուութեան վերաբերող վաւերաթուղթերուն, ցոյց տուինք իրեն Անգլիոյ արտաքին Նախարարութեան Կապոյտ Գիրքը, խմբագրուած՝ Ճէյմս Պրայսի կողմէ, ինչպէս եւ դեսպան Մորկընթաուի երկհատոր մեծ աշխատութիւնը, Լեփսիուսի երկու գրքերը, Պալաքեան եպս.ի յուշերը: Լեմքինը առաջնորդեցին Բարեգործականի Մատենադարանը, ուր՝ Պ. Արամ Անտոնեան իր գրքէն ցոյց տուաւ կարգ մը հեռագրերու պատճէնները Կ. Պոլսէն, կառավարութենէն եւ Իթթիհատի կեդրոնէն Հայաջինջ սարսափներու մասին : Այս առթիւ իր տրամադրութեան տակ դրուեցան կարգ մը գիրքեր :

Գալով Եւրոպացիներու պատասխանատուութեան, այդ առթիւ շատ մը փաստաթուղթեր ցոյց տալէ վերջ, առաջնորդեցինք Պ. Լեմքինը Տիկին Խօսրովեանի բնակարանը: Տիկինը մեծ ազնուութեամբ տրամադրեց իր անմոռանալի ամուսնոյն՝ Պ. Հմայեակ Խօսրովեանի կարգ մը յուշերը, ձիվանշիրի սպանութեան դատին բոլոր մանրամասնութիւնները եւ մասնաւորապէս իր պաշտպանողականը որ հիացում պատճառեց թէ իրաւագիտական եւ թէ լեզուական տեսակէտով:

Այդ կարեւոր վաւերաթուղթը լուսանկարուեցաւ, եւ յարգելի իրաւագէտը միասին տարաւ դէպի Ամերիկա, իբրեւ «ամէնէն թանկարժէք աղբիւրը»: Այս առթիւ Խօսրովեան քոյրերը ամէն զոհողութիւն յանձն առին, այդ աշխատութիւնը ներկայացնելու այնպէս ինչպէս պէտք էր, եւ ինչ որ կարեւորն է, աննշան ծախքով մը,— հազիւ 2500 ֆրանք :

Գալով վերջին երկու հարցումներուն այնտեղ ալ ցոյց տրուեցաւ թէ ինչպէս յեղափոխական կազմակերպութիւն մը ստանձնեց մաքրել գլխաւոր ջարդարարները, իբրեւ հաստատում ազգային արժանապատուութեան, ինչպէս դետին փռեց քանի մը հրէշներ, եւ ինչպէս մնացած 82 յայտնի ջարդարարներ ազատելու համար ազգային վրէժէն, մասնաւոր հսկողութեամբ, օդափոխութեան տարուեցան Մալթա, ուր միայն, հետզհետէ ազատ արձակուեցան, որպէսզի անոնք միանան Մուսթաֆա Քէմալին... Այս լուսաբանութիւնը մեծապէս գոհ ձգեց Լեմքինը, որ ըսաւ.— «Ահա ճիշդ այդ կէտը կ'ուզէի գտնել, եւ պիտի ճշդեմ զայն թէ տեղեկագրին եւ թէ աշխատակցութեանս մէջ»:

Ասոնցմէ զատ իբրեւ յաւելուած տուինք իրեն՝ Ատանայի ջարդին մասին մանրամասնութիւնները, քաղելով Արշակուհի Թէոդիկի գրքէն, եւ հայ բողոքականներու տեղեկագրերէ եւ մասնաւորապէս թարգմանելով երեսփոխան Յակոբ Պապիկեանի պաշտօնական բայց գաղտնի մնացած տեղեկագիրը ամբողջապէս :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Ընկ. Շ. Միսաքեանի դասախօսութիւնը

Յունուար 26ի շաբաթ երեկոյեան տեղի ունեցաւ «Համազգային»ի Լսարանի երկրորդ դասախօսութիւնը, ի ներկայութեան երկսեռ հետաքրքիրներու բազմութեան մը, որուն մէջ կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէին Նոր Սերունդի երիտասարդուհիներն ու երիտասարդները: Դասախօսն էր ընկեր Շ. Միսաքեան, որ իր նիւթը — «Ազգային գաղափարը արեւմտահայ մամուլին մէջ» (1812—1865)— վերլուծեց շահեկան դասաւորումով մը, պարզելով ծագման ու զարգացման այն փուլերը, որոնք այդ շրջանի «հայկական մամուլի» — տարեգիրներու եւ «գազէթա»ներու — յատկանիշը հանդիսացան:

Դասախօսը հետեւեալ գլուխներուն բաժնած էր նիւթը.— 1. Ի՞նչ կը հասկնային լրագիր ըսելով.— 2. Ի՞նչպէս եւ որո՛նք կը խմբագրէին.— 3. Գլխաւոր կեդրոնները.— 4. Լեզուն Հնդկաստանի մէջ՝ նախ աշխարհաբար՝ պարսկաձեւ քերականութեամբ, յետոյ գրաբար: Վենետիկի եւ Պոլսոյ մէջ՝ Թրքախառն աշխարհաբար:

Դասախօսութիւնը հիմնուած էր խղճամիտ պրպտումներու վրայ, որոնք ի յայտ կը բերէին այդ շրջանի թերթերուն լեզուական խառնուրդը, եւ բովանդակութիւնը: Առաջին շրջանին, բովանդակութիւնը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ իրերայաջորդ քաղաքական, գիտական եւ այլ նորութիւններու յապաղած արձանագրութիւնը նախ իբրեւ տարեվերջի կամ տարեմուտի ամփոփում եւ ապա իբրեւ պարբերական արձագանգ: Ազգային գաղափարի աղօտ նշոյլներ միայն: Հետզհետէ ձեւ կ՚առնէին հետեւեալ գաղափարները,— Հայրենասիրութիւն, եղբայրասիրութիւն, միաբանութիւն: Լեզուն միշտ ի պատուի, իբրեւ ազդակ ազգի յարատեւութեան: Ուշագրաւ քարոզութիւն մը մղուած է այդ շրջանին, ամրապնդելու համար այս մտածողութիւնը հայ ժողովուրդին մօտ: Եւ արդիւնքը այն եղած է, որ աստիճանաբար բարեչրջուած է մինչ այդ գործածուող աղճատ հայերէնը:

Դասախօսը թուեց այն սկզբնական վառարանները, որոնք հայկական լրագրութեան կեդրոնները հանդիսացան,— Վենետիկ, Զմիւռնիա, Հնդկաստան, Փարիզ եւ մանաւանդ Կ. Պոլիս: Լրագրական ձեռնարկները արդիւնք էին, այդ վայրերու մէջ, ընդհանրապէս հաւաքական նախաձեռնութեանց եւ կը հրատարակուէին զանազան մշակութային ընկերութեանց կողմէ, ինչպէս Արշարունեաց, Արագածունեաց ընկերութիւնները: Պոլսոյ Պատրիարքարանն ալ ունէր իր պարբերաթերթը, (Հայաստան, Մասիս) որ տարածուած էր Թուրքիոյ հեռաւոր գաւառներուն մէջ: Եւ աւելին: Պատրիարքարանը դարձած էր տեսակ մը գրաքննական կեդրոն, որ ուղղութիւն կուտար հայկական հրատարակութիւններուն եւ մինչեւ իսկ, անսաստումներու պարագային, կը խափանէր զանոնք:

Նիւթը այնքան ընդարձակ էր, որ ընկեր Շ. Միսաքեան խոստացաւ քանի մը ուրիշ դասախօսութիւններ ալ ընել յառաջիկային, ծանօթացնելու համար 19րդ դարու հայ լրագրական կեանքը եւ հայերէնի զարգացումը, աւելի մանրամասնօրէն: Պատասխանեց նաեւ եղած զանազան հարցումներու:

Դասախօսութենէն վերջ տեղի ունեցան հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ եւ հաւաքոյթը փակուեցաւ գիշերուան ժամը 11ին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Ցարգելի իրաւագէտը այնքան գոհ էր այս աղբիւրներէն եւ անոնց բնագրէն եղած թարգմանութիւններէն որ, ուզեց այդ կարգի փաստեր ճարել նաեւ 1893 — 1896ի ջարդերու մասին, խոստանալով այդ աշխատանքը կատարողը նշանակել Եէյլի համալսարանին մնայուն թղթակից. ինչ որ մոռցուեցաւ ...

Կ՚ուզէինք որ Հայերուն ի նպաստ իր կատարած այդքան ծանր աշխատանքին փոխարէն, իբրեւ նուաղագոյն երախտագիտութիւն, ճաշ մը, կամ գոնէ թէյասեղան մը տրուէր իրեն ի պատիւ: Դժբախտաբար մեր ազգային մարմինները չհամարձակեցան, վախնալով որ ատիկա գէշ ազդեցութիւն կ՚ընէ... Մոսկուայի մէջ: Պ. Լեմքին վերջին օրերը ծանրապէս հիւանդացաւ եւ ամերիկեան հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, որով կարելի չեղաւ դեռ պակաս մնացած մասերը չարունակել: Տասնըհինգ օր մնալէ վերջ հիւանդանոցը, հազիւ քիչ մը ապաքինած, օդանաւով Ամերիկա փոխադրուեցաւ:

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Գաղութէ գաղութ

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմի մէջ Հ. Յ. Դ. 60ամեակը տօնուած է Դեկտեմբեր 17ին, ի ներկայութեան աւելի քան 500 ունկնդիրներու: Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը բերած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորակազմ երգչախումբը, որ կը բաղկանայ 30 անդամներէ, ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձում Գալայճեանի: Հանդէսը բացուած է պետութեան եւ Դաշնակցութեան քայլերգներով: Ընկեր Յ. Էթեէմէզեան ըրած է բացման խօսքը, պարզելով հայ յեղափոխութեան բերած մեծ նպաստը մեր ժողովուրդին, որ կ՚ապրէր դժոխային պայմաններու մէջ, կորսնցուցած իր ինքն ու պատիւը: Գլխաւոր բանախօսն եղած է ընկեր Վահան Փափազեան (Կոմս) որ բացատրած է թէ ինչ պայմաններու մէջ ստեղծուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, թէ ինչպէս յեղափոխութիւնը յաջողած էր յեղաշրջել հայ ժողովուրդին մտայնութիւնը, երէկուան ստրուկ Հայէն կերտելով հերոսական փաղանգը Ֆէտայիներուն: Այդ զոհաբերութեանց արդիւնքն եղաւ Հայաստանի Անկախութիւնը, որ սակայն ճզմուեցաւ մուրճին եւ մանգաղին մէջեւ, երկու տարուան գոյութենէ վերջ: Փակման խօսքին մէջ ալ, ընկեր Կոմս խրախուսած է ներկաները վառ պահել իրենց ազգային գիտակցութիւնը, մինչեւ որ հայ ազգը հասնի իր սրբազան իտէալին՝ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանին:

✕ Ամմանի մէջ (Յորդանան) Հ. Յ. Դ. 60ամեակը տօնուած է մեծ շուքով, Դեկտեմբեր 17ին: Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիներն ու երէցները կը հսկէին կարգապահութեան: Հանդէսին մասնակցած են բոլոր ազգային մարմիններն ու միութիւնները, ինչպէս եւ յարանուանութեանց պետերը: Հանդէսը բացուած է Յորդանանի արքայական քայլերգով և «Մշակ բանուորով», «Ռուբինա» օրիորդներու երգչախումբին կողմէ: Օրուան նախագահը, ընկ. Յովիկ Էթեէմէզեան իր բացման խօսքին մէջ բացատրած է թէ «Դաշնակցութիւնը, պարտուած թէ յաղթական, միշտ կեցաւ իր ժողովուրդի կողքին: Դաշնակցութեան գաղտնիքը անոր զոհաբերութեան ոգին է եւ իր խոնարհ հերոսներուն արիւնը: Այսօր ալ Դաշնակցութիւնն է մեր մէջ միակ ուժը եւ պիտի շարունակէ իր դերը, մինչեւ որ իրականանայ մեր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը»:

Ապա ճառ մը խօսած է ընկեր Կոմս, շեշտելով թէ վաթսուն տարին քաղաքական կուսակցութեան մը համար մեծ բան է արդէն: Արեւմուտքը եւ բոլոր օտարները Հայր ճանչցած էին իբրեւ վաճառականութեան համար ծնած ժողովուրդ: Հապա՞ հայ հողէն ծնած Սասունցի Դաւիթն ու Մհերները... Այդ տիտանները, որոնք ծնան Սասնոյ եւ Մոկաց աշխարհին մէջ եւ ապրեցան ու ապրեցուցին Հայը: Մենք ունեցանք Կարմիր Վարդաններ որոնք արհամարհեցին բիրտ ուժը, ինկան փիղերու ոտքերուն տակ, բայց կանգուն պահեցին հայ ազգը: Եկան նորագոյն հերոսներ, Դաւիթ Բէկեր, Յովնան մը Սասնոյ մէջ, որոնք խանդավառեցին ժողովուրդը՝ պայքարի մղելով զայն ի պաշտպանութիւն ընտանիքի, կրօնքի եւ ազգի: Մեր մէջ կրքոտ տարր մը կայ որ կ՚ըսէ .— «Այս կռիւները Հայը դէպի մահ կը տանին»: Վայրկեան մը անդրադարձէք ԺԸ. դարու իրադարձութեանց: Անոտէր հայ ժողովուրդը 600 տարուան իր Ռաեայի վիճակէն փրկելու համար էր որ գաղափարապաշտ բուռ մը «խենթ»եր ոտքի ելան: Անոնք մտան Երկիր, բոնկցուցին յեղափոխութիւնը եւ իրենց առաքելութիւնը գլուխ հանելէ առաջ, այդ փշոտ ճանապարհին վրայ ինկան անհաւասար պայքարի մը մէջ:

Ազգը կորսնցուց փաղանգը երդուեալներու եւ նուիրեալներու եւ ծաղիկ երիտասարդութեան վրտիտ ուսերուն վրայ մնաց գործին ծանրութիւնը:

Դաշնակցութիւնը ապրեցաւ, որովհետեւ անոր խոնարհ հերոսները գիտակցական մահը ընտրեցին «Մահ գիտացեալ անմահութիւն է»: Դաշնակցութեան ուժը այն էր, որ կազմակերպուած դուրս եկաւ: Պէտք էր մտքերու մէջէն արմատախիլ ընել հատուածական կործանարար ըմբռնումներ: Նուիրեալներու թափած արիւնը իբրեւ շաղախ ծառայեց անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմերուն: Ինչպէս Քրիստոս 19 դարէ ի վեր կ՚ապրի, պիտի ապրի նաեւ Դաշնակցութիւնը, որովհետեւ երկուքն ալ կը հաւատան իրենց քարոզած վարդապետութեան: Դուք պէտք է մնաք մեր պապենական աւանդութիւններն ու սովորութիւնները ամուր բռնած: Դուք դարաւոր պայքարներու մէջ թրծուած, պիտի դիմագրաւէք նորանոր դժուարութիւններ եւ պիտի տոկաք: Դուք այս հիւրընկալ երկրին մէջ պիտի պայքարիք կեանքի դէմ, իբր օրինապահ քաղաքացիներ, մինչեւ որ առասպելական Սասունցի Մհերը քանդէ իր բանտի դուռները՝ գալու եւ փրկելու համար Հայաստան շխարհը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՅ ԳՈՐՆԷԼԻՈՆ

Չէի ուզեր վիրաւորել զինքը, կատակելու ձեւով ըրի շարժումը: Գորնէլին կաս-կարմիր եղաւ: Ոչինչ ըսաւ բայց այդ օրէն սկսեալ զգացի թէ կ՚ատէր զիս: Եւ այսպէս, փոքրիկ, յաճախ ծիծաղելի պատճառներ կրնան ամէնէն անհաճոյ հետեւանքներ ունենալ: Այդպէս եղաւ ներկայ պարագային մէջ:

ԻՆՁՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

Ատենէ մը ի վեր արդէն Կիկերոն իր անձնական բանալին ունէր դեսպանին արկղը բանալու համար: Առաջին անգամէն յարմարած էր բանալին, պէտք չէր եղած որեւէ բարեփոխման եւ սակայն արդիւնքը ճշգրիտ էր, բաղդատմամբ Դեկտեմբեր ամսու իր հրաշագործութեանց: Տարուան այդ եղանակին, Սըր Նիչըլ Հիւկէսըն յաճախ կ՚անցնէր գերմանական դեսպանատան առջեւէն, իր [illegible] մութ կապոյտ ռոյս-ռոյսով, կ՚երթար Անգարայի ռատիօկայանը կէսօրէ վերջ, միշտ նոյն ժամուն:

Այնտեղ երկու ժամ դաշնակ կը նուագէր: Իր մեծագոյն զբօսանքն էր այդ, տենդագին աշխատանքի ժամերէ վերջ: Յետոյ նոյն ճամբով կը վերադառնար: Պատուհանէս կը դիտէի յաճախ իր պտոյտները: Գիտէի թէ Կիկերոն առիթէն կ՚օգտուէր լուսանկարելու համար:

Յանկարծ Կիկերոն շատ զգուշաւոր դարձաւ: Պատճառներ չէին պակսեր արդարեւ: Կիկերոն չէր գիտեր տակաւին, թէ Գերմանիոյ դեսպանը չէր կրցած լեզուն բռնել, բայց անոր արդիւնքը զգաց Անգլիացիներու կողմէն: Գիշեր մը երբ միասին էինք, երկարօրէն խօսեցաւ այդ մասին ինծի:

Յունուարի կէսին, ըսաւ ան, հոս ղրկեցին հակա-լրտեսական մասնագէտներ, որոնք խորհրդաւոր գործունէութեան մը լծուած են դեսպանատան մէջ: Մասնաւոր հրահանգներ կը տրուին գաղտնի փաստաթուղթերու հսկողութեան համար: Կարծես թէ դեսպանատան պաշտօնէութեան մէջ լրտես կը փնտռեն: Ահազանգի գործիքներ հաստատուած են գաղտնի դրամարկղներուն վրայ: Դեսպանատան զանազան սպասարկութեանց մէջ գոց դռներու ետին կ՚աշխատէին, ծածկելով նոյնիսկ լոյսերը:

Բնականաբար, աչքովս չտեսայ, Կիկերոնն էր որ տուաւ ինծի բոլոր այս մանրամասնութիւնները, որոնք ուղղակի կապուած էին դէպքի մը որ միշտ պահուեցաւ իրմէ: Պէտք է խորհիլ սակայն, թէ բաւական բան հասկցեր էր ինքն իրմով, քանի որ գիտէր թէ ով էին Լոնտոնի այդ պարոնները եւ ինչ ընելու եկած էին Անգարա: Զգաց թէ դղրդիւն ըլլալու էր ամէն ատենէ աւելի:

Այդ պահուն, Կիկերոն վերջ տալու էր իր վտանգաւոր գործին եւ մեկնելու էր: Մեծ գումարի մը տիրացած էր եւ որեւէ երկրի մէջ կրնար պերճաշուք կեանք մը վարել:

1943ի վերջերը, Կիկերոն ստացած էր 200.000 սթերլինէն աւելի: Բայց մարդ քանի դրամ ունենայ, այնքան աւելի կ՚ուզէ ունենալ: Ճշմարտութիւն մըն է այս, որուն հակառակը չկրցաւ ապացուցանել Կիկերոն, բայց եւ չկրցաւ նախատեսել հետեւանքները: Ուստի ճակատագիրը գտեւեց զայն:

Երբ իր իսկ բերնէն իմացայ թէ Լոնտոնի հակալրտեսական կազմակերպութենէն մարդիկ եկած էին Անգարա, զգուշութիւն յանձնարարեցի Կիկերոնին: Խրատեցի զինքը եւ պնդեցի որ դադրեցնէ իր վտանգաւոր աշխատանքը, որովհետեւ կուժը աղբիւրէն ճամբան կը կոտրի:

Բայց Կիկերոն, որ առհասարակ կոյր հաւատք ունէր վրաս, չուզեց մտիկ ընել ինծի: Գործէն քաշուելու առիթը փախցուց: Շատ զօրաւոր էր իրաքանչիւր նոր «ֆիլմ»ի համար 10.000 սթերլին գրպանելու փորձութիւնը:

Խաչանիշ մը պէտք է դնել Յունուար 14ին վրայ, որովհետեւ այդ մեծ օրուան մէջն էր, որ Կիկերոն տուաւ փայլուն ապացոյցը իր «վաւերականութեան» որուն մասին միշտ կասկած ունէին Պերլինի պարոնները:

Դեկտեմբերի վերջին օրերուն, Կիկերոն բերած էր «ֆիլմ» մը, որ կը վերաբերէր Թէհրանի մէջ տրուած զինուորական որոշումներուն: Պալքանեան բոլոր մայրաքաղաքները մի առ մի պիտի ենթարկուէին զանգուածային օդարշաւներու: Մահուան պարը պիտի սկսէր Յունուար 14ին, Սոֆիայի ռմբակոծումով:

(Շար.)

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ ՄԷՋ

Վիէննայի « Նոյէ Վինըր Թակէսցայթունկ» կը տեղեկանայ, թէ Չեխոսլովաքիոյ հանրապետու – թեան նախագահը, Պ. Քլէման Կոթվալտ ոստի – կանական հսկողութեան տակ առնուած է, « ան – չուշտ այն պատճառով , որ մեղադրուած է նախ- կին արտաքին նախարար Պ. Վլատիմիր Քլեմեն – թիսի՝ երկրէն փախուստին օգնած ըլլալուն հա – մար»: Կոթվալտ եւ Քլեմենթիս շատ մտերիմ բա- րեկամներ էին եւ վերջերս երկար խօսակցութիւն- ներ ունեցած են: Զրոյցի մը համաձայն, նախա – գահը զգուշացուցած էր Քլեմենթիսը, յայտնելով թէ մօտերս պիտի ձերբակալուի գաղտնի ոստի – կանութեան կողմէ: Այս զգուշացումին վրայ ալ, փախած է Քլեմենթիս :

Այս վերջինի անյայտանալէն վերջ, կուսակ – ցութենէն վտարուած եւ ձերբակալուած է արտա- քին առեւտուրի փոխ նախարարը, Տոքթ. Եօնաս: Ձերբակալուած է նաեւ Սլովաքիոյ նախկին ներ – քին նախարարը, Տոքթ. Օքալի: Ու վերջապէս , փախած է 4րդ զօրաբաժնի սպայակոյտի պետը Վլատիսլավ Վավէրքի :

Երկուշաբթի օր Փրակա հասած է Խ. Միու – թեան փոխ վարչապետներէն եւ Փրակայի նախկին խորհրդային դեսպանը, Պ. Զօրին, որ սարքած էր 1948 Փետրուարի չեխ պետական հարուածը :

« Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի համաձայն, ծանր տագ- նապի մը մատնուած է Չեխոսլովաքիոյ կառավա- րութիւնը: Հաստատելով վիէննական թերթին տե- ղեկութիւնը Կոթվալտի մասին, Տէյլի Թէլէկրաֆ կ'ըսէ թէ այս վերջինը կորսնցուցած էր վարկը եւ ուշ կամ կանուխ պիտի մաքրագործուի, եթէ ի – րապէս ձեռք առնուած միջոցները ուղղուած են ազգայնական այն տարրերուն դէմ, որոնք կ'ընդ – դիմանան Չեխոսլովաքիոյ ամբողջական անձնա – տուութեան Ռուսիոյ: Կոթվալտ եղած է միշտ հայրենասէր ու չափաւոր համայնավար մը :

X «Ֆիկարօ»յի Գերմանիոյ թղթակիցը Նիւ- րընպէրկ երթալով, տեղին վրայ քննութիւն մը կատարած է Քլեմենթիսի հոն գտնուած ըլլալուն մասին: Թղթակիցը վստահ է որ Քլեմենթիս ա – պաստանած է Արեւմտեան Գերմանիա, նոյնիսկ մասնաւոր օդանաւով մը եւ ամերիկեան իշխանու- թիւնները գիտեն անոր ուր ըլլալը: Բայց վայրը գաղտնի պիտի պահուի, մինչեւ որ Ամերիկացի – ները իրենք նախ եւ առաջ առնեն Քլեմենթիսի փախուստին շարժառիթները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ կառավարութիւնը արքայական հը- րամանագիր մը հրատարակեց, որով պետական պաշտօնեաներուն կ'արգիլուի անդամակցիլ հա – մայնավար կուսակցութեան: Կառավարութիւնը իրաւունք ունի անմիջապէս պաշտօնանկ ընելու անսաստողները: Թէեւ «համայնավար» բառը չէ գործածուած պաշտօնաթերթին մէջ, բայց տրա- մադրութիւնները բացորոշ են: Հրամանագիրը կ'ըսէ .— « Պետական պաշտօնեաները չեն կրնար նուիրուիլ որեւէ գործունէութեան որ կը հակասէ Սահմանադրութեան եւ Պելճիացի ժողովուրդին օրէնքներուն , գործունէութիւն մը որ կը ձգտի ջնջել երկրին անկախութիւնը եւ կը վտանգէ ազ – գային պաշտպանութիւնը կամ Պելճիոյ յանձնա – ռութեանց գործադրութիւնը: Պետական պաշտօն- եաները չեն կրնար մասնակցիլ կամ աջակցիլ շար- ժումի մը, խմբակցութեան մը, կազմակերպու – թեան մը կամ ընկերակցութեան մը որ այդ հան – գամանքն ունի»:

Պելճիոյ համայնավարներուն թիւը կը հաշ – ուեն մօտ 250.000 :

ԼԻՈՆԻ ԹՂԹԱՏԱՐԻՆ վրայ կատարուած յար- ձակումին առթիւ, հետապնդումները կը շարու – նակուին Սպանիացիներու մէջ: Կողոպուտին գըլ- խաւոր կազմակերպիչը , Սպանիացի Եոշէ Պայլօ, անձնասպան եղաւ: Բազմաթիւ ձերբակալութիւն – ներ կատարուեցան Թուլուզի մէջ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ երկա- թուղիներու երթեւեկը պիտի վերսկսի Փետրուար 23ին: Ամերիկացիները ուտելիք պիտի փոխադրեն Սելանիկ, դիւրացնելու համար Եուկոսլաւիոյ պարենաւորումը: Աթէնք եւ Պելկրատ պայմանա- գրութիւն մը ստորագրեցին, վերահաստատելով խղթատարական եւ հեռագրական հաղորդակցու – թիւնները :

ՔՈՐԷԱՅԻ ռազմաճակատին վրայ եւ Սէուլէն 11 քիլմ. դէպի հարաւ երկու օրէ ի վեր կը շարու- նակուին գործողութիւնները: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ այդ երկու օրերու ընթացքին, կարմիրները ունե- ցած են 16.000էն աւելի կորուստներ: Նոյն աղբիւ- րին համաձայն, Թուրքերը, կատաղի ռուինամար- տէ մը վերջ գրաւած են երկու կարեւոր բար – ձունքներ Սէուլի հարաւ – արեւմուտքը: Նաւա – տորմը եւ օդանաւային ուժերը կը շարունակեն ի- րենց ռմբակոծումները :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Համազգային լսարանի հերթական դասախօ- սութիւնը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ճաշա- րան Քօփարանեան 6 rue Maubeuge :Կը դասախօսէ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւթ.— « Հաստատումներ մեր մօտաւոր անցեալէն եւ ներկայէն» : Մուտքը ազատ է:

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի խումբի դա- սախօսական ժողովը՝ Աւարայրի ճակատամարտի 1500ամեակին առթիւ, այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը:

Երգչախումբը կ'երգէ Վարդանանց շարակա – նը, «Նորահրաշ Պսակաւոր» եւ ուրիշ ազգային երգեր: Կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. «Արղութեան»ի, Նոր Սերունդի ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ համակիր բարեկամներ :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Լիոն Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի նախա- ձեռնութեամբ: Փետրուար 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Ֆրանսուա Գոփէի մէջ, (8 rue Victorien Sardou) : Կը ներկայացուի՝

ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒԸ

Ղեկավարութեամբ դերասան Հայկասարի :

Ներկայացումէն առաջ կը խօսին Հ. Կաթ. Հովիւ Հ. ՄՈՄՃԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ :

Տոմսերը 200, 150 եւ 100 ֆրանք: Կրնաք ու- նենալ Ա. Թաթուլեանէ , 46 rue Servient, Մ. Միր- զէէն, 194 rue Vendome, Ս. Նաճարեանէ 55 rue Domer, Մ. Տէր Պետրոսեանէ 39 Paul Bert եւ Ս. Փող- հարեանէ 70 rue Paul Bert :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա- հարոնեան խումբի կողմէ, 11 Փետրուար, կիրա- կի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները :

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ներկարարեան եւ զա- ւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ներկարարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Վարդուհի Ներկարար – եան – Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Ներկա – րարեան, Տիկին Մարիցա Մարապաեան (ծնեալ Ներկարարեան, Հայաստան), Տիկին Լուսնթագ Զաղացպանեան (Արաբկիր), Այրի Տիկին Հաճի – կիւլ Քոնթիկեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Հռիփսիմէ Couvreur եւ զաւակը , Տէր եւ Տիկին Մ. Esteffe եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արեւնազ Hamann (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Ա. Քոնթիկեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Կ. Քաշեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ա. Համալեան եւ զաւակները (Մար – սէյլ), մեծ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ ՔՈՆԹԻԿԵԱՆ)

որ կնքեց իր մահկանացուն յետ կարճատեւ հիւան- դութեան Փետրուար 5ին, իր բնակարանին մէջ : Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր ժամը 13.45ին Կաթող. Հայոց եկեղեցին, 10bis. Rue Thouin, Paris (5) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Պ. Յակոբ Աղաբեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Պ. Գրիգոր Սրապեանը (Ակնցի) որ Մանչեստր ըլլալ կը կարծուի: Տե – ղեկացնել Յ. Աղաբեանի 9 rue Balthazar Baro, Valence (Drôme), France :

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ Ալ – ֆորվիլէն փոխադրուած է Փարիզի իր նոր դեղա- րանը՝ 97 Ave. Ledru – Rollin, Paris (XI) :
Tél. ROQuette 24–20: Մեթրօ Bastille :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երե – կոյեան ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետ – րով :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթա- կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Թէրմինիւսի մէջ: Բացա- կաները նկատի կ'առնուին :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւ- ղին ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներուն ներ – կայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի», խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նը- կատի պիտի առնուին :

ՓԱՐԻԶԻ բոլոր հայ ուսանողները ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.15ին, 19a Rue Caumartin: Օրակարգ՝ Փարիզի Հայ Ուս. Միութեան վաւերացումը եւ ուրիշ ըն – թացիկ խնդիրներ: Կազմ. յանձնախումբ

ԶԵԿՈՅՑ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փետրուար 11ին, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ քննիչ յանձնախումբը իր զեկուցումը պիտի տայ նոյն ատեն նոր ընտր – ելիներու ցանկը պիտի քուէարկուի :Կը հրաւիրուին բոլոր լուսաւորչական Հայերը: Ներկաներու թի- ւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 13ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

Կը փնտռուի

Côte d'Azurի մէջ առանձին կին մը տնա – կան գործերու համար (այր եւ կին, 1ուկէս տա – րեկան պզտիկով):

ՈՒՏԵԼ, ՊԱՌԿԻԼ ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄ

Գրել P. Kaisserian (Jardex), Ave. Georges Gallice Juan les Pins (A. M.):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Vendredi 9 Février 1951 Ուրբաթ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6378–Նոր շրջան թիւ 1789 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ԳՕՏԻՆ

Այլեւս տարակոյս չկայ թէ Ատլանտեանի զինակիցները կէս ճամբան պիտի չմնան, ապահովելու համար արեւմտեան աշխարհին պաշտպանութիւնը :

Անշուշտ շատ բաներ գաղտնի կը պահեն։ Բայց, ինչ որ կը խօսուի եւ կը գրուի օրը օրին մեկնութեան չի կարօտիր :

Կարմիր գիծէն անդին, միշտ նոյն չարաշուք լռութիւնը զինուորական թէ քաղաքական ճակատին վրայ։ Թանձր եւ սառուցեալ մշուշ՝ վերէն վար :

Իսկ աստին մամուլը, անթելը եւ բազմաթիւ պատասխանատու անձեր յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն օրն ի բուն, վերազինման եւ ուրիշ պատրաստութեանց մասին :

Սովորական տեղեկութեանց հետ, յաճախ զարմանազան գաղտնիքներ կը հաղորդուին նոր զէնքերու, զինարուեստի գերազանցութեան եւ ուրիշ ռազմական ձեռնարկներու մասին։

Այս տեսակէտէն ալ միշտ խորհրդաւոր դէրք մը բռնած է Խ. Միութիւնը։ Հազուադէպ է լսել որ եւ է յայտնութիւն՝ իր զէն ու զրահի եւ ուրիշ գաղտնիքներու մասին :

« Մենք ալ հիւլէական ռումբ ունինք», ըսին հանդիսաւոր առիթով մը եւ կեցան։ Ուրիշ ոչ մէկ վաւերական եւ լրացուցիչ տեղեկութիւն :

Մինչդեռ աստին, ոչ միայն պարբերաբար շռնդալից լուրեր կը հրատարակեն լեզուանի մարդիկ, նոյնիսկ նախարարներ,այլեւ դղրդագին փորձեր կը կատարուին։ Եւ արդիւնքի, գերազանցութեան մասին ալ կը խօսուի հրապարակաւ։

Կը թուի թէ այս ալ տեսակ մը մանկավարժութիւն է, միտքերու վրայ ազդելու եւ հակառակորդը յարգանքի հրաւիրելու համար :

Այս «հոգեբանական» աշխատանքին հետ, շօշափելի յառաջ կը տարուի վերազինումը, բոլոր դաշնակից երկիրներուն մէջ։

Տենդագին գործունէութեան լծուած են մեծ ու փոքր, լարելով իրենց բոլոր ուժերը։ Նոյն իսկ անոնք որ անդամ չեն Ատլանտեանի դաշինքին :

Եւ ահաւասիկ երկու նոր ձեռնարկներ, որոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ զինակիցները որոշած են ամուր ցանց մը հաստատել Ատլանտեանէն Միջերկրական :

Ինչ որ վիճելի գրոյց մը կը համարուէր երէկ, իրականութիւն է արդէն։ Մարոքի մէջ, Ամերիկացիներուն տրամադրութեան տակ դրուած են եօթը օդանաւային խարիսխներ։ Թերեւս նաւակայաններ ալ, զօրացնելու համար պաշտպանութեան գօտին :

Միւս կողմէ, Միջերկրականի անգլեւսաքսոն հրամանատարները « քննական պտոյտներ» կը կատարեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, նոյն մտահոգութեամբ,— ռազմական դիրքեր ապահովել :

Այդ շրջանին մէջ, իրենց գլխաւոր յենարանը Թուրքիան է, որուն պաշտպանութիւնն ստանձնած են ճիշդ այնպէս ինչպէս Խ. Միութիւնը լման 25 տարի :

Ամէն ապահովութիւն ներշնչելու համար Անգարայի, անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները հաւանած են որ Թրքական տորմիղն ալ մասնակցի Միջերկրականի ռազմափորձերուն, Փետր. 12ին :

Բայց ինչպէս Թուրքիան միշտ աւելին կը պահանջէ, հանդստանալու համար, Դաշնակիցներն ալ չեն գոհանար եղածով։ Կ'ուզեն դիրքեր գրաւել նաեւ հարեւան երկիրներուն, մասնաւորապէս Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ :

Այդ առաջադրութեամբ է որ շարունակ պտոյտներ կը կատարէ Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերուն հրամանատարը, զօր. Րապըրթսըն։

Եւ այդ ծրագիրները խանգարելու համար է որ ցոյցեր կը սարքուին Միջին Արեւելքի մէջ ալ, ինչպէս եւրոպական ցամաքին վրայ։ Միշտ ներշընչուելով միեւնոյն աղբիւրէն :

Այս անցուդարձը — երկու հսկայական ուժերու այս յարաճուն մրցակցութիւնը անշուշտ խորհրդածութեան արժանի է նաեւ հայկական տեսակէտով : Ցանուն ապահովութեան եւ ինքնապաշտպանութեան։

Շ.

Հայկական արուեստահանդէս Փարիզի մէջ

Փարիզի մէջ, այս տարուան ընթացքին հայկական ցուցահանդէս մը սարքելու նպատակով հրաւէր եղած էր մասնագէտ եւ ձեռնհաս անձնաւորութեանց, երեքշաբթի գիշեր, Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի բնակարանը :

Ներկայ էին Լուվրի պալատին զարդարուեստի թանգարանին տնօրէն Պ. Ժաք Կէրէն, Պարսկաստանի եւ Եգիպտոսի նախկին դեսպան Պ. Ժան Փոծծի, Ներքին նախարարութեան պատուակալ տնօրէն Պ. Ալպէր Լուվէլ, Հանրային կրթութեան եւ պետական թանգարաններու ընդհ. քարտուղար Պ. Ռէյմօն Իսէթ, Ֆրանսայի Ազգ. Մատենադարանին պարսկական ձեռագիրներու ճիւղէն Պ. Մազահարի, Պ. Սիմոն Լէվի եւ հայ ու օտար բազմաթիւ հնագէտներ, ինչպէս նաեւ Ֆըրանսական անթելէն, Պ. Փիէր Լիւզիք :

Ձեռնարկին նախագահ Պ. Ֆրէնկեան բացատրեց թէ հայկ. արուեստը արժանաւորապէս ներկայացնելու համար միջազգային գեղասէրներու, ծրագրած են հայկական մնայուն թանգարան մը հաստատել Փարիզի մէջ։ Այս նպատակով մասնաւոր շէնք մը պիտի գնուի որուն համար արդէն մէկ հոգի հինգ միլիոն Ֆր. վճարած է։ Բայց որովհետեւ այս ձեռնարկը ժամանակի կը կարօտի, որոշած են աճապարել, ներկայացնելու համար Արեւելքի ամենահին քրիստոնեայ եւ քաղաքակիրթ ազգին արուեստը :

Եթէ մասնաւոր շէնքը պատրաստ չըլլայ, որոշուած է հայկական արուեստահանդէսը բանալ ամէնէն ուշը յառաջիկայ Նոյեմբերին, առժամեայ շէնքի մը մէջ։ Պ. Ա. Զաքըրեան առաջարկեց Սորպոնի շէնքը որ ընդունուեցաւ։ Հարկաւոր դիմումը կատարել խոստացաւ ինքը։

Որոշուեցաւ խնդրել բարձր հովանաւորութիւնը Տիկին Վէնսան Օրիոլի եւ նախագահութիւնը՝ Ֆրանսայի կրթական եւ գեղարուեստի նախարարին :

Դիմում կատարուած է արտասահմանի պատկան մարմիններուն, որպէսզի աջակցին։ Փարիզի խորհրդային դեսպանատունն ալ խոստացած է օժանդակել այս գործին։

Բազմաթիւ հայ եւ օտար հնագէտներ պատրաստ են իրենց ունեցած հայկական հնութիւնները տրամադրելու, որոնց կարգին Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան եւ նախկին դեսպան Պ. Ժան Փոծծի։ Դիմում պիտի կատարուի նաեւ Երուսաղէմի եւ Մխիթարեանց վանքերուն :

Այս առթիւ կազմուած է մասնաւոր յանձնաժողով մը։

Հայ գեղարուեստի թանգարանը բաց է հինգ ամիսէ ի վեր, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ։Ունի իր կանոնագիրը, հայերէն եւ ֆրանսերէն.— ՏՈՐՔ

83 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ,— աւելի քան հինգ հարիւր հոգի վիրաւորուեցան Նիւ Եորքի մէջ, իբրեւ հետեւանք ծանր արկածի մը։ Առժամեայ կամուրջ մը փլաւ փողոց նետելով կառախումբը, որ Նիւ Եորքէն ճամբայ ելած էր բազմաթիւ բանուորներով։ Նախ վայրաշարժը գիծէն ելաւ, իր ետեւէն քաշելով հինգ – վեց վակոններ։ Մեքենան ինք իր վրայ դարձաւ քանի մը անգամ, փողոցին մէջ, մինչեւ եօթը մեթր անդին, մինչ վակոնները կը ջախջախուէին իրարու վրայ։ Անկարելի է նկարագրել արկածեալներուն խուճապը, երկաթի կոյտերու տակ թաղուած վիրաւորներուն հռնդիւնը։ Շատեր մեռան կոխոտուելով, ուրիշներ՝ պատուհաններէն վար նետուելով :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 208ի դէմ 308 ձայնով մերժեց պահպանողականներու պարսաւանքի բանաձեւը՝ պողպատի ճարտարագործութեան ազգայնացման մասին։ Ուրեմն վերջնապէս քուէարկուած կ'ըլլայ ազգայնացման օրէնքը, որուն համաձայն Փետրուար 15էն սկսեալ պետական սեփականութիւն կը դառնան 92 հսկայ մետաղագործարաններ։ Չըրչիլ այս առթիւ ալ բուռն ճառ մը խօսեցաւ, խելագարութիւն կոչելով ազգայնացումը եւ դիտել տալով թէ քուէարկուած օրէնքը պիտի չլատէ Անգլիոյ վերազինումը :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնախումբը 5ի դէմ 50 ձայնով մերժեց Խ. Միութեան մէկ բանաձեւը, որ իբրեւ «նախայարձակ» կ'ամբաստանէր Մ. Նահանգները Քորէայի պատերազմին առթիւ։ Ցետոյ անորոշ ժամանակով յետաձգեց Ֆորմոզայի հարցին քննութիւնը :

Ո՞վ է պատասխանատուն համաշխարհային տագնապին

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՆՈՐԷՆ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ.— ՄՈՍԿՈՒԱ ՈՒՆԻ 4.500.000 ԶԻՆՈՒՈՐ, ԻՐ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ՝ 600.000, ՓՈԽԱՆԱԿ 273 ՀԱԶԱՐԻ։

Մամուլի շաբաթական ասուլիսի ընթացքին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տին Էչիսըն, վերլուծելով խորհրդային վերջին ծանուցագիրը՝ Չորսերու ժողովի մը գումարման մասին, յայտարարեց, թէ Գերմանիոյ վերազինման շուրջ արեւմտեան պետութեանց վերագրուած ծրագիրները չեն գլխաւոր պատճառը աշխարհի այսօրուան լարուած կացութեան։ Գլխաւոր պատճառը՝ Ռուսիոյ եւ իր եւրոպական արբանեակներու միացեալ ուժերու զօրացումն է։ Խորհրդային քարոզութեան մէկ ձեւն է ուրիշներուն վերագրել այն ինչ որ իրենք, Սովետները կ'ընեն։ « Ամէն պարագայի տակ, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի այսօրուան վէճին գլխաւոր աղբիւրը գերմանական հարցը չէ»։

Պ. Էչիսըն բացատրեց թէ նախկին թշնամի երկիրներէն Հունգարիա, Ռումանիա եւ Պուլկարիա, այսօր ունին շատ աւելի զինուորական ուժ քան ինչ որ կը թոյլատրեն հաշտութեան դաշնագիրները։ Այս երեք երկիրները, միասնաբար ունին 600 հազար զինուոր, իսկ դաշնագիրներու համաձայն պէտք էր ունենային միայն 273.500։ Գալով խորհրդային բանակին, ան ունի մօտաւորապէս 4.050-000 զինուոր,— 2.5 միլիոնը ցամաքային, 600 հազարը ծովային, 550 հազարը օդանաւային եւ 400 հազարը ապահովութեան զինուորներ, ընդամէնը 175 զօրաբաժիններու մէջ։ Օդանաւերու համրանքը ծանօթ չէ, բայց Պ. Ուինսթըն Չըրչիլի հաշուով կը հասնի 25.000ի։ Զօրաբաժիններու թիւը կրնայ 60 օրուան մէջ 300ի բարձրացուիլ։ Խորհրդային 175 զօրաբաժիններէն 75ը կը գտնուին արեւմտեան Ռուսիոյ մէջ եւ 30ը՝ Եւրոպա,— արեւելեան Գերմանիա, Աւստրիա, Հունգարիա եւ Ռումանիա։

Ասոնցմէ զատ, Լեհաստանի ուժը կը հասնի 180.000 հոգիի, իսկ Չեխոսլովաքիա ունի 130.000 զինուոր։ Մէկ խօսքով, խորհրդային եւ արբանեակ բանակները, միասնաբար ունին 5 միլիոն զինուոր :

Պ. Էչիսըն յայտնեց, թէ արեւմտեան պետութիւնները, խորհրդային եւ արբանեակ երկիրներու սպառազինման հարցը պիտի արծարծեն Չորսերու ժողովին մէջ։ Արտաքին նախարարը մերժեց նաեւ Սովետներու այն պայմանը, թէ արտաքին նախարարներու փոխանորդներու ժողովը պէտք չէ ըստ էութեան զբաղի օրակարգի հարցերու քննութեամբ։ Ընդհակառակն, Մ. Նահանգներու կարծիքով, փոխանորդները պէտք է հաստատեն, թէ Չորսերու ժողովը յաջողելու հաւանականութիւն ունի՞։

Պ. Էչիսըն հաստատեց նաեւ, թէ Մ. Նահանգները կը բանակցին զինուորական խարիսխներ ստանալու Հիւս. Ափրիկէի եւ Միջին Արեւելքի մէջ։ Մերժեց սակայն մանրամասնութիւններ հաղորդել այդ խարիսխներու համրանքին ու վայրերուն մասին։ Ցայտարարեց նաեւ, թէ Խաղաղականի պաշտպանութեան դաշինքի հարցը սեղանի վրայ պիտի գայ ճափոնական հաշտութեան դաշնագրին հետ միասին։ Ամէն պարագայի տակ, Մ. Նահանգները եւ ուրիշ ժողովրդավար երկիրներ փոխադարձ համաձայնութիւններ պիտի կընքեն իրենց պաշտպանութեան համար։ Արտակարգ բան մը պիտի ըլլար, եթէ անոնք այսպէս չչարժէին :

╳ Չեխոսլովաք կառավարութիւնը, Փրակայի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն յանձնեց ծանուցագիր մը, յայտնելով որ Գերմանիոյ վերազինումը վտանգ մըն է Չեխոսլովաքիոյ ապահովութեան համար եւ հետեւաբար չորս մեծերը պէտք է ժողով մը գումարեն եւ զբաղին առանձնապէս գերմանական հարցով :

Վարչապետը վստահութիւն շահեցաւ

Վարչապետ Պ. Փլեվէն երեսփ. ժողովին առջեւ զեկուցում տուաւ Մ. Նահանգները եւ Գանատա կատարած ճամբորդութեան մասին։ «Պէտք էր որ այս ճամբորդութիւնը կատարէի, փարատելու համար այն կարգ մը թիւրիմացութիւնները, թէ Ֆրանսա քայքայուած երկիր մըն է եւ չի կրնար ոտքի կանգնիլ եւ թէ իր կառավարութեան անդամները անհրաժեշտ քաջութիւնն ու իմաստութիւնը չունին համապատասխան միջոցները ձեռք առնելու համար»։

Պ. Փլեվէն անդրադարձաւ իր ճամբորդութեան գործնական արդիւնքներուն եւ ըսաւ որ Մ. Նահանգները գոհացում տուին Ֆրանսական պահանջներուն Հնդկաչինի օգնելու մասին։ Ծայր. Ա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞ՒՐ Է ՎՏԱՆԳԸ

Սեւ ամպերը հեռանո՞ւմ են։ Պայքարը Քորէայում մօտենո՞ւմ է իր վախճանին եւ երրորդ համաշխարհային սպանդի զարհուրանքն առ այժմ չքանո՞ւմ։ Մեր ջիղերը հանգիստ պիտի վայելե՞ն մինչեւ նոր ցնցում։ Ո՞վ կարող է պատասխանել այս հարցարանին։

Միմեանց դէմ ծառացած երկու տիտաններին՝ Խ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգների մօտ ապագայում բախուելու հաւանականութիւնն ընդունողներ կան եւ չկան։ Միաց. Նահանգների նախագահութեան նախկին թեկնածու Ստէսընը՝ կարծում է, որ անարիւն թշնամութիւնը կամ այսպէս կոչուած սառն պատերազմը Խ. Միութեան եւ Ամերիկայի միջեւ կարող է տեւել տասնեակ տարիներ։ Ենթադրենք, իսկ այնուհետեւ — խաղաղութի՞ւն կը լինի թէ պատերազմ։ Ստէսըն չի պատասխանում։ Նրա երեւակայութիւնը հրաժարւում է այդքան հեռուն սաւառնել։ Ուրեմն առ այժմ զինուած խաղաղութիւն, որքան շատ զէնք ունենաս, այնքան էլ նուազ ենթակայ կը լինես մահացու վտանգի անմիջականութեան։ Բայց զինարշաւները երբեք միակողմանի չեն լինում եւ տանում են դէպի անդունդ։

Կայ մի պարզ եւ հիմնական ճշմարտութիւն— Երկաթեայ Վարագոյրից այս ու այն կողմն ապրող մարդկանց միջեւ ֆիզիքական նմանութիւնից բացի չկայ ուրիշ որեւէ ընդհանուր բան։ Երկու աշխարհների միջեւ անկարելի է որեւէ իրերահասկացողութիւն։ Մեր ճերմակը նրանց մօտ սեւ է եւ հակառակը։

Լրագրութիւն, գրականութիւն, հանրային կարգ ու սարք, յոյս եւ ձգտում, հրճուանք ու թախիծ, ամէն ինչ այնտեղ մեր աչքերին թւում է կեղծ, չինծու, սարկամիտ։ Իսկ խորհրդային մարդը ճիշդ նոյն ըմբռնումն ունի մեր կեանքի մասին։ Օրինակ, որքան էլ լարենք մեր իմացականութեան կարողութիւնն ու ներողամտութեան սահմանը հասցնենք մինչեւ աստղերը՝ մենք, «սեղանաւորների, դրամատէրերի ու աշխարհակալների ճորտերս», չենք կարող հասկանալ, թէ ինչպէս կարելի է բառացի ամէն օր 7700 օրաթերթերի առաջին եւ յաճախ երկրորդ էջը նուիրել մի մարդու, թէկուզ աստուածային կարողութիւնների տէր Առաջնորդի փառաբանութեան։ Զզուեցա՞ք, չճանձրացա՞ք։

Անցեալ Դեկտեմբերին, տեղական ինքնավարութիւնների ընտրութիւններին, բոլոր քաղաքներում Ստալինի թեկնածութիւնը դրին իբրեւ խորհրդական եւ հարիւրին 100 ձայներով ընտրեցին։ Փետրուարին հանրապետութիւնների —դաշնակցային կամ ինքնավար — գերագոյն խորհուրդների ընտրութիւններ են, ամէն տեղ կրկին Ստալին թեկնածու է։

Հապա՞ այսպէս կոչուած ընտրութիւնները։ Կատարեալ խեղկատակութիւն։ Կուսակցութիւնը դնում է իր միակ թեկնածուն եւ հրամայում «ընտրել»։ Կարելի է ընտրել առնուազն երկուսից մէկը։ Բայց մէկը ի՞նչպէս կարելի է ընտրել։ «Ընտրեալներն» էլ, օրինակ գերագոյն խորհուրդների «պատգամաւորները» տարեկան երեք օր հաւաքւում են Ստալինին փառաբանելու եւ ամէն անգամ նրա անունն արտասանելիս «բուռն ծափեր» տալու։ Իսկ տեսաբանները գրում են. — «Խորհրդային ժողովրդապետութիւնը բարձրագոյն տեսակի ժողովրդապետութիւն է։ Խորհրդային վարչաձեւն ապահովում է բուն իրեն, ժողովրդին՝ պետութիւնը տեւականօրէն եւ գործնականօրէն վարելու հնարաւորութիւնը, մշտական հսկողութիւնը նրա պետական իշխանութեան բոլոր օրգանների վրայ։ Խ. Միութիւնը լուսատուն է ժողովրդապետութեան, ազատութեան ու ազգերի անկախութեան»։

Գրականութեան մէջ մաքրագործումներից յետոյ ամրապէս տիրապետում է Կենտ. Կոմիտէի ուղեգիծը — գրականութիւնը պիտի ծառայէ կուսակցութեան եւ ամբողջովին լծուի համայնավարական հասարակակարգը կառուցանելու աշխատանքին։ Վէպ, բանաստեղծութիւն, թատերգութիւն, սինեմա դադրեցին նոյն իսկ հայրենական պատերազմի հերոսութիւնները պանծացնելուց եւ բացարձակապէս դառնում են կոլխոզային ու արտադրական նիւթերի ու երբեմն էլ «ամերիկեան վայրագութիւնների» շուրջ։

Պօէմ են գրում ձուկը աղալու մասին։ Անթիւ վէպեր թէ ինչպէս «իսկական խորհրդային մարդիկ» յետամնաց կոլխոզը կարողանում են դարձնել հարուստ եւ առաջնակարգ, շինում ջրամբար, ելեկտրակայան, դպրոց, բարձրացնում հողի արտադրութիւնը եւայլն։

«Մոսկուայի Արշալոյս» թատերգութեան մէջ հիւսուածեղէնի գործարանի բանւորուհիներ — երեք քոյրեր — պայքարի մէջ են մտնում կառավարչի ու յետամնացութեան կարգուսարքի դէմ եւ յաղթանակում։

«Պետական խորհրդական» կատակերգութեան մէջ ճարտարապետը խուսափում է չինարարութեան ծրագիրն յառաջ տանել համաձայն կուսակցութեան քարտուղարի հրահանգների եւ ընկնում անելի մէջ։ Ապա ըմբռնելով ու խոստովանելով իր սխալը, դառնում է փայլուն ու նուիրուած կառուցանող։

Չեմ չարունակում։ Կ'ուզէի հասկացնել միայն թէ խորհրդային մարդն իր հոգեբանութեամբ ու ապրումներով մեքենայ է կամ մեքենայի մասնիկ։ Նրա առջեւ դրուած է մէկ նպատակ — արտադրել շատ, լաւ որակով եւ աժան։ Նրա անհատական կեանքը միշտ հսկողութեան տակ է. լեզուն չափուած, ձեւուած, զգացումները մշտական փականքի տակ մնալուց դալկացած կամ նիհարած։

Խորհրդային Միութեան ազգաբնակութեան հարիւրին 90ը իշխանութեան տուած գիտակցութիւնից աւելին չունի. օտար գրականութիւնից նրան թոյլ են տալիս կարդալ միայն մարքսեան կամ համայնավար գրողների կամ նրանց, որոնք նկարագրում են քաղքենի դասակարգի անկեալ բարքերը — օրինակ Բալզակ։

Ասել թէ պատմութիւնը չի տեսել անհատականութեան ու ազատ մտածողութեան ոչնչացումի այն չափը, որին հասել է ստալինեան բռնապետութիւնը, կը լինէր շատ տժգոյն որակում խորհրդային մարդու այժմեան էութեան։

Ու նա սպառնում է կլանել աշխարհն ամբողջ, ազատել Երկաթեայ Վարագոյրից դուրս գտնուող մարդկութիւնը, ինչի՞ց — բուն իսկ ազատութիւնից։ Բանակցել, հաշտութիւն փնտռել նրա հետ, նոյն է թէ հրաբուխի վրայ տուն շինել։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Նորազատ Իսրայէլի աճումը

ԵՐԿՈՒՔՈՒԿԷՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Հազիւ երկուքուկէս տարի անցաւ այն օրէն, երբ հռչակուեցաւ Իսրայէլի անկախութիւնը։ Այդ թուականին, բաղկացուցիչ տարրերու հաւաքածոյ մըն էր ան, մինչդեռ այսօր կը ներկայանայ իբրեւ միատարր երկիր մը, որ հետզհետէ աւելի յառաջդիմելու եւ զօրանալու ճամբուն վրայ կը գտնուի։

Անկախութեան հռչակումէն առաջ, Իսրայէլը, իբրեւ Պաղեստինի մէկ մասը, կը գտնուէր բրիտանական հոգատարութեան տակ եւ ունէր երկու երրորդը արաբական եւ մէկ երրորդը հրէական մէկ միլիոննոց բնակչութիւն մը։ Երբ Բրիտանացիները քաշուեցան եւ արաբական զանազան բանակներ սկսան չորս կողմէն յառաջանալ, շատերը խորհեցան թէ Հրեաները պիտի ճզմուին։ Այդ պատճառով ալ անոնց յաղթանակը անակնկալ մը եղաւ։ Շատեր, միւս կողմէ, դիտելով հրեայ տարագիրներու հայրենադարձը Գերմանիայէն եւ այլ երկիրներէ, հարց կուտային, թէ ուրկէ պիտի կրնայի՞ն կանգնիլ սրտաբեկ եւ ծուլութեան ու սեւ շուկայի վարժուած այս բազմութիւնները։

Ամբողջ Իսրայէլի մէջ, սակայն, աչքի կը զարնէ՝ կարճ ժամանակի մը ընթացքին իրագործուած զարմանալի յառաջդիմութիւն մը։ Կառուցուած են տասնեակ հազարներով նոր բնակարաններ, տնկուած են միլիոնաւոր ծառեր, ճամբաները սալարկուած են, հունձքերը քաղուած, ճարտարարուեստը ոչինչէն սկսած ու ծաղկած եւ կազմակերպուած է նորեկներու հոգատարութիւնը։ Եւ այս բոլորը կատարուած են՝ շնորհիւ բուն իսկ Իսրայէլի ժողովուրդէն եւ Ամերիկայի Հրեաներէն տրամադրուած գումարներուն։

Կարելի չէ սակայն անտեսել, որ Իսրայէլի կառավարութիւնը անողոք քաղաքականութիւն մը կիրարկեց այս արդիւնքին հասնելու համար։ Հողի եւ բնակարաններու պահանջը մղեց զայն դիմելու ահաբեկչական ու քարոզչական խիստ միջոցներու։

Անկէ զատ, զանազան միջոցներով ահագին ապրանք եւ դրամ հոսեցաւ նորազատ երկրին մէջ։

Այժմ, արդիական երկիր մը կը ծաղկի Միջերկրականի ափերուն վրայ։ Հրեաները յաջողեցան արդասաւորել իրենց հողը եւ բարելաւել ժողովուրդի առողջապահական վիճակը։ Ապրուստի պայմանները տակաւին ծանր են եւ տարիներով այդպէս պիտի մնան։ Բարելաւումը ամբողջական պիտի ըլլայ երկու պայմաններով.— Նախ, Ամերիկայի Հրեաները պիտի շարունակեն իրենց նուէրներով ու փոխատուութիւններով օգնել Իսրայէլին եւ երկրորդ, անհրաժեշտ է որ խաղաղութիւն տիրէ աշխարհի մէջ։

Իրականին մէջ, Իսրայէլ տակաւին հաշտութիւն չէ կնքած դրացի արաբ երկիրներու հետ։ Այս պատճառով ալ կացութիւնը անբնականոն է։ Ոչ մէկ յարաբերութիւն գոյութիւն ունի Իսրայէլի եւ արաբ երկիրներուն ու մասնաւորապէս Անդրյորդանանի հետ, բացի ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին միջոցով պահուած կապերէն։

Ամբողջ Պաղեստինը, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմը բաժնուած են երկու մասերու, որոնք ոչ մէկ կապ ունին իրարու հետ։ Հաշտութիւն մը կնքելու եւ բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելու յոյսն ալ չկայ։ Իսրայէլի վարիչները, առաւել կամ նուազ չափով գոհ կ'երեւան այս փաստական վիճակէն։ Արաբական երկիրներու հետ իր առեւտրական կապերը, որոնք այժմ բոլորովին դադրած են, բնաւ իր բոլոր կապերու 100ին 7էն աւելի չեն եղած։ Թէեւ այդ կապերու վերահաստատումը որոշ ազդակ մըն է Իսրայէլի համար, բայց այնքան ալ կենսական չէ իր գոյութեան տեսակէտով։

Հրէական բանակի վճռականութեան շնորհիւ, Իսրայէլ, արաբական երկիրներու հետ մղած պատերազմէն վերջ, իբրեւ հող իրեն կցեց աւելին քան ինչ որ կ'ակնկալէր երբ Անգլիացիները հեռացան Պաղեստինէն։ Եթէ ՄԱԿը չստիպէր զինադադար կնքել, Հրեաները, անկասկած աւելին պիտի ստանային եւ հաւանաբար պիտի գրաւէին ամբողջ Երուսաղէմը։

Միւս կողմէ, Արաբները պիտի չուզէին ինքնաբերաբար ճանչնալ իրենց հողային կորուստները, զորս իրենց սեփականութիւնը կը նկատեն, ինչպէս նաեւ հարիւր հազարաւոր Իսլամներու արտաքսումը Իսրայէլէն։ Բրիտանական հոգատարութեան շրջանին, մօտաւորապէս մէկ միլիոն Արաբներ կը բնակէին Պաղեստինի մէջ։ Ասոնց 700.000ը կ'ապրէին Իսրայէլի ներկայ սահմաններուն մէջ։ Այժմ, Իսրայէլի ոչ – հրէական բնակչութիւնը կը հասնի 170.000ի, որոնց 125 հազարը իսլամ եւ քրիստոնեայ Արաբներ են ու վաչկատուն Պետեւիներ, իսկ մնացածը Տիւրզիներ, Չէրքէզներ եւ այլ օտարներ։

Մեծ բան մըն է կէս միլիոնի հասնող արաբ գաղթականութիւնը Անդրյորդանանի եւ ուրիշ արաբական երկիրներու համար։ Գլխաւոր հոգատարութիւնը այժմ ստանձնած է ՄԱԿի խնամատարական յանձնախումբը։ Տարագիրներու զետեղումը քիչ յառաջդիմութիւն ցոյց տուած է։ Արաբ վարիչները կը սպասեն նոր դէպքերու, որոնք պիտի կրնային փոխել ներկայ վիճակը։ Մինչ Հրեաները, կատարուած իրողութեանց առջեւ կը կեցնեն աշխարհը։

Զարմանք կը պատճառէ հրեայ տարագիրներու ներգաղթը եւ անոնց մասնակի տեղաւորումը։ Երբ 14 Մայիս 1948ին Իսրայէլ իր անկախութիւնը հռչակեց եւ արաբ տարագիրները հեռացուեցան, ունէր 800 հազարի հասնող բնակչութիւն մը։ Այդ թուականէն մինչեւ այսօր կէս միլիոն հրեայ տարագիրներ Իսրայէլ հասած են։ Երեք տարուան ընթացքին, ուրեմն, Իսրայէլի բնակչութիւնը աւելցած է 100ին 62.5։

Ներգաղթը սակայն չէ վերջացած։ «Հրէական Գործակալութիւն» ազգային կազմակերպութեան հաշիւներով, ամբողջ աշխարհի մէջ կան տակաւին 1.560.000 Հրեաներ, որոնք Իսրայէլ կ'ուզեն գաղթել։ Բոլոր այս մարդիկը անշուշտ անմիջապէս չեն կրնար Իսրայէլ գալ, որովհետեւ այդ պարագային պիտի կրկնապատկուէր այժմու բնակչութեան թիւը։ Կը հաշուեն թէ յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին կարելի պիտի ըլլայ ընդունիլ 600.000 հոգի եւս, պայմանով որ ճամբու փոխադրութեան եւ զետեղման ծախքերը — 1.5 միլիառ տոլար։

Իրենց հայրենիքը վերադառնալ ուզող այս մէկուկէս միլիոն Հրեաներուն 630 հազարը կը գտնուին Եւրոպա, 568 հազարը Ափրիկէ եւ 365 հազարը Ասիա։

Խ. Միութիւնը չի թոյլատրեր իր սահմաններուն մէջ ապրող երկու միլիոն Հրեաներու մեկնումը։ Կարեւոր թիւով հրէական բնակչութիւն ունին հետեւեալ երկիրները.— Ռումանիա 350 հազար, Հունգարիա 150.000 (մեկնումը առայժմ արգիլուած), Մարոք 225 հազար, Ալժերիա 140 հազար, Թունուզ 120.000, Իրաք 150 հազար եւ Պարսկաստան հարիւր հազար։ Եգիպտոս, Լեհաստան, Թուրքիա, Հնդկաստան եւ կարգ մը ուրիշ երկիրներ ալ ունին կարեւոր թիւով Հրեաներ (100.000էն վար)։ Շատերը ներգաղթի համար արձանագրուած ըլլալով, կը վախցուի որ հալածանքներու պիտի ենթարկուին եւ իրենց ինչքերը կորսնցնեն։ Առ այժմ ամիսը տասը հազար հոգի Իսրայէլ կուգան Ռումանիայէն եւ 5—6000 հոգի ալ Իրաքէն, առանց հաշուելու փոքր թիւերով ուրիշ երկիրներէ եկողները։

Թ.Ա.Թ.

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ այնքան պակսած է Նիւ Եորքի նահանգին մէջ, որ գործազրկութեան դրասենեակներու 118 պաշտօնեաներ արձակուած, բայց իրենց կարգին անգործ մնացած են ...

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է մարտ 3ին։ Օրակարգը յայտնի չէ տակաւին, բայց կը կարծեն թէ գլխաւոր խնդիրներէն մէկը պիտի ըլլայ Ե. հնգամեայ ծրագրի մը առաջարկը։ Չորրորդ հնգամեակը լրացաւ 1950ի վերջը։

Ճաշասեղան ի պատիւ Մեր ֆրանսացի բարեկամներուն

Ինչպէս գրած էինք, երկուշաբթի իրիկուն Hôtel Moderneի մէջ տեղի ունեցաւ ճաշ մը, ի պատիւ մեր Ֆրանսացի բարեկամներու: Բացի Պ. Luc André Marcelէն եւ Jean Ballardէն, հիւրերուն մէջ կը գտնուէին Պ. Serge Moreux, երաժշտական տնօրէն ձայնասփիւռի եւ քննադատ, Պ. Yves Tessier, տաղանդաւոր երգիչը որ անցեալ կիրակի հայերէն յստակ առոգանութեամբ մը երգեց Սորպոնի մէջ, Տիկին Louys, Cahiers du Sudի Փարիզի ներկայացուցիչը, Օր. Արփաղն, Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Ֆէյտի, Շաւարշ Նարդունի, Ծ. Միսաքեան, «Յառաջ»ի, «Արեւմուտք»ի եւ «Այսօր»ի ներկայացուցիչները, Հայ կաթողիկէ համայնքին կողմէ Հ. Ղեւոնդ Քիլէրճեան, Պ. Զիթունի, Օր. Տ. Զառափեան, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, Պ. Աշոտ Մալաքեան (Henri Verneuil), Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մութաֆեան, Պ. Յ. Տէր Յակոբեան, Արշաւիր Խանէտանեան, Պ. Վ. Մելիքեան, Պ. Զ. Վարպետեան եւ ուրիշ բազմաթիւ ֆրանսացի եւ հայ մտաւորականներ, արուեստագէտներ:

Յանուն կազմակերպիչ յանձնախումբին, բացումը կատարելով, Պ. Գույումճեան բաժակ առաջարկեց ի պատիւ հիւրերուն: Ու սկսան ճառերը:

Օրուան հիւրերէն Պ. Luc André Marcel պատմեց թէ ինչպէս տարիներ առաջ, շնորհիւ հայ արուեստագէտներու ծանօթացաւ հայ գրականութեան եւ գտաւ Նարեկացին, ըմբռնելով անոր մեծութիւնը որ կը չափուի Տանթէի մը հետ: Յետոյ պարզեց իր եւ Պ. Ballardի ծրագիրը,— հատոր մը նուիրել Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին:

Պ. Moreux իր հեւացումը յայտնեց հայկական մշակոյթի հանդէպ եւ բացատրեց թէ յարութիւն չէ որ կը տեսնենք, վասն զի յարութիւն առնելու համար ժողովուրդ մը մեռած պէտք է ըլլար, մինչդեռ հայութիւնը կ'ապրէր արդէն: Եւ առաջարկեց Cahiers du Sudի այդ բացառիկ հատորին անունը դնել «Le Miracle Arménien»: Պ. Jean Ballard նկարագրեց թէ ինչպէս առաջին անգամ շնորհիւ Luc André Marcelի ծանօթացաւ հայ բանաստեղծներուն, թէ որքան յուզուած էին, երբ Vieux Portի (Մարսէյլ) իր խմբագրատան չորրորդ յարկը կուգային չքաւոր Հայեր, ամսագրին բացուիկ թիւը ուզելու համար: «Չէին կրնար գնել եւ ձրի տուի: Կարելի՞ էր մերժել անոնք որ չորս յարկ բարձրացած էին, գիրք մը առնելու համար»: Պ. Պալար վերջացնելէ առաջ յիշեցուց թէ պատրաստ է Հայաստանի եւ հայութեան տրամադրել ամսագրի ամբողջ թիւ մը, եթէ նիւթական դիւրութիւններ ընծայուին, նախապէս արձանագրելով մօտ հազար բաժանորդ:

Պ. Հայկ Պէրպէրեան, իր գրաւոր ճառին մէջ յիշեց յուզիչ պարագայ մը.— 1907ին, Մալաքայի մէջ, հայ զինուորի մը գերեզմանին վրայ դրուած էր.— «Եթէ օր մը հայ քաջեր ազատեն Հայրենիքս, ինծի լուր բերէք»:

Պ. Ֆէյտի նախ հայերէն, յետոյ ֆրանսերէն ձեռնհասութեամբ ներկայացուց հայ լեզուի եւ գրականութեան արժէքը, մասնաւորաբար Նարեկացիին որ միջազգային արժէք մը ունի: Խօսեցաւ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Յունուար 28ին Réformés եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ հայածէս պատարագ – հոգեհանգիստ մը Գուրգէն Ալէմշահի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ (Դեկտ. 14): Վենետիկի միաբանութեան կողմէ ներկայ էր Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան (խմբագիր «Բազմավէպ»ի): Օրուան պատարագիչն էր Հ. Սերովբէ Վ. Ագըլեան (Փարիզէն): Կը նախագահէր Մարսէյլի Հայ-կաթողիկէ առաջնորդ Հ. Զուխաճեան: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը, ֆրանսացի եւ հայ: Խօսեցան եկեղեցւոյ Ֆրանսացի աւագերէցը եւ Հ. Ագըլեան, մասնաւորապէս շնորհաւորելով Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը որ պարտք սեպած էր կազմակերպել այս յիշատակի պատարագը, ի յարգանս այդ վարժարանին տաղանդաւոր աշակերտներէն մէկուն:

Նոյն իրիկունը Մարսէյլի մէկ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ երեկոյթ մը, ուր Պ. Վարդան Սարգսեան ղեկավարը «Արմենիա» երգչախումբին, որ նոյն առտուն երգած էր պատարագը, քանի մը խօսքով ներկայացուց ողբացեալ Գուրգէնը՝ իբրեւ տաղանդաւոր երաժիշտ եւ արուեստագէտ: Խօսեցան նաեւ Պ. Էքսէրճեան, նախկին սաներու կողմէ, Հ. Ճանաշեան, Պ. Տ. Թէքէեան, եւ Պ. Ապաճեան: Երեկոյթը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

Թղթակից

Հայ երգերու մասին որոնք աւելի մօտ են արեւմտեան ֆօքլօրին քան արեւելեանին:

Պ. Կաքաւեան նկարագրելով Վանայ ծովուն հանդիպակաց Նարեկի վանքը ուր գրուած էր հայ գրականութեան գլուխ – գործոցը, ցաւեցաւ որ Մեծն Տիգրան ժամանակին հայ մշակոյթը չպարտադրեց գրաւած երկիրներուն մէջ, եւ այս պատճառով իսկ Նարեկը անծանօթ մնաց աշխարհի:

Խօսեցան նաեւ Պ. Պ. Արշաւիր Խանէտանեան, (ֆրանսերէն), յիշելով իր Ֆրանսացի ուսուցչին յորդորը՝ կեանքի մէջ յաջողելու համար: Պ. Ն. Ֆրէնկեան տեղեկութիւններ հաղորդեց փարիզահայ գեղարուեստական թանգարանի յառաջիկայ ցուցահանդէսի եւ ուրիշ ձեռնարկներու մասին:

Պ. Գարեգին մէջ ընդ մէջ կը թրթռացնէր իր թառը: Մթնոլորտին ջերմութիւնը աւելցուցին Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, Տիկ. Աշխէն Սրուանձտեանց – Սողոմոնեան եւ Օր. Անահիտ Գավէզեան, փոխն ի փոխը երգելով:

Երեկոյթը փակուեցաւ ուշ ատեն, նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով: Ծրագրուած հատորին հրատարակութեան ծախքերը հոգալու համար կազմուած է յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի եւ անդամակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի, Ս. Տէօքմէճեանի, Վ. Մելիքեանի, Գ. Պաղրճեանի: Ուրիշ անդամներ եւս պիտի հրաւիրուին, փութացնելու համար ձեռնարկին յաջողութիւնը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Կոչ Հանգստեան տան համար

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, Կապոյտ Խաչը, Աղքատախնամը, Տիկնանց Միութիւն – Կարմիր Խաչը եւայլն, միասնաբար ձեռնարկած են ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ մը ստեղծելու:

Այս նպատակին համար կան շատ լայն միջոցներ տրամադրելի Գաղթականաց Միջազգային Կազմակերպութեան կողմէ: Ռուսերը 5—6 անգամ օգտուած են արդէն այս միջոցներէն եւ մենք, Հայերս, դեռ նոր կը սթափինք:

Վերոյիշեալ կազմակերպութիւնները ամէն ջանք ի գործ կը դնեն օգտագործելու այս լայն հնարաւորութիւնները շատ գեղեցիկ ձեռնարկի մը համար:

Արդարեւ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ պիտի գտնուի օդասուն եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մը մէջ, բնակիչները եւ պաշտօնէութիւնը պիտի ըլլան ՀԱՅ: Կատարեալ մաքրութիւն, առողջապահական պայմաններ, գրքեր, ընթերցանութեան միջոցներ, ռատիօ, բաղնիք, պտոյտի եւ երթեւեկի կատարեալ ազատութիւն, վերջապէս ամենալաւ պայմաններ, խաղաղութիւն, ոչ մէկ մըտահոգութիւն:

Թեկնածուները պէտք է արձանագրուին օր առաջ: Ամէն ՀԱՅ, 60 տարեկանէն սկսեալ, որ չի կրնար աշխատիլ, եւ 65էն սկսեալ, կրնան ընդունուիլ այս ՏԱՆԸ մէջ:

Վերոյիշեալ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները Փետրուարի ընթացքին, պիտի այցելեն բոլոր արուարձանները, տեղին վրայ պիտի տան բոլոր բացատրութիւնները եւ կատարեն ցանկացողներուն արձանագրութիւնը: Նոյնը գաւառներուն մէջ:

Հայ Ռազմիկներու Միութիւն, Կապոյտ Խաչ, Աղքատախնամ, Տիկնանց Միութիւն, Կարմիր Խաչ:

ԱՆՀԱՄԱՐ ՄԻԼԻՈՆՆԵՐ ԱՆՕԹԻ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ահռելի մանրամասնութիւններ կը հասնին Հնդկաստանէն, նոր սովի մը մասին որ կը սպառնայ ոչնչացնել միլիոնաւոր թշուառներ:

Ամիսներէ ի վեր ամբողջ նահանգներ չեն կրնար բաւարար ուտելիք ճարել: Տագնապը կը սաստկանայ օրէ օր: Չինաստան խոստացած էր 500.000 թոն բրինձ ղրկել, բայց կը պահէ իր բանակին համար: Պիրմանիա եւս չի կրնար յարգել իր յանձնառութիւնները: Հնդկաչին պիտի փորձէ 20—30.000 թոն բրինձ ղրկել, եթէ կարենայ: Մ. Նահանգները կը դժկամակին ցորեն ղրկել, դժգոհ մնացած ըլլալով Հնդկաստանի վարչապետին դիրքէն՝ Քորէայի հարցին մէջ:

Սովը երբեք պակաս եղած չէ այս դժբախտ երկրէն, որ ունի աւելի քան 350 միլիոն բնակիչ: 1943—44ին 3ուկէս միլիոն Հնդիկներ մեռան սովահար: 1899 — 1901ին ամէնէն ահռելի սովը պատահեցաւ, 11 միլիոն զոհերով: Աւելի առաջ, 1876ին, հինգ միլիոն Հնդիկներ մեռած էին:

Հնդկաստանէն վերջ, ամէնէն սարսափելի սո-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԻՆՉՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

Պերլին տեղեկացած էր թշնամիին ծրագիրներուն, երկու շաբաթ առաջ, Կիկերոնի միջոցաւ: Ոչ միայն հետաքրքրութեամբ կը սպասէի տեսնելու համար թէ տրուած թուականէն ու դէպքըպիտի զուգադիպէին իրարու թէ ոչ, այլ՝ կատարելապէս տենդ ունէի:

Ոչ թէ անոր համար որ ցաւեցայ Կիկերոնի «վաւերականութիւնը» հաստատելուս: Մտահոգ էի, որովհետեւ գիտէի թէ միմիայն հազարաւոր մարդկային էակներու մահը պիտի կրնար ունենալ զօրութիւնը, համոզելու համար այս մարդիկը: Ինծի համար, երկար ատենէ ի վեր հաստատուած էր: Ստիպուած էի անզօր մնալ երբ գիտէի թէ ճակատագիրը թերեւս պիտի հարուածէր եւ անէացնէր մարդկային էակներ, մինչեւ իսկ հոգիներ, վաղահաս կերպով: Ահա թէ ինչն էր որ տենդ կուտար ինծի:

Յունուար 14ին, գիշերը ուշ ատեն հեռաձայնեցի Սօֆիա: Ամէն գնով կ'ուզէի գիտնալ: «Սօֆիայի հետ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած են», ըսաւ Անգարայի հեռաձայնի պաշտօնեան: Առատուն կանուխ կրցայ ունենալ հաղորդակցութիւնը: Դեսպանատան պաշտօնեայ մըն էր թելին ծայրը.— «Յարդ ամէնէն մեծ ռմբակոծութեան ենթարկուեցանք, ըսաւ, ամբողջ Սօֆիան կ'այրի»:

Հիմա Պերլինի մէջ գիտէին թէ Կիկերոն արդարացած էր: Նշանաւոր «վաւերականութիւնը» ի վերջոյ հաստատուեցաւ, ամէնէն վարպետորդի առարկութիւնները, գիտութիւնը եւ մարդկային խիղճը, ոչ մէկ բան օգնած էր:

Ոչ, համոզելու համար Պերլինի այդ պարոնները պէտք եղած էր 6000 հոգիի մահը, Սօֆիայի փլատակներուն եւ ռումբերուն տակ: Այո, ճիշդ կ'ըսեմ, Կիկերոնի «վաւերականութիւնը» հաստատելու համար պէտք էր ոչ նուազ քան 6000 մարդկային կեանքեր:

×

Փետրուարի սկիզբը, Կիկերոն սկսաւ լուսանկարել: Քանի մը շաբաթ սպասած էր, եւ այդ միջոցին յաջողած էր գտնել գաղտնիքը դեսպանատան գանձարկղին կազմութեանը: Մնաց որ, կը բաւէ գիտնալ անոր էութիւնը, զայն անգործածելի դարձնելու համար: Օր մը ինծի պատմեց թէ՝ ինչպէս կրցած էր այս նոր գաղտնիքը մէջտեղ հանել:

— Նախ եւ առաջ չէի գիտեր թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնար դեսպանատան մէջ մինչեւ այն օրը երբ Սըր Նէչպուլ Հիւկէսըն քաշուեցաւ իր աշխատասենեակը քանի մը պարոններու հետ, որոնք դեսպանատան մաս չէին կազմեր: Անոնց խօսակցութիւնը մտիկ կ'ընէի քովի սենեակէն եւ ատկէ է որ հասկցայ պաշտպանութեան նոր միջոցներու ծրագիրը:

Զընդմիջեցի Կիկերոնը, ան լռելեայն կուզայ խոստովանիլ թէ անգլերէնը հիանալի գիտէր հետեւելու համար ամէն մէկ մանրամասնութեան մէջ, հաւանօրէն մասնագիտական խօսակցութեան մը, եւ գոց դրան մը ետեւէն:

Այս ակամայ խոստումին մասին զեկուցում չտուի Պերլինի, որովհետեւ կրնային նոր մասնագէտ մը ղրկել Անգարա, եւ անտարակոյս, հոգեբոյժ մը այս անգամ:

Քանի մը օր վերջ, չկրցան բանալ անգլիական դեսպանատան գաղտնի գանձարկղը, չես գիտեր ինչ պատճառաւ: Անտարակոյս ահազանգի նոր կազմածը չէր բանած: Գործիքներ պէտք եղած էր: Կիկերոն բերած էր եւ հոն մնացած, երբ կը նորոգէին:

Հիմա, ամէն բան հասկցած էր: Պէտք է ըսեմ որ քիչ մը սկեպտիկ էի երբ Կիկերոն կը պատմէր թէ ինչպէս, իբրեւ թէ պահովութեան գաղտնիքը գտած էր: Ամէն բան կարելի էր սպասել իր նոր լրրութենէն: Ինծի համար ով որ Եւրոպացի է եւ անգլիական մտայնութեան ծանօթ, գոնէ չափով մը, դժուար է որ նման պատմութեան մը հաւատք ընծայէ, որովհետեւ անիմանալի անհոգութիւն մը ենթադրել պիտի տար, ինչ որ բոլորովին հակառակն է անգլիական խառնուածքին:

Մնաց որ, Ո՞վ ըսաւ թէ այս ենթադրեալ մասնագիտական կարգադրութիւնները որ կ'առնուէին անգլիական դեսպանատան գանձարկղը ապահովութեան մէջ դնելու համար, իրական դէպքերու վրայ կը հիմնուէին: Միայն Կիկերոնն էր որ կը պնդէր:

(Շար.)

վերը պատահած են Խ. Միութեան եւ Չինաստանի մէջ։ Վիճակագրութեանց համաձայն, հինգ – վեց միլիոն բնակիչներ մեռած են 1921—1928, Ռուսիոյ մէջ, իսկ Չինաստան կորսնցուցած է 7—8 միլիոն, 1937էն 1947, այսինքն աւելի շատ քան պատերազմի ատեն ։

Աւելի քան հարիւր տարի առաջ, 1847ին, Ֆրանսայի կարգ մը գաւառներուն մէջ խռովութիւններ պատահեցան սովի հետեւանքով։ Իսկ 1816 — 17ին ամբողջ երկիրը սովի մատնուեցաւ եւ նոյնիսկ մարդակերութեան դէպքեր պատահեցան։

բեւեռքի համար յատկացուած կէս միլիառ տոլարին կէսը պիտի տրուի Ֆրանսական ուժերուն ։

— « Մեզի պէս, Ամերիկան ալ չուզեր Քորէայի պատերազմին ծաւալումը։ Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք։ Ամերիկայի մէջ ալ կ'ընդունին, թէ Եւրոպան է այն գլխաւոր թատերաբեմը, որ պէտք է պաշտպանուի եւ ոչ թէ վերջին ազատագրուի։ Եւ հսկայ ուժ մը գործի պիտի անցնի, եթէ Ատլանտեանի երկիրներէն որեւէ մէկուն վրայ յարձակում գործուի։ Միատեսակ է ամերիկեան եւ ֆրանսական քաղաքականութիւնը։ Եւ մեր երկիրը մինակ չէ այսօր աշխարհի մէջ։ Վստահ եմ որ ճամբորդութիւնս հասաւ իր նպատակին եւ հաստատեց, թէ Ֆրանսա հաւատարիմ է ոչ միայն իր դարաւոր բարեկամութիւններուն, այլեւ հաւաքական ապահովութեան դրութեան, որ կը բխի նոյն ինքն ՄԱԿի օրէնսդրութենէն »։

Վարչապետին ճառը ջերմօրէն ծափահարուեցաւ եւ ժողովը, 182ի դէմ 401 ձայնով մերժեց համայնավար խմբակցութեան հարցապնդումները Ուաշինկթընի խորհրդակցութեանց մասին ։

2500 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
17.000 ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք, եօթը խարիսխներ տրամադրուած են Ամերիկացիներուն, օդանաւային գործողութեանց համար ։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները գոնփակ ժողով մը գումարած են Քազապլանքայի մէջ, այս խնդիրը ուսումնասիրելու համար։ Կ'ըսուի թէ ամերիկեան վեց նաւեր արդէն ճամբայ ելած են դէպի Մարոք, փոխադրելով 2500 մասնագէտներ որոնք պիտի զբաղին շինութիւններով ։ Ամէնէն կարեւոր խարիսխը պիտի հաստատուի Քազապլանքայէն 15 քիլոմեթր անդին ։

Կ'ըսուի նաեւ թէ մօտերս 17.000 ամերիկացի զինուորներ պիտի գան Մարոք։ Արդէն իսկ աշխատանքներ կը կատարուին, տրամադրելի չէնքեր եւ բնակարաններ ճարելու համար։ Առ այժմ օդանաւային խարիսխներու շինութեանց կամ նորոգման համար կը նախատեսուի աւելի քան տասը միլիառ Ֆրանք ծախք։

Ինչպէս հաստատեց Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգները նմանօրինակ խարիսխներ պիտի ապահովեն նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ, յանուն հաւաքական ապահովութեան ։

15.000 ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ ջնջուեցան Անգլիոյ մէջ, ածուխի տագնապին հետեւանքով։ Միայն Լոնտոնի շրջանին մէջ 126 հաստատութիւններ մէկ շաբթուան պաշար անգամ չունին ։

ԽԱԼԻՖԱ Կ'ՈՒԶԵՆ.— Մարոքի, Ալժերիոյ եւ Թունուզի արաբ վարիչները Արաբական Դաշնակցութեան դիմելով, խնդրած են Խալիֆա հռչակել Մարոքի Սուլթանը։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ Սուլթանը — Սիտի Մոհամմէտ Պէն Եուսուֆ — խալիֆա նշանակուի, պիտի հրաժարի Մարոքի գահէն եւ Գահիրէ պիտի հրաւիրուի Ֆարուք Թագաւորին կողմէ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ; Տոքթ. Ատընաուըր, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ չեն կրնար չէզոք մնալ որ եւ է ընդհարման պարագային։ «Եթէ պատերազմը պայթի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ոչ մէկը պիտի յարգէ անզէն եւ անպաշտպան Գերմանիայի մը սահմանները։ Անտարակոյս Գերմանիան պիտի դառնայ ռազմադաշտերէն մէկը եւ մենք պիտի դատապարտուինք դժբախտ Քորէայի ճակատագրին »։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ երկու ամսուան համար 20 առ հարիւր աւելցնելու հաւանութիւն յայտնեց միջնախարարական յանձնխումբը։ Օրէնքը պիտի վերամշակուի ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

Այս Շաբաթ եւ Կիրակի, (Փետր. 10 եւ 11), ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ–ՀԱՅԿ. ԵՐԳԵՐ եւ ՊԱՐԵՐ։ Կը պարէ յայտնի արուեստագէտ ԳԷՈՐԳ ՋԱՆ։ Կ'երգէ ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՐ, Սայաթ Նովայէն։ Կը նուագէ ԱՆԴՐԱՆԻԿ։

Ճաշարան ՔՕՓԱՐԱՆԵԱՆ, Taverne Maubeuge, 6 rue Maubeuge:

Միեւնոյն ժամանակ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր սեղանները ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Համազգային լսարանի հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ճաշարան Քօփարանեան 6 rue Maubeuge: Կը դասախօսէ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւթ.— « Հաստատումներ մեր մօտաւոր անցեալէն եւ ներկայէն»։ Մուտքը ազատ է։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է.— Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի (Մարսէյլ) դպրոցը։ Դասաւանդութիւնները տեղի պիտի ունենան հինգշաբթի օրերը, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 4.30, երեկոյները ժամը 6էն 7.30։ Կը դասաւանդէ ուսուցիչ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։ Արձանագրութեան համար դիմել իրեն ։

Տէր եւ Տիկին Վարդազեան Զաւէն եւ զաւակները (Պրօն), Տէր եւ Տիկին Պարոնեան Տրդատ եւ զաւակները (Սէվրան), Տէր եւ Տիկին Այվազեան Թադէոս (Լիոն), Այրի Տիկին Իբրոս Գայսէրլեան (Լաֆրէթ), Այրի Տիկին Ռեբեկա Այվազեան (Իսի), Այրի Տիկին Դեզիկ Այտընեան (Սէնթ Ուէն), Այրի Տիկին Ցուլիանէ Եզէկիէլեան եւ զաւակները (Լաֆրէթ), Այրի Տիկ. Մ. Պաղտասարեան եւ զաւակները (Կափ եւ Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Գր. Պաղտիկեան եւ զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Արսլանեան եւ զաւակները (Սէն Ուէն), Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան Թորգոմ եւ Մարիամ (Իսի), խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իրենց մօրաքրոջը, հարսին, ներոջը, քեռկինին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՆԻԿ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ
(Մեծ Նոր գիւղացի)

որ կնքեց իր մահկանացուն, Albignyի ծերանոց – հիւանդանոցը, 77 տարեկան հասակին։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ, կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Ալպինիի ծերանոցը, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղին գերեզմանատունը ։

Այրի Տիկին Արուսեակ Գարակէօզեան (Շաթիյեօն), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գարակէօզեան (Անկէն), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Գարակէօզեան, Այրի Տիկին Կիւրինեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Մինասեան (Ամերիկա), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), ի յիշատակ սերաստահայ ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ։

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բարեկամները ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 13ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պ. Յակոբ Ազարեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Պ. Գրիգոր Սրապեանը (Ակնցի) որ Մանչեստր ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Յ. Ազարեանի 9 rue Balthazar Baro, Valence (Drôme), France:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
ԴԵՂԱԳՈՐԾ Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ Ալֆորվիլէն փոխադրուած է Փարիզի իր նոր դեղարանը՝ 97 Ave. Ledru – Rollin, Paris (XI) :
Tél. ROQuette 24–20 : Մէթրօ Bastille :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Պիւէթրի Փաթրոնաժ Միւնիսիփալի մէջ։ Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

ՊԱՂՏԱՍԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)

Բազմաթիւ երգերով, եօթը արար։ Մուտքը 100 ֆրանք ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Թէրմինիւսի մէջ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի», խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՓԱՐԻԶԻ բոլոր հայ ուսանողները ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.15ին, 19a Rue Caumartin: Օրակարգ՝ Փարիզի Հայ Ուս. Միութեան վաւերացումը եւ ուրիշ ընթացիկ խնդիրներ։ Կազմ. յանձնախումբ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Samedi 10 Février 1951 Շաբաթ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6379–Նոր շրջան թիւ 1790

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՆԷ ՎԱՐԴԱՆԻ ՈԳԻՆ ԽՕՍԷՐ...

Հետզհետէ մանրամասնութիւններ կը հասնին Վարդանանցի 1500ամեակի տօնակատարութեանց մասին :

Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ դարադարձը տօնած են մեծ հանդիսաւորութեամբ, եւ յանուն հիւանդ կաթողիկոսին ձայնասփիւռ պատգամ մը կարդացած է Խադ արք. Աջապահեան :

— « Շատ բարձր էր Վարդանի ազատութեան իտէալը : Ան կ'ըսէր․— «Քաջասիրտ եղէք, մի՛ վախնաք եւ թշնամիին կռնակ մի դարձնէք : Կռուինք անվախ, որպէս զի մեր ազատութիւնը միջոց մը ըլլայ ճշմարտութեան յաղթանակին » :

Հալէպի մէջ, տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Քառասնից Մանկանց եկեղեցին, մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչներուն :

Այսօր պէտք կարդաք նկարագրութիւնը եւ մանաւանդ ճառերը, բոլորն ալ տոգորուած՝ նոյն բարձր տրամադրութեամբ.

— « Զէնք չունէինք մենք, բայց ի՛նչ փոյթ : Գաղափարականը ունէինք մեր հաւատքին եւ ազատութեան... Սուրը կը ժանգոտի, բայց գաղափարը չի մեռնիր».(Հ. Վ. վրդ. Յովհաննէսեան) :

— « Մեր պապերը ի մտի ունենալով իրենց ազգային ապագան — ոչ միայն ներկան, — ազգին յաջորդութիւնն ու գոյատեւումը, յօժարեցան կռուիլ եւ մեռնիլ» : (Վեր. Մարկանեան) :

Ու վերջապէս Թեմին առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. , որ բառերը ծամծմել չի գիտեր.

— « Նոր Յազկերտներ մեր հողերը արիւնով ներկեցին, կոտորեցին մեզ, բռնացան մեր հողերուն վրայ : Բայց այս քաջ եւ արի ժողովուրդը կ'ապրի եւ պիտի ապրի, վասն զի թերահաւատութիւն չունի իր ապագայի մասին... Պէտք չէ մոռնանք թէ նաեւ այսօր պայքար ունինք եւ պահանջ, եթէ ոչ հոգեպէս պարտուած ենք» :

Պէյրութի մէջ, տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է նախաձեռնութեամբ Համազգային ընկերութեան, նոյնքան խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Այստեղ, Փարիզի մէջ, եկեղեցական արարողութիւն մը միայն ունեցանք դպրոցական հանդէսով մը,— ցնոր տնօրինութիւն :

Մարսէյլ 1500ամեակը տօնեց նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան : Պիտի ըսէինք՝ բոլոր հոսանքներու մասնակցութեամբ, եթէ վերջին պահուն սմսեղուկ եւ տմարդի «դիրքաւորում»ով մը փայլած չըլլար ծանօթ խմբակը : (Երեքշաբթի օր կ'իմանաք մանրամասնութիւնները) :

Հետզհետէ պիտի արձանագրենք ուրիշ տեղեկութիւններ՝ զանազան գաղութներէ :

Անշուշտ այս հանդիսութիւնները բաւական չեն, պանծացնելու համար 1500ամեակը :

Կը սպասենք աւելի գործնական եւ տեւական ձեռնարկներու, մասնաւորապէս Մշակոյթի ճակատին վրայ : Մանաւանդ որ, ամբողջ 1951ը կը համարուի Վարդանանց տարի :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ , հիմնականը այն է որ 1500ամեակը հետք մը ձգէ նաեւ միտքերու մէջ : Ոչ միայն հպարտութեամբ ուռեցնէ , այլ եւ պայծառացնէ սիրտերը :

Ի՞նչ կ'արժէ որեւէ տօնակատարութիւն, առանց հոգեկան խռովքի :

Վարդանանց օրերուն ալ բուռն ալեկոծութեան մը մատնուած չէ՞ր հայկական կեանքը : Ծեղքեր բացուած, հակամարտ ճակատներ կազմուած չէի՞ն :

Եւ սակայն, որոմ ցանողները չուտ փոշիացան, երբ ձեռք ձեռքի կուտային ազատութեան եւ անկախութեան ուխտեալները :

Այս տեսակէտէն, Վարդանանցը ոչ առաջին վկայութիւնն է, ոչ ալ վերջինը : Ո՛րքան պերճախօս օրինակներ՝ մեր ժամանակակից պատմութենէն :

Պատմութիւնը միեւնոյն ձեւով չի կրկնուիր ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ : Բայց ազատութեան , քաջութեան, հայրենասիրութեան ոգին միշտ ալ հրաշքներ գործել կուտայ, ճակատագրական պահերուն :

Անհրաժեշտ չէ կրակը նետուիլ, ըմբռնելու համար այս տարրական ճշմարտութիւնը :

Գոնէ Վարդանանց ոգին խօսէր սա օրերուն, երբ տեսակ մը «պաղ պատերազմ» ալ մեր մէջ աւերներ կը գործէ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ ԹՌԱՒ ՄԱՏՆԻՆ

Միլանը մեր քթին տակն է, բայց պատահաբար կ'իմանանք շատ մը բաներ :

Քանի մը շաբաթ առաջ, այս թերթն էր որ հաղորդեց Միլանի եկեղեցիին հիմնարկէքը, նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի :

Մեր թղթակիցը կը գրէր թէ կաթող. պատուիրակը այս առթիւ ուրիշ ճառ մըն ալ պատրաստած եւ սկաւառակի վրայ արձանագրել տուած է :

Այնուհետեւ լռութիւն : Նոյն իսկ չիմացանք թէ ճառը — պատգա՛մ — հաղորդուեցա՞ւ ի սփիւռս աշխարհի .

Եւ ահաւասիկ չոնդալից պատմութիւն մը... իտալական աղբիւրէ :

Երեւի մեր թղթակիցները յարմար չեն դատած հաղորդել, ծայրայեղ փափկանկատութեամբ :

Ինչո՞ւ այդքան բարակը մտածել, քանի որ հարցը կապ ունի արկածի մը հետ, իսկ իտալերէն թերթերն ալ մանրամասնօրէն արձանագրած են :

— Տակաւին չըսիք թէ ինչ է պատահեր :

═ Արտաւազդ արք. կորսնցուցեր է թանկագին մատանի մը, 20 — 25 միլիոն լիրէթ արժողութեամբ :

— Ո՞ւր : Ի՞նչպէս : Իրա՞ւ այդքան կ'արժէր :

═ Լաւ չեմ գիտեր : Եթէ չեմ սխալիր, Փարիզ Միլան կառախումբի լուացարանին մէջ , Ես գոհարավաճառ չեմ որ արժէքը գնահատեմ : Իտալական թերթերը այդպէս գրեր են :

— Կարծեմ Սրբազանը ուրիշ մատնիներ ալ ունէր, ո՞ր մէկը հաներ, ձեռքէն ձգեր կամ հոն մոռցեր է, լուացուած ատեն :

═ Հարցաքննիչ դատաւո՞ր ես դուն : Իմացածս գրեցի, մնացեալը կրնաս իրեն հարցնել :

— Անշուշտ Միլանի Ազգ. Միութիւնը հետաքրքրուած է, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելով :

═ Այդ ալ չեմ գիտեր : Ծամբորդէ մը լսեցի թէ անհատական նամակներ փոխանակուեր են , եւ կաթող. պատուիրակը խոստովաներ է թէ մատնի մը կորսնցուցած է :

— Բայց ո՞րը : Ադամանդակո՞ւռը, եպիսկոպոսակա՞նը թէ վարդապետականը :

═ Երեւի դուն աւելի բան գիտես : Գնա ստուգէ եւ մխիթարէ : Թերեւս ուրիշ պատկերազարդ մանրամասնութիւններ ալ կ'իմանաս :

ՎԱՀԷ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ 20 առ հարիւր աւելի պիտի վճարուին միայն Փետրուար եւ Մարտ ամիսներուն : Վարչապետը վերջին պահուն այս պայմանը առաջարկած էր եւ Ազգ. ժողովը հաւանութիւն յայտնեց 245ի դէմ 293 ձայնով : Շատեր 40 առ հարիւր յաւելում կը պահանջէին, բայց կառավարութիւնը կ'ընդունի միայն 15 առ հարիւր : Վերջնական որոշումը երկու ամիս յետաձգուեցաւ :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ՄԱԿի ուժերը ձեռնարկած են Սէուլի պաշարման : Արդէն իսկ քանի մը տասնեակ քիլմ.ի աղեղ մը կազմած են քաղաքի հարաւային կողմը : Զրահապատ ուժեր խորապէս թափանցած են կարմիր գիծերէն ներս, որոնց պաշտպանութիւնը փուլ կուգայ : Չինացիները արտակարգ ճիգեր ի գործ կը դնեն եւ նոր ուժեր կը հասցնեն մինչեւ իսկ Մանչուրիայէն : Ծակատի կեդրոնին վրայ միայն ուժեղ դիմադրութիւն մը ցոյց կուտան անոնք : Մինչեւ այսօր, Չինացիներն ու հիւս. Քորէացիները 525.000 հոգի կորսնցուցած են Քորէայի մէջ :

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ ՄԵՌԱԾ ԵՆ, երրորդ մըն ալ ծանրապէս վիրաւորուած է Փարիզի մէջ, իբրեւ հետեւանք մազերը օճառելու սահմանուած դեղի մը որ կ ըկոչուի «Սերժաք» : Թերթերը կը գրեն թէ այս դեղը կը պարունակէ շատ զօրաւոր թոյներ : Զայն պատրաստող հաստատութիւնը , փոթէքս , դեկոյց մը ուղղեց դեղագործներուն, սափրիչներուն եւն., պատուիրելով անմիջապէս դադրեցնել գործածութիւնը :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը պիտի պահանջէ ամերիկեան կառավարութենէն չձգձգել՝ Զօրքերու ժողովի օրակարգով զբաղելիք նախապատրաստական ժողովին գումարումը եւ նոր դժուարութիւններ չյարուցանել :

Թունուզն ալ ինքնավար պիտի դառնայ

Երկար եւ տաժանելի բանակցութիւններէ վերջ, համաձայնութիւն գոյացաւ ֆրանսական կառավարութեան եւ Թունուզի ներկայացուցիչներուն միջեւ : Զորեքշաբթի օր, նախարարական խորհուրդը վաւերացուց բարենորոգումներու ծրագիրը, իսկ հինգշաբթի օր Թունուզի պէյը ստորագրեց վեց հրամանագիրներ, որոնց շնորհիւ լայն իրաւասութիւններ կը ստանայ Թունուզ, աստիճանաբար յանգելու համար կատարեալ ինքնավարութեան, փոխան ներկայ թեւարկութեան (1885էն ի վեր) :

Առաջին հրամանագիրը կը վերաբերի Թունուզի ընդհանուր վարչութեան : Այս հրամանագրով, Թունուզի վարչապետը աւելի անկախ կը դառնայ եւ առաջին անգամ ըլլալով պետական պաշտօնէութեան դուռները կը բացուին Թունուզցիներու առջեւ : Այսուհետեւ Թունուզի վարչապետին որոշումները ենթակայ պիտի չըլլան կառավարութեան ընդհ. քարտուղարին վաւերացման : Ընդհակառակն , քարտուղարը, որ ֆրանսացի պաշտօնատար մըն է, ինք ենթակայ պիտի ըլլայ վարչապետին : Միայն մեծագումար ծախքեր պահանջող որոշումները պիտի ենթարկուին Ֆրանսայի ներկայացուցիչին հաւանութեան :

Չորրորդ հրամանագիրը մասնաւորապէս կը ճշդէ Թունուզցի եւ ֆրանսացի պաշտօնեաներու համեմատութիւնը : Բոլորն ալ միեւնոյն քննութիւնը պիտի անցընեն, պետական պաշտօն ստանալու համար :

Այս բարենորոգումներուն հաւանութիւն յայտնած է Թունուզի ազգայնական կուսակցութիւնը , «Նոր Տէստուր» : Թերթերը կը գրեն թէ երկու կողմերն ալ գոհ մնացած ըլլալով, Թունուզի պէյը, Լամին պէյ Փարիզ պիտի գայ յառաջիկայ ապրիլին :

Նոր ճեղքեր կարմիր ճակատին վրայ

«ԱԶԳ. ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՄԻՏԷ» ԻՏԱԼԻՈՑ ՄԷՋ

Չեխոսլովաքիոյ ներքին կացութեան մասին ստացուած լուրերը ցոյց կուտան, թէ համայնավար կուսակցութեան մէջ ծայր տուած պառակտումը մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ : Փրակայէն , Միւնխէն հասած «գաղտնի սուրհանդակ»ի մը [illegible], վարչապետ Զափոթոցքի եւս կը հետապնդուի Կոմինֆորմին կողմէ : Նախկին նախարար Քլեմենթիսի դէպքը, Փրակայի այսօրուան տաղնապին մէկ երեսն է միայն : Զափոթոցքիի դէմ այս յարձակումը ծրագրուած էր դեռ 1950ի ամառը, Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ռուտոլֆ Սլանսքիի եւ գերմանացի «նախկին» համայնավար Ֆրից Կէմինտէրի կողմէ, որ մութ անձնաւորութիւն մըն է եւ կապ կը պահէ Մոսկուա-Կոմինֆորմի եւ Փրակայի միջեւ :

Տակաւին ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն կայ Քլեմենթիսի ուր գտնուելուն մասին : «Տէյլի Թելէկրաֆ» այժմ կ'իմանայ թէ Քլեմենթիս, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ամերիկեան գօտիներէն անցնելով հասած է Ապացցիա, Ֆուչչի մօտերը եւ կը բնակի «Վիքթորիա» պանդոկը : Փախստականը , օդանաւով մեկնած է Պրաթիսլաւայէն եւ իջած է Միւնխէն : Գրաւման ամերիկեան իշխանութիւնները արտօնած են որ անցնի Եուկոսլաւիա երկաթուղիով եւ Աւստրիոյ ճամբով : Քլեմենթիս ունէր չեխոսլովաքեան կանոնաւոր անցագիր մը, որուն վրայ կար նաեւ ռուսական ստորագրութիւն մը եւ զոր ճարած էր քեռայրը՝ Սլովաքիոյ նախկին ներքին նախարար Տոքթ. Օքալի, շնորհիւ իր ունեցած կապերուն : Այս միեւնոյն լուրերու համաձայն Տոքթ. Օքալի եւս ձերբակալուած է :

Ուրիշ շրջանակներ վերապահութիւն յայտնելով հանդերձ այս տեղեկութեանց մասին, կ'ըսեն թէ անհաւանական չէ որ Քլեմենթիս Եուկոսլաւիա անցած ըլլայ : Պելկրատի վարիչներէն մէկը, որուն հարցում եղած է այս մասին, ըսած է. — « Ոչ կրնամ հերքել, ոչ ալ հաստատել այն տեղեկութիւնը, թէ Քլեմենթիս Պելկրատ կը գտնուի» :

Կարծողներ ու պնդողներ ալ կան, թէ Քլեմենթիս պահուած է Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

Ուրիշ երեք բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւս ձերբակալուած են Չեխոսլովաքիոյ մէջ, իբրեւ չարունակութիւն կուսակցական եւ կառավարական հիմնարկութեանց մէջ կատարուող մաքրագործումներուն : Ցարդ պաշտօնանկ եղած կամ ձերբակալուած պաշտօնատարներու թիւը կը հասնի 436ի, որոնց 146ը արտաքին առեւտուրի նախարարութենէն, 120ը կրթական, 120ը տեղեկութեանց եւ 50ը արտաքին նախարարութիւններէն : Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ դատական նա –

(Կարդալ շարունակութիւնը կարգալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՀԱԼԷՊ, 3 Փետր. — Հինգշաբթի օր, 1 Փետր., հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Վարդանանց 1500ամեակը, Ս. Քառասնից Մանկանց տաճարին մէջ, նախագահութեամբ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի: Ներկայ էին Մխիթարեան հայրերը, հայ կաթողիկէ եւ հայ աւետ. եկեղեցիներու ներկայացուցիչները, ազգ. իշխանութիւնը հաւաքաբար եւ խուռն բազմութիւն մը :

Հանդէսին բացումը կատարեց Ուսումնականի ատենապետ Պ. Վ. Սելեան, յիշելով Մոնթեսքիէօյի մէկ խօսքը.— « Հռոմէական կայսրութիւնը կը կործանէր անոր համար՝ որ իր մեռելները յարգել չէր գիտեր»: Հայ ժողովուրդը, որ միշտ գիտցած է յարգել իր նահատակները, այսօր աւելի քան պէտք ունի մեր պատմութեան ապաւինելու՝ իր ոգեկան թէ բարոյական արժանիքները պաշտպանելու համար :

Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Առաջին խօսքը առաւ Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ, բանաստեղծ Հ. Վահան Յովհաննէսեան, (ԽՄԲ.— Բոլոր ճառերն ալ ամփոփուած են):

— « Մարդկային ո՞ր լեզուն, ո՞ր բառը կրնայ պատմել այս մեծ խորհուրդը: Ո՞ր ժողովուրդը հպարտ պիտի չզգար այսօր ինքզինք՝ երկու աշխարհակալական զօրութիւններու միջեւ իր յարատեւ ու սրբազան պայքարներուն համար : Մտաբերեցէք, պահ մը, մեր աշխարհին վրայ ծանրացող այն փոթորիկը, որ եկեղեցւոյ ճամբով պիտի ձգտէր մեզ փոխել տալ իբրեւ ազգ: Փոխադրուեցէք, պահ մը, 451 Յուլիսի 2ը, երբ, քրիստոնեայ աշխարհի հետ մեր կապը խզելու համար, իրանեան բռնակալութիւնը կը փորձէր արեան մէջ խեղդել հայ քրիստոնեայ ու հաւատաւոր ժողովուրդը: Զրադաշտականութիւնը կուգար բախել մեր դուռները, մեզ մեր արմատէն չորցնելու յստակ դիտաւորութեամբ:

«Զէնք չունէինք մենք, բայց, ի՜նչ փոյթ : Գաղափարականը ունէինք մեր հաւատքին եւ ազատութեան: Մեր կուրծքն ու սիրտը կը բանայինք թշնամիին, եւ կը սկսէր ահեղ կռիւը՝ անհաւասար ուժերու միջեւ,— 300.000նոց պարսկական բանակին դէմ՝ 60 հազար հայ կտրիճներով :

« Եղիշէ, մեծ պատմիչը, բարախուն տողերով կուտայ մեզի՝ մեր պատմութեան այն դերագոյն ճգնաժամը, ուր Ղեւոնդ Երէցներու ձայնը կ'արձագանգէ պատերազմի չեփորներուն ընդմէջէն .

— « Սուր քո, եւ պարանոց մեր » — Քու սուրդ եւ մեր պարանոցը...: Բիրտ ուժին դէմ՝ պարտութեան մէջ յաղթանակը ողջունելու համոզումն էր, որ կը մղէր Ղեւոնդ Երէցը այնքան խրոխտ ու հպարտ ըլլալու մահուան առջեւ: Վարդանանք ոչ միամիտներ էին եւ ոչ երազատեսներ: Գիտակ էին իրենց անխուսափելի մահուան: Եւ սակայն, գիտակցաբար խփգախեցին բռնի ուժին դէմ: Հայրենակիցներ, սուրը կը ժանգոտի, բայց գաղափարը չի մեռնիր: Հայ ժողովուրդը, դարերու իր պատմութեամբ տուած է սոյր փաստը: Ո՞ր Հայը կ'անդիտանայ, թէ Վարդանանց հաւատամարտով կ'ընդարձակուէին մեր բարոյական սահմանները, ու մենք դարերը կը հրաւիրէինք խոնարհելու 451 Թուականին առջեւ : Ունինք այն խոր վստահութիւնը, թէ որեւէ ճգնաժամու, Հայը պիտի չվարանի նոյն վճռականութեամբ պաշտպանել իր եկեղեցին, լեզուն ու բարոյական սկզբունքները՝ բոլոր տեսակի Յազկերտներուն դէմ»:

ՎԵՐ. ՄԱՐԿԱՆԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Երկրորդ խօսողը եղաւ Վեր. Մարկանեան, Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, որ շեշտեց.

— « Շուրջ 16 տարի առաջ, համազգային շուքով տօնեցինք Աստուածաշունչ մատեանի 1500ամեակը: Անցեալ տարուան ընթացքին՝ շքեղօրէն տօնեցինք Նարեկացիի 1000ամեակը: Իսկ այսօր, բացումը կը կատարենք Վարդանանց զօրավարաց եւ նահատակաց սրբազան պայքարի 1500ամեակի տօնակատարութեանց :

« Սրբազան պայքար ըսի, որովհետեւ 451ի մեր պայքարը սրբազան էր: Պատմութեան մէջ, անցեալին թէ ներկային, բազմաթիւ պայքարներ եւ պատերազմներ տեղի ունեցած են, ու տեղի կ'ունենան այսօր եւս: Եւ սակայն, անոնց դրդիչ ազդակը նիւթական եւ աշխարհակալական ձգտումն է եղած: Մինչդեռ, մեր պապերու պատերազմը սրբազան էր, որովհետեւ միակ ձգտում ունէր պահպանել հաւատքի եւ ազգի անկախութիւնը :

« Մեր պապերը, ի մտի ունենալով իրենց ազգային ապագան — ոչ միայն ներկան —, ազգին յաջորդութիւնն ու գոյատեւումը, յօժարեցան կռուիլ ու մեռնիլ: Ճիշդ է ու տրամաբանական, երբ շատեր խորհած են — եւ կը խորհին այսօր ալ — թէ խենդութիւն էր տասնապատիկ ուժերու դէմ կռուիլ: Եւ սակայն, մեր պապերը զէնքի մարդիկ չէին, այլ՝ Աստուծոյ, հոգեւոր եւ բարոյական սկզբունքներու: Այս քաջութեամբ էր որ անոնք իջան Աւարայր եւ չարաչար պարտուեցան:

« Սիրելիներ, բիրտ ուժը չէ որ վերջնական յաղթանակը կը տեսնէ, այլ՝ Եկեղեցին եւ գաղափարական թէ բարոյական յաղթանակները՝ որոնց կը հաւատանք մենք, ազգովին: Վարդանանց տօնակատարութիւնը առիթ մր թող ըլլայ աւելի ամուր փարելու մեր եկեղեցիին, լեզուին եւ բարոյական սկզբունքներուն »:

ԸՆԿ. ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՅՇԻ ԽՕՍՔԸ

Ուսումնական Խորհուրդի կողմէ, խօսք առաւ ընկեր Արմէն Անոյշ.

— « Մեր երկրին շուրջ, մրցակցութիւններ կը տիրէին, մէկ կողմէ Սասանեան Պարսկաստանը (որ կ'ուզէր կցել մեր երկիրը՝ իրեն) եւ միւս կողմէ Բիւզանդիոնը (որ, նոյնպէս, համաձայնած՝ կ'ուզէր կուլ տալ մեզ): Եւ սակայն, մեր երկիրը, միակամ, մէկ ձգտում ունէր.— Դէպի անկախութիւն:

« Դժուարին էր անկախութեան ճամբան, սակայն, տարբեր միջոց չկար: Թշնամին ձեռնարկած էր գործի: Իրանի գլխաւոր ձգտումն էր Բիւզանդիոնէն անջատել Հայաստանը, ու, այս դիտաւորութեամբ, համաձայն էր որ Հայերը ունենան իրենց ուրոյն այբուբենը, որոշ ազատութիւններ եւ կրթական հաստատութիւններ, ձերբազատուելու համար Բիւզանդիոնի ազդեցութենէն :

« Եւ սակայն, հայ գրերու գիւտը ճիշդ հակառակ արդիւնքը տուաւ: Հայկական ոգին նոր թափ ու խորութիւն ստացաւ, եւ անկախութեան ձգտումը՝ Մամիկոնեաններու գլխաւորութեամբ, դարձաւ նոր տեսլական: — Վարդանանց պատերազմէն առաջ ալ, Տիրանի, Արշակ Բ.ի եւ Պապ Թագաւորի շրջանէն իսկ, Մամիկոնեանները անկախութեան ձգտումը ունէին արդէն: Անոնք, մինչեւ Է. դար ալ շարունակեցին իրենց պայքարը, ու կարելի է ըսել՝ թէ անոնց արեան վրայ բարձրացաւ Բագրատունեաց փառքը»:

ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿ.Ի ԽՕՍՔԸ

... Այս տարեդարձը կը տօնենք, եւ պիտի տօնենք: Զոյգ Հայրապետներու կարգադրութեամբ, 1951ը հռչակուած է 1500ամեակի տարի, — որպէսզի մեր ժողովուրդը անդրադառնայ Վարդանանց գործին, ու մեր ազգային գեղեցիկ մէկ առաքինութեան: — Առանձին չէ ապրած Հայը երբեք: Զանազան արշաւանքներու եւ ազդեցութեանց ենթարկուած է: Բայց օտար ամէն ազդեցութիւն՝ հոն ստացած է հայ ժողովուրդի հոգիի եւ նկարագրի դրոշմը, սրբագործուած է ու գեղեցկացած : Առէք օրինակ, մեր Անահիտը՝ զոր կը նոյնացնեն Վեներային կամ Ափրոդիտէին հետ: Հելլէններու մօտ, ան՝ ցոփութեան խորհրդանիշն էր, մինչ մեր սահմաններէն ներս դարձաւ «ոսկեծին մայր ամենայն զգաստութեանց»: Նոյնպէս, քրիստոնէութիւնը, որ ծնունդ առաւ Պաղեստինի մէջ, մեր սահմաններէն ներս ստացաւ ազգային դրոշմ ու նկարագիր :

Այս դրոշմը անաղարտ պահելու, քրիստոնէական մեր հաւատը անկապտելի դարձնելու վճռականութիւնն էր, որ, 451ին, հայ ժողովուրդը մղեց գիտակցական մահուան: Դարերու ընթացքին, 451էն մինչեւ 1951, հայութիւնը նոյն աներկիւղ եւ ազատատենչ հոգիով էր որ կուրծք տուաւ բոլոր բռնութեանց, ու այսօր՝ դժուարին օրեր կ'ապրի դարձեալ: Նոր Յազկերտներ՝ մեր հողերը արիւնով ներկեցին, կոտորեցին մեզ, ու բռնացան մեր հողերուն վրայ: Բայց այս քաջ ու արի ժողովուրդը կ'ապրի եւ պիտի ապրի, որովհետեւ թերահաւատութիւն չունի իր ապագայի մասին: Մենք կը մնանք տէր մեր իրաւունքներուն, ու գիտակ՝ մեր դատի նուիրականութեան: Երբեւիցէ, աշխարհակալութիւնն ու ժողովուրդներ ստրկացնելու ցանկութիւնը ունեցած չենք, բայց պահանջած ենք ու նկրտած ենք մեր եղունգներով կտոր մը հող ձեռք բերել, մեր ազատութեան ու անկախութեան տէր ապրելու համար՝ մեր հողին վրայ: Ըստ ամենայնի ազատ՝ մեր լեզուին, կրօնքին եւ հոգեկան ապրումներուն մէջ :

Զանազան նոր Յազկերտներ ցցուած են մեր առջեւ, նիւթապաշտական վարդապետութիւններ՝ որոնք կը ձգտին մեր մէջ վերջ տալ կրօնքին եւ գաղափարականին, որպէսզի ազատութեան եւ անկախութեան մասին չխորհինք:

Մեր ժողովուրդը ներքին հոսանքներ եւ տարակարծութիւններ միշտ ունեցած է, բայց նաեւ կուրծք տուած է ամէն կարգի թշնամիներու՝ որոնք սպառնացած են իր արժանապատուութեան :

Պէտք չէ մտահան դարձնենք, թէ նաեւ այսօր պայքար ունինք եւ պահանջ, եթէ ոչ հոգեպէս պարտուած ենք: Եւ վա՜յ անոնց, որոնք հոգիով կը պարտուին »:

Իւրաքանչիւր ճառէ վերջը երգեցիկ խումբը կ'երգէր «Նորահրաշ»ը, «Իմ հայրենեաց ոգի Վարդան», «Թէ Հայրենեաց» եւայլն: Կարդացուեցաւ նաեւ Վարդան Մամիկոնեանի ճառը (գրաբար):

Տօնակատարութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց ժողովուրդին վրայ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գիտական նոր ժողովածու Երեւանի մէջ

(Քաղուած էջմիածին ամսագրին 1950 Սեպտ. – Հոկտ. թիւէն)

Պետական ձեռագրատունը լոյս ընծայած է «Գիտական նիւթերու ժողովածու»ի երկրորդ հատորը, ճոխ բովանդակութեամբ :

Ժողովածուին մէջ յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ ունին Պետական Մատենադարանի ձեռագրերու վրայ աշխատող խումբ մը գիտաշխատողներ :

Ժողովածուն կը սկսի Տ. Ղազանչեանի Քիմիական Ապարատուրան եւ Լապորատոր Տեխնիկան ըստ հին հայկական ձեռագրերի, յօդուածով (էջ 3—28): Ըստ հեղինակին արաբական տարրալուծութենէն անկախ, Հայերը եւս ունեցած են քիմիագիտութիւն եւ ձգտած են ոչ թէ թանձրամիտ միսթիկականութեան, այլ գործնական նպատակներու: Յօդուածագիրը կ'ապացուցանէ թէ « Միջնադարեան Հայաստանի մէջ եղած են հարուստ ալքիմիական գիտական աշխատանոցներ (Laboratoire), եւ որոնք ունեցած են առաջնակարգ քիմիական գործիքներ»: Փաստական նիւթերու հիման վրայ, հեղինակը կը թուէ Հայերուն ծանօթ քիմիական գործողութիւնները եւ գործիքը :

Ականաւոր ակնաբոյժ պրոֆ. Բ. Ն. Մելիք-Մուսայեան իր «Աչքը եւ անոր տեսողական ներվը ըստ ԺԲ. — ԺԵ. դարերու հայ բժշկական ձեռագրերի» խորագրով ռուսերէն յօդուածին մէջ կը խօսի ակնաբուժութեան կարեւոր հարցի մը՝ տեսողական ջիղի շուրջ հայ բժշկութեան ունեցած ըմբռնումներու մասին: Ուսումնասիրելով Աբուսայիդի, Մխիթար Հերացիի եւ Ամիրդովլաթի տեսակէտները, հեղինակը կուգայ այն եզրակացութեան թէ « Մխիթար Հերացիի, Աբուսայիդի եւ Ամիրդովլաթի պատկերացումները ունին պատմական նշանակութիւն :

Ռոբերտ Աթայեան « Խազերի սիստէմի ծագման ու զարգացման հարցի մասին» կը խօսի Եղիա Տնտեսեանի եւ Կոմիտասի կատարած ջանքերու մասին, (խազերը պարզելու համար): Խազաւոր ձեռագրերու ուսումնասիրութեան մէջ, վերջերս յայտնաբերած նորութիւններու հիման վրայ կ'աշխատի ճշդել խազերու կիրառութեան ժամանակը, անոնց ծագման ու զարգացման հանգամանքները: Հեղինակը յենլով կարգ մը ձեռագիրներու եւ պատառիկներու վրայ, կը փորձէ հերքել Կիրակոս Գանձակեցիի հաբեւանցի մէկ յիշատակութեան վրայ քաղաքացիութիւն ստացած այն կարծիքը, թէ Խաչատուր Տարօնացին է եղած որ առաջին անգամ խազերը բերած է Արեւելք: Ան հայկական ձեռագրերու խազական դրութիւնը կը համարէ տեղական եւ սերտ նմանութիւն կը գտնէ հայկական եւ վրացական միջնադարեան երաժշտական դրութեանց միջեւ :

Խ. Գալֆայեան իր «Ժելատինային Ամրացնող լուծոյթը եւ նրա մի քանի յատկութիւնները քայքայուած ձեռագրերի վերամշակման եւ պահպանման գործում» խորագրով յօդուածին մէջ, յենլով գիտական աշխատանքի փորձարկութիւններու եւ իր կատարած բազմաթիւ փորձերու վրայ, կը գտնէ որ «հնարաւոր է եւ անհրաժեշտ ժելատինային ամրացնող լուծոյթը կիրառել քայքայուած բզկտուած ձեռագրերու եւ տպագիր գրականութեան թերթերն ու բնագիրները ամրացնել եւ անոնց կեանքը հնարաւոր չափով երկարացնելու համար »:

Լ. Խաչիկեան, թեկնածու պատմական գիտութեանց, իր « Զենոն»ի «Յաղագս բնութեան » երկի հայկական թարգմանութիւնը » խորագրով յօդուածին մէջ, կ'ուսումնասիրէ հայագիտութեան նեղ շրջանին յայտնի, բայց դեռ չհրատարակուած հին հայկական բնագիրը :

Այս թարգմանութեան գոյութեան մասին առաջին տեղեկութիւնը հաղորդած է պրոֆ. Մելիքսէթ – Բեկովը 1930ին: Յետոյ ատոր վրայ կանգ առած է պրոֆ. Ա. Աբրահամեան 1944ին « Շիրակացու մատենագրութիւնը » աշխատութեան մէջ: Խաչիկեան համեմատելով նշուած թարգմանութեան ձեռագիր ընդօրինակութիւնները, կուգայ այն եզրակացութեան թէ անոնք ունին երկու խմբագրութիւն՝ համառօտ եւ ընդարձակ :

Յօդուածագիրը կը քննէ նաեւ այն հարցը թէ յոյն մատենագրութեան մէջ յայտնի ութ Զենոններէն որո՞ւն աշխատութիւնը պէտք է համարել նշուած բնագիրը եւ կ'եզրակացնէ թէ այդ ստոյիկեան դպրոցի հիմնադիր Զենոնի բնագիրն

70 Հայ ծարագիրներ Նուկոսլաւիայէն Թրիէսթէ

ԹՐԻԷՍԹԷ, 5 Փետր. (Յառաջ).— Եուկոսլաւիա, մանաւորապէս Պելկրատի մէջ բնակող մաս մը Հայեր, անցեալ տարուան վերջերը, Ռուսերու համար հաստատուած բացառիկ մէկ օրէնքէն օգտուելով կրցան դուրս գալ, ամէն բան ձգելով: Ոմանք նոյնիսկ լքեցին սեփական կալուածները, որոնց համար տարիներու ընթացքին աշխատած, քրտինք թափած ու խնայած էին:

Այս արտագաղթի հոսանքը արդէն վարակած էր Եուկոսլաւիոյ ներքին գաւառները բնակող հատ ու կտոր Հայերը, բայց անոնց թոյլ չտուին մեկնիլ: Անցեալ տարի Դեկտեմբերին առհասարակ դադրեցուցին արտօնութիւն տալ Հայերուն՝ Եուկոսլաւիայէն հեռանալու:

Մինչ այդ, Թրիէսթէ անցան մօտ քսան ընտանիք 70ի չափ անդամներով: Ներկայիս Թրիէսթէի Սան Սապա արուարձանի զինուորական կայանի մէջ պատսպարուած են Հայերը եւ կը սպասեն IROի կարգադրութեան, ազատ երկիր մը փոխադրուելու համար, ուրիշ ազգերու պատկանող մօտ 3000 գաղթականներու հետ:

Դժբախտաբար փոխադրութեան գործը շատ դանդաղ կ՚ընթանայ: Քաղաքին մէջ ուրիշ ազգի պատկանող գաղթականներ կան որոնք մէկ տարիէ աւելի է որ կը սպասեն եւ դեռ իրենց կարգը չէ եկած:

Այս պարագան շատ դէշ ազդած է մեր հայրենակիցներու վրայ, մանաւանդ անոնց որոնք երեխաներ ունին ու նիւթական միջոցներէ զրկուած են: Կայանի սնունդի հարցն ալ ուրիշ հոգ: Առանց միսի, իւղի եւ միօրինակ ըլլալով ուտելիք բան չէ:

Դեկտեմբերի վերջերը առիթ ունեցայ ծանօթանալու Միլանոյի մեր հայ գաղութին: Ուրախ եմ ըսելու որ Հայ Տիկնանց Միութիւնը իսկոյն ըմբռնելով Թրիէսթէի կայանը հասնող հայ գաղթականներու թշուառութիւնը, ընդառաջ գնաց մեր խնդրանքին եւ Ցունուարի ընթացքին մեզի հասցուց բաւական մեծ քանակութեամբ պահածոյ միս, կաթ, մեղր, անուշ եւ ձէթ: Խոստացած են

չարունակել իրենց օգնութիւնը:

Այս առթիւ մամուլի միջոցաւ եւս կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները Հայ Տիկնանց Միութեան: Նաեւ պէտք է յիշատակել Գոմոյի մէջ բնակող Պ. Օննիկ Մանուկեանի հայրենասիրական գովելի մէկ արարքը:

Պարոնը ինքնաբերաբար երկու հարիւր հազար լիրէթի գումար մը յանձնած էր կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի, կայանի գաղթականներու յատկացնելու համար:

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ», Արտաւազդ արք. Միլան գտնուելով այցելեց նաեւ մեր գաղթակայանը, Թրիէսթէ: Այս այցելութիւնը մեծապէս մխիթարեց գաղթականները, հաստատելով թէ իրենց համար եւս մտածողներ ու հոգածու անհատներ կը գտնուին: Այս առթիւ Կաթող. պատուիրակը կայանի մատուռին մէջ խոստովանութեան եւ Ս. Հաղորդութեան արարողութիւն եւս կատարեց և խոստացաւ իր բարոյական և նիւթական աջակցութիւնները չզլանալ յառաջիկային եւս:

ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՄԸ

է: Յօդուածագիրը կ՚ենթադրէ թէ «Ցաղագս բնութեան» աշխատութիւնը թարգմանուած պէտք է ըլլայ թարգմանական դպրոցի երկրորդ շրջանին կատարուած թարգմանութիւններէն առնուազն քանի մը տասնամեակ վերջ:

Աս. Մնացականեան իր «Նկարագրութիւն ինչ ինչ գործոց Կարապետ Եպիսկոպոսի» պիէսի մասին» նկատի կ՚առնէ Գալուստ Տիրմազանեանի ցարդ կորսուած նկատուած եւ իր կողմէ ձեռագրատան մէջ յայտնաբերուած Կոմետիան, որ կը պարունակէ տուեալ ժամանակաշրջանի ազգային, եկեղեցական անցքերու, ժողովրդական բարքերու, ընկերային ըմբռնումներու մասին հետաքրքիր մանրամասնութիւններ: Հեղինակը իր երկրորդ յօդուածին մէջ — «Անտիպ էջեր Միջնադարեան հայկական պոէզիայից» — քաղելով ձեռագրատան դրչագրերէն՝ տպագրած է ԺԸ. — ԺԹ. դարերու քանի մը աշուղներու անտիպ բանաստեղծութիւնները:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՒԱՔԱՎԱՅՐԸ

ՌՈՄԱՆ, 6 Փետր.— Շնորհիւ Ռոմանի ընկերներու, համակիրներու եւ Վիէնի, Սէն Շամոնի, Լովալիէրի կարգ մը ընկերներու առատաձեռնութեան, վերջապէս մեր տղաքն ալ ունեցան իրենց ակումբը: Փետրուար 4ին, կիրակի, խնջոյք մը սարքուած էր նոր հաւաքավայրի բացման առթիւ: Բեմին վրայ կը փայլէր Քրիստափորի խղաներկ նկարը, նուիրուած՝ նկարիչ ընկեր Սուրէն Գասապեանի կողմէ, շրջապատուած ֆրանսական եւ հայկ. դրօշներով: Պատերը զարդարուած էին հայ հերոսներու եւ Դաշնակցական ղեկավարներու նկարներով:

Խրախճանքը տեւեց ժամը 2էն մինչեւ ուշ գիշեր: Ֆրանսական եւ հայկական երգապնակները կ՚ոգեւորէին մթնոլորտը: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան ընկեր Սուրէն Գասապեան եւ ձեր թղթակիցը: Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, ընկեր Աբրահամ Սահակեան տասը հազար ֆրանք նուիրելով կնքահայր հռչակուեցաւ ու նոր հաւաքավայրը կոչեց Հ. Յ. Դ. «Արամ Մանուկեան», ի յիշատակ Հայաստանի անկախութեան հիմնադիրին: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկեր Զ. Գասեան (Վալանսէն), Պ. Քերովբէ Թաշճեան Ռոմանի «հայրիկը» եւ Օր. Օր. Արեգնազ Գրիգորեան, Հայկանոյշ Ասատուրեան, Ժընըվիէվ Պիլալեան: Ուրիշ համակիրներն ու ընկերներն ալ դրամական նուէրներ ըրին: Տիկին Նուրիճա Շէհէրլիեանը դրամէ զատ, նուիրած էր ակումբին պատուհանի եւ դրան վարագոյրները: Բոլորին ալ խորին շնորհակալութիւն Հ. Յ. Դ.ի կողմէ:

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը արդէն իր դասընթացքները եւ փորձերը կը կատարէ մեր ակումբին մէջ: Նոր սերունդը կը սկսի այս չորեքշաբթի: Շնորհիւ նոր ակումբին ազգապահպանման ճակատը կը զօրանայ: Ապրիք տղաք:

Ս. Պիլալի

ՔՈՐԷԱ անուն գիւղ մը պիտի շինուի Անգարայի շրջակաները, կառավարութեան որոշումով:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՏԷՍԻՆ, 4 Փետր.— Դպրոցին հոգաբարձութիւնը կազմակերպած էր թատեր. զուարթ ներկայացում մը, «Թիւ 5 խելագարը» (Յ. Ամիրեանցի), շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Հակառակ դպրոցին ի նպաստ կատարուած յաջորդական ձեռնարկներուն, դարձեալ ժողովուրդը լեցուցած էր սրահը: Այս յաջողութիւնը պէտք է վերագրել թէ դերակատարներուն վայելած ժողովրդականութեան եւ թէ մանաւանդ ժողովուրդին փիտակցութեան: Ակներեւ է որ, քանի կ՚երկարաձգուին պանդխտութեան տարիները, այնքան կը փնտռենք հովանի մը, ապաւէն մը: Բարեբախտաբար տոկուն ազգի մը զաւակներն ենք, ունինք առողջ բնազդ, ուժեղ կամք եւ ուրիշ առաքինութիւններ, որոնք միշտ վառ կը պահեն ազգային ոգին: Ահաւասիկ դպրոցը իր ավինելի դերով՝ մեր ինքնորոշ գոյութեան պայքարին մէջ: Ատոր ապացոյցը դարձեալ տեսանք այս ներկայացումով: Արդարեւ, մեր դպրոցին նախկին սաները եւս կարեւոր բաժին մը ստանձնած էին իրենց երէցներու կողքին, ինչ որ հոգեպարար եւ յուսատու երեւոյթ մըն է:

Վստահ եմ որ ներկաները գոհ մնացին ներկայացումէն: Պ. Տէր Պօղոսեան յաջող ընտրութեամբ մը կազմած էր խումբին դերակատարները: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ինք եւ Պ. Նուպար Պօտուրեան ժողովուրդը խնդացուցին ներկայացման ամբողջ տեւողութեան: Պ. Սահակ Պասմաճեան որուն անունը տպագրական սխալով Պարսամեան յայտարարուած էր իր դերով ի յայտ բերաւ դերասանի յատկութիւններ: Պ. Բարունակ Պառաւեան նոյնպէս հաստատեց իր բեմական ձիրքը՝ մաքուր առոգանութեամբ ու բնական շարժուձեւերով:

Նոյնը կարելի է ըսել Աւագ Լուսարեւեանի մասին: Պ. Ժիրայր Պառաւեան իր կարճ դերով լաւ խաղարկութիւն մը յայտնաբերեց: Իսկ խենդերու դժուարին դերերը յաջողութեամբ կատարեցին Մանուկ Առաքելեան, պատանի Տէր Պօղոսեան, Մկրտիչ Ծերոնեան եւ Օր. Մարի Գալուստեան: Վերջապէս արտայայտիչ ու շնորհալի էր Օր. Մարի Մուրատեան իր յաջող խաղարկութեամբ:

Դպրոցին հոգաբարձութիւնը պարտականութիւն յանձնեց ինծ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնելու Տէսինի կրօնական միութեան, որ հինգ հազար ֆրանք նուիրած է դպրոցի:

Գ. Պ.

ՍԱՀԱԿ ԵՊԻՍԿ. ԿՈԳԵԱՆ, որ վերջերս Լիբանանի թեմին փոխանորդ նշանակուած էր կաթողիկոսական Աղաջանեանի կողմէ, օդանաւով Փարիզ կը հասնի Փետր. 28ին: Պիտի մնայ մէկ շաբաթ:

ՊՈԼՍՈՅ նորընտիր պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան, արտօնութիւն ստացած է կրօնական տարազ հագնելու եկեղեցիներէն դուրս, ինչպէս կը ծանուցանէ Անգարայի պաշտօնաթերթը:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ 9.000.000 Իսլամները պիտի ապստամբին, եթէ իրենց պահանջած անկախութիւնը չստանան,— այս իմաստով ճառեր խօսած են Քարաչիի համագումարին մէջ (Փաքիստան):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԻՆՁՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

Բայց ես կը հաւատայի չափով մը այս հաստատումներուն, որքան ալ երեւակայական թըւէին:

Իմ անձնական դիտողութեամբս՝ գիտէի թէ Անգլիացիները կը զգուշանային հիմա, որովհետեւ մեր դեսպանատունը հիմա շատ «ի պատուի էր»: Կիկերոն կը խօսէր ազդարարող նշաններու մասին, որ ահազանգը կուտար, անմիջապէս որ պըզտիկ մը դպչէին գանձարկղին: Սակայն կը պնդէր թէ խորամանկութեամբ եւ անձնական նախաձեռնութեամբ ոչ ազդեցիկ վիճակի էր վերածուած:

Կարծես թէ պատահաբար, այն գիշերը երբ այս չահագրգիռ տեղեկութիւնները կուտար, նոր եւ բարձր գին մը պահանջեց ինծմէ վտանգներուն համար, որով իր արտատպումները դուրս պիտի հանէր: Փոխանակ 10 հազար սթերլինի տասնըհինգ քլիշէի իւրաքանչիւր փէլլիքիւլի, քսան հազար կ՚ուզէր:

Այս անգամ պարզապէս մերժեցի եւ հին գինին վրայ մնացինք:

Փետրուարի սկիզբը միայն հասկցայ թէ ինչու Կիկերոն ըսած էր թէ շատ քիչ անգլերէն գիտէր, հետս խօսելու համար:

Օր մը, երբ կը խօսէր անգլերէնի մէջ իր ունեցած սահմանափակ ծանօթութեան մասին, առանց յետին մտքի, եզրակացուց թէ չէր կրնար իր լուսանկարած վաւերաթուղթերուն պարունակութեան կարեւորութիւնը երաշխաւորել, եւ հետեւաբար, ստիպուած էի վճարել նոյնիսկ եթէ օր մը անկարեւոր թուղթեր ալ սահէին իր արտատպածներուն մէջ:

Մինչեւ հիմա, այս բանը վիճաբանութեան առարկայ եղած չէր, ինչ որ Կիկերոն լուսանկարած էր իր գործունէութեան սկիզբէն շատ արժէքաւոր էին, բայց թերեւս իր գործունէութեան սկիզբը աւելի մեծ դժուարութիւններ կ՚երեւակայէր, որ չէր ունեցած: Հիմա է որ մեծ դժուարութիւնները կը սկսէին: Վստահ էի ատոր: Այնքան ալ պարզ բան չէր այլեւս կարեւոր վաւերաթուղթեր լուսանկարել, եւ հիմա է որ սկսաւ օգտագործել հընարքը զոր ճարտարօրէն պատրաստած էր: Չէր նշմարած թէ մատնուած էր:

Օր մը, նոր փելլիքիւլ մը բերաւ: Պատրաստեցի, եւ երբ մեծցնելու գործողութիւնները վերջացան, ձեռքիս մէջ ունեցայ թիւերու երկայն թերի ցանկ մը, անգլիական դեսպանատան եռամսեայ հաշիւներու ցուցակը: Անկարելի եղաւ դոյզն չափով մը իսկ օգտուիլ եւ Կիկերոն 10 հազար ոսկի կը պահանջէր: Ըսի թէ մէկ սու իսկ պիտի չտայի անկարեւոր լուսանկարներու համար, բայց Կիկերոն չէր հրաժարեր, եւ իր պահանջները կը հիմնաւորէր, ըսելով թէ գիտէի թէ լաւ անգլերէն չէր գիտեր եւ չէր կրնար գիտնալ թէ ինչ կը լուսանկարէր: Հիմա պէտք էր որ վճարէի: Պարզ էր, կարեւոր վաւերաթուղթեր չգտնելով, գիտնալով լուսանկարած էր անարժէք բաներ եւ կ՚ուզէր 10 հազար ոսկի դանձել:

Այլեւս սկսայ մէկ սու ալ չտալ: Չէի ուզեր վրաս առնել հաշիւներու ստուգումի սպասարկութիւնը օտար դրամներով, եթէ մերժէին վճարել Կիկերոնի հաշիւը:

«Ֆիլմ»ը ղրկեցի Պերլին. բացատրեցի եղածը եւ համոզուած էի որ պիտի մերժեն վճարել, մեծ եղաւ սակայն զարմանքս, երբ ստացայ Պերլինի պատասխանը: «Թանկագին» կ՚որակէին Անգարայի անգլ. դեսպանատան հաշուեցուցակը, եւ կ՚արտօնէին որ վճարեմ Կիկերոնի տասը հազար սթերլինը:

Վճարեցի արդարեւ, բայց առանց բառերը խնայելու յայտնեցի Կիկերոնի, ինչ որ կը խորհէի իր խորամանկութեան մասին:

Կիկերոն ընդունեց դիտողութիւններս: Խոստացաւ «խիստ զաղտնի» պիտակով փաստաթուղթեր միայն բերել եւ անկէ վերջ, յաճախ պատահեցաւ որ անգլերէն խօսի ինծի հետ:

Երբեք չգիտցայ թէ ինչի մէջ կը կայանար արժէքը այդ լուսանկարներուն, զոր Պերլին «Թանկագին» որակած էր:

Ցունուարի վերջաւորութեան քանի մը օր Պուրսա գացի: Առաջին արձակուրդս էր այդ Թուրքիա գալէս ի վեր: Որոշած էի գոնէ մէկ շաբաթ մոռնալ Կիկերոնը եւ բոլոր հարցերը որ ոսնկի պէս կը բուսնէին իր շուրջ:

(Շար.)

խարարութեան տնօրէնը, Շվարց եւ սլովաք ընդհ. սպայակոյտի պետը, զնդապետ Վավէրքա Աւստրիա փախած են:

ՏԱՐԱԳԻՐ ՉԵԽԵՐԸ ՁԵՆ ՍԻՐԵՐ ՔԼԵՄԵՆԹԻՍԸ

Տարագիր Չեխերու կազմակերպութեան ղեկավարներէն Պ. Հիւպէրթ Ռիփքա, որ Քլեմենթիսի հետ նախարար եղած է, յայտարարեց թէ չեխ տարագիրները ոչ մէկ ժամանակ տրամադիր են եղբայր մը ընդունելու Քլեմենթիսը, որ դաւաճան մը եղաւ ու այդպէս ալ կը մնայ: Արտասահմանի Չեխերը, Քլեմենթիսը կը նկատեն 1948ի փետրուարեան պետական հարուածի կազմակերպիչներէն մէկը, որ գործէ հեռացուց Եան Մասարիքը եւ գրաւեց անոր աթոռը:

ԻՏԱԼԱՑԻ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

Իտալացի համայնավար երեսփոխաններ Վալտօ Մակնանիի եւ Ալտօ Քուչչիի օրինակին հետեւելով երկու քաղաքապետներ եւ Պոլոնիոյ քանդակագործներէն Ֆարփի Վինյոլին եւս հրաժարեցան համայնավար կուսակցութենէն: Հրաժարած է նոյնպէս Ռէճիօ տ'Էմիլիէի համայնավար վարիչներէն Ռիքարտօ Քոքքոնի, որ համոզուած համայնավար մը կը նկատուէր եւ նախագահն էր երկրագործական մեծ համագործակցականի մը (75.000 անդամ):

Լաւատեղեակ շրջանակները կը հաւաստեն, թէ հրաժարած երկու երեսփոխանները, Մակնանի եւ Քուչչի, պիտի փորձեն ստեղծել «ազգային համայնավար կուսակցութիւն» մը: Տակաւին չի գիտցուիր, թէ որքան յաջողութիւն պիտի կրնայ ունենալ այսպիսի փորձ մը: Երկու երեսփոխանները այժմ պահուած են Պոլոնիոյ մէջ, Քուչչիի բնակարանը, որ առնուած է ոստիկանական խիստ պաշտպանութեան տակ: Կարելի չէ մինչեւ անգամ հեռաձայնով տեսնուիլ անոնց հետ: Երեսփոխանները յայտնած են թէ տակաւին ոչ մէկ որոշ բան կրնան ըսել իրենց դիտաւորութեանց մասին: Կ'ըսուի թէ անոնք կը խմբագրեն բոլոր իտալացի համայնավարներուն ուղղուած կոչ մը, որ կը խարանէ սթալինեան համայնավարութեան «չեղում»ը: Երկու «հերետիկոսներու» տեսակէտով, Կոմինֆորմը շատ քիչ կը հետաքրքրուի աշխատաւորական բազմութեանց շահերով եւ ճշմարիտ ժողովրդապետութեան սկզբունքներով: Կը շահագործէ, ընդհակառակն, Մարքսի միջազգային հաւատքը, ռուսական կայսրութեան տիրապետութիւնը իրագործելու համար:

Ուշագրաւ է որ անջատողական այս շարժումը ծայր տուած է Պոլոնիոյ եւ Ռէճճիոյի նման ծայրայեղօրէն յեղափոխական շրջաններու մէջ, ուր պատերու վրայ փակցուած են «կեցցեն Քուչչին եւ Մակնանին, կեցցէ ազատութիւնը» վերտառութիւններով կոչեր: Այս բոլորը կը նշանակեն որ մտքերը խոր յեղաշրջումի ենթարկուած են:

Ինչպէս յայտնի է, Մոսկուա կը գտնուի Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլիաթթի, Թորէզի հետ, «դարմանուելու համար»: Վերջին լուրի մը համաձայն, Մոսկուա կանչուած է իր անձնական բժիշկը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 298ի դէմ 306 ձայնով մերժեց պահպանողականներու մէկ բանաձեւը, որ կը պարսաւէր կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ պարենաւորման մասին: Հարիւրաւոր տանտիրուհիներ խռնուած էին խորհրդարանին առջեւ, իրեց պարենատոմսերը ցուցնելով եւ բողոքելով միսի չաբաթական բաժնեչափին անբաւականութեան դէմ: Պահպանողականները բուռն ճառեր խօսեցան, «ազատութիւն եւ միս» պահանջելով:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակը 48 ժամ պայմանաժամ տուաւ երկաթուղիներու բանթողներուն, որպէսզի դադրեցնեն գործադուլը, այլապէս պաշտօնանկ պիտի ըլլան: Նախապէս Պ. Թրումըն ազդարարած էր թէ «գործադուլը անթոյլատրելի է բացառիկ պարագաներու մէջ»: Գործադուլին գլխաւոր կեդրոնը Շիքակօն է, ուր փոխադրութեանց բանուորներուն 99 առ հարիւրը չաշխատիր:

ՓՈԽ – ՎԱՐՁԻ օրէնքով, Մ. Նահանգները 672 մարտանաւեր եւ փոխադրութեանց յատուկ նաւեր տրամադրած էին Խ. Միութեան: Արտաքին նախարարութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղելով, պահանջեց անմիջապէս վերադարձնել այդ նաւերը, ինչպէս եւ 800 միլիոն տոլարի պարտք մը (10 միլիառ 800 միլիոն տոլարի վարկին մնացորդը): Վերջերս բանակցութիւններ կը կատարուէին այս մասին, բայց անելի մը յանգեցան: Միութիւնը յանձն կ'առնէ վճարել միայն 240 միլիոն տոլար, եւ կը մերժէ վերադարձնել նաւերը, առարկելով թէ պիտի գնէ: Վերջին լուրի մը համաձայն, Ամերիկա առաջարկած է պատուիրակութիւն մը ղրկել Մոսկուա, քննելու համար փոխ տրուած նաւերը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 980 (945), տոլար 349.95 (389), զուից. ֆրանք 81.42 (89.75), նափոլէոն 4160, զուից. ոսկի 3890, սթերլին 5240, տոլար (20) 20.400, ձոյլ ոսկի 559.000 ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 1500ԱՄԵԱԿԻ

տօնակատարութիւնը, 25 Փետրուար, կիրակին: կազմակերպուած Տարօն-Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 13ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, իրենց այցելութեան առթիւ, Պ. Երուանդ Գըլպագեանէ (Ամերիկայէն) 20.000 ֆրանք, Պ. Յակոբ Բալուեանէ (Ալժերիէն) 10.000 ֆր.: Գումար 30.000 ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ. — Մարսէյլէն Պ. Վարդան Քիփէլեան իր զաւակներուն Վարուժանի երկրորդ եւ աղջկանը՝ Նարդուհիին երրորդ տարեդարձին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, հազար ֆրանք Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին եւ հազար ֆրանք ալ Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Գարակէօզեան (Շաթիյեօն), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գարակէօզեան (Անկէն), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Գարակէօզեան, Այրի Տիկին Կիւրինեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Մինասեան (Ամերիկա), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon), ի յիշատակ սեբաստահայ ԳԱԲՐԻԷԼ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ:

Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բարեկամները:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ
ՃՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

GEORGE Vի ՍՐԱՀԸ, AVE. GEORGE V.

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ:

Նախագահութեամբ ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն

Շաբաթ, 17 Փետրուար, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ:

ՊԱՐ, ԽՆՋՈՅՔ, ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ:

Attractions: Երկու Orchestres, Cotillons

Ձեր սեղանները ապահովեցէք TRI. 39-09

ՅԱԿՈԲ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ Նիւ Եորքէն, առժամապէս Փարիզ, կը փնտռէ Միհրան Մամիկոնեանը, հեռախօսել Pro. 63-22:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Վալանսի Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Զարեհ Գասեանի ամուսնութեան առթիւ Տիկին Ա. Մարգարեանէ (Մարսէյլէն) հազար ֆրանք, Մ. Գասեանէ 1000, Պ. Զարեհ Գասեանէ հազար, Տիկին Մարմինէ Գասեանէ 500, Պ. Ա. Պօյաճեանէ 500 ֆր.:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է. — Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի (Մարսէյլ) դպրոցը: Դասաւանդութիւնները տեղի պիտի ունենան հինգշաբթի օրերը, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն 4.30, երեկոները ժամը 6էն 7.30: Կը դասաւանդէ ուսուցիչ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Արձանագրութեան համար դիմել իրեն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

Այս Շաբաթ եւ Կիրակի, (Փետր. 10 եւ 11), ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ՀԱՅԿ. ԵՐԳԵՐ եւ ՊԱՐԵՐ: Կը պարէ յայտնի արուեստագէտ ԳԷՈՐԳ ՋԱՆ: Կ'երգէ ՄԻՇԱ ԱԶՆԱՒՈՐ, Սայաթ Նովայէն: Կը նուագէ ԱՆԴՐԱՆԻԿ:

Ճաշարան ՔՕՓԱՐԱՆԵԱՆ, Taverne Maubeuge, 6 rue Maubeuge:

Միեւնոյն ժամանակ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր սեղանները:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ժողովէն վերջ հայերէնի 4րդ դասը: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. ընկեր «Կարօ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար Թէրմինիւսի մէջ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue Maubeuge: Դասախօս Պ. Ստեփան Փոչարեան: Նիւթ՝ «Խորհուրդներու փիլիսոփայական գրականութիւնը»: Մուտքը ազատ է:

Կը փնտռուի

Côte d'Azurի մէջ առանձին կին մը տնական գործերու համար (այր եւ կին, 1ուկէս տարեկան պզտիկով):

ՈՒՏԵԼ, ՊԱՌԿԻԼ ԵՒ ՎՃԱՐՈՒՄ

Գրել P. Kaisserian (Jardex), Ave. Georges Gallice Juan les Pins (A. M.):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Dimanche 11 Février 1951 Կիրակի 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6380–Նոր շրջան թիւ 1791

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞ՐԲ ԱՅՍՊԷՍ...

Անսպառ նիւթ՝ Երեւանի մէջ եղած հրատարակութեանց խնդիրը:

Տպագրական մեքենան կը բանի նոյն ուղղութեամբ: Միշտ Պետական Հրատարակչականն է որ լոյս կ'ընծայէ ինքնագիր հատորներ եւ թարգմանութիւններ, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, շատ մը գիրքերու անուններն միայն կ'իմանանք: Բախտաւոր էք, եթէ կարենաք ատոնցմէ մէկը ճարել, դիմելով օտար գրավաճառներու :

Կ'ըսեն թէ պատճառը այն է որ գիրքերը անմիջապէս կը սպառին :

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, ամէնէն կարեւոր գիրքերու (գրական) միջին տպագրութիւնն է 2000 — 4000 : Հազուադէպ են 8000 — 10.000 օրինակները (ընդհանրապէս քարոզչական – կուսակցական, մանկական եւայլն):

Օրինակ, Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ին Ա. հատորը տպուած է 4000, երկրորդը՝ 6000 օրինակ: (Իւրաքանչիւր գրքի վրայ կը նշանակուի տպագրուած օրինակը,— իրենց բառով՝ տիրաժ= tirage) :

Սեղանի վրայ ունինք երգարան մը, տպուած Երեւան, 1949ին, 20.000 օրինակ:

« Սովետական Գրականութիւն եւ Արվեստ » ամսագիրը — միակը -- իբրեւ տիրաժ ցոյց կու տայ երկու հազար օրինակ :

Արդ, շա՞տ են այս քանակութիւնները երկրի մը համար ուր համախմբուած է աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդ :

Մանաւանդ որ, Հայկական Արտասահմանն ալ իրաւունք ունի կարեւոր բաժին մը ստանալու գոնէ գրական հրատարակութիւններէն: Ուղղակի աշխատելով եւ գնելով: Ոչ թէ օտար միջնորդներու կամ սեւ շուկայիններու դիմելով, ինչպէս տարիներէ ի վեր:

Բարեմիտներ պիտի փափսան թէ թերեւս թուղթ չունին, աւելի մեծ քանակութեամբ տպելու համար:

Իրականութիւնն այն է որ կրնան թոններով թուղթ ճարել, երբ հարցը կը վերաբերի թխածոյ եւ թարգմանածոյ հրատարակութեանց, ի փառս կուսակցութեան :

Շահեկան պիտի ըլլար քով քովի շարել ազգային եւ միջազգային գրականութեան եւ արուեստի, ընդհանուր մշակոյթի վերաբերեալ գիրքերը՝ կուսակցական հատորներուն հետ :

Ապահովաբար առաջինը մանրանկար փոքր Մասիս մը պիտի կազմէր, իսկ միւսը իր շուքը պիտի ձգէր անոր վրայ, իբրեւ Մեծ Մասիս :

Գոնէ այս տպաւորութիւնը կը ձգեն իրենց թերթերուն մէջ ծանուցուած եւ գրախօսուած հրատարակութիւնները :

«Սովետական Հայաստան » օրաթերթի 1951 Յունուար 6ի թիւէն կ'իմանանք թէ լոյս տեսեր է « Լենինի երկերի 18րդ հատորի հայերէն հրատարակութիւնը »:

Նոյն թերթը յունուար 11ի թիւով ալ կը ծանուցանէ թէ լոյս տեսած է Լենինի երկերու երեսուներեքերորդ հատորը որ կը պարունակէ հանգուցեալին յօդուածները, ճառերը եւ նամակները՝ 1921 Օգոստ. 16էն մինչեւ 1923 Մարտ 2:

Կը նշանակէ թէ տակաւին 15 հատորներ կան որ հայերէնի պիտի թարգմանուին : Իսկ ռուսերէն բնագիրը դեռ չէ վերջացած :

Նոյն ձեւով կը թարգմանուին Ստալինի Երկերը ,— յօդուած, ճառ, զեկուցում եւ ուրիշ ինչ որ բխած է իր բերնէն կամ գրչէն :

Եթէ չենք սխալիր, այս երկերուն հայերէն հատորներուն թիւն ալ արդէն հասած է տասնի, իսկ շարքը դեռ չէ վերջացած :

Միայն Լենինն ու Ստալինը չեն որ այսպէս լեռնակուտակ հատորներ կը դիզեն բոլոր ժողովուրդներու լեզուներով :

Այդ ժողովուրդներուն մեծ ու փոքր «ռեւոլուցիոնէր»ներն ալ իրենց «երկերի ժողովածուներ»ն ունին, որոնք նոյնպէս կը թարգմանուին:

Տակաւին չենք խօսիր հայերէն թարգմանութեանց լեզուի մասին: Աւելի լաւ կը հասկնաք, եթէ անոնց ֆրանսերէնը կամ անգլերէնը կարդաք :

Եւ այս՝ երեսուն տարիէ ի վեր ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵ՞ՂՔ ԹՈՒՂԹԻՆ ...

Թերեւս գիտէք.— « Թէքէեան Ֆոնտ»ի յանձնախումբ մը կազմուած է Գահիրէի մէջ, հրատարակելու համար հանգուցեալ բանաստեղծին «Ամբողջական Երկերը »:

Արդէն իսկ լոյս տեսած են վեց հատորներ , ընտիր տպագրութեամբ: Տակաւին կը [illegible]ան երեք հատորներ :

Իւրաքանչիւր հատորի ծախքը՝ հարիւր ոսկի կամ աւելի, ստանձնած են բանաստեղծին բարեկամները :

Անշուշտ գրադատ մը պիտի զբաղի այս հրատարակութիւններով :

Վեց հատորներուն մէջ, ուշադրութիւնս գրաւեցին ձախաւեր վէպ մը, որու մասին կը խօսիմ առանձին, եւ 6րդ գիրքը,— « Հովահար հոգւոյ , արձակ եւ ոտանաւոր երգիծանք»:

Հազիւ թղթատած , բառ մը թռաւ բերնէս.— Մե՜ղք թուղթին...

Ինծի ծանօթ չեն Թէքէեան Ֆոնտի Յանձնախումբին անդամները :

Կ'ուզեմ հաւատալ թէ անոնք ոչ միայն դրամ ճարելու յատկութիւն ունին, այլեւ քիչ – շատ գրական ճաշակ :

Արդ, ինչո՞ւ տպեր են այս հատորը (6րդ):

Բանաստեղծը մեծարելո՞ւ թէ խայտառակելու համար :

Ո եւ է գրող, ամէնէն հանճարեղէն մինչեւ բանջարեղը միշտ ալ գրչի խաղեր կ'ունենայ, պարապոյ ժամերուն: Երբեմն գզրոցին մէջ կը պահէ զանոնք, երբեմն ալ առօրեայ մամուլին կը յանձնէ :

Վահան Թէքէեան ալ դէզ մը ձեռագիր մոտեր կամ տպեր է, տարիներու ընթացքին: Զանազան առիթներով: Ոտքի վրայ: Սուրճ մը խմած կամ նարտ խաղացած ատեն: Կամ օրիորդի մը ալպոմին մէջ:

Ի՞նչ է կտակեր որ այդ գրաբանութիւններն ալ հատորի մը մաս կազմեն, իբրեւ մնայուն յիշատակարան :

Օրինակներով խօսիմ, կարճ կապելու համար աւէ – կօսէները :

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԻՒՐԵՐԸ « ՅԱՌԱՋ »Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Cahiers du Sudի հրատարակիչը, Պ. Jean Ballard եւ իր աշխատակիցը, երիտասարդ բանաստեղծ Luc André Marcel ,— երկուքն ալ այլեւս հանրածանօթ ոչ միայն Մարսէյլի եւ Փարիզի, այլեւ ուրիշ գաղութներու մէջ :

Մտերմական խօսակցութեան մը ընթացքին , մեր բարեկամները անգամ մը եւս հաւաստեցին թէ կարելին պիտի փորձեն, լաւագոյն հատորը նուիրելու համար Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին: Անշուշտ շնորհակալութեամբ կ'ընդունին զանազան թելադրութիւններ եւ նիւթեր, բայց չեն ուզեր նախապաշարուիլ գոց եղած անուններով, գիտակցօրէն եւ խորութեամբ, արդիական ուղղութեամբ ուսումնասիրելու եւ մշակելու համար հայկական գրականութեան եւ արուեստի իւրաքանչիւր ճիւղ :

Իրենց տպաւորութիւնները արձանագրելով մեր այցելուներու տոմարին մէջ, երկուքն ալ նորէն եւ նորէն իրենց հիացումը կը յայտնեն Նարեկի եւ ուրիշ հայկական գոհարներու մասին :

Luc André Marcel կը գրէ.

— « Արդէն իսկ կարգ մը ֆրանսացի բանաստեղծներ չեն կրնար հաւատալ թէ Ժ.Էն ԺԸ. դար, հայ գրողներ այնքան խիզախ, գունագեղ եւ նոր լեզու մը կը գործածէին որ կարծես կը մրցէին քսաներորդ դարու բանաստեղծներուն հետ :

Այլեւս մեզի կը մնայ հայ մեծ բանաստեղծներուն վերադարձնել այն փառքը որուն արժանի են անվիճելիօրէն »:

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ բանակցութիւններ կը կատարուին Պերլինի ամերիկեան շրջանէն քանի մը քիլոմեթր անդին, Գերմանիոյ միացման մասին , ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ աղբիւրէ: Կ'ըսուի թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչն է Մալենքով, որ տիրական դիրք մը կը վայելէ Ստալինէն եւ Մոլոթովէն վերջ :

Քաղաքական բանակցութիւններ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ

Վարչապետ Պ. Փլեվէն եւ արտաքին նախարար Պ. Շուման, այս իրիկուն կը մեկնին Փարիզէն երթալու համար իտալական Ռիվիէրայի Սանթա Մարկրիթա փոքրիկ քաղաքը (Ռափալլոյի մօտերը), ուր հանդիպում մը պիտի ունենան Իտալիոյ վարչապետ Պ. տէ Կասփէրիի եւ արտաքին նախարար Կոմս Սֆորցայի հետ :

Պատերազմէն ասդին առաջին անգամն է որ երկու կառավարութեանց պետերը Իտալիոյ մէջ պիտի տեսնուին եւ կարծիքներու փոխանակութիւններ պիտի ունենան ուղղակի Ֆրանսան եւ Իտալիան շահագրգռող հարցերու շուրջ: Իտալօ-ֆրանսական մերձեցման նպատակով, առաջին անգամ, 1948ին, Թորինոյի մէջ խորհրդակցեցան Պ. Պիտօն եւ Կոմս Սֆորցան: Յետոյ 1949ին տեղի ունեցաւ երկրորդ հանդիպում մը Պ. Շումանի եւ Կոմս Սֆորցայի մասնակցութեամբ : Մաքսային միացման համաձայնագիրը կնքուեցաւ 1948ի ժողովին: Այս միեւնոյն հարցը կը գտնուի նաեւ այս անգամուան օրակարգին վրայ, նկատի ունենալով որ հարթուելիք դժուարութիւններ կան տակաւին:

Նախարարները պիտի քննեն նաեւ Շումանի ծրագրին (եւրոպական պողպատի ու հանքածուխի արդիւնաբերութեան միացման) հետ կապուած զանազան խնդիրներ եւ նկատի պիտի առնուի, թէ իտալական ճարտարարուեստը որքանով կրնայ օգտուիլ ալժերիական հանքային արտադրութիւններէն: Պիտի քննուի նաեւ իտալացի աշխատաւորներուն Ֆրանսայի մէջ օգտագործման հարցը :

Այս հարցերու շարքին քննութեան պիտի առնուի նաեւ միջազգային կացութիւնը: Իտալիա չի մասնակցիր Ազգաժողովին եւ հետեւաբար չի կրնար իր տեսակէտները պաշտպանել իր ուզածին պէս եւ արտայայտուիլ նաեւ Գերմանիոյ վերազինման ու Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ անոր մասնակցութեան մասին: Իտալիա, առջի մէկ օրէն համաձայն գտնուած է գերմանական այս մասնակցութեան եւ Ֆրանսայի, Հոլանտայի , Պելժիոյ, Լիւքսէմպուրկի, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ իր մասնակցութեամբ կազմուելիք պաշտպանողական շրջանակի մը մասին:

Երկու պետութեանց վարիչները աչքի առաջ ունին նաեւ այն հանգամանքը թէ իրենց երկիրներուն մէջ ուժեղ է համայնավարութիւնը, ինչ որ կրնայ որոշ դեր մը կատարել, այս տարուան ընթացքին կայանալիք իտալական եւ ֆրանսական երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ: Ֆրանսա եւ Իտալիա պիտի մտածեն նաեւ գործունէութեան միատեսակ գիծ մը մշակել, համայնավարութեան կողմէ պատահական ամէն դժուարութիւն դիմագրաւելու համար :

Ֆրանսական մամուլը խանդավառութեամբ կ'ողջունէ երկու քոյր ժողովուրդներու վարիչներուն այս նոր հանդիպումը եւ բարենշան կը նկատէ անոնց գործակցութեան ու բարգաւաճման համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Վարդանանցի 1500ամեակը ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ) .— Փետրուար 4ին, առտուան ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի տօնակատարութիւնը սինեմա Ռիվոլիի շքեղ սրահին մէջ որ ծայրէ ծայր լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ : Հանդիսութիւնը կազմակերպուած էր Համազգայինի Պէյրութի վարչութեան կողմէ :

Բացումը կատարուեցաւ Լիբանանեան քայլերգով, զոր նուագեց նուագախումբը , ղեկավարութեամբ Պ. Օննիկ Սիւրմէլեանի :

Օրուան նախագահն էր ընկեր Գասպար Իփէկեան, որ հրաւիրեց հասարակութիւնը յոտընկայս յարգել յիշատակը 1036 սուրբերուն: Յետոյ շեշտեց թէ հայ ժողովուրդի պատմութիւնը ծընունդ առաւ դիւցազնական առասպելով, երբ Հայկ Նահապետ իր նետով գծեց ազատութեան ճամբան: Նուագախումբը նուագեց Պէթհովէնի «էկմոնդ»ը: Վարդանի ճառին ընթերցումէն վերջ,առաջին բանախօսը ընկեր Մ. Իշխան, խօսեցաւ Վարդանանց պատերազմի նախօրեակին հայ ժողովուրդի մշակութային վերելքին շուրջ : Դադարէ մը վերջ, նուագախումբը հնչեցուց Կոմիտասի «Հաբրբան»ը եւ «Կարապի երգը» ու Սպենդիար – եանի «Ղայթարմա»ն:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Գ. Գիւզալեան, որ պատմական փաստերով պարզեց Վարդանանց պատերազմի արժէքը:

Փակման խօսքը կատարեց նախագահը, վստահութիւն յայտնելով Հայոց ապագայի մասին:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հայ ժողովուրդի վաղեմի բարեկամներէն Պ. Justin Godart, նախկին նախարար եւ ծերակուտական, դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, որ նոյնպէս աշխատած է հայ տարագիրներու բարօրութեան համար: Մեր ցաւակցութիւնները :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Գ.

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԸ.— Կենսագիրները դժուարութիւն մը կը մատնեն՝ երբ հարկ կ'ըլլայ ցոյց տալ Գրիգոր Նարեկացիի ծննդավայրը: Այսպէս, ոմանք ոստում մը կը կատարեն եւ կը գրեն թէ Գրիգոր մեծցաւ, դաստիարակուեցաւ, եկեղեցական սքեմ առաւ Նարեկ վանքին մէջ, առանց որոշ ըսելու թէ ո՞ւր ծնաւ: Իսկ Գարեգին պատրիարք, կանգ առնելով պահ մը, երկու ենթադրութիւն կ'արձանագրէ. «Ծնած է հաւանաբար կա՛մ Նարեկ գիւղին մէջ, կա՛մ Անձեւացեաց գաւառին մէջ»:

Առաջին ենթադրութեան յարողները մեծամասնութիւն կը կազմեն, բայց ոչ ոք հարց կը դնէ թէ Նարեկ գիւղը գոյութիւն ունէ՞ր՝ երբ հիմնուեցաւ Նարեկ վանքը: Առանց վարանումի, Թորգոմ պատրիարք գիւղը կը դնէ վանքէն առաջ. «Նարեկ գիւղ մըն էր Վանայ ծովուն հարաւակողմը, Ռշտունեաց գաւառին մէջ: Անանիա վարդապետ, որ իր ժամանակին ամէնէն զարգացած հոգեւորականներէն էր, Ժ. դարուն սկիզբները հոն հիմնեց վանք մը»:

Հէքեաթ պատմելու ձեւ մը կը յիշեցնէ Նարեկացիի կենսագրութեան այս յառաջաբանը.— Վանայ ծովուն եզերքը գիւղ մը կար, գիւղին մէջը վանք մը կար, եւ այդ վանքին մէջ կ'ապրէր...:

Չեմ գիտեր թէ Թորգոմ պատրիարք ի՞նչ ապացոյց ունի Նարեկ գիւղ մը տեսնելու համար հոն՝ ուր Անանիա վարդապետ կը հիմնէ Նարեկ վանք մը: Այն իրողութի՞ւնը թէ, տակաւի՛ն մեր օրերուն, Նարեկ գիւղ մը կար Նարեկ վանքին չուրջ: Ինչո՞ւ մոռնալ, սակայն, թէ համաձայն Բարսեղ Կեսարացիի կանոնագրութեան, վանքերը կը հիմնուէին բնակութիւններէն հեռու, հեղեղատներու եւ կիրճերու անմատչելի չրթներէն կախ, ամպածրար լեռներու լանջքին վրայ, անջրդի անապատներու ծոցը:

Միւս կողմէ, պէտք է յիշեցնել թէ Նարեկ անունը գոյութիւն չունի մեր մատենագրութեան կամ պատմագրութեան մէջ, տասներորդ դարէն առաջ: Նարեկ անունին կը հանդիպինք առաջին անգամ Ասողիկի պատմութեան մէջ, երբ Տարօնացի վարդապետը արձագանգ կուտայ Ժ. դարու ազգային եւ կրօնական դէպքերուն:

Ժ. դարը, կը գրէ Փրոֆ. Մանուկ Աբեղեան, կրօնական ոգի մը ունէր,— Լափալլիան ալ, անշուշտ, պիտի ընդունէր այդ ճշմարտութիւնը: Միայն թէ ես քիչ մը տարբեր կը մտածեմ... Լափալլիէն: Մեր նախարարական աւատապետութիւններէն ետքը, որոնց վնասակար դերին մասին շատ է գրուած, բայց օգտակարութեանց մասին՝ երբեք, Ժ. դարուն երեւան կուգայ վանական աւատապետութիւն մը, տեսակ մը վանապետութիւն, որ Բարսեղ Կեսարացիի կանոնադրութիւնը կը վերածէ մշակութային դիմադրական ուժերու այլապէս զօրաւոր ցանցի մը, երբ սահմանային պաշտպանութեան տեսողութիւնը տեղի կուտայ միջնաբերդային պաշտպանութեան տեսութեան, (Նարեկացիի միջավայրը քննութեան առնելու ժամանակ՝ պիտի ներկայացնեմ Բիւզանդացւոց եւ Հայոց վանաշինական շարժումին թափուն բայց իրարմէ տարբեր պատճառները՝ Դ. դարէն մինչեւ Ժ. դար): Ահա այդ դարուն, վանքերու անթիւ կղզիներ բարձրացան հայկական լեռներու ալիքներուն մէջ ծփուն. «Ցայսմ ժամանակի, կը գրէ Ասողիկ պատմիչը, ծաղկեալ պայծառանայր կարգ կրօնաւորական հանդիսից յաշխարհիս Հայոց» (էջ 159): Արդարեւ, այդ շրջանին է որ մեր մթին Պատմութեան մէջ իրենց ճըրագները կը վառեն Կամրջաձորոյ վանքը, Հնձուց վանքը, Խլաձորի վանքը, Ցախացքարի վանքը, Հոռոմոսի վանքը, Մովսէսի վանքը, Շողագայի վանքը, Ձորոյ վանքը եւ ուրիշներ: «Այսպէս եւ յայսմ ժամանակի շինեցաւ Նարեկ ի Ռշտունեաց գաւառին նոյն կարգադրութեամբ, բազմազարդ եւ պաշտօնապայծառ երգեցողովք եւ դրական գիտողօք» (Ասողիկ, էջ 160):

Ինչպէս կը տեսնուի, Ասողիկ պատմիչը գիւղ չի յիշեր, կը յիշէ միայն վանքը, որուն անունը, Նարեկ, առաջին անգամ կը մտնէ Պատմութեան մէջ, Ժ. դարուն:

Ի՞նչ կը նշանակէ Նարեկ.— տոհմանո՞ւն է թէ տեղանուն: Դժուար է ճշդել Հայաստանի աշխարհագրական անուններուն ստուգաբանութիւնը ;— Խորենացին անգամ, աւանդական ստուգաբանութեան իր վարժութեամբն հանդերձ, յաճախ կը դժուարանայ ցոյց տալ կարգ մը մութ անուններու ծագումը. «Ոչ գիտեմ, թէ յանուն արա՞նց զգաւառ անուանեն, թէ յանուն գաւառացն զնախարարութիւնսն կոչեցեալ» (Բ. 8):

Հիւպշման, որ կ'ուսումնասիրէ «Հին Հայոց տեղւոյ անունները» (տպ. Վիէննա, 1907), որեւէ ստուգաբանութիւն չի տար Նարեկ անունին մասին(1), Վասպուրականի աշխարհագրական անուններուն ծագումը տալու ժամանակ:

Եզրակացնելով,— Ասողիկի վկայութիւնը բաւական է պնդելու համար թէ Նարեկ անուն գիւղ չկար՝ երբ հիմնուեցաւ Նարեկ վանքը: Հետեւաբար Գրիգոր Նարեկացի ծնած չէ Նարեկ գիւղին մէջ, ոչ ալ անշուշտ... վանքին մէջ:

Ուրեմն Նարեկացի անունը վկայութիւն մըն է ոչ թէ Գրիգորի ծննդավայրին, այլ միայն՝ Նարեկեան միաբանական ուխտին մասին, այն նշանակութեամբ թէ Գրիգոր կը պատկանի Նարեկ վանքի «միանձանց» խումբին, (տիտղոս մը, որ կը տրուի առաւելապէս վանահայրերուն եւ մատենագիրներուն):

Արդարեւ Նարեկացի կը կոչուի նաեւ Անանիա վարդապետը, ոչ թէ ապացուցանելու համար որ ծնած է Նարեկի մէջ, այլ վկայելու համար թէ կը պատկանի Նարեկեան միաբանութեան, իբրեւ հիմնադիր եւ վանահայր: Այս վարդապետն է, «մեծ փիլիսոփայ» եւ գիտնական, որ հռչակ եւ հեղինակութիւն շահած էր Ժ. դարուն, բայց քիչ մնաց որ զոհ երթար Անանիա Մոկացի կաթողիկոսին հիւանդագին կասկածամտութեան եւ censeur-ի մոլութեան: Ճիշդ է թէ Ուխտանէս պատմիչն ալ կը պատկանի Նարեկեան միաբանութեան, բայց Սեբաստիոյ առաջնորդութեան կոչուած ըլլալով՝ աւելի ծանօթ է «եպիսկոպոս Սեբաստացւոց» անունով քան թէ Նարեկացի անունով, (կ'ըսեն թէ Ասորի էր եւ Եդեսացի):

Արդ, Անանիա Նարեկացի, որ Գրիգորի մօրը հօրեղբայրն է(2), կրնա՞յ արդեօք մեզ առաջնորդել՝ Գրիգորի ծննդավայրը ճշդելու այս փորձին մէջ,— տեսնենք: Անանիա Նարեկացի, երբ մերձ ի մահ կ'ամբաստանուի իբրեւ Թոնդրակեցի (կրօնական այդ աղանդին մասին՝ յառաջիկային), գառն նամակ մը կը գրէ Անանիա Մոկացի կաթողիկոսին, ցաւ յայտնելով որ Լուսաւորչի գահակալը կասկածէ՛ր է իր «սննդակիցին» եւ «հին մտերիմ»ին հաւատքին վրայ: Սննդակից եւ հին մտերիմ բառերը չե՞ն կրնար ապացոյց ծառայել արդեօք, Մոկացի համարելու համար Գրիգորի մօրը հօրեղբայրն ալ, Անանիա Նարեկացին, դըպրոցական ընկեր՝ Մոկացիին: Զարպհանալեան արդէն երկու Անանիաները կ'անուանէ իրարու «հայրենակից», իբրեւ Մոկացի: Այդ պարագային, Խոսրով, նախ քան եպիսկոպոսանալը, ամուսնացած է Մոկաց աշխարհին մէջ, ուր եւ ծնած է Գրիգոր: Վերապահութեամբ կուտամ այս կարծիքը, զոր անգամ մը եւս քննութեան պիտի առնեմ Նարեկացիի ծնողքը ներկայացնելու ժամանակ:

Գալով այն հարցումին թէ որեւէ վկայութիւն չկա՞յ Նարեկի մէջ, պէտք է պատասխանել թէ ոչ միայն լուռ կը մնայ ողբերգուն իր ծննդավայրին մասին, այլ եւ նոյնիսկ — ըստ իս — կասկածելի կը մնայ վաւերականութիւնը 71րդ ողբին մէկ երկար հատուածին, ուր կ'երեւին հետեւեալ տողերը. «Ցաւազանէ կոչեցայ արթուն, եւ ես ի քուն մահու ննջեցի. ի փրկութեանն աւուր հսկող յորջորջեցայ, բայց զգաստութեանն աչս կափուցի»:

Այստեղ արթուն եւ հսկող բառերը թարգմանութիւնն են Գրիգոր յունական անունին: Պիտի չառարկեմ թէ աւազանի անունը չփոխուեցա՞ւ սքեմ առնելէ ետքը, (աւազանի անունը պահող կրօնաւորներ ալ կան անշուշտ): Խնդիր պիտի չհանեմ նոյնպէս թէ Գրիգորը յունարէնէ ճիշդ թարգմանողը ի՞նչպէս սխալ կը թարգմանէ միւռոն բառը: Բայց կը պնդեմ որ կենսագրական խոստովանութիւններ արձանագրելու այդ ձեւը խորթ է Նարեկացիի նկարագրին, եւ յետոյ մեծ մայրս միայն կրնայ հաւատալ թէ սուրբ կոչուած է Նարեկացի՝ իր կենդանութեանը. «Սուրբ վկայեցայ ի մարդկանէ, կ'ըսէ նոյն հատուածը (ՀԱ.), որ եմ անմաքուր առաջի Աստուծոյ»: Մեր գիտցածն այն է թէ Գրիգոր Նարեկացի հալածուեցաւ երբեմն իբրեւ քաղկեդոնիկ, երբեմն իբրեւ Թոնդրակեցի՝ երբ կենդանի էր: Այնպէս որ սխալ է Զարպհանալեանի կարծիքը, թէ «իւր վարուց սրբութեամբն ու անարատ քաղաքավարութեամբ՝ մարմնաւոր հրեշտակ մը երեւցաւ, իսկ գիտութեամբն եւ իմաստութեամբ՝ ժամանակին ամէնէն անուանի հանճարներէն մէկը, այնպէս որ 26 տարուան առոյգ հասակին՝ Թագաւորներ իրենց տարակուսանաց լուծումը կը խնդրէին իրմէ»,— Ասողիկ պատմիչ, որ ժամանակակից է Գրիգոր Նարեկացիի, անունն անգամ լսած չէ, իսկ Անձեւացեաց Թագաւոր Գուրգէն Արծրունիի խնդրանքը, Երգ Երգոցի մեկնութիւն մը գրելու թելադրութեամբ, որուն կ'ակնարկէ թերեւս Զարպհանալեան, առասպել մըն է որ շատ կրկնուած է... յիշատակարաններու մէջ, ինչպէս պիտի հաստատենք յառաջիկային:

Ուրեմն, ծննդավայրին մասին վկայութիւն չունինք Նարեկին մէջ ալ:

Ծննդավայրին ստուգման կրնա՞յ նպաստ մը բերել մեր ուսումնասիրութեան շարունակութիւնը՝ երբ, յաջորդով, ներկայացնենք մեր պրպտումները Նարեկացիի ծնողքին մասին,— տեսնենք:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Նարեկայ վանքին վայրը, աղօթատեղին եւ ուրիշ պարագաներ մանրամասնօրէն նըկարագրած էր մեր աշխատակիցը, Պ. Ղազար Ներկարարեան, ՅԱՌԱՋի 1950 Հոկտեմբեր 6 թիւին մէջ եւ ուրիշ թերթեր ալ արտատպեցին:

---

(1) Նարեկ բառը գտայ «Ազգագր. Հանդէս»ին մէջ (Ե. հատոր, 63), դարբինի գործիք նշանակութեամբ. «Կռան, որու ձկան ճամակի նման խըղած սուր կողմը կը կոչուի նարեկ»: Իսկ Աճառեան կը գրէ. «Երկաթը տաքցնելէ վերջ, սալին վրայ դնելով՝ մի քանի հոգի իրենց մուրճերով անոր մէկ որոշ կէտը հարուածել, կռել»:

Գալով Վասպուրական անունին, Հիւպշման կը գրէ թէ պահլաւերէն բառ մըն է եւ կը նշանակէ «ազնուականներ»:

(2) Այստեղ մեծ սխալ մը գործած է Օրմանեան, գրելով. «Անանիա Նարեկացին ալ, որ Խոսրով Անձեւացիին մտերիմն էր, իբր անոր կնոջ հօրեղբօրորդին... !!!» (*Ազգապատում*, Ա. հատոր, էջ **1145**):

Սլիկ երէց դրախտ կ'երթայ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

— Կնի՛կ, ըսաւ Սլիկ երէց, ելի՛ր: Մեր ունեցածն ու չունեցածը բեռցնենք էշուն վրայ, առնենք լաճերն ալ, եւ երթանք դրախտ:

Այդպէս ալ ըրին: Էշուն վրայ բեռցուցին ինչ որ ունէին, երէցկինը հեծաւ վրան, երկու լաճերն ալ առաւ գիրկը եւ ճամբայ ելան՝ Սլիկ երէցն առջեւէն:

Շատ գացին, քիչ գացին, ո՞վ ի՛նչ գիտէ, եւ ահա ծերուկ մը կանգ առաւ էշուն առջեւը.

— Տէրտէ՛ր, խեր ըլլայ, ո՞ւր կ'երթաս ճըժով պըժով, քոչ ու բարխանով:

— Կ'երթամ դրախտ:

— Ի՞նչպէս թէ դրախտ, տէրտէ՛ր, ծռե՞ր ես, խելքդ թռցուցե՞ր ես: Մինչեւ որ չմեռնիս եւ անդիի աշխարհք չերթաս, կրնա՞ս միթէ երթալ դրախտ:

— Տէրտէր չե՞մ, ի՞նչպէս թէ չեմ կրնար երթալ դրախտ, այսքան ալ չգիտութի՛ւն...: Ըսէ տեսնեմ, դուն ո՞վ ես:

— Ես Ադամն եմ, չճանչցա՞ր:

— Ադօ՛, Ադօ՛, մեղք քեզի: Աստուած ստեղծեց քեզ առօք եւ փառօք, դրաւ անմահութեան դրախտ, աշխարհքին անուշը չանուշը տուաւ քեզի, որ ուտես, խմես, ուրախանաս: Դուն չկշտացար, ելար Աստուծոյ պատուիրանքն ալ կոտրեցիր, կերար արգիլեալ ծառին պտուղը, ծակա՛չք, եւ մեզ ալ այս վիճակին հասցուցիր: Քու մեղքդ է որ կը քաւենք: Այս որ այսպէս է, դուն դրախտ կ'երթաս՝ ես չե՞մ կրնար երթալ: Քաշէ չուքդ առջեւէս, կ'ըսէ Սլիկ երէց եւ հաստ գաւազանը կը վերցնէ: Ադամ կը փախչի:

Սլիկ երէց կը շարունակէ ճամբան: Շատ կ'երթայ, քիչ կ'երթայ, ո՞վ ի՛նչ գիտէ, եւ ահա Մաթուսաղան կը հանդիպի երէցին:

— Օրհնեա ի Տէր, Սլիկ երէց:

— Աստուած օրհնէ:

— Տէրտէ՛ր, ո՞ւր կ'երթաս այսպէս:

— Կ'երթամ դրախտ:

— Ի՞նչպէս թէ դրախտ, տէրտէ՛ր, ծռե՞ր ես, խելքդ կերե՞ր ես: Մարդ որ չմեռնի եւ անդիի աշխարհ չերթայ, ինտո՞ր դրախտ կ'երթայ:

— Տէրտէր չե՞մ, այսքան ալ չգիտութի՛ւն...: Ըսէ տեսնեմ, դուն ո՞վ ես:

— Ես Մաթուսաղան եմ:

— Տօ՛, քըքրուկ Մաթօ՛, Աստուած իննհարիւրինսունեւինը տարի կեանք տուաւ քեզի, չկշտացար, եւ նորէն կեանք ուզեցիր Աստուծմէ: Ամենակալ Տէրը հրեշտակ մը ղրկեց եւ քեզի ըսաւ. «Մատօ՛, ձեռքդ դիր եզան կռնակին վրայ, ի՛նչքան մազ ինկաւ ձեռքիդ տակ, այնչափ տարի կեանք կուտամ քեզի»: Է՛ անկշտում քըքրուկ Մատօ, ինչո՞ւ փորովդ փռուեցար եզան վրայ, որ պէտղի հրեշտակը չզարնէր գլխուդ եւ հոգիդ չառնէր: Դուն այդքան ագահութեամբդ գացիր դըրախտ, ես չե՞մ կրնար երթալ: Դէն դնա, կողերդ կը ջարդեմ, ըսաւ Սլիկ երէց եւ վերցուց գաւազանը:

Մաթուսաղան փախաւ եւ Սլիկ երէց շարունակեց իր ճամբան:

Նոյ նահապետն ելաւ դիմաց:

— Օրհնեա ի Տէր, Սլիկ երէց, ո՞ւր կ'երթաս:

— Աստուած օրհնէ, կ'երթամ դրախտ:

— Տէրտէ՛ր, խելքդ ծռեր է, չմեռած՝ ինտո՞ր կ'երթաս դրախտ:

— Տէրտէր չե՞մ, կ'երթամ: Դո՛ւն ո՞վ ես:

— Ես Նոյ նահապետն եմ:

— Հը՛, Աստուած խաբեցիր, ջրհեղեղ ընել տուիր, ամբողջ աշխարհ աւերակ ըրիր, յետոյ դուն դրախտ գացիր, ե՞ս պիտի չերթամ, հոգիդ ելլէ, ինչ որ ալ ըլլայ՝ պիտի երթամ:

Գնաց գնաց եւ Աբրահամն ելաւ դիմաց:

— Խէ՛ր ըլլայ, Սլիկ երէց, դէպի ո՞ւր:

— Կ'երթամ դրախտ:

— Ծո՛ւռ, ծո՛ւռ տէրտէր, չմեռած՝ ինտո՞ր կ'երթաս դրախտ:

— Աբօ՛, եթէ դուն լաւ մարդ ըլլայիր, տղադ չէիր մորթեր: Տղադ կը մորթես ու կ'երթաս դը–

բախտ, ես տէրտէր՝ չե՞մ կրնար երթալ։ Եւ Սլիկ երէց վերցուց դաւազանը, բայց կանո՛ւխ փախաւ Աբրահամ ։

Սլիկ երէց գնաց գնաց եւ հանդիպեցաւ Մովսէս մարգարէին ։

— Տէր Սլիկ, ո՞ւր այսպէս ։

— Կ'երթամ դրախտ։

— Երէց, ծուռ է խելքդ, ճժով պժով հալա-հլայով ինտո՞ր կ'երթաս դրախտ, նախ կը մեռնին, յետոյ կ'երթան դրախտ։

— Ա՛յ քեզի չգիտութիւն, դուն ո՞վ ես որ խրատ կուտաս ինձ ։

— Ես Մովսէս մարգարէն եմ ։

— Ծօ՛ Թոթովախօս, դուն չա՞տ արդար ես, ազգդ խաբեցիր, քառասուն տա՛րի անապատներուն մէջ պտըտցուցիր։ Եթէ արդար ըլլայիր, չէիր մեռներ լերան գլուխը, առանց տեսնելու Աւետեաց երկիրը։ Դէն գնա, եթէ ոչ կը վերցնեմ դաւազանս, կը զարնեմ գանկիդ, ջուր եթէ չբխայ, արիւն կը բխայ ։

Մովսէս փախաւ եւ Սլիկ երէց առաւ քալեց։ Դէմը ելաւ Դաւիթ մարգարէն ։

— Տէր Սլիկ, ո՞ւր կ'երթաս ։

— Կ'երթամ դրախտ ։

— Տէրտէ՛ր, Աստուած քու տունդ չաւերէ, կնիկով ճժով ինտո՞ր կ'երթաս դրախտ՝ դեռ չմեռած ։

— Ըսէ՛, ըսէ՛, դուն ո՞վ ես։

— Դաւիթ մարգարէն եմ, չե՞ս տեսներ, կո՞յր ես ։

— Տօ՛ դո՛ւն կուրնաս, չուռ Դաւօ, քառասուն կնիկ առիր, ըՈւրիէն սպաննեցիր, անոր կնիկն ալ խլեցէր, ու դրախտ գացիր, ե՞ս պիտի չերթամ ։ Քալէ՛, կնիկ, Ս. Կարապետին մարմար գերեզմանն ալ բացուի առջեւս, նորէն պիտի երթամ դրախտ, եւ քոչ ու բարխանով ։

Գացին գացին, մարդ մը տնկուեցաւ էշուն առջեւ ։

— Հօշա՛, հօշա՛։ Դու ի՞նչ մարդ ես որ քոչ ու բարխանով կ'երթաս այսպէս՝ առանց հրաման ուզելու։

— Ես Տէր Սլիկն եմ, Տէր Սլի՛կը, չիմացա՞ր, առեր եմ գիմ ճիժ ու պիժ, կ'երթամ դրախտ ։

— Դարձիր, ետ դարձիր, եթէ ոչ՝ հոգիդ կ'առնեմ այս վայրկեանիս, չարուխ բճով, կնիկ ճժով, էշ ու բարխանով ինտո՞ր կ'երթաս դրախտ։

— Դուն ո՞վ ես որ կտոր կտոր կ'ըլլաս՝ վախ տալու համար ինծի ։

— Ես հոգէառ Գաբրիէլ հրեշտակապետն եմ, չե՞ն տեսներ երկու աչքերդ ։

— Տօ՛, չտեսնողը դուն ես, Քէօր Գաբօ, դուն օրական հազար հազար մարդ կը սպաննես՝ արդար կամ անարդար, դուն կ'երթաս դրախտ, ես, Տէր Սլիկ, կարդացուոր Նարեկի եւ Աւետարանի, ե՞ս չեմ կրնար երթալ ։

Եւ Սլիկ վերցուց դաւազանը, իջեցուց հոգէառ հրեշտակապետին գլխուն, մէկ հատ ալ մէջքին, եւ Գաբրիէլ փախաւ կաղն ի կաղ ։

Ու Սլիկ երէց շարունակեց ճամբան։

Շատ գացի՛ն, քի՛չ գացին, ո՞վ ի՛նչ գիտէ։ Եւ յանկարծ հեռուանց տեսան սպիտակ պալատ մը, լոյսերը վառ՝ մեծ ջահու մը պէս։

— Կնի՛կ, ըսաւ Սլիկ երէց, կայ չկայ այդ պալատը Աստուծոյ յօրինած դրախտն է։ Արի նըստինք, փշուր մը հաց ուտենք, հանգստանանք, յետոյ կ'երթանք դրախտ։

Նստան, կերան խմեցին, հանգստացան եւ նորէն ճամբայ ինկան դէպի դրախտ։ Պալատին դըռները հասած չէին տակաւին, երբ մարդ մը ելաւ իրենց առջեւ.

— Ո՞վ էք դուք, հարցուց։

— Ես Սլիկ երէցն եմ, ի տանէ քաջաց Հայկազանց, աղօթարար ի ժամու Վանաց Ս. Կարապետի, իսկ սա՝ իմ երէցկինն է, ասոնք՝ իմ ճժիկներս են, այս ալ իմ իշուկս է, միասին առած եմ ուտելիքս – խմելիքս, եկեր եմ որ մտնենք դրախտ ։

— Երէ՛ց, կ'ըսէ անծանօթը, ինտո՞ր տէրտէր կ'ըլլաս, մանաւանդ կարդացուոր, գիրի զօրութեան ծանօթ, եւ չես գիտեր տակաւին թէ դրախտ երթալու համար՝ նախ պէտք է անդիի աշխարհք երթալ ։

— Ախր, քանի որ մինչեւ հոս եկանք, ձգէ մտնենք ներս, դրախտին երեսը տեսնենք ։

— Անկարելի՛ է։

— Ո՞վ ես դուն որ կ'արգիլես, անունդ ըսէ տեսնեմ։

— Ես Քրիստոսն եմ ։

— Ա՛յ Աստուած քու տունդ չաւերէ, եթէ դուն լաւ մարդ ըլլայիր՝ քեզ չէին բռներ եւ չարչարեր։ Կնիկ, դարձի՛ր, ետ երթանք, Աստուած աւերէ քարուքանդ ընէ այդ դրախտը, որ այսքան անարդար դատաւոր ու պահապան ունի ։

Տէր Սլիկ առաւ իր կնիկն ու ճժերը, եւ էշուկին հետ՝ դարձաւ ետ, զղջումը սրտումը ։

ԳՈՀԱՐՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ

Եթէ խս յանկարծ առանց պատճառի,
Եղայ վշտահար, դարձայ թախծալի,
Եթէ կ'սկսին մարմինն իմ, ոսկերք
Մարմաջել, հիւծել առանց ցաւ ու վէրք —
Չը տաս խմելու, ինձ դառն դեղեր,
Ես չեմ հանդուրժում այդ տեսակ բաներ,
Դու ինձ համար բեր գինիով մի թաս,
Հետն էլ սրինգ եւ թմբուկ ու սազ:
Եթէ այդ չ'օգնեց ինձ առողջանալ —
Բեր վարդի նրման շրթունքներ ինձ վառ,
Եթէ այդտեղ էլ ցաւս չը պրծաւ —
Ցայտնիր աշխարհին, որ Հաֆիզ մեռաւ :

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ — ՀԱՖԸԶ

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ շատ ծանր վնասներ պատճառեցին Եւրոպայի զանազան մասերուն մէջ: Հեղեղանման անձրեւներ կը տեղան Իտալիոյ հիւսիսային – արեւելեան մասին մէջ: Ադրիականի մէջ խարսխած նաւերը չեն կրնար ճամբայ ելլել: Աւստրիոյ մէջ ալ հեղեղները եւ ձիւնակոյտերը ահագին վնասներ պատճառած են։ Զուիցերիոյ մէջ նոր ձիւնակոյտեր սահեցան, 76ի հասցնելով զոհերուն թիւը ։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մեռած է Քրուփի թիւ 1 մրցակիցը, Ֆրից Թիսէն (75 տարեկան), որ հիթլէրական շարժումը դրամով քաջալերած էր ժամանակին։ Ցետագային սակայն կասկածելի նկատուելով, Նացիները ջնջած են անոր գերմանական հպատակութիւնը եւ նոյնիսկ, 1939ին, երբ արտասահման կը գտնուէր, իբրեւ զեղծարար, ձերբակալման հրամանագիր հանած են անոր դէմ ։

ՊՈՒՏ'Մ ՍԻՍԱՂ

ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ

Անհասանելի, անիմանալի հրաշք ։

Հրամանք է Ն. Ս. Օծութիւն Հայրապետէն՝ ինչպէս Ապրիլեան սգատօնը, տօնել նաեւ Վարդանանց 15րդ դարադարձը։

Կար ժամանակ մը, ուր այս նուիրական տօներու վիզէն կախուած էր շովինիստական – ֆանատիկական – նացիոնալիստական մեղադրագիրը։

Ներկայիս, այս տօնին պիտի մասնակցինք անխտիր բոլոր Հայերս ։ Զիք խտիր «Հրեայի եւ հեթանոսի», «Հառաջդիմական»ի եւ «յետադիմական» միջեւ ։

Ուրախութիւն մեծ։ Մամիկոնէից քաջազուններն ալ՝ ինչպէս Սասունցի Դաւիթը, անցեալ պատերազմի շրջանին, իրաւունք ստացան իբրեւ ազգային հերոսներ, հայրենեաց երախտիքին արժանանալու եւ փառաւորուելու ։

Կ'երեւակայեմ։ Հայաստան, Երեւանի մէջ, Մայր Եկեղեցւոյ եւ միւս եկեղեցիներու զանգերը կը ղօղանջեն։ Կը թնդացնեն անոնց դարաւոր կամարները։ Կոմիտասէն դաշնաւորուած հայաշունչ շարականները կ'օրհներգեն օրուան տօնը. —

« Նորահրաշ պսակաւոր եւ զօրագլուխ առաքինեաց...

Վարդան քաջ նահատակ որ վանեցեր զթշնամին: Վարդագոյն արեամբդ քո պսակեցեր զեկեղեցի ...»

Եւ Վասակունեաց մգլոտած եւ հայրենադաւ հոգիները, կը կծկտան այսօր, անդենականի խաւարչտին խորշին մէջ...

★

Խորհրդաւոր, սա Փետրուար ամիսը ։

Վասակէն հազար հինգ հարիւր տարի ետքը՝ մեր պատմութիւնը կրկնուեցաւ նոյն կաղապարով, 1920ին ։

Նոր Վասակ մըն ալ բուսաւ Հայաստանի գըլխուն, Աւիսը։ Ան ալ եկաւ Հայաստան՝ իր կարմիր քուրմերով։ Ջարդուփշուր ըրաւ իր արենակից արժէքաւոր դէմքեր ։

Սակայն, հայ ժողովուրդը կրկին, ինչպէս Վարդանանց շրջանին, ըմբոստացաւ։ Բիրերով, զէնքերով յարձակեցաւ այս նոր – Վասակին ալ վրան ։

Բարեբախտաբար, Լենին հեռատես եղաւ, ետ քաշեց այդ դրուժանը Հայաստանէն, ինչպէս ըրած էր Յազկերտ Վասակին ։

Այս երկրորդ Վասակն (Աւիս) ալ, կորաւ թշուառական եւ անյիշատակ ։

★

Վարդանանք կան ու պիտի մնան հայ երկնակամարին վրայ ինչպէս փայլուն աստղ։ Եւ մենք պիտի երգենք միշտ.

Իմ հայրենեաց հոգի Վարդան
Հոգիս հոգւոյդ եղնի դուրբան
Որ Տղմուտի ափերի մօտ
Վաթսուն հազար կտրիճներով
Զարկիր զարկուար, ինկար քաջ – քաջ...:
Ըր հայրենեաց շողայ արեւ
Շաւարշանայ դաշտին վերեւ :

Հազարհինգհարիւր տարի՞։ Ոչինչ ։ Միշտ թարմ, միշտ խրախուսիչ պիտի մնան Վարդանանք մեզի համար։

Կ. ՊԸՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԻՆՁՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

Կ'ըմբոշխնէի Պուրսայի քաղցր օդն ու գեղեցկութիւնը, հեշտանքով կատարեցի առաջին լոգանքներն ու քնացայ, ինչպէս կը պատահէր երբ ընկճուած չէի այսքան մեծ բեռան մը տակ։

Հազիւ սակայն սկսեր էի վայելել այս խաղաղ կեանքը, որ անիրական կը թուէր, երբ Անգարայէն հեռաձայն մը խանգարեց զուարթ տրամադրութիւնս ։

Ինծի կը հաղորդէին թէ գերմանական դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը դասալիք եղած էր Իսթանպուլի մէջ, ապահովաբար Անգլիացիներու կողմը անցնելու համար։ Կ'ուզէին հասկնալ թէ խնդիրը կապ ունէ՞ր ինծի հետ, որովհետեւ ծանօթ էի դասալիք անձին եւ իր պետը բարեկամներէս մէկն էր։ Այնքան մտահոգ էի որ երեք օր վերջ հապճեպով պատրաստեցի պայուսակներս եւ առանց հանգչած ըլլալու վերադարձայ Անգարա։ Ցնցող դէպք մըն էր այս դասալքումը, առաջինը երկար շարքի մը ։

Մէկը որ դեռ երիտասարդ էր, անցեր էր թշնամիին կողմը, ապահովաբար իր կնոջ ազդեցութեան տակ։ Իր մեծ իմացականութեան պատճառաւ, կարեւոր պաշտօն մը տրուած էր իրեն դեսպանատան մէջ, եւ ան կը մեկնէր իր հետ տանելով թանկագին տեղեկութիւններ, զոր պիտի յանձնէր Անգլիոյ, Գերմանիոյ միակ թշնամիին, որ կը գտնուէր Թրքական հողի վրայ ։

Իր պետը, որ դեռ պաշտօնի գլուխ էր, սարսափահար եղած էր։ Հակառակ իր համբաւաւոր յստակատեսութեան, չէր կրցած գուշակել իր ստորադասին մտադրութիւնները։ Պատասխանատու կը նկատուէր անոր փախուստին եւ երկար ատեն մազէ մը միայն կախում ունեցաւ իր կեանքը։

Քանի մը օր վերջ, երկրորդ դասալքութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ։ Անոր յաջորդեց երրորդ մը։ Արդարեւ չէին պակսեր Փանիւրժի ոչխարները ։

Գորնէլի որոշապէս դիրք բռնեց այս պարագային մէջ։ Չէր կրնար հասկնալ թէ ինչ բան կըրնար գերման մը թշնամիին գիրկը նետել, մահու եւ կենաց այս պայքարի ընթացքին ։ Քարտուղարուհիս բառ չէր գտներ պախարակելու համար այս ընթացքը ։

Ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէի իր յայտարարութիւնները։ Պէտք է ըսեմ, թէ քիչ մը կը զարմացնէին անոնք զիս։ Ամէն պարագայի մէջ ինքզինքս հանգիստ զգացի։ Ոչ թէ, որովհետեւ կը կասկածէի իր ալ մտադրութիւններուն մասին, այլ Գորնէլին միշտ անհասկնալի էր մնացած ինծի։ Իր վերապահութիւնը պատուար մը կը դնէր իր եւ շուրջի անձերուն միջեւ եւ իրեն կուտար առեղծուածային նկարագիր մը, որ խորհրդածելու կը մղէր զիս ։

Գորնէլին կը զայրանար դաւաճաններուն դէմ. բացառաբար մոռցաւ իր վերապահութիւնը եւ շատախօս դարձաւ։ Իմացայ որ երկու եղբայրներ ունէր, երկուքն ալ սպայ, կը կռուէին ռազմաճակատին վրայ եւ զուցէ պիտի մեռնէին դաւաճաններու պատճառաւ։

Այս խօսքերը առողջ հայրենասիրութիւն կը մատնէին։ Անոնք որ ճակատ չեն ղրկուած, կ'ըսէր Գորնէլի, պարտաւոր են բարձր պահել զինուորներու բարոյական կորովը, որպէսզի այդ կերպով գոնէ օգնած ըլլան Գերմանիոյ վերջնական յաղթանակին։ Եւ արհամարհելի էր, այն որ թշնամիին կ'անցնէր հանգիստ կեանք մը ապահովելու համար։ Գորնէլիի իւրաքանչիւր բառը կը յայտնէր թէ Կէօպէլսի արժանաւոր մէկ աշակերտն էր։

Ուրախ էի որ Գորնէլին ցոյց տար վերջապէս, թէ մարդկային արարած մըն էր, եւ վերջապէս կ'արտայայտէր իր մտածումը ։

Ուրախ էի որ կեանք կ'առնէր այդ էակը, որ երբեմն այն տպաւորութիւնը կը թողուր վրաս թէ չի պատկանիր մարդոց դասակարգին, եւ մեզի պէս միսով ու ոսկորով շինուած չէ ։

Գորնէլին հրաւէրներ կ'ընդունէր այժմ։ Նոյնիսկ կը պատահէր որ կատակէ եւ կը փայլէին իր աչքերը, որոնք ընդհանրապէս այնքան անկենդան էին ։

Կ'երեւակայէի թէ իր արդիւնքը տուած էր վերջապէս ներողամիտ ու վստահող վերաբերումս ։

Գորնէլին մեր տունը կուգար, ոչ թէ իբրեւ պաշտօնեայ, այլ միւս բարեկամներուս նման ։

(Տար.)

Ոչ թէ զօրք ղրկել Եւրոպա այլ զէնք ճարել

Մ. Նահանգներու նախկին նախագահ Պ. Հուվըր, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ «Սթալին շատ պիտի ուզէր իր ճանկերուն մէջ առնել Մ. Նահանգները, ցամաքային կռիւ մղելով անոր դէմ Եւրոպայի մէջ»: Շեշտելով «խիստ իրապաշտութեան» մը անհրաժեշտութիւնը, Պ. Հուվըր պարզեց տասը կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1) Ջախջախիչ գերակշռութիւն ունեցող մեր արդիւնաբերութեան ուժը յատկացնել ծովային ու օդանաւային ուժերուն եւ զինամթերքի պատրաստութեան:

2) Եթէ յարձակում գործուի Եւրոպացիներու վրայ, մենք պատրաստ պէտք է ըլլանք եւ օգտագործենք մեր այդ արդիւնաբերական ջախջախիչ գերակշռութեան ուժը իր առաւելագոյն չափով ու գործենք՝ մինչեւ որ նախայարձակը տեղի տայ:

3) Պէտք է զէնք ու ռազմամթերք հայթայթենք այն երկիրներուն, որոնք իրենց կարելին կ'ընեն իրենք զիրենք պաշտպանելու համար:

4) Պէտք չէ ստեղծել ցամաքային բանակներ եւ ղրկել զանոնք Եւրոպայի կամ Չինաստանի շարժուն աւազներուն մէջ:

5) Պէտք է պաշտպանել Ֆորմոզան, Փիլիպեանները եւ Ճափոնը օդէն ու ծովէն, պահանջել Ազգաժողովէն, որ ոչ-համայնավար երկիրները դադրեցնեն ամէն աջակցութիւն Չինաստանին եւ ազատ ձգել Չանկ Քայ Շէքը, որ ուզած կերպով շարժի, զէնք հասցնելով անոր միաժամանակ:

6) Բացարձակ անկախութիւն տալ Ճափոնի ու Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ ասիկա «որքան շուտ, այնքան լաւ»:

7) Օդանաւային ու ծովային պաշտպանութեան երկրորդ գիծ մը կազմակերպել Ատլանտեանի, Խաղաղականի, Հնդկաց ովկէանոսի եւ Միջերկրականի մէջ:

8) Վերահաստատել խորհրդարանին սահմանադրական իրաւասութիւնը պատերազմ հռչակելու կապակցութեամբ:

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Չեխոսլովաքիոյ նախկին արտաքին նախարար Վլատիմիր Քլեմենթիսի անհետացման գաղտնիքը չպարզուեցաւ տակաւին: Եուկոսլաւիա պաշտօնապէս կը հերքէ այն տեղեկութիւնը, թէ փախստականը այնտեղ ապաստանած է: Ոչ ոք դիմում կատարած է եուկոսլաւ կառավարութեան, որպէսզի ապաստան ընծայուի Քլեմենթիսին:

Եուկոսլաւ շրջանակներու մէջ, ընդհակառակն, կը տիրէ այն համոզումը, թէ Քլեմենթիս ձերբակալուած եւ բանտարկուած է Չեխոսլովաքիոյ մէջ եւ անոր ենթադրեալ փախուստին լուրերը կը հաղորդուին նոյն ինքն զայն ձերբակալողներու կողմէ:

Չեխ համայնավար երեսփոխանուհին՝ Տիկին Փաթքովա, որ նոյնպէս ձերբակալուած է, ուրիշ մէկը չէ, բայց եթէ Քլեմենթիսի քենին:

Կը հաղորդուի թէ Չեխոսլովաքիոյ վերջին ձերբակալութիւնները կը վարէ ոչ միայն Մոսկուայի փոխ-վարչապետներէն Զօրին, այլեւ Պոլիտպիւրոյի թիւ 4 անդամ ու Չեկայի միահեծան վարիչ Բերիան:

× Հունգարիայէն ստացուած տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն, թէ լայն մաքրագործումներ կը կատարուին համայնավար կուսակցութեան մէջ:

Իտալական կուսակցութեան փոխ-վարիչը, ծերակուտական Փիէթրօ Սէչչիա ստիպողաբար Մոսկուա մեկնեցաւ, ներքին պառակտումի մասին Թոլիաթթիի հետ խորհրդակցելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ նաւահանգիստի բանթողներէն եօթը վարիչներ ձերբակալուած ըլլալով, 7000 հոգի գործադուլ հռչակեցին, իբրեւ բողոքի ցոյց: Այժմ 17.000 աշխատաւորներ եւ 152 նաւեր չեն բանիր գլխաւոր նաւահանգիստներուն մէջ (Լոնտոնի մէջ 70 նաւեր, Լիվրփուլ 64 եւն.): Բողոքի ժողովներ գումարուեցան մայրաքաղաքին, Լիվրփուլի եւ Մանչէսթըրի մէջ:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ չոնդալից դատ մը պիտի բացուի Քերաթէայի վանքին «Ցուլիան» աղանդի մայրապետին եւ գործակիցներուն դէմ, որոնք պատասխանատու կը համարուին վեց պատապարեալներու մահուան: Արդէն իսկ պատրաստուած են 13 ստուար թղթածրարներ, որոնց համաձայն սպանութիւն, խարդախութիւն կատարուած, կեղծ կտակներ շինուած, չարչարանքներ գործադրուած են վանքին մէջ: Ընդհ. դատախազին զեկուցման համաձայն, երեք հոգի մեռեր են, խցիկներու մէջ արգելափակուած եւ հիւծախտէ վարակուած ըլլալով: Կին մը մեռեր է ծեծի տակ են.: Աղանդը օրէնքէ դուրս հռչակուեցաւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 1500ԱՄԵԱԿԻ

տօնակատարութիւնը, 25 Փետրուար, կիրակին: Կազմակերպուած Տարօն-Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Ա. Մաս.— ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ողբերգութիւն 4 արար: Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en I acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ, զաւեշտ 1 արար:

ԾԱՆՕԹ.— Աւարայրի Դիւցազունքի ներկայացումը տեղի պիտի ունենար ճիշդ Վարդանանց յիշատակին առթիւ, սակայն յետաձգուեցաւ քաղաքիս մէջ տիրող համաճարակին հետեւանքով:

Սորպոնի
մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ, Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պիտի նուագուին եւ երգուին հատընտիր կտորներ երեք մեծ երգահաններու գործերէն:

Մասնակցութեամբ Concerts Lamoureuxի նուագածուներէն բաղկացեալ խումբի մը, Փարիզի Հայկական երգչախումբի, (ղեկավ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ) եւ սիրուած արուեստագէտներու:

Տոմսերը նախապէս ապահովել դիմելով հայ գրատուններուն, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի կեդրոնը, 14 rue Petit (Bot. 99.22):

Մուտքի գիները **100**, **200**, **300** (բացի պատուոյ տոմսերէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այսօր, կիրակի, ժամը 10-ին Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ եկեղեցին (92 rue d'Aubagne), տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, 11 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10, Studio Colibriի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը Մարտ 24ին Կիրակի իրիկունը կը տօնէ ՎԱՐՈՒԺԱՆի եւ ՄԵԾԱՐԵՆՑի Օրը, Salle de Géographie:

Շատեր ունեցան եւ գոհ մնացին: Դուն ալ պիտի չուզէի՞ր ունենալ օրինակ մը այնքան խնամքով պատրաստուած

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

պատկերազարդ, ձայնագրուած եւ ընդարձակ Երգարանէն, որ իր 640 մեծ էջերով, 715 երգերով ու 109 նկարներով հայկ. երգը սիրողներուն փնտռած լաւագոյն գիրքն է:

Դիմել հրատարակիչին «Յառաջ»ի հասցէով: Գինը՝ 1500 ֆրանք, կանխիկ, թղթատարի ծախքըն ալ մէջը:

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ հետզհետէ կը ծանրանայ: Մասնագէտներ մինչեւ 26% յաւելում կը նախատեսեն: Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնեցան, թուղթի եւ խմորի բաշխումը կանոնաւորելու համար, միջազգային մարմին մը կազմելով:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ շրջանակներու կարծիքով, Ճափոնի հետ հաշտութեան դաշնագիրը կարելի պիտի ըլլայ կնքել մինչեւ տարուան վերջը: Այժմէն իսկ սկսած է Ճափոնի աստիճանական վերազինումը: «Ոստիկանական» ուժը 75.000էն կը բարձրացուի 200.000ի, ժամանակի ընթացքին 400.000ի հասնելու համար: Այսպէսով, Ճափոն, նախ պիտի ունենայ 20 եւ ապա 40 զօրաբաժին, առանց օդանաւային եւ ծովային ուժերու:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ժողովէն վերջ հայերէնի 4րդ դասը: Մուտքը ազատ է:

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue Maubeuge: Դասախօս Պ. Սմբատ Փոչարեան: Նիւթ՝ «Խորհուրդներու փիլիսոփայական գրականութիւնը»: Մուտքը ազատ է:

ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՐՔ ՄԸ

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Արտաշէս Աբեղեանի

Գին 200 ֆրանք: Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Իմ հայրենեաց արեւ Վարդան» քառաձայն երկսեռ խումբի համար, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի երգացանկէն, Ա. շարք, թիւ 1.— Մշակեց՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Դիմել հայ գրավաճառներու կամ երգչախումբի ղեկավարին. W. SARXIAN, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ: Գին 100 ֆր., փօսթի ծախքով 125 ֆր.:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286
Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Mardi 13 Février 1951 Երեքշաբթի 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6381–Նոր շրջան թիւ 1792

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԱՔՈՒՐ ԼԵԶՈՒ»

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի 1951 յունուար 10ի թիւին մէջ, տեղեկութիւններ կը հաղորդուին ուսուցչական խորհրդակցութեան մը մասին :

Օրակարգը՝ «լեզուների դասաւանդման դըրուածքը դպրոցներում՝ ընկեր Ստալինի լեզուաբանական աշխատութիւնների լոյսին տակ»:

Կը յիշէք անշուշտ,— Սթալին շարք մը հարցպատասխաններ հրատարակեց անցեալ տարի, պարզելով իր տեսութիւնները՝ լեզուագիտութեան մասին:

Ինչպէս «Հանճարեղ»ին բերնէն եւ գրչէն ելած որեւէ բառ կամ խօսք, այս տեսութիւններն ալ անմիջապէս դարձան պատգամ եւ ուղեցոյց, Խ. Միութեան ամբողջ տարածութեան վրայ :

«Վարդապետն ասաց» : Եւ ահաւասիկ մեր հայրենիքին մէջ ալ, անոնք որ լման երկու տարի անարգուած, սեւ ցանկը անցած էին իբրեւ ընդդիմադիր Մառի լեզուաբանական տեսութեանց, այժմ անխնայ կը վարկաբեկեն հանդուցեալ գիտնականը: Հաւատարմօրէն կրկնելով Սթալինի բառերն ու նախադասութիւնները :

Այդ մասին կը խօսինք առանձին :

Ուրեմն, խորհրդակցութիւն մը կատարուեր է Երեւանի մէջ, քննելու համար լեզուներու դասաւանդութեան խնդիրը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին — իրենց բառով դիսկուսիա — մատնանշուեր են «աղաղակող թերութիւններ լեզուների դասաւանդման գործում » :

Ներկաները «իրաւացիօրէն» պահանջեր են հրատարակել հայերէն բացատրական, արմատական դպրոցական բառարաններ եւ 8 — 10րդ դասարանների Հայոց լեզուի քերականութեան դասագրքեր »:

Դեռ ուրիշ գանգատներ եւ մատնանշումներ .

— « Լաւ չտիրապետելով լեզուին, որոշ դասատուներ դասի ժամանակ խօսում են քերականական սխալներով, չեն ուղղում աշակերտների ոչ-ճիշդ մտքերը, քերականական, ուղղագրական սխալները »:

Ուրիշ մը «չի տիրապետում հայերէնին, այնպէս որ նոյն իսկ աղաւաղում է աշակերտների ճիշդ արտասանած բառերը, անփոյթ է ուղղում գրաւորները »:

Անշուշտ բարենշան են այս կարգի քննադատութիւնները: Մանաւանդ երբ կը կատարուին հրապարակաւ :

Ո՛րքան սրտառուչ է այն գանգատը որ կը յայտնուի «Ռութավէլի»դպրոցի հայերէնի դասատուին դէմ,— «մաքուր հայերէնով չի խօսում »:

Արդ, Երեւանի պաշտօնաթերթին խմբագրութիւնը երբ հրապարակաւ կը յայտնէ այս վրիպումները, ինք անհրաժեշտ ուշադրութիւնը կ'ընծայէ՞, «մաքուր հայերէնով» շարադրելու համար թերթը :

Պատասխանը կը ստանաք աչքէ անցընելով «Սովետական Հայաստան»ի որեւէ թիւ : Որ եւ է էջ: Որ եւ է նիւթ: Նոյնիսկ վերոյիշեալ խորհըրդակցութեան նկարագրութիւնը :

Ո՞ր մէկ տեսակը կ'ուզէք .

— Դպրոցականների ռեսպուբլիկական շախմատային տրադիցիոն չեմպիոնատը (Սով. Հայաստան, 11 Յունուար, 4րդ էջ, Ե. եւ Զ. սիւնակ):

— Կոմունիստական պարտիայի Սենա դեպարտամենտի ֆեդերացիայի, նոյն դեպարտամենտի Ունիտար սոցիալիստական պարտիայի ֆեդերացիայի... (նոյն էջ, Գ. սիւնակ):

— Աշխատաւորների դելեգացիաները ուղեւորուել են դէպի ռեսպուբլիկայի պրեզիդենտի ռեզիդենցիան: (Նոյն էջ, նոյն սիւնակ):

Դեռ «ստրատեգիական բազա, օկուպացիա, պլացդարմ (place d'armes), պրեմյեր – մինիստր, ագրեսիվ բլոկ» եւայլն :

Այսքանը՝ միայն թերթի մէկ թիւին լուրերու բաժնէն: Այն ալ պատահաբար :

Աւելի բախտաւոր չեն միւս էջերը: Նոյն խառնիճաղանճը՝ խմբագրականէն մինչեւ յօդուածները, տեսութիւնները, թղթակցութիւններն ու թարգմանութիւնները, մինչեւ անգամ գրախօսականները:

Այն աստիճան որ, անհրաժեշտ է բացատրական բառարան մըն ալ հրատարակել «ռեսպուբլիկական» մամուլին համար: Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՀԱ ՔԱՆԻ ՄԸ ԳՈՀԱՐՆԵՐ

Խոստացեր էի քանի մը նմոյշներ տալ Վ. Թէքէեանի «Ամբողջական Երկեր»ու 8րդ հատորէն, որ կը կոչուի «Հովահար հոգւոյ, արձակ եւ ոտանաւոր երգիծանք »:

ՆՈՐ ՕՏԱԼԱՐ ԽԱՆ

Նոր Օտալար, սորմա կիր, Հայ մամուլին պոլսաական
(Մի հարցներ՝ մտիր ներս՝ Սենեակներուն հայկական)
Բարեւ, ողջոյն, օրհնութի՛ւն... Ամէն գաղութփառք Տիրոն,
Ունի գէթ հատ մը անկէ, տուն նախնական, անական
Որ չի բուրեր վարդ անշուշտ, կը տարածէ հոտ մը դառն...

ՎԱՆՑԻՆ.— վանցին արքայ է հիմա,— վանցին այնպէս յօրինուած՝— Որ նայելով իր վըրայ — Կը մըտածէք թէ Աստուած.— կէս մը արջէն ու կէս մ'ալ,— Շինէր է զայն աղուէսէն.— Եւ թէ դարերը անցեալ .— Ուրիշ ոչինչ բրած են.— Զարգացնելէ զատ իր մէջ — ժառանգութիւնն այդ անվերջ :

... Աստուած հայ ազգը պատժեց՝ .— Զարդել տալով Թուրքերուն.— Իր մեղքերուն համար մեծ. — Ամէն տեղի Հայը բուն.— Բայց քանզի շատ գայրացած,— Շատ էր լեցուած անոր դէմ, — Ուրիշ պատիժ ու հարուած.— Մ'ալ տուաւ ծանր ու դժխեմ.— Ան ազատեց խմբովին.— Եւ ապրեցուց լոկ Վանցին ...

Երկու «քերթուածներէն» ալ քանի մը հատիկներ միայն օրինակեցի :

Մնացեալը կրնաք փնտռել եւ ճաշակել, ոտանաւոր թէ արձակ: Ոտքի վրայ եւ բերանաբաց : Զարմանալով, զզուելով կամ արգահատելով :

Թերեւս առիթ ունենամ ուրիշ նմոյշներ ալ ներկայացնելու :

Անցողակի կ'ուզէի յիշել նաեւ լեզուական եւ տպագրական վրիպակները, որոնք կը վխտան բոլոր հատորներուն մէջ:

Ինչո՞վ բացատրել այս թափթփած վիճակը եւ անճոռնի ճաշակը, որոնց դէմ բանաստեղծը ինք ալ պիտի բողոքէր ապահովաբար, եթէ յանկարծ արթննար : ՎԱՀԷ

ՇԱՀԸ Կ'ԱՄՈՒՍՆԱՆԱՅ
ՑԱՐՈՒՔ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԿԸ ՆՇԱՆՈՒԻ

Երէկ, երկուշաբթի, տեղի ունեցաւ Պարսկաստանի Շահին ամուսնութիւնը առասպելական շքեղութեամբ, 18 տարեկան աղջկան մը՝ Սարոյա Էսֆանտարիի հետ, որ զաւակն է Պախթիարի ցեղապետի մը:

Միջազգային մամուլը նկարագրելով հարսանեկան օժիտը, կը գրէ թէ հազար թանկագին քարեր կը զարդարեն շրջազգեստը որ պատրաստուած է Փարիզի հռչակաւոր տան՝ Քրիսթիան Տիորի կողմէ: Այս վերջինը մերժելով յայտնել շրջազգեստին գինը, ըսեր է թէ ամբողջովին ձեռքով բանուած է եւ թէ 20.000 փետուրներ գործածուած են: Օդանաւ մը 1ուկէս թոն կակաչ, մեխակ եւ ուրիշ ծաղիկներ փոխադրեց Հոլանտայէն, արժէքը՝ 5600 տոլար: Թեհրանի Կոլիստան պալատը լեցուած է աշխարհի ամէն կողմերէն հասած նըւէրներով: Կ'ըսուի թէ Սթալին 150.000 տոլար արժողութեամբ ջրաղուէսի վերարկու մը եւ ադամանդակուռ գրասեղան մը ղրկած է, նախագահ Թրումըն՝ 1500 տոլարնոց արծաթեայ թանկագին սկահակ մը, Անգլիոյ Թագաւորը՝ երկու արծաթ աշտանակներ, Ֆրանսա՝ իր ամէնէն ընտիր գինիները եւն.:

× Միեւնոյն օրը հաղորդուեցաւ Եգիպտոսի Թագաւորին նշանտուքը Նէրիման Սատըքի հետ, որ 17 տարեկան է, իսկ Թագաւորը 31 տարեկան : Ամուսնութեան թուականը չէ որոշուած տակաւին:

Ապագայ Թագուհին աղջիկն է պետական պաշտօնատարի մը որ մեռաւ անցեալ տարի: Վարչապետը, Նահաս փաշա, պաշտօնապէս ծանուցանելով նշանախօսութիւնը, յայտարարեց թէ «օգոստափառ վեհապետը իրեն կենակից ընտրած է ժողովուրդի ճշմարիտ զաւակ մը, որ ժողովրդավար կրթութիւն ստացած է եւ ապրած անբասիր, առաքինի եւ չարքաշ կեանք մը»:

Ի նախատեսութիւն անակնկալներու

Այսօր Պելկրատ կը հասնի ամերիկեան արտաքին նախարարութեան եւրոպական գործերու բաժնին փոխ – նախարարը՝ Պ. Ճորճ Փըրքինս, որ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ մարաջախտ Թիթոյի եւ արտաքին նախարար Պ. Քարտէլի հետ: Կոմինֆորմի հետ դժտուելէն ասդին առաջին անգամն է որ Եուկոսլաւիա կ'ընդունի այսքան բարձրաստիճան ամերիկեան անձնաւորութիւն մը:

Այս հանդիպումը կրնայ կենսական նշանակութիւն ունենալ այն տեսակէտով, թէ Արեւմուտքը ի՞նչ օգնութիւն կրնայ ընծայել Եուկոսլաւիոյ, եթէ այս գարնան յարձակում կրէ իրեն սահմանակից արբանեակ երկիրներու կամ այլ խօսքով Խ. Միութեան կողմէ: Պաշտօնապէս, այս այցելութիւնը տեղի կ'ունենայ, որպէսզի Պ. Փըրքինս ծանօթանայ Եուկոսլաւիոյ կացութեան հետ:

Ամերիկեան դիւանագէտը Պելկրատ կ'երթայ այն պահուն, երբ Ուաշինկթընի կարգ մը շրջանակները կը վախնան, որ Խ. Միութեան ծանրօրէն սպառազինուած արբանեակները — Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա—պատրաստուած են արդէն այս յարձակման համար: Արեւմտեան պետութեանց ցանկութեան համաձայն, Մ. Նահանգները պէտք է ազդարարեն Մոսկուայի եւ արբանեակ երկիրներու կառավարութեանց, թէ իրենք անտարբեր պիտի չմնան, եթէ երբեք յարձակում գործուի Եուկոսլաւիոյ վրայ: Եուկոսլաւ մամուլը արձագանգ եղած է արդէն, որ ամերիկեան կարեւոր հրապարակագիրներու, որոնց կարգին եւ Ուոլթըր Լիփմընի այս իմաստով ըրած թելադրութիւնները անհրաժեշտ դարձուցած են Պ. Փըրքինզի այս այցելութիւնը :

Եուկոսլաւիա չ'անդամակցիր Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին, բայց ամերիկացի պաշտօնական բերաններ յօյս յայտնած են, որ յարձակումի պարագային, ՄԱԿը եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգները պիտի օգնեն Եուկոսլաւիոյ: Անոնք համոզուած են թէ Եուկոսլաւիա պիտի յարգէ ՄԱԿի հանդէպ իր յանձնառութիւնները, եթէ Ռուսիա, Եուկոսլաւիոյ վրայէն անցնելով արշաւէ Արեւմըտեան Եւրոպայի վրայ: Այս պարագային ՄԱԿն ալ պիտի բերէ իր ամբողջական աջակցութիւնը :

ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸՆ ԱԼ ԴԷՊԻ ԹՈՒՐՔԻԱ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Մերձաւոր Արեւելքի բաժնին վարիչը, Պ. Ճորճ Մէք Ճի Անգարա հասած է, խորհրդակցելու համար Թուրքիոյ արտաքին նախարար Պ. Ֆուատ պիտի քննուի Մօտաւոր արեւելեան պաշտպանութեան մասին: Այս հանդիպումի ընթացքին պիտի քննուի Մերձաւոր արեւելեան պաշտպանութեան դաշինքի մը ծրագիրը, որուն գործադրութեան ղեկավարութիւնը պիտի ստանձնէ Թուրքիա :

Հանդիպումը կը նկատուի նախապատրաստական քայլ մը այն խորհրդաժողովին համար, որ պիտի գումարուի Պոլսոյ մէջ, վաղը, չորեքշաբթի, մասնակցութեամբ Մօտաւոր Արեւելքի ամերիկեան դիւանագէտներու :

Միջերկրականի ամերիկեան եւ բրիտանական նաւատորմերուն վաղուան միացեալ ռազմափորձերէն վերջ, արեւելեան Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժնին հրամանատարը, ծովակալ Ռոպըրթ Քէրնին ալ պիտի մասնակցի Պոլսոյ այս խորհրդաժողովին :

Այս ռազմափորձերը ամենամեծ գործողութիւնը պիտի կազմեն Միջերկրականի համար :

ՈՒՐԻՇ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու օդանաւային նախարարը, Պ. Թամըս Ֆինլէթըր Աթէնք հասաւ եւ օր մը մնալէ վերջ մեկնեցաւ Թուրքիա: Աթէնքի մէջ տեսնուեցաւ ան վարչապետ եւ պաշտպանութեան նախարար Պ. Սոֆոքլի Վենիզելոսի հետ: Աթէնքի ամերիկեան դեսպան՝ Պ. Ճօն Փիւրիֆոյն ալ այսօր Թուրքիա կ'երթայ մասնակցելու համար Պ. Ֆինլէթըրի եւ Թուրք վարիչներու խորհրդակցութիւններուն :

Պ. Ֆինլէթըր, որ հինգշաբթի օր մեկնեցաւ Ուաշինկթընէն եւ ճամբան հանդիպեցաւ Լոնտոն և Փարիզ, կը ջանայ դիւրացնել ամերիկեան օդանաւային ցանցի խարիսխներուն ընդարձակումը Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ: Այնուհետեւ պիտի մասնակցի Պոլսոյ մէջ գումարուելիք խորհրդաժողովին, Պ. Մըք Ճիի հետ: Այս վերջինը յայտարարած է Անգարայի մէջ, թէ «Թուրքեւամերիկեան գործակցութիւնը , անցեալ տարուընէ ի վեր այնպիսի համեմատութիւններ ստացած է որ տեսնուած չէր մինչեւ հիմա» :

Ֆրանքֆուրթի անցեալ շաբթուան ժողովէն վերջ, Պոլսոյ այս նոր ժողովը գրաւած է միջազգային քաղաքական շրջանակներու լուրջ ուշադրութիւնը :

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԿԵՆԱՆ ՍԵՈՒԼԻ ԱՌՋԵՒ

Քորէայի մէջ ՄԱԿի ուժերը, առանց մեծ դիմադրութեան մը հանդիպելու, գրաւեցին Քիմ –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ (*)

Ա.

Թորոս Թորամանեան: Քիչեր ծանօթ են այս անուան: Եւ եթէ ոմանք պատահաբար հանդիպած են անոր, շատ սահմանափակ թիւով անձեր, տեղեակ են անոր տիրոջ կեանքին եւ գործին :

Եւ սակայն, եթէ օր մը ապագայ Հայը ուզէ իր ազգային դարաւոր մշակոյթին փառքը հիւսել երրորդութեան արձանի մը կերտումով, եւ եթէ կեդրոնը գրաւէ մեր գրին ու գրականութեան նախահայրը՝ Մեսրոպ, աջին ունենալով մեր տոհմիկ երաժշտութեան անզուգական վարպետը՝ Կոմիտաս, ձախակողմեան պատուանդանը անտարակոյս բաժին պիտի ըլլայ անոր՝ որ Հայկական ճարտարապետութիւնը հանեց դարերու խաւարէն, պարմանք եւ հիացում պատճառելով քաղաքակիրթ աշխարհին: Այդ մարդը կը կոչուի Թորոս Թորամանեան :

Համեստ գիւղատնտեսի մը զաւակ՝ Թորոս Թորամանեան ծնած է 1864 Մարտ 18ին, Շապին Գարահիսար: Տասնըչորս տարեկանին իր ծնողները կորսնցուց: Նախնական կրթութիւնը ստանալով իր ծննդավայրին մէջ, 1884ին կրցաւ Պոլիս մեկնիլ՝ իր ուսումը շարունակելու համար: Զունենալով սակայն նիւթական անհրաժեշտ միջոցները, չկրցաւ անմիջապէս ընդունուիլ բարձրագոյն վարժարան, եւ ստիպուեցաւ երկու տարի անընդհատ՝ հիւսնի մը մօտ աշկերտութիւն ընել: Վերջապէս 1888ին, շնորհիւ գլխաւորաբար իր նկարչական արտակարգ տաղանդին, ընդունուեցաւ Պոլսոյ գեղարուեստից ճեմարանը եւ, հինգ տարի ուսանելէ ետք, յաջողութեամբ աւարտեց իբրեւ ճարտարապետ: Իր ջերմ փափաքն էր անմիջապէս անցնիլ Եւրոպա, մեծ համալսարաններու մէջ կատարելագործուելու, սակայն զուր անցան նիւթական աջակցութիւն գտնելու փորձերը, եւ Թորամանեան ստիպուեցաւ մնալ Պոլիս եւ զբաղիլ ճարտարապետական գործնական աշխատանքով: 1896ին անցաւ Պուլկարիա, ուր մնաց եւ աշխատեցաւ մինչեւ 1900: Իր հիմնական նպատակը, սակայն, գիտական տեսական աշխատանքն էր, ահա թէ ինչու, գործնական աշխատանքի տարիներուն իր խնայած փոքր գումարին վրայ յոյս դնելով, Թորամանեան 1900ին նախ պտտեցաւ կարգ մը դասական երկիրներ (Յունաստան, Եգիպտոս), եւ ապա անցաւ Փարիզ՝ ուր, շուրջ երկու տարի, մինչեւ իր նիւթական միջոցներուն սպառիլը, հետեւեցաւ Համալսարանի ճարտարապետական արուեստի պատմութեան դասընթացքներուն, եւ իր ազատ պահերը անցուց Թանգարաններու արեւելեան հնագիտութեան բաժինները ուսումնասիրելով:

Փարիզ գտնուած շրջանին Թորամանեան պատահմամբ էր միայն որ ծանօթացաւ «Բանասէր» հանդէսի խմբագիր Կ. Բասմաճեանին: Այս ծանօթութիւնը սակայն կոչուած էր կարեւոր դեր կատարելու երիտասարդ ճարտարապետին կեանքին եւ գիտական գործունէութեան մէջ: Երբ, 1903ին, Բասմաճեան հնագիտական արշաւանք մը կազմակերպեց դէպի Հայաստան՝ Անիի աւերակներու ուսումնասիրութեան համար, ճանչնալով Թորամանեանի կարողութիւններն ու հմտութիւնը՝ զինքն ալ հրաւիրեց արշաւանքին մասնակցելու: Թորամանեան 1903ին գնաց Անի եւ հիմը դրաւ իր գիտական գործունէութեան :

Ճարտարապետը Բասմաճեանի հետ պայմանաւորուած էր չորս ամսուան համար միայն : Եւ մինչեւ իր Անի հասնիլը չէր կրնար պատկերացնել, անշուշտ, դժուարութիւնները որոնց պիտի հանդիպէր իր ստանձնած աշխատանքին համար : Երբ սակայն տեղին վրայ ծանօթացաւ պայմաններուն եւ աշխատանքին ծանրութեան, Թորամանեան համոզուեցաւ՝ թէ այդ գործը երկար տարիներ կը պահանջէր, բան մը՝ որմէ խանդավառ ճարտարապետը չվհատեցաւ բնաւ, ընդհակառակն, հմայուած հայկական գանձարանին գեղեցկութիւններէն, աւելի մեծ եռանդով փարեցաւ գործին, առանց նկատի ունենալու նիւթական եւ գործնական դժուարութիւնները: Բասմաճեանը զուրկ էր դրամական լայն միջոցներէ, եւ այդ գիտական արշաւանքը կազմակերպած ժամանակ առաւելաբար կովկասահայ հարուստներու օգնութեան էր վստահած , բայց յուսախաբ եղաւ :

Այդ օրերուն Անի գտնուող Թիֆլիսցի վաճառական մը խոստացաւ ամսական 30 րուբլի վճարել Թորամանեանին եւ անոր օգնող բանուորներուն , —ոչինչ գումար մը այդ մեծ աշխատանքին համար,— բայց քանի մը ամսուան օգնութենէ ետք այդ վճարումն ալ դադրեցաւ: Քիչ վերջը Բասմաճեան մեկնեցաւ նախ Ալեքսանդրապոլ, ապա Թիֆլիս, խոստանալով դրամական նոր աղբիւրներ ճարել եւ ձմրան համար տաք հագուստներ ղրկել, բայց, ամենուրէք մերժումի հանդիպելով, ձեռնունայն վերադարձաւ Փարիզ: Եւ «Անկէց յետոյ,— ինչպէս կը կարդանք Թորամանեանի յուշերուն մէջ,— այլեւս սկսան մեր անընդհատ թղթակցութիւնները Պ. Բասմաճեանի հետ, իմ կողմանէ գանգատ, անոր կողմանէ խոստում: Ցուրտէն դողալով, կարեւոր պիտոյքներէ զրկուելով, ծանօթներու հիւրասիրութեան ապաստանած՝ ձմեռն անցուցի »:

Եւ այդ յամառ մարդը, առանց նիւթական կամ փառքի որեւէ հեռանկարի, առաջին այդ շրջանին շուրջ մէկուկէս տարի մնաց Անի, ապաւինած առաւելաբար կիսադրագէտ այլ ազնիւ եկեղեցականի մը՝ Միքայէլ վարդապետի խնամքին: Ինչպէս կը գրէ ծանօթ գիտնական Ն. Մառը, «Ինքը, բարեսիրտ վարդապետը, յաճախ առանց կտոր հացի էր: Ապրելով ցուրտ, անվառ, անձրեւի ժամանակ ջրով լեցուած սենեակում, Թորոս Թորամանեանը հասաւ վերջին ծայր թշուառութեան, օրերով քաղցած էր մնում, վերջն էլ բոլորովին ցնցոտիների մէջ մնաց: Մինչեւ այդտեղ նա շարունակում էր աշխատանքը, բայց այլեւս չէր կարող տանիլ, եւ ամայի Անիի շուրջը ճարուող սրտցաւ մարդկանց օգնութեամբ գնաց Էջմիածին, հանգչելու »:

Հանգի՞ստ: Սակայն մեր մշակոյթի ծառաներուն համար իմաստ ունի՞ այդ բառը: Եւ եթէ Անիի մէջ Թորամանեան կը կրէր միմիայն ֆիզիքական զրկանքներ, Էջմիածնի մէջ բարոյական չարչարանքներն ալ աւելցան: Միաբանները, ցնցոտիներու մէջ տեսնելով ինքզինքը ճարտարապետ անուանող մէկը, զայն կը ծաղրէին «ուստա» եւ այլ վարկաբեկիչ ածականներով :

Այդ օրերուն, սակայն, շնորհիւ համեմատաբար խելօք եկեղեցականի մը՝ Խաչիկ վրդ. Տաշեանի հրաւէրին, Թորամանեան առիթը ունեցաւ նաեւ Զուարթնոց տաճարին աւերակները ուսումնասիրելու: Նկատելով որ մեր պատմական ճարտարապետութեան այդ գլուխ – գործոցին վերակազմութեան համար կը պակսին անհրաժեշտ տուեալներ, Թորամանեան առաջարկեց պեղումները շարունակել իր իսկ ղեկավարութեան տակ: Այդ տարին յաջողեցաւ վերակազմել պատմական Զուարթնոցը, այս կարեւոր աշխատանքը աւարտելով 1905ի գարնան: Ծանօթ է թէ ինչ մեծ աղմուկ բարձրացուց, գիտական շրջանակներուն մէջ, Թորամանեանի յանդուգն վերակազմութիւնը : Առաջին հերթին քիչեր հաւատք ընծայեցին իր տեսակէտին: Եւ հետաքրքրական է յիշել, այս առթիւ, 1906ին Էջմիածին եկած ճարտ. Ք. Տէր Սարգսեանի ունեցած խօսակցութիւնը Թորամանեանի հետ: Վերջինին տուած բացատրութիւնները լսելէ ետք, Տէր Սարգսեան գիտութեան անհամապատասխան կը գտնէ անոր վերակազմական տեսակէտը, եւ կ'աւելցնէ :

— Ինձ նայեցէք, պարոն, ես Պետերբուրգ եմ ուսել, արտասահման եմ եղել, գիտութիւնը չի ընդունի այդպէս բան. չի կարող լինել :

« Այս խօսքին մէջ,— կը գրէ Թորամանեան , — անմիջապէս զգացի այն սուր հեգնանքին եւ արհամարհանքներուն արմատը, որ հետզհետէ մեծնալով, պիտի փոխուէր կարգ մը ստորացուցիչ պատուանուններուս: Ուստի վիրաւորուած պատասխանեցի.

— Պարոն, վրաս ալիւրոտ տեսնելով զիս ջաղացպան մի կարծէք, թերեւս ես ալ ունենամ ձեզ պէս պարծենալու առիթներ... երբ տեղին վրայ գոյութիւն ունին ըսածներս ապացուցանող որոշ փաստեր, ի՞նչպէս կարող եմ ձեր ուզածին պէս մտածել »:

Եւ տնցա՛ն բոլոր իմաստակ ու տիտղոսաւոր ճարտարապետները: Մնացին ու կը մնան, սակայն, Թորամանեանն ու Զուարթնոցի իր վերակազմութիւնը: Խիզախ՝ որքան ճշգրիտ, յաւիտենական՝ որքան հոյակապ :

ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

(*) Ասիկա մէկն է Լիոնի Հայ Ուսանող. Միութեան վերջերս կազմակերպած դասախօսութիւններէն: Մեծանուն հնագէտին կեանքին համար , գլխաւորաբար, օգտուած եմ Կարօ Ղաֆադարեանի «կենսագրական ակնարկ»էն (Թորոս Թորամանեան,— «Նիւթեր Հայկ. ճարտարապետութեան պատմութեան համար».— Հրատ. Արմֆան, Երեւան, 1942):

Վարդանանցի 1500ամեակը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) .— Վարդանանց ճակատամարտի 1500ամեակը տօնուեցաւ նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, աննախընթաց շուքով: Կիրակի, 4 Փետրուար, առտուն պատարագ, իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին բուն հանդիսութիւնը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Անշուշտ բարերար Վ. Խորասանճեանի հոգին պահ մը հրճուեցաւ, տեսնելով որ իր շինել տուած եկեղեցին գէթ մէկ օր ուխտավայրը դարձաւ բոլոր ազգասէր Հայերու :

Կը Նախագահէր կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, շրջապատուած հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ պետերով: Հանդէսը բացուեցաւ «Արմենիա» երգչախումբի կողմէ «Տէր կեցցո դու զՀայս» օրհներգով: Կաթող. պատուիրակը ոգեկոչելով Վարդանանց յիշատակը ըսաւ .

— « Ս. Էջմիածնէն մինչեւ սփիւռք ինչ սխրալի պահ է որ կ'ապրի հայ ժողովուրդը: Վերակենդանացնելով 1500 տարի առաջ տեղի ունեցող պատմական դէպք մը կուգանք օրհնել յիշատակը այն սուրբերուն որ ինկան հայ ազգը, լեզուն, եւ Հայ եկեղեցին յաւիտենական դարձնելու համար : Հայրենասէր հայրապետը վեց ամիս առաջ իր կոնդակով ուզեց ոտքի հանել հայ ժողովուրդը յաւերժացնելու այս օրը: Վարդանանք ինկան մեզ հայ պահելու համար: Օրը համազգային է: Հարաւային Ֆրանսայի թեմին Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, կազմակերպելով առտուան պատարագը եւ այս շքեղ հանդէսը, ցոյց տուաւ որ իր դերին մէջ է: Շնորհակալ եմ իրենցմէ: Կը ցաւիմ որ իմ բարեկամ բժիշկ Սիվրիհիսարլեան անհանգիստ ըլլալով ներկայ չէ հոս: Հանդէսին նախագահութիւնը եւ յայտագրի գործադրութիւնը կ'իյնայ Պ. Բ. Ձիլճեանի վրայ: Խօսքը իրենն է»:

Պ. Նախագահի հրաւէրին վրայ, «Արմենիա» երգչախումբը երգեց « Աւարայրի առաւօտ »ը, « Իմ հեռաւոր հայրենիք», «Նորահրաշ պսակաւոր» եւ «Թէ հայրենեաց պսակադիր»: Երգերուն արձագանգը զարնուելով եկեղեցւոյ կամարներուն, ստեղծեցին այնպիսի յուզիչ մթնոլորտ մը, որ մենք մեզ փոխադրուած զգացինք Աւարայրի դաշտին վրայ, մանաւանդ որ ձախ պատին վրայ նկարուած էր Վարդանանց պատերազմը :

Առաջին բանախօսն էր փրօֆ. Խայիկեան, որ պատմական կարգ մը մէջբերումներ ընելով ծանրացաւ Վարդանանց պատերազմին եւ շարժառիթներուն վրայ:

— « Մեր հայրերը բոլոր ազգերէն առաջ ընդունելով քրիստոնէութիւնը ցոյց տուին իրենց քաղաքակրթական բարձր ընդունակութիւնը: Քրիստոնէութիւնը գանձ մըն էր որ եկաւ ճոխացնել, շնորհիւ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի, մեր ուրոյն մշակոյթը: 451ին նենգաւոր թշնամին՝ Յազկերտ ուզեց այդ թանկագին գանձը խլել հայ ժողովուրդէն: Եօթը տարի հայ երիտասարդութիւնը կռուեցնելով ի հաշիւ իրենց, ֆիզիքապէս եւ տնտեսապէս թուլցնելէ վերջ հայ ժողովուրդը, ուզեց բարոյապէս ալ մեռցնել, եւ գտաւ Վասակը: Բայց չյաջողեցաւ: Հայ ժողովուրդը իր առողջ բնազդով զգաց որ իր ըլլալ չըլլալու հարցն է խնդրոյ առարկայ, եւ Վարդանը կռուի դաշտ նետուեցաւ իբրեւ իր թարգմանը : Սխալ է այն տեսակէտը թէ Վասակի քաղաքականութիւնը ողջամիտ էր: Այդ ճակատամարտէն վերջն իսկ շարունակուած նոյն հոգեբանութիւնը Հմայեակներու, Վահաններու կողմէ կուգայ հաստատել թէ նիւթապաշտութիւնը չի կրնար ազգ կերտել: Վարդան նիւթապաշտութեան դէմ յաղթական դուրս եկաւ պահելու համար խղճի եւ մտքի ազատութիւնը: Այսօր ալ կը կրկնուի Վարդաններու եւ Վասակներու պատմութիւնը: Վարդաններուն ուխտը հայ ժողովուրդի ուխտը եղաւ 15 դարէ ի վեր: Այս հանդիսաւոր առթիւ խնդրանք մը ունիմ,— տէր եղէք այդ ժառանգութեան: Հայ մայրեր, հայ պահեցէք ձեր զաւակները: Քոյրեր եւ եղբայրներ, սրբութեամբ պահեցէք հայ ընտանեկան մաքուր բարքերը եւ սովորութիւնները: Սորվեցուցէք ձեր զաւակներուն որ Վարդանը աշխարհի ամենամեծ ասպետն էր »:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Տիգրան Թագոյեան որ պատմական համառօտակի անդրադարձաւ Վարդանանց պատերազմին եւ պարզեց անոր տեղն ու նշանակութիւնը Հայոց պատմութեան մէջ, բացատրեց անոր ազդեցութիւնը հայ ժողովուրդի հոգեբանութեան, իմացական եւ բարոյական արժէքներուն վրայ:

— « Պատմական դարաշրջանը ինչքան ալ հեռու ըլլայ մեր իմացական տեսողութենէն, դէմքերը, դէպքերը, եւ գաղափարները այնքան կենդանի են որ, կը թուի թէ 1500 տարիներ առաջ տեղի ունեցած դէպք մը չէ, այլ երէկ: Ո՞ւր է գաղտնիքը այս իրողութեան: Հայոց պատմութեան մղիչ ազդակը: Ազատութեան եւ անկախութեան ձգտումը մղում տուաւ Վարդանանցի: Այսօր ինչ ալ ըսեն վերջին ժամու իմաստունները, քրիստոնէութեան դարձը, գրերու գիւտը Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը, նպատակ ունէին հայ ազգայնութեան ազատ զարգացումը: Վարդանանցը եղաւ անոր հոգեկան արժէքներու եւ հաւատալիքներու պաշտպանութեան վահանը: Ճիշդ է որ Վարդանանք պարտուեցան, բայց այդ պարտութիւնը աւելի կ'արժէ քան դիւրին շահուած յաղթանակ մը: Վարդանանք շահեցան գաղափարական յաղթանակը, գիտակցաբար դիմելով մահուան: «Մահ իմացեալ անմահութիւն է»:

Վերջին բանախօսն էր մեր երիտասարդ գրագէտ՝ Կարապետ Փօլատեանը, որուն ճառը ելեկտրականացուց ներկայ բազմութիւնը: Պատճէնը կը

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

1939ին Եթովպիոյ մէջ, Հայ մը՝ Պ. Արմէնակ, խորհուրդ կուտայ Ֆրանսացի ազգագրագէտ Ֆրանսուա Պալսանի շրջագայիլ Թրքահայաստանի լքուած գաւառներու մէջ եւ իր տպաւորութիւնները հաղորդել Ֆրանսայի գիտական շրջանակին: Պ. Պալսան հաճոյքով յանձն կ'առնէ եւ դժուարութեամբ արտօնութիւն ստանալէ վերջ, իր տիկնոջ հետ եւ ինքնաշարժով կը հասնի Վան, Մուշ, Բիւրակն, մինչեւ Խանասոր, Պաշգալէ եւն: Փետրուար 3ին, ուղեւորը այս մասին դասախօսութիւն մը տուաւ Սորպոնի մէջ: Տխրութեամբ յիշեց թէ այդ շրջանակները որոնք միշտ Հայերու բնադաւառները եղած են եւ ուր ամէն տեղ կ'երեւայ հայկական շինարարութեան դրոշ մը, հնագոյն ժամանակներէ մինչեւ քսաներորդ դարու սկիզբը, այսօր ամբողջապէս Հայերէ թափուր են դատապարտեց Թուրքերը թէ ջարդած են այդ պատուական ժողովուրդը որ մեծապէս օգտած էր իրենց երկրին թէ տեղական ճարտարարուեստով, թէ վաճառականութեամբ, թէ երկրագործութեամբ, բայց աւելի իրենց շինարար ոգիով: Բայց կ'ըսէ, Թուրքերը այսօր իրենք կը զղջան ?, «Անշուշտ Հայերն ալ ունեցած են իրենց սխալները»: Յետոյ շարժանկարով մեզ ցոյց տուաւ զանազան տեսարաններու կարգին հնագոյն արուեստի մնացորդներ, դղեակներ, եկեղեցիներ զոր բաղդատելով ֆրանսական դղեակներու եւ եկեղեցիներու հետ, մանաւանդ Ջէմ, կամ Դերեկի մեհեան – տաճարը, աւելի գեղեցիկ գտնելով:

Շարժանկարի շարքին մէջ կ'երեւան առաւելապէսՔիւրտեր իրենց բարքերով և աշխատանքով, հողագործութիւնը, գորգաշինութիւնը, մածնաշինութիւնը, թանի պատրաստութիւնը, խաշնարածութիւնը: «Քիւրտերը թէեւ շատ յետամնաց, բայց հետաքրքրութեան արժանի ժողովուրդ են»: Այս առթիւ մասնաւորապէս մատնանշեց ոչխարի բուրդին տեսակի առաւելութիւնները, որոնցմով կ'ըսէ 18—20.000 թօն զուտ լաւագոյն բրդէ կերպասեղէն կարելի է ունենալ:

Ունկնդիրներէն Թ. Գառնիկ ուզեց գիտնալ թէ ինչ հիման վրայ կը կարծէ թէ Թուրքերը զղջացած են: Դասախօսը չկրցաւ գոհացուցիչ պատասխան տալ: Յետոյ հարցուց․— Քրտացած Հայեր կայի՞ն այդ շրջանին մէջ:

— Այդպիսիներու բնաւ չհանդիպեցայ, բայց անտարակոյս Հայեր կային:

Վիճաբանութիւններէ վերջ, Պ. Լուի Մառէն, որ երբեւ նախագահը Ֆրանսայի ազգագրական ընկերութեան կը հովանաւորէր այս շահեկան դասախօսութիւնը, խօսք առնելով յայտնեց թէ՝ «բնական է Թուրքերը չեն հասած դեռ զղջումին: Ատիկա տարբեր կերպով ցոյց պիտի տային: Գալով այն հարցին թէ Հայերն ալ սխալներ գործած են, Հայերէն աւելի ուրիշներ շատ աւելի յանցաւոր են: Հայկական Անկախութիւնը երկու սուրի մէջ գտնուեցաւ: Անոնք որ Անկախութիւն կուտային Հայերուն, միւս ձեռքով զայն ետ կ'առնէին: Անհրաժեշտ է շատ բան վերադարձնել Հայերուն, նախկին եղած սխալները դարմանելու համար, որովհետեւ հայ տարրը արժանի է իր ամբողջական իրաւունքը ունենալու: Եթէ Փոքր Ասիա ոտք կոխէք, անմիջապէս կը տեսնէք Հայու, հայ գիւղի եւ ուրիշներու մէջ եղած մեծ տարբերութիւնը, մաքրութիւն, կանոնաւորութիւն, աշխատանք, վստահութեան ներշնչում գործերու մէջ: Երկրագործութիւն, տեղական ճարտարարուեստ, վաճառականութիւն այդ ամէնը Հայուն ձիրքերուն արդիւնքներն են: Ընտանիքի, մշակոյթի սէր, հայ տղոց տենչը զարգացում ստանալու, ժրաջանութիւնը մասնաւորապէս աչքի կը զարնեն: Հայը իր բոլոր առաւելութիւններու ու առաքինութիւններուն մէջ բան մը աւելի ունի, իրեն հանդէպ այնքան անարդարութիւն ըլլալէ վերջ իսկ նորէն այնքան անկեղծ զգացումով կապուած մնաց անոնց՝ զորս իր բարեկամները ճանչցած էր ու անոնց համար ըրաւ անսպասելի զոհողութիւններ»:

ղրկեմ «Յառաջ»ի, հրատարակուելու համար:

Ինչպէս բացման, նոյնպէս փակման խօսքը արտասանեց Արտաւազդ արք.: Հաստատելէ վերջ բանախօսներու կողմէ արտայայտուած մտքերը, իր կարգին ըրաւ կարգ մը լրացումներ, պարզելով Եկեղեցւոյ դերը Հայոց պատմութեան մէջ: «Հայ. եկեղեցին եւ հայ ազգը նոյնացած են: Հայ եկեղեցին բոլոր շրջաններու մէջ գործակից դարձած է հայկ. պետականութեան, թէեւ այսօր շատ բան կորսնցուցած է իր հմայքէն եւ հեղինակութենէն»: Օրհնելով ներկայ հասարակութիւնը, համերաշխութեան եւ եղբայրասիրութեան կոչ մը ուղղեց, թելադրեց խօսքով լուռ եւ գրչով զուսպ մնալ:

Երանի թէ այդ կոչը իր արձագանգը գտնէր բոլոր անոնց մօտ որոնք դուռները կը զարնէին ոչ թէ «եղբայր, ինչպէ՞ս ես» ըսելու, այլ օտարներ առաջնորդելով եղբայրներ սպաննել տալու համար, եւ այսօր իսկ նոյն առիթին կը սպասեն —… Այս տօնակատարութեան առթիւ ալ տգեղ երեւոյթ մը պարզուեցաւ, — Ազգ. Առաջնորդարանը բանախօսներ ընտրած էր զանազան «հատուածներէ, համազգային բնոյթ տալու համար տօնին: Պ. Ե. Արմէն ալ ընդունած էր եւ իր անունը յայտարարուեցաւ թէ մամուլով եւ թէ մասնաւոր ազդերով, ամբողջ շաբաթ մը: Յետոյ ջնջուեցաւ: Պարոնը ոչ միայն չխօսեցաւ այլ ներկայ ալ չեղաւ, ոչ ինք եւ ոչ ալ «իր բարեկամ»ները: Մեզի համար գաղտնիք չէ այս բացակայութիւնը: Պատճառը անձնական ըլլայ թէ հետեւանք իր «բարեկամներու» ճնշումին, ոչ միայն փոքրոգութիւն է, այլ եւ դաւ մը ազգային համերաշխութեան դէմ, ինք որ «հայրենասէր» եւ «եկեղեցասէր» համբաւ կը վայելէ, ամէն մեղքիս վրայ, մոռցա՞ւ Ամենայն Հայոց հայրապետին պատուէրը:

Օր. Սիմոնեանի «Կռունկ»էն վերջ, կաթող. պատուիրակը շնորհակալութիւն յայտնեց Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ բանախօսներուն, երգչախումբին ղեկավարին եւ ներկայ հասարակութեան: Հանդէսը փակուեցաւ պահպանիչով եւ երգչախումբի «Հայր մեր»ով:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Bulletin de l'Union des Medecins Arméniens. No. 86 (Décembre 1950). Հասցէ.— Dr. N. Agadjanian, 85 Ave. Ségur, Paris (15):

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը Պանեօ-Քաշանի մէջ

ՊԱՆԵՕ-ՔԱՇԱՆ.— Մեր Նոր Սերունդն ալ հանդէս մը կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առթիւ, անցեալ կիրակի, 4 Փետրուար, Պանեօյի ֆրանսական դպրոցը: Սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր: Շատեր ոտքի վրայ մնացին:

Հանդէսը բացաւ Նոր Սերունդի երգչախումբը «Մշակ բանուոր»ով, ղեկավարութեամբ Մեսումենցի, Յետոյ պատանի Արարատ Մարգարեան գրաւոր ճառով մը պարզեց Նոր Սերունդին պարտականութիւնները եւ հաւաստեց թէ իրենք արժանի յաջորդները պիտի ըլլան հին սերունդին: Իր սահուն հայերէն ընթերցումը ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով:

«Արծիւ» ենթակոմիտէին կողմէ երկու խօսք ըրաւ ընկեր Ս. Թորոսեան, պարզելով Դաշնակցութեան կատարած դերը: Յանուն Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան խօսեցաւ ընկեր Յ. Եղիազարեան, ոգեկոչելով հայ ժողովուրդի ազատ ու անկախ ապրելու տենչը իր հայրենիքին մէջ: Թուեց օտարներու հիացումը մեր մշակոյթի եւ արժանիքներու մասին: «Մենք Հայերս պէտք է գուրգուրանք մեր լեզուին ու մշակոյթին վրայ, սորվեցնելով նորերուն, որպէսզի ջահը փոխանցուի սերունդէ սերունդ»: Ֆրանսերէնով ճառ մըն ալ ներկայ Ֆրանսացիներուն պարզեց հայ ժողովուրդի ազատութեան տենչը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց: Պ. Գարեգին շարք մը կտորներ նուագեց թառի վրայ:

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը: Արտասանեցին եւ երգեցին օրիորդներ, Տակառեան, Իսկուհի Թեւանեան, Պէնկեան, Տիկին Թապագեան եւ Պ. Մխճեան, ջերմ ծափեր խլելով:

Ի պատիւ օտար հիւրերու ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ «սքէչ» մը, որուն դերակատարներն էին Նոր Սերունդէն Նատխա Թապագեան եւ Իրիս Պասմաճեան: Յետոյ «Թանկագին համբոյր» զաւեշտը ներկայացուցին դարձեալ Նոր Սերունդէն Օր. Տակառեան, Նորեկեան, Երուանդ Պասմաճեան եւ Հրայր Թորոսեան: Կ'արժէ շնորհաւորել բոլորը եւ իրենց ծնողքը որոնք հայերէն լեզուն կը սորվեցնեն իրենց զաւակներուն: Գեղարուեստական բաժինէն վերջ ժողովուրդը սեղաններուն շուրջ հաւաքուելով զուարճացաւ, նուագածութեամբ Գարեգինի եւ Բենոյի, մինչեւ կէս գիշեր:

Այս փայլուն հանդէսը պատիւ կը բերէ այն բոլոր Հայերուն որոնք իրենց զաւակներուն կը սորվեցնեն մայրենի լեզուն եւ զանոնք կը դաստիարակեն իբրեւ պարտաճանաչ եւ ազնիւ հայորդիներ:

ՕՆՆԻԿ

ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ցանախորդը.— Օմլէթը, զոր չորս հոգիի համար պատրաստեցիր, կը պարունակէր երեք ճանճ:

Կարսոնը.— Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ:

Ցանախորդը.— Կա՛մ չորս ճանճ դնէիր չորս հոգիիս համար, կամ բնաւ չդնէիր...

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԻՆՁՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

Այնպէս մը ըրի, որ դեսպանատան միւս պաշտօնակիցներս ալ հրաւիրեցին զայն: Մէկ խօսքով կ'ուզէի որ իր տան մէջ ըլլալու տպաւորութիւնը ունենար իմ ընկերական շրջանակիս մէջ: Բայց տարօրինակը այն էր, որ ուրիշներ մեծ բան չէին գտներ իր մէջ: Իր յոգնած, յափրացած միտքը երեւան կուգար անվերջ եւ կը ջղագրգռէր բարեկամներէս շատերը, որոնք կ'արտայայտուէին այդ մասին ինծի եւ տեսայ որ խօսակցութիւնները կը դադրէին երբ Գորնէլին մօտենար: Որոշ էր որ համակրանք ստեղծելու շնորհէն զուրկ էր բոլորովին:

Յաճախ ստիպուեցայ վերադառնալ առաջին տպաւորութիւններուս, եւ տեսայ որ անսրբագրելի էր եւ հրաժարեցայ իր վրայ որեւէ կերպով ազդելէ:

Օր մը Գորնէլին եւ ես առանձին էինք դրասենեակը եւ հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցանք: Շարժառիթը եղաւ «Թայմզ»ի մէկ յօդուածը, զոր Գորնէլի թարգմաներ էր:

— Կը խորհի՞ք որ, ըսաւ, Գերմանիան կրնայ տակաւին շահիլ պատերազմը:

— Անշուշտ:

Խորասուզուած էի գործիս մէջ եւ չէի ուզեր որ խանգարեն զիս:

— Ի՞նչ բանի վրայ կը հիմնէք ձեր կարծիքը. բոլոր ճակատներու վրայ ալ դէշ է կացութիւնը:

Վար դրի գրիչս:

— Անկասկած, ըսի, կացութիւնը երբեք լաւ չէ: Բայց սա միջոցին, չեմ ուզեր խորհիլ աղետալի վախճանին վրայ: Անոնցմէ չեմ որ հրաշքի կը հաւատան 20րդ դարուն մէջ եւ հրաշքի մը շնորհիւ միայն կրնայ Գերմանիան զէնքով շահիլ պատերազմը: Բայց կը խորհիմ թէ տակաւին ուրիշ միջոցներ ունինք: Պատերազմը կորսուած ըլլալ կը թուի նիւթական տեսակէտէն: Ամերիկացիները ռազմանիւթի ջախջախիչ գերակշռութիւն ունին, Ռուսերն ալ հարուստ են զինուորով: Բայց պարտութիւնը կամ յաղթանակը կախում չունին միշտ ռազմավարութենէն կամ թուանշաններէն: Դիւանագիտութիւնը պէտք չէ սնանկանայ եւ չեմ կարծեր որ գերման վերին իշխանութիւնը այդ տեսակ սխալ մը գործէ:

— Հապա՞ եթէ գործէ...

— Կը նշանակէ թէ Աստուած ու մարդիկ այդպէս ուզած պիտի ըլլան եւ մեզի կը մնայ խոնարհիլ:

— Բայց կարելի չէ՞ արդեօք խուսափիլ աղէտէն...

— Սիրելի աղջիկս, իւրաքանչիւր անհատ կրնայ իր տխուր ճակատագրէն խուսափելու փորձ մը կատարել, բայց հարց է թէ պիտի յաջողի: Մենք բոլորս ալ սա պահուս կը գտնուինք շոգեկառքի մը մէջ որ գլխու պտոյտ տուող արագութեամբ կը սուրայ: Եթէ վարցատկենք ոտք կամ թեւ պիտի կոտրենք, բայց եթէ մէջը մնանք, արդիւնքը նոյնը պիտի ըլլայ աղիտալի վախճանի մը պարագային:

— Իսկ եթէ ահազանգի նշան տանք:

Գորնէլի ուղիղ կը նայէր աչքերուս զննող նայուածքով մը:

«Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ արդեօք», կը խորհէի իւրովի: Պատասխանեցի.

— Ահազանգի նշան տալ պիտի նշանակէր դպչիլ ճակատագրի անիւին: Պիտի չունենամ երբեք յանդգնութիւնը, անհատական ապահովութեանս համար նախախնամութեան գործին խառնուելու:

Այս խօսքերը վերջակէտ մը դրին կարծես մեր խօսակցութեան: Գորնէլի վերսկսաւ իր աշխատութիւնը եւ ես մտախոհ կը նայէի պատուհանէն դուրս: Պահ մը վերջ հարցուց ինծի յանկարծակի, գոնէ ըստ երեւոյթին:

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Իսթանպուլի դաշնակիցներուն մասին:

— Ի՞նչ կ'ուզէք որ խորհիմ: Ըստ իս քիչ մը ուշ մնացին սրընթաց կառախումբէն ցատկելու համար: Մարդ երբ պայքարած է ի նպաստ դատի մը կամ գոնէ դէմ չէ արտայայտուած անոր, տըգեղ երեւոյթ մը կը պարզէ երբ դիրք կը փոխէ անխուսափելի պարտութեան մը նախօրեակին: Կը յարգեմ անոնք, որ բացայայտ թշնամիներ են եղած միշտ կամ հեռացած են վարչաձեւէ մը, երբ տակաւին հաւանական չէր նկատուեր անոր սնանկութիւնը:

(Շար.)

փոյի օդանաւային կայանը, Ինչոնի նաւահանգիստը եւ Եոնկտանկփօն, Սէուլի ճարտարարուեստական արուարձանը: Այս գրաւումներէն վերջ. դաշնակից ուժերը կեցուցին իրենց յառաջխաղացումը:

Զօր. Ռիտուէյի ուժերը հասած են հիմնական նպատակակէտին, 18 օրուան այս «սահմանափակ» յարձակողականով: Կարեւոր համրանքով կարմիր ուժեր բնաջնջելէ վերջ, անոնք, արեւմտեան ճակատամասին վրայ դրաւած են Հան գետի ամբողջ հարաւային շրջանակը, Սէուլէն դէպի արեւմուտք 20 քիլմ. հեռու Քիմփոյի շրջանէն մինչեւ մայրաքաղաքի արեւելքը, 15 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ:

Կեդրոնական ճակատամասին վրայ է որ կարմիրները ուժեղ դիմադրութիւն ցոյց կուտան Շիփեոնկի շրջանին մէջ: Արեւելեան ճակատամասի վրայ, հարաւային Քորէացիները անցան 38րդ զուգահեռականը: Փիոնկեանկի շրջանակը ամէն օր կը ռմբակոծուի ՄԱԿի օդանաւերուն կողմէ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՀԱՒԱՍԱՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Պոննի համալսարանի 1200 ուսանողներուն առջեւ ճառ մը խօսելով, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց, թէ Հիւս. Ատլանտեանի պաշտպանութեան իր մասնակցութեան փոխարէն, Գերմանիա պէտք է ստանայ քաղաքական կատարեալ ազատութիւն եւ զինուորական հաւասարութիւն: Աւելցուց թէ Գերմանիա պէտք է ձայն մը ունենայ Զօրսերու ժողովի կապակցութեամբ եւ թէ, պիտի չընդունի որեւէ Զօրսերու համաձայնութիւն, եթէ ատիկա հակասէ Գերմանիոյ շահերուն: «Կ'ուզեմ շատ յստակօրէն յայտնել, թէ գերմանացիժողովուրդը, հարիւրէն հարիւր, կեցած է Դաշնակիցներու կողքին եւ հակառակ է Խ. Միութեան: Այս վերջինը կ'ուզէր «տաք պատերազմ» մը Ատլանտեանի Դաշինքի պետութեանց հետ, որովհետեւ գիտէ, որ թէեւ կրնայ սկզբնական յաջողութիւններ ունենալ, բայց ի վերջոյ ջախջախիչ պարտութեան մը պիտի ենթարկուի: Պէտք է գիտնալ միաժամանակ, որ Զօրսերու ժողով մը առաջարկելով, Խ. Միութիւնը կը ջանայ չէզոքացնել Գերմանիան, որպէսզի կարենայ զայն գրաւել ամբողջութեամբ եւ առանց կռուի»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

50.210 ՍԹԵՐԼԻՆ (590.800 տոլլար) տուգանքի դատապարտուեցաւ, Գերմանիոյ մէջ, Լիխթենշթայնի Հանս իշխանը, որ բանտարկուած է, մեծաքանակ ժամացոյց փախցուցած ըլլալով մաքսանենգութեամբ: Եթէ չկարենայ վճարել, 15 ամիս պիտի բանտարկուի (մէկ օր իւրաքանչիւր 2000 մարքի համար): Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ իշխանը օգտագործած էր իր դիւանագիտական անցագիրը, 13.070 զուիցերիական ժամացոյց փախցնելու համար եւրոպական երկիրներ, Գերմանիոյ ճամբով: Իշխանը կ'ըսէ թէ ինք չէր գիտեր Գերմանիոյ մաքսային օրէնքները, ինչպէս եւ բարեկամներու կողմէ յանձնուած սնտուկներուն պարունակութիւնը:

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՆՏԻՐՈՒՀԻՆԵՐ փողոցին մէջ պաշարելով Անգլիոյ պարենաւորման նախարարին կառքը, իրենց բուռն բողոքը յայտնեցին միսի տագնապին առթիւ: Շատ մը կիներ կը պոռային «կարմիր քիթով եղջերու»:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ մեծ ռազմափորձեր կը կատարուին Մ. Նահանգներու հիւսիսային արեւելեան շրջանին մէջ, ստուգելու համար պաշտպանութեան միջոցները:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախկին նախարարը, Ամպրուազ Քռուազա (համայնավար), որ հիւանդ էր երկարատենէ ի վեր, մեռաւ առջի օր:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ԵՒ ԳԻՆԵՐՈՒ խնդիրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ դահլիճը: Այս առթիւ կը խորհուի 25 միլիառ ֆրանք զեղչել ելմտացոյցէն: Կը վախցուի որ 10—15 առ հարիւր աւելնայ ածուխին գինը: Ապրուստը 12 առ հարիւր սղած է 1950 Յունուարէն 1951 Յունուար:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ դադրեցաւ Փարիզի մէջ, կիրակի գիշեր ժամը 8—9, իբրեւ հետեւանք մեքենական խանգարումի մը: Լոյսերը մարեցան տուներու, սրճարաններու եւ փողոցներու մէջ: Ելեկտրական կառախումբերն ալ կեցան եւ մեթրօն անկանոն բանեցաւ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ցոյց մը կատարեցին կիրակի օր, Պասթիյէն Քոնքորտ, առաջնորդութեամբ Ժաք Տիւքլոյի եւ Մարսէլ Քաշէնի, 1934ի խռովութեանց տարեդարձին առթիւ: Տեղական թերթերը 15—20.000 կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը: Իսկ «Իւմանիթէ» հարիւր հազարաւոր: Այս առթիւ ալ բուռն ճառեր խօսուեցան փաշականութեան, պատերազմին եւ Գերմանիոյ վերազինման դէմ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր արձանագրուած անդամները: Կրնան ներկայ ըլլալ եւ ժողովին մաս կազմել բոլոր անոնք որ ժողովէն առաջ կամ ընթացքին անդամ կ'արձանագրուին: Կը խնդրուի ընկերներէն աշխատանք թափել այս ուղղութեամբ:

Օրակարգ.— ա) Վարչութեան ընտրութիւն: բ) 1951ի գործունէութեան ծրագիր:

Ժողովը կը գումարուի այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Café Noaillesի ներքնասրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 1500ԱՄԵԱԿԻ տօնակատարութիւնը, 25 Փետրուար, կիրակին: Կազմակերպուած Տարօն-Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մեր նախկին ընկերներէն Ս. Գ. իր Ազբիւր Սերոբ, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբին մէջ մտնելուն առթիւ Վեթ. ֆոնտին կը նուիրէ 1000 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»էն:

× Վալանսէն ընկեր Գ. Քիրէճեան, 2000 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի քսանհինգամեակին առթիւ, թերթին տարածման ֆոնտին: Նոյնպէս մէկ տարեկան «Յառաջ»՝ Վալանսի ընկերներէն ընկեր Յարութիւն Տէր Ղուկասեանին եւ 1000 ֆր. Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

× Սալէն տը Ժիռոյէն Պ. Զատուրեան հազար ֆրանք կը նուիրէ, Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Սարգիս Կիւլէսէրեանի մահուան առթիւ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր անդամ-անդամուհիները, Փետրուար 20, երեքշաբթի, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, ժամը 8ին, թէյասեղանի մը: Հաճելի անակնկալներ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ողբերգութիւն 4 արար: Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en I acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ, զաւեշտ 1 արար:

ԾԱՆՕԹ.— Աւարայրի Դիւցազունքի ներկայացումը տեղի պիտի ունենար ճիշդ Վարդանանց յիշատակին առթիւ, սակայն յետաձգուեցաւ քաղաքիս մէջ տիրող համաճարակին հետեւանքով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը Մարտ 24ին Կիրակի իրիկունը կը տօնէ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ եւ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ Օրը, Salle de Géographie:

Շատեր ունեցան եւ գոհ մնացին: Դուն ալ պիտի չուզէ՞ր ունենալ օրինակ մը այնքան խնամքով պատրաստուած

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

պատկերազարդ, ձայնագրուած եւ ընդարձակ Երգարանէն, որ իր 640 մեծ էջերով, 715 երգերով ու 109 նկարներով հայկ. երգը սիրողներուն փնտռած լաւագոյն գիրքն է:

Դիմել հրատարակիչին «Յառաջ»ի հասցէով: Գինը՝ 1500 ֆրանք, կանխիկ, թղթատարի ծախքն ալ մէջը:

Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՀԱՅԿԱԶ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ
Պ. ԲԵՆՈՆ ՔԻՒԹԻՒԿԵԱՆ
Նշանուած

Տէտրոյիտ 951 Յունուար Ալֆորվիլ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Ս. Անի Նոր Սերունդը, այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին եւ հինգշաբթի Ս. Մարկրիտի Նոր Սերունդը: Ներկայ կ'ըլլայ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Գերիներու Միութեան պարահանդէսը Ապրիլ 21ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Իմ հայրենեաց արեւ Վարդան» քառաձայն երկսեռ խումբի համար, ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի երգացանկէն, Ա. շարք, թիւ 1.— Մշակեց՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Դիմել հայ գրավաճառներու կամ երգչախումբի ղեկավարին. W. SARXIAN, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ: Գին 100 ֆր., փոստի ծախքով 125 ֆր.:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակութիւն սորվիլ ուզող երիտասարդ մը: Դիմել Korkiguianի, 31 Route de Choisy, Իվրի: Հեռ. Ita. 02-71:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆի կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286
Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Mercredi 14 Février 1951 Չորեքշաբթի 14 ՓԵՏՐ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6382–Նոր շրջան թիւ 1793

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՐՃԱՏՈՒՄՆԵՐ

Առաջին անգամ չէ որ ներքին խլրտումներ կ'ալեկոծեն համայնավար կուսակցութեան շար – քերը, այս կամ այն երկրին մէջ :

Նոյն իսկ բոլշեւիկեան աղանդին ծննդավայ – րը, Խ. Միութիւնը, ե՞րբ ազատ մնաց աՀաւոր ցնցումներէ :

Ի՞նչ կ'ապացուցանեն այն պարբերական մաք–րագործումները, զանգուածային գնդակաՀարու – թիւններն ու աքսորները, որոնք աննախընթաց մո–լեգնութեան մը Հասան 1936 – 37ին :

Այդ շրջանին, կուսակցութեան Հիմնադիրնե – րը, տեսաբաններն ու վարիչներն անգամ փոխ–ւ–ցան իբրեւ դաւաճան, իբրեւ «լպրծուն , վաւա – չոտ իժեր » : Կեդրոնէն մինչեւ յետին «ծայրա – գաւառը: Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան : Արե – ւելքէն արեւմուտք :

Լեռնակուտակ Հատորներ Հրատարակուած են աշխարՀի բոլոր լեզուներով, Հին թէ նոր ողբեր – գութեանց մասին. բայց դեռ ամէն բան չէ ը – ւած : Ոչ իսկ լսուած ...

Երկրորդ աշխարՀամարտէն վերջ, Մոսկուան յաջողեցաւ իր լուծին տակ առնել Միջին եւ Արե–ւելեան Եւրոպան,— Հունգարիա, Չեխոսլովա – քիա, ԼեՀաստան, Ալպանիա, Ռումանիա, Պուլ – կարիա, Եուկոսլաւիա :

Բոլորն ալ թակարդն ինկան չնորՀիւ դաւա – դրական ցանցի մը, որ աստիճանաբար կը գրաւէր դիրքերը: Նախ մեղրածորան Հաւաստիքներ ըն – ծայելով, միացեալ ճակատ խաղալով զանազան Հոսանքներու Հետ: Ապա ճնշելով, սպառնալով, սպաննելով :

Մոսկուան տիրաբար կ'իշխէ այդ երկիրներուն մէջ: Մանաւանդ որ, ոչ միայն վարպետօրէն ջախ–ջախած է բոլոր ընդդիմադիր Հոսանքները, այլեւ իր թաթին տակ առած է արբանեակ պետութեանց բանակները:

Եթէ միայն ԼեՀաստանի Համար պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ սպարապետի մը անուանումը, այդ չի նշանակեր թէ միւս ուղեկից պետութիւն – ները տէրն են իրենց զինեալ ուժերուն :

Հակառակ Հաստատուած աՀուսարսափին, այդ երկիրներուն մէջ ալ այլեւս ամենօրեայ դէպք են դարձած մաքրագործումները:

Ո՞ր արբանեակ երկիրը չունեցաւ իր «ժողո – վրդային դատավարութիւնները», գնդակաՀարե – լու կամ կախելու Համար վաստակաւոր կուսակ – ցականներ :

Արբանեակներէն մէկը միայն, Եուկոսլաւիա, որ կեդրոնէն աչքի լոյսն էր, ըմբոստացաւ յան – կարծ: Եւ մինչեւ այսօր ալ կը դիմանայ բոլոր փորձութեանց եւ սպառնալիքներուն :

Այս ճեղքը, որ կը կոչուի «Թիթոյականու – թիւն», կը սպառնայ դուռ բանալ ուրիշ բախտո – րոշ անակնկալներու :

Եուկոսլաւիան ալ նոյնքան Համայնավար է որքան միւսները: Թիթոյի Հաստատած ընկերա – յին եւ տնտեսական կարգուսարքը տարբերութիւն չունի բոլշեւիկեան դրութենէն :

Ինչո՞ւ բաժնուեցաւ Կոմինֆորմէն.— Պարզա– պէս պաՀելու Համար իր խորՀելու եւ գործելու ազատութիւնը: Իր ներքին եւ արտաքին անկա – խութիւնը :

Գաղտնիք չէ որ ինչպէս բոլշեւիկեան կուսակ– ցութեան յետին մասնաճիւղը, նոյնպէս այդ վար– դապետութեան յարած երկիր մը տառապէս են – թակայ է Համայնակուլ կեդրոնի մը:

Միեւնոյն թաթն է որ կը վարէ բոլորը, Հա – մաձայն օրուան պաՀանջներուն :

Ինչ որ Կոմինֆորմ — կամ Կոմինտէրն — կը կոչեն, արտաքին դիմակն է նոյն ամենակալ, բռնակալ տիրապետութեան, ղեկավարութեամբ Մոսկուայի :

Արդ, աՀաւասիկ Իտալիոյ, Գերմանիոյ եւ ու– րիշ երկիրներու Համայնավարներն ալ գլուխ կը վերցնեն, առանց Հրաժարելու իրենց կուսակցա – կան դաւանանքէն :

Ուրեմն ըմբոստացում, օտարին միջամտու – թեան եւ բռնութեան դէմ: Պայքար՝ անսխալա – կանութեան յաւակնութեանց դէմ, ինչպէս քրիս – տոնեայ աշխարՀին մէջ :

Մէկ բառով՝ ինքնորոշում.— Մե՛նք պիտի վարենք մեր ճակատագիրը :

Շ.

Օ Ր Ը   Օ Ր Ի Ն

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՆՄՈՅՇ

« Թէքէեան Ֆոնտ»ի յանձնախումբը խելք ը – րած է 8րդ Հատորին մէջ զետեղել ուրիշ խեղկա – տակութիւն մը :

Հանգուցեալ բանաստեղծը պաղպաւակ սրա – մտութեամբ մը իրար խառնելով Հայաստանի man–datն (Հոգատարութիւն), եւ ծանօթ անասունը, մանտա (գոմէշ), կը զառանցէ, արեւելաՀայ բար–բառով.

ԵՐԵՔ ՀՆՉԵԱԿ ՑԱՂԱԳՍ ՄԱՆՏԱՅԻ

Անցեալ տարի այս ատեն.— Մանտան գա – լիս էր , գալիս .— Օրօրալէն , լողալէն .— Ծո – վուն կապոյտ ի յալիս...

Աղլանդեանի միւս եզրէն,— Դէպի Փարիս ու Պոլիս.— Դանդաղօրէն, հեզօրէն.— Նա գալիս էր, հա՛ գալիս ...

Կոտոշներով ոսկեզօծ, — Եւ ծիծերով կաթ – նալից.— Նա գալիս էր ի մեր ծոց...

Սակայն, աւա՛ղ, մի նաւից.— Նա վախեցած կամ այլ բան՝— Յետըս դարձեց մեր մանտան:

Ամէնէն սրամի՛տ Հատուածը օրինակեցի, որ–պէս զի Համը ձեր բերանը մնայ ...

Հաւաքածոյին մէջ թխած են նաեւ Վ. Թէքէ–եանի կաղանդչէքները, բաշխուած ասոր – անոր (Փարիզի մէջ):

Աւելորդ կը սեպեմ նմոյշ մըն ալ այդ գլու – խէն քաղել :

Եթէ երանելի մը բան գործ ընէր Հաւաքել վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին թերթերու մէջ թխուած կաղանդչէքները, Պոլսէն մինչեւ Պալքանները եւ Ամերիկաները, կրնար գրադարան մը կազմել: Աւելի ճոխ եւ այլազան: Եւ շատ աւելի սրամիտ գիւտերով :

ԱնՀրաժե՞շտ էր բանաստեղծ ըլլալ, այդ կար– գի ոչնչաբանութիւններն ալ գրական վաստակ ...

ՇԱՀՆ ՇԱՀԻՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Պարսկաստանի ՇաՀին ամուսնութեան առ – թիւ, փառաւոր կոչունք մը սարքուած էր, աւելի քան 1600 Հրաւիրեալներով: Ամուսնութեան արա– րողութեան ատեն, կրօնապետը Հարցուց, Գուրա– նը ձեռքը.

— « Սարոյա, դուստր Խալիլի, ինծի փոխա– նորդութիւն կը շնորՀե՞ս, այս ամուսնութիւնը կատարելու Համար»: == Այո:

— Սարոյա, դուստր Խալիլի, իբրեւ ամուսին կ'ընդունի՞ս ՄոՀամմէտ Ռզան, որդի Ռզայի: == Այո :

— ԱՀա կ'ամուսնացնեմ իմ փոխանորդեալս, Սարոյան, դուստր Խալիլի, ՄոՀամմէտ Ռզայի Հետ, որդի Ռզայի: Մոպարէք պատ (Օրհնեալ ըլ–լայ):

Հարսը եւ վկաները ստորագրեցին ամուսնու – թեան թուղթերը: Ապա նոյն Հարցումները ուղ – ղուեցան ՇաՀին, նոյն պատասխաններով : Վեր– ջին ստորագրութիւնը դրաւ Հարսին Հայրը, Խա – լիլ Իսֆանտիարի Պախթիարի : Արարողութենէն վերջ, ՇաՀը բացաւ Հարսին երեսը, Համբուրեց եւ ոսկի մատնի մը անցուց մատնեմատին: Յետոյ թագաւորն ու թագուՀին առաջնորդուեցան Հա – յելիներու դաՀլիճը: Հիւրերէն իւրաքանչիւրը թանկագին նուէր մը ստացաւ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հարսին շրջազգեստը, զարդարուած՝ Հազար ադամանդներով, այնքան ծանր էր որ, թագուՀին դժուարաւ կը բարձրա – նար 35 աստիճան սանդուղէն, պալատի մուտքէն դաՀլիճը երթալու Համար, Հակառակ չորս Հարսնքոյրերու աջակցութեան :

ՉԻՆԱԿՈՑՏԵՐԸ երկու գիւղեր եւս քանդե – ցին Չուիցերիոյ մէջ: ԶոՀերու թիւը՝ 15: Աւստ – րիոյ եւ Իտալիոյ մէջ ալ ծանր արկածներ պա – տաՀած են :

34 ԻՍԼԱՄ ԱԶԳԵՐԷ բաղկացած Համաժողով– ըը բանաձեւ մը քուէարկեց որով կը պաՀանջէ եւ քաշել բրիտանական զօրքը եւ Եգիպտոսի միացնել Սուտանը :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ կամուրջէն բեռնակառք մը ինկաւ գետը: Կարելի չեղաւ Հետքը գտնել : Կը կարծուի թէ 3—4 ուղեւորներ կը գտնուէին կառ– քին մէջ:

Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը եւ ուրիշ հոգեր

Անգլիոյ վարչապետը, Պ. Էթլի կարեւոր յայ–տարարութիւններ ըրաւ երեսփ. ժողովին առջեւ, ի պատասխան նախկին արտաքին նախարար եւ ընդդիմադիր Պ. Իտընի կարգ մը Հարցումներուն:

Պ. Իտըն Հարցուցած էր.— «Կառավարութիւ–նը Հաւատարիմ կը մնա՞յ՝ անցեալ Նոյեմբերին Պ. Պեւինի սաՀմանած քաղաքականութեան եւ Ատ–լանտեանի ԽորՀուրդի միաձայն որոշման, Արեւ–մուտքի պաշտպանութեան մէջ գերմանական զօ–րամասերու մասնակցութեան մասին: Կը թուի թէ Արեւմտեան Գերմանիա այդ մասնակցութիւնը պի–տի բերէ Պ. Չըրչիլի սաՀմանած եւ ֆրանսական ծրագրին նախատեսած եւրոպական բանակի մը շրջագծին մէջ միայն: Բրիտանական ուժերն ալ պէտք է ներկայացուին այդ բանակին մէջ եւ կա–ռավարութիւնը խելացի գործ մը ըրած պիտի ըլ–լար, եթէ գումարուելիք խորՀրդաժողովին ղրկէր ոչ թէ դիտող մը, այլ շինարար առաջարկներ ներկայացնելիք պատուիրակութիւն մը»:

Պ. Էթլի խօսեցաւ երկար ճառ մը: Նախ մեր–ժեց այն մեղադրանքը, թէ կառավարութիւնը «պաղ ջուր» թափած է ֆրանսական առաջարկնե – րուն վրայ: « Մենք Հակառակեցանք ֆրանսական ծրագրին կցուած քաղաքական պայմաններուն : Հիմա, Փարիզի խորՀրդաժողովը պիտի ճշդէ, թէ կարելի՞ է այդ եւրոպական բանակին կազմու – թիւնը »:

Այնուհետեւ յայտարարեց, թէ անփոփոխ կը մնայ բրիտանական քաղաքականութիւնը Չինաս – տանի եւ Խ. Միութեան Հանդէպ: Ատիկա, 1945–ին, Պ. Չըրչիլի քաղաքականութիւնն էր եւ կը ձգտէր պաՀպանել ՄԱԿի սկզբունքները: «Տխմա – րութիւն պիտի ըլլար ըսել, թէ Չինաստան նա – խայարձակ չեղաւ Քորէայի մէջ : Նոյնքան տխ – մար ու անպատեհ բան մը պիտի ըլլար ըսել, թէ Անգլիա իր սեփական քաղաքականութիւնը չունի: Մենք Արեւելքի գործերուն փորձառութիւնը ու – նինք եւ գիտենք թէ ինչ կը նշանակէ ասիական ազգայնականութիւնը »:

Պ. Էթլի ցաւ յայտնեց որ Չինաստան, մինչեւ Հիմա մերժեց Ազգաժողովի Հաշտարար ճիգերը, բայց Հիմա, որ Քորէայի կացութիւնը բանակցու– թեանց Համար լաւագոյն Հեռանկարները կը պար– զէ, կը յուսայ որ Փեքին պիտի ըմբռնէ զայն եւ ընդունի Քորէայի վէճին խաղաղ լուծումը: Այդ պարագային պիտի ճանչցուի իր կառավարութիւ– նը, տեղ պիտի ունենայ ՄԱԿին մէջ եւ մասնակցի Ծայր. Արեւելքի Հարցերու կարգադրութեան

Ցաւալի պատերազմական գործողութեանց, Պ. Էթլի կը կարծէ թէ պէտք չէ երկրորդ անգամ մըն ալ անցնիլ 38րդ զուգաՀեռականը: Այս մասին ՄԱԿը եւ յատկապէս Քորէայի մէջ կռուող պե – տութիւնները պէտք է իրենց տեսակէտները պար– զեն :

Անդրադառնալով Չորսերու ժողովի ծրագրին, Պ. Էթլի ճշդեց, թէ անիմաստ է ժողովը գումարել միայն Գերմանիոյ ապազինման օրակարգով: Ժո– ղովը պէտք է Համապատասխանէ իրականութեան: Պ. Իտըն առաջարկած էր ժողովի օրակարգին մէջ ամէն բանէ առաջ մտցնել Ռուսիոյ արբանեակ եր– կիրներու բանակներուն կրճատման Հարցը : Առա– ջարկած էր նաեւ Հանդիսաւորապէս ազդարարել անոնց թէ պիտի չՀանդուրժենք յարձակումի մը Եուկոսլաւիոյ վրայ: Ու վերջապէս պաՀանջած էր քառեակ յանձնախումբ մը կազմել, ստուգելու Համար զինուորական կացութիւնը Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

Վարչապետը չպատասխանեց վերջին երկու Հարցումներուն, այլ շեշտեց, թէ գլխաւոր Հարցը ոչ թէ Գերմանիոյ վերազինումն է, այլ արբան – եակներու ապազինումը: «Եթէ Խ. Միութիւնը ընդունի տրամաբանական լուծում մը, գերմանա– կան Հարցը մեծապէս պիտի կորսնցնէ իր կարե – ւորութիւնը: Իսկ եթէ անՀաշտ մնայ, մենք, զին– ուելէ եւ Արեւմուտքն ու նաեւ Արեւմտեան Գեր – մանիան պաշտպանելէ զատ ուրիշ ընելիք չու – նինք »:

Ֆրանսեւ-իտալական բանակցութիւններ

Երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին, ի– տալական Ռիվիէրայի Սանթա Մարկրիթ քաղա – քին մէջ բացուեցաւ իտալեւֆրանսական խորՀըր– դաժողովը, Պ. Պ. Փլեվէնի, Տէ Կասփէրիի, Շու– մանի եւ կոմս Սֆորցայի մասնակցութեամբ: Ու– րիշ ոչ մէկ խորՀրդական ներկայ եղաւ այս դռըն– փակ ժողովին, որ տեւեց 3 ժամ 20 վայրկեան :

Պաշտօնական զեկոյց չՀրատարակուեցաւ, բայց իրազեկներու տեղեկութեանց Համաձայն, ժողովը քննած է երկու երկիրները շաՀագրգռող ներքին եւ արտաքին բազմատեսակ խնդիրներ,— մաքսային յարաբերութիւնները, իտալացի աշ –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

Բ.

Երբ Զուարթնոցի վերակազմութեան իր աշխատանքները աւարտեց, ճարտարապետը կրկին դարձաւ Անի, այս անգամ աւելի լաւ պայմաններու մէջ, Ակադ. Ն. Մառի ղեկավարած պեղումներուն մասնակցելու համար: Մնալով այնտեղ երկար տարիներ, Թորամանեան դարձաւ Մառի ամենակարեւոր աշխատակիցը: Գլխաւորաբար իր կատարած աշխատանքներուն շնորհիւ էր որ Բագրատունեաց շքեղ մայրաքաղաքին կարեւորութիւնը մէկ անգամէն աննախընթաց կերպով բարձրացաւ գիտական աշխարհին աչքին: Ցոյց տալու համար այն ծայրայեղօրէն անշահախնդիր եւ նուիրուած հոգեվիճակը, որով հայ գիտնականը կը մօտենար այդ գործին,— ապրում՝ իրեն համար — խօսքը տանք Ա. Ահարոնեանին:

— « Անին նրա համար ապրող, շնչող իրականութիւն էր: Անիի անցեալը նրա աչքում կենդանի ներկայ էր: Նա տեսնում էր անցած իրերը, դէպքերը, պատկերները: Լսում էր անցեալի ձայնը, զգում էր անցեալը: Անիում նրա համար մեռած կամ փլատակ իր չկար: Բոլորը նրա առջեւ լրիւ կանգուն էին, որովհետեւ բոլորը նա վերակառուցել էր արուեստագէտի իր հրաշագործ եւ ճշգրիտ երեւակայութեան մէջ: Կարծես, նա աչքով տեսել էր այս հոյակապ շէնքերի կառուցող վարպետներին, խօսել էր նրանց հետ, աշակերտել էր, միասին աշխատել, եւ այսպէսով որսացել էր նրանց վարպետութեան գաղտնիքները: Ականատեսը միայն այսքան կարող էր գիտենալ»:

Այդ օրերուն անհատական հրատարակութեամբ լոյս տեսնող հայերէն պարբերաթերթերը ի վիճակի չէին զուտ մասնագիտական յօդուածներ տպագրելու, մասնագիտական եղանակով ճարտարապետական յատակագծերով օժտուած աշխատութիւններ հրատարակելը գրեթէ անկարելի էր: Հակառակ Մառի թելադրանքներուն — Կայսերական Գիտ. Ակադեմիայի հրատարակութեանց մէջ հանդէս գալու — Թորամանեան կ'ուզէր իր աշխատութիւնները հրատարակել մէկ անգամէն, համադրական դրոշմ տալով իր հետազօտութիւններուն: Այդ պատճառով էր առաւելաբար՝ որ, երբ համաշխարհային առաջին պատերազմէն անմիջապէս առաջ Վիէննայի վաստակաւոր փրոֆ. Ստրժիգովսկին փափաք յայտնեց Թորամանեանի հետ միասին ընդարձակ երկասիրութիւն մը պատրաստելու հայկ. ճարտարապետութեան մասին, ցոյց տալու համար անոր զարգացման օղակները եւ Եւրոպայի կրած ազդեցութիւնները, ճարտարապետը ընդունեց անոր առաջարկը: Մեկնեցաւ Վիէննա, իր հետ տանելով տարիներու ընթացքին իր կատարած մանրակրկիտ չափագրութիւնները եւ բազմաթիւ լուսանկարները: Վրայ հասաւ սակայն պատերազմը, եւ Հայ գիտնականը այլեւս միջազգային վարկ վաստկած, ստիպուեցաւ աճապարանօք դառնալ Հայաստան: Պատերազմի ընթացքին, հիմնուելով գլխաւորաբար Թորամանեանի աշխատութիւններուն վրայ, Ստրժիգովսկին պատրաստեց հայ ճարտարապետութեան նուիրուած իր ծանօթ աշխատութիւնը՝ որը հրատարակուեցաւ 1918 թուականին (Baukunst der Armenier):

Պատերազմի ընթացքին ինքը՝ Թորամանեանը՝ ծանր օրեր ապրեցաւ, իր ընտանիքին հետ անօթեն մը մնալով Թիֆլիս, ապա ստիպուած ըլլալով անցնիլ Ալեքսանդրապօլ եւ Երեւան: Դժբախտաբար այս փոխադրութեանց ժամանակ կորսուեցաւ իր աշխատութիւններուն մէկ մասը:

Խորհրդային իշխանութեան օրերուն՝ ան միջոցները ունեցաւ պետական ծախքով եւ բարոյական աջակցութեամբ պեղումներ եւ հրատարակութիւններ ընելու: Նշանակուեցաւ Երեւանի պետ. Թանգարանի պատմա - գեղարուեստական բաժնի վարիչ:

1934ի սկիզբը մեծ շուքով տօնուեցաւ Թորամանեանի գիտական - գեղարուեստական երկարամեայ գործունէութեան յոբելեանը: Հայաստանի կառավարութիւնը այդ հանդիսաւոր առիթով զայն վարձատրեց «գիտութեան վաստակաւոր գործիչ» տիտղոսով:

Թորոս Թորամանեան մեռաւ 1934 թուի Մարտին:

Աւելի մանրամասնօրէն իր գործին մասին խօսելէ առաջ, ամփոփ գիծերով աշխատինք ներկայացնել այն վիճակը՝ զոր ունէր Հայկ. ճարտարապետութեան գիտութիւնը, Թորամանեանէ առաջ:

Շնորհիւ Ch. Texierի, D. de Montpéreuxի եւ Aug. Choisyի ուսումնասիրութիւններուն, միջազգային գիտական աշխարհը 1800ական թուականներէն սադին սկսեր էր արդէն հետաքրքրուիլ հայկական արուեստին կոթողներով, եւ Արեւելքի այդ յիշատակարաններուն մէջ առանձին գեղեցկութիւն մը տեսնելը խղճի եւ ճաշակի նուազագոյն պարտք մը նկատել: Շատ թերի էին սակայն հայկական զանազան ճարտարապետական մնացորդներու նկարագրական աշխատանքն ու չափագրութիւնները: Եւ աւելին՝ հայկական արուեստին միջազգային ճարտարապետ. պատմութեան մէջ կը տրուէր բոլորովին երկրորդական տեղ մը. — Հայ ճարտարապետութիւնը բիւզանդականին գաւառական մէկ տարբերակը կը նկատուէր:

Այսօ՞ր: Այսօր, միջազգային գիտական կարծիքը վերջնապէս գլուխ խոնարհեցուցած է օրըստօրէ աւելի փաստուող այն իրականութեան առջեւ՝ որ հայկական արուեստը ինքնուրոյն է եւ ազգային կոչուելու չափ առանձնօրէն յատկանշուած, որ՝ ան կուգայ շատ հինէն, եւ որ վերջապէս՝ Բիւզանդիոնին եւ տակաւին հեռաւոր Արեւմուտքին հետ իր ունեցած փոխ-յարաբերութիւններուն մէջ անիկա շատ աւելի յաճախ տուած է, քան՝ առած: Տեղը չէ այստեղ մեր ճարտարապետական արուեստին մինչեւ Իրլանտայի եւ Սկանտինաւեան երկիրներուն վրայ գործած ազդեցութիւններուն մասին խօսելու: Սակայն կրնանք ըսել անվարան՝ որ այս հիմնական փոփոխութիւնը, մեր ժողովուրդի արուեստի գանձարանին միջազգային գեղեցկագիտական պատմութեան պարտադրումը, գործն է, եթէ ոչ իր բոլոր մանրամասնութեանց՝ գէթ հիմնականին մէջ, Թորոս Թորամանեանի:

Ահա թէ ով է այս մարդը:

★

Թորամանեանի գործը կարելի է բաժնել հիմնական երկու մասերու: Մասեր՝ որոնք սակայն անբաժանելի կերպով շաղկապուած են իրարու, քանի անոնցմէ երկրորդը տրամաբանական եզրակացութիւնը, համադրական անհրաժեշտ հետեւողութիւնն է առաջինին: Անոնք են՝

Ա.— Չափագրական, նկարագրական, մէկ խօսքով՝ monographique աշխատութիւնները:

Բ.— Հայկական ճարտարապետութեան ըստեղծման եւ հոլովոյթի իր տեսութիւնը՝ որը, թէեւ հետագային Ստրժիգովսկիի եւ Պալթրուշայթիսի ուսումնասիրութեանց շնորհիւ զգալի զարգացման ենթարկուեցաւ, մինչեւ այսօր ալ, յամենայն դէպս, իր բոլոր գծերուն մէջ կը շարունակէ մեր ճարտարապետական գիտութեան հիմքը կազմել:

Չափագրական - նկարագրական ուսումնասիրութիւնները իր հնախոյզ - ճարտարապետի արհեստին անմիջական բերքը կը կազմեն: Բերք մը՝ անսխալ որքան առատ, գեղեցիկ որքան այլազան: Գործելով, ինչպէս տեսանք, ամէնէն նախնական, ամէնէն դժուարին պայմաններու մէջ, այս մարդը կրցած է ամենայն ճշգրտութեամբ վերարտադրել հայկական արուեստին հիմնական թէ երկրորդական շատ մը կոթողները:

ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Այս տարի պատերազմ չկայ

ԼԱՒԱՏԵՍ ԸԼԼԱԼՈՒ ՀԻՆԳ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ ԿԱՆ

Անցեալ շաբթու, Փարիզի մէջ հաւաքոյթ մը ունեցան Խ. Միութեան, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ ամերիկեան դիւանագիտական ներկայացուցիչները եւ արտաքին նախարարի օգնականներէն եւրոպ. գործերու վարիչ Պ. Ճորճ Փըրքինսի հետ խորհրդակցեցան գիրենք շահագրգռող հարցերու մասին: (Առաջին հանդիպումն է այս 16 ամիսներէ ի վեր):

Ամերիկացի թղթակից մը, այս առթիւ, տեսակցութիւններ ունեցած է բոլոր այս դիւանագէտներուն հետ եւ քաղած է անոնցմէ հետաքրքրական տեղեկութիւններ, մասնաւորաբար արբանեակ երկիրներու զինուորական պատրաստութեանց, ապրուստի պայմաններու եւ այլ այժմէական հարցերու մասին: Այս տեղեկութիւններէն կարելի է քաղել որոշ եզրակացութիւններ, որոնք կը ցոլացնեն յիշեալ դիւանագէտներու տեսակէտները:

Արդ, ամերիկացի դիւանագէտները կը հաւատան,

1) Որ արբանեակ երկիրները չեն ծրագրեր պատերազմի հռչակում մը Եուկոսլաւիոյ դէմ այս գարնան կամ ամրան:

2) Որ համայնավար կառավարութեանց դէմ բացէ ի բաց ապստամբելու անմիջական յոյսը չկայ այդ երկիրներու մէջ:

3) Որ համայնավար կառավարութեանց ղեկավարները, հիացման արժանի յաջողութիւններ ունին իրենց վերաշինութեան ծրագիրներուն մէջ, բայց օրը 24 ժամ գլուխ կը պայթեցնեն, որպէսզի կարենան զարկ տալ գործարաններու արդիւնաբերութեան եւ երկրագործական արտադրութեան:

4) Որ Պուտափէշթի, Պուքրէշի, Փրակայի եւ Վարշավայի մէջ Մ. Նահանգները ներկայացնելու պաշտօնը ծանր եւ ձախողման դատապարտուած գործ մըն է:

Ամերիկացի դիւանագէտները համաձայն են, որ Եւրոպայի մէջ պատերազմ մը կրնայ պայթիլ այն ատեն, երբ արբանեակ երկիրներու բանակները կը յարձակին Եուկոսլաւիոյ վրայ: Բայց անոնք մօտալուտ չեն գտներ այդպիսի յարձակում մը:

Պատճառներէն մէկը այն է, որ Կոմինֆորմի հակաթիթօյական պայքարը, որ դեռ կը շարունակուի, յաճախ աւելի բուռն եղած է քան ինչ որ է այսօր: Եուկոսլաւիոյ դէմ որեւէ յարձակումէ առաջ տրամաբանական պիտի ըլլար, որ անսովոր կերպով խիստ քարոզութիւն մը սկսի մամուլի եւ ձայնասփիւռի միջոցով:

Միւս կողմէ, եուկոսլաւ զինուորներու կողմէ հունգարական եւ ռումանական սահմաններու կարծեցեալ բռնաբարումներուն դէմ բողոքներ գրեթէ չեն լսուիր ժամանակէ մը ի վեր: Արբանեակ պետութիւն մը, որ ցարդ այսպիսի 20 բողոքներ ղրկած է Եուկոսլաւիոյ, կը գոհանայ այժմ սովորական պատմութիւններ միայն հրատարակելով թերթերու մէջ: Թիթօ, այնուամենայնիւ կը նկատուի թիւ 1 հերետիկոսը:

Պալքաններու կացութեան շուրջ տիրող լաւատեսութեան երկրորդ պատճառը հիմնուած է ամերիկեան դիւանագէտներու այն համոզումին վրայ, թէ իրենք գիտցած պիտի ըլլային, եթէ անմիջական պատերազմի մը պատրաստութիւնները տեսնուէին արբանեակ երկիրներու մէջ: Ճիշդ է որ բացարձակ չէ այս համոզումը եւ անոնք կը վարանին վճռական շեշտ մը դնել իրենց խօսքերուն վրայ, բայց կ'աւելցնեն թէ անկարելի պիտի ըլլար թաքցնել զինուորական լայն պատրաստութիւնները, մինչ իրենք որեւէ բան չեն նշմարած այս ուղղութեամբ:

Գիտեն սակայն, թէ անցեալ տարի բարձրացած է պատերազմական նիւթերու արտադրութիւնը եւ Հունգարիա, Ռումանիա ու Պուլկարիա, հաշտութեան դաշնագրերով թոյլատրուածէն աւելի զօրք ունին ներկայիս: Հունգարիա եւ Ռումանիա, միասնաբար, 350.000 զինուոր կը պահեն, այնքան որքան լեհական բանակի ուժն է:

Լաւատեսութեան երրորդ պատճառը այն է, որ ամերիկացի դիւանագէտներու կարծիքով, արբանեակ բանակները, իբրեւ յարձակող ու կռուող ուժ բարձր որակ մը չեն ներկայացներ: Բարոյականը լաւ չէ: Դիւանագէտներէն մէկը, իր պաշտօնավարած երկրին մասին խօսելով ըսաւ. — « Զինուորները ուժգնօրէն պիտի կռուէին իրենց տուները պաշտպանելու համար, բայց յարձակողական պատերազմի մը մէջ, անոնք, հաւանաբար եւ պարզապէս խրտուիլակի դերպիտի կատարեն»:

Այս բանակները զինուած են խորհրդային բանակներու աւելցուքով: Ու բոլորը տկարացած են քաղաքական մաքրագործումներու հետեւանքով:

Չորրորդ պատճառ, ըստ ամերիկացի դիւանագէտներու.— Գարնան կամ ամառը պայթելիք պատերազմ մը պիտի փճացնէր սննդամթերքի հունձքը, որուն այնքան պէտք ունին արբանեակները: Պալքանեան երկիրները, անցեալ տարուան սաստիկ երաշտութեան պատճառով, գետնախնձորի եւ եգիպտացորենի մեծ պակաս մը ունին: Կ'ըսուի թէ հունձքը լաւ պիտի ըլլայ այս տարի: Այս նախատեսութեամբ, արբանեակ երկիրներու կառավարութիւնները — եթէ որոշում տալու արտօնութիւնը ունենան — պիտի նախընտրէին ջնջել պարենաւորման բաժնեչափային դրութիւնը եւ իջեցնել գիները, քան թէ նետուիլ զինուորական անստոյգ արկածախնդրութեան մը մէջ, ինչ որ իրենց ներքին տագնապը աւելի պիտի ծանրացնէր:

Բազմաթիւ տեղեկութիւններ կան նաեւ, որ երաշտութեան չափ վնասակար եղած է գիւղացիներու խափանարարական ընթացքը, կառավարութեան հողագործական ծրագիրներուն դէմ: Թէեւ անոնք կազմակերպուած դիմադրութիւն ցոյց չեն տար — այդ բանին կարելիութիւնը չունին — բայց երբեմն երբեմն զօրք կը ղրկուի հողագործական շրջանները, զսպելու համար բողոքի տարերային շարժումներ, գիներու հակակշռին եւ կոլխոզացման ձեռնարկներու դէմ:

Ուտեստեղէնի բաշխումը մեծապէս կը տարբերի մէկ երկրէն միւսը: Միակ ընդհանրացումը կարելի է ընել ըսելով, որ ոչ մէկ արբանեակ երկրի մէջ, սննդամթերքը բաւարար է բնակչութեան կարիքներուն համար: Երկիրներ կան, ուր խըստիւ կը կիրարկուի բաժնեչափային դրութիւնը, — այս պարագային, բանուորական տոմս ունեցողը կէս առ կէս աժան կը գնէ իր ուտելիքը, իսկ կայ երկիր մը, ուր թէեւ բաժնեչափայինդրութիւն չկայ, բայց մէկ քիլոկրամ կարագը կ'արժէ 17 տոլար (6500 ֆրանք): Մտաւորականները աւելի կը տառապին քան բանուորները, բայց այս վերջիններն ալ չեն կրնար կանոնաւոր կերպով միս տեսնել իրենց սեղաններուն վրայ:

Լաւ հունձքն ու խաղաղութիւնն են որ պիտի

Առաքինութեան մրցանակները

—

«Ֆրանսական Ակադեմին շատ հարուստ էր ժամանակին, իսկ այժմ շատ աղքատ, ըսած է ամէնէն հին պաշտօնեաներէն մէկը որ կը հսկէ 300.000էն 400 հազար արժէքաւոր գրքերու եւ 3437 հազուագիւտ ձեռագիրներու վրայ: Այս գանձերէն շատեր գին չունին:

Ակադեմին աղքատացած է պատերազմէն ի վեր, իբրեւ հետեւանք դրամի արժեզրկման: Պետութիւնը կը հոգայ Ակադեմիին ելեւմտացոյցը: Գիները եւ Թոշակները բարձրացան, կրկնապատկուեցան, եռապատկուեցան, ելեւմտացոյցը չփոխուեցաւ... Կրթական Նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ երբ անհրաժեշտ դպրոց մը շինելու ի վիճակի չենք, ի՞նչպէս կարելի է աւելցնել Ակադեմիին բաժինը: Պաշտօնատարներուն պահանջները մերժուեցան: Անմահները որոշեցին զրկուիլ իրենց պաշտօնեաներէն ատիկա միակ միջոցն էր մնացողներուն վճարելու: Իսկ մենք միացանք եւ առաջարկեցինք որ քսան առ հարիւր զեղչեն մեր Թոշակներէն, որպէսզի մեր պաշտօնակիցները մընային իրենց գործին մէջ: Ընդունուեցաւ մեր առաջարկը»:

Առաքինութեան մրցանակի խնդիրը աւելի լուրջ է եւ Ակադեմականները չեն գիտեր թէ ինչ ելք պիտի գտնեն: Զօրս հինգ տարիէ ի վեր հարցը կը քննուի:

ԺԸ. դարու վերջը, յեղափոխութենէն առաջ, անանուն առատաձեռն մէկը մրցանակ մը դրաւ Ակադեմիին տրամադրութեան տակ որ Ֆրանսայի Թագաւորին հպատակներէն ամէնէն առաքինիին տրուէր: 1820, Մոնթիոնի Պարոնը, Օվերնյի կուսակալը, մեռաւ եւ ամէն մարդ իմացաւ թէ ան էր առատաձեռն նուիրատուն այս առաջին առաքինութեան մրցանակին: Մօտ տարի մը վերջ, Պ. Ֆլէռ, Ակադեմիի իր մէկ ճառին մէջ մէջտեղ հանեց թէ Պ. տը Մոնթիոն իր կենդանութեան երբեք առաքինի եղած չէ եւ ինք իր մրցանակին արժանի չէր:

~~~~~~~~~~

կրնան քիչ մը աւելի ժողովրդական դարձնել արբանեակ երկիրներու վարիչները եւ մեղմացնել տիրող ընդհանուր դժգոհութիւնը:

Ու վերջապէս, մօտերս պատերազմ չպայթելու լաւատեսութիւնը կը ներշնչէ այն շատ կարեւոր ու հինգերորդ պատճառը, թէ յիշեալ երկիրներու մէջ շատ բարդ վիճակ մը ստացած է ճարտարարուեստական արդիւնաբերութեան եւ բանուորներու բարոյականին վերաբերեալ հարցերը: Ամերիկացի դիւանագէտները չեն ուզեր շատ ընդհանրացնել այս երեւոյթը, բայց համաձայն են զոյգ մը կէտերու մէջ: Նախ նկատի ունին, որ արբանեակ երկիրներու մէջ համայնավարութեան իրական ուժը կը կազմեն բանուորները, իսկ այժմ պատճառներ կան հաւատալու թէ անոնք դժգոհ են: Իսկ երկրորդ կէտը այն է, որ համայնավար վարիչները բաւարար չեն գտներ գործարաններու արդիւնաբերութեան այժմու կացութիւնը եւ միջոցներ կը փնտռեն զայն բարելաւելու համար: Իսկ ասիկա կապուած է գերազանցապէս աշխատաւորներու բարոյականին հետ, որ սակայն, ինչպէս ըսինք, ինկած է:

Թ. Ա. Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Տոքթ. Սեդրակ Մարմարեան մեռած է յունուար 5ին Աղեքսանդրիոյ մէջ: Ծնած էր Տրապիզոն 1880ին: Նախնական կրթութիւնը քաղաքին Մխիթարեաններուն քով ստանալէ վերջ, շարունակած է երկրորդականը Վենետիկ Ս. Ղազար եւ հետեւած է Փատուայի համալսարանի բժշկ. ճիւղին: Մեծ անուն ունէր իբրեւ կարող բժիշկ: 1915ին իբրեւ զինուորական բժիշկ կը շըրջի Երզնկա, Կարին, Բաբերդ, Մալաթիա, ուր օգտակար կ'ըլլայ աքսորական Հայերուն իբրեւ բժիշկ, նիւթապէս ալ օժանդակելով: Զինադադարին կը վերադառնայ Տրապիզոն: Քէմալական իշխանութեան օրերուն կը վարէ վերապրող Տրապիզոնի հանրային կեանքը, երբ կային հազարէ աւելի որբեր, որբանոցով եւ դպրոցով, ինչպէս եւ անմոռանալի պոլկարահայ հիւանդանոցը: Կը գործակցի Պոլսոյ ներկայ պատրիարք՝ Գարեգին Եպիսկ. Խաչատուրեանի (այն ատեն Տրապիզոնի առաջն. տեղապահ), իբրեւ վարչական ժողովի ատենապետ: Քանի մը տարիէ ի վեր ստանձնած

~~~~~~~~~~

Սակայն աւանդութիւնը հիմնուած էր եւ Պ. Մօնթիոնի օրինակը հետեւանք կուտար: ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն Ակադեմին բաւական մեծ գումար մը ունեցաւ կտակներէ եւ նուէրներէ, որոնց նուիրատուները աւելցնելով իրենց անունները կը յատկացնէին որոշ գործածութեան մը համար: Այսպէս է որ մէկուկէս դարու մէջ 284 մրցանակ ստեղծուեցաւ որոնց 181 առաքինութեան եւ 103ը գրական:

Այս մրցանակներուն մէջ զուարճալիքներ ալ կան եւ կարելի է ըսել թէ անցեալ դարու բոլոր տենչերը իրենց արտայայտութիւնը այս կտակներուն մէջ գտան: «Ռէյ–Վօքուլուի նուէրը» օրինակ միմիայն կը տրուի այն Ֆրանսացի ընտանիքին որ կաթոլիկ է եւ չորս զաւակ ունի, իսկ «Փօռթ Նէօվ» մրցանակը կը տրուի միմիայն աշխարհական հաստատութեան մը, որ ամէնէն լաւ կերպով ի գործ կը դնէ աշխարհական կրօնքի բարոյականը», ուրիշ մը «այն բանուորներուն որ առնուազն 30 տարի միեւնոյն աշխատանոցը կը մնան»: «Իրենց տիրոջ անձնուէր ծառաներուն», «Աղքատ աղջիկներուն», անոնք որ իրենց անկար ծեր հօր կամ մօր լաւ խնամք տարած են», եւն.:

Ակադեմին այս տասնեակ միլիոնները տոկոսի դրած է 3 առ հարիւր: Ամէն բան լաւ էր քանի ֆրանքը մէկ ֆրանքի արժէք ունէր: Իսկ մրցանակաբաշխութիւնը կարեւոր հանդիսութիւն մըն էր: Երկու պատերազմներէ վերջ, ֆրանքը արժէք չունի, ոչ ալ մրցանակը:

1830ին տրուած 100.000ի գումար մը այսօր կը բերէ 150 ֆրանք: Մրցանակներ կան 500, 300 եւ 200 ֆրանքի: Ակադեմին կը բաժնէ ինչ որ ալ ըլլայ: Թէեւ կ'ամչնայ: Պիտի ուզէր աւելցնել եւ անցեալին հմայքը տալ: Օրինակ ծեր կին մը որ Իզէռի նահանգը կը բնակի 175 ֆրանք մրցանակ առաւ: Հոս գալ ստանալու համար, պէտք պիտի ըլլար քանի մը հազար ֆրանք երկաթուղիի համար...

Այս տարի ալ նախկինի պէս Ակադեմին բաժնեց իր մրցանակները, առանց ելքի մը յանդելու, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը:

էր Աղեքսանդրիոյ հայկական դարմանատան պատասխանատուութիւնը իբրեւ բժիշկ: Ունէր նաեւ իր սեփական դարմանատունը:

Եգիպտահայ մամուլէն ցաւով կ'իմանանք մահը Վարդան Գազանճեանի, որ Գահիրէի «Արարատ» վարժարանին եռանդուն վարիչն էր: Ասով եգիպտահայ մարզաշխարհը վեց ամսուան մէջ կ'ողբայ կորուստը երկու մարզական վարիչներու (առաջինը՝ ողբ. Հայկ Ճիզմէճեան): Վարդան Գազանճեան բնիկ Երզնկացի էր եւ սերունդներ դաստիարակած է: Դամբանականներ խօսած են ընկերներ Լ. Տէր Աստուրեան, Գրիգոր Գարապաճեան եւ Գր. Նիզիպլեան: Յուղարկաւորութեան ներկայ եղած են ներկայացուցիչներ Գահիրէի ամայնքին բոլոր հոսանքներէն:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ամերիկեան Համալսարանի տեսչութիւնը, գնահատելով երկրաչափ Պ. Խոսրով Երամեանի տարիներու խղճամիտ աշխատանքը, օգնական դասախօսի աստիճանէն զինք բարձրացուցած է ուսուցչական կաճառի անդամութեան: Միեւնոյն ատեն իրեն յանձնուած է Համալսարանի շրջափակին մէջ նոր գրադարան մը կառուցանելու ձեռնարկը:

Պ. Երամեան, շրջանաւարտ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանէն, իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած է Մ. Նահանգներու Լաֆայէտ գոլէճին մէջ եւ ապա տիրացած ճարտարապետական բարձրագոյն վկայականին: Մօտ քսան տարիէ ի վեր Պ. Խ. Երամեան կը դասախօսէ Ամերիկեան համալսարանին մէջ:

Իր ուսանողութեան օրերէն ի վեր յաճախ բերած է նաեւ իր մասնակցութիւնը հանրային կեանքի աշխատանքներուն: Լիբանանի մէջ իր կառուցած բազմաթիւ շէնքերու կարգին կարելի է յիշել իբրեւ ազգային հաստատութիւն Կաթողիկոսարանի Մայր Տաճարը եւ Ազունիէի Բուժարանը՝ ընկերակցութեամբ ճարտարապետ Պ. Մ. Ալթունեանի:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փետրուար 3ին հողին յանձնեցինք մեր հայրենակից Մարգար Սարգիսեանը: Ծնած էր Տուրուբերանի Հարքունի շրջանի Ղարանլըխ գիւղին մէջ: 1912ին կը ձգէ իր հայրենի օճախը եւ կ'անցնի Ամերիկա: Կամաւոր կ'արձանագրուի 1915ին եւ Կովկաս երթալով կը գտնէ Անդրանիկի զօրամասը: Կամաւորական գունդերու ցրումէն վերջ կ'ամուսնանայ եւ 1921ին, Հայաստանի [illegible] կ'անցնի Կ. Պոլիս, յետոյ Յունաստան, ի վերջոյ 1925ին կը հաստատուի Մարսէյլ, ուր կազմած էր իր ընտանեկան համեստ բոյնը:

Թաղումը կատարուեցաւ արժանի շուքով: Տասնեակ մը ծաղկեպսակներու կարգին, այս անգամ եւս սչքի կը զարնէր Միութեանս ծաղկեպըսակը՝ «Տարօն Սալնոյձոր» վերտառութեամբ: Հանգուցեալի կեանքին ու գործունէութեան մասին խօսեցան Տ. Բարգէն քհնյ. եւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան կողմէ Գ. Շեխիկեան:

Այս առթիւ Միութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի տիկին Ազնիւ Սարգիսեանին, զաւկին՝ տէր եւ տիկին Ս. Սարգիսեանին, մնացեալ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

Վարչութիւն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

—

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

—

ԻՆՉՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

—

Բայց, դիւրահասկնալի պատճառներով ընել այժմ, ինչ որ գծուշացած ենք նախապէս գործադրելէ...

Ոչ, կը խորհիմ, թէ ատենը անցած է այլեւս: Բայց այս ալ ըսեմ, որ տեղեակ չեմ դասալքութեան չարժառիթներուն:

— Եւ սակայն այդպիսի պարագաներ ներկայացած են Մատրիտի եւ Սթօքհոլմի մէջ:

— Իմացած եմ այդ տեսակ բան մը:

— Այն տպաւորութիւնը ունիմ թէ բազմաթիւ դաւաճանութիւններ կը կատարուին Գերմաններու կողմէ: Խորհա՞ծ էք երբեք թէ ինչու:

— Այո, եւ կարծեմ պատասխան մըն ալ կրնամ տալ ձեզի այդ մասին: Կը թուի ինծի թէ կը գոհանան եղած դաւաճանութիւններուն վրայ ողբալով, բայց որքան որ գիտեմ, քաջութիւնը չեն ունեցած երբեք հարց տալու թէ ինչո՞ւ այդքան շատ դաւաճանութիւն կը պատահի: Հոգեբանութիւնը Գերմաններու տկար կողմը եղած է միշտ:

Գորնէլի գլխու նշանով մը համամիտ գտնուեցաւ ինծի:

Շատ երկար ատենէ վերջ, վերյիշեցի այս խօսակցութիւնը, ուրիշ խնդրի մը առթիւ:

Որոշ ատեն մը վերջ կարեւոր փոփոխութիւն մը կրեց Գորնէլին, փոփոխութիւն մը՝ եւ տակաւին աւելի դէշ բան մը:

Օր մը դրասենեակ գալով, տեսայ որ իր աշխատասենեակին վրայ ինկած կուլար Գորնէլին: Սրտակեղեք հեկեկանք մըն էր: Ի զուր մխիթարական խօսքեր ըրի իրեն, հարցումներ ուղղեցի: Ոչ մէկ պատասխան ստացայ: Ի վերջոյ ոտքի կեցայ իր քով, խորհելով թէ ինչ ընելու էի այս լացող աղջկան համար:

Քիչ յետոյ, «Փոքրիկ Անիւ»ը, միւս քարտուղարուհին յաջողեցաւ թումբ կանգնիլ արցունքներու հեղեղին առջեւ, բայց Գորնէլին չըսաւ անոնց չարժառիթը: Խնդրեցի որ տուն երթայ եւ վերադառնայ աշխատելու, քիչ մը հանգստանալէ վերջ: Մեկնեցաւ: Կէս օրէ վերջ եկաւ աշխատիլ եւ ներողութիւն մը խնդրեց: Նոր հրահանգներ չտուի այլեւս իրեն եւ առանց բան մը ըսելու, հառաչելով սրբագրեցի իր սխալները: Կը դիտէի զայն հեռուէն:

Նեղութիւն մը ունէր կարծես, եւ յաճախ կը վերցնէր աչքերը իր գործին վրայէն, պատուհանէն դուրս նայելու համար: Տեսայ որ անգլերէն բառարան մը ձեռք առաւ ֆրանսերէն գրութիւն մը թարգմանելու համար, եւ բաւական ատեն վերջ անդրադարձաւ իր սխալին:

Յաջորդ օրը վերագտած էր իր զուարթութիւնը եւ ոչ ոք պիտի հաւատար թէ այն նոյն աղջիկն էր որ 24 ժամ առաջ սրտակեղեք արցունքներ կը թափէր:

«Գոյցէ սիրային ցաւ մը ունի», ըսի իր պաշտօնակցուհիին, Գորնէլիի մեկնումէն վերջ, բայց «Փոքրիկ Անիւը ցնցեց գլուխը այնպիսի ձեւով մը, որ կարծես թէ բան մը գիտէր: Ցետոյ մինակ մնացի Գորնէլիին հետ: Պէտք է ըսել թէ բնաւ նեղը չձգեց զիս: Շատ կ'աշխատէր, կը ջանար խղճմտօրէն կատարել իր պարտականութիւնը եւ խիստ գոհ էի իրմէ:

Շաբթուան ամէնէն անհաճոյ օրն էր այն, որուն կը յաջորդէր Թղթատարին մեկնումի օրը:

Ուշ ատեն աւարտեցի տեղեկագիրս եւ Գորնէլի ինքնաբերաբար առաջարկեց որ մաքուրի քաշէ զայն այդ իրիկունն իսկ, եւ եթէ պէտք ըլլար, գիշերն ալ աշխատիլ յանձն առաւ: Տուն գացի եւ առաջին անգամ ըլլալով, վստահեցայ իրեն դրամարկղին բանալին:

Ցողնած միտքով, շատ կանուխ մտայ անկողին: Անկարելի եղաւ սակայն քնանալ: Պահ մը կարդացի, բայց կէս գիշերին մօտ մտահոգութիւնը պատեց զիս:

Խիստ մեղադրեցի ինքզինքս, արկղին բանալին Գորնէլիի յանձնած ըլլալուս համար: Արդեօք պիտի կարենա՞ր պէտք եղած ձեւով գոցել. հապա՞ եթէ բանալին կորսնցնէր:

Ելայ նստայ ինքնաշարժս եւ գացի դեսպանատուն: Տակաւին լոյս կար գրասենեակիս մէջ, կը տեսնէի Գորնէլիի ստուերը որ կ'երթեւեկէր: Երբ մտայ աշխատասենեակ, ան նստած էր տակաւին իր մեքենային առջեւ. Շատ զարմացաւ զիս տեսնելով:

(Շար.)

խատաւորներու Ֆրանսա մուտքը, Շումանի ծրագիրը, Զօրսերու ժողովի հաւանական գումարումը, Ատլանտեանի դաշինքը եւ Իտալիա, Գերմանական մասնակցութիւնը, Ծայր. Արեւելք, Նախանիւթերու բաշխումը, եւն.: Միջազգային հարցերու կապակցութեամբ, Ֆրանսա ի վիճակի չէ որեւէ յանձնառութիւն ստանձնելու Իտալիոյ հանդէպ, քանի որ այս վերջինը դուրս կը մնայ Միացեալ Ազգերէն: Վիճաբանութեանց ընթացքին, Իտալիոյ ներկայացուցիչները անհրաժեշտ գտած են ամբողջացնել յառաջիկային իտալեւֆրանսական գործակցութիւնը նաեւ Գերմանիոյ մասնակցութեամբ, կազմելով ուժեղ խմբաւորում մը Արեւմուտքի մէջ:

Ժողովը վերջանալուն, չորս նախարարներն ալ յայտնեցին իրենց գոհունակութիւնը, ըսելով որ ընդհ. գիծերու մէջ կը միանան երկու երկիրներու տեսակէտները: Երկրորդ ժողովին է որ հարցերը պիտի քննուին առանձին առանձին, յառաջ որոշումներու յանգելու համար:

Ուսանողներու բազմութիւն մը ցոյց կատարելով ողջունեց Պ. Պ. Փլեվէնը եւ Շումանը, բացագանչելով «կեցցէ՛ Եւրոպական Միութիւնը»: Դրօշակներու վրայ կային հետեւեալ նշանախօսքերը .— «Դաշնակցութիւն կամ բնաջնջում», «Միանանք վտանգին առջեւ», «Գործ եւ ոչ թէ խօսք», եւն.:

ԲՈՒՌՆ ԿՌՈՒՆԵՐ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Հարիւր հազարի հասնող չինեւքորէական բանակ մը յարձակողականի անցաւ Քորէայի կեդր. ճակատամասին վրայ, որ լեռնային շրջան մըն է եւ ճեղքելով ՄԱԿի գիծերը, 15 քիլմ.ի չափ ետ մղեց դաշնակից ուժերը, Հոէնկսոնկի շրջանակին մէջ:

Արեւմտեան ճակատամասին վրայ կը մղուի հրետանիի կռիւ: Դաշնակիցները կը ռմբակոծեն Սէուլի զինուորական կէտերը:

Դաշնակից օդանաւերը անընդհատ կրակ կը տեղացնեն կարմիրներու փոխադրութեանց վրայ: Մէկ օրուան ընթացքին կրցած են 4 հրասայլեր եւ 74 փոխադրակառքեր փճացնել:

ՄԱԿի բանակատեղին կը հերքէ այն տեղեկութիւնը, թէ հարաւ-քորէական ուժերը անցած են 38րդ զուգահեռականը:

ՆՈՐ ՃԵՂՔԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Համայնավար կուսակցութեան հետ գործակցող չեխ ժողովրդական կուսակցութեան մէջ եւս մաքրագործումներ կը կատարուին: Նախկին արտաքին [illegible] մասին ոչ մէկ նոր տեղեկութիւն կայ:

X Գերմանիոյ Տուսէլտորֆ քաղաքին մէջ կազմուած է անկախ համայնավար կուսակցութիւն մը, որ ոչ մէկ կապ պիտի ունենայ Արեւելքի Արեւմուտքի, Ստալինի եւ Թիթոյի հետ: Կուսակցութեան կեդրոնը պիտի ըլլայ Վորմս քաղաքին մէջ (ֆրանսական գօտի): Այժմէն իսկ մասնաճիւղեր կազմուած են 50 քաղաքներու եւ հարիւրաւոր գիւղերու մէջ: Նոր կուսակցութեան ղեկավարներէն է գերման համայնավար կուսակցութենէն վտարուած օրագրող մը, Եոզէֆ Շափփէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԼԷՊԻ ոճրագատ ատեանը մահուան դատապարտած է Սողոմոն Ներսէսեանը, որ անցեալ ամիս ոստիկան մը սպաննած էր Նոր Գիւղի մէջ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ սովահարներուն օգնելու համար, Նախագահ Թրումըն առաջարկեց խորհրդարանին երկու միլիոն թոն արմտիք ղրկել: Անհրաժեշտ է վարկեր քուէարկել անյապաղ, առաջին մէկ միլիոնը հասցնելու համար:

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ լուծին ենթակայ եւրոպական տասը երկիրներու տարագիր ներկայացուցիչները ժողով մը գումարեցին Ֆիլատելֆիայի մէջ: Այս առթիւ հրատարակեցին յայտարարութիւն մը որ կ'ըսէ.— «Կեդրոնական եւ արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն ազատագրումը, հիմնական պայմանն է տեւական խաղաղութեան մը եւ ժողովրդավար կարգ-կանոնի վերահաստատման»:

ՓԱՐԻԶԻ ռումանական, ալպանական եւ պուլկարական դեսպանները արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրուելով, յայտարարուեցաւ թէ շաբաթ մը ի վեր սահմանափակուած է իրենց երթեւեկի ազատութիւնը Ֆրանսական հողին վրայ

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը մեծ պողոտայի վրայ: Ունի եօթը սենեակ, 15 մեթր ճակատ, 343 քառակուսի մեթր հող: Պարտէզով: Դիմել Պ. Եղեկիէլեանի, 20 Ave. Pasteur, Իսի լէ Մուլինօ, ամէն օր ժամը վեցէն վերջ: Մեթրօ Mairie d'Issy:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր արձանագրուած անդամները: Կրնան ներկայ ըլլալ եւ ժողովին մաս կազմել բոլոր անոնք որ ժողովէն առաջ կամ ընթացքին անդամ կ'արձանագրուին: Կը խնդրուի ընկերներէն աշխատանք թափել այս ուղղութեամբ:

Օրակարգ.— ա) Վարչութեան ընտրութիւն: բ) 1951ի գործունէութեան ծրագիր:

Ժողովը կը գումարուի այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Café Noaillesի ներքնասրահը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՁՕՆ – ԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները Կիրակի, 18 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան Ակումբը, տօնելու համար Փետրուար 18ի պատմական տարեդարձը:

X Նոյն օրը, կը քաշուի «Քրիստափոր»ի վիճակախաղը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի: Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Սալ Jeanne d'Arcի մէջ:

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Տոմսերու գին 100 ֆր., փոքրիկներու համար կէս գին:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր անդամ-անդամուհիները, Փետրուար 20, երեքշաբթի, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, ժամը 8ին, թէյասեղանի մը: Հաճելի անակնկալներ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

[illegible] 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ողբերգութիւն 4 արար: Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en I acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՌԱՅԵՂՆԵՐԸ, զաւեշտ 1 արար:

ՃՇԴՈՒՄ.— «Յառաջ»ի Փետրուար 3ի թիւով յայտարարուած նուէրը Տէր եւ Տիկին Հայկ Նշանեանի կողմէ, ոչ թէ Պրոն (Լիոն)էն է, այլ Պոնէն (Ալժերիա):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Ս. Անի Նոր Սերունդը, այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին եւ հինգշաբթի Ս. Մարկրիտի Նոր Սերունդը: Ներկայ կ'ըլլայ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի (Ս. Անթուան) վիճաբանական ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20ին, ընկերուհի Է. Դարբինեանի բնակարանը: Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրներ: Նիւթ՝ «Երիտասարդութեան դաստիարակութիւնը»:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Գերիներու Միութեան պարահանդէսը Ապրիլ 21ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի՝ Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Քուչակեան տաղաչարք»: Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Փետրուար 15ին, երեկոյեան ժամը 9—11, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԱՄ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 17ին, Սիթէ Ինիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուռտան: Նիւթ՝ «Մեր Ոսկեդարեան գրականութիւնը (Եղնիկ, Ագաթանգեղոս, Փաւստոս Բիւզանդ, Մովսէս Խորենացի, եւն.): Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Տիկին Ռօզ եւ Օր. Մարօ Հանըմեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Արտաւազդ Հանըմեանի մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակութիւն սորվիլ ուզող երիտասարդ մը: Դիմել Korkiguianի, 31 Route de Choisy, Իվրի: Հեռ. Ita. 02-71:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Տար․ 1600, արտ․ 500 ֆր․

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր․ C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 15 Février 1951 Հինգշաբթի 15 ՓԵՏՐ․

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6383–Նոր շրջան թիւ 1794

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

Միջազգային մամուլը զարմանալի տեղե– կութիւններ կը հաղորդէ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ կատարուած արտակարգ խորհրդակցութեանց, ինչպէս եւ Միջերկրականի անգլեւամերիկեան ռազմափորձերու մասին :

Այդ լուրերը եւ խմբագրական տեսութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ Մ․ Նահանգները եւ իր զինակիցները նոյնքան կարեւորութիւն կ'ըն– ծայեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի պաշտպա – նութեան, որքան արեւմտեան Եւրոպայի վերա – զինման եւ զօրացման :

Ուրիշ խօսքով, տակաւին բաւական չեն սե – պեր այն միջոցները որ ձեռք առնուած են 1947 մարտէն ի վեր, մասնաւորապէս պաշտպանելու համար Թուրքիան եւ Յունաստանը (Թրումընի վարդապետութիւն) :

Ինչպէս պիտի կարդաք լուրերու բաժնին մէջ, Պոլսոյ արտակարգ խորհրդաժողովին կը մասնակ– ցին արեւելեան երկիրներու ամերիկեան դեսպան– ները :

Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն նաեւ զինուորա – կան մասնագէտներն ու խորհրդականները, հո – վանաւորութեամբ արեւելեան Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղներուն հրա – մանատարին :

Բոլորը միասին գլուխ գլխի պիտի տան լման մէկ շաբաթ, քննելու համար օրակարգ մը որ կը պարունակէ մէկը միւսէն ծանրակշիռ խնդիրներ :

Միեւնոյն ատեն արտակարգ ռազմափորձեր կը կատարուին Միջերկրականի մէջ, Մալթայի բացերը, մասնակցութեամբ անգլեւամերիկեան տորմիղներու : Այս գործողութիւնն ալ կ'ապա – ցուցանէ կացութեան ծանրութիւնը :

Դեռ երէկ, Le Mondeի թղթակիցը կը հե – ռագրէր Ուաշինկթընէն թէ՝ քաղաքական շրջա – նակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Պոլսոյ եւ Անգարայի ժողովներուն եւ Միջերկրա– կանի ռազմափորձերուն :

Այս առթիւ, կը պարզէր նաեւ ամերիկեան — հետեւաբար եւ թրքական — շրջանակներուն մտա– հոգութիւնները :

Կ'արժէ ամփոփել հիմնական կէտերը ․—

Քարիւղի եւ տաք ջուրերու ապահովութեան պատուարը կարելի է օգտակարապէս պաշտպա – նել միայն թրքական բանակով, Մալթա – յի բրիտանական զինուորներով, գաղթապետու – թիւններէն գալիք օգնական զօրքով, ինչպէս եւ անգլեւամերիկեան նաւաբաժիններով եւ օդատոր– միղներով : Ամերիկացիները շատ մեծ յոյսեր չեն դներ արաբական երկիրներուն վրայ :

Կարծողներ կան թէ Խ․ Միութիւնը կրնայ Թուրքիան զարնել կողէն, Իրան – Իրաքի ճամբով, եւ իր ուժերը հովահարի ձեւով իջեցնել դէպի Միջերկրական եւ Պարսից ծոց :

Այդ մտահոգութեամբ, օրակարգին մէջ կա– րեւոր տեղ մը կը բռնէ Թէհրան – Պաղտատ նըր – բանցքին պաշտպանութեան խնդիրը :

Ուրիշ ծանր մտահոգութիւն մը, միշտ համա– ձայն միեւնոյն աղբիւրին ․—

Ի՞նչպէս կարելի է գործողութեան ձեռնար – կել թրքական խարիսխներէն, եթէ Խ․ Միութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի վրայ յարձակի առանց թըշ – նամական ձեռնարկներ կատարելու Թուրքիոյ դէմ :

Թղթակիցը ինքն է որ կը բացատրէ հարցին բարդ հանգամանքը․

— « Մ․ Նահանգները ցարդ որեւէ յանձնա – ռութիւն ստանձնած չեն ի նպաստ Իրանի կամ ա– րաբական երկիրներու : Թուրքիան ալ իր կողմէ որ եւ է պաշտօնական դաշնագրով կապուած չէ Մ․ Նահանգներուն հետ : Ուրեմն Միացեալ Ազգերու խախուտ շրջանակին մէջ միայն կարելի է նախա– տեսել Անգարայի — ինչպէս եւ Ամերիկայի — մի– ջամտութիւնը» :

Այս տեղեկութիւններն ու տեսութիւնները դեռ բաւական չեն, պարզելու համար Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի տագնապին ամբողջ խորութիւնը եւ դաշնակիցներուն մտահոգութիւնները :

Ամէն պարագայի մէջ, միացեալ գօտի մը կը կազմեն արեւմտեան Եւրոպայի, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի եւ Միջերկրականի պաշտպանու– թեան ճակատները :

Հանգոյց մը, որ կապ ունի նաեւ մեր հայրե – նիքի եւ ժողովուրդի ապահովութեան հետ : Շ․

Պոլսոյ ազգ․ գործերը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Վարչական ժողովը որոշած է հիմնովին նորոգել Պատրիարքարանը եւ կահաւորել զայն : Նորոգու – թիւնները աւարտած պիտի ըլլան մինչեւ Մարտ 1, այսինքն նորընտիր պատրիարքին հասած օրը :

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ՏԵՂԱՊԱՀԸ ՊԻՏԻ ԴԱՏՈՒԻ

Խառն ժողովը հետեւեալ որոշումը տուած է Պատր․ տեղապահ Գէորգ արք․ Արսլանեանի մա – սին, որ մինչեւ այսօր ոչ իր հաշիւները յանձնած է, ոչ ալ ազգապատկան գոյքերը (6 Փետր․)․

« Ժողովը նկատի առաւ ընդհ․ ժողովոյ դի – ւանին կողմէ յղուած գրութիւնը, որով ամբաստա– նութեան տակ կ'առնուէր նախորդ տեղապահ Գեր․ Գէորգ արք․ Արսլանեանի վեցամեայ գոր – ծունէութիւնը եւ որոշեց յառաջիկայ նիստին կազ– մել ընդհ․ ժողովոյ անդամներէն հինգ աշխարհա– կանէ եւ երկու կրօնականէ շաղկացեալ Քննիչ Յանձնախումբ մը :

Ժողովը ցաւով տեղեկացաւ նախորդ տեղա – պահին կողմէ ընդհ․ ժողովի գումարումէն ի վեր կատարած ձեռնարկներուն եւ խափանարարական ընթացքին, որոնք համայնքին իրաւունքները եւ շահերը վտանգելու բնոյթն ունին, կատարելապէս համամիտ գտնուեցաւ իր անուամբ առնուած քայ– լերուն եւ որոշեց նախորդ Տեղապահ Սրբազանին այս նոր գործունէութիւնն ալ աւելցնել անցեալին մէջ արդէն իսկ պատասխանատուութիւն հրաւիրող արարքներու շարքին » :

ՀԱՐԱՒ․ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆՈՐ ՓՈԽԱՆՈՐԴԸ

Պուէնոս Այրէսէն կը գրեն մեզի Փետր․ 2 թը– ւականով ․—

Գարեգին արք․ Խաչատուրեան այս կիրակի իր վերջին պատարագը պիտի մատուցանէ եւՓետ․ 15ին պիտի մեկնի : Իր տեղը նշանակուած է Սիոն եպիսկ․ Մանուկեանը, որ մօտերս կը հասնի Հիւս․ Ամերիկայէն :

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՆԱՀԱՆՋԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ

Քորէայի կեդր․ ռազմաճակատին վրայ, ՄԱ– կի ուժերը, չկարենալով դիմադրել կարմիրներու զօրաւոր յարձակումներուն, 20 քիլմ․ ետ քաշ – ուեցան եւ ամրացան պաշտպանողական նոր դի – ծերու վրայ, որոնք կ'անցնին Վոնժուի առջեւէն : Վոնժու երկաթուղիի եւ խճուղիներու կարեւոր հանգոյց մըն է կեդր․ Քորէայի մէջ : Հօէնկսոնկը պարպուեցաւ : Կարմիրները նոր յարձակում մը ձեռնարկեցին Ինչոնի հիւսիսը : Այժմ անոնց յար– ձակողականը կ'ընդգրկէ 80 քիլմ․ի տարածութիւն մը, ուր կայ 150.000նոց չինեւքորէական բանակ մը, որուն, սակայն, մէկ երրորդը դեռ կռուի մը– տած է : Կը կարծուի թէ Չինացիները, մօտ օրէն, ընդհ․ յարձակողականի պիտի անցնին բոլոր ճա– կատներուն վրայ եւ առաջին առթիւ պիտի ջանան ետ մղել Սէուլի շուրջը կեդրոնացած ՄԱԿի ու – ժերը :

╳ Զօր․ Մէք Արթըր, քննական պտոյտէ մը վերադարձին յայտարարեց, թէ անգործնական բան է կանգ առնել պաշտպանողական որոշ գիծե– րու վրայ եւ դիրքի կռիւներ մղել : Այդ բանը ա– ղիտաբեր կրնայ ըլլալ եւ զօրամաս առ զօրամաս կը բնաջնջէ դաշնակից ուժերը :

ՖՐԱՆՔԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Իտալեւֆրանսական խորհրդաժողովը վերջա– ցուց երէկ իր աշխատանքները : Այժմ կը սպաս – ուի պաշտօնական զեկոյցին, իմանալու համար արդիւնքը : Թերթերը կը գրեն թէ որոշումներ առնուած են միայն այն խնդիրներու մասին, որոնք ուղղակի կը շահագրգռեն երկու երկիրնե – րը : Ֆրանսա յանձն առած է պաշտպանել իտալա– կան շահերն ու տեսակէտները այն բոլոր միջազգա– յին ժողովներու մէջ, որոնց Իտալիա չի մասնակ– ցիր : Այժմ, Իտալիա եւ Ֆրանսա միեւնոյն տեսա– կէտները ունին նաեւ Գերմանիոյ վերազինման հարցին շուրջ : Ֆրանսա հաւանած է ընդունիլ ի – տալացի աշխատաւորներ, որոնք պիտի աշխատին հողագործութեան եւ զինական ճարտարարուեստի մէջ : Իտալիա, կարեւոր քանակութեամբ հանքա– յին նիւթեր պիտի ստանայ Ալժերիայէն :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ․) ․— Սթերլին 980 (955), տո– լար 349·95 (390), զուից․ ֆրանք 81·42 (91), նափոլէոն 4190, զուից․ ոսկի 3890, սթերլին 5230, տոլար (20) 20·260, ձուլ ոսկի 559 հազար ֆր․ :

Ամերիկեան դեսպանաժողով Պոլսոյ մէջ

ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Երէկ, Պոլսոյ մէջ բացուեցաւ Միջին Արեւել– քի ամերիկեան դեսպաններու ժողովը, նախագա – հութեամբ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարա– րութեան Միջին Արեւելքի գործերու բաժնին վե – րատեսուչ եւ փոխ–նախարար Պ․ Մէք Կիի : Ժո – ղովին կը մասնակցին Թուրքիոյ, Յունաստանի, Իրանի, Իսրայէլի, Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբանանի, Եգիպտոսի, Փաքիստանի եւ Անդրյորդանանի ա – մերիկեան դեսպանները, Թել Ավիվի դեսպանա – տան ծովային կցորդը, արտաքին նախարարու – թեան Միջին Արեւելքի բաժնին տնօրէնը, Պ․ Լիուիզ Ճոնսըն, Արեւելեան Ատլանտեանի եւ Մի– ջերկրականի ամերիկեան նաւատորմին հրամա – նատարը, ծովակալ Քէրնի եւ ուրիշ անձնաւորու– թիւններ :

Օրկարգը կը պարունակէ հետեւեալ հարցերը․

1) Յունաստանը եւ Թուրքիան Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնելու կարելիութիւնը եւ այս քայլին հետեւանքները Միջին Արեւելքի համար : Անպատ եզրակացութեան կամ կարելիութեան պարագային, ուսումնասիրութիւնը ուրիշ լու – ծումներու, զորս կարելի պիտի ըլլար թելադրել այս երկիրներու հետ գործակցութիւնը ամրա – պնդելու եւ անոնց տեսակ մը երաշխիք ընծայե– լու համար :

2) Յարաբերութիւնները Թուրքիոյ, Յունաս– տանի եւ Պարսկաստանի եւ մէկ կողմէ այս երեք երկիրներու ու արաբական պետութեանց ու միւս կողմէ ասիական երկիրներու եւ մանաւանդ Փա – քիստանի միջեւ :

3) Միջին Արեւելքի մէջ Մ․ Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ յարաբերութեանց մանրամասն ու կատարեալ քննութիւնը :

4) Պաղեստինի հարցին եւ զայն շուտով լու – ծելու համար անհրաժեշտ միջոցներուն ուսում – նասիրութիւնը :

5) Յունաստանի եւ Թուրքիոյ յարաբերու – թիւնները հարաւ արեւելեան Եւրոպայի (Եուկո– սլաւիոյ) հետ :

6) Արեւմտեան ռազմավարութիւնը՝ Միջին Արեւելքի դէմ ուղղակի (Ռուսիոյ կողմէ) եւ ա – նուղղակի (արբանեակ երկրի մը կողմէ) յարձակ– ման պարագային :

7) Այս շրջանին ընծայուելիք տնտեսական օգնութեան ծրագիրները (Թրումընի վարդապե – տութեան 4րդ կէտին գործադրութիւնը) :

8) Քարիւղի խնդիրը :

Ժողովը պիտի տեւէ մէկ շաբաթ : Փետրուար 16ին, ծովակալ Քէրնիի դրօշը կրող «Քալըմպըս» օդանաւակիր մարտանաւը պիտի խարսխէ Պոլսոյ առջեւ, ուր պիտի մնայ քանի մը օր :

Ամերիկեան օդանաւային նախարարը, Պ․ Ֆինլէթըր, որ Անգարա կը գտնուի, հաւանաբար պիտի չմասնակցի այս ժողովին : Փետրուար 14ին պիտի երթայ Ատանա, ուր կը գտնուին օդանա – ւային կայանները : Անգարայի մէջ իր կատարելիք խորհրդակցութիւնները զուտ զինուորական հան– գամանք ունին : Անգարա հասած են նմանապէս Միջին ու Մօտաւոր Արեւելքի բոլոր ամերիկեան օդանաւային կցորդները, նախարարին հետ խոր– հրդակցելու համար : Պ․ Ֆինլէթըր խորհրդակ – ցեցաւ Թուրքիոյ պաշտպանութեան նախարար Պ․ Ռէֆիք Ինճէի եւ անոր սպայակոյտին հետ : Փոխ– նախարար Պ․ Մէք Կի եւս տեսակցութիւններ ու– նեցաւ հանրապետութեան նախագահ Պ․ Ճէլալ Պայարի, վարչապետ Պ․ Ատնան Մէնտէրէսի եւ արտաքին նախարար Պ․ Ֆուատ Քէօփրիւլիի հետ :

╳ Նիւ Եորք նահանգի կառավարիչը, Պ․ Թամըս Տիուի, ճառի մը մէջ պահանջեց անմիջա– պէս Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առ– նել Թուրքիան եւ Յունաստանը : «Ասկէ զատ, Մ․ Նահանգները պէտք է ազդարարեն ամբողջ աշ – խարհին, թէ պիտի պատերազմին ի հարկին, Պարսկաստանը, Սպանիան եւ Եուկոսլաւիան պաշտպանելու համար » :

╳ Իսլամական համագումարը, որ տեղի ու – նեցաւ Քարաչիի մէջ (Փաքիստան), նախագահու– թեամբ Պաղեստինի Մեծ Միւֆթիին, քուէարկեց 13 կարեւոր որոշումներ : Բանաձեւի մը համա – ձայն, իսլամական որեւէ երկրի դէմ կատարուե – լիք յարձակում մը պիտի նկատուի ամբողջ իսլա – մական աշխարհին դէմ գործուած թշնամութիւն մը : Իսլամները միացած են եւ պիտի գործակցին պաշտպանելու համար իրենց սկզբունքները, ժո – ղովուրդները, սրբավայրերն ու հողերը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը, Զափոթոց– քի, ներկայ չեղաւ նախարարական խորհուրդի շաբաթական նիստին, ինչպէս կը հաստատէ պաշ– տօնական զեկոյցը, առանց յիշելու իր անունը : Կը կարծուի թէ սեւ ցանկը անցած է :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՐԺԷՔԸ

Այս տարի լրանում է Փետրուար 18ի 30ամեակը: 30 տարի առաջ, 1921 Փետրուար 18ին՝ Հայաստանի ժողովուրդը եւ բոլոր կուսակցութիւնները՝ Դաշնակցութիւն, ժողովրդականներ, ռամկավարներ, սոցիալիստ – յեղափոխականներ, սոցիալ – դեմոկրատներ, մէկ մարդու պէս միացած ապստամբութեան դրօշակը բարձրացրին Հիւսիսից եկած՝ կարմիր դահիճի դէմ :

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, այս տարի կը տօնենք նաեւ Վարդանանցի 1500ամեակը : 1500 տարի առաջ հայութեան ազատատենչ հատուածը հոգեկան չքնաղ արիութեամբ ծառացաւ օտար լուծի, գաղափարի, հաւատքի, տասնապատիկ աւելի զինեալ ուժի դէմ: Ազատ ու անկախ հայրենիք ունենալու, ազգայնօրէն մտածող հայութեան մասը՝ Մամիկոնեան Վարդանի ու զմայլելի հոգեւորական՝ Ղեւոնդ Երէցի ղեկավարութեամբ ընդդիմացաւ Պարսից հսկայ ուժին, այն գիտակցութեամբ թէ հայութիւնն ալ իրաւունք ունի ապրելու իբրեւ ուրոյն ազգ եւ պէտք է ապրի:

Գաղափարական ազդակները աւելի զօրաւոր էին քան բիրտ ուժը: Վարդանը եւ իր զինակիցներից շատերը ընկան կռւում, սակայն հոգեպէս չպարտուեցան: Հայութիւնը յաղթեց: Պարսիկները համոզուելով, որ դժուար է ընկճել հայութիւնը, վերջ դրին իրենց ձուլումի քաղաքականութեան :

Դժբախտ հայ իրականութիւնը հրապարակ բերաւ Վարդանի կողքին, նաեւ Վասակ Սիւնին, իբրեւ ուխտադրուժ հատուածի ղեկավար :

« Խորիմաստ քաղաքականութեամբ»,— այսպէս են տրամաբանում այսօր մի շարք հայ պատմաբաններ, — Վասակեանները դաւեցին Հայոց սպարապետին եւ հայ ժողովուրդի դէմ, ոտքի տակ առին ազգային շահերը, Հայոց ազատութիւնը ու Եկեղեցին, յանուն «բարձր քաղաքականութեան»:

Անկախութեան եւ ազատութեան անունով մղուած կռուի տաք վայրկեանին դաւաճանեցին Վասակեանները եւ անցան թշնամու կողմը:

Հարուածը ծանր էր եւ ճակատագրական Հայոց համար: Ֆիզիքապէս պարտուեցաւ հայկական բանակը, յաղթեց գաղափարօրէն: Մեռաւ Վարդանը, սակայն մնաց հայ ժողովուրդի համար՝ մեծ հայրենասէր: Ցաղթեց Վասակը Պարսիկին հետ, սակայն մնաց դաւաճան իր ժողովուրդին :

Դարեր շարունակ այդ երկու մարդիկ, երկու գաղափարներ՝ ազատասէր եւ հայրենասէր, դաւաճան եւ ուխտադրուժ, օտարասէր՝ ապրեցան մեր ժողովուրդին մէջ:

Մէկը եղաւ յաւէտ սիրելի, պաշտելի, սուրբ, միւսը՝ գարշելի, ստոր, սրբապիղծ :

Պատմութեան կրկնութիւնն է նաեւ այսօր : Վարդաններ եւ Վասակներ մեր օրերին: Հիւսիսի հսկան «գեղեցիկ գաղափարներով» փետրազարդ իր թաթը դրաւ փոքրիկ Հայաստանի վրայ 1920 Դեկտեմբեր 2ին:

Կոտորակուած, աւերուած հայրենիքը հազիւ ոտքի ելած 1914—18ի պատերազմից, ճաշակած Թուրք վայրագ հորդաների ծանր կրունկը, Արեւմտեան Հայաստանը ջարդուած եւ տակաւին վէրքերը չսպիացած ենթարկուեցաւ «եղբայրական » Ռուսաստանի, բոլշեւիկների ծանր լուծին: Անկախ եւ ազատ ժողովրդավար Հայաստանը դարձաւ փորձադաշտ բոլշեւիկեան ճամարտակութեանց :

Հայ Վասակները՝ Կասեան, Աւիս Նուրիջանեան, Գէորգ Աթարբէգեան, Աշոտ Յովհաննիսեան, Պօղոս Մակինցեան եւայլք ապաւինած օտար ուժին, նոր Պարսիկին՝ Ռուսին, ողջակիզեցին Մանուկ Հայաստանի հանրապետութիւնը յանուն միջազգային համայնավարութեան, իմա ռուսական աշխարհակալութեան: Սրածեցին զինուորականութիւնը, թալանեցին երկիրը, բանտարկեցին ու գնդակահարեցին ռազմիկները եւ մտաւորականութիւնը, մէկ խօսքով «պրոլետարացրին» հայրենիքը :

Ամբողջ երկիրը դարձաւ ողբի եւ վշտի հայրենիք :

Նոր Վասակները անսանձ յօշոտեցին Հայաստանը եւ իր դարաւոր իղձերն ու գաղափարները :

1921 Փետրուար 18ին ամբողջ հայութիւնը, ինչպէս 451ին Վարդանը իր կողմնակիցներով, ծառացաւ օտար լուծի եւ հայ Վասակների դէմ:

Հայ ժողովրդի հոգեկան ուժը հրապարակ իջաւ անսահման խանդավառութեամբ : Ամբողջ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս Նոր Աւարայրի վերածեց Արարատեան դաշտը: Նոր Վարդանների՝ Կուռօների, Մարտիրոսների, Խնկօների, Սմբատների, Սասունցիների, Փրկութեան կոմիտէի ու հարիւրաւոր զինուորականների ղեկավարութեամբ տապալեց բռնակալ, օտար, անարգ վարչաձեւը : Ամիսներ տեւող կռիւների ընթացքին թշնամին՝ բոլշեւիկը եւ հայ Վասակը յաճախ փախուստի դիմեցին եւ հայ մարտական ոգին բազմաթիւ խիզախումներ արձանագրեց: Երբ Ռուսաստանից հասան աւելի մեծ ուժեր, այն ժամանակ միայն ֆիզիքապէս պարտուեցաւ հայկական բանակը, նաեւ հայրենասէր հայութիւնը: Պարտուեցաւ հայութիւնը, սակայն յաղթեց գաղափարօրէն: Ազատութեան, անկախութեան տենչը աւելի զօրացաւ իր մէջ: Կռիւները շարունակուեցան լեռների վրայ: Հազարաւորներ աքսորուեցան Սիբիր, ուրիշ հազարաւորներ ձգեցին Հայաստանը եւ գնացին օտար երկիրներ, շարունակելու կռիւը բոլշեւիզմի դէմ: Մինչեւ այսօր Հայաստանի եւ ռուսական բանտերը լեցուած են ազատատենչ երիտասարդութեամբ: Արտասահմանի հայութիւնը իր հոծ մեծամասնութեամբ պայքարում է օտարի եւ հայ Վասակների դէմ :

Փետրուար 18ը դարձաւ մէկ նոր Վարդանանց, յաւէտ խնկելի մեր ժողովուրդի համար: Ժամանակներ վերջը պատմութիւնը կը տայ իր արդար վճիռը :

Իսկ ի՞նչ եղան հայ Վասակները: Ինչպէս Վասակ Սիւնին անարգօրէն իր կեանքը վերջացրեց բանտի մէջ, նոյն անարգ վախճանին արժանացան Աւիսները, Կասեանները, Խանջեանները, Տէր Գաբրիէլեանները: Անոնք կամ մեռան բանտերի, աքսորի մէջ, կամ գնդակահարուեցան իրենց իսկ ընկերների, հովանաւորների ձեռքով :

Այդ է վախճանը դաւաճանների, վատերի:

Հայութիւնը աշխարհիս մէջ առաջին ժողովուրդն էր որ ծառացաւ կարմիր բռնակալին դէմ, մինչ ազատատենչ ժողովուրդները այսօր է որ զգում են վտանգը, նոր միայն ճակատ յարդարում, կուլ չգնալու համար դիւային ուժին: Երեսուն տարի առաջ հայութիւնը իր հոծ մեծամասնութեամբ, իր բոլոր հոսանքներով զգաց ահաւոր Չարիքը եւ ըմբոստացաւ անոր դէմ, (հոգ չէ թէ յետագային կարգ մը մարդիկ եւ կազմակերպութիւններ ուխտադրուժ եղան):

Ինչքան էլ բոլոր Աբէլները (Կայէն) ու Դաշնակցութիւնից վտարուածները կաղկանձեն, Փետրուար 18ը կը մնայ լուսաւոր մէկ էջը Հայոց պատմութեան, իբրեւ վճռական կռիւ յանուն Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Չկայի՞ն, Թորամանեանի պեղումներէն առաջ, մեր ճարտարապետութեան զանազան նմոյշներուն վերաբերեալ ուրիշ աշխատութիւններ :

Ըսինք արդէն՝ թէ իրմէ առաջ Texier, Choisy եւ եւրոպացի այլ գիտնականներ հետաքրքրուած էին հայ եկեղեցիներու ինքնատիպ ոճով եւ իրենց հրատարակութիւններուն մէջ լայն տեղ տուած անոր: Թորամանեան աեղին վրայ նկատեց սակայն, որ նախկին այդ չափագրութիւնները, իրական մնացորդներուն հետ բաղդատելով՝ անհարազատ են եւ տկար: Բան մը՝ որ, միացած իր կատարած գործին արժէքին գիտակցութեան՝ զինք մղեց իր վերակազմական աշխատութիւններուն մէջ ծայրայեղ բարեխղճութեան: Այդ բարեխղճութիւնը եւ ճշգրտութեան մանրամասն փնտռտուքի իր բացառիկ հակումը՝ յաճախ բացայայտօրէն երեւան կուգան իր իսկ թղթակցութիւններուն կամ կայսերական Գիտ. Ակադեմիային Թորամանեանի մասին արձանագրած գնահատանքներուն մէջ :

Եւ սքանչելապէս այլազան եւ տարածուն եղաւ այս մարդուն գործունէութեան դաշտը: Ան մանրակրկիտ կերպով չափագրեց ոչ միայն մեր եկեղեցիներու եւ տաճարներու մնացորդները, այլ եւ իր քննական խուզարկու հայեացքը ուղղեց մեր մեծ թէ փոքր վանքերուն, գեղջուկ ճարտարապետութեան թէ Բագրատունեաց փառակիրտ պալատներուն, բերդերուն թէ կամուրջներուն վրայ: Ու հետաքրքրուեցաւ տակաւին ոչ միայն ոճային ընդհանուր ձեւերով, այլ զաւիթներու կամ ղմբէթներու զանազան տարբերակներով, յիշատակարաններու պատմականով, շինանիւթերով, անոնց գործածութեան եղանակով եւ զարգացման փուլերով :

Այս աշխատութիւններուն մեծագոյն մասը ճարտարապետը կատարած է անիական տարիներուն: Նշենք՝ որ 1904էն մինչեւ 1912 երկարող այդ ութ – ինը տարիներու ընթացքին, ան ուսումնասիրած եւ վերակազմած է բազմաթիւ ճարտարապետական մնացորդներ ոչ միայն Անիի անմիջական շրջանին մէջ, այլեւ Շիրակի գաւառին եւ Արարատեան հարթավայրին զանազան մասերուն՝ ինչպէս Արթիկի, Դուզքանդի, Թալինի, Աղինի եւ այլ կեդրոններու մէջ: Այդ թուականներուն իր հրատարակած monographique աշխատութիւններէն յիշենք կարեւորագոյնները .—

1) 1909ին հայերէնով եւ ռուսերէնով Էջմիածնի Մայր – Տաճարին հնագոյն ձեւերուն եւ հետագային անոր կրած փոփոխութիւններուն շուրջ իր լոյս ընծայած աշխատութիւնը .

2) 1911ին հրատարակուած իր «Տիկորի Տաճարը» ուսումնասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ կարգ մը այլ արժէքաւոր յօդուածներ, ինչպէս՝ «զաւիթ եւ ժամատուն Հայոց հնագոյն եկեղեցիներուն մէջ», եւն.

3) 1912ին՝ « Անի , քաղա՞ք թէ ամրոց» աշխատասիրութիւնը :

4) Վերջապէս եւ մանաւանդ՝ Զուարթնոցի իր վերակազմութեան ձեւի ճշդութիւնը ապացուցանող, առաջին անգամ 1905ին հրատարակուած եւ հետագայ տարիներուն աւելի ու աւելի զարգացման ենթարկուած եւ փաստուած իր աշխատութիւնը :

Եթէ նոյնիսկ վայրկեան մը մէկդի դնէինք մեծանուն գիտնականին միւս բոլոր գործերը, Զուարթնոցի վերակազմութեան մէջ իր ի յայտ բերած հմտութիւնը եւ իր տեսակէտները պաշտպանելու խիզախութիւնը պիտի բաւէին՝ իրեն տալու համար մեր մշակոյթի պատմութիւնը կերտողներու շարքին մէջ պատուաւոր, նախանձելի դիրք մը: Որովհետեւ՝ Զուարթնոցը, բոլոր ժամանակներու միջազգային ճարտարապետական արուեստին գլուխ-գործոցներէն, հազուագիւտ է, կրնանք ըսել՝ միակն է իր տեսակին մէջ: Ու Թորամանեան, այն ժամանակ տակաւին սկսնակ գիտնական, մեծ դժուարութիւն քաշեց ճարտարապետական աշխարհը համոզելու համար՝ որ Հայը եռայարկ կլոր եկեղեցի է ունեցած: Ճինարական արուեստէն հասկցողներուն անհաւատալի կը թուէր թոյլ յենակէտեր ունեցող կոր կամարներու վրայ զանգուածային շէնք մը կառուցանելու խիզախ քայլը, իսկ չհասկցողներուն համար՝ տարօրինակ էր եկեղեցիին արտաքին պատկերը: Սակայն, երբ քանի մը տարիներ վերջ պեղումները մէջտեղ հանեցին Անիի մէջ Գագիկ Բագրատունիի Զուարթնոցի նմանողութեամբ կանգնել տուած տաճարին աւերակները եւ գրեթէ անվթար մնացած միեւնոյն տիպի Բանայի եկեղեցին, գիտական աշխարհը միանգամ ընդմիշտ գլուխ ծռեց եւ ընդունեց հայ ճարտարապետին խիզախ վերակազմութեան ճշգրտութիւնը :

Թորամանեան յաղթած էր: Ու իրեն հետ յաղթած էր մանաւանդ՝ հայկական ճարտարապետութիւնը :

Հայկական ճարտարապետութիւնը սակայն իր մեծագոյն յաղթանակը շահեցաւ — ու կը շահի մինչեւ այսօր — երբ՝ Ստրշիգովսկիի, Պալթրուշայթիսի, Ֆր. Հանրիի եւ միջազգային յայտնի այլ դէմքերու ուսումնասիրութիւններուն շնորհիւ, ժամանակի ընթացքին տակաւ փաստուեցաւ եւ պատմական վաւերական իրականութեան բնոյթ ստացաւ Թորոս Թորամանեանի ընդարձակ տեսութիւնը՝ Հայկ. ճարտարապետութեան ծագման, զարգացման եւ փոխ – ազդեցութիւններուն վերաբերեալ: Աշխատանք մը՝ որուն դէթ հիմնաքարը դրուեցաւ կրկին անիական տարիներուն, իբրեւ հետեւանք գիտնականին կատարած մանրակրկիտ չափագրութեանց : Բազմաթիւ օրինակներով — որոնց վրայ ծանրանալը երկար ժամանակ եւ թերթի սուղ սիւնակներ պիտի խլէր — ան ցոյց տուաւ, որ մեր ճարտարապետութիւնը կը սկսի ոչ թէ Թ. Ժ. դարերուն, ինչպէս իրմէ առաջ կը կարծէին Texier, Choisy եւ ուրիշներ, այլ արդէն կը ստանայ ինքնուրոյն դիմագիծ մը՝ մեզի ծանօթ հնագոյն յիշատակարաններուն մէջ իսկ. այսինքն՝ Քրիստոսէ ետք Գ. եւ Դ. դարերուն, ուրարտական մնացորդներու եւ հելլենական ու իրանեան ազդեցութեան գօտիներու միացման կէտին վրայ վաղուց ծնունդ առած հեթանոսական ճարտարապետութեան հիմերուն վրայ: Փաստեց որ հայկական արուեստը իր բարձրագոյն զարգացման կը հասնի արդէն իսկ Է. դարուն՝ երբ կը մշակուին արդէն ոճի եւ շինելակերպի հիմնական բոլոր ձեւերը, որ՝ անիկա այնուհետեւ նոյնքան հոյակապ վերելք մը կ'ունենայ Բագրատունիներու օրով, Ժ.—ԺԱ. դարերուն, եւ մասամբ՝ ԺԳ. դարուն: Ցոյց տուաւ տակաւին անոր ձգած ազդեցութիւնները Բիւզանդիոնին եւ Դանուբեան երկիրներու արուեստի վրայ, ու նախագծեց անոր ազդեցութեան օղակը՝ գոթական ճարտարապետութեան սաեղծման բարդ առեղծուածին վրայ: Թորամանեանի մշակած զարգացումներու եւ անկումներու տեսութիւնը կապուած է պատմական վաւերական իրադարձութիւններու, եւ հմտօրէն պատճառաբանուած՝ դրական տուեալներով:

Վերջացնելու համար Թորամանեանի գործին մասին մեր ըսելիքը, աւելցնենք՝ թէ մեծանուն գիտնականին աշխատութիւններու ժողովածուն, հմտօրէն դասաւորուած եւ նօթագրուած, երկու մեծածաւալ հատորներով 1938էն 1944 թուականներուն հրատարակուեցաւ Հայաստանի մէջ: «Նիւթեր հայկական ճարտարապետութեան պատմութեան համար»ը հայ մշակոյթի ասպետական սածառային մնայուն եւ անխարդախ փառքը կը կազմէ: Անոր մէջ կը գտնենք Թորամանեան մարդը, իր ապրումներուն եւ հայրենասիրական զգացումներուն բիւրեղ արտայայտութիւնով : Կը գտնենք

Պոլսոյ Հայերուն վիճակը

ԽՄԲ — Վերջերս Պաղտատ հասած ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Գոյամարտ»ի, Թուրքիոյ հայութեան մասին.—

Պոլսահայութեան թիւը 60.000ի կը հասնի, բուն թիւը պիտի ճշդուի վերջին մարդահամարէն ետք: Գաւառի հայութեան թիւը կը հասնի 40 հազարի: Կ՚ապրին ցրուած: Ամենախիտ հայ բնակչութեամբ վայրերն են Տիգրանակերտ, Կեսարիա եւ իր մօտակայ Էվէրէկը, Օրտու, Մալաթիա, Ամասիա եւ Թոքատ, Արաբկիր, Խարբերդ, Սվազ: Վանի մէջ Հայ չկայ, նոյնպէս Էրզրումի եւ Մուշի մէջ: Հաթայի մէջ ալ կան (Սանճաք): Նաեւ Անգարա սակաւաթիւ, սակայն լաւ դիրքի տէր:

Գաւառի մէջ տեղ տեղ պզտիկ դասընթացքներ կան: Տիարպէքիր ունի մատուռ մը, Կեսարիան իր նշանաւոր Ս. Կարապետը, Էվէրէկը իր եկեղեցին: Երեք եկեղեցիներ կան Հաթայի մէջ, մէկ Սամանտաղ, մէկ Գրըգխան, մէկը Իսկէնտէրուն: Օրտու, Տիարպէքիր, Կեսարիա եւ Էվէրէկ մէկ քահանայ ունին, Հաթայի երեք եկեղեցիները մէկ քահանայ: Հաթայի եկեղեցիներէն երկուքը 1950-ին բացուեցան:

Պոլսոյ մէջ կան 22 նախակրթարաններ: Աշակերտութեան թիւը մօտ 5 — 6000 է: Նախակրթարանները հինգ դասարան ունին: Ութ միջնակարգ դպրոց, երեք դասարան, նախակրթարանէն վերջ երեք տարի: Երկու լիսէ, Կեդրոնականը եւ եւ Մխիթարեանները: Ժամանակին կար Էսաեան աղջկանց լիսէն որ կը խորհին կրկին բանալ: Ֆէրիգիւղի մէջ ալ դպրոց մը կը շինուի: Բոլոր դպրոցներն ալ ենթակայ են պետական ծրագրին: Բացի պետական լեզուէն, Թուրքերէն են պատմութիւնը, գիտութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը: Մնացեալ դասերը հայերէնով կ՚աւանդուին: Կը յուսացուի որ կրօնքի դասերու արտօնութիւն ստացուի: Հայոց պատմութիւն չաւանդուիր: Բոլոր դասագիրքերը հայերէն թէ Թուրքերէն պետական վաւերացումէն վերջ կրնան գործածուիլ դպրոցներուն մէջ:

Կեդրոնականի վկայականը համազօր է Թուրքական լիսէներու վկայականին: Համալսարան մտնելու համար մասնաւոր մրցում մը հաստատուած է բոլոր դպրոցներու շրջանաւարտներուն համար:

Հրատարակչական մասնաւոր ընկերութիւններ չկան: Գիրքեր կը հրատարակուին անհատական նախաձեռնութեամբ: Վերջերս ուսանողական միութիւններ սկսած են փոքրիկ գրքոյկներ հրատարակել:

Կան քանի մը թատերական խումբեր, որոնք հայերէն եւ Թուրքերէն ներկայացումներ կուտան: Սակայն հայկ. բեմը դժուար թէ կարենայ մրցիլ պետական թատրոնին հետ, ուր պէտք եղած բոլոր միջոցները կան: Նոր պատրաստուած շարժանկարին՝ «Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ»ին մէջ, որ պատրաստուեցաւ Պոլսոյ գրաւման 500ամեակին առթիւ, Այա Սոֆիայի վանահօր դերը ստանձնած է Եղ. Երէցեան:

Մշակութային Միութիւններն են — Կեդր. Սանուց, Մխիթարեան Սանուց, Էսայեան Սանուց, Գարակէօզեան որբանոցի Սանուց, որոնք կրթական եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ կը կատարեն: Ամէնէն գործունեան Մխիթարեան Սանուցն է որ ունի իր սեփական շէնքը, 250 հոգինոց սրահով մը: Շէնքին կառուցումը տեղի ունեցաւ միութեան անդամներու ուղղակի մասնակցութեամբ: Կեդրոնականի Սանուց միութիւնն ալ ծրագրած է, սեփական շէնքի մը կառուցումը:

Պոլսոյ մէջ կան երկու մարզական միութիւններ, Շիշլիի եւ Թաքսիմի: Առաջինը ունի լաւ սրահ մը, եւ կոփամարտի դեղեցիկ հաւաքատեղի մը: Այս մարզականը շահած է հեծանիւի Պոլսոյ առաջնութիւնը:

Պոլսահայ համայնքը կը պահէ իր կենսունակութիւնը եւ սերտօրէն կապուած է ազգային, կրօնական եւ կրթական հաստատութիւններուն:

Ս. Փրկիչ ազգային հիւանդանոցը պատկառելի հաստատութիւն մըն է: Ունի մօտ 300 անկողին, իր առանձին Ք. Ճառագայթի մասնաբաժինը, ինչպէս վիրաբուժական յարկաբաժինը: Ցիմարանոցը կը գտնուի անջատ շէնքի մը մէջ, ինչպէս մատուռը: Զանազան յարկաբաժիններ կը կրեն նուիրատուներու անունները: Կերակուրները կ՚եփեն ամէնէն արդիական ձեւով, շոգեկաթսաներով: Հիւանդանոցը օժտուած է մեծ սառնարանով մը, եւ ատաղձագործարանով: Նոյն հաստատութեան մէկ մասն է նաեւ ծերանոցը:

Հաստատութիւնը կը վայելէ պետական օժանդակութիւնը: Ունի նաեւ իր կալուածները, սակայն հասոյթի բուն աղբիւրը ժողովուրդն է, որ երբեք չի խնայեր իր լուման: Օրինակ վերջին պարահանդէսին գոյացած է 48 հազար Թրքական ոսկի: Այս զոհողութեան շնորհիւ է որ ազգապատկան հաստատութիւնները կը դիմանան:

Ղալաթիոյ եկեղեցին, վերջին երկու տարուան ընթացքին երկու նոր շահաբեր կալուածներ գնեց:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ երեք մեծ պետութիւնները պիտի առաջարկեն Խ. Միութեան, փոխանորդներու նախապատրաստական ժողովը գումարել Փարիզի մէջ, Մարտի սկիզբները: Այս մասին ծանուցագիր մը պիտի ղրկուի Մոսկուայի, մինչեւ շաբթուս վերջը:

տակաւին՝ Թորամանեան գիտնականը, ճշմարտութեան եւ արդարութեան անձնուէր սպասարկու, վերլուծական բացառիկ կարողութեամբ օժտուած միտք եւ հազուագիւտ տրամաբանող:

Ու հիմա, սա մարդուն տեղը մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ: Բայց ըսինք արդէն՝ որ եղակի է այնքան՝ որքան եզակի եղան Մեսրոպինն ու Կոմիտասինը: Եւ մենք պիտի ուզէինք նուիրականացնել բառ մը — հոգ չէ թէ մեզի համար շատ խորթ լեզուի մը պատկանող — որերբեմն ծաղրական կերպով գործածուեցաւ ցնցոտիներով ծածկուած գիտական մշակի մը հասցէին, բառ մը սակայն՝ որ, այսօր եւ ընդմիշտ, սա մեծ Հայուն փառապսակը պիտի կազմէ,— «Ուստա»:

Թորոս Թորամանեան: Հայ ճարտարապետութեան «Ուստան», Վարպետը: Ու վարպետներէն, ընդհանրապէս, մեր ժողովրդի մշակոյթին փառաւոր պատմութեան:

Անոնցմէ սակայն՝ որոնց անունին վրայ շուք չէ ինկած տակաւին:

ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՓԱՐԻԶ, 10 Փետրուար.— Ի պատիւ Պ. Ժան Պալառի եւ Պ. Լիւք Անտռէ Մարսէլի սարքուած ճաշասեղանին նկարագրութեան մէջ (Յառաջ, 8 Փետրուար), իմ ճառիս ակնարկութիւն մը կայ, որ փոքր ճշդումի մը կը կարօտի:

Մալաքքայի հայերէն տապանագիրը կը վերաբերի 1774ին (եւ ոչ՝ 1907ին) մեռած երիտասարդի մը:

Անհաւասիկ բնագիրը տապանագրին առաջին չորս տողերուն, որոնց Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը կարդացի.

Ողջոյն ընդ քեզ դամբարանիս տառն ընթերցող:
Տուր ինձ լուրն ազատութեան ազգին իմոյ որ իմ տենչող:
Եթէ յարեաւ ի մէնջ ոմն իբր փրկիչ եւ կառավարող:
Ընդ որ աշխարհի յաւէտ էի յոյժ (?) ցանկացող:

Ցարգալից զգացումներով
ՀԱՅԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

---

103 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ՝ Տիկ. Արթինօֆի կեանքը նկարագրելով, «Ժուռնալ տ՚Էժիփթ» կ՚ըսէ թէ Տիկինը ծնած է 1847ին եւ ամուսնացած 14 տարեկանին: (Նախկին Օր. Կիւլպէնկեան): Միշտ բնակած է Եգիպտոս, ունեցած է եօթը զաւակներ եւ այսօր ունի թոռան թոռներ: Կ՚ապրի հին յիշատակներով: Կը կարդայ միայն Աւետարանները: Կը մերժէ արդիական կեանքի շուրջ հիւսուած վէպերու ընթերցումը: Անտարբեր է նոր գիւտերու հանդէպ: Կեանքին մէջ մէկ անգամ միայն հեռաձայնած է: Կարելի եղածին չափ կը խուսափի ձայնասփիւռի եւ ինքնաշարժի գործածութենէն: Հեթանոս կը յորջորջէ արդիական սովորութիւնները: Նախասիրած զբաղումն է պարտիզպանութիւնը: Այցելուներու կը յայտարարէ

— Այս աթոռը որուն վրայ կը նստիմ հարիւր տարեկան է — սակայն շինուած է շրջանի մը ուր նախանիւթերը խարդախուած չէին: Տոկուն փայտէ է, վախ չկայ որ փտի կամ կոտրի...

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նկարչուհի Տիկին Վավա Սարգիս ցուցահանդէս մը սարքած է Գահիրէի մէջ: Բազմաթ ներկայ եղած են հայ թէ օտար անձնաւորութիւններ, Եգիպտոսի առաջնորդը, Ազգ. վարչութեան անդամներ են.:

Նկարահանդէսի մասին մեծ գովեստով կը խօսին եգիպտական եւ հայկական թերթերը: Բանաստեղծ Արսէն Երկաթ նկարագրելով ցուցահանդէսը կը գրէ թէ «Երազային, քնքոյշ, բուրումնաւէտ հոգիի մը թրթռացումներն են գոյները, երանգները որոնցմով ան մանկական քաղցրութեամբ լեցուն իր աշխարհը կ՚արտայայտէ: Եթէ փոխանակ երանգապնակին քնարն ընտրած ըլլար ան, մենք պիտի լսէինք կախարդական եւ անմոռանալի հէքեաթ մը: Արեւելեան փարթամ մթնոլորտը կը տիրապետէ հոս ալ, ինչպէս Սարգիս Խաչատուրեանի ստեղծագործութեանց մէջ, բայց կարծես աւելի մեղմութեամբ, աւելի եթերային թախիծով: Վավա Սարգիս կ՚ապրեցնէ ծաղիկները»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԻՆՉՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

— Գացէք, ըսի, ատեն է որ քնանաք, հոգ չէ եթէ չէք աւարտած գործը: Այդ ընդօրինակումը վաղը մինչեւ կէսօր պիտի տեւէ, եթէ չարունակէք:

— Կը նախընտրեմ գիշերը աշխատիլ ըսաւ, բնաւ յոգնած չեմ:

Պնդեցի որ վերջ տայ իրաշխատանքին: Զուգելով ոտքի ելաւ: Արկղին բանալին կղպանքին վրայ էր տակաւին: Բոլոր թուղթերը մէջը լեցուցի, կղպեցի եւ առի բանալին: Գորնէլին խոշոր բացած աչքերով ինծի կը նայէր:

— Բանալին ե՞տ կ՚առնէք: Բայց միւս քարտուղարուհիին մօտ կը թողուք զայն: Կը նշանակէ թէ վստահութիւն չունիք վրաս:

— Օրիորդ Գորնէլի, ձեր վրայ ալ այնքան վստահութիւն ունիմ, որքան անոր վրայ: Այլապէս, պիտի չտայի ձեզի բանալին: Բայց ես կ՚առնեմ զայն, որովհետեւ պարզապէս կ՚ուզեմ հանգիստ քնանալ:

Դարձեալ խնդրոյ առարկայ ըրաւ վստահութեան հարցը, բայց հաստատ մնացի որոշումիս մէջ: Տեսայ յանկարծ, որ արցունքի երկու խոշոր կաթիլներ կը սահէին իր այտերն ի վար, պաղատագին կը նայէր ինծի: Կարծես թէ բանալիի մը վրայ չէր հարցը, այլ պատառ մը հացը կը մերժուէր խեղճ անօթի կնոջ մը:

Վարանեցայ, յետոյ վճռեցի կրկին: Ոչ էր պատասխանս, Գորնէլի ընկերացաւ ինծի մինչեւ ինքնաշարժ առանց բառ մը արտասանելու: Առաջարկեցի որ իր տունը ձգեմ զինքը, բայց մերժեց վճռաբար:

Յաջորդ օրերը խաղաղօրէն անցան եւ գանգատելու ոչ մէկ պատճառ ունեցայ:

Աշխատութեան փոքրիկ ընդհատումի մը ընթացքին, Գորնէլի ներս մտաւ, երկու նամակներ բռնած ձեռքը: Ըսաւ թէ եղբայրը կը գրէր իրեն ռազմաճակատէն, խիստ կապուած էր այս եղբօրը եւ անհամբեր կը սպասէր միշտ իր լուրերուն: Հարցուց թէ կ՚ուզե՞մ կարդալ այդ նամակները:

Ինչու կարդալ նամակները, որոնք ինծի չէին պատկանիր: Առի սակայն, հաճոյք պատճառելու համար իրեն: Հակառակ պարագային կրնար նորէն փղձկիլ:

Հազուադիպօրէն հանդիպած եմ այդքան սրտառուչ նամակներու զոր զինուոր մը ճակատէն գրած ըլլայ իր քրոջ: Անկեղծ հաւատք մը եւ հայրենիքի սէր կ՚արտայայտէին անոնք: Այդ զինուորին համար, պատերազմը արկածախնդրութիւն մը չէր, այլ հրամայական պարտականութիւն մը: Որոշ կ՚երեւէր թէ այդ տղան շատ կը մտահոգուէր իր մօտաւոր ազգականներով: Արտակարգ մէկը ըլլալու էր այդ էակը, որ կարող էր այդքան մարդկային շեշտ մը դնել իր նամակին մէջ, աշխարհի ամենէն տմարդի պատերազմին ընթացքին:

Բայց անհանգիստ կ՚ընէր զիս Գորնէլին, որ դիմացս նստած, աչքը չէր հեռացներ վրայէս, մինչ կը կարդայի նամակները: Կարծես թէ կ՚ուզէր թափանցել մտածումներուս. իսկ ես պիտի ուզէի գիտնալ թէ ինչ բան մղած էր զինքը կարդացնելու ինծի իր եղբօրը նամակները:

Երբ վերջացուցի, վերադարձուցի իրեն նամակները, նայուածքով շնորհակալութիւն յայտնելով: Քանի մը վայրկեան վերջ, Գորնէլին դարձեալ նորէն կուլար իր գրամեքենային առջեւ նստած: Լացի այս նոպաները վերսկսան յաջորդ օրերու ընթացքին: Կային պահեր ալ, երբ Գորնէլի ցոյց կուտար արտասովոր ուրախութիւն մը, առանց պատճառի:

Ատեն մը քննեցի քարտուղարուհիիս տարօրինակ վիճակները, յետոյ գացի դեսպանին մօտ:

— Պարոն դեսպան, պէտք է որ օգնութեան հասնիք ինծի: Շատ դէշ է քարտուղարուհիիս կացութիւնը: Զղջացար մըն է որ ի վերջոյ զիս ալ պիտի խենդեցնէ: Կարծես թէ յիմարանոցին մէջ հոգեբոյժի դեր կը կատարեմ: Անկարելի է օգտագործել զայն որեւէ գործի մէջ եւ աւելի զատ, իր վիճակը շատ կը մտահոգէ զիս:

Մանրամասնօրէն պատմեցի պատմութիւնը: Ֆօն Փափէն նախ վերապահ գտնուեցաւ:

— Ի վերջոյ, դուք էիք որ գտաք այդ Գորնէլին եւ այժմ կը տեսնէք թէ սխալեր էք: Հետեւանքը դուք պէտք է կրէք, սիրելիս:

(Շար.)

Յանուն ներքին ապահովութեան

Երեսփ. Ժողովի Գշ. օրուան նիստին մէջ, համայնավարները խստօրէն քննադատեցին ներքին նախարարը, միջազգային երեք կազմակերպութեանց լուծման առթիւ: Համայնավար խմբակցութեան վարիչը, Պ. Ժաք Տիւքլօ խիստ խօսքեր ուղղեց ներքին նախարար Պ. Քէօյին եւ անոր «նեխած ոստիկանութեան»: Ըսաւ թէ երեք կազմակերպութեանց լուծումը կատարուեցաւ «Նացիներու զօրավար» Այզընհաուըրի այցելութեան առթիւ եւ հետեւաբար անոր հրամանով: Նախագահ Պ. Էռիօ ընդմիջեց ըսելով, թէ զօր. Այզընհաուըր ազատագրումի զօրավարն է:

Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ լուծումը կատարուեցաւ, որպէսզի օտարներ, միջազգային սէնտիքաներու պիտակին տակ քաղաքական քարոզութիւն չընեն եւ չպառակտեն Ֆրանսացի ժողովուրդը: «Նախարարութիւնը պարտաւոր է յարգել տալ սահմանադրութիւնը, որ ոչ մէկ խմբակցութեան թոյլ կուտայ իր օրէնքները պարտադրել ամբողջութեան»:

Ժողովը 177ի դէմ 387 ձայնով յետաձգեց հարցապնդման վիճաբանութիւնը, ինչ որ ըստ էութեան մերժում կը նշանակէ:

× Ոստիկանութեան վերատեսուչը արգիլեց նախկին աքսորականներու հրապարակային ցոյցը, որ կազմակերպուած է այսօրուան համար (հինգշաբթի), Օփերայի հրապարակին վրայ, բողոքելու համար գերման զօրավարի մը եւ վեց զինուորական մասնագէտներու ժամանումին դէմ: Այս վերջինները Փարիզ կուգան մասնակցելու համար եւրոպական բանակի ժողովին: Ցոյցին կազմակերպիչները հրաւիրած էին բոլոր աքսորականները որ մասնակցին իրենց բանտային պատուած զգեստներով: Ոստիկանական վերատեսուչը կ'ըսէ թէ ցոյցը սարքուած էր հովանաւորութեամբ համայնավար կուսակցութեան, հետեւաբար կրնար խանգարել հանրային անդորրութիւնը:

ՒԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ ԵՒ ՄԵԹՐՈՅԻ գիները պիտի բարձրանան Փետրուար 26էն սկսեալ, հետեւեալ համեմատութեամբ.— Մեթրօ Բ. կարգի տոմսերու տրցակ (քառնէ) 150 ֆրանք, փոխանակ 140ի, առանձին տոմսակ 22 (այժմ 20), շաբաթական տոմս՝ 120 (այժմ 105): Հանրակառք.— Տրցակը՝ 150 ֆրանք (140), առանձին տոմսակը 12 (10): Մեթրոյի Ա. կարգը՝ 35 (այժմ 30) են.:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պառակտումը կը շարունակուի: Վերջին լուրերու համաձայն, երրորդ քաղաքապետ մը եւ դիմադրական ճակատի երկու հերոսներ եւս հրաժարած են, իրենց համերաշխութիւնը յայտնելով աւելի քան քսան հրաժարեալներու: Կ'ըսուի թէ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլյիաթթի, որ Մոսկուա կը գտնուի, մօտերս ուժգին յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկէ ըմբոստներուն դէմ:

ՉԵԿԱՅԻՆ պետը, Բերիա Փրակա կը գտնուի, չեխական գործերու մասնագէտ ուրիշ 76 Ռուսերու հետ, որոնք իրենց հակակշռին տակ առած են ամբողջ Չեխոսլովաքիան, համաձայն իրազեկ աղբիւրներու:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Յունուար 26ին Փարիզի իր բնակարանին մէջ մեռած է Տիկին Աղաւնի Յովհաննէսեան, 93 տարեկան հասակին մէջ: Հանգուցեալը մայրն էր Տիկին Զապէլ Եսայեանի եւ Տիկին Գեղուհի Հանըմեանի:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քիւչիւկեան (Թէհրան, եւ զաւակները Պաղտատ), Այրի Տիկին Մառի Թէքերճեան, Տիկին Գէորգեան իր զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Գէորգեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Մառի Գեղեցիկ Յովհաննէսեան եւ զաւակները (Սոֆիա), Այրի Տիկին Սիրանոյշ Զալըքեան եւ զաւակները (Պոլիս), խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 12 Փետրուարին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը, Ուրբաթ ժամը 10.30ին: Կը հաւաքուին իր բնակարանը Պանեէօ, 145 rue des Munieres: Թաղումը Պանեէօյի Cimetière Commumeի մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակութիւն սորվիլ ուզող երիտասարդ մը: Դիմել Korkiguianի, 31 Route de Choisy, Իվրի: Հեռ. Ita. 02-71:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ընդհ. Ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր արձանագրուած անդամները: Կրնան ներկայ ըլլալ եւ ժողովին մաս կազմել բոլոր անոնք որ ժողովէն առաջ կամ ընթացքին անդամ կ'արձանագրուին: Կը խնդրուի ընկերներէն աշխատանք թափել այս ուղղութեամբ:

Օրակարգ.— ա) Վարչութեան ընտրութիւն: բ) 1951ի գործունէութեան ծրագիր:

Ժողովը կը գումարուի այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Café Noaillesի ներքնասրահը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՁՕՆ – ԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները Կիրակի, 18 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան Ակումբը, տօնելու համար Փետրուար 18ի պատմական տարեդարձը:

× Նոյն օրը, կը քաշուի «Քրիստափոր»ի վիճակախաղը:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի նախաձեռնութեամբ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2—8, Bar Internationalի սրահի մէջ, (230 Chemin de la Madrague, Ville):

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ:

Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, առաջնորդութեամբ «Խատիսեան» նուագախումբի:

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի: Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Սալ Jeanne d'Arcի մէջ:

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Տոմսերու գին 100 Ֆր., փոքրիկներու համար կէս գին:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ իր անդամ – անդամուհիները, Փետրուար 20, Երեքշաբթի, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, ժամը 8ին, թէյասեղանի մը: Հաճելի անակնկալներ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ողբերգութիւն 4 արար: Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en I acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ, զաւեշտ 1 արար:

26 rue Troyon, Pont de Sèvres:

ԵՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի (Ս. Անթուան) վիճաբանական ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20ին, ընկերուհի Է. Դարբինեանի բնակարանը: Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրներ: Նիւթ՝ «Երիտասարդութեան դաստիարակութիւնը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի՝ Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Քուչակեան տաղաչարք»: Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ Փետրուար 15ին, երեկոյեան ժամը 9—11, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԱՄ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 3ին ընկերուհի Հաքիմեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Վալանսէն ընկեր Ե. Գասեան իր զաւկին Զարեհի ամուսնութեան առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին, 500 Ֆր. ալ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

Նոյն առիթով Ռոմանէն ընկեր Ա. Պօյաճեան նոյնպէս 500ական ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին եւ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

× Մարսէյլ – Պոմոնէն Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Պէրպէրեան փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին, Պ. Ստեփան Աբրահամեանի (Զէմէնեան) մահուան առթիւ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Vendredi 16 Février 1951 Ուրբաթ 16 ՓԵՏՐ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6384–Նոր շրջան թիւ 1795

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԻՍԿ ՄԷԿ ՏՈՂ ԼՈՒՐ

Անցա՛ն այն օրերը երբ սրտառուչ կոչեր կ'երեւային «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթին մէջ, ներգաղթի առթիւ (1946 – 47) :

Այժմ ձեռք առէք Երեւանի պաշտօնաթերթը, եւ ի զուր պիտի փնտռէք մէկ տող լուր՝ տարագիր բազմութեանց, Հայկ. Արտասահմանի մասին :

Հազուադէպ է նաեւ թղթակցութիւններ, տեղեկութիւններ գտնել Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ փռուած հայկական գաղութներու մասին :

Երբեմն կ'երեւան միօրինակ լուրեր՝ Թբիլիսիէն (Թիֆլիս), Բագուէն, փոխադարձ այցելութեանց, ներկայացումներու կամ կուսակցական ձեռնարկներու մասին :

Բայց, գոնէ մենք չենք տեսած մասնաւոր, փաստացի թղթակցութիւններ, որոնք պարբերաբար պարզէին Վրաստանի, Ազրբէջանի, Հիւս. Կովկասի, Սեւ Ծովու ափերու, եւրոպական եւ ասիական Ռուսիոյ հայկ. գաղութներու վիճակը :

Երեւի այդ հոգը ձգած են «Սովետական Հայաստան» ամսագրին եւ «Էջմիածին» հանդէսին :

Առաջինը պաշտօնաթերթն է «Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Հայկական Ընկերութեան»․ երկրորդը՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան :

Երկուքն ալ սահմանուած են «լուսաւորելու» Հայկական Արտասահմանը, նկարագրելով Հայրենիքին մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնները : Առաջինը՝ զուտ քարոզչական, երկրորդը՝ քիչ մը պատմական – բանասիրական բովանդակութեամբ :

Երկուքն ալ իրարմէ տարբերութիւն չունին, երբ հարցը կը վերաբերի տարագիր բազմութեանց : Միշտ միեւնոյն աղբիւրէն կը [illegible]կապէս արտօնուած լուրեր կամ տեսութիւններ : Պարզապէս պարտկելու, կեղծելու, խեղաթիւրելու համար իրականութիւնը :

Այնպէս որ, Հայաստանի ժողովուրդը ոչ մէկ տեղեկութիւն կ'ունենայ բուն անցուդարձէն :

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովի Փետրուար 13ի նիստին մէջ, երբ համայնավար ներկայացուցիչը խստօրէն կը քննադատէր կառավարութեան քաղաքականութիւնը, ազատութեան բռնաբարում վերագրելով, Ներքին Նախարարը յատկանշական պարագայ մը յիշեց, իր պատասխանին մէջ․

— «Վերջերս գանգատեցան թէ արգիլուած են կարգ մը օտար պարբերականներ : Խղճահարելով, առջի օր լրագրավաճառի կրպակ մը հանդիպեցայ եւ կրցայ առանց դժուարութեան գնել Փրավտան : Գացէք «Իւմանիթէ» փնտռեցէք Մոսկուայի մէջ… Խորհրդային կառավարութիւնը կը թոյլատրէ միայն հարիւր օրինակ, վերապահուած՝ գլխադասաններու » :

Անշուշտ սեղմումը շատ աւելի խիստ է միւս հանրապետութեանց եւ մասնաւորապէս մեր հայրենիքին մէջ :

Սկիզբէն ի վեր, դուռ – պատուհան ամուր փակուած են արտասահմանի մամուլին դէմ, եւ ամէնէն «բարեյոյս» համարուած թերթերն ալ մասնաւոր գրասենեակներէ, գրադարաններէ, «վստահելի ձեռքերէ» անդին չեն անցնիր :

Այս պարագաներուն մէջ, հայրենիքի ժողովուրդը, բոլորովին կտրուած՝ արտասահմանի անցուդարձէն, ստիպուած է գոհանալ իրեն հրամցուած աղցանով :

Ուրեմն միեւնոյն թխածոյ եւ թարգմանածոյ կերը՝ տարուան բոլոր եղանակներուն : Սկսելով խմբագրականներէն որոնք յաճախ թարգմանութիւններ են :

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի 1951 Յունուար 16ի թիւին մէջ, խմբագրականը կը յանձնարարէ «Օրինակելիօրէն կազմակերպել հանրային հօտի ձմեռումը» :

Այս առթիւ մասնագիտական խրատներ տալով, կը պատուիրէ․

— « Շուտով ֆերմաներում (ագարակ) կը սկսուի անասունների մասսայական ծինը : Մեր խնդիրն է՝ չտալ ոչ մի մատղաշի կորուստ, լիովին պահպանել եւ աճեցնել բոլոր հորթերն ու գառները… Իւրաքանչիւր ֆերմա պէտք է ունենայ իր օրինակելի ծնարանն ու հորթանոցը» եւն. :

Ո՛րքան սրտառուչ է կոչը․— Թոյլ չտալ որ մէկ հորթ եւ գառնուկ անգամ կորսուի :

Կ'արժէ անդրադառնալ :

Շ.

ԹՈՒՂԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Տեղական մամուլը խոր մտահոգութեան մատնուած է թուղթի տագնապին հետեւանքով, որ հետզհետէ անտանելի համեմատութիւններ կը ստանայ :

Իբրեւ ճարահատ միջոց, դիմում կատարուած է Ազգ. Ժողովին, որպէսզի նպաստ մը յատկացնէ, «եթէ կ'ուզեն որ Ֆրանսացին կարդալէ չզրկուի» :

Ծանօթ շաբաթաթերթ մը, Carrefour, այս շաբթու 25էն 30 ֆրանքի բարձրացուց հատավաճառին գինը : Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ լրագրական թուղթին գինը կրկնապատկուած է մէկ տարիէ ի վեր, իսկ 27 անգամ աւելի սղած՝ բաղդատելով 1939ի գիներուն հետ : Այժմ 25 առ հարիւրի նոր յաւելում մը կը նախատեսուի : Այդ պարագային բաժնեչափով տրուած թուղթը, որ կ'արժէ քիլօն 54 ֆրանք, պիտի բարձրանայ 80ի եւ թերեւս աւելի, իսկ սեւ շուկային մէջ… Դուք հաշուեցէք :

Le Monde կը գրէ թէ 50×35 ծաւալով թերթի մը 170.000 օրինակին համար օրական ծախքը 360 հազար ֆրանք էր 1950 Յունուարին, իսկ այժմ կ'արժէ 600.000 ֆրանք : Մասնագէտ մը 65 առ հարիւր կը հաշուէ 1950էն ի վեր եղած յաւելումները : Այս առթիւ կը բացատրէ նաեւ տագնապին պատճառները, որոնց պիտի անդրադառնանք առանձին :

Վերջին ամիսներու ընթացքին ալ կարգ մը թերթեր դադրեցան կամ ձուլուեցան, չդիմանալով յարաճուն տագնապին, որ մասամբ կապ ունի Քորէայի պատերազմին, Եւրոպայի վերազինման եւ նախանիւթերու գիներուն բարձրացման հետ :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Երէկ, Փարիզի մէջ բացուեցաւ եւրոպական բանակի կազմութեան խորհրդաժողովը : Գործ[illegible] կը [illegible] Ֆրանսա, Իտալիա, Արեւմտեան Գերմանիա, Պելժիա եւ Լիւքսէմպուրկ : Իսկ Ատլանտեանի դաշինքին անդամ միւս երկիրները Իսլանտայի բացառութեամբ, դիտողներ ղրկած են :

Խորհրդաժողովը պիտի քննէ ֆրանսական ծրագիր մը, որուն համաձայն, եւրոպական բանակը պիտի ունենայ ցամաքային եւ օդանաւային ուժեր, բայց ոչ նաւատորմ : Ծրագիրը անհրաժեշտ կը գտնէ չձգձգել Հիւս. Ատլանտեանի պաշտպանութիւնը, անոր մասնակից դարձնելով նաեւ Արեւմտեան Գերմանիան :

Պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը պիտի բոլորէ երկու շրջաններ : Առաջինը պիտի տեւէ 18 ամիս եւ այս ժամանակի ընթացքին պիտի ստեղծուի բանակի ղեկավար խորհուրդը, նշանակելով յատուկ լիազօր մը, որ յետագային Եւրոպայի պաշտպանութեան նախարարը պիտի ըլլայ : Այդ լիազօրին գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ գերմանական հետեւակ եւ զրահապատ զօրամասերու կազմութիւնը, իւրաքանչիւրը 4 — 5000 զինուորներով, որոնք պիտի մարզուին աւելի բազմանդամ դաշնակից միւս զօրամասերուն հետ :

Երկրորդ շրջանին, որուն համար ժամանակ չի սահմանուիր, ազգային մարտական զօրամասերը պիտի ձուլուին ու վերածուին զօրաբաժիններու, եւրոպական բանակի սպարապետի հրամանատարութեան տակ :

Ֆրանսա կը յուսայ, որ առաջին շրջանին, այս բանակին պիտի մասնակցին 140.000 Գերմանացիներ, իսկ երկրորդին՝ այս թիւը պիտի բարձրանայ 250—300 հազարի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ արտաքին առեւտուրի նախարարութեան պաշտօնատարներէն մաքրագործուած են 120 հոգի : Իսկ արտաքին նախարարութենէն հեռացուած է պաշտօնատարներու 100–էն 85ը : Միայն 1950ի Մարտին, աքսորուած են 60.000 հոգի : Իսկ «ժողովրդական դատաւորներու» թիւը բարձրացած է 40 հազարի : Անհաբեկումը գարհուրելի չափերու հասած է ամբողջ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն տեղական թերթերը :

ՔՈՐԷԱՅԻ կեդր. ճակատամասը կը շարունակէ մնալ ռազմական գործողութեանց գլխաւոր թատերաբեմը : Հետզհետէ կը սաստկանայ կարմիրներու յարձակողականը Վոնժուի շրջանին մէջ : Շիփենկը պաշտպանող ամերիկեան եւ ֆրանսական զօրամասերը երեք օրէ ի վերետ կը մղեն բոլոր յարձակումները :

Պատերազմ կրնայ ծագիլ եթէ յարձակին Եուկոսլաւիոյ վրայ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու փոխնախարարը, Պ. Փըրքինս, երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ մարաջախտ Թիթոյի եւ արտաքին նախարար Պ. Քարտէլի հետ, Պելկրատի մէջ : Մեկնելէն առաջ, Պ. Փըրքինս յայտարարեց, թէ Եւրոպայի մէջ իր ճամբորդութեան ընթացքին այն տպաւորութիւնը կրած է թէ այս գարնան պատերազմ տեղի պիտի չունենայ, որովհետեւ Եւրոպայի որեւէ մէկ կէտին վրայ յարձակման վտանգ չի տեսներ : «Խ. Միութեան արբանեակները պատրաստութիւններ կը տեսնեն, բայց այդ պատրաստութիւնները, մօտիկ ապագային բան մը պայթելու չափ առաջ չեն գացած» :

Պ. Փըրքինս աւելցուց թէ Եուկոսլաւիոյ մէջ երկու օրուան իր խօսակցութեանց ընթացքին քննած է ապահովութեան հարցը, բայց այս մասին չէ ուզած աւելի մանրամասնութիւններ տալ : Ըստ սակայն, թէ Եուկոսլաւիոյ զէնք եւ զինամթերք տրամադրելու խնդիրը քննութեան չառնուեցաւ : «Եուկոսլաւները, ապահովաբար մեծ դժուարութեանց պիտի բախին իրենց խնդիրները լուծելու համար, եթէ յաւելուածական օգնութիւն չստանան : Պէտք է երկար մտածենք Եուկոսլաւեան հարցին շուրջ» :

Պ. Փըրքինս օդանաւով մեկնեցաւ Հռոմ, ուր պիտի մնայ երկու օր :

× Մամուլի հերթական ասուլիսի ընթացքին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տին Էչիսըն յայտարարեց, թէ Եուկոսլաւիոյ դէմ ուղղուած համայնավար յարձակում մը ծանրապէս պիտի վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը : Ճշդեց թէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը կը մնայ այն, ինչ որ էր 19 Յունիս 1950ին, Քորէայի պատերազմի պայթումէն վերջ, երբ Նախագահ Թրումըն իր պատգամագիրը ուղղեց խորհրդարանին : Իր այս պատգամագրով, Պ. Թրումըն կ'ազդարարէր թէ յարձակողական որեւէ նոր քայլ ծանրօրէն պիտի վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը :

Պ. Էչիսըն աւելցուց թէ առ այժմ չի կրնար աւելի պարզօրէն ճշդել Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը, եթէ յառաջիկայ գարնան, Խ. Միութեան արբանեակներէն մէկը կամ շատերը յարձակում գործեն Եուկոսլաւիոյ վրայ : Ամէն պարագայի տակ, շեշտեց փոխ-նախարարներէն Պ. Փըրքինսի այցելութեան կարեւորութիւնը, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար Եուկոսլաւիոյ կացութիւնը եւ խորհրդակցելու Պելկրատի վարիչներուն հետ :

Արտաքին նախարարը հերքեց Փարիզէն բխած այն տեղեկութիւնը, թէ արեւմտեան պետութիւնները կը մտածեն Խ. Միութեան առաջարկել Գերմանիան «չէզոքացնելու» ծրագիր մը : Այդ տեղեկութիւնը ոչ մէկ իրողութեան վրայ կը հիմնուի : Ամերիկեան քաղաքականութիւնը չէ փոխուած Գերմանիոյ վերազինման մասին : Մ. Նահանգները կ'ուզեն ազատ ձգել Արեւմտեան Գերմանիան, որպէսզի ինք որոշէ իր վերազինումը : Կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէ նաեւ Գերմանիոյ հետ պատերազմական վիճակը վերցնելու ձեւը :

Անդրադառնալով Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան պառակտումին, Պ. Էչիսըն ըսաւ, որ տրուած հրաժարականները կրնան օրինակ ծառայել այն բոլոր համայնավարներուն, որոնք կը սիրեն իրենց հայրենիքն ու անոր շահերը :

Ֆրանսիտալական համաձայնութիւնը

Պ. Պ. Փլեվէն եւ Շուման Իտալիայէն վերադարձան Փարիզ եւ այս առթիւ, անգամ մըն ալ յայտնեցին իրենց գոհունակութիւնը իտալաֆրանսական բանակցութեանց մասին :

Հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը անհրաժեշտ կը գտնէ, որ միջազգային ներկայ կացութեան մէջ, արեւմտեան պետութիւնները եւ մանաւանդ Ատլանտեանի Դաշինքին անդամակցող երկիրները մտերմօրէն ձեռք ձեռքի տան, ձախողեցնելու համար արեւմտեան միասնականութիւնը պառակտելու ամէն փորձ : Այս է խաղաղութիւնը պահպանելու ճանապարհը եւ այս ճամբուն վրայ, Ֆրանսա եւ Իտալիա, միշտ համերաշխօրէն պէտք է լուծեն իրենց խնդիրները, նպաստելով հասարակաց ապահովութեան եւ մեծ թափով շարունակելով իրենց սպառազինումը : Եւրոպայի միութիւնը, Գերմանիոյ մասնակցութեամբ, երկու երկիրներու հիմնական նպատակներէն մէկը պիտի ըլլայ :

Զեկոյցը կ'անդրադառնայ նաեւ տնտեսական խնդիրներուն եւ կը շեշտէ, թէ երկու երկիրները,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Փարիզի «Յառաջ»էն առնելով մենք հրատարակեցինք այդ թերթի մէկ աշխատակցին տեսակցութիւնը ֆրանսացի բանաստեղծ Լիւք Անտուէ Մարսէլին հետ: Ինչպէս «Հայրենիք»ի ընթերցողները տեղեկացան այդ տեսակցութեան նկարագրութենէն, Լիւք Անտուէ Մարսէլ կտորներ թարգմանել տուած է Գրիգոր Նարեկացիի «Ողբերգութիւն»ը եւ այնպէս հմայուած այդ գործով, որ դարձած է Հայոց գրականութեան գեղեցկութիւնները տարփողող մը Ֆրանսայի մէջ՝ իր յօդուածներով եւ դասախօսութիւններով :

Լիւք Անտուէ Մարսէլի հետ տեսակցութեան նկարագրութեան մէջ ուշագրաւ կէտերէն մէկն այն նամակն է, որ Արմէն Դարբինեան անունով ֆրանսահայ երիտասարդ բանաստեղծ մը գրած է Լիւք Անտուէ Մարսէլի: Ֆրանսահայ այդ երիտասարդը, որու բնաստեղծութիւնները արդէն լոյս կը տեսնեն ֆրանսական գրական պարբերականներու մէջ, հայերէն չի գիտեր: Այդ հայ երիտասարդը գրած է Հայոց գրականութիւնով հիացած ֆրանսացի բանաստեղծին հետեւեալը·

— « Երբ կարդացի ձեր յօդուածն ու թարգմանութիւնները, խղճմտանքս սկսաւ զիս տանջել, թէ ի՞նչպէս ես, հայ անուն կրող երիտասարդ, մինչեւ այսօր անգիտացած եմ այդ հրաշալի գեղեցկութիւնները... Առաջին անգամ ըլլալով ինքզինքս հպարտ զգացի հայ անուն մը կրելուս եւ... առաջին անգամ նաեւ, մեծ ամօթ մը, անկէ այդքան հեռանալուս»:

Քանի մը շաբաթ առաջ «Հայրենիք» հրատարակեց թղթակցութիւն մը հայրենակցի մը մահուան մասին: Գրեթէ ամէն օր մահուան մը լուր հաղորդող սովորական թղթակցութիւններէն մէկն էր ատիկա, որու մէջ, սակայն, ուշագրաւ կէտ մը կար: Հանգուցեալ հայրենակիցը քսան տարի առաջ կորսնցուցած էր իր կինը, որ իր ետեւ ձգած էր մէկ տարեկան մանչ զաւակ մը: Հանգուցեալ հայրենակցի հօրեղբօրորդիին կինը՝ Հունգարուհի մը, ոչ միայն խնամած է մօրէ որբ մնացած մանուկը, այլ հոգ տարած է, որ ան հայերէն սորվի: Այժմ, 21 տարեկան երիտասարդ է այդ տղան, որ հայերէն խօսիլ, գրել եւ կարդալ գիտէ :

Գերմանիայէն այս երկիրը հասած մեր տարագիրներէն ոմանք ամուսնացած են օտարներու՝ ռուս եւ գերման կիներու հետ: Մեզի հասած ստոյգ տեղեկութիւններով Հայերու հետ ամուսնացած գրեթէ բոլոր ռուս կիները եւ գերմանուհիներէն ոմանք հայերէն կը խօսին եւ հայերէն սորվեցուցած են իրենց զաւակներուն: Մեզի ծանօթ են այս երկրին մէջ մեր երիտասարդներուն հետ ամուսնացած ամերիկացի աղջիկներ, որոնք հայերէն սորված են եւ ազատ հայերէն կը խօսին նոյնիսկ հայկական ժողովներու մէջ :

Ահա, մէկ կողմէն, ֆրանսացի բանաստեղծ մը, որ հայերէն չգիտնալով, թարգմաններու օգնութեամբ կը ծանօթանայ Հայոց գրականութեան գանձերուն եւ, անոնցմով սքանչացած, հայ ժողովուրդի ստեղծագործական հանճարի քարոզիչը կը դառնայ Ֆրանսայի մէջ· ահա Հունգարուհի մը, որ որբացած հայ մանուկին հայերէն սորվեցնելու հոգը կը ստանձնէ· ահա բազմաթիւ օտար կիներ, որոնք իրենց հայ ամուսիններու սիրոյն հայերէն կը սորվին եւ հայ կը մեծցնեն իրենց զաւակները: Մինչդեռ, միւս կողմէ, ահա հայ երիտասարդ մը, որ հայերէն չի գիտեր, որ օտարէն կը տեղեկանայ զինք ծնող ժողովուրդի սքանչելի ստեղծագործութիւններուն մասին եւ խղճի խայթ ու ամօթ կը զգայ հայերէն չգիտնալուն համար : Յանցանքը, բնականաբար, այդ հայ երիտասարդին չէ, որ ինք հայերէն չի գիտեր: Անիկա իր մօր կաթէն չէ, որ պիտի ստանար հայերէնը, այլ մօր շրթունքներէն, որոնք զլացած են սորվեցնելու այդ տղուն իր մօր լեզուն :

Նայեցէք մեր շուրջը հոս, Ամերիկայի մէջ, ուր անթիւ, անհամար են հայ ծնողները, որոնք արտաքսած են իրենց տուներէն Հայոց լեզուն: Եւ այդ ոչ միայն այսպէս կոչուած հայ բարձր դասու՝ առեւտրականներու, մտաւորականներու եւ ազատ արուեստներու հետեւող Հայերու, այլ եւ շատ անգամ պարզ, համեստ հայ ընտանիքներու մէջ: Քանի մը բառ անգլերէն սորված կիսագրագէտ հայ ծնողներ կը գերադասեն իրենց զաւակներու հետ խօսիլ կոտրտած անգլերէնով եւ ոչ թէ մեր «մեծասքանչով», որ հիացում կը պատճառէ օտարներուն :

Մենք գիտենք, որ մեր նոր սերունդի մեծ մասը, դժբախտաբար, հայերէն չի գիտեր շնորհիւ ծնողներու յանցաւոր անփութութեան: Մենք գիտենք, որ շատ չէ թիւը այն հայ մանուկներու եւ պատանիներու, զորս տակաւին կարելի է կապել հայութեան հետ մայրենի լեզուով: Շատ չէ այդ թիւը, բայց այդ քիչ թիւն ալ մեծ արժէք է հայապահպանման տեսակէտէ Ամերիկայի մէջ: Եւ թերեւս մետասաներորդ ժամու այս յիշեցումը արթնցնէ հայ ծնողներու մէջ ֆրանսահայ երիտասարդի մատնանշած խղճմտանքի եւ ամօթի զգացումը եւ ստիպէ որ անոնք հայերէն սորվեցնեն իրենց զաւակներուն, որպէսզի վերջինները, թերեւս օր մը՝ «մեծ ամօթ» չզգան հայութենէն «այդքան հեռացած ըլլալնուն» համար:

Այս մեծ եւ հայրենասէր գաղութը ուշ մնացած է իր այդ պարտականութեան մէջ, բայց տակաւին ժամանակ ունի, դէթ մասամբ, դարմանելու համար իր մեծ սխալը :

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Վարդանանցի 1500ամեակը Վիեննայի մէջ

ՎԻԵՆՆԱ, 5 Փետր. (Յառաջ).— Ե. դարու Աւարայրի դիւցազնամարտը, որ 1500 տարիէ ի վեր ոգեւորած է ազատատենչ հայութիւնը՝ երէկ քաղաքիս ամբողջ գաղութը, իբրեւ մէկ մարդ, համախմբած էր Schwechaterhofի ընդարձակ սրահին մէջ: Ներկայ էր Մխիթարեան Միաբանութեան Ընդհանրական Աբբայ Մեսրոպ արք. Հապոզեան հինգ վարդապետներու հետ :

Հանդէսը, որ ամփոփուած էր մտերմական թէյասեղանի մը շուրջ, ժամը 18.30ին, բացուած յայտարարեց գաղութիս շատ սիրուած նախագահը՝ Պ. Ա. Վարդեան, բեմ հրաւիրելով Աբբահայրը: Գեր. Հապոզեան՝ ծափերու մէջ խօսք առնելով, բացատրեց օրուան իմաստը :

Մօտ 40 տարի անցած էր այն օրէն, երբ հայ մշակոյթի հիմ կը դրուէր նշանագրերու գիւտով: Սահակ Մեսրոպ ապազգայնացումի դէմ թումբ կը կանգնէին հայալեզու մշակոյթի մը ստեղծումով. քրիստոնէութիւնը խոր արմատ կը ձգէր ազգին բոլոր խաւերուն մէջ, անոր հետ սակայն կը զօրանար ազգային գիտակցութիւնը, իբրեւ ազգ ապրելու տենչը:— Սահակի ու Մեսրոպի, այս երկու հեռատես հսկաներու մահով հայութեան բոլորած վերելքի շրջանը յեղակարծ ընդհատում մը կ'ունենայ: Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը երկբաժին է, յունական բաժնին մէջ, արքունի ճոխութեան եւ հանգստի ու վայելքի հետամուտ է Հայը, պարսիկ բաժնին մէջ ազգային գոյութեան սպառնացող վտանգները կը յաճախեն, հայ ապրիլ ու հայ մնալ՝ պահանջ մըն է: Հայութեան դարաւոր թշնամին, Սասանեան Տունը, կարծես պատեհ առիթ կը գտնէ՝ իր ձուլումի քաղաքականութիւնը վերստին հետապնդելու: Հայ հողը ոտնակոխ կ'ըլլայ· կրակի պաշտամունքը պարտադրելու փորձերը յաճախադէպ կը դառնան: Վըտանգը վերահաս է· անտարբեր մնալ կարելի չէ: Ազգային ինքնագիտակցութեան հասած հայ ժողովուրդի ռամիկը, ազատը, իշխանաւորն՝ իբրեւ մէկ մարդ՝ ոտքի կը կանգնին գոյութեան անհաւասար կռիւը մղելու: Այդ մարտիկներու խումբին մէջ կը տեսնենք նաեւ այն դասը, որուն պաշտօնն եղած է միշտ խաղաղութեան պատգամաբերն ըլլալ, կրկնել ու երեքնել հեշտալուր «խաղաղութիւն ամենեցունը»: Ու խաղաղութեան նշանը — խաչը — ձեռքի մէջ՝ կղերական դասը կը մասնակցի ազգապահպանումի համար մղուելիք կռուին: Տեսէք միութիւնը՝ անիրաւաբար անմիաբան նկատուած հայութեան:«Սուր քո և պարանոց մեր»: Բայց այն ատեն միայն Սասանեան սուրը կրնայ հասնիլ հայ պարանոցին, երբ Հայը կարելի ըլլայ զգետնել:Մարտի ամէն ներեալ միջոց կ'օգտագործուի յաղթութիւնն ապահովելու համար: Այս անհաւասար ուժերու բախումէն յաղթականը պարտուած դուրս կուգայ ու պարտեալը յաղթական: Պատերազմի դաշտին վրայ պարտեալ հայութիւնը՝ կեանքի մէջ յաղթական կը հանդիսանայ· իր կամքը կը պարտադրէ արեան գինով եւ իբրեւ ազգ ապրելու ազատութիւնը կ'ապահովէ :

Դառնանք այսօրուան մեր ազգային գոյութեան: Հայ ժողովուրդը երկբաժին է, մէկ մասն հայրենի հողին վրայ կ'ապրի իւրայատուկ կեանք մը, միւսը ցրուած սփիւռքի մէջ ու վտանգուած իբրեւ ազգ ապրելու հնարաւորութեան մէջ : Կեանքի ուժեղ պայմանները ձուլումի հոսանք մը ստեղծած են: Հայը Հայ պահելու մտահոգութիւնը տիրող ու ճնշիչ մղձաւանջ մը դարձած է: Հայախօս սերունդը կ'անհետի բնական ընթացքով, նոր սերունդի ընտանիքէ արտաքսուած է մեր մեծասքանչ լեզուն, հայ մանուկի ականջին օտար են Մեսրոպի ձայները: Հոս է, ահա, պահանջ մը միութեան, ի գին ամէն զոհի հայերէնը պահել, լեզուին հետ հայ պատմութիւնը սիրելի դարձնել, ազգային ինքնագիտակցութիւնը զօրացնել: Հայ երիտասարդը պարտաւոր է հայ ընտանիք կազմել ու հօրենական ու մօրենական աւանդը պահել ու փոխանցել յաջորդ սերունդին: Ահա Վարդանանց պատգամը այսօրուան հայութեան, մենք մեր արեան գնով փրկեցինք դարերու համար հայութիւնը, մի ըլլաք մատնիչ այդ սրբութեան, ապրեցէք դուք ալ Հայ եւ թողէք հայ սերունդ ձեզի յաջորդ, ոգեւորուած ազգին սիրով »:

Մինչ բուռն ու երկարատեւ ծափերու մէջ Գեր. Աբբահայրը իր աթոռը կը բազմէր՝ բեմավար Պ. Սիմոն Արման երկրորդ խօսքը կուտար Հ. Ներսէս Ակինեանի, որ նկարագրեց Գ. դարէն սկսած քրիստոնեայ Հայաստանի մարտնչումները մերթ Պարսից ու Հռոմէացւոց եւ Պարսից դէմ մինչեւ 572 Թուականը: Շեշտեց պարսկական պետութեան քաղաքական մեծ սխալը, որ մինչ ծրագրեալ կերպով իրեն դրացի խաղաղասէր հայ պետութիւնը ոչնչացնելու կը ձգտէր, ի վերջոյ ինքն էր որ արաբական հզօրագոյն ուժին տակ թաւալգլոր կ'իյնար: Բանախօսը վերջացնելով իր խօսքը՝ ընդգծեց թէ հայութիւնը իր արիւնը թափելով՝ իր քրիստոնէական կրօնքը եւ ազգային գոյութիւնը պահպանած էր բոլորովին բացառիկ պայմաններու մէջ.— ըլլալով փոքրաթիւ, մինակ եւ հզօրագոյն թշնամիներէ պաշարուած :

Երրորդ բանախօսն էր գաղութին հոգեւոր հովիւը, Եղիշէ վարդապետ, որ ներկայացուց Ե. դարու հայ կղերին նշանակելի դերը իբրեւ խրախուսող, քաջալերող ու առաջնորդող իրենց արիւնով հայրենի կրօնքն ու ազատութիւնը պաշտպանող Վարդանանց քաջերուն :

Հանդէսին ներկաներէն աւստրիացի եւ օտար հիւրերուն հասկնալի դարձնելու համար մեր երեկոյթը՝ բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Ա. Գարամանլեան: Բանախօսը գերմաներէն կոկիկ ճառով մը գծեց հրաշալի պատկերը ժողովուրդի մը դիւցազն զաւակներուն, որոնք իրենց հայրենի տունն ու տեղը, ընտանիքն ու սրբութիւնը պաշտպանելու համար դէպի կռիւ կը խոյանեն եւ իրենց երիտասարդ կեանքը զոհելով հայրենիքի ազատութիւնը կ'ապահովեն: Այս առթիւ ոգեկոչեց Աւարայրի դիւցազնը «... Պատմէ շատերուն Վարդանի մահը... Ի՜նչ վեհ սիրով սիրում էր Վարդան մայրենի հողը — աշխարհին Հայաստան»:

Կոստան Զարեանի Թոռնուհին՝ երեք տարեկան Ռուզան արտասանեց. «Գիտէ՞ք ով է Քաջն Վարդան — պարծանքը ողջ հայութեան — պաշտպան անվախ հայ ազգի — ու պահապան կրօնքի»: Քնքուշ ու համարձակ ձեւերով արտասանեց նաեւ փոքրիկն Անահիտ Արսլանեան:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Պ. Պ.Պ. Իսպէնչէրեան (երգ, «Լռեց: Ամպերը»), Կ. Տօնիկեան (արտասանութիւն), Տիկին Մ. Տօնիկեան «Կռունկ», Օր. Ա. Մելիքսէթեան (նուագ՝ Toccata, Խաչատուրեանի), Օր. Ն. Մովսէսեան (նուագերգ եւ մեներգ), Օր. Մ. Տօնիկեան (մեներգ). Օր. Ն. Մովսէսեան եւ Պ. Վ. Պայըքճեան (քառանուագ):

Խանդավառ ծափերու եւ ընդհանուր գոհունակութեան մէջ վերջացած էր հանդէսը, շարունակուելու համար թէյասեղանի ուրախ «կենաց»ներով:

ՊԵՀՍԱՐ

Յ. Գ.— 1950 — 51ի շրջանին Վիէննայի մէջ համալսարանական բարձրագոյն ընթացքի կը հետեւին հետեւեալ հայ ուսանող – ուսանողուհիները, Ռուբիկ Յակոբեան (Թէհրանէն), Թագուհի Մեյլիքեան (Դամասկոսէն), Հենրիկ Յակոբեան (Թէհրանէն), Լեւոն Ծերունեան, Վահէ Պալըքճեան (Եգիպտոսէն), Գրիգոր Մերամեթճեան, Նեննէթ Մովսէսեան (Թէհրանէն), Զենոբ Զաքըրեան եւ Տիկին Մայրենի Տօնիկեան:

Երուսաղէմի ներկայ վիճակը

Հակառակ ՄԱԿի բոլոր որոշումներուն եւ աշխարհի քրիստոնէական կազմակերպութեանց յայտնած ցանկութեանց, Երուսաղէմ չմիջազգայնացուեցաւ եւ առ այժմ եղած նախատեսութիւններով, պիտի չմիջազգայնացուի : Ներկայիս բաժնուած է երկու մասերու,— հրէականը, որ կը ներկայացնէ քաղաքին արեւմտեան եւ նոր մասը եւ արաբականը (յորդանանեանը) որ հին քաղաքն է :

Սահմանագիծը, երկուստեք մղուած պատերազմին եւ տակաւին շարունակուող թշնամութեանց տխուր մէկ յուշարարն է: Բաժանումը աւելի կատարեալ է քան Պերլինի մէջ, ուր, խորհրդային քաղաքամասի բնակիչները կրնան ազատօրէն արեւմտեան թաղերը երթալ: Երուսաղէմի մէջ, ոչ Արաբները, ոչ ալ Հրեաները կրնան սահմանագիծը անցնիլ :

Երուսաղէմի ապագան կախում պիտի ունենայ միջազգային ընդհանուր կացութեան ընթացքէն: Տարակոյս չկայ թէ Իսրայէլ, օր մը պիտի ուզէ տիրանալ ամբողջ Երուսաղէմին: Հիմա սակայն աւելի ստիպողական խնդիրներով զբաղած ըլլալով, չուզեր զինու զօրութեամբ գրաւել քաղաքի մնացած մասը: Ապտուլլահ Թագաւորն ալ չէ հաշտուած Երուսաղէմի այժմու գոյավիճակին հետ եւ կը յուսայ թէ ժամանակի ընթացքին կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ :

Արգիլուած ըլլալով անցնիլ քաղաքի սահմանագիծը, հրէական քաղաքամասին մէջ գտնուող մէկը, հին քաղաքը կրնայ դիտել Ե. Ք. Ընկերակցութեան շէնքի աշտարակէն միայն: Հետեւաբար չի կրնար այցելել Ս. Յարութիւն տաճարն ու Գեթսեմանիի պարտէզը :

Հրէական քաղաքամասին մէջ կարելի է մօտենալ Եաֆայի դրան, ուրկէ կը սկսի Հին քաղաքը, բայց կարելի չէ ներս մտնել: Կիսակործան տուներու, փշաթելերու եւ դիզուած աղբակոյտերու անհաւատալի քաոս մըն է այս կէտը, որուն կեդրոնը կը բնակի՝ ուրիշ տեղ բնակութիւն չգտած թշուառներու բազմութիւն մը :

Կէտ մը միայն կայ, սահմանագծին վրայ, ուր երկու թշնամի կողմերը շփման մէջ են իրարու հետ: Ծայրամասն է այդ՝ քաղաքի հիւսիսակողմը փոքր փողոցի մը, որ կը տանի դէպի Նապլուսի ճամբան, արաբական կողմը: Այս կէտը կը կոչուի Մանտէլպաումի խաչաձեւման կէտ, այդտեղ, այդ անունով մէկու մը ունեցած տան պատճառով: Բայց այս ճամբան բաց է միայն որոշ միջազգային պաշտօնատարներու կամ եկեղեցականներու եւ կամ հիւպատոսներու ու ՄԱԿի անդամներու առջեւ :

Այստեղ, իրարմէ հարիւր մեթր հեռաւորութեան մը վրայ կեցած են հրէական եւ արաբական ստուգման պահականոցները: Այս հարիւր մեթր տարածութեան ճիշդ մէջտեղն է Մանտէլպաումի եռայարկ տունը, որուն վարի յարկի պատուհանները խցուած են աւազի պարկերով, կարծէք դեռ կռիւներ տեղի կ'ունենան: Հոս, այս տան մէջ է ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին հանդիպավայրը, ուր հրեայ եւ արաբ մէյմէկ սպայ, ամէն օր, իրենց խնդիրները կը ներկայացնեն յանձնախումբի ամերիկացի, պելժիացի եւ ֆրանսացի սպաներուն, որոնք, իբրեւ միջնորդ կը ծառայեն: Յանձնախումբին պետն է ամերիկեան բանակէն զօրավար Ուիլեըմ Րայլի, իրեն փոխանորդ ունենալով գնդապետ Պէնէթ տը Ռիտէն (Պելժիացի):

Փոքրաթիւ մարդիկ միայն կ'անցնին Մանտէլպաումի ստուգման սահմանագծէն: Ամերիկեան հիւպատոսարանը, Երուսաղէմի երկու մասերուն մէջ ալ գրասենեակներ ունի: Մ. Նահանգները մինչեւ այսօր ալ չեն ճանչցած քաղաքի բաժանումը եւ Իսրայէլի մայրաքաղաքին Երուսաղէմ փոխադրութիւնը: Բայց Հրեաները քիչ կարեւորութիւն կ'ընծայեն ամերիկեան այս վերաբերումին: Հրէական Քնեսէթը (երեսփ. ժողովը) շաբաթական երեք անգամ կանոնաւոր նիստեր կը գումարէ հոն, ժամանակաւոր շէնքի մը մէջ, որ դրամատուն ըլլալու սահմանուած էր: Վարչապետն ու շատ մը նախարարներ, իրենց պարտականութեանց կարեւոր մասը կը կատարեն Երուսաղէմի մէջ, բայց շէնքերու պակասին պատճառով, նախարարական պաշտօնատուներուն մեծ մասը կը մնան Թէլ Ավիվ:

Երուսաղէմի Հրէական մասր այցելող օտարներուն արգիլուած է անցնիլ արաբական կողմը, այսինքն Հին Քաղաքը, որ աշխարհի ամէնէն գեղեցիկներէն մէկն է եւ որ ծանր տագնապի մատնուած է իր մեկուսացած դիրքին եւ զբօսաշրջիկներու պակասին հետեւանքով: Շատ քիչեր կ'երթան հոն օդանաւերով, որոնք կ'իջնեն քաղաքին մերձակայ օդանաւային փոքր կայանին մէջ :

Բնակչութեան 100ին 60ը անգործ է եւ Իսրայէլէն փախած կամ քշուած տասնեակ հազարաւոր տարագիրներ, թշուառ կեանք մը կը քաշկռտեն և նպաստ կը ստանան ՄԱԿի խնամատարական մարմնէն :

Բոլոր վանքերու կալուածային հարստութիւնները կը գտնուին Երուսաղէմի Հրէական մասին եւ առհասարակ Իսրայէլի սահմաններուն մէջ: Այս պատճառով ալ չեն կրնար ստանալ իրենց եկամուտները: Հրէական կառավարութիւնը, Թէլ Ավիվի խորհրդային դեսպանին յանձնեց ռուսական վանքին պատկանող կալուածները, որոնք Ռուսիոյ պետական սեփականութիւնը կը համարուին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԴԱՒԻԹ-ԲԷԿ» ՕՓԵՐԱՆ

(Ամփոփուած «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթէն)

Երաժշտագէտ Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» նոր ժողովրդա-հերոսական օփերան, զոր հեղինակը վերջացուցած էր իր մահէն քիչ առաջ, 1950ին, բեմադրուած է Երեւանի Օփերա - Թատրոնին մէջ: Այս Օփերան կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդի պայքարը օտար կեղեքիչներու՝ պարսկական խաներու դէմ, ԺԸ. դարու սկիզբը: Ժողովուրդի զինուած ուժերը կը վարէր հայրենիքին նուիրուած Դաւիթ Բէկը: Հոս կը տեսնուի հայ ժողովուրդի հերոսական անցեալը, ազատասիրական ոգին, հայրենասիրութիւնը : Մինչեւ իսկ իր պատմութեան ողբերգական օրերուն հայ ժողովուրդը անդրդուելի հաւատք ունեցած է իր ապագայի մասին:

Ա. Տիգրանեանի ստեղծագործութեան մէջ ազգային ինքնատիպ, վառ բնոյթը կը զուգակցի ռուսական երաժշտութեան ժողովրդա - իրապաշտական եւ ժողովրդավար աւանդութեանց հետ :

«Դաւիթ Բէկ»ի երաժշտութիւնը որ կառուցուած է ժողովրդական երգերու վրայ, կատարեալ է իր արտայայտութեամբ, մեղեդիական է եւ հեշտութեամբ կը տպաւորուի: Հեղինակը կրցած է ստեղծել կարգ մը խմբերգներ, որոնց մէջ կը զգացուի արտայայտուած ներքին ուժ եւ եռանդ: Ժողովուրդը օփերային մէջ գործօն անձ է եւ ոչ թէ իրադարձութեանց կրաւորական դիտող : Հոն կ'երեւայ ռուս երաժշտական իրապաշտական դպրոցի սկզբունքներու ազդեցութիւնը: Խմբերգի տեսարաններուն մէջ հեղինակը օգտագործած է « Ալագեազ », «Վեր - վեր», «Ծախով - չուխով իմ եարս» հայ ժողովրդական երգերը :

Երկրորդ տեսարանը տեղի կ'ունենայ Վրաստանի մէջ Վախտանգ Զ. Թագաւորի . պալատին մէջ: Տիգրանեան մեծ վարդապետութեամբ օգտագործած է վրացական «Թափօ - Ձեմօ» երգերու տարրերը: Այս գործողութեան մէջ աչքի կը զարնէ ամբողջութիւն եւ զունաւորում :

Գործող անձերու ձայնական մասերը հաւասար չափով չեն յաջողած : Զրուցերգները մեծ մասամբ յաջող են: Զգալի տեղ յատկացուած է պարերուն որոնք յաջող են: Օգտագործուած են ժողովրդական պարերգները :

Բեմադրութեան մէջ Օփերան զերծ չէ թերութիւններէ: Կամայական եւ չարդարացած կրճատումները կը խախտեն հեղինակի յղացումը, անոր ստեղծագործութեան եղերական տրամաբանութիւնը: Օրինակ այն դրուագը որ կը դրուատէ հայ կնոջ հերոսութիւնը, բեմադրութեան մէջցոյց չէ տրուած :

Երաժշտական ղեկավար Գ. Բուդաղեան կըրցած է յաղթահարել դժուարութիւնները: Բեմավար Գ. Մելքումեան ճիշդ լուծած է հերոսական Օփերա բեմադրելու բարդ խնդիրը: Խմբական որոշ տեսարաններ աղքատ եւ անարտայայտիչ են:

Պրոֆ. Ս. Տէր Ղեւոնդեան

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ՕԼԳԱ ԳՈՒԼԱԶԵԱՆԻ բեմական գործունէութեան 50ամեակի առիթով «Սով. Հայաստան» մանրամասնօրէն կը նկարագրէ անոր կեանքն ու գործը :

Օլգա Գուլազեան ծառայած է նախասովետական իրապաշտական թատրոնին, իսկ 30 տարի ալ Սովետական Հայաստանի թատրոնին: Իր ստեղծագործական ուղին ամբողջ դպրոց մըն է, դերասանական նոր եկող սերունդներու համար, բազմաբնոյթ եւ բազմերանգ բեմական կերպարներու հարուստ գանձարան :

Առաջին անգամ բեմ ելած է 1900ին 15 տարեկանին, Սունդուկեանի «Էլի մի զոհ»ի Նատոն դերի մէջ: Իր տաղանդը փայլած է Սունդուկեանի թատերգութեանց կանացի դրեթէ բոլոր դերերուն մէջ :

Գուլազեանի դեղարուեստական հմտութեան, կեանքի լայն ճանաչումի, գրական շնորհի եւ մշակոյթի վկայաթուղթերէն մէկն ալ իր թատերական «Յուշեր»ն են :

Գուլազեան խաղացած է աւելի քան 300 դեր: Սունդուկեանէն, Շիրվանզատէյէն, Շէյքսփիրէն, Գորկիէն, Մոլիէռէն, Օստրովսկիէն: Իր արուեստի յատկանշական գիծը խոր իրապաշտութիւնն է : 1928ին ստացաւ Հանրապետութեան վաստակաւոր արուեստագիտուհիի տիտղոսը, չորս տարի վերջ ժողովրդական արուեստագիտուհիի կոչում: 1945ին պարգեւատրուած է Լենինի շքանշանով, ինչպէս եւ «Կովկասի պաշտպանութեան համար» եւ «Քաջարի աշխատանքի համար» շքանշաններով:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Սիրելիդ իմ «Յառաջ».— Անցեալ ուրբաթ, ձեր թղթակիցը թիւրիմացութեան մը զոհ գացած էր, ակնարկելով իմ ֆրանսերէն բանախօսութեանս:

Ահա քանի մը խօսքերուս հայերէնը.—

«Այս տեսակ հանդիսաւոր ամէն առիթով, ուր հարկ կ'ըլլայ որ ֆրանսերէնով արտայայտուիմ, անվրէպ կը յիշեմ Ժընեւի մէկ ուսուցչապետուհեստեւեալ խօսքը.— «Պահէ բնականութիւնդ, պահէ հարազատ «աքսան»դ: Որովհետեւ ես կը ճգնէի ֆրանսերէնը Ֆրանսացիի մը «աքսան»ով կարդալ կամ խօսիլ: Խորհրդածութեան արժանի ինչ գեղեցիկ յորդոր,— Պահէ բնականութիւնդ» եւն.:

Ինչպէս կը տեսնէք, այս տողերուն մէջ որեւէ խօսք չկայ «կեանքի մէջ յաջողելու» մասին :

Արշաւիր Խանճատանեան

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը, փոխ-նախարար Պ. Փըրքինս յայտարարեց Պելկրատի մէջ, թէ հոն եկած է «իբրեւ զբօսաշրջիկ մը»: Այսուհանդերձ, Պելկրատի վարիչներուն հետ պիտի քննէ Եուկոսլաւիոյ վրայ յարձակման մը կարելիութիւնը եւ Մ. Նահանգներու դիրքը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԻՆՁՈՒ ԱՅԴՔԱՆ ԱՐՑՈՒՆՔ

— Պարոն դեսպան, պատասխանեցի, ցորչափ պատասխանատու ըլլամ Կիկերոնի հարցին, չեմ կրնար հանդուրժել որ տխմարներ կամ ջղագարներ գտնուին շուրջս: Վտանգաւոր արարածներ են ասոնք, կարելի չէ նախատեսել թէ ինչեր կրնան ընել, մինչդեռ բնականոն մարդոց մօտ կարելի է որոշ չափով ...

Կասկած չկայ որ Գորնէլի վտանգ մը կը ներկայացնէ ինծի համար, իր այդ կացութեան մէջ:

Դեսպանը մտահոգ դարձած էր :

— Բայց, ուրեմն ի՞նչ ընելու է: Եթէ անկարութեան պատճառով պարզապէս եա ղրկենք զայն, ռազմանիւթի գործարանի մը մէջ պիտի աշխատցնեն զայն, երբ հասնի Գերմանիա: Զեմ կրնար ընել ատիկա. շատ լաւ կը ճանչնամ իր հայրը: Իսկ եթէ Գերմանիոյ մէջ ուրիշ պաշտօն մը տրուի անոր, օդային յարձակումներուն ահաւոր այս շրջանին, պիտի վատթարանայ այս աղջկան վիճակը: Թերեւս լաւ կ'ըլլայ որ անձամբ գրեմ հօրը, որպէսզի գայ աղջիկը առնելու: Լուծում մըն է այդ: Կրնանք իր հիւանդութիւնը պատրուակելով ճամբու դնել զայն :

Շատ ուրախացայ Ֆօն Փափէնի գտած այս լուծումէն: Նամակը ղրկեցի Գորնէլիի հօրը յաջորդ սուրհանդակով, բայց աղջիկը բանէ մը տեղեկութիւն չունեցաւ երբեք :

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Բայց, վերադառնանք Կիկերոնին :

Շատ հազուադիպօրէն կը տեսնէի այլեւս զինքը: Երբեմն «ֆիլմ» մը կը բերէր: Միշտ կարեւոր էին իր լուսանկարները բայց չունէին սկզբնական շրջանի որակը: Ի՞նչ է պատճառը :

Պէտք է խորհիլ թէ գաղտնի փաստաթուղթերը շատ երկար չէին մնար այլեւս դեսպանին արկղին մէջ, ապահովութեան նոր միջոցներուն հետեւանքով: Թերեւս կը մնային միայն այնքան ատեն, որքան պէտք էր Սըր Նէչպուլ Հիւկէսընի, զանոնք գրելու համար :

Հետեւաբար Կիկերոն կը սպասէր որ բախտը ժպտի :

Երկար չսպասեց եւ բերաւ փաստաթուղթեր, որոնք կը խօսէին դէպքի մը մասին, որ եթէ ոչ վճռական, գոնէ շատ կարեւոր կը թուէր եւ ամէն պարագայի մէջ գաղտնիք մըն էր: Խոշորցուած լուսանկարներուն մէջ փոխ առնուած անուն մը կար, որ միշտ կը կրկնուէր: «Օվըրլորտ գործողութիւնը »: Գլուխս պայթեցուցի հասկնալու համար իմաստը այս «օվըրլորտ»ին, բայց ապարդիւն եղաւ եւ Պերլին ալ ինծմէ աւելի ճարտար չկրցաւ ըլլալ :

Ատոր ապացոյցը տուաւ ինծի հեռագիր մը որուն մէջ կը հրամայէին ինծի ամէն գնով հասկնալ թէ ինչ պահուած էր «Օվըրլորտ» կեղծանունին տակ: Բայց ի՞նչպէս ընէի :

Կիկերոնէն խնդրեցի որ դեսպանատան խօսակցութիւններուն մէջ փնտռէ «Օվըրլորտ» բառը, եւ եթէ հանդիպի անոր, անմիջապէս տեղեկացնէ ինծի թէ ինչ առթիւ գործածուած էր: Գլուխը ցնցեց չհասկնալու ձեւով մը :

Յետոյ աչքէ անցուցի Կիկերոնի բոլոր փաստաթուղթերը, զոր պահած էի մասնաւոր դարանի մը մէջ, զատած էի կարեւորագոյնները եւ «Օվըրլորտ» գործողութեան մասին որեւէ տեղեկութիւն փնտռեցի: Ոչինչ գտայ: Նոր խնդիր մըն էր այս ուրեմն, բայց մասնաւոր կարեւորութիւն պէտք էր տալ անոր :

Վերջին փաստաթուղթերու պարունակութենէն կարելի էր հետեւցնել թէ զինուորական էր խնդրոյ առարկայ գործողութիւնը եւ ոչ թէ քաղաքական :

Յետոյ ուշադրութիւնս դրաւեցինԱնգարայի անգլ. դեսպանին Լոնտոնէն եկած հրահանգները, որոնց համաձայն կարգ մը Թուրքեւանգլիական պատբաստութիւններ պիտի աւարտէին Մայիս 15ին: Արդեօք կա՞ր կապ մը այս երկու խնդիրներուն միջեւ: Տրամադիր էի հաւատալու :

Որովհետեւ, այս անունն իսկ «Օվըրլորտ» (Գերագոյն Լորտը) մասնաւոր իմաստ մը պէտք է ունենար ինքնին: Կրնայ ըլլալ որ կը նշանակէր վճռական բան մը, գերագոյն ստիճանը, ջանքերու պսակումը :

Մոսկուայի եւ Թէհրանի խորհրդաժողովներու մասին փաստաթուղթերը ուսումնասիրելով, գաղափար մը անցաւ մտքէս :

(Շար.)

անհրաժեշտօրէն պէտք է գործակցին իրենց տընտեսական քաղաքականութեան մէջ, վերազինման ծրագիրները իրականացնելու, դրամական արժեզրկումները կանխելու, գիներու բարձրացումը արգիլելու եւ այլ նպատակներու համար : Ֆրանսա համաձայնած է նաեւ դիւրացնել Իտալացի աշխատաւորներու մուտքը, երկրագործական եւ ճարտարարուեստական աշխատանքներու համար :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ նորէն ազդարարեց թէ այն օտարականները որ կը մասնակցին հրապարակային ցոյցերու, 24 ժամէն պիտի արտաքսուին, իսկ պետական պաշտօնեաները պիտի արձակուին: Ինչպէս կը յիշուի, երէկ, հինգշաբթի, նախկին աքսորականները ցոյց մը սարքած էին Օփերայի հրապարակին վրայ, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք աշխարհական եւ կրօնական կրթութեան առթիւ ծագած վիճաբանութեան մը: Խորհրդարանին ուղղափառ խմբակցութիւնը կը գանգատէր թէ կառավարութիւնը աշխարհական կրթութիւն կը պարտադրէ գաղթակայաններուն մէջ: Պէն Կուրիոնի դահլիճը պարտուեցաւ 42ի դէմ 47 քուէով: Երկու նախարարներ ալ քուէ տուած էին մեծամասնութեան բանաձեւին: Այս երկրորդանգամն է որ կրօնական խմբակցութիւնը պարտութեան կը մատնէ կառավարութիւնը :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճն ալ հրաժարեցաւ: Երեք հոգինոց նոր դահլիճ մը կազմուեցաւ, առժամապէս վարելու համար գործերը :

ՃԱՓՈՆԻ միջդաշնակցային վերստուգիչ յանձնախումբին խորհրդային անդամը, զօր. Կիսլեկօ ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ կը վերազինեն Ճափոնը, նոր յարձակումներ կատարելու համար Ասիոյ եւ մասնաւորապէս Քորէայի մէջ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ ոստիկանութեան պահեստի ուժը պիտի բարձրանայ 218.000ի, բոլորն ալ զինուած արդիական զէնքերով, իսկ ծովային ոստիկանութիւնը ունի 600 նաւեր: Գանգատեցաւ, վերջապէս, թէ Քորէայի պատերազմէն ի վեր Ամերիկացիները օրական մէկ միլիոն տոլար ծախսած են, վերազինելու համար ամերիկեան բանակը: Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ խորհրդային պատուիրակը «ժողված բերած է լրագրական բոլոր սուտ լուրերը»:

70.000 ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐ գործադուլ հռչակեցին Պելժիոյ մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը զեկուցում տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, ըսաւ թէ 1950–51ին պիտի ունենան 700.000 զինուոր, որոնց 391.650ը գործօն, 1951 Ապրիլ 1ին՝ 800.000, իսկ 1951 Ապրիլ 1ին 900.000 զինուոր : Բրիտանական չորրորդ զօրաբաժին մը եւս պիտի ղրկուի Արեւմտեան Գերմանիա: Սպառազինութեանց յաւելման մասին ալ տեղեկութիւններ հաղորդելէ վերջ, նախարարը հաստատեց թէ 4300 միլիոն սթերլին պիտի ծախսուի յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին: Չըրչիլ գոհ չմնալով, պարսաւանքի բանաձեւ մը առաջարկեց :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովին 199 հանրապետական անդամներէն աւելի քան հարիւրը յայտարարութիւն մը յանձնեցին որով կը պահանջեն փոխել իր արտաքին քաղաքականութիւնը եւ դադրեցնել որեւէ օգնութիւն Եւրոպայի, մինչեւ որ համոզուին թէ ան պիտի կատարէ իր յանձնառութիւնները :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր արձանագրուած անդամները: Կրնան ներկայ ըլլալ եւ ժողովին մաս կազմել բոլոր անոնք որ ժողովէն առաջ կամ ընթացքին անդամ կ'արձանագրուին: Կը խնդրուի ընկերներէն աշխատանք թափել այս ուղղութեամբ :

Օրակարգ.— ա) Վարչութեան ընտրութիւն: բ) 1951ի գործունէութեան ծրագիր :

Ժողովը կը գումարուի այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Café Noaillesի ներքնասրահը :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՋՕՆ – ԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները Կիրակի, 18 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան Ակումբը, տօնելու համար Փետրուար 18ի պատմական տարեդարձը :

X Նոյն օրը, կը քաշուի «Քրիստափոր»ի վիճակախաղը :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի նախաձեռնութեամբ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2—8, Bar Internationalի սրահի մէջ, (230 Chemin de la Madrague, Ville) :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ:

Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հանդէսէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, առաջնորդութեամբ «Խատիսեան» նուագախումբի :

Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի: Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Սալ Jeanne d'Arcի մէջ :

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Տոմսերու գին 100 Ֆր., փոքրիկներու համար կէս գին :

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ ժողովուրդի փափաքին գոհացում տալու համար, Մեծ Պահքի Արեւագալի արարողութիւնը պիտի կատարուի կիրակի օրերը պատարագէն վերջ, ժամը 11ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Պուլվառ Օտտոյի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Թ. Քէօսէեանի եւ պարագաներուն, իր քրոջ մահուան առթիւ: Նոյնպէս ընկեր Կոչեանի՝ իր հօրեղբօրորդւոյն եւ Տիկին Զ. Մուրատեանի՝ իր ամուսնոյն Պ. ԱՐՍԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ :

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Ազնիւ Սարգիսեանի եւ իր պարագաներուն ընկեր ՄԱՐԳԱՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրէ Թաղին Կապոյտ Խաչի դպրոցին:

ԵՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւններու շարք մը : Առաջինը՝ այս շաբաթ, ժամը 21ին, Stade Militaireի դիմացի սրճարանը: Նիւթ՝ «Ազատութեան ոգին եւ Վարդանանցը»: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու ընկերուհիները եւ համակիրները: Դասախօսութենէն վերջ հաճելի ժամանց եւ պար:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Ճշդապահ ըլլալ :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի (Ս. Անթուան) վիճաբանական ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20ին, ընկերուհի Է. Դարբինեանի բնակարանը: Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրներ: Նիւթ՝ «Երիտասարդութեան դաստիարակութիւնը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԱՄ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 3ին ընկերուհի Հաքիմեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն, Ժանթիյիի դպրոցի սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջը ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումը՝ այս կիրակի C. O. 15ի դէմ, հակառակորդի դաշտին վրայ, Փարիզ մեթրօ Պիրաքէմի մօտ Stade C. O. 15 :

Պահեստին ժամը 14ին, Ա. ժամը 15.30ին: Ժամադրավայր դաշտը, Stade C. O. 15 :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Samedi 17 Février 1951 Շաբաթ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6385–Նոր շրջան թիւ 1796

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՆՈՅՆ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔԸ...

Անգամ մը եւս կարդանք «Սովետական Հայաստան»ի խմբագրական հրահանգը, անասուններու ձմեռնային պատսպարման մասին.

— «Մեր խնդիրն է՝ չտալ ոչ մի մատղաշի կորուստ, լիովին պահպանել եւ աճեցնել բոլոր հորթերն ու գառները (16 Յունուար).

Բոցավառ ողջոյն՝ այս բացառիկ հոգածութեան, գուրգուրանքին առթիւ: «Ոչ մի մատղաշի կորուստ»:

Անասնապահութիւնն ալ, ինչպէս գիւղատնտեսութեան որեւէ ճիւղ, անհրաժեշտ ազդակ մըն է մեր հայրենիքին տնտեսական բարգաւաճման: Մանաւանդ երբ օժտուած կ'ըլլայ արդիական գիտելիքներով :

Երեւանի պաշտօնաթերթը այդ նոյն խմբագրականին մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ «հանրային հօտ»ի պաշտպանութեան, աճման բոլոր գիտական միջոցները :

— «Անհրաժեշտ է հէնց այժմ ձեռք բերել բաւարար քանակութեամբ ծծիչներ, եւ այլ սարքաւորում: Պէտք է հասնել այն բանին, որ մեր հանրային անասնապահութեան մէջ լիովին արմատաւորուի հորթերի ձեռքով կերակրելու եղանակը, որպէս զօոտեխնիկական առաջաւոր միջոցառում»:

Կարդալով այս արտակարգ հոգածութիւնը՝ անասնապահութեան մասին, հարց մը կուգայ մեր գրչին տակ.

— Ընկեր խմբագիր, ձեր սիրական բառը գործածելով, «կոնտրռեւոլուցիոնութի՞ւն» կ'ըլլար այդ գուրգուրանքէն բաժին հանել նաեւ այն միւս դժբախտներուն համար որ կը կոչուին ասուն :

Աւելի բաց խօսելով, կարելի չէ՞ր իբրեւ նշանախօսք ընդունիլ «ոչ մի մատղաշի կորուստը», հայրենիքի զաւակներուն համար ալ:

Եւ, այդ նշանախօսքէն առաջնորդուելով, «պարտիական» (կուսակցական) եւ պետական իշխանութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրել, մարդկային «ֆերմա»ներու մէջ արգելափակուած բազմութեանց վրայ :

Հորթերու եւ գառնուկներու չա՞փ ալ արժէք չունին այդ անբախտները :

Կարելի չէ՞ գոնէ տեղեկութիւններ հաղորդել անոնց որպիսութեան մասին,—

Ո՞ւր են: Ո՞վ ի՛նչ եղած է:

Որո՞նք հրացանի բռնուած, ճամբան սպաննուած, բանտին մէջ մեռած կամ «դիպուածով» անհետացած են :

Որո՞նք ողջ են: Որո՞նք տակաւին կը տառապին աքսորավայրերու կամ բանտերու մէջ :

Այս հարցումները անոր համար որ, մինչեւ այսօր ալ վաւերական տեղեկութիւններ կը պակսին 1936 – 38ի զանգուածային «լիկվիդացիա»յի կոհերու մասին :

Հարիւրներով կը համրուին այդ զոհերը: Ժողովուրդի բոլոր դասերէն: Վաստակաւոր դրագէտներ, գիտուններ, ակադեմականներ, բանաստեղծներ, ինչպէս եւ մատղաշ տաղանդներ: Հայաստանի բոլշեւիկեան իշխանութեան հիմնադիրներէն մինչեւ հանրային գործիչներ : Այլեւ գիւղացիներ ու բանուորներ :

Տեղեկութիւններ չունինք, նաեւ, պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմէն վերջ կատարուած մաքրագործումներու մասին:

Ի՞նչպէս կ'ըլլար, եթէ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը, համանուն ամսագիրը եւ «Էջմիածին»ը երբեմն բարեհաճին լուսաբանութիւններ հաղորդել նաեւ ա՛յս մասին:

Հոգ չէ, թող իւրաքանչիւրին յանցանքներն ալ արձանագրեն սեւով ճերմակի վրայ:

Ատով գոնէ հաստատած կ'ըլլան թէ «պարտիա»ն նոյն հոգածութեամբ կը հսկէ ներքին ապահովութեան, ինչպէս հորթերու եւ գառնուկներու պահպանման եւ աճման վրայ :

Եթէ հայրենիքին տնտեսութիւնը կը վնասուի մէկ նորածին հորթի կամ գառնուկի կորուստով, անոր մշակոյթը կը շահի՞, երբ դէպի սպանդ կամ բանտ կ'առաջնորդուին Չարենցներ, Բակունցներ, Զապէլ Եսայեաններ, Թոթովենցներ, Մահարիներ, եւ ուրիշ անհամար հին ու նոր ուժեր :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՂՃԻ ՊԱՐՏՔ ՄԸ

Տառապանքներ կան որոնք ձայն չեն հաներ : Լուռ ցաւեր: Ատոր համար ալ՝ կրկնապէս կսկըծալի:

Աւելի քան երկու տարիէ ի վեր անկողին գամուած է այրի տիկին Ա. Շահմուրատեան :

Բոլորովին անդամալոյծ, ոչ կրնայ շարժիլ, ոչ ալ խօսիլ :

Անոնք որ վերջին անգամ տեսան տիկինը, ողբացեալ երգիչին յուշարձանին բացման օրը, պիտի չկրնան զսպել իրենց յուզումը, երեւակայելով անոր ներկայ վիճակը :

Իր միակ աղջիկը, որ գրասենեակի մը մէջ կ'աշխատի, անտրտունջ կը հոգայ դժբախտ մայրը, անոր խնամատարութեան յատկացնելով աշխատավարձքին կէսը (ամսական տասը հազար ֆրանք): Իր բերնէն կտրելով :

Մինչեւ քանի մը ամիս առաջ, անձնուէր Հայուհի մըն էր որ կը բաժնէր իր տառապանքը, իբրեւ հիւանդապահ :

Այժմ Ֆրանսուհի մը կը կատարէ այդ գործը:

Բժշկական պատուէրով, անհրաժեշտ է հիւանդին սենեակը տաք պահել գիշեր-ցերեկ:

Եւ խեղճ աղջիկը հարկադրուեր է 1500 քիլօ ածուխ ապսպրել: Գինը՝ 22.000 ֆրանք :

Ո՞ր աղբիւրէն ճարէր այս բացառիկ ծախքը :

Պարագան այնքան խօսուն է որ, աւելորդ կը նկատենք սրտառուչ կոչեր ուղղել :

Կը կարծենք թէ երեք ծանօթ կազմակերպութիւններ,— Կապոյտ խաչ, Տիկնանց Կ. խաչ եւ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւն կրնան 5000ական ֆրանք տրամադրել :

Իսկ եթէ Բարեգործականն ալ բարեհաճի գումար մը յատկացնել, արդէն ճարած կ'ըլլան ածուխին գինը:

Անշուշտ ուրիշ Միութիւններ եւ սրտցաւ անհատներ ալ պիտի չպակսին, թեթեւցնելու համար անձնուէր աղջկան մը բեռը :

Ինչո՞ւ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ իր հայրը մեռած եւ մայրը կենդանի մեռել մը դարձած ըլլալով, ամէն բան մոռցեր, պատն երեսին ձգեր ենք զինքը:

ՅԱՌԱՋ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ պատրիարքին ընտրութեան առթիւ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հեռագիր մը ուղղած է ընդհ. ժողովի ատենապետին :

Խառն ժողովը յանձնախումբ մը ընտրած է գաղտնի քուէարկութեամբ, քննելու համար պատր. տեղապահին՝ Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Այս առթիւ որոշած է ընթացք չտալ անոր «անպատեհ ձեռնարկներուն »:

X Վարչական ժողովին որոշումով, երեք հոգինոց պատգամաւորութիւն մը պիտի երթայ Հռոմ կամ Աթէնք, նորընտիր պատրիարքը Պոլիս առաջնորդելու համար, աւանդական արարողութեամբ: Միեւնոյն ատեն պատրիարքական պատարագի փորձեր կը կատարուին:

Մեր տեղեկութեանց համաձայն, Գարեգին պատրիարք օդանաւով Միլան պիտի իջնէ Փետր. 25ին, եւ Պոլիս պիտի մեկնի Փետր. 28ին :

ԲՈՐԷԱՅԻ կեդր. ռազմաճակատին վրայ եւ Վոնժու — Շիփեոնկ — Եոժու եռանկիւնին մէջ կը շարունակուին կատաղի կռիւները: ՄԱԿի ուժերը ամրօրէն կը պահեն իրենց դիրքերը: Պաշարուած ֆրանսական եւ ամերիկեան զօրամաս մը կրցաւ ճեղքել օղակը, օգնական ուժ հասնելէ առաջ եւ նոյնիսկ ետ մղեց պաշարողները:Կարմիրները, 60 հազարնոց ուժով մը կը յարձակին Շիփեոնկը գրաւելու համար: Նոյնքան ուժ մըն ալ նետուած է Վոնժուի վրայ: Այս բոլոր ուժերը սաստկօրէն կը ռմբակոծուին օդէն ու ցամաքէն: Միայն հինգշաբթի օրը կարմիրները 10.000 հոգի կորսնցուցած են: Ռազմադաշտը սպանդանոցի վերածուած է : Արեւմտեան ճակատամասին վրայ դաշնակիցները պարպեցին Քիմփօն :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 287ի դէմ 305 ձայնով մերժեց Չըրչիլի բանաձեւը, որ պարսաւանքի քուէ կը պահանջէր կառավարութեան դէմ, քննադատելով անոր թերութիւնները ազգ. պաշտպանութեան մէջ :

Միացեալ բանակ Եւրոպան փրկելու համար

Եւրոպական բանակի կազմութեան խորհրդաժողովի բացման առթիւ, նախագահը Պ. Ռոպէր Շուման, — Ֆրանսայի արտաքին նախարարը — ճառ մը խօսելով շեշտեց ժողովին կարեւորութիւնն ու նպատակները :

Անդրադառնալով ոմանց վախերուն, ըսաւ թէ Ֆրանսական ծրագրին հակառակորդները պէտք չէ կարծեն, թէ եւրոպական բանակի կազմութիւնը որեւէ պարագայի տակ պիտի ընդդրկէ Հիւսիսային Ատլանտեանի պաշտպանութենէն զատ ուրիշ առաջադրութիւն մը: Այսպիսի բանակի մը գաղափարը Ֆրանսական յղացում մը չէ, քանի որ դեռ 1950ի Օգոստոսին, այդ սկզբունքը ընդունուեցաւ Եւրոպայի Խորհուրդի խորհրդակցական ժողովին կողմէ: «Մեր առաջարկը կը զուգադիպի պահու մը, երբ Ատլանտեանի դաշինքին անդամները, բազմազան դժուարութիւններ դիմագրաւելով ձեռնարկած են իրենց պաշտպանութեան կազմակերպութեան: Պիտի հակառակի՞նք այս ճիգին, որ արդէն շատ յապաղած է, բարդացնելով այսքան ընդարձակ ու դժուարին ձեռնարկի մը իրականացումը: Այս է հարցը: Եւ պարզ է մեր պատասխանը, զոր քանիցս բանաձեւած ենք: Ատլանտեանի պաշտպանութիւնն ու եւրոպական ցամաքամասի պաշտպանութիւնը իրարու չեն հակասեր, որքան ալ տարբեր ձեռնարկներ եղած ըլլան: Ատլանտեանի կազմակերպութիւնը՝ միակ հրամանատարութեան մը ենթակայ ազգային բանակներու գործակցութեան մէկ դրութիւնն է, մինչդեռ եւրոպական բանակը պէտք է ըլլայ գերազգային ուժ մը, որ ազգային բանակներու տեղը պիտի բռնէ աստիճանաբար բայց վերջնական կերպով: Երբ այս ծրագիրը իրականանայ, այն ատեն եւրոպական պետութիւնները, իբրեւ ազգային ուժ պիտի ունենան իրենց ոստիկանութիւնը միայն:

« Կարելի՞ է սակայն ստեղծել եւրոպական բանակ մը, երբ տակաւին չէ կազմուած միացեալ Եւրոպան, գէթ իր հիմնական տարրերով : Ուրիշ խօսքով, ինչպէ՞ս պէտք է կազմակերպել բանակ մը եւ պահել զայն նախ քան եւրոպական քաղաքական իշխանութեան մը կամ եւրոպական խորհրդարանի մը կամ կառավարութեան մը ստեղծումը: Եւրոպան մէկ ոստումով չէ որ պիտի իրականանայ: Պիտի կառուցուի ան — կառուցուելու վրայ է արդէն — մաս առ մաս եւ աստիճանական յառաջդիմութեամբ մը »:

Պ. Շուման այնուհետեւ աւելցուց.— «Ատլանտեանի ազգերուն եկած է միանալու նաեւ, մեր պահանջին վրայ, Արեւմտեան Գերմանիան: Բազմաթիւ առիթներով շեշտած ենք, որ առանց Գերմանիոյ, Եւրոպան անըմբռնելի է մեզի համար : Այսօր կ'առաջարկենք անոր ստանձնել իր բաժինը ընդհանուր պաշտպանութեան ընդհանուր ճիգին մէջ, այն միեւնոյն հանգամանքով եւ միեւնոյն իրաւունքներով ու պարտականութիւններով, զորս ունին՝ իրենց աշխարհագրական դիրքին ու ճակատագրին բերմամբ միեւնոյն վտանգներու ենթակայ եւ միեւոյն հարցերով մտահոգ բոլոր ազատ երկիրները»:

Ժողովը, իբրեւ մնայուն նախագահ ընտրելով Ֆրանսացի ներկայացուցիչ Պ. Հէրվէ Ալֆանը, երէկ սկսաւ քննել ֆրանսական ծրագրին մանրամասնութիւնները :

100.000 ամերիկեան զինուոր

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Մարշըլ, ծերակոյտի արտաքին եւ զինուորական յանձնախումբերուն առջեւ յայտարարեց, թէ որոշուած է չորս նոր զօրաբաժիններ ղրկել Եւրոպա, զօրացնելու համար այդ շրջանի ամերիկեան ցամաքային ուժերը (երկու զօրաբաժին): Այս առաքումը մեծապէս պիտի նպաստէ եւրոպական երկիրներու բարոյական կորովին բարձրացման : Չորս զօրաբաժինները կը ներկայացնեն 100.000նոց ուժ մը, որ այսօրուան 2 եւ կէս միլիոննոց ամերիկեան բանակին շատ փոքր մէկ մասն է (շուտով այս բանակը 3ուկէս միլիոնի պիտի բարձրանայ):

Այս առթիւ զօրավարը շեշտեց.—«Ժամանակները շատ տագնապալի են եւ յարձակման մը դիմադրելու եւրոպական վճռականութիւնը պիտի բարձրանայ ամերիկեան քայլերու եւ զօր. Այզընհաուըրի վայելած վարկին շնորհիւ »:

Պատասխանելով ծերակուտականի մը մէկ հարցման, թէ հնարաւո՞ր է զինակցութիւն մը կնքել Թուրքիոյ եւ Սպանիոյ հետ, Պ. Մարշըլ ըսաւ, որ ներկայիս շատ մեծ օգտակարութիւն կրնայ ունենալ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի ընտանիքին մէջ այն բոլոր ուժերուն, որոնք լաւ մարզուած ու մարտունակ են :

Ի պատասխան գերմանական մասնակցութեան մասին եղած հարցումի մը, Պ. Մարշըլ յայտարարեց.— «Մեզի պէտք են զօրամասեր, որոնց վրայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԽՄԲ.— Այսօր, 17 Փետրուար, ողբացեալ գրագէտին մահուան երրորդ տարեդարձն է։ (Յանկարծամահ եղաւ 1948 Փետրուար 17ին, Հալէպի մէջ)։ Այս առթիւ քաղուածք մը իր դասընկերոջ յուշերէն, որոնց ամբողջութիւնը հրատարակուեցաւ «Հայրենիք» ամսագրի 1950 Դեկտեմբերի թիւին մէջ.—

Կը ճանչնայի Յ. Օշականը իր մանկութենէն՝ Պրուսայի նախակրթարանի գրասեղաններէն, ուր կը նստէինք քով քովի, երբ ես տասնըմէկ, ան հազիւ տասներեքը լրացուցած էինք։ Խոժոռ, վտիտ տղեկ մըն էր, իր տարիքէն շատ առաջ լրջացած։ Զքաւոր ծնողքի զաւակ՝ հինգ տարեկանին որբ մնացած էր։ Ան ծանօթ էր վարժարանին մէջ առասպելական ըսուելու աստիճան յիշողութիւնով եւ ուշիմութիւնովը։ «Սէօլէօզցի հէքեաթ տղայ» անունը ունէր։

Տարեմուտներուն չէր ձգեր, որ հայրս իրեն համար ալ գիրք գնէր։ Կը բաւականանար իմ ունեցածով։ Արդէն առաջին շաբթուն իսկ իմ դասագրքերուս էջերուն վրայ պտտցուցած հապճեպ ակնարկը կը բաւէր, որ իր ապշեցուցիչ յիշողութիւնով սորված ըլլար բոլոր տարեշրջանի դասերէն ալ աւելին։

Հինգերորդ դասարանի աշակերտներ էինք որ սկսած էինք սորվիլ Թուրքերէն քերականութեան արաբական բաժինը։ Տարեվերջին կրթական քննիչը (մէարիֆ միւֆէթթիշի) ներկայ էր Թուրքերէնի քննութիւններուն։ Մեր ուսուցիչը, քննիչին մատնանշելով դասագիրքերէն մեզի աւանդուած մասը, Յակոբը հանեց իր ներկայութեան։ Ան, իր հարցումներուն ստացած պատասխաններէն գոհ մնալով, երբ հարցուց աշակերտին ով ըլլալը, ուսուցիչը հպարտանքով յայտնեց, թէ քննիչը կարող է նոյնիսկ չդասաւանդուած մասերէն ալ հարցաքննել։ Եւ փորձը եղաւ այնքան ապշեցուցիչ, որ Թուրք քննիչը Յակոբին նուիրեց գրպանի ժամացոյց մը։ Յակոբ հպարտանքն էր մեր ուսուցիչներուն։

Իրեն համար ապահոված էինք արեւմտահայ գրականութեան բոլոր հեղինակները։ Կը կարդար անընդհատ, նոյնիսկ դասարանին մէջ դասաւանդութեան ատեն։ Կը գրէր գողտրիկ ու երկչոտ քերթուածներ՝ հետեւելով յետոյ իր «չհասնած» ժամանակակից բանաստեղծներուն։

1898ին գրած էր տրամախօսութիւն մը՝ դըպրոցի մրցանակաբաշխութեան հանդէսին ներկայացուելու համար։ Դեր ունէին մեր դասարանի բոլոր տղաքը, բացի հեղինակէն։ Ան կը խուսափէր բեմ ելլելէ, որովհետեւ լեզուի անուշ թոթովանք մը ունէր, բառերը բերնէն դուրս կը թռէին՝ դուռը բաց մնացած վանդակէ մը փախչող թռչունի մը աճապարանքով ու վախով, եւ կը հալէին միջոցին մէջ առանց ամբողջական ձեւ ու կերպարանք ստանալու։ Այդ շրջանին մտքին մէջ ունէր նախագիծերը «Մամուազէլ Եւա» եւ «Պաղտօ» պատմուածքներուն ու նօթագրած էր փոքրիկ տետրակի մը մէջ տիպարներուն կերպարանքներն ու գործողութիւններուն ճարտարապետութիւնը, որ յետոյ մշակեց ու հրատարակեց զանազան հանդէսներու մէջ։

Արմաշի դպրեվանքը, ուր ղրկուեցաւ տասնըվեց տարեկանին, փրկութիւն մը եղաւ իր մտքի զարգացումին համար։ Մէկուկէս – երկու տարուայ այդ շրջանին, սակայն, ինքը փորձանք էր դարձած վանքին եւ վանահայր Եղիշէ Դուրեան Սրբազանին գլխուն։ Այդ իմաստուն կրօնականը կը դողդողար անոր վրայ՝ նախատեսելով անոր մէջ արուեստագէտի մը տաղանդը։ Նոյնիսկ կը դողդողար եւ Թորգոմ վրդ. Պիլիճեանը (Գուշակեան) որ, տեսուչն էր վարժարանին։

Հեթանոս, ըմբոստ այդ գիւղացին հոն գտած էր իր մտքի խմորումին մակարդը՝ Դուրեան Սրբազանին ընտրեալ մատենադարանը, որ լիովին գոհացում կուտար իր ծարաւին։ Յափշտակութիւնով ան կը կարդար Ֆրանսական գրականութեան լաւագոյն հեղինակներն ու մեր դասական գրականութիւնը։ Դժգոհ էր վանական մթնոլորտէն, դասերէն, ու Վարք Սրբոց»ի պարտադիր ընթերցումէն։

Հոն ուսանողներուն արգիլուած էր դասերէն դուրս գրականութիւնով զբաղիլ։ Յակոբը ճարը գտած էր եգիպտացորենի արտերուն մէջ առանձնանալու եւ գաղտագողի գրպանի տետրակի մը մէջ արձանագրելու վանականներու ներքին կեանքին տրտմութիւնները, վանքէն ստացած իր տպաւորութիւնները, վերլուծելու վանահայրէն սկսեալ մինչեւ փոքրիկ տիրացուին զգայնութիւններն ու ապրումները շատ տխուր ու տպաւորիչ ձեւով մը։ Յուզումով ու բանաստեղծական թըռիչքով ան նկարագրած էր մեծ պահքի օրերու հսկումին արարողութիւնը — կիսամութ, մռայլ տաճարին մէկ առաստաղէն առկախ կանթեղներու ստուերին տակ վանահօր հսկայական շուքին ետեւը հաւաքուած վարդապետներու, աբեղաներու կերպարանափոխուած խումբը իրենց տագնապներու խորհուրդով։ Արտակարգ ներշնչումով ու իր տարիքին անհամապատասխան փորձառութիւնով վերլուծած էր «հրաշագործ չարխափան Սուրբ Աստուածածնի» հէքեաթը, այնքան սրտառուչ էջերով, որ այսօր, ընթերցումէս կէս դար վերջ, զայն վերյիշելը սարսուռ կ'ազդէ վրաս։ Զմայլանքով արտայայտուած էր մեր եկեղեցական երգեցողութիւններու հոգեկան նուաճումներու մասին, որոնք մինչեւ իր ալեւոյթը աւելի աճած ու զարգացած մնացին իր մէջ ու յաճախ արցունք խլեցին իր աչքերէն, հակառակ ջերմեռանդ հաւատացեալ մը չըլլալուն։

... Դժուար է տալ նկարագիրը այդ օրերու Օշականին։ Յաւակնոտ չէր, բայց սաստիկ կ'ատէր «ինքզինքը բանի մը տեղ դնող» չտեսները։

Արհամարհանք ունէր անոնց հանդէպ ու կը խուսափէր անոնց հանդիպելէ։ Կը մօտենար «խոնարհներուն», «քօքուրներուն»։

Աչքիս առջեւ կուգան բոլոր այդ թշուառները, որոնց միակ հաւատարիմ բարեկամն էր։ Պըրուսայէն՝ «Պաղտօն», Սէօլէօզէն «Դօպինն ու Ծօքսան»ը Մարմարճըքէն՝ «Հօրքուր Վարդանը» եւն.։ Կը տանէր զիս այդ խեղճերուն առանձնարանները։ Կը նստէինք անոնց քուրջի կտորներէ ձեւացած բազմոցներուն վրայ։ Կը բանար անոնց կուղպ բերանները՝ ողիի, միսի, կծու համեմներու ազդեցութեանը տակ։ Եւ անոնց սրտէն ու բերնէն կը յորդէր մէկ ու միակ յաւիտենական ցաւը՝ կնկին ցաւը։ Անոնց հետ կը նոյնանար, կը դառնար ընտանի։ Իր բառերն ու շեշտը կ'ըլլային այնքան բնական, որ երբեմն իմ մէջ պատրանքը կը ստեղծուէր զինքն ալ անոնցմէ մէկը ընդունելու։ Անոնցմէ շատերը տասնեակ մը տարիով մեծ էին մեզմէ ու Յակոբը կ'ընդունէին իբր իրենց կրէց եղբայրը, պաշտպանը, մտերիմը։

Հիմա երբ կը կարդամ իր պատմուածքներն ու վէպերը, կ'ըմբռնեմ թէ Յակոբ ինչո՞ւ այդքան կը հետաքրքրուէր խորշանքին արժանացած այդ մարդերով։

Յակոբին յարաբերութիւններն ու համակրութիւնները, ինչպէս սովորական չէին մարդոց հետ, նոյնպէս անսովոր էին բնութեան ահարկու ու սարսռազդեցիկ երեւոյթները, բիրտ, կոշտ զանգուածները, վտանգաւոր խորխորատները, մահացու անդունդները։ Իրեն համար վայելք էր պլլուիլ Աղվընակ Քարի կուրծքին ու փորձել իջնելու կատարէն վար, դէպի անդունդները, ուր վայրի գազաններն իսկ հետք չէին կրցած ձգել։

... Օշականի հերոսները ունին խորապէս տըպաւորիչ, հրապուրիչ, յաճախ եղերական ու երբեմն առեղծուածային ըլլալու աստիճան բարդ յատկութիւններ, հզօր արտայայտութիւններ։ «Մնացորդաց»ին մէջ՝ ան տուած է անձկագին պայքարը հայ մօր, հայ կնոջ, սիրահարին, հայ յեղափոխականին անձնուրացութեան, անվեհերութեան։ Իջած է յատակը մեր ժողովուրդի հոգիին, քրքրած անոր տենչերն ու կիրքերը, չարիքն ու բարիքը, վեհանձնութիւնն ու քսութիւնը եւ անոր քովն ի վեր տուած է Թուրքը իր առանձնայատուկ քաղաքական ըմբռնումներով, կրօնական մոլեռանդութիւնով ու իշխանութեան քստմնելի. եպերելի կողմերովը։ Անաչառ կերպով ան յայտնաբերած է Թուրք զինուորականն ու քաղաքացին, պաշտօնեան իրենց խժդուժ, վայրենի ախորժակներովը, ու չէ մոռցած առանց կիրքի ու ատելութեան տալ Թուրք չքեղ պալատները ու հոն ապրող կաթնաթոյր իշխանուհիներուն ու դալուկ իշխաններուն տուայտանքն ու հալող հիւծող հեշտանքը։

Օշական, իր մանկութեան օրերէն ճանչնալով կեանքի այդ եղերական կողմերը, առանց խարխափումի ու ճիգի տուած է անիրական կարծուելու աստիճան խրթին ու մարդկային սիրտն ու հոգին փշաքաղող դրուագներ, որոնց հաւատալը շատ դժուար է սերունդի մը համար, որ չէ ճանչցած մօտէն մեր օրերու Թուրք շէյխ Զապիթները, Գօմանտան փաշաները, Հանի Ապտուլահներն ու իշխանութիւնը անոնց ... հէքեաթային պիտի թուի թակոյկներու սենեակը, մոխիրնոցը, անոնց բանտն ու գնտանը, ուր սերունդներ իրենց երիտասարդ օրերու կեանքը քամեցին՝ շիթ շիթ կաթիլներ պարպելով հոն։

ԳԷՈՐԳ ԶԱՔՐԵԱՆ

ԵՕԹԸ ԳԵՐՄԱՆ մահապարտներ կախաղանէն փրկելու համար դիմում կատարեց նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, բայց ամերիկեան մարզպանը մերժեց։ Մահապարտներուն կիներն ալ դիմում կատարած են։ Թերթերը կը գրեն թէ ութ Գերմաններ պատրաստակամութիւն յայտնած են մահապարտներուն տեղ կախուելու։ Խիստ հակազդութիւն հաստատուած է բանտին վրայ։

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ծագած է նաեւ Տանըմարքայի համայնավար կուսակցութեան մէջ։ Երկու կարեւոր դէմքեր հրաժարած են։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ա.- Աղեխսանդր Սպենդիարեան

(Յառաջիկայ երաժշտական փառատօնին առթիւ հակիրճ ծանօթութիւններ մեծ երաժիշտներու կեանքէն)։

Վերջին կէս դարու ընթացքին հայ երաժըշտութիւնը եւ հայ երաժիշտները զանազան ոճերով ներկայացած են մեզի։

Եթէ անջատենք Կոմիտասի դպրոցը, իր մասնայատուկ հրապոյրով իբր տոհմային երաժշտութիւն, կը մնայ անդին պէսպիսի այլազանութեամբ երաժշտութիւն մը որ մուտ գործած է մեր բարքերէն ներս, մասամբ արեւելեան կովկասեան շունչով, մասամբ ալ եւրոպական վիպական գոյն ունեցող զանազան երգերով։

Առաջին մարզին մէջ ունեցած ենք շատ կարեւոր երաժիշտ մը, Աղեքսանդր Սպենդիարեան, որուն մշակած ոճը թէեւ անմիջական կապ չունի հայ տոհմիկ դրոշմին հետ, սակայն իր ժամանակին համար, Կովկասի թաթարական ու պարսկական երաժշտութեան համադրութեան մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ մանաւանդ իբր գործիական երաժշտութեան մէջ ներկայանալով մեծագոյն վարպետը։

Մեր աշխարհագրական դիրքը այնպէս տնօրինուած է որ, հայ երգահանները Կովկասի մէջ չէին կրնար հեռու մնալ դրացի երկիրներու երաժշտական ազդեցութենէն։

Աղեքսանդր Սպենդիարեան ծնած է Խրիմի մէջ, 1871ին։ Ազնուական ընտանիքէ մը սերած, հայրը հարուստ կալուածատէր, ամենալաւ կրթութիւնը տուած է անոր։ Մեր իրականութեան մէջ հազուադէպ երեւոյթ է որ երաժիշտ մը լաւագոյն պայմաններու մէջ կարենայ մշակել իր ասպարէզը։

Յաճախելով Փեթերսպուրկի (Լենինկրատ) երաժշտանոցը, ան աշակերտած է մեծանուն Rimsky Korsakoffին։

Սպենդիարեանի առաջին ստեղծագործութիւնները եղած են լարային նուագախումբի համար։ Վառ երեւակայութեամբ օժտուած, արեւելեան ջերմ գոյներով դրոշմուած իր գործերը խիստ հաղորդական են եւ յանկուցիչ։ Մասնագէտ դարձաւ արեւելեան անկանոն կշռոյթ (Rythme) ունեցող մեղեդիներ եւրոպական խազերգութեամբ վերարտադրելու արուեստին մէջ։

Իր մշակած կտորներուն մէջ, ուշագրաւ են երաժշտական բանաստեղծութիւններու (poème symphonique) սեռին պատկանող գործեր, որոնցմէ է իր «Երեք Արմաւենիները»։

Սպենդիարեան առաջին հայ երաժիշտը եղած է միջազգային նուագահանդէսներու մէջ իր գործերուն նուագածութեան տեսակէտով (առանց հաշուելու իրմէ վերջ, Վահրամ Սվաճեանը, եւ այսօր՝ Արամ Խաչատուրեանը)։

Մոսկուա, Պերլին, Փարիզ, սէնֆօնիք նուագախումբեր գործադրած են իր ստեղծագործութիւնները։ Լայփցիկի մէջ ալ տպագրուած են անոնք Alexandre Spendiaroff անունով։

1927ին Մոսկուայի մէջ տուած իր մէկ համերգը բոլոր ռուսական թերթերու գնահատութեան արժանացաւ։ Անոնց վկայութեամբ, խորհրդային փոքր երկիրներու մէջ, ամէնէն ուշագրաւ համերգը եղաւ Հայոց Հանրապետութեան տուածը, իր լուրջ յայտագրով։

Ալեկոծ եւ դժբախտ շրջան մը եղած է Սպենդիարեանի կեանքի վերջին մասը։ Ռուսական յեղափոխութեան տարիներուն ամբողջութեամբ կորսնցուցած է իր հօրենական կալուածները, եւ նաեւ դիրքը, մինչեւ Հայաստանի կառավարութեան կողմէ իր Երեւան հրաւիրուիլը, ուր կ'առաջարկուի աջակցիլ Երաժշտանոցի աշխատանքներուն, այլ մանաւանդ կազմաւորել օփերան։ Սպենդիարեան կը գտնէ իր բուն հայրենիքն ու շրջապատը։

Ունի բազմաթիւ եւ բազմատեսակ հեղինակութիւններ, որոնց ամէնէն կարեւորն է անշուշտ «Ալմաստ» օփերան, քաղուած՝ Յովհ. Թումանեանի «Թմբկաբերդի առում»էն։

Սպենդիարեան հայերէն չէր գիտեր, կամ շատ քիչ գիտէր սկզբնական շրջանին։ Ալմաստ օփերան նախապէս յօրինուած է ռուսերէն, եւ այդպէս ալ հրատարակուած։ Աւելի վերջն է որ վերստին հայերէնի թարգմանուած է, եւ այսօր Երեւանի օփերայի խաղացանկին ամէնէն ուշագրաւ մասը կը կազմէ։

Կարելի է ըսել թէ Հայաստանի մէջ կատարուած երաժշտական աշխատանքներու զարգացման շնորհիւ էր որ Սպենդիարեան հայացաւ։

1928ին Երեւանի մէջ նուագախումբը վարած միջոցին տկարութիւն կը զգայ, որ յետոյ կը փոխուի թոքատապի, փութացնելով իր մահը։

Յաջորդին՝ Ռոմանոս Մելիքեան։

Ա. ՊԱՐԹԻԽԵԱՆ

«Համազգային»ի
ԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Համազգայինի այս տարեշրջանի երրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Փետրուար 9ին, նախագահութեամբ Մ. Պարսամեանի: Դասախօսն էր Կարօ Գէորգեան, որուն ընտրած նիւթը — « Հաստատումներ մեր մօտաւոր անցեալէն եւ ներկայէն» — կը ներկայացնէր մեր ներքին կեանքը ալեկոծող բոլոր այժմէական ու հրատապ հարցերը :

Ճշդելէ վերջ, թէ կը պարզէ իր անձնական կարծիքը այդ հարցերու մասին, դասախօսը բաժնեց իր նիւթը երկու մասերու,— առաջինը՝ մեր ներքին քաղաքական իրադարձութիւններն ու դերակատարները մօտաւոր անցեալին, այն է՝ հայկ. զարթօնքի փաստական արտայայտութեան, այսինքն Հայ Յեղափոխութեան թուականներէն մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը եւ երկրորդը՝ խորհրդայնացումէն մինչեւ մեր օրերը :

Ապա պարզեց այն դժուարութիւնները, որոնց դէմ մաքառեցաւ Հայ Յեղափոխութիւնը նաեւ ներքին ճակատի վրայ: Թուեց պատճառները, որոնք հրահրեցին հակայեղափոխական տրամադրութիւնները պահպանողական ու կղերական դասակարգերուն, որոնք չէին կրնար մարսել ձեւ ու մարմին առած ազգային ընդվզումը թուրք բռնակալութեան դէմ եւ աւելին՝ զայն կը նկատէին վնասակար ու վտանգաւոր իրենց հանդիստին ու շահերուն համար: Տասնեակ տարիներ վերջն էր որ ձեւաւորուեցաւ այս հակայեղափոխական պայքարը նաեւ կուսակցական գետնի վրայ, երբ կազմուեցաւ ռամկավարներու կուսակցութիւնը, Օսմանեան Սահմանադրութեան վաղորդայնին: Անոր միացաւ նաեւ իր յեղափոխական ծրագիրը թօթափած եւ պառակտուած հնչակեան «մայր» կուսակցութիւնը: Ու այսպէս, հայ կղերի յետադիմական մասին ու անկազմակերպ պահպանողականներուն հետ մէկ ուժ կազմած, անոնք պայքարեցան մեր ազգային ազատագրումի միակ արտայայտիչ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ :

Պայքարը, առաւել կամ նուազ սաստկութեամբ շարունակուեցաւ մինչեւ այն օրը, երբ մեր նորաստեղծ Հանրապետութիւնը, գերակշիռ ուժերու ճնշումին տակ փուլ եկաւ եւ խորհրդայնացաւ : Մինչեւ այս խորհրդայնացումն ալ, հակազգային ճակատը դիրք բռնեց նոյնիսկ Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ: Լեզուն բնաւ առաջ չգնաց կոչելու զայն իր բուն անունով, այլ որակեց «Արարատեան Հանրապետութիւն»: Ու պայքարեցաւ անոր դէմ ներելի է եւ աններելի բոլոր միջոցներով :

Խորհրդայնացումէն վերջ — դասախօսութեան Բ. մասը — հրապարակ եկաւ կազմալուծող ու պառակտող նոր ազդակ մը՝ բոլշեւիզմը, որ մէկ կողմէ իր լուծին տակ առաւ հայրենիքը եւ միւս կողմէ սկսաւ խառնակել հայկական արտասահմանը: Դասախօսը թուեց այն վնասները, զորս բոլշեւիզմը հասցուց հարիւր հազար ազգակիցներ աքսորելով կամ սպաննելով, ահաբեկում սփռելով, լեզուները կապելով, տրորելով ու հալածելով եւ մանաւանդ մեր անկախութիւնը թաղելով:

Գաղութներու մէջ, պառակտիչ բոլշեւիզմին ուղեկից ու գործակից դարձան ռամկավարները, կարմրած հնչակեանները եւ լուսաւորչական ու բողոքական կղերին մէկ մասը, որոնք ձեռք ձեռքի տուած դիմակաւոր կարմիրներու հետ, մինչեւ այսօր ալ կը խռովեն մեր հանրային կեանքը, չքաշուելով նոյն իսկ «Թուրք» եւ «հակահայաստանեան» կոչել ընդդիմադիրները:

Դասախօսութենէն վերջ արտայայտուեցան թեր ու դէմ կարծիքներ: Խօսք առին Պ. Պ. Գ. Ադամեան, Ս. Քրմոյեան, Հ. Զրուանդեան, Բենօ, Վ. Օշական, Հայկունի, Խ. Վշտունի, Լ. Բաբանեան եւ Տիկին Պարգեւուհի Պետրոսեան :

ԾՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Շաբաթ 10, Կիրակի 11 Փետրուար, Իսիի Ռապլէի դաշտը դարձած էր մեղուներու փեթակ մը: Վարիչ եւ մարզիկ իրար խառնուած դաշտի նորոգութեան եւ կարգադրութեան խանդավառ աշխատանքին էին լծուած: Բահն ու թին, թեւն ու չափի ժապաւէնը իրար խառնած էին գործը իր լրումին հասցնելու համար :

Կիրակի ժամը 14ին ամէն բան կարգին է: Ամէն աշխատող հպարտ իր աշխատանքէն, պահեստիէն առաջ մինիմներու ճլվլուն ու ճարպիկ խաղը կը դիտէ P. L. 5ի մինիմներուն դէմ: Մեր փոքրիկները իրենց համարձակ ու վարպետ խաղարկութեամբ պարտութեան մատնեցին հակառակորդը 2—0: Հպարտ էին իրենց յաղթանակով: Իրենց հոգիները կը խայտար մանկական անմեղունակ հրճուանքով :

Ահա մեր պահեստին դաշտին վրայ է: Դատաւորին սուլիչին կը պատասխանէն բուռն յարձակողականով: Խաղին ամբողջ տեւողութեան կը տիրապետեն խաղին, հակառակորդ բերդը շարունակ վտանգի տակ է: Դժբախտաբար մեր յառաջապահ գիծը տկար էր եւ հարուածողի պակասը զգալի: Հակառակորդը անակնկալ խուսափումով կը նշանակէր իր առաջին եւ վերջին յաղթական կէտը: Խաղը վերջացաւ ի նպաստ P. L. 5ի պահեստին 1—0:

Անհասկնալի է մեր պահեստիի յարատեւ տկարութիւնը: Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի վարիչները պէտք է ուշադրութիւն դարձնեն եւ միջոցներ ձեռք առնեն:

Ժամը 16ին մեր առաջինը դաշտ եկաւ կայտառ եւ ինքնավստահ: Հակառակ նոր պատրաստուած դաշտին, ցեխոտ և ծանր հողին դիւրաշարժ ու ճարպիկ մարզանքներ կը կատարէին :

Ահա դատաւորին սուլիչը, Հ. Մ. Մ.ականները վճռական ու զօրաւոր յարձակողականով կը խուժեն հակառակորդի բերդին վրայ: Խաղի տասներորդ վայրկեանին առաջին նշանակէտը կը շահին:

P. L. 5 իր բոլոր ճիգը լարած կը փորձէ հակայարձակման, ու կը բախի մեր տղոց անխորտակելի պատնէշին:

Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը նոր յարձակողականով մը աւելի կը նեղէ, հակառակորդին բերդը առնելով աքցանի մը մէջ :

Բ. կիսախաղին երկու կողմերը մոլեգնօրէն կը մաքառին: Հ. Մ. Մ. վերջին քառորդ ժամը վարպետ յարձակողականով մը կը պահէր յաղթանակը: Ահա վերջին սուլիչը: Հ. Մ. Մ.ը յաղթական 2—0: Գովելի էր թէ խաղացողներու եւ թէ հանդիսականներու կատարեալ կարգապահութիւնը : Հակառակորդ խումբին վարիչները գնահատեցին մեր մարզական ոգին եւ մերիններուն անկողմնակալ դիրքը :

Ահա Միութիւն մը որ հայանուն խմբակցութեանց խլրտային խաղերուն կը պատասխանէ գործով եւ նուիրումով: Հասարակութեան կը մնայ քաջալերել զայն ամէն կերպով :

Յ. ԴԻՏՈՂ

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Տիգրան Մուրատեան մեռած է Տիթրոյթի մէջ 66 տարեկան: Ծնած էր Սեբաստիոյ Կովտուն գիւղը: Եղած է հայրենասէր եւ մարտնչող Դաշնակցական: 1913ին երբ գացած էր Տիթրոյթ, քանի մը ընկերներու հետ հիմնած է Հ. Յ. Դ. Կոմիտէ մը, որ հետզհետէ զօրանալով դարձած է այսօրուան «Ազատամարտ»ը: Իր բաղձանքն եղած է տեսնել Միացեալ եւ Ազատ Հայաստան: Փոխան ծաղկեպսակի նուէրներէ գոյացած է 327 տոլար, որ տրամադրուած է Հ. Օ. Միութեան մասնաճիւղին: Այս գումարէն 50 տոլարը յանձնուած է Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան :

Ընկեր Մկրտիչ Նաճարեան մեռած է Պրուքլինի մէջ Դեկտեմբեր 18ին: Ծնած էր Տիգրանակերտ 1895ին : Մասնակցած է Հալէպի Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէին, Հայ Կարմիր Խաչին, եւ Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան: 1922ին մեկնեցաւ Ամերիկա եւ միացաւ Պրուքլինի Հ. Յ. Դ. Վռամեան կոմիտէին :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ, 8 Փետրուար.— Մեր գաղութը իր Ազգ. Միութեան ընտրութեան նախօրեակին կը գտնուի: Ապագայ դժուարութեանց առաջքը առնելու համար, այժմէն պարտք կը համարեմ յայտնել որ իմ բարեկամներս եւ համակիրներս այս անգամ նկատի չունենան զիս: Երկար տարիներ իբրեւ գաւառ. խորհրդոյ եւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետ իմ ծառայութիւնս բերի: Այսօր աւելի քան երբեք ինքզինքս չափազանց յոգնած եւ ֆիզիքապէս ուժասպառ կը զգամ, որով անկարող այլեւս ոեւէ ազգային պաշտօն ստանձնելու: Կը խնդրեմ որ բոլորն ալ ներողամիտ կը գտնուին ինձ հանդէպ:

Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՐԴԱՆ, Աւարայրի Արծիւը, մշակեց երկսեռ խումբի համար Վ. Սարգսեան: Երգացանկ Արմենիա երգչախումբի, Ա. շարք տետր 1: Գին 100 ֆրանք: Հասցէ.— W. Sarxian, 339 Ave. Prado, Մարսէյլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Ապահովաբար, երկրորդ ճակատ մը բանալ խոստացած էր Չըրչիլ Մոսկուայի պարոններուն, որոնք ճնշում կը բանեցնէին այժմ իր վրայ: Օդին մէջն էր արդէն այդ երկրորդ ճակատը: Չէ՞ որ Տօքթ. Կէօպէլս ալ գրած էր.—

« Թշնամին կրնայ գալ, կը սպասենք իրեն ամուր կեցած մեր դիրքերուն մէջ»:

Օվըրլորտը ուրիշ իմաստ չէր կրնար ունենալ, երկրորդ ճակատն էր:

Այս իմաստով տեղեկագիր մը ղրկեցի Պերլին եւ ութ օր վերջ հետեւեալ լակոնական պատասխանը ստացայ.—

« Կարելի է, բայց ոչ հաւանական »:

Թէ ինչ կը նշանակէր «Օվըրլորտ» գործողութիւնը իրականութեան մէջ, Գերմանիա եւ ամբողջ աշխարհն ալ հասկցաւ այդ 1944 Յունիս 6ին առտուան առաջին ժամերուն :

Այդ օրն էր որ անգլեւամերիկեան ճշմարիտ Արմատա մը օդերուն ու ծովերուն մէջ, Նորմանտական ափերուն վրայ բացաւ այդ երկրորդ ճակատը, որ մահացու հարուածը պիտի տար Գերմանիոյ :

Եւ այս կերպով, վերջին մարդրիտը զոր Կիկերոն բերաւ մեզի, խողերուն առջեւ նետուեցաւ իր նախորդներուն նման :

Կիկերոնի գործունէութեան վերջաբանը կը կազմէ «Օվըրլորտ»ի մասին տրուած փաստաթուղթը: Չեմ գիտեր թէ ինչ բան մղեց զինքը կանգ առնել: Ցաղեցա՞ծ էր ոսկիի իր ծարաւը: Գոհացա՞ծ էր իր վրէժխնդրական ոգին: Թէ արդեօք չափազանց վտանգաւոր կը նկատէր այլեւս շարունակել իր գործը: Երբեք չխոստովանեցաւ ինծի իրողութիւնը: Հրաժեշտ չառաւ ինձմէ, չըսաւ ինծի թէ վերջացած էր ամէն բան :

Ընդհակառակն, կը պատրաստուէր ուրիշ ժապաւէն մը յանձնել ինծի. բայց չպատահեցաւ այդ տեսակ բան մը :

Կիկերոն չանհետացաւ բոլորովին հորիզոնէս : Քանի մը օր վերջ եկաւ գանձել ինչ որ կը պարտէի տակաւին իրեն :

Տեսայ զինքը աւելի վերջն ալ, բայց երբ վերջին անգամ հանդիպեցայ իրեն, քանի մը օր վերջն էր Յունիս 6ին, պատմական անկիւնադարձ մը, որ անկասկած, վճռական դեր կատարեց նաեւ իր ճակատագրին մէջ :

Կիկերոնի ամբողջ գործունէութեան փոխարէն, ընդամէնը 300 հազար ոսկիի գումար մը յանձնած էի իրեն :

Մարտի վերջաւորութեան, Գորնէլին դիտէր արդէն թէ գոյութիւն ունէր «Կիկերոն» ձեռնարկ մը: Անխուսափելի էր այդ :

Իսթանպուլ էի, երբ Անգարա հասաւ Պերլինի սուրհանդակը: Իմ բացակայութեանս միջոցին այնտեղ չէր նաեւ փոքրիկ անիւը: Գորնէլին բացեր էր հետեւաբար հեռագիրը: Մինչեւ այդ օրը առանձին պահարանի մէջ եւ անձնապէս ինծի ուղղուած կ'ըլլար Կիկերոնի հարցին շուրջ ամէն գրութիւն: Այս անգամ զանց առած էին սակայն : Մէկ անգամ միայն մոռցեր էին արտաքին Նախարարութեան մէջ կատարել այդ զգուշական միջոցը, եւ համբաւաւոր «դիպուածը» ուզեր էր որ առաջին անգամ ըլլալով Գորնէլիի ձեռքն իյնայ Պերլինի թղթածրարը :

Անգարա վերադարձիս, Գորնէլի յանձնեց ինծի բացուած նամակները: Յանցաւոր չէր, որովհետեւ մասնաւոր կերպով չէր հրահանգած իրեն չբանալ Պերլինէն եկած լուրերը :

Եւ սակայն, հաճոյք չպատճառեց ինծի այս պարագան: Եւ աւելի սաստկացաւ մտահոգութիւնըս, երբ Գորնէլի հարցուց .

— Բայց ո՞վ է Կիկերոնը :

Զիմանալ ձեւացուցի: Բայց ան կրկնեց իր հարցումը: Տեսայ որ ստիպուած էի պատասխանելու :

— Օրիորդ Գորնէլի, կան գործեր, որոնցմով պէտք է առանձին զբաղիմ, եւ անոնցմէ մին է Կիկերոնի խնդիրը: Կը խնդրեմ, հարցում մի ուղղէք ինծի, որովհետեւ ստիպուած պիտի ըլլամ չպատասխանելու :

— Սարսափելի մարդ էք դուք, ըսաւ ան, ե՞րբ պիտի վերջապէս, վստահութիւն ունենաք վրաս :

— Երբեք, պատասխանեցի. բայց խնդացի միանգամայն. որպէսզի չվիրաւորուի :

(Շար.)

վստահութիւն կրնանք ունենալ եւ որոնք ի հարկին պիտի ուզեն կռուիլ»: Գերմանական բանակի մը կազմութիւնը, Պ. Մարշըլի կարծիքով, գրգռիչ հանգամանք չի կրնար ունենալ Ռուսիոյ համար: Խորհրդային քարոզութիւնը ջանաց այդ ձեւով ներկայացնել Գերմանիոյ վերազինումը, «որպէս զի մեզ ահաբեկէ եւ անշարժութեան մատնէ»:

Պ. Մարշըլ աւելցուց նաեւ թէ առ այժմ ամերիկեան վեց զօրաբաժիններ կը բաւեն Եւրոպայի համար, մանաւանդ որ «եթէ Տէրը կամենայ», մօտաւոր ապագայի մը մէջ պատերազմի մը կարելիութիւնը չի տեսներ: «Այժմու լարուած վիճակը կրնայ այսպէս տասը տարի ալ շարունակուիլ, առանց իրական պատերազմի մը»:

✗ Սպարապետ զօր. Այզընհաուըր մէկ շաբաթէն Փարիզ պիտի վերադառնայ, հաստատուելու համար իր բանակատեղիին մէջ: Իր սպայակոյտի պետը, զօր. Կրիւնթըր, որ արդէն Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց օրագրողներուն, թէ ընդհ. բանակատեղին, մէկ ամիսէն ի վիճակի պիտի ըլլայ վարելու բանակի մը գործողութիւնները Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար: Բանակատեղին պիտի հաստատուի Վերսայլի շրջակաները: Սպայակոյտը պիտի բաղկանայ 200 սպաներէ: Գործնական աշխատանքները պիտի սկսին զօր. Այզընհաուըրի գալէն վերջ:

7000 ոստիկաններ արգիլեցին Եշ. օրուան ցոյցը

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ՝ հինգշաբթի օր աւելի քան երկու հազար նախկին կալանաւորներ եւ աքսորականներ հաւաքուած էին Օփերայի հրապարակը, բողոքելու համար Գերմանիոյ վերազինման դէմ:

Ցոյցը արգիլուած ըլլալով, մօտ եօթը հազար ոստիկաններ կանուխէն դիրք բռնած էին բոլոր կարեւոր կէտերուն վրայ: Քանի մը ոստիկաններ վիրաւորուեցան, վասն զի ցուցարարները սալայատակի քարեր եւ ուրիշ իրեր նետած էին: Ոստիկաններն ալ իրենց բիրերը կը գործածէին: Երեք ժամուան ընթացքին ձերբակալուեցան 550 ցուցարարներ, որոնք մեծ մասով արձակուեցան գիշերը, կանոնական ստուգումներէ վերջ:

Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Նացիներ չենք ուզեր Փարիզի մէջ: Պէտք չէ վերազինել Գերմանիան.— Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը ատեն մը համբերելէ վերջ, ուժգնօրէն միջամտեց, եւ ցուցարարները ցիրուեցան եղան կողմնակի փողոցներուն մէջ, թշնամական կանչեր արձակելով: Օփերայի հրապարակէն քըշուելէ վերջ, զանազան խումբեր կը շարունակէին երգել եւ աղաղակել փողոցներուն մէջ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԺԻՒԼ ՄՈՔ ԴԱՒԱՃԱՆ?

«Խաղաղութեան Խորհուրդ»ը ընդհ. դատախազին դիմելով, պահանջեց Գերագոյն ատեանին առջեւ դատել վարչապետը, Պ. Փլեվէն եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Ժիւլ Մոք, իբրեւ դաւաճան:

Իրենց ամբաստանագրին համաձայն, երկու նախարարները «ներքին ապահովութեան դէմ գործած են, հաւանելով Գերմանիոյ վերազինման, քանի որ Ֆրանսան տակաւին պատերազմական վիճակի մէջ է այդ երկրին հետ»:

Ընդհ. դատախազը ի պատասխան հարցումի մը յայտարարեց թէ դատը օրինական հիմք չունի: Նախարար մը Գերագոյն ատեանին առջեւ դատելու համար, անհրաժեշտ է Ազգ. Ժողովին որոշումը:

Ամբաստանողները պրպտելով պատժական օրինագիրքը, կը փորձեն ապացուցանել թէ երկու նախարարները «յանցաւոր են, վասնզի ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ հաղորդած են օտար պետութեան մը եւ արտաքին ապահովութեան դէմ գործած են, յարաբերութիւն հաստատելով օտար պետութեան մը գործակալներուն հետ»:

Ամբաստանողներէն երեքը նախկին նախարարներ են, Իվ Ֆարժ, Էմմանուէլ տ'Աստիէ եւ Թեյեօն (համայնավար կամ ուղեկից), մէկը՝ աբբայ Պուլիէ, որ բանադրուեցաւ անցեալ տարի, մէկը՝ կին եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան դեսպաններու եւ նաւային ու օդանաւային կցորդներու խորհրդաժողովը բացուեցաւ Պոլսոյ ամերիկեան հիւպատոսարանին մէջ: Ժողովը խստօրէն դռնփակ է: Պահակներ կը կենան շէնքին դուրսի եւ ժողովասրահի դռներուն առջեւ: Թուրք ոստիկանութիւնը խիստ հսկողութիւն հաստատած է այս առթիւ Թուրքիա մուտքի կէտերուն վրայ: Խորհրդաժողովը ունի գերազանցապէս զինուորական հանգամանք եւ քաղաքական ու տնտեսական հարցերը կուգան երկրորդական գծի վրայ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր արձանագրուած անդամները: Կրնան ներկայ ըլլալ եւ ժողովին մաս կազմել բոլոր անոնք որ ժողովէն առաջ կամ ընթացքին անդամ կ'արձանագրուին: Կը խնդրուի ընկերներէն աշխատանք թափել այս ուղղութեամբ:

Օրակարգ.— ա) Վարչութեան ընտրութիւն: բ) 1951ի գործունէութեան ծրագիր:

Ժողովը կը գումարուի այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Café Noaillesի ներքնասրահը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՁՕՆ – ԵՐԵԿՈՅԹ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն կը հրաւիրէ իր ընկերները եւ համակիրները կիրակի, 18 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան Ակումբը, տօնելու համար փետրուար 18ի պատմական տարեդարձը:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի նախաձեռնութեամբ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2—8, Bar Internationalի սրահի մէջ, (230 Chemin de la Madrague, Ville):

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ 1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին, ժամը ճիշդ 15.30ին, Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Ա. Մաս.— ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՈՒՆՔ, Ողբերգութիւն 4 արար: Հեղ. Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան (Ե. դարու տարազներով):

Բ. Մաս.— LES BONS GARÇONS Saynète en I acte de V. BERTHOU:

Գ. Մաս.— ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ, զաւեշտ 1 արար:

26 rue Troyon, Pont de Sèvres:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՃՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

GEORGE Vի ՍՐԱՀԸ, AVE. GEORGE V.

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ:

Նախագահութեամբ ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Ի նպաստ Միութեան դպրոցներուն

Շաբաթ, 17 Փետրուար, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ:

ՊԱՐ, ԽՆՁՈՅՔ, ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ:

Attractions: Երկու **Orchestres, Cotillons**

Ձեր սեղանները ապահովեցէք **TRI. 39–09**

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Աննա Գույումճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Գույումճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յ. Գույումճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Գույումճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովակիմեան եւ զաւակները (Լա Սիոթա), Տէր եւ Տիկ. Մ. Գույումճեան (Ամերիկա), Պ. Գ. Գույումճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կ. Գույումճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գ. Մովսէսեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Հ. Պաղտասարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Գույումճեան եւ Կիւլէսէրեան գերդաստանը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, աներ հօր եւ հօրեղբօր Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆի մահուան առթիւ, որ կնքեց իր մահկանացուն 81 տարեկան հասակին, 7 Փետրուար, 1951, իր բնակարանին մէջ, Մարսէյլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկին Xի, Տիկին Սարիմեանի, Տիկին Աբրահամեանի, Տիկին Փափազեանի, Պ. Պ. Ազգին Սապոնճեանի, Յակոբ Սապոնճեանի, Հրաչեանի, Պզտիկեանի, Մարգարեանի, Յովակիմի, Դաւիթեանի, Պետրոսեանի, Սուրէն Աճեանի, Մուրատեանի եւ Թորոսեանի ինչպէս նաեւ այն ընկերուհիներուն, որոնք իրենց նուէրներով նպաստեցին սոյն հանդէսին յաջողութեան:

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը մեծ պողոտայի վրայ: Ունի եօթը սենեակ, 15 մեթր ճակատ, 343 քառակուսի մեթր հող: Պարտէզով: Դիմել Պ. Եղեկիէլեանի, 20 Ave. Pasteur, Իսի լէ Մուլինօ, ամէն օր ժամը վեցէն վերջ: Մեթրօ Mairie d'Issy:

ՇՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ.Յ.Դ. ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ միացեալ նիստը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Մարմիններու բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւններու շարք մը: Առաջինը՝ այս շաբաթ, ժամը 21ին, Stade Militaireի դիմացի սրճարանը: Նիւթ՝ «Ազատութեան ոգին եւ Վարդանանցը»: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու ընկերուհիները եւ համակիրները: Դասախօսութենէն վերջ հաճելի ժամանց եւ պար:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի կ'առնուին:

Ֆ. ԿԱՊ ԽԱՉԻ Պանեջօ Քաշանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 3ին ընկերուհի Հաքիմեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյլի դպրոցի սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջը ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ. Ուս. Միութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ Միութեան վաւերացման համար պէտք եղած պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարուած են ոստիկանութեան մօտ: Պիտի տեղեկացնեն անմիջապէս որ պատասխան ստանան:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue de Maubeuge (մեթրօ՝ Քատէ կամ Փէլըթիէ): Զեկոյց՝ Պ. Գրիգոր Թէլլալեանի: Նիւթ՝ Երազներու գիտութիւնը:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումը՝ այս կիրակի C. O. 15ի դէմ, հակառակորդի դաշտին վրայ, Փարիզ մեթրօ Պիրաքէմի մօտ Stade C. O. 15:

Պահեստին ժամը 14ին, Ա. ժամը 15.30ին: Ժամադրավայր դաշտը, Stade C. O. 15:

Ծախու խանութ

Լիոնի մէջ առեւտուրի պայմանագրով մը (Bail) երկու սենեակ, խոհանոցով խանութ մը ծախու է, մեկնումի պատճառով: Շատ յարմար գին: Գրել Mr. K. Manoukian, 126 rue Duguesclin, Լիոն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur-Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63

Dimanche 18 Févrire 1951 Կիրակի 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6386–Նոր շրջան թիւ 1797

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԺԱԿԸ ՅՈՐԴԱԾ ԷՐ

Տասն անգամ երեսուն տարի ալ անցնի, պատմութիւնը պիտի յիշեցնէ, երկաթեայ տառերով.

— 1921 Փետր. 18ին ամբողջ ժողովուրդ մը ապստամբեցաւ ափ մը անմիտ եւ անբարոյ իշխանաւորներու եղբայրադաւ բռնակալութեան դէմ : Ապստամբեցաւ եւ տապալեց անոնց գարշելի լուծը, որ հիմնուած էր օտար սուիններու վրայ :

Ինչ սխալներ ալ գործուած ըլլան այդ համաժողովրդական պոռթկումի ընթացքին, չեն կրնար նսեմացնել անոր իմաստը եւ արժէքը :

Երեսուն տարիէ ի վեր կը գրուի ու կը խօսուի այդ մասին: Միայն թերթերու մէջ հրատարակուած նկարագրութիւնները, լուսաբանութիւնները, յուշերը եւ քննական տեսութիւնները ամբողջ գրադարան մը կրնան կազմել :

Գոյնզգոյն դասալիքներ եւ ուրացողներ ի զուր կը փորձեն Դաշնակցութեան ճիտին փաթթել այդ ըմբոստութիւնը, իբրեւ հասարակ արկածախնդրութիւն մը :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ապստամբութեան կը մասնակցէին ժողովուրդին բոլոր դասերն ու հոսանքները:

Յաջողութեան եւ փառքի օրերուն, ամէնէն համեստ խմբակցութիւնն ալ չէր հանդուրժեր որ Դաշնակցութեան վերագրուի ձեռնարկին ամբողջ պատիւը :

Պրպտեցէք թերթերու հաւաքածոները, կարդալու համար իւրաքանչիւր կուսակցութեան կոչերն ու յայտարարութիւնները :

Ռամկավարները յաճախ պարծանքով կը յիշեցնէին իրենց գինեալ մասնակցութիւնը, մէկ-երկու վաշտով :

Այն ատեն բոլորն ալ միեւնոյն ձեւով կը պատմէին կատարուած բռնութիւնները, հարստահարութիւնները, զանգուածային ձերբակալութիւններն ու աքսորները :

Իրազեկները, ականատես վկաներն ու զոհերը միայն Դաշնակցականներ չէին:

Առաջին տարիներուն, յաճախ շատ աւելի քստմնելի մանրամասնութիւններ հրատարակուեցան ոչ - Դաշնակցական մամուլին մէջ :

Եթէ միեւնոյն մարդիկը այսօր ուրիշ լեզու կը գործածեն, իրենց նոր «դիրքաւորումը» արդարացնելու համար, պարզապէս մոքի ծիւրում եւ նկարագրի անկում կը մատնեն, եւ ուրիշ ոչինչ :

Եկուորներուն սարքած ահուսարսափը այնքան բարբարոսական էր որ, բոլշեւիկները իրենք անգամ չկրցան պարտկել :

Ահաւասիկ վկայութիւնը ականաւոր դէմքի մը, որուն գիրքը — ռուսերէն — տպուած է Մոսկուայի մէջ, պետական Հրատարակչականի կողմէ.

— « Ցեղկոմը (Յեղափոխական Կոմիտէ, ինչպէս կը կոչուէր նորեկ իշխանութիւնը) ձեռնարկեց անխնայ եւ վնռական բռնագրաւումներու, առանց հաշուի առնելու գիւղացիութեան ընդհանուր վիճակը եւ անոր հոգեբանական կացութիւնը.

Անկարգօրէն կը գրաւէին եւ կը պետականացնէին ամէն բան,— զինուորական հագուստներ, արհեստանոցներու գործիքներ, մասնաւոր եւ ամէն կարգի բրինձի աղօրիքներ, բոլոր ջաղացքներն անխտիր, սափրիչի գործիքներ, մեղուի փեթակներ, ներմակեղէն, հագուստ, քաղաքացիներու տան կարասիներ:

ԲՆԱԿԱՆ Է ՈՐ ԱՅՍ ԲՈՆԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐՆ ԵՂԱՆ ԵՐԿՐԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ». (Բ. Բորեան, «Հայաստան», Միջազգային դիւանագիտութիւնը և Խ. Միութիւնը):

Տակաւին յիշէ՞նք Դաշնակցութեան ոխերիմ հակառակորդներուն կուռքը, ողբացեալ Յովհ. Քաջազնունին .

— « ... Բռնագրաւում էին ամէն բան, սկսած տնից, կառքից, գրաստից, վառելիքից եւ վերջապէս երաժշտական գործիքով, լուացքի սապոնով, թել - ասեղով: ժողովուրդը յանկարծակիի էր բերուել, շշմել, ահաբեկուել ... Այլեւս ոչ ոք տէր չէր ոչ իր ունեցածի, ոչ իր աշխատանքի»:

Դեռ ուրիշ Թրքավարի բարբարոսութիւններ :

Բաժակը յորդած էր: Եւ Լենին հարկադրուեցաւ Երեւան ղրկել լիազոր մը եւ մասնաւոր նամակ մը, ուր կը պատուիրէր իրագործել «1917–21 տարիներու փորձին ոչ թէ տառը, այլ ոգին, իմաստը, դասերը »:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՔԷՐՓԻՃ» ԵՒ «ՄՆԱՑՈՐԴԱՑ »

Ամէն անգամ որ խօսք բացուի ողբացեալ Ց. Օշականի մասին, մեքենաբար միտքս կ'իյնայ «քէրփիճ»ի պատմութիւն մը :

Այսպէս, նաեւ, իր մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ, (17 Փետր.):

1923ի չեմ յիշեր ո՛ր ամսուն իրար գտանք Սոֆիայի մէջ:

— Ի՞նչ կը բանիս Ֆիլիպէի մէջ:

= Ջէթ եւ ուրիշ նպարեղէններ կը ծախեմ : Իսկ դո՞ւն:

— Թուղթ կը մրոտեմ :

= Եկուր չահաբեր գործի մը ձեռնարկենք :

— Ես գործի մարդ չեմ եղած եւ չեմ կրնար ըլլալ: Առաջին վճիռը հայրս արձակած է:

= Ես կը սորվեցնեմ քեզի: Դժուար չէ: Կը բաւէ որ նազ չընես, այս կամ այն աշխատանքը կատարելու համար :

Եւ առաջարկեց ... «քէրփիճ» շինել մօտակայ արուարձանի մը մէջ:

— Շուկան բանուկ է. մեծ դրամագլուխ չի պահանջեր: Տասը հազար լեվա դուն կը ճարես, նոյնքան ալ ես եւ ուրիշ մը, եւ անմիջապէս գործի կը ձեռնարկենք :

Գաղափար մը տալու համար , «քէրփիճ»ի (աղիւս) արհեստանոց մըն ալ առաջնորդեց , գործնական դիտելիքներ հաղորդելով :

Տեսնելով որ սիրտս տաք չէ , վերադարձաւ Ֆիլիպէ :

Ես Փարիզ եկայ , ինք ալ ատեն մը զանազան գործեր փորձելէ վերջ, գացած էր Կիպրոս , իբրեւ ուսուցիչ Մելքոնեան հաստատութեան: (Յետոյ Երուսաղէմ, նոյն պաշտօնով):

Որքա՜ն ուրախացայ որ ջուրն ինկած էր «քէրփիճ»ի ծրագիրը :

Ո՞վ գիտէ ո՛ւր կեցած պիտի ըլլար Օշական , եթէ խրէր այդ գործին մէջ :

Մինչդեռ, մշակոյթի մէկ վառարանէն միւսն անցնելով, ոչ միայն իր տարրին մէջ մնաց, այլեւ ճոխացաւ ու արտադրեց: Նոր, անկոխ գետիններ բացուեցան իր առջեւ , Մատենադարաններու պրպտումով :

Եթէ չեմ սխալիր, այդ միջոցին էր որ, ուրիշ բազմազան արտադրութեանց հետ , յղացաւ «Մնացորդաց»ը: (Տասը հատոր: Միայն երեքը տպուած, մօտ 4000 էջ):

Միայն այս հոյակապ ստեղծագործութիւնը բաւական էր, ասորական — այսինքն տեւական — աղիւսի մը վրայ արձանագրելու համար իր փառքը :

ՎԱՀԷ

«ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ» ԿՐՕՆՔԻ ԴԷՄ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը , « Փրավտա», կը գրէ թէ Կեդր. կոմիտէն եզրակացուցած է, որ Մոսկուայի եւ շրջանակներուն մէջ, ժողովրդական կրթութեան ծրագիրը զուրկ է «գիտական յարձակողական անաստուածութենէն»: Կեդր. Կոմիտէի տեսակէտով, պէտք է բարեփոխել հրապարակային ժողովներու յայտագիրները: Որովհետեւ, «բնական գիտութեանց նուիրուած հրապարակային ժողովներր հազուադէպ են, յարձակունակ չեն, տկարօրէն կը դատապարտեն նախապաշարումները, չեն դատապարտեր կրօնական գաղափարին յետադիմական էութիւնը եւ շօշափելի օրինակներով ցոյց չեն տար այն վնասները, զորս կրօնական մնացորդները կը պատճառեն համայնավար ընկերութեան կառուցման: Կուսակցութեան բազմաթիւ կազմակերպութիւնները կը մոռնան, որ կրօնական նախապաշարումները անցեալէն կուգան եւ առանց գիտական յարձակողական անաստուածային քարոզչութեան չեն կրնար քանդուիլ»:

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՋՐՈՑ ՄԸ կ'արձանագրեն տեղական թերթերը: Արտէշի շրջանին մէջ բերնէ բերան կը պատմուի թէ ազատագրութեան առաջին օրերուն, սպանիացի արձակազէններ 80 — 100 կամ 215 գործակիցներ գնդակահարելով, լեցուցած են 50 մեթր խորութեամբ հանքահորի մը մէջ, (Օպնայէն 7 քիլոմեթր հեռու, Ֆոն) : Ջրհորուն մէջ կը գտնուին եղեր Մարսէյլէն եւ ուրիշ քաղաքներէ փոխադրուած մարդիկ, մայրապետներ, առեւտրականներ, հին եւ նոր հարուստներ

Առ այժմ անխուսափելի չէ պատերազմը, կ'ըսէ Ստալին

ԲԱՑ ԽՍՏՕՐԷՆ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը , Փրավտա, հինգ հարցումներ ուղղած ըլլալով Ստալինի, ստացած է հետեւեալ պատասխանները.

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Պ. Էթլիի այն յայտարարութեանց մասին, թէ Խ. Միութիւնը զօրացրուումի չէ ենթարկած իր զինեալ ուժերը եւ տակաւին զէնքի տակ կը պահէ զանոնք:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Պ. Էթլի կը զրպարտէ Խ. Միութիւնը , իրենց սպառազինումները արդարացնելու համար:

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Ի՞նչ կը մտածէք Քորէայի մէջ ամերիկեան միջամտութեան մասին: Ինչո՞վ պիտի վերջանայ այդ :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Եթէ ամերիկեան կառավարութիւնը մերժէ Չինաստանի առաջարկները՝ վէճը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար, կռիւը պիտի վերջանայ միջամտողներու պարտութեամբ:

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Ինչո՞ւ համար Քորէայի մէջ ամերիկեան միջամտութիւնը ձախողանքով պիտի վերջանայ: Միթէ՞ ամերիկացի սպաներն ու զինուորները, իրենց հակառակորդներէն նուազ արժէքաւոր են :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. — Քորէան պաշտպանողներն ու անոնց չինացի կամաւոր ընկերները կը կռուին գաղափարի մը համար եւ անոր մէջ անսահման ուժ կը գտնեն :

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Ի՞նչ կը խորհիք ՄԱԿի որոշման մասին, որ իբրեւ նախայարձակ կը դատապարտէ ժողովրդական Չինաստանը :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Ամօթալի որոշում մը կը նկատեմ զայն :

ՀԱՐՑՈՒՄ .— Անխուսափելի կը գտնէ՞ք համաշխարհային նոր պատերազմ մը :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ .— Ոչ, գոնէ ներկայ պայմաններու մէջ: Կարելի է խուսափիլ համաշխարհային պատերազմէ մը, պայմանով որ ամբողջ աշխարհի ժողովուրդները իրենց ձեռքերուն մէջ առնեն խաղաղութեան դատը եւ պաշտպանեն մինչեւ վերջը: Խ. Միութիւնը որոշած է չլքել խաղաղութեան դատը: Եթէ ՄԱԿը յամառի իր ընթացքին մէջ, պիտի վարկաբեկէ իր բարոյական հեղինակութիւնը եւ այդպէսով, ինքզինքը կազմալուծման պիտի ենթարկէ :

X Անգլիոյ վարչապետին ուղղուած պատասխանին մէջ, Ստալին կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը զօրացրուում կատարեց պատերազմէն վերջը, երեք շրջաններով: Առաջինը եւ երկրորդը՝ 1945ին, երրորդը՝ 1946 Մայիսէն Սեպտեմբեր: Յետոյ կ'աւելցնէ զայն, թէ «եթէ վարչապետ Էթլի ձեռնհաս ըլլար ելմտական եւ տնտեսական գիտութեան մէջ» եւն.: Պատասխանին այս մասը ամէնէն երկարն է եւ ամէնէն կոպիտը, եւ կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Անգլիոյ վարչապետը նոր աշխարհամարտ մը կը պատրաստէ :

X Արեւմտեան երկիրներու մէջ դիտել կու տան թէ Ստալին նոր բան մը չըսեր, եւ պարզապէս կը կրկնէ Ազգաժողովի խորհրդային պատուիրակներուն քարոզչական փաստարկութիւնները:

Փարիզի կառավարական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ստալին կ'ուզէ խօսիլ արեւմտեան պետութեանց հետ: Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր տպաւորութիւնը այնքան ալ նպաստաւոր չէ :

Եւրոպան կրկնապատիկ ուժ պիտի ունենայ 1952ին

Պ. Մարշըլէն վերջ, արտաքին նախարար Պ. Էչիսընն ալ յայտարարութիւններ ըրաւ ամերիկեան խորհրդարանի արտաքին եւ զինուորական յանձնախումբերուն առջեւ, միջազգային կացութեան մասին:

— « Մեր եւրոպական դաշնակիցները պիտի կրկնապատկեն իրենց մարտական ուժերը յառաջիկայ տարուան ընթացքին», ըսաւ, առանց սակայն թիւեր տալու, ինչ որ ըրած էր Պ. Մարշըլ, նախագահ Թրումընի հաւանութեամբ: Անհրաժեշտ գտաւ սակայն, որ Մ. Նահանգները օգտագործեն ժամանակը, որպէսզի դաշնակիցներու գործակցութեամբ ստեղծեն «հաւասարակշռուած հաւաքական ուժեր», յարձակում մը կանխելու համար եւ ասիկա, շնորհիւ այն հանգամանքին, որ Մ. Նահանգները, Խ. Միութենէն շատ առաջ անցած են հիւլէական զէնքերու պատրաստութեան մէջ: «Անշուշտ, ամերիկեան այս յառաջընթաց ա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

եւն.: Նահանգապետը վերջերս պրպտումներ կատարել տուեր է յանձնաժողովի մը միջոցաւ, առանց արդիւնքի մը յանգելու: Մասնագէտներ դիտել կու տան թէ ահագին ծախքերու կը կարօտի նոր խուզարկութիւն մը :

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԹԻՒ ՄԷԿ ՀԵՐՈՍԸ

(ՃԱՌ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ)

Կա՞յ բան մը որ ըսուած չըլլայ Վարդանանց պատերազմի մասին: Ականատես Եղիշէէն մինչեւ մեր օրերը, կա՞յ պատմիչ, բանասէր, հայ գրող ու բանաստեղծ, նկարիչ եւ երաժիշտ, որ երգած չըլլայ Աւարայրի Դիւցազնին փառքը :

Ամէն Հայ, երբ ալ ապրած ըլլայ, ուր ալ ապրած ըլլայ, 1500 տարիներէ ի վեր, Աւարայրի դաշտին մէջ հաւաքուած, ու աշխարհի բոլոր ճամբաներէն անցնող, ամէն Հայ, արտասանած է Վարդանի անունը երկիւղածութեամբ եւ հպարտութեամբ, յուսադրուած անով, տառապած ու կռուած անոր խտէալով :

Բացի վատերէն, ուխտադրուժներէն, այսօր, բացի վատերէն, ուխտադրուժներէն, Վասակներէն, 1500 տարի առաջ :

Ամենայն Հայոց հայրապետը՝ Գէորգ Զ., մեր հոգեկան Թագաւորութեան գահէն, — հոն ուր բազմած է նաեւ Վարդանի մեծ հայրը, Ս. Սահակ Պարթեւ, — կը հրաւիրէ իր բոլոր զաւակները միասնաբար, ազգովին տօնել, մեծ հերոսին 1500րդ տարեդարձը: Գեղեցիկ է, յուզիչ՝ ծերունազարդ հայրապետին կոնդակը, հայրենասիրութեամբ գեղուն: Կը խօսի իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայու սրտին: Վարդանանցը կ'ըմբռնենք նոյն ձեւով ամէնքս ալ, կը զգանք նոյն ձեւով :

Ո՞ւր է բացատրութիւնը այս գեղեցիկ հոգեկան համերաշխութեան: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ սովետահայ գրողը (Դ. Դեմիրճեան), Սփիւռքի երգահանը (եղերաբախտ Գ. Ալէմշահ), հայ մտաւորականութիւնը, հոս թէ հոն, հայ բանուորը, գտնուի իր հայրենիքի մէկ գործարանին մէջ թէ աշխատի Մարսէյլի քարափին վրայ, հայ պատանին, յաճախէ Երեւանի պետական վարժարանը թէ Պէյրութի, Վենետիկի կամ Փարիզի մէկ դպրոցը, Վարդանը կ'ըմբռնեն նոյն ձեւով, ու կը տածեն նոյն սրտայոյզ զգացումը անոր հանդէպ:

Ո՞ւ՞ր է բացատրութիւնը այս անմահութեան...:

Եւ դարձեալ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ, մարդոց մէջ, որոնք շարունակ կը փոխեն իրենց մտածելու եւ զգալու կերպերը, հաւաքականութեան մը մէջ, որ միշտ նորութիւն կը փնտռէ, որ միշտ կուռք կը փոխէ ամէն սերունդի, ըլլայ այդ բնական, յեղաշրջական ուղիներով, ըլլայ աւելի յախուռն, ներքին թէ արտաքին ազդակներու ճնշումին տակ, ի՞նչպէս կ'ըլլար որ, ժողովուրդի մը մէջ,— եւ Աստուած միայն գիտէ թէ ինչ աններեւակայելի վերիվայրումներու ենթարկուած է անոր կեանքը, — ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ, կ'ըսեմ, անոր 1500ամեայ մէկ հերոսը կը դիմանայ այդ բոլորին, կը մնայ անխախտ իր պատուանդանին վրայ, նոյն փառքով, նոյն մեծութեամբ :

Ո՞ւր է բացատրութիւնը այս անմահութեան :

Մեծ մեծ մարդեր եկեր ու անցեր են Հայոց պատմութեան փառապանծ ճամբաներէն: Մեր պատմութիւնը լեցուն է դիւցազներով, Սուրբերով, բացառիկ դէմքերով: Մեծ զօրավարներ ասպատակեր են այդ հողերուն վրայէն: Մեծ թագաւորներ, Տիգրան, Արտաշէս, Տրդատ, թէ իրենց անձնական արժանիքներով եւ թէ իրենց արարքներով, հայրենիքին մատուցած են աւելի շօշափելի ծառայութիւններ, յաղթանակէ յաղթանակ առաջնորդած իրենց ժողովուրդը, փառաւոր նուաճումներ կատարած օրուան հզօրներուն դէմ, աշխարհներ են գրաւած, ուրիշներ ծաղկեցուցած երկիրը, պերճ ոստաններ կառուցած :

Բոլորն ալ եկեր ու անցեր են, մէյ մէկ արձանագրութիւն ձգած այդ պատմութեան մեծածաւալ գրքին մէջ:

Վարդանը,— քաջ զօրավար,— բայց պատմական մէկ հատ ճակատամարտի է մասնակցած, Աւարայրի ճակատամարտին, եւ զայն կորսնցուցած, ինքն ալ հոն նահատակուելով :

Այսուհանդերձ, Վարդանը կը մնայ Հայոց պատմութեան Թիւ Մէկ Հերոսը...:

Ինչո՞ւ: Արդեօք գերագնահատուած չէ՞ Աւարայրի դիւցազնը :

Կրօնական իշխանութիւնը, որ ամենազօր էր եւ այդպէս ալ մնաց դարեր, աղնուապետութիւնը՝ որուն ներկայացուցիչն էր Վարդան Մամիկոնեան, չե՞ն պարտադրած արդեօք այդ անունը մեզի վարպետօրէն: Եկեղեցին իր սուրբերուն կարգին դասելով զայն, աղնուապետութիւնը՝ ուռեցնելով, մեծցնելով այդ անունը, չե՞ն ստեղծած միթիք մը անոր շուրջ ու մեզի պարտադրած կուռք մը ...

... Ո՞վ է տեսեր որ անուն մը, որմէ ալ պարտադրուած ըլլայ, դիմանայ ոչ թէ 1500 տարի, ոչ թէ 500 տարի, ո՞վ է տեսեր որ անուն մը դիմանայ նոյնիսկ 100 տարի, եթէ կեղծ է անոր փառքը: Ո՞ր կուռքն է դիմացեր մարդոց հոգիներուն մէջ, ո՞ր կուռքն է դիմացեր ժամանակի աւերներուն, եթէ կաւէ շինուած է ան:

Արդ, Վարդանը կը դիմանայ, աւելի ամուր քան կրանիթեայ պանդուած մը, աւելի դիմացկուն քան ադամանդեայ ժայռ մը, եւ անոր նման միշտ ճառագայթարձակ ու շողշողուն:

Ուրեմն կան ուրիշ պատճառներ, զորս պարտինք փնտռել :

... Հայ ժողովուրդն է ընտրած իր ազգային Հերոսը եւ ան գիտէ թէ ինչու այդպէս ըրած է :

Ինչ լա՛ւ ես ըրեր ընտրութիւնդ, ժողովուրդ Հայոց :

Ուրիշներ թող կշռեն ու չափեն, թեր ու դէմ անվերջ վիճաբանին, դուն, մէկ անգամէն, քու բնազդովդ, քու սրտովդ կը գտնես ուղիղը: Որովհետեւ դուն կը տեսնես մարմիններէն ու արարքներէն ալ անդին, հոգիովդ կը տեսնես, եւ հոգիներուն մէջ կը նայիս: Չես սխալիր դուն : Չես սխալած դուն Վարդանին համար: Չէ սխալած ժողովուրդը որ եւ է տեղ: Տեսէք Ֆրանսան:

Ո՞րն է Ֆրանսայի ազգային հերոսը ...:

Մեզմէ շատ աւելի նոր ազգ, գիտենք սակայն թէ ինչ հանճարներ է տուած մարդկային գործունէութեան բոլոր մարզերուն մէջ.— մեծափառ թագաւորներ, աշխարհահռչակ զինուորականներ, մեծ կղերականներ, դիւանագէտներ, գիտուններ ու առաքելատիպ գործիչներ, որոնք շինած են մեծ Ֆրանսան, օժտած զայն հոգեկան ու մտային զմայլելի գանձերով: Այդ շքեղ, աննման փաղանգին մէջ, ֆրանսական ժողովուրդը, իր հայրենիքին սէրը խորհրդանշելու համար ընտրած է անուս գիւղացի աղջիկ մը, Օրլէանի կոյսը, Ժան տ'Արքը:

Օր չունին մեծերը, տօն չունին Հենրիկոսներն ու Լուդովիկոսները: Օր չունին մեծափառ Նափոլէոնները, յաղթանակով ապրած, յաղթանակով մեռած: Բայց յատուկ օր ունի ու ամէն տարի կը փառաբանուի Ժան տ'Արքը, ան որ իր թշնամիներուն ձեռքով այրուեցաւ խարոյկին վրայ 1431ին, Ռուանի մէջ:

Ինչպէս ինկաւ Վարդանը 451ին, անկէ 1020 տարի առաջ, Աւարայրի ճակատամարտին:

Ինչո՞ւ այս ընտրութիւնները հոս, կամ մեր մէջ: Որովհետեւ անոնց հայրենասիրութիւնն էր ամէնէն մաքուրը: Ժան տ'Արքի հայրենասիրութիւնն էր ամէնէն անհաշիւը, ամէնէն անխարդախը: Այդ կոյսի սրտին մէջ վառեցաւ ամէնէն սրբազան կրակը եւ ան միայն կրնար խորհրդանշել այդ սիրոյ գեղեցկութիւնը :

Եւ մեր հերոսին, Վարդանին, այդ յիսնամեայ սպերճ մարդուն լանջքին տակ բաբախեց ամէնէն անվեհեր սիրտը : Լուրջ, խորհուած, գիտակից հայրենասիրութիւն է Վարդանինը, կուսական, պարզ, նոյնիսկ անգիտակից՝ Ժան տ'Արքինը: Բայց երկուքն ալ ունին կողմ մը որ մարդկայինէն կ'երթայ մինչեւ աստուածայինը :

Հերոսը, նախ եւ առաջ այդ է, մեզմէ բարձր հոգի մը, գերմարդը: Ցետոյ կայ, ոչ միայն կատարուած արարքը, այլ անկէ աւելի, այդ արարքին հետեւանքը ամբողջ ազգին գալիք կեանքին համար :

Կան որ պատմութիւնը կը կերտեն, կան որ այդ պատմութիւնը կը փրկեն: Ժան տ'Արք միջնադարեան խառնիճաղանճէն կերտեց ֆրանսական ազգը: Հոն իշխաններ կային, հերոսներ կային : Կային հայրենիքներ, բայց չկար բոլորին սիրոյ առարկան, հաւաքական հայրենիքը՝ Ֆրանսան : Վարդան փրկեց մեր պատմութիւնը, զայն դրաւ իր հունին մէջ, անոր տուաւ դիմագիծ եւ խտէալ: Ջեւակերպեց ցեղին պատմական առաքելութիւնը — մինչ ի մահ կռուիլ իր հաւատքին, իր մշակոյթին, իր ազատութեան համար: Պաշտպանել հայրենի հողը, այո, բայց աւելի, հոգեկան ու մտային վաստակը՝ զոր այդ հողին վրայ ապրողները ժառանգեր կամ իրենք իսկ շահեր էին:

Այս է Վարդանը եւ այս է հայ ժողովուրդը դարերէ ի վեր:

Ուրիշ ազգերու հերոսները կրնան կորսնցնել իրենց հմայքը, մոռցուիլ նոյնիսկ, որովհետեւ այդ ազգերը իրագործած են, գլած անցած իրենց տրուած խտէալը: Բայց մեզի համար, ոչ: Մեր պատմութիւնը չէ լրացած տակաւին, Վարդանի տուած խտէալը չէ իրագործուած ամբողջովին: Կայաններ ունեցած ենք, բայց չենք հասած վերջնականին :

Զարմանալի չէ ուրեմն որ Վարդանը կը մնայ տակաւին կենդանի եւ այժմէական: Զարմանալին, զարմանահրաշը՝ հուրն է զոր ան նետած է մեր հոգիներէն ներս: Ի՛նչ անշէջ կրակ է եղեր այդ որ ոչ մէկ մահաբոյր շունչ, ոչ մէկ ոճրագործ ձեռք, ոչ մէկ վտանգ ու սպառնալիք կրցեր են մարել 1500 տարիէ ի վեր: Ի՛նչ անմահական բոց է եղեր ան, եւ հոգիները՝ ինչ կանթեղներ, որ պահեր ու պահպաներ են զայն, իրենց աչքին լոյսին պէս, բոլոր մահաշունչ հովերուն դէմ :

Պահեր ու պահպաներ ենք սրբազան բոցը: Պահպաներ ենք մեր հայրենի հողերուն վրայ: Երբ կարելի չէ եղած այդ, զայն փոխադրեր ենք ուրիշ հողերու վրայ. ձգեր տուն տեղ, պապենական քաղցր կտուրը, փրկելու համար ամէնէն առաջ այդ կրակը :

Պահեր ու պահպաներ ենք զայն, անմատոյց լեռներուն վրայ, ժայռերուն մէջ, գրեր անոր խօսքերը ժայռերուն վրայ, մեր եղունգներովը գրեր, որ մի գուցէ չկորսուի գալոց սերունդներուն համար :

Կրօնաւորն է պահեր, երկաթագիր մատեաններու մէջ, գիւղացին է պահեր իր հոգիին մէջ, բանաստեղծն է պահեր իր երգին մէջ, աշուղն է պահեր իր սազին վրայ, աշուղն է պահեր, աշուղն է երգեր, «Գիր սիրէ՛»— , կը հասկնա՞ք, « Գիր սիրէ՛ ».

Չեմ ելլեր եկեղեցիէն
Չեմ ուրանար հաւատքս —

Աշխարհիկ աշուղն է դարձեր առաքեալ, այդ կայծը ամուր սեղմած իր կուրծքին, արհամարհելով իր գլխուն վերեւ բարձրացած եաթաղանը:

Պաշտպաներ ենք զայն ամէն տեղ, Աւարայրէն սկսած: Պաշտպաներ ենք Էջմիածնի մէջ, Վասպուրականի մէջ, Անիի մէջ, Սիսի ու Հռոմկլայի մէջ: Պաշտպաներ ենք զայն սուրով՝ Սասունի եւ Զէյթունի մէջ, պաշտպաներ գրիչով՝ Պոլսոյ, Թիֆլիսի, Վենետիկի մէջ:

Պաշտպաներ ենք զայն անապատին մէջ, սուրը մեր սրտին :

Պաշտպաներ ենք զայն Սարդարապատի մէջ, սուրը մեր ձեռքին:

Կը շարունակենք զայն պաշտպանել եւ այսօր, Երեւանի մէջ, Պէյրութի մէջ, Փարիզի մէջ, ամէն տեղ ուր կանք, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, աշխարհին դէմ, մենք մեզի դէմ ...:

Եւ ես, այս ժամուն, ես՝ որ ձեզմէ իւրաքանչիւրին նման եմ, մենք որ կը շարունակենք խմել հաւատքի եւ յոյսի նոյն ակէն՝ մեր ժողովուրդի հոգիի աւազանէն, ես՝ որ ձեզմէ իւրաքանչիւրին նման եմ, մենք որ կը շարունակենք ունկնդրել նոյն սրտայոյզ նուագին՝ մեր ժողովուրդի սրտին տրոփիւնին, ես, որ հոս եմ, այս շքեղ պողոտային վրայ կանգնող հայկական այս եկեղեցիին մէջ, ես եւ դուք, կ'ըսենք նոյն բանը, կը շարունակենք պաշտպանել նոյն բանը, Վարդանի մեզի յանձնած հուրը, մեր հոգիներուն մէջ անոր նետած սրբազան հուրը :

Թոյլ տուէք ուրեմն, մեր բոլորին անունով, բարձրագոչ եւ հպարտ — այն արդար հպարտութեամբ որ 1500 տարի խտէալի մը ծառայելու իրաւունքը կուտայ մեզի —, թոյլ տուէք բացագանչել հաւատքով, հպարտութեամբ .

Փա՛ռք այս ժողովուրդին, փառք Վարդանի ժողովուրդին, փառք այս մեծ ժողովուրդին, հոգիով մեծ ժողովուրդին, ամէնէն մեծր — եթէ երբեք մեծութիւնը կը չափուի մարդկային գեղեցկագոյն խտէալին ծառայութեամբ, այսքան հաւատարմօրէն, այսքան հերոսութեամբ, եւ այսքան երկար ժամանակ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Շատերէն մէկը…

Խորշոմներու խիտ հէքեաթը ճակտին ,
Ահա կ'անցնի ան՝ մէկը՝ շատերէն ,
Ուսերուն նետած բաժինն իր բախտին ,
Կ'ըշտապէ հըլու դէպի տունն իրեն ...
Մայթերուն վըրայ հետքը քայլերուն ,
Անդոհով կուլայ երթն իր մոլորուն ...:

« Ինչո՞ւ »ներու բիրտ մրրիկին գերի,
Եղէգի նըման, գլուխն է հակեր ,
Անհուն դառնութեամբ ան կը յամառի
Դեռ իր ճակատը բռնել դէպի վեր ...
Ու հոգիին մէջ, փողոցին աղօտ
Լոյսերուն կ'ըզգայ լոկ գոլը գըթոտ ...:

Կը թուի իրեն թէ կեանքն է անծայր
Պուրակ մը զուարթ, դիւթական ու խոր ,
Շարժում՝ խորշէ խորշ, ու երգ՝ ծառէ ծառ ,
Խինդ ու գոհութեան վայր մը արփաւոր ...
Բայց երբ հասնի հոն, ամէն ինչ յանկարծ ,
Կարծես կը դադրի, վախով յարուրուած ...:

Հայելիի մը մերկ էութեան պէս ,
Ոչինչ ունի ան լոյսէն ցերեկուան ,
Ակնթարթ մ'ըլլար անցեալն ալ կարծես ,
Ո՛չ իսկ յուշի մը նըշոյլը վըրան ...
Քմա՞յք երկնային թէ առեղծուած ,
Զի վաղն աւետող յոյսն է դեռ արծարծ ...:

Քանի մը քայլ ալ ու մօտ է իր տան ...
Վաստակը վըտիտ ջանքերուն ամբողջ,
Կը սարսէ հիմէն մարմինն իր տատան ,
Ու կ'անցնի սեմէն քայլերով դողդոջ ...
Վայր մըն է տարբեր հիմա փողոցէն,
Մայթին վրայ ծաղկած շող մը իր խուցէն ...:

Իրիկններուն հետ այդ խուցը անշուք ,
Անհունութեան մէջ կէտ մ'է վըշտամած,
Բայց ձեռք մը անտես, թափեր է հոն խունկ,
Ու նայուածքներուն աստղեր անձկայրեաց ...
Ու գիշերներու խորհուրդին մէջ լուռ ,
Սիրով կը գեղու այդ բոյնը տըխուր ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Ի՞նչ է Փետրուար 18ը

(30ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ.— Աշխատակից մը առջի օր պարզած էր Փետր. 18ի ժողովրդային ըմբոստութեան իմաստը, 30ամեակի առթիւ:

Ահաւասիկ ամփոփ պատկեր մը եւս, ուրիշ ականատեսի մը վկայութեամբ.—

Հանրապետական կառավարութեան հետ կնքուած համաձայնութեան հիման վրայ, բոլշեւիկները եկան ու տիրացան Հայաստանի իշխանութեան: Նախկին կառավարութեան հեռագրական հրահանգին վրայ ժողովուրդը ոչ մի տեղ դիմադրութիւն չըրաւ: Թէեւ զուսպ, ներքին կասկածով ու անհանգստութեամբ՝ ամէն ոք հանդարտութեամբ ընդունեցաւ եկուորները: Կը սպասէին տեսնել հին Ռուսաստանի ներկայացուցիչները: Կ'երազէին դէթ տարրական ապահովութիւն ու հաց ստանալ Ռուսերէն:

Հայ համայնավարները եկան, եւ ահ ու սարսափը սկսաւ:

Համաձայնագրին եւ ոչ մէկ կէտը չիրագործուեցաւ: Երկրի անկախութիւնը ջնջուեցաւ: Սահմաններու ընդարձակում չեղաւ: Թուրքերը դուրս չեկան Ալեքսանդրապոլէն: Հանրապետութեան շրջանի գործիչները ենթարկուեցան վայրագ հալածանքի,—եւ բանտերը լեցուեցան հազարաւոր մտաւորականներով, գիւղացիներով, բանուորներով եւ առեւտրականներով: Հայկական բանակը լուծուեցաւ, եւ սպայութիւնը, աւելի քան 1500 հոգի, խաբէութեամբ աքսորուեցան Ռուսաստանի ներսերը: Ծայր տուին անվերջ բռնագրաւումներ, թալան, հարստահարութիւն ու սպանութիւններ: Դրուեցան անօրինակ տուրքեր, եւ գիւղերը ղրկուեցան պատժիչ զօրամասեր տուրք չտուող գիւղացիները պատժելու համար: Ամբողջ երկիրը առնուեցաւ Չեկայի հսկողութեան ու սանձարձակ պետութեան տակ: Լրտեսութիւնն ու մատնութիւնը վերածուեցան սիստէմի: Ամէն մէկ համայնավար եւ միեւնոյն ատեն եւ Չեկայի գործակալ էր եւ ի պաշտօնէ պարտաւոր էր հսկել ու մատնել «հակայեղափոխականները»: Վերցուեցան բոլոր ազատութիւնները: Մամուլ, ժողով, խղճի ազատութիւն, արգիլուեցան իբրեւ «բուրժուական նախապաշարումներ»: Եւ, Հայաստանը, առանց չափազանցութեան, վերածուեցաւ բանտի, ուր ամբողջ ազգաբնակութիւնը բանտարկեալ էր եւ խումբ մը եկուոր համայնավարներ բանտապետի պաշտօն կը կատարէին:

Փորձեր եղան այս ահաւոր կացութեան առաջքն առնելու եւ դէթ մասամբ մեղմացնելու համար վարչաձեւը, որպէսզի յուսահատութեան ծայրայեղ աստիճանին հասած ժողովուրդը չնետուի քաղաքացիական պատերազմի գիրկը, բայց այդ փորձերը հանդիպեցան միայն հեգնանքի՝ անսպասելի յաջողութենէն արբեցած իշխանաւորներու կողմէ: Քաղաքացիական պատերա՞զմ.— իրենց փնտռածն ալ ճիշդ այդ էր: Անհրաժեշտ է որ Հայաստանն ալ անցնի քաղաքացիական կռուի բովէն, պէտք է որ Հայաստանի մէջ ալ «բուրժուազի«ի արիւնը հոսի, որպէսզի խորհրդային իշխանութիւնը ամրանայ ու խորանայ: Եւ, իրապէս ամէն օր գումարուող բոլոր միթինկներուն մէջ, «Կոմունիստ» թերթի բոլոր խմբագրականներուն ու յօդուածներուն մէջ միայն մէկ իշխող միտք կ'արտայայտուէր — քաղաքացիական կռուի անհրաժեշտութիւնը: Անվերջ ծաղրի առարկայ կ'ըլլար Հայաստանի անկախութեան գաղափարը, կ'անարգուէին եւ կը սրբապղծուէին ժողովուրդի բոլոր նուիրական հասկացողութիւնները եւ ամենագռեհիկ ձեւով մարտահրաւէր կ'ուղղուէր երկրին:

Եւ արդիւնքը շատ չուշացաւ, ժողովուրդը չդիմացաւ բռնութեան, թալանին ու իր իտէալներու գազանային ոտնահարումին, եւ մէկ մարդու պէս ոտքի ելաւ:

Փետրուար 18ին Հայաստանի մէջ խորտակուեցաւ համայնավարական անարգ լուծը եւ նորէն հաստատուեցաւ ժողովրդական իշխանութիւն: Եւ 42 օր շարունակ հայ ժողովուրդը մղեց հերոսական պայքար իր մարդկային իրաւունքի ու ազատութեան պաշտպանութեան համար եւ տեղի տուաւ միայն դուրսէն եկող ռուսական գերազանց ուժերու ճնշման տակ: Եւ հեռանալով Արարատեան դաշտէն, երկուքուկէս ամիս եւս շարունակեց ինքնապաշտպանութիւնը Լեռնահայաստանի մէջ, որ Դեկտեմբեր 2ի շարժումէն վերջ ալ պահպանած էր իր անկախութիւնը: Կռիւը համազգային էր, համաժողովրդական, այս բառերու ամենալայն առումով:

Բացի կոմունիստներէն եւ սակաւաթիւ Ռուսերէն, քաղաքական բոլոր հոսանքները, բոլոր ժողովուրդները մասնակցեցան կռիւներուն, նոյնիսկ Թաթարները որոնք միշտ վերապահ դիրք բռնած են, իրենց ազգ. խորհուրդի կողմէ ներկայացուցիչներ դրին Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի մէջ: Եզիտները կազմեցին առանձին կամաւորական զօրամաս, ռազմաճակատ ղրկեցին յատուկ կամաւորական զօրամաս եւ ռամկավարները, որոնք Հայաստանի կոմիտէին պայքարի առաջին շարքերու մէջ էին բոլշեւիկներու դէմ: Բոլոր կուսակցութիւնները հաւաքաբար — Դաշնակցական, Սոցիալիստ-Յեղափոխ., Սոցիալիստ-Դեմոկրատ, ռամկավար, ժողովրդական, Հնչակեան, կազմեցին ճակատի օգնութիւն, պրոպականտի եւ պարենաւորման կոմիտէ՝ որուն նպատակն էր ուժ տալ հակաբոլշեւիկեան կռուին: Շատ քիչ անգամ հայ ժողովուրդը այդպիսի միաբանութիւն եւ բուռն թափ էր երեւան բերեր:

Այստեղ տեղը չէ անշուշտ այդ ապստամբութեան պատմութիւնը ընել — անոր մէջ փայլուն եւ ուսանելի էջեր շատ կան — բայց վճռական կերպով պէտք է ըսել որ անոր հեղինակը եղան միայն ու միայն բոլշեւիկները: Եթէ անոնք գոնէ նուազագոյն ձեւով յարգէին իրենց ստորագրած պայմանները, քիչ մը աւելի հարազատ եւ սրտցաւ վերաբերում ցոյց տային դէպի ժողովուրդը, գոնէ հասկնային, ինչպէս հիմա հասկցած են, որ Հայաստանը զուտ գիւղացիական երկիր է եւ հետեւաբար այնտեղ անթոյլատրելի են այդ մարզանքները, որոնք կարելի են գործադրել միայն բանուորական կեդրոններու մէջ ...

Ըսել կ'ուզենք որ եթէ բոլշեւիկները Հայաստան մտնէին ոչ իբրեւ նուաճող բռնապետներ, այլ ժողովուրդի ցաւերը ամոքելու ցանկութեամբ տոգորուած մարդիկ, Փետրուարեան ապստամբութիւնը տեղի չէր ունենար, եւ բոլոր ստեղծագործող ուժերը կը մնային երկրին մէջ, լծուած Հայրենիքի վերաշինութեան գործին:

Փետրուարեան ապստամբութիւնը ամբողջութեամբ արդիւնք էր բոլշեւիկեան քաղաքականութեան: Ասիկա խոստովանեցան իրենք, կոմունիստները: Կովկասի փոխարքայ Օրջոնիկիձէն, փետրուարեան շարժման ճնշումէն յետոյ, բարձրաձայն յայտարարեց որ հայ կոմունիստները իրենք էին յանցաւորը պատահած դէպքերուն համար:

Այս հաստատուեցաւ Հայկոմկուսի շարքերուն մէջ սկսած վիճաբանութեան ընթացքին, Փետրուարեան դէպքերէն անմիջապէս յետոյ: Եւ վերջապէս Լենինը ինք, Կովկասեան կոմունիստներու ուղղած իր հռչակաւոր նամակով նոյն բանը հաստատեց: Եւ այս փաստին իբրեւ հետեւանք, Փետրուարեան ապստամբութեան գլխաւոր հեղինակները, Կասեան, Աւիս եւ ուրիշներ ստիպուած եղան հեռանալ Հայաստանէն:

Այս է ահա Փետրուար 18ը որ այսօր խորհրդանիշ է դարձած հակաբոլշեւիկութեան եւ որու դէմ այնքան ակռայ կը կճրտեն կոմունիստները:

Փետրուար 18ը ունեցաւ շարք մը անմիջական հետեւանքներ որոնցմէ յիշենք մէկ քանին: Ամէնէն առաջ ան ինչպէս կայծակը պայծառացուց խեղդիչ օդը, մաքրեց Հայաստանի մթնոլորտը զոր թունաւորեր էին բոլշեւիկները: Փետրուարեան ընդվզումէն յետոյ Խորհ. Հայաստանի ներքին քաղաքականութիւնը կտրուկ կերպով փոխուեցաւ եւ իշխողները փոխանակ դիմելու բռնութեան, ստիպուեցան ժողովուրդը սիրաշահիլ եւ շողոքորթել: Ծեծուած ու ամօթահար հայ համայնավարները սանձահարեցին իրենց կիրքերը եւ Մոսկուայէն եկած հրամանին վրայ, սկիզբը դրին աւելի մեղմ քաղաքականութեան մը:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՎԱՍՆ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ...

«Ամենայն Հայոց» մըն ալ աւելցուցէք:

Դժուարին արհեստ է հայ ժողովուրդը կառավարելը: Զգոյշ ամէն քայլափոխիդ: «Աջ կոխեցիր – ձախ կոխեցիր»ը կը տնկուի առջեւդ:

Ազգապարծանք Վարդանանց 15րդ դարատօնը պիտի պանծացնենք: « Պիտի ուզէինք որ Վարդանանց դարադարձի մէջ չմտնէին այն հայկական կազմակերպութիւնները, որոնք քաղաքական բընոյթ մը...» կամ « ... Փափաքելի էր որ այդ հանդէսին նախագահութիւնը տրուէր փրանսացի մտաւորականներու որոնք Հայոց պատմութեան ծանօթացման ու մեր ազգային բրօբականտին, իրենց թանկագին նպաստը բերած են...» կը բաղձայ նորածագ «Այսօր»ը:

Շատ աղուոր, շատ գեղեցիկ առաջարկ (երբեք անգամ կրկնէ): Համերաշխութիւնը արմատաւորելու, զայն անշարժ հիմի վրայ ամրացնելու լաւագոյն միջոց:

Այո, ոչ միայն «քաղաքական բնոյթ ունեցողները», այլեւ անոնք որ ծանօթ են «քաղաքական» կամ «կուսակցական» բառերուն, պէտք չէ գտնուին դարադարձի տօնակատարութեան կազմակերպիչներուն եւ բանախօսներուն մէջ:

Ցարդելի օտարնե՞ր կը պակսին: Բազմաթիւ հայասէրներ ունինք որ Հայով եւ հայ գրականութիւնով ու պատմութիւնով կը զբաղին: Հայը կը սիրեն ու կը պաշտեն: Զա՞րժեր որ գոնէ մենք ալ զիրենք պատուենք, մեր ամենանուիրական տօնին հանդիսաբեմը յատկացնելով իրենց:

Այս կերպով ոչ միայն «այս օր»ը գնահատած, այլեւ մեր Փրանսացի բարեկամներն ալ Վարդանանց անունին կապած կ'ըլլանք:

Եթէ թոյլատրուի, ես քիչ մըն ալ առաջ երթալով, Պապէն աւելի պապական ըլլալ կ'ուզեմ: Նոյնիսկ սրահին հայ հանդիսականները կը փոխարինեմ օտարներով: Ամէն հայ, Վարդանանցի մասին բան մը գիտէ արդէն: Աւելի լաւ չէ՞ որ օտար ժողովուրդները վարակենք անոնց կեանքով....

Ասիկա հրաշալի գիւտ մըն է, համերաշխութեան ամրապնդումին համար: Ա՛լ ասկէ ետքը մենք մտահոգուելու պէտք չունինք մեր հանդէսներով թէ ում հաշւոյն կը կատարուին անոնք: Կռիւ, վէճ, խանդարում ի սպառ կ'անհետին եւ մենք Հայերս, տատրակներու պէս, իրար հոտուըտալով կ'ապրինք:

Նոր յայտնութիւն մըն ալ Վարդանանց մասին: Ուղղակի գիւտ մը:

Վարդանանց տօնին առթիւ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ կատարուած կրօնական արարողութեան միջոցին, «դասին մէջ, սգակիր կեցած են, եկեղեցւոյ վարչութենէն անձեր» կը գրէ թերթ մը:

Վա՜յ: Սգակիր՝ Վարդանանց կրօնական արարողութեան միջոցին: Հազար հինգ հարիւր տարի առաջ վախճանած դիւցազններուն համար սգակիր կենալը խիստ սրտայոյզ է....

Ըսել է, Մամիկոնէից տոհմը կ'ապրի տակաւին, որուն մօտիկ ազգականներն են Փարիզի եկեղեցւոյ մեծաւորները, քանի որ ըստ սովորութեան, սգակիր կը կենան հանգուցեալին մօտիկ ազգականները միայն:

Այս առթիւ մեր ցաւակցութիւնները եկեղեցւոյ վարչութենէն «սգակիր» կեցող վշտաբեկ անդամներուն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հայրօգուտ ձեռնարկներ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

« Հայրենիք »էն կը տեղեկանանք թէ Լոս Անճելըսի նորակազմ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան առաջին հացկերոյթը տեղի ունեցած է մեծ յաջողութեամբ: Ներկաները նուիրած են 32 հազար տոլար: Հիմնարկութեան նախագահը, Արփաքսադ Սեդրակեան (Ֆրէզնոյէն) խօսած է, խանդավառ ճառ մը, որ ընդունուած է բուռն ծափերով:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԸՆԿԵՐ Հ. ԲԵԳԼԱՐ (Վ. Նաւասարդեան որդի) Պոսթըն հասնելով, անմիջապէս գործի ձեռնարկած է իբրեւ նոր գործիչ: Մասնաւորապէս պիտի աշխատի երիտասարդական ճակատին վրայ: Յաջողութիւն:

× Լորէնսի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ գնուած է գեղեցիկ շէնք մը, որ պիտի դառնայ գաղութի կեդրոնը:

× Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր Գերապայծառ Սրապիոն Ուլուհոճեանի ի պատիւ շքեղ ճաշ մը տրուած է Տիթրոյթի մէջ: Աբբահօր ճառէն եւ ուղերձներէն վերջ նուէրներէ գոյացած է 6675 տոլար, վանքին եւ Միաբանութեան համար: Հանգանակութիւնը բացած են Բժ. Պետրոս եւ Յովակիմ Դարբինեան եղբայրները 2500 տոլարով: Այս առթիւ խոստացած են 50 հազար տոլար տրամադրել, եթէ Մխիթարեան երկրորդական վարժարան մը բացուի Ամերիկայի մէջ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ «ազգային պայքարի կազմակերպութիւն մը» հաստատուած է, ջնջել տալու համար Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան տրուած մենաշնորհը: Մոսկուայի գործակալութիւնը հաղորդելով այս լուրը, կ'ըսէ թէ կազմակերպութիւնը կը պահանջէ ազգայնացնել այդ ընկերութիւնը, ոչնչացնելու համար անոր քաղաքական եւ տնտեսական ազդեցութիւնը:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քուէարկութեան յանձնախումբը 18ի դէմ 25 ձայնով մերժեց ընտրական օրէնքի կառավարական ծրագիրը, զոր պատրաստած էր Պ. Մոլէ (ընկերվարական): Ծրագիրը, որ միջին ճամբան կը բռնէ, պիտի քննուէր Փետր. 22ին: Կը կարծուի թէ վարչապետը վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ, զայն քուէարկել տալու համար:

ուսելութիւնը պիտի տկարանայ ժամանակի ընթացքին, բայց այդ տկարացումը պիտի փոխարինուի՝ Եւրոպայի մէջ համախմբուելիք ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերով » :

Հաստատելով թէ գինուորակա ն ուժերը կը զօրանան Արեւելեան Գերմանիոյ եւ արբանեակ երկիրներու մէջ, Պ. Էչիսըն ըսաւ.—

— Ուժերու այս կուտակումը կրնայ հնարաւոր դարձնել յարձակում մը, որուն պատասխանատուութիւնը իր վրայէն պիտի ուզէր նետել իրական պատասխանատուն : «Խ. Միութեան արբանեակները կրնան օգտագործուիլ այսպիսի «աքօղեալ յարձակումներու» համար, յուսալով որ անպատիժ պիտի մնան, «քանի որ ազատ երկիրները, կամ ամբողջական պատերազմի մը զէնքրով պիտի կռուին եւ կամ բնաւ պիտի չկռուին» : Պաշտպանողական բաւարար ուժերու ներկայութիւնը պիտի արգիլէր այս փորձը :

Պ. Էչիսընի համաձայն, Մ. Նահանգները երեք տեսակի պարտականութիւններ ունին.—

1) Արգիլել պատերազմը :— 2) Թոյլ չտալ որ Խ. Միութիւնը կարենայ իր յարձակողական ծրագիրները իրագործել պատերազմէն զատ ուրիշ միջոցներով : — 3) Ապահովել ազատ ազգերու յաղթանակը, եթէ պատերազմը անխուսափելի դառնայ :

— « Մեր սկզբնական նպատակը այն չէ, թէ ինչպէս պիտի շահինք պատերազմը պայթելէն վերջ, այլ գիտնալ թէ ինչպէս պիտի արգիլենք զայն եւ օգնենք Եւրոպային, որ ազատ մնայ : Եթէ առաջադրէինք գործի անցնիլ յարձակում մը գործուելէն վերջ, այդպիսի բան մը, Եւրոպացիներու մօտ պիտի ստեղծէր «չէզոքութեան կլիմայ» մը եւ անկարելի պիտի դարձնէր անոնց դիմադրութիւնը, ինչ որ մեզ ու մեզի հետ միւս ազգերը պիտի կեցնէր «անձնասպանութեան ճամբուն վրայ» : Եւ եթէ Ատլանտեանի դաշինքին անդամ իւրաքանչիւր երկիր, իր սեփական ճիգը ի գործ դնելէ առաջ սպասէր տեսնել, թէ ինչ պիտի ընեն իր գործակիցները, արգիւնքը անկասկած աղիտալի պիտի ըլլար : Այն ատեն նորէն պիտի լսէինք «շատ քիչ է, շատ ուշ է» տրտունջները, բայց այս անգամ ժամանակ պիտի չունենայինք դարմանելու այս սխալը » :

Պ. Էչիսըն յոյս յայտնեց, թէ ապագային, աւելի սերտ գործակցութիւն մը պիտի ստեղծուի Մ. Նահանգներու, իրենց դաշնակիցներուն եւ Սպանիոյ միջեւ : «Մինչեւ հիմա, սպանիացի վարիչները, վճռական եղանակով մը չպարզեցին իրենց դիտաւորութիւնները, բայց այժմ նոր շրջան մը կը բացուի մեր յարաբերութեանց մէջ, շնորհիւ դեսպաններու փոխանակութեան » :

Արտաքին Նախարարը չեշտեց նաեւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցելու կարելիութիւնը, բայց չուզեց մանրամասնութիւններ տալ :

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԽԱՐԻՍԽ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

Ամերիկեան օդանաւային նախարար Պ. Ֆինլէթըրի Թուրքիա այցելութեամբ երեւան կուգայ, որ Մ. Նահանգները որոշած են Միջին Արեւելքի օդանաւային կեդրոնական խարիսխը դարձնել այդ երկիրը եւ այնտեղ համախմբել օդանաւային այն բոլոր ուժերը, որոնք, պատերազմի մը պարագային, անհրաժեշտ են այդ շրջանի պաշտպանութեան համար : Մ. Նահանգները, այս նպատակով, որոշած են իրենց իսկ ծախքով յարդարել Թուրքիոյ բոլոր օդանաւային կայանները, որոնք գլխաւորաբար կը գտնուին Ատանայի եւ Պրուսայի շրջջաններուն մէջ : Պ. Ֆինլէթըր այցելած է այս բոլոր կայանները եւ անհրաժեշտ թելադրութիւնները ըրած է անոնց յարդարման համար :

Ասկէ զատ, ամերիկեան եւ բրիտանական մասնագէտները կը խորհրդակցին օդանաւային այլկայաններու օգտագործման մասին : Մ. Նահանգները, օդանաւային խարիսխներ պիտի ունենան Կիպրոսի, Պէնկազիի (Լիբիա), Հապպանիէի (Իրաք) եւ Միջին Արեւելքի այլ շրջաններուն մէջ : Աշխատանքներ կը տարուին Իսրայէլն ալ առնելու համար օդանաւային պաշտպանութեան այս ցանցին մէջ :

—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ գործը դիւրացնելու համար, Մ. Նահանգները 375 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի տրամադրեն Իտալիոյ :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ նախագահը, Պ. Էռիօ, հրաժարեցաւ այդ պաշտօնէն, զոր կը վարէր 25 տարիէ ի վեր : Կ՚ըսուի թէ հըրաժարումը հետեւանք է արմատական կուսակցութեան կարգ մը անդամներուն եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն գործակցութեան, որ կոչուի «կրկնամուսնութիւն» : Կը կարծուի թէ Էռիօ նոր խմբակցութիւն մը պիտի կազմէ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ չորրորդ ծանուցագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, բողոքելով Ճափոնի պատերազմի ոճրագործներու արձակման դէմ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ.Յ.Դ. ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ միացեալ նիստը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Մարմիններու բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյյիի դպրոցի սրահը : Ներկայ կ՚ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական գումարումը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue de Maubeuge (մեթրօ՝ Քատէ կամ Փէլըթիէ) : Զեկոյց՝ Պ. Գրիգոր Թէլլալեանի : Նիւթ՝ Երազներու գիտութիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը : Անդամատետրերը միասին բերել :

ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ.— Պոլսէն Տիկին Մառի Թէլլալեան 500 փրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286
Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Mardi 20 Février 1951 Երեքշաբթի 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6387–Նոր շրջան թիւ 1798

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԿԷ ՈՒՐ ԱՅՍ ՊԱՂ ՀՈՎԸ

Հազուադէպ է որ դաւանաբանական գրութիւններ երեւան այս թերթին մէջ:

Իսկ եկեղեցական — կրօնական խնդիրներ կը յուզուին միայն այն ատեն երբ ուղղակի եւ անուղղակի կապ ունեցած են կամ ունին ժողովուրդի հիմնական շահերուն հետ: Երբ կը շօշափեն անոր ընկերային եւ քաղաքական հողերը :

Այսօր ստիպուած ենք արծարծել հարց մը, որ ալջօրէն կը զբաղեցնէ Հայ. Եկեղեցւոյ վարիչները:

Ատենէ մը ի վեր, պաղ հով մը կը փչէ Լիբանանի բարձունքէն,— Հայ – կաթողիկէ Պատրիարքարանէն: Նոյն ինքն կարդինալ Աղաջանեանի բերնով : Գրաւոր թէ բերանացի յայտարարութիւններով :

Մենք աչքի առջեւ չունինք իրենց պաշտօնաթերթը, «Աւետիք» :

Բայց, ինչ որ կը կարդանք Անթիլիասի կաթողիկոսարանին եւ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքարանի պաշտօնաթերթին ամփոփումներէն, բաւական է, գաղափար մը կազմելու համար բանավէճի մասին:

Հայ կարդինալին հովուական թուղթերն ու քարոզները կը մատնեն ախտանշան մը, որ մօտաւորապէս կը յիշեցնէ երբեմնի Հասունեան պայքարը :

Կարդինալ Աղաջանեան դիտուն եւ իմաստուն կղերականի համբաւ մը կը վայելէ: Ազգային թէ միջազգային շրջանակի մէջ :

Դժբախտաբար, իր վերջին արտայայտութիւնները բոլորովին կը հակասեն ե՛ւ գիտութեան ե՛ւ իմաստութեան :

Եւ այս՝ ոչ միայն ի վնաս հայ ժողովուրդի միասնականութեան, այլ եւ հայ – կաթոլիկէ հասարակութեան :

Խօսինք օրինակներով, առանց գունաւորելու խորհրդածութիւնները :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի պաշտօնաթերթին՝ «Հասկ»ի 1950 Դեկտեմբերի թիւէն կը քաղենք կարգ մը «նորութիւններ», որոնք ամփոփուած են կարդինալ Աղաջանեանի վերջին հովուական թուղթէն:

Միջանկեալ կը յիշեցնենք թէ «Հասկ»ի եւ թէ «Սիոն»ի խմբագրութեանց թէ աններելի վրիպում է գրել «Հայ Եկեղեցի»: Բուն բացատրութիւնն է «Հայաստանեայց եկեղեցի», որ համառօտուելով կը գրուի Հայ. (կէտով):

Ի՞նչ կ՚ըսէ հայ հռոմէականներու կարդինալ – պատրիարքը .—

1. Հայ. Եկեղեցին նախապէս յարած էր կաթոլիկութեան եւ ապա բաժնուած անկէ:

2. Հայ. Եկեղեցին բաժնուելով կաթոլիկութենէն տուժեց կրօնապէս, քաղաքականապէս եւ մշակութապէս: Այժմ վերստին միանալու է կաթոլիկ եկեղեցիին, շահելու համար ամէն կերպ, բայց մանաւանդ քաղաքականապէս:

3. Մխիթար Աբբահօր առաջին նպատակը եղած է հայ ազգին մէջ «տարածում կաթողիկէ ճշմարտութեան »:

4. « Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին կը պահէ նախնեաց սուրբ հաւատքն ու ծիսակատարութիւնը». եւ ուրեմն կարդինալ Աղաջանեան է «Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ եւ Կաթողիկոս Հայոց Ուղղափառաց»:

«Հասկ» Դեկտեմբերի ամբողջ թիւը նուիրած է այս հարցին: Բացի խմբագրականէն, որ կը բռնէ 14 էջ, կը պարունակէ վկայութիւններ Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքէն (Գարեգին արք. Տրապիզոնի) եւ Օրմանեան պատրիարքէն (18 էջ, կոնդակ՝ 1899 Մայիս 24ի):

«Սիոն» ալ 19 էջ պատասխան տուած է, Եղիշէ վարդապետի ստորագրութեամբ (պատր. տեղապահ):

Երկու պաշտօնաթերթերն ալ ցաւ յայտնելով որ Կարդինալ Աղաջանեան «կը վերանորոգէ մաշած եւ այլ եւս պատմութեան յանձնուած վէճ մը», վճռապէս կը հերքեն եղած վերագրումները, պատմական եւ գիտական հիմերու վրայ :

Կը կարծենք թէ երկուքն ալ սպառած են հարցը, դաւանաբանական տեսակէտով:

Մեզի կը մնայ մատնանշել բուն չարիքը :

Շ.

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը

ԱՆԹԻԼԻԱՍ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանը հետեւեալ զեկոյցը (7րդ) կը հաղորդէ Փետր. 13 թուականով .—

Ուրախութեամբ կը յայտարարենք որ Վեհափառ Հայրապետը Աթոռ վերադարձաւ Շաբաթ օր, յիսուն օր Ամերիկեան Հիւանդանոցին մէջ փրօֆ. Տք. Ց. Եէնիգոմշեանի անմիջական հսկողութեան տակ եւ մասնագէտ բժիշկներու խորհրդակցութեամբ գգալի բարելաւում ստանալէ ետք :

Բազմաթիւ պաշտօնական եւ ազգային անձնաւորութիւններ հիւանդանոց այցելելով շնորհաւորած ապաքինման մաղթանքներ արձանագրած են մասնաւոր տոմարի մը մէջ :

Բժշկական վերջին տեղեկագրին համաձայն, Վեհ. Հայրապետին երակախցումը բուժուած է, բարւոքած են նաեւ թոքերու եւ երիկամներու մէջ առաջ եկած բարդութիւնները , սակայն տակաւին ապաքինման որոշ շրջան մը պիտի անցընէ, որուն ընթացքին անհրաժեշտ է բացարձակ հանգիստ եւ մտային հանդարտութիւն :

Վեհ. Հայրապետը իր հիւանդագին վիճակին մէջ իսկ կը մտադրաղէր Աթոռի գործերուն բարւոք յանձանձումովը, սակայն նկատի առնելով իր վիճակը, որպէսզի Կաթողիկոսարանի գործերը աւելի յաջող ընթանան, Երկուշաբթի օր,12Փետր., ի ներկայութեան Տնօրէն Ժողովոյ եւ անձնական բժիշկին, իրեն առժամեայ ընդհ. փոխ. նշանակեց Լիբանանի Թեմին Կաթող. փոխ. Գերշ. Տ. Խադ Ս. Արքեպիսկոպոս Աջապահեան եւ տուաւ իր Հայրապետական օրհնութիւնները :

Անգլիա Խ. Միութեան դէմ

ԽԻՍՏ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՄԸ,

ԾԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

Սթալինի հարց – պատասխանին անմիջապէս վերջը, բրիտանական կառավարութիւնը ուժգին ծանուցագիր մը յանձնեց, ամենածանր մեղադրանքներ ուղղելով Խ. Միութեան :

Ծանուցագիրը, որ Լոնտոնի սովետական դեսպանին յանձնուեցաւ շաբաթ օր, թուելով Խ.Միութեան յետպատերազմեան արարքները, կ՚ըսէ թէ այդ բոլորը կը խախտեն երկու համաձայնութեանց թէ տառը եւ թէ ոգին: Եւ կը շարունակէ.

— Պատերազմը վերջացած ատեն, մեծ բարեացակամութիւն կը տիրէր Խ.Միութեան հանդէպ, եւ բրիտանական կառավարութիւնը կը փափաքէր որ պատերազմի ատեն հաստատուած գործակցութիւնը շարունակուի խաղաղութեան ատեն: Բայց Խ. Միութիւնը որ եւ է փորձ չկատարեց ի խնդիր խաղաղ գործակցութեան, համաձայն երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած բարեկամութեան դաշինքին :

— « Բրիտանական կառավարութիւնը որեւէ յարձակողական դիտում չունի Խ. Միութեան կամ անոր զինակիցներուն հանդէպ: Ան միտք չունի վերակենդանացնելու գերման յարձակողական զինապաշտութիւնը, եւ թոյլ պիտի չտայ որ Գերմանիոյ բրիտանական շրջանը դառնայ խարիսխ նախայարձակման: Ան պատրաստ է Խ. Միութեան հետ քննել գլխաւոր խնդիրներու լուծումը, համաձայն անգլեւխորհրդային դաշինքի 5րդ յօդուածին »:

Ծանուցագիրը յետոյ կ՚ամբաստանէ թէ Խ. Միութիւնը խրախուսեց համայնավարական փոքրամասնութիւնները, իշխանութիւնը բռնագրաւելու համար ամբողջ արեւելեան Եւրոպայի մէջ, եւ կ՚եզրակացնէ թէ Մոսկուա նոյն քաղաքականութեան կը հետեւի, միջազգային ժողովներու մէջ, արեւմտեան Եւրոպայի ազատ ազգերուն անկախութիւնը քանդելու համար: Մանրամասնօրէն կը խօսի Գերմանիոյ, Քորէայի, Ջինաստանի վերաբերեալ խնդիրներու մասին, միշտ յանցաւոր հռչակելով Խ. Միութիւնը: Եւ նորէն դիտել կու տայ թէ Խ. Միութիւնը հսկայական ուժեր կը պահէ, որոնք մեծապէս կը գերազանցեն արեւմտեան պետութեանց հաւաքական զօրքը: Միեւնոյն ատեն կը վերազինէ իր արբանեակները, որոնցմէ ոմանք նախապէս նացի Գերմանիոյ զինակիցները եղած էին :

Յունաստանի վարչապետը օգնութիւն կը խնդրէ

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՃԱԿԱՏ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԵՆ, ԵԹԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԳՈՐԾԷ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

« Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Աթէնքէն, կիրակի օրուան թուականով .—

Պ. Վենիզէլոս, Յունաստանի վարչապետը, այսօր անմիջական օգնութիւն խնդրեց Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, ապահովելու համար Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը արշաւանքի մը դէմ: Այս առթիւ շեշտեց.

— « Յունաստանի կառավարութիւնը կը կարծէ թէ արեւմտեան պետութեանց պատրաստութիւնը չափազանց դանդաղ կ՚ընթանայ: Մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան արբանեակ երկիրներու բանակները կը համախմբուին Պալքաններուն մէջ: Մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք անմիջապէս հակայարձակում գործելու: Մեզի համար իրապէս կազդուրիչ բան մը պիտի ըլլար բրիտանական զօրաբաժնի մը առաքումը:

ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՀԵՏ

Անհրաժեշտ է.—

1. Յունական հողին վրայ հաստատել հզօր ուժ մը, սպառազինուած ամենավերջին դրութեամբ հրասայլերով, սաւառնակներով եւ շարժուն կազմածներով:

2. Յունաստան փոխադրել արեւմտեան Գերմանիոյ համար պատրաստուած բրիտանական կարգ մը զօրամասեր:

3. Յունական բանակին տրամադրել ամենավերջին դրութեամբ հրասայլեր, սաւառնակներ եւ աւելի մեծ քանակութեամբ տոլար :

4. Յունաստան, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա պէտք է անյապաղ կազմեն զինակցութիւն մը, սերտօրէն կապուած զօր. Այզընհաուըրի Ատլանտեան հրամանատարութեան հետ :

« Անհրաժեշտ է կարելին փորձել, պատերազմէն խուսափելու համար, բայց եթէ համայնավարները յարձակին, մենք ոչ միայն պէտք է պատրաստ ըլլանք մեր երկիրը պաշտպանելու, այլ եւ յարձակելու: Մենք պէտք է յառաջանանք դէպի Դանուբ եւ ճեղք մը բանանք թշնամի բանակի կողերուն վրայ, որպէսզի Ռուսերը չկարենան Մանշի ափը հասնիլ:

Պ. Վենիզէլոսի տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը բաղդատաբար հանդարտ է պուլկարական սահմանին վրայ: Բայց Պուլկարները մինչեւ ակռաները զինուած են: Անոնք փոքրաթիւ հետազօտիչ խումբեր կը ղրկեն սահմանէն անդին: Իրենց բանակը, որ կը բաղկանայ 130.000 զինուորներէ, սպառազինուած է ռուսական ամենավերջին դրութեամբ հրասայլերով (40 թոն): Իրենց օդանաւային ուժն ալ զօրացած է ռուսական ամենավերջին դրութեամբ օդանաւերով: Ռուսաստան արագօրէն կը կազմակերպէ Ալպանիոյ ցամաքային ուժերը: Այս բոլորին դիմաց Յունաստան ունի միայն քանի մը թեթեւ եւ ծանր հրասայլեր: Բաւական չէ ըսել թէ Եւրոպան պիտի պաշտպանուի Հռենոսի կամ Էլպայի վրայ: Եւրոպան պէտք է պաշտպանուի նաեւ Պալքաններուն մէջ: Եթէ Ռուսաստան արշաւանք մը կատարէ դէպի Պալքանները, կրնայ տիրապետել արեւելեան Միջերկրականի եւ արեւմտեան պետութիւնները կողէն զարնել կեդրոնական Եւրոպայի մէջէն: Այն ատեն ճամբան բացուած պիտի ըլլայ դէպի Ափրիկէ եւ Սուէզ »:

✕ Լոնտոնի թերթին թղթակիցը 145.000 կը հաշուէ պուլկարական բանակին թիւը, 165.000 զինուոր՝ հունգարականը, 300 հազար հոգի՝ ռումանականը: Պուլկարիա եւ Հունգարիա ղրկուած կարմիր զօրամասերով, աւելի քան 500.000 կը հաշուեն արբանեակ պետութեանց զօրքը :

Եուկոսլաւիա՛ պիտի կռուի

«Ի ՀԱՐԿԻՆ ԿՐՆԱՆՔ 1.500.000 ԶԻՆՈՒՈՐ ՀԱՆԵԼ»

Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը, մառեշալ Թիթօ կիրակի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ կրնան 1.500.000 զինուոր զէնքի տակ առնել, եթէ արշաւանք մը կատարուի: Այս ճառը նախապէս խօսած էր ուրբաթ օր, զինուորներու առջեւ, եւ այժմ կ՚ուղղուէր ամբողջ ազգին :

Թիթօ ըսաւ թէ առ այժմ զէնք չի պահանջեր արեւմտեան պետութիւններէն, վասն զի այդպիսի առաջարկ մը կրնայ փութացնել Խ. Միութեան եւ արբանեակներուն յարձակումը: « Բայց, աւելցուց, «երբ տեսնենք որ յարձակումը անխուսափելի է, կացութիւնը կը փոխուի »:

Յետոյ բացատրեց թէ Եուկոսլաւիա թէ բարոյական եւ թէ քաղաքական տեսակէտով իրաւունք ունի զէնք ընդունելու Արեւմուտքէն, ինչպէս եւ տնտեսական օգնութիւն :

Այս ճառը կը խօսուէր ճիշդ այն պահուն երբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջերս այս խորագրով յօդուած մը հրատարակուեցաւ Լոնտոնի թերթերուն մէջ: Հեղինակն է Միջին Արեւելքի հարցերուն մասնագէտ անգլիացի հրապարակագիր մը՝ երեսփոխան Պ. Ճիւլիըն Էմըրի, որ վերջին պատերազմի ընթացքին, իբրեւ Պելկրատի բրիտանական դեսպանատան կցորդ, մասնաւոր պաշտօնով ղրկուած էր Թուրքիա, Պուլկարիա եւ Ռումանիա, իսկ 1941ին ալ պետը եղած էր՝ Եուկոսլաւ դիմադրական շարժման կցուած բրիտանական առաջին զինուորական առաքելութեան:

Կ՚ամփոփեմ հիմնական մասերը.—

Պակասաւոր է «Միջին Արեւելք» բացատրութիւնը: Մեր զինուորական բառարանին մէջ մըտցուած է ան իբրեւ կրճատումը աւելի ճշգրիտ բացատրութեան մը,— «Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելք»:

Այսօրուան ռազմագիտութեան իմաստով, խնդրոյ առարկայ շրջանը կ՚անցնի Սիրէնայիքի հիւսիսէն, Նեղոսի Տէլթայէն եւ Կարմիր ծովու հարաւային եզերքէն, իր մէջ առնելով Եուկոսլաւիան, Յունաստանը, Թուրքիան եւ Պարսկաստանը: Այսպէսով, Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքը, իր դէմը ունի ռուսական ուժը Պալքաններու, Անդրկովկասի եւ Արեւմտեան Թուրքեստանի մէջ:

Անգամ մը, Նափոլէոն, «աշխարհի խաչաձեւող ճամբաները» կոչած է Միջին Արեւելքը, որովհետեւ այդ այն կէտն է, ուր իրարու կը միանան Եւրոպան, Ասիան եւ Ափրիկէն:

Այդ շրջանակի մէջէն կ՚անցնին ծովային եւ օդանաւային այն գլխաւոր ճամբաները, որոնք Մեծն Բրիտանիան եւ արեւմտեան միւս պետութիւնները կը միացնեն՝ Հնդկաց ովկէանոսին շուրջը տարածուող բրիտանական Հասարակապետութեան երկիրներու մեծ մասին — Նոր Զելանտայի, Աւստրալիոյ, Մալայեաններու, Հնդկաստանի, Սէյլանի, Փաքիստանի, Պարսից Ծոցի, Ատէնի եւ Արեւելեան Ափրիկէի հետ:

Միջին Արեւելքի մէջ կը գտնուին նաեւ լաւագոյն խարիսխները, Թուրքեստանի, Ուրալի, Բագուի եւ Հարաւային Ռուսիոյ ճարտարարուեստական կեդրոններուն վրայ օդանաւային յարձակումներ գործելու համար: Ասկէ զատ, Պալքաններու մէջ ճակատ մը, եթէ կարելի ըլլայ կազմել, կողէն պիտի սպառնար կարմիր բանակին՝ դէպի կեդր. Եւրոպա կատարելիք որեւէ արշաւանքի պարագային:

Աշխարհագրական կարեւորութենէն զատ, Միջին Արեւելքը թանկագին աղբիւրներ ունի.— Եուկոսլաւ, Թուրք եւ յունական բանակները, պարսկական եւ արաբական քարիւղը եւ եգիպտական բամպակը:

Միջին Արեւելքի պաշտպանողական ներկայ դրութիւնը աւելի լաւ է քան Արեւմտեան Եւրոպայինը: Կ՚ըսուի թէ Եուկոսլաւիա 250.000 զինուոր ունի զէնքի տակ, Յունաստան՝ 150.000 եւ Թուրքիա՝ 400.000: Ասոնցմէ իւրաքանչիւրին բանակը մեծ մասով կը բաղկանայ ռազմիկ ուժերէ:

Պարսիկ բանակին մասին աւելի քիչ տեղեկութիւններ կան, բայց Պարսկաստան, հողային մեծ խոչընդոտներ կը ներկայացնէ արշաւողի մը համար:

Եուկոսլաւները, Յոյներն ու Թուրքերը անշուշտ առաջնակարգ ուժ մը պիտի չներկայացնեն ռուսական բանակին դէմ, որովհետեւ ոչ լաւ սպառազինուած են եւ ոչ ալ պէտք եղածին պէս մարզուած: Այսուհանդերձ, եթէ միասնաբար գործեն — եւ ասիկա կարեւոր նախապայման մըն է — պիտի կրնան իրենք զիրենք արժեցնել խորհրդային արբանեակներու եւ նոյնիսկ երկրորդ գծի ռուսական զօրամասերու դէմ:

Յիմար բան մը պիտի ըլլար, սակայն, հաւատալ, թէ պալքանեան կամ անդրկովկասեան ճակատ մը, երկար ժամանակ պիտի կրնար դիմանալ խորհրդային յարձակման մը դէմ, եթէ համապատասխան զօրացումը չստանայ: Ասիկա անգամ մըն ալ երեւան կը բերէ այն անհաճոյ ճշմարտութիւնը, թէ ներկայիս, զինուորական բացարձակ պարապութիւն մը կայ թրքական սահմանին հարաւային կողմը:

Սուէզի Ջրանցքի գօտիէն դուրս ոչ մէկ խարիսխ պատրաստուած է: Եւ, այդ շրջանին մէջ հաստատուած բրիտանական ուժերը մէկ զօրաբաժնի իսկ չեն հասնիր: Իսկ տեղական զօրքի կարգին, Յորդանանի Արաբական Լեգէոնն ու Իսրայէլի բանակը միայն կարելի է նկատի ունենալ իբրեւ կռուող ուժեր, անոնք ալ սակայն շատ քիչ են:

Ո՞վ պիտի լեցնէ այս պարապութիւնը: Անհաւանական է որ ամերիկեան ուժեր տրամադրուին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, երբ Մ. Նահանգները յանձնառութիւններ ստանձնած են Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ, կուխ կը մղեն Ծայր. Արեւելքի մէջ եւ պատասխանատուութիւններ ունին ամբողջ ազատ աշխարհի ռազմագիտական պահեստը զօրացնելու համար: Անշուշտ ամերիկեան զինամթերքն ու ամերիկեան օդանաւային ուժերը պիտի լրացնեն պակասը, բայց զինուորական գլխաւոր ճիգը պիտի վիճակի Անգլիոյ եւ Բրիտանական Հասարակապետութեան: — օ

Բրիտանական ու հասարակապետական քանի՞ զօրաբաժիններ պէտք են Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար: Ինչ որ ալ ըլլայ ճշգրիտ պատասխանը, աշխարհագրութիւնը կ՚ուսուցանէ թէ անոնց թիւը պէտք չէ գերազանցէ մեր նիւթական միջոցները:

Պալքանները, Թուրքիա եւ Պարսկաստան լեռնային երկիրներ են եւ հաղորդակցութիւնները կը պակսին: Դէպի հարաւ, արաբական երկիրներու մէջ, լեռներու տեղ անապատներ կան: Արշաւող բանակ մը, եթէ յաջողի այսքան հեռուները իջնել, հետը պէտք է փոխադրէ իր ամբողջ պարէնը եւ զինամթերքը ու մինչեւ իսկ խմելիք ջուրին մեծ մասը: Այնպէս որ, Միջին Արեւելեան արշաւանքի մը մասնակցելիք ռուսական զօրաբաժիններու թիւը խստիւ սահմանափակ պիտի ըլլայ:

Բայց եւ այնպէս վհատեցուցիչ պատկեր մը չի ներկայացներ Դաշնակիցներուն ուժը, համբանքի տեսակէտով: Որքան ալ դէշ սպառազինուած ըլլան թրքական, յունական եւ եուկոսլաւեան բանակները, լաւ ուժ մը կը ներկայացնեն: Իսրայէլի բանակն ու Յորդանանի Արաբական Լեգէոնն ալ կրնան երկու զօրաբաժիններ տրամադրել, իրենց երկիրներէն դուրս ծառայելու համար: Եգիպտոսը, Իրաքը, Սուրիան եւ Լիբանանը պիտի կրնան բերդապահ զօրքի անհրաժեշտ ուժը տրամադրել: Այս տեղական ուժերէն դուրս կարելի պիտի ըլլար կազմել նաեւ բրիտանական եւ հասարակապետական չօշափելի պահեստ մը: Հարաւային Ափրիկէն, Աւստրալիան եւ Նոր Զելանտան, պիտի կրնային առնուազն մէյմէկ զօրաբաժին տրամադրել պատերազմը պայթած ատեն եւ թերեւս ատկէ առաջ: Եթէ Քաշմիրի հարցը լուծուած ըլլար, Փաքիստան պիտի կրնար զօրացնել Պարսկաստանը, որ Միջին Արեւելքի հիւսիսային սահմաններուն տկար թեւը կը հանդիսանայ: Ասոնցմէ դուրս, կարելի պիտի ըլլար մէկ զօրաբաժնի հասնող Օտար Լեգէոն մը ստեղծել, ինչպէս նաեւ ափրիկեցի բնիկներէ կազմել ուրիշ երկու զօրաբաժիններ: Այս բոլոր ուժերու համասարակշռութիւնն ու առաջնորդութիւնը պիտի վիճակէր բրիտանական կառավարութեան, որ իր ուժն ալ պիտի տրամադրէր անշուշտ:

Այս ուժը կրնայ երկու կամ երեք զօրաբաժիններով սահմանափակուիլ, պայմանով որ բաղկանայ զրահապատ զօրամասերէ եւ օդի ճամբով փոխադրուելիք ուժերէ, որոնք, քանի մը ժամէն պիտի կրնային վտանգի կէտը փոխադրուիլ: Այնպէս որ այս շրջանակին մէջ կարելի պիտի ըլլայ ունենալ տասնեւհինգ զօրաբաժիններ, առանց հաշուելու Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բանակները:

Այս բոլոր ուժերը պահելու եւ պարենաւորելու համար բաւարար խարիսխներ կան: Պիրէօսը, Սելանիկը, Իսթանպուլը եւ Իզմիրը պիտի դառնան առաջին գծի խարիսխներ: Ու զանազան կէտերու վրայ ցրուած թիկունքի խարիսխներ պիտի ըլլան Իսքէնտէրունը, Թրիփոլին, Հայֆան, Պէնկազին, Աղեքսանդրիան, Սուէզի Ջրանցքին երեք նաւահանգիստները (Փորթ Սայիտ, Իսմայիլիէ եւ Սուէզ), Աքապան եւ Պասրան:

Օդանաւային ուժերուն համար խարիսխներ կան Սիրէնայիքի, Սուէզի Ջրանցքի շրջանին, Լիպիայի, նոր շինուելիք Մաֆրաքի եւ Հապպանիէի մէջ, ինչպէս նաեւ առաջին գծի խարիսխներ Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ: Զինամթերքն ու սննդամթերքին մէկ մասը պիտի ներածուին դուրսէն, բայց քաղաքային աշխատաւորներու բաւարար բազմութիւններ պիտի գտնուին ամէն երկրի մէջ. իսկ Եգիպտոս ու Իսրայէլ արդէն ունին երկրորդական արժէքով որոշ ճարտարարուեստ մը:

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան այս ցանցը անհրաժեշտ կը դարձնէ տեսակ մը Միջին Արեւելքի Պաշտպանութեան Դաշինքի կնքումը: Այս դաշինքին պիտի անդամակցէին յիշեալ շրջանի բոլոր պետութիւնները, Բրիտան. Հասարակապետութեան անդամ այն երկիրները, որոնք պիտի յօժարէին մասնակցիլ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան եւ Մ. Նահանգները, եթէ կարելի ըլլայ: Իսկ ամբողջ ուժը պիտի գործէ միացեալ հրամանատարութեան մը տակ:

Պէտք է սակայն ընդունիլ, որ այսպիսի լայնածաւալ կարգադրութիւն մը դժուար է գործնական քաղաքականութեան տեսակէտով: Եուկոսլաւիա դժուար թէ պատրաստ ըլլայ զինակցելու արեւմտեան պետութեանց հետ: Իսրայէլ եւ Փաքիստան կրնան դժուարութիւններ յարուցանել եւ նոյնիսկ Հասարակապետութեան անդամ միւս երկիրները վարանին կանխաւ յանձնառութիւններ ստանձնել: Արաբական երկիրները դեռ ներքնապէս պառակտուած են եւ թշնամօրէն տրամադրուած են Իսրայէլի հանդէպ: Այնուամենայնիւ, եթէ որոշուած է պաշտպանել Միջին Արեւելքը, արեւմտեան դիւանագիտութիւնը անշուշտ ծանր աշխատանքի լծուած է, այդպիսի դաշինքի մը կնքումը իրականացնելու համար:

Թուրքիա, Յունաստան ու վերջերս նաեւ Եուկոսլաւիա, զատ զատ, մեծ զոհողութիւններ կ՚ընեն իրենց ազգային պաշտպանութիւնը ապահովելու համար: Պէտք է հիմա ներդաշնակել այս անջատ ճիգերը, հասարակաց ծրագրի մը կազմութեամբ:

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար առնուելիք առաջին քայլը պիտի ըլլայ բրիտանական բանակատեղիի մը հաստատումը Սուէզի Ջրանցքի շրջանակին մէջ: Այս բանակատեղին, որ պիտի ծրագրէ Միջին Արեւելքի ամբողջական պաշտպանութիւնը, կրնայ զօրացուիլ, քաղաքային դետնի վրայ, կազմելով շրջանային պաշտօնատուն մը, որ գոյութիւն ունէր պատերազմի ընթացքին, իրեն յատուկ նախարարով:

Զուգահեռաբար պիտի առնուի երկրորդ քայլ մը,— բրիտանական շօշափելի ուժեր ղրկել Միջին Արեւելք: Այս ուժերը կրնան բանակիլ Սիրենայիքի եւ Աքապայի, ինչպէս նաեւ Սուէզի Ջրանցքի շրջանին մէջ: Կարելի է տակաւին Եգիպտոսէն ստանալ Կազան, իբրեւ զինուորական յաւելուածական խարիսխ: Զինուորական այս ուժերու առաքումը ստիպողական է: Ուրիշ ոչ մէկ բան պիտի կրնար իրականացնել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրները:

Թ. Ա. Թ.

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Բ.- Ռոմանոս Մելիքեան

Ռոմանոս Մելիքեան կը պատկանի հայ երաժշտութեան քնարական ճիւղին, արտադրելու իր առաջին շրջանին վիպական (Romantique) ներշնչումով, աւելի վերջը՝ արեւելեան տրամադրութեամբ, որուն շուշացաւ նաեւ հայկական դրոշմը:

Նախ քան Կոմիտասի երեւումը հայկական հորիզոնին վրայ, հայ երաժիշտները որոնք կ՚ապրէին զանազան երկիրներու մէջ, չէին կրնար զերծ մնալ հոգեկան այլազան ճնշումներէ եւ ազդեցութիւններէ եւ հետեւաբար արտադրած են տարբեր ներշնչումներով:

Ներբազգած արուեստագէտ մը չուտով անձնատուր կ՚ըլլայ romantique դպրոցին: Անոր ազդեցութիւնը երբեմն կ՚առաջնորդէ սովորական եւ դիւրամատչելի եղանակաւորումներու, անձնատուր եղած չէ սակայն Ռոմանոս Մելիքեան իր առաջին գործերուն մէջ իսկ:

Շատ համեստ, ազնուական հոգիով եւ թըռիչքով զգայուն երիտասարդ մըն է Ռոմանոս:

1883ին ծնած Կովկասի Ղզլար քաղաքը: Իր կրթութիւնը կը ստանայ Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, ուր Եկմալեան 1895ի շրջանին երաժշտութեան ուսուցիչ էր եւ կը մարզէր իր եկեղեցական խումբը:

Կը սկսի երեւան գալ Ռոմանոսի երաժշտական հակումը: Կը ղրկուի Նոր Նախիջեւան ուր երաժշտութեան դասեր կ՚առնէ Գէորգ սարկաւագ Չէօրէքճեանէ, այժմ կաթողիկոս Ամենայն Հայոց: (Առաջին երաժիշտ կաթողիկոսն է Գէորգ Զ.):

Յետոյ կ՚ուսանի Ռոստովի երաժշտանոցը, ապա Մոսկուա: Նիւթական անձուկ վիճակը կը բարուքի, երբ կը ստանձնէ եկեղեցւոյ երգեցողութեան եւ Լազարեան ճեմարանի դասերը:

Ռոմանոս ապրած ըլլալով հիւսիսային կովկասի մէջ, շատ քիչ ծանօթութիւն ունէր հայ ժողովրդական երգի մասին: Իր առաջին գործերը կը կրեն ռուսական վիպական դպրոցի դրոշմը: Այս սեռին կը պատկանին Վարդը, Աշնան տաղերը, Անջատումը, եւն.:

Բայց զինքը կը ներշնչեն նաեւ Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւնները որոնց վրայ յօրինած իր երգերը քիչ ծանօթ են մեզի. «Դու անհոգ նայեցիր», «Դղեակի թագուհին», «Փողոցի երգը», «Գարուն», եւն.:

1909ին կը յաջողի անցնիլ Փեթերսպուրկ, մեծ դժուարութեամբ: Իր մէկ նամակին մէջ կ՚ըսէ — «... 17 ռուբլի գրպանս՝ զօրաւոր հաւատքով մեկնում եմ Փեթերսպուրկ»:

Հոն կ՚աշակերտի Alexandre Glazounowի, որ միջազգային համբաւ ունի, եւ որ բարեկամ էր նաեւ Ալ. Սպենդիարեանին: Միջանկեալ պէտք է յիշել որ երբ այս վերջինը մեռաւ՝ «Ալմաստ» օփերայի նուագախումբի բաժինը աւարտեց Ռոմանոս Մելիքեանի ուսուցիչներէն Շթայնպէրկ, Կլազունովի յանձնարարութեամբ (այս մէջբերումը՝ ըստ վկայութեան երաժիշտ Յարութիւն Մէհրաբեանի, որ դասընկերը եղած է Ռոմանոսի):

Ռոմանոսի ջանքերով Թիֆլիզի մէջ հիմնուած է նաեւ երաժշտական հրատարակչական ընկերութիւն մը, իբրեւ նպատակ ունենալով կորուստէ փրկել Կարամուրզայի եւ Եկմալեանի ձեռագիրները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ, 16 Փետր. (Յառաջ) .— Շաբաթ գիշեր, 10 Փետրուար, ամէն դասի եւ դաւանանքի պատկանող հայրենակիցներու խուռն բազմութիւն մը խռնուած էր, Սալ Ֆրանսուա Քօբէի մէջ, տօնելու համար «Վարդանանց» պատերազմի 1500ամեակը: Ժամը 9ին սրահէն բոլոր տրամադրելի աթոռները գրաւուած էին:

Ժողովուրդին տրամադրութիւնը շատ բարձր էր: Ամէնդէմքի վրայ կը փայլէր գոհունակութեան անխառն ժպիտը: Կը բացակայէին միայն «աւէ»ները եւ «կօսէ»ները: Կ'իմանանք թէ իրենք առանձին եւ «պատշաճ» ձեւով պիտի տօնեն եղեր: Բարի վայելում:

Հիւրեր ունէինք Սէն Շամոնէն, Սէնթ Էթիէնէն, Վիէնէն, Տէսինէ եւ ուրիշ վայրերէ:

Հանդէսի բացումը կատարեց մեր եռանդուն երիտասարդներէն՝ ընկեր Հրաչ Տասնապետեան: Խօսելու հրաւիրուած էին երկու ծանօթ անձնաւորութիւններ: Առաջին բանախօսը եղաւ հայ կաթողիկէ համայնքին հովիւը՝ Մոմճեան վարդապետը, որ գրաւոր ճառով մը փառաբանեց Վարդաններու պանծալի յիշատակը, հայրենասիրութիւնը, ազատ ապրելու կամքը եւ անձնազոհութիւնը: Թելադրեց վառ պահել Վարդաններու յիշատակը, ըլլալ անոնց պէս նուիրեալ հայրենասէրներ:

Նոյնքան ոգեւորիչ էր մեր բարեկամին՝ Պ. Յակոբ Վարժապետեանի ճառը: Շատ լսած ենք զինքը, բայց այս անգամուանը իրապէս շնորհաւորելի էր:

Ապա, սկսաւ բուն ներկայացումը: Մեր շնորհալիքի եւ գնահատանքի խօսքը ունինք դերասան Պ. Հայկասարին՝ որ հակառակ իր տկարութեան, 2 — 3 ամիս, շաբաթը քանի մը անգամ, ժամացոյցի ճշդութեամբ հեռաւոր արուարձանէ մը քաղաք կը փութար, իր սկսնակ դերակատարները բեմին վարժեցնելու համար:

Արդարեւ, մէկ երկուքէն զատ, մնացած բոլոր դերակատարները առաջին անգամն էր որ բեմ պիտի բարձրանային: Իր այս տաժանելի աշխատանքէն դուրս՝ Պ. Հայկասարը իր ուսերուն վրայ առած էր երկու ծանր եւ պատասխանատու դերեր -- Յազկերտ, եւ Ղեւոնդ Երէց, երկուքին ալ ցոյց տուաւ իր արուեստագէտի չափն ու կշիռը: Յատկապէս Յազկերտի դերին մէջ, իր խաղարկութիւնը հասցուց այնպիսի բարձրութեան մը որ, պահ մը կարծեցինք թէ մեր դիմացը ունէինք ծանօթ դերասան մը: Իր խաղարկութիւնը արժանացաւ բուռն ծափերու: Վարդան՝ (ընկեր Արամ Թաթուլեան), Վասակ՝ (Ջաւէն Տէր Պետրոսեան), Յովսէփ կաթողիկոս (Ս. Փողհարեան), Միհրներսեհ (ընկեր Սամուէլ Յովհաննէսեան), Դենպետ՝ (Սրապ. Յարութիւնեան), Արծրունի՝ (Խաչիկ Բշտունի, ուսանող), Վրոյր՝ (Յովսէփ Խաչերեան), Ջանքակ Երէց, զինուորներ եւ ռազմիկները եւայլն իրենց կարելին փորձեցին լաւագոյնը տալու համար: Գնահատելի էին Տիկին Էլիզ Թաթուլեան, Տէրմանեան (Շուշանիկ), եւ Տիկին Սամուէլ Յովհաննէսեան (Ֆրանսուհի) հրեշտակի երեւոյթով: Այս համեստ Ֆրանսուհին որ իր կեանքը հայ տղու մը կապած է, միայն քանի մը օրուան մէջ սորված էր իր հայերէն դերը, եւ «Աւարայր», «Տղմուտ» եւ «Պատերազմը» բառերը արտասանեց մաքուր առոգանութեամբ մը:

Մենք, ամէն բանի «լաւ էր», «կատարեալ էր» ըսողներէն չենք, բայց տուեալ պայմաններու մէջ գնահատելի էր փորձուած ճիգը: Ձեռնարկին յաջողութիւնը նոր գրաւական մը եղաւ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերներուն համար:

Ոգեկոչեցինք Վարդանանցը, փառաւորեցինք անոնց յիշատակը եւ սրահին հոծ բազմութիւնը իր ներկայութեամբ, անգամ մըն ալ հաստատեց թէ միշտ Վարդաններու հետ է, անոնց քարոզած գաղափարներուն կը հետեւի:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն իր սրտաբուխ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ յարգելի բանախօսներուն, դերասան Հայկասարին եւ Տիկնոջ որ մեծ աշխատանք տարին ծպտումներու եւ դիմայարդարումներու համար, ինչպէս նաեւ բոլոր դերակատարներուն որոնք այնքան յօժարութիւն եւ զոհողութիւն յանձն առին ձեռնարկին յաջողութիւնը ապահովելու համար:

Թղթակից

Մելիքեան 1914ի պատերազմի շրջանին կ'անցնի գրաւեալ վայրերը, Վան, Մուշ, եւն. եւ հոն կը ծանօթանայ այլազան երգերու: Այս տեղափոխութիւնը իր ազդեցութիւնը կ'ունենայ յօրինելու իր ձեւին վրայ: Յետագային իր «Զարվար» եւ «Զմրուխտ»ի հաւաքածոները այլեւս կը պարունակեն գործեր որոնք շատ աւելի մօտիկ են հայեցի դրոշմին:

1921ին Հայաստանի լուսաւորութեան կոմիսար Աշոտ Յովհաննիսեան կը հրաւիրէ զինքը Երեւան, հոն հիմնելու համար երաժշտական վարժարան մը:

Անմիջապէս եւ խանդավառութեամբ գործի ձեռնարկելով, կը հաւաքէ երիտասարդ ուժերը:

Երկու տարի վերջ հիմնուած էր «Երեւանի երաժշտանոցը» ուր այսօր եւրոպական ըմբռնումով դասաւանդութիւններ կան, եւ երաժիշտներու հոյլ մը արդէն ծաղկած է:

Ռոմանոս Փիզիքապէս տկարացած ըլլալով, կը ստիպուի թողուլ այդ պաշտօնը եւ անցնիլ Օտեսա, յետոյ Թիֆլիս, ուր 1935 Մարտ 30ին կը մեռնի թոքախտէ: 52 տարեկան էր:

Մարմինը կը փոխադրուի Երեւան, եւ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը թաղուի:

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

11 ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏԸ

ՊՈՌՏՕ, — Փոքրիկն Յարութիւն Քէնտէրեան, 11 տարեկան, երկու տարի առաջ յաջողապէս վարեց Պոռտոյի իր դպրոցին նուագախումբը, զարմացնելով երաժշտասէրները:

Ներկայիս կը հետեւի երաժշտանոցի դասընթացքներուն եւ արդէն անցուց յաջող քննութիւններ: Վերջերս անթելի համար ամբողջ Ժիռոնտի նահանգէն 60 յաջող աշակերտներ ներկայացան, որոնց միայն վեցը յաջողեցան: Մեր փոքրիկ Քէնտէրեանը մէկն էր յաջողներէն եւ Փետր. 11ին ժամը 17.15ին նուագեց անթելէն:— Վ. Վարդանեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, 12 Փետր. (Յառաջ) .— Շարք մը բարեկամական եւ ախոյենական մրցումներէ վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբի երկրորդ շրջանի ախոյենական Գ. մրցումը տեղի ունեցաւ 11 Փետր. Կիրակի կէսօրէ վերջ, C. S. Chasse/ի Ա. խումբի դէմ, հակառակորդին դաշտին վրայ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան Փութպոլի յանձնախումբը ժամադրութիւն տուած էր Համօ Օհանջանեան ակումբը ժամը 2ին, մեկնելու համար դէպի Շաս, հոն եկան մարզիկները կազմ ու պատրաստ: Ինքնաշարժերը տրամադրուած էին ընկերներու կողմէ անձնուիրաբար: (Մ. Զօպոեան, Կ. Սա- պաշտօնական դատաւորին սուլիչին վրայ, առաջ- կը հանէինք Շաս, Լիսաններու քննութենէն վերջ, պաշտօնական դատաւորին սուլիչի վրայ, առաջնորդութեամբ խմբապետ Գ. Զարդարեանի խումբը դաշտ կը մտնէ: Հակառակորդ խումբը արդէն դաշտին վրայ է եւ վստահ է չարաչար պարտութեան մատնել Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Չէ՞ որ առաջին շրջանի մրցումներուն Շասի խումբը յաղթած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ին, մեր դաշտին վրայ: Շասի խումբը բնաւ պարտուած չէ, եւ դասաւորման Ա. տեղը կը գրաւէ: Ունի Բասինկ գլխաւէն մարզիչ խաղացող մը, որ թէ կը խաղայ եւ թէ կը մարզէ Շասի խումբը:

Ժամը 3ը քառորդ անցած, խաղը կը սկսի հակառակորդին յարձակողականովը: Գնդակը մէկ բերդէն միւսը կ'երթար եւ կուգար, հակառակորդը շուարման մատնելով: Առիթէն օգտուելով 12րդ վայրկեանին Այանեան շահեցաւ առաջին նշանակէտը: 10 վայրկեան վերջ մեր միջնապահին մէկ սխալը հակառակորդին շահեցուց մէկ նշանակէտ, հաւասարեցնող նշանակէտ: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—1: Դադարէն վերջ, երկրորդ կիսախաղին, հակառակորդը անպայման կը ճգնէր շահիլ յաղթանակը, բայց Հ.Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները անկարելին ըրին պատուով դուրս գալու համար մրցումէն: Հակառակորդ խումբը շատ կոշտ խաղարկութիւն ցոյց տուաւ, սակայն մեր մարզիկները Հ. Մ. Ը. Մ.ին յատուկ կարգապահութեամբ շարունակեցին մարզական ոգի ցոյց տալ: Դատաւորը շատ գովեստով խօսեցաւ մեր մարզիկներուն կարգապահութեան մասին: Դատաւորը իր պաշտօնը կատարեց առանց կողմնակալութեան: Խաղը վերջացաւ հաւասար 1—1: Հ. Մ. Ը. Մ.ը դասաւորման մէջ երկրորդն է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանիներուն խումբը նոյն օրը ախոյենական մրցում մը ունեցան մեր սեփական մարզադաշտին վրայ C. S. C.ի պատանիներուն խումբին դէմ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանիները շահեցան 3—0:

Յ. Մաքոսեան

1944Ի ԱՇՈՒՆԷՆ Ի ՎԵՐ առաջին անգամ ըլլալով ուրբաթ օր Եուկոսլաւիայէն կառախումբ մը անցաւ սահմանագլուխը, Սելանիկ երթալու համար:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ Ալպանիան պիտի դրաւէ, եթէ յարձակում կրէ Խ. Միութեան կամ դրացի պետութեանց կողմէ,— ինչպէս կը հաւաստեն ամերիկեան աղբիւրէ: Այդ պարագային Խ. Միութեան առջեւ պիտի փակուի միակ նաւահանգիստը, Շքոտրա:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Յետոյ կարդացի գրութիւնը, զոր այնքան թեթեւութեամբ ղրկեր էին, հակառակ պաշտօնական բոլոր հրահանգներուն: Այդ հեռագիրը կ'ապացուցանէր թէ «Կիկերոն ձեռնարկ»ը տեղեկութիւն կուտար Անգարայի անգլիական դեսպանատան ներքին դէպքերուն մասին: Կարելի չէր սըխալիլ այդ մասին:

Խիստ ցաւալի էր պատահածը, բայց երբեք մտքէս պիտի չանցնէի կասկածներ ունենալ գերման հիւպատոսի մը աղջկան մասին: Չէի կրնար երեւակայել թէ կրնար այդքան չարաչար գործածել ինչ որ դիպուածով իմացած էր: Թէեւ իր ջղագարութիւնը խորապէս անհաճոյ էր ինծի, եւ կ'ուզէի հեռացնել զայն, իր անհաճոյ հարցումը պարզ կնոջական հետաքրքրութեան վերագրեցի եւ շուտով մոռցայ դէպքը:

Քանի մը օր ետք, դրասենեակը գոցելէ վերջ, Գորնէլիին ընկերացայ քաղաքին մէջ, որպէսզի գնումներ ընէ: Մտանք վաճառատուն մը: Այս առթիւ Գորնէլին ապացուցուց թէ շատ ճաշակաւոր էր, բայց շատ ալ դժուարահաճ: Դէզ մը կերպաս կար առջեւը, եւ տակաւին որոշում մը չէր տուած:

Այդ պահուն վաճառատան դուռը բացուեցաւ եւ ով կ'ուզէք որ մտնէ: Նոյնինքն Կիկերոնը: Նախ ետեւս կեցաւ: Յետոյ մօտեցաւ Գորնէլիին եւ խիստ սուղնոց շապիկներու ապսպրանք մը տըւաւ: Այնպէս մը ըրաւ որ կարծես երբեք չէր տեսած զիս կեանքին մէջ: «Տխմար», ըսի իրովի, այնքան փքամոլ է, որ ի վերջոյ պիտի մատնէ ինքզինքը: Գորնէլին ալ իրեն յատուկ գաղափարներ ունէր եւ չէր կրնար արտայայտել զանոնք:

Կիկերոն, որ սահուն կերպով Թուրքերէն կը խօսէր, առաջարկեց թարգմանի դեր կատարել: Մեծ վայելչութեամբ եւ փութկոտութեամբ Գորնէլիին ուղղեց խօսքը Ֆրանսերէնով:

Խիստ անհանդիստ կը զգայի ինքզինքս, բոլոր այդ տեսարանի ընթացքին: Գորնէլին ճերմակեղէն կ'ուզէր չինել տալ: Կիկերոն, որ անոր քով կեցած էր այժմ, առաւ իր ափին մէջ եթերային կերպասները եւ պարուրեց իր մարմինը անոնց մէջ, ցոյց տալու համար Գորնէլիին անոնց թողած տպաւորութիւնը:

Երկուքն ալ սկսան խնդալ: Կարծես թէ շատ երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնային իրար: Երբ կարգը եկաւ չափերը առնելու, Գորնէլի թեթեւօրէն կարմրեցաւ եւ Կիկերոն նայուածքը դարձուց անդին: Արդարեւ ճշմարիտ ճէնթլմէնի մը պէս կը վարուէր:

Յետոյ հարցուց թէ Գերմանուհի՞ էր:

Ուզեց գիտնալ նաեւ, թէ դո՞հ էր Անգարայի կեանքէն:

— Օհ, այո, շատ գոհ, պատասխանեց Գորնէլի:

Կեցած էի իրենց ետեւը եւ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէի: Բայց երկուքն ալ գոյութիւնս անգիտանալ կը ձեւացնէին: Կիկերոն մեկնեցաւ մեզմէ առաջ:

Հազար քաղաքավարական ձեւերով հրաժեշտ առաւ կնոջմէն, որուն կ'ընկերանայի: Պահ մը նայեցաւ աչքերուս մէջ թէեւ ոչ ոք նշմարեց:

Մեղսակցութեան ժպիտ մը կար իր աչքերուն մէջ եւ այդ ժպիտը իջաւ մինչեւ շրթունքը:

Այդ պահուն, ոչ ինքը, ոչ ալ ես կրնայինք մեր մտքէն անցնել թէ Գորնէլին դժբախտութիւն պիտի բերէր մեզի: Ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ արդէն կատարուած էր ամէն բան: Գորնէլին ալ իր կարգին, կրնա՞ր միթէ խորհիլ թէ սիրալիր այդ պարոնը որ խօսեր ու խնդացեր էր իրեն հետ, ուրիշ մէկը չէր, բայց եթէ Կիկերոնը որ իր հետաքրքրութիւնը շարժած էր քանի մը օր առաջ:

Երկու առաջնակարգ դերակատարներուս միակ հանդիպումը եղաւ այդ:

★

Դեսպան Ֆօն Փափէն վերջապէս նամակ մը ստացած էր Գորնէլիի հօրմէն: Կ'ըսէր թէ իր պատասխանը յապաղած էր կնոջը հիւանդութեան եւ իրեն ալ Պուտափէշթի մէջ նոր պաշտօնի մը կոչուելուն հետեւանքով: Կը գրէր նաեւ, թէ չէր կրնար Զատիկէն առաջ գալ աղջիկը առնելու, շնորհակալութիւն կը յայտնէր որ զինքը իրազեկ դարձուցած էինք:

(Շար.)

արեւմտեան պետութիւնները կը խորհին հաւաքական միջոցներ ձեռք առնել, թէ Եուկոսլաւիան զօրացնելու եւ թէ Կոմինֆորմին յարձակումը կանխելու համար:

Թիթօ բացատրեց իր զինուորներուն թէ Արեւմուտքի այս խորհրդակցութիւնները կ'օգնեն մեզի, «ապացուցանելով թէ մեր ապահովութեան խնդիրը կը զբաղեցնէ ուրիշ երկիրներ: Այս պարագան կը նուազեցնէ յարձակումի մը հաւանականութիւնը, որովհետեւ նախայարձակը պիտի տեսնէ որ մինակ չենք: Կոմինֆորմին կողմէ կատարուած արշաւանք մը պատճառ պիտի ըլլայ ընդհանուր պատերազմի, վասն զի Եւրոպայի մէջ անկարելի է տեղական՝ սահմանափակ պատերազմը»:

Թիթօ խօսեցաւ նաեւ Քորէայի պատերազմին եւ Ծայր. Արեւելքի խռովութեանց մասին, յայտարարելով թէ Եուկոսլաւիոյ քաղաքականութիւնն է «գործօն չէզոքութիւն»: Այս առթիւ դատապարտեց Քորէան եւ կարմիր Չինաստանը, իբրեւ նախայարձակ եւ գործիք Խ. Միութեան:

ՍԹԱԼԻՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Քաղաքական շրջանակները եւ միջազգային մամուլը զանազան մեկնութիւններ կուտան Սթալինի վերջին յայտարարութեանց մասին: Փարիզի մէջ անպատեհ կը նկատեն այդ յայտարարութիւնները, ճիշդ այն պահուն երբ ժողով պիտի գումարեն Չորս Մեծերը: Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ Մոսկուա նոր պայքար մը կը փորձէ խաղաղութեան համար: Լոնտոնի մէջ ալ նոյն տեսակէտը կը յայտնեն, ըսելով թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ շահագործել խաղաղութեան ընդհանուր բաղձանքը:

Կարգ մը շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ Սթալին «չէր կրնար լռել», թէ ստիպուած էր ապահովութիւն ներշնչել թէ երկրին մէջ եւ թէ արբանեակ ժողովուրդներու եւն.: Միայն Լոնտոնի «կարմիր աւագերէցը» ջերմապէս կը գնահատէ Սթալինի, «տրամաբանական եւ յստակ» համարելով անոր խօսքերը եւ իր կարգին դատապարտելով Անգլիոյ վարչապետը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրք ազգայնական կուսակցութիւնը հեռագիր մը ուղղեց Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան, ըսելով թէ կղզիին 85.000 Թուրքերը «ուժգնօրէն կը մերժեն» Յունաստանի վարչապետին այն առաջարկը որով կը պահանջէր Յունաստանի կցել Կիպրոսը: Կուսակցութիւնը նոյնիմաստ հեռագիր մըն ալ ուղղած է Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան եւ քաղաքական կուսակցութեանց, շեշտելով թէ Պ. Վենիզէլոսի ճառը« խորապէս յուզած է Կիպրոսի Թուրքերը»:

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, պատերազմին ախտը՝ նորէն փոխուած է: Միացեալ Ազգերու զօրամասերը, որոնք նահանջել սկսեր էին, այժմ կը սաստկացնեն իրենց դիմադրութիւնը. այն աստիճան որ, կարմիրները կ'աճապարեն քաշուիլ ամբողջ գծին վրայ, լքելով իրենց զինամթերքը եւ ուտեստի պաշարը: Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Չինացիները նոր համախմբումներ կը կատարեն, խորտակելու համար Ազգ. ժողովի բանակին կեդրոնական ճակատը, Սէուլի շուրջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները կատարուեցան կիրակի օր, շռնդալից արարողութիւններով: Կարմիր դրօշներ պարզուած էին Մոսկուայի մէջ եւ ամէն տեղ, Լենինի եւ Սթալինի մեծադիր նկարները ցուցադրուած՝ գլխաւոր շէնքերուն վրայ: Նոյն տեսարանները բոլոր հանրապետութեանց մէջ: Մոսկուայի մէջ տասը հազար նուագածուներ կը մասնակցէին խրախճանութեանց:

ՆՈՐ ՁԷՆՔԵՐ փորձուեցան Մ. Նահանգներուն մէջ, ի ներկայութեան նախագահ Թրումընի, որ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «այս բոլոր պատրաստութիւններր կը կատարուին ի խնդիր խաղաղութեան եւ ոչ թէ ոեւէ ազգ եւ կառավարութիւն կործանելու համար»:

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարութիւնը իրաւունք ստացաւ ուղղակի յարաբերութիւններ հաստատելու քսան պետութեանց հետ — բացի Մ. Նահանգներէն — Մարտ 19էն սկսեալ, առանց գրաւման իշխանութիւններէն արտօնութիւն խնդրելու: Յարաբերութիւնները պիտի ըլլան գրաւոր, եւ պատճէնը պիտի յանձնուի գրաւման իշխանութեանց:

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ ԼԸՆՈՐՄԱՆ, որ նոր վերադարձած էր Մ. Նահանգներէն, մեռաւ ուրբաթ օր: 69 տարեկան էր: Գրած է բազմաթիւ ժողովրդական թատերախաղեր: Վերջերս հրատարակեց իր յուշերուն առաջին հատորը եւ վէպ մը, «Աղջիկը աղջիկ է», (պոռնիկի մը կեանքը գերման գրաւման ատեն): Մտերիմն էր հայազգի դերասան Փիթոյեւներու, որոնց մասին գիրք մըն ալ հրատարակած է:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Խնջոյք կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի: Այս կիրակի, ժամը 15էն 23, Յոյներու սրահը, (5 rue Bonnefoi):

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անժի (Մարսէյլ) Թաթուլ խումբի, Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առթիւ, այս շաբաթ երեկոյ, մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ մասնակցելու «Թաթուլ» խումբի այս ձեռնարկին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մեր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք մեր ազգականներուն, բարեկամներուն, Սէն Մորիսի ամբողջ հայութեան, Տէսինի եւ Սէնթ Էթիէնի հայրենակիցներուն եւ բոլոր անոնց, որոնք մխիթարեցին մեզ եւ ամուսնոյս թաղման ներկայ եղան 13 Փետրուարին, Սէն Մորիսի գերեզմանատունը: Սգակիր Այրի Տիկին Վարսենիկ Ստեփանեան եւ զաւակները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ներկարարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ներկարարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Ներկարարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդուհի Դանիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Ներկարարեան, Այրի Տիկին Հաճիկիւլ Քոնդիկեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տիկին Մարիձա Մարապաեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Աղաւնի Քոնդիկեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Լուսինթագ Ջաղացպանեան (Արաբկիր), Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Քաջեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ասատուր Համալեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որ ծաղկեպսակով, նամակով, հեռագրով կամ անձամբ յայտնեցին իրենց ցաւակցութիւնը ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, (թաղումը տեղի ունեցաւ Փարիզ, Փետր. 8ին):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պ. Յակոբ Աղարեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Պ. Գրիգոր Սրապեանը (Ակնցի) որ Մանչեստր ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Յ. Աղարեանի 9 rue Balthazar Baro, Valence (Drôme), France:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— 22 Փետր. (Վարանդեան) կոմիտէ, Եշ.:
ՏԷՍԻՆ.— 23 Փեմր. Ուրբաթ:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— 25 Փետր. (Անտոք), կիրակի:
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 26 Փետր. (Վարուժան), Բշ.:
ՎԻԷՆ.— 27 Փետր.— (Անի), երեքշաբթի:
ՎԱԼԱՆՍ.— 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դշ.:
ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ:

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

Հ.Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ միացեալ նիստը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Մարմիններու բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ժողովէն վերջ կը դասախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին հերթ. ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթ՝ «Հայ արդի գրականութիւնը (շար.): Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

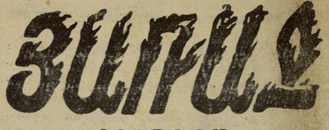
ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը: Անդամատետրերը միասին բերել:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի համերգը՝ Կիրակի 29 Ապրիլ, ժամը 4ին, Մարսէյլ, Théatre d'Algerի մէջ:

ՃՇԴՈՒՄ.— Պոմոնէն Պ. Խաչիկ Պէրպէրեանի նուիրատուութիւնը հազար ֆրանք եղած է Աղքատաց Օգնութեան մարմնոյն:

× Ընկեր Հրաչ Տասնապետեանի յօդուածաշարքին Բ. մասին մէջ (Փետր. 14), խօսքը տանք Ա. Ահարոնեանին, պիտի ըլլայ Ա. Իսահակեանին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Mercredi 21 Février 1951 Չորեքշաբթի 21 ՓԵՏՐ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6388–Նոր շրջան թիւ 1799

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՐԵՐԸ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ Կ'ԸՍԵՆ

Միանգամ ընդ միշտ փակուած համարելով Հայ. Եկեղեցւոյ առաքելականութեան եւ անկախութեան խնդիրը, փորձենք վերլուծել կարդինալ Աղաջանեանի կարգ մը «գիւտերը» :

Ինչպէս կը հաստատեն «Հասկ»ի եւ «Սիոն»ի կատարած ամփոփումները, ամէն բանէ առաջ խորթ, հակազգային ոգի մը կը սողոսկի իր հրատարակած հովուական թուղթերուն մէջ :

Կարդինալ պատրիարքը ոչ միայն ուղղափառութենէ շեղած եւ անջատական կը համարի Հայ. Եկեղեցին, այլեւ ծանր մեղադրանք մըն ալ կ'ուղղէ·

— « Հայաստանեայց Եկեղեցին Հայրենիքէն ներս եւ դուրս լծուեր է հարազատ քրիստոնէութեան լոյսը մարելու Ազգին մէջ»: (Արտատպուած «Սիոն»էն, 1950 Դեկտ.) :

Երէկ ուրիշ հատուած մըն ալ արտատպեր էինք, ուր կ'ըսէր ·

— « Հայ. Եկեղեցին բաժնուելով կաթոլիկութենէն տուժեց կրօնապէս, քաղաքականապէս եւ մշակութապէս: Այժմ վերստին միանալու է կաթոլիկ Եկեղեցիին, շահելու համար ամէն կերպ, մանաւանդ քաղաքականապէս»: (Հասկ) :

Ուրեմն, դեռ կարելի է այսքան խախուտ եւ խոտելի տեսակէտներ յայտնել հրապարակաւ, Եւրոպայի եւ Ասիոյ լուսացնցուղ ափերուն վրայ: Այն ալ՝ քսաներորդ դարուն ...

Ե՞տ կ'երթանք թէ յառաջ: Տրամաբանութի՞ւնն է որ կը խօսի, թէ երբեմնի հաւատաքննութեան մարմաջը :

Կ'ընդունինք թէ Հայ. Եկեղեցին կրօնապէս տուժեց, կորսնցնելով հաւատացեալներու աննշան փոքրամասնութիւն մը, իբրեւ հետեւանք ներքին ապիկարութեանց եւ արտաքին ճնշումներու :

Մենք չենք որ պիտի ժխտենք խումբ մը մոլեռանդ պատրիարքներու եւ անհեռատես վարիչներու սայթաքումները եւ բռնութիւնները:

Թող իրենք ալ խոստովանին ողբերգութեան մնացեալ մասը, — Օտար կղերապետական եւ դիւանագիտական միջամտութիւնները : Եւ դեռ ո՛րքան կսկծալի դասեր, ներսէն թէ դուրսէն:

«Մշակութապէս» տուժած ըլլալու պարագան կը քննենք առանձին, երբ անդրադառնանք Մխիթար Աբբահօր կտակին:

Կարդինալ – պատրիարքին վկայութեամբ «քաղաքականապէս» ալ տուժած ենք: Ուրեմն անհրաժեշտ է որ վերադառնանք Ս. Պետրոսի փարախը, «շահելու համար ամէն կերպ, բայց մանաւանդ քաղաքականապէս »:

Պատմագէտներուն կը թողունք ետ երթալ մինչեւ Լուսինեաններու շրջանը :

Միայն Պապերու եւ Ունիթորներու տարեգրութիւնները քրքրելով, կարելի էր գաղափար մը կազմել թէ ի՛նչ անգնահատելի՛ բարիքներ պիտի չահէինք լատինականութեամբ, եթէ հրաժարէինք Հայ. Եկեղեցիէն ...

Շատ աւելի պերճախօս փաստեր կը ներկայացնէ ժամանակակից պատմութիւնը :

Հայաջինջ Սարսափներու ընթացքին, թշնամին խնայե՞ց հայ հռոմէականին: Մինչեւ անգամ անոր որ կը ճուար — «Ես Հայ չեմ, կաթոլիկ եմ«:

Վատիկանը կրցա՞ւ փրկել Թունդ կաթոլիկ Անգարայի կրօնաւորներն ու մայրապետները, ուրիշ քաղաքներու կաթողիկէ եպիսկոպոսներն ու վարդապետները, իրենց հետեւորդներով :

Կարգ մը բացառութիւններ եւ մետասաներորդ ժամու մեղմացումներ ոչինչ կ'ապացուցանեն:

Աւելի հիմնական հարց մը ·—

Եթէ կրօնը կրնայ որեւէ դեր կատարել ներկայ ժամանակներուն մէջ, քաղաքական տեսակէտով, ինչո՞ւ Վատիկանը չի կրնար փրկել իր պաշտօնական ներկայացուցիչներն ու կղերիկոսները, նոյնիսկ Եկեղեցին, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ ուրիշ բազմաթիւ երկիրներու մէջ:

Ինչո՞ւ օրուան հզօրները, նոյնիսկ դաւանակից իշխանութիւններ նկատի չեն առներ 400 միլիոն կաթոլիկներու համաշխարհային ուժը :

Դարերու փորձը կը վկայէ թէ կարելի չէ դատ շահիլ, փարախ փոխելով :

Ն.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱԶԱՆԳ

Մէկ ձայն աջէն եւ ձախէն ·— Թո՛ւղթ, թո՛ւղթ, թո՛ւղթ :

Այս տագնապին գոնէ չէինք սպասեր: Բայց եւ այնպէս ծանր է կացութիւնը շատ մը տեղերու, նոյնիսկ մեր բնակած երկրին, հետեւաբար եւ մեզի համար:

« Չկա՛յ»ն արդէն գլուխը ցցած է: Զարամիտներ գիներու բարձրացման անմիջական հաւանականութեան մը կը վերագրեն :

— Կը տեսնէք, կ'ըսեն անոնք, թող քիլօն 80—100է բարձրանայ եւ սեւ շուկան գործի սկսի, թուղթը կը չքանայ հրապարակի վրայ: Պատրաստուեցէք եւ ցնծացէք :

— Ասիկա դարման չէ սակայն, կը մոլտան, մանաւանդ անոնք որ իրենց գլուխը տասը տեղ կը զարնեն, ընթերցող հասարակութիւնը գոհացնելու համար:

Մտածեցի այդ ընթերցող հասարակութեան դիմել:

Առաջին դէմս ելլողը ըսաւ ·

— Հոգ մի ընէք, կառավարութիւնը «նպաստ» պիտի սահմանէ որպէսզի գիները չբարձրանան:

= Կը սխալիք, մեր ելմտական նախարարը, Պ. Փէչ, հակառակ է ամէն կարգի նպաստներու :

= Չկարդացի՞ք օրուան լուրերը: Կառավարութիւնը հրապարակ հանելով հազար թօն կարագի պահեստը, օգնութեան հասաւ ժողովուրդին: Կարծեմ թուղթի պահեստ մըն ալ կայ, որ ի հարկին պիտի փրկուի «գերութենէ»:

Խելքս չհասաւ այս հաւաստիքներուն: Դիմեցի անցորդի մը եւ իր խօսքերը լսելով, քիչ մը շունչ առի :

Մարդը պատմեց առանց նախաբանի·

— Նախարարը առջի օր զիս ալ կանչած էր, ճար մը գտնելու թուղթի տագնապը մեղմելու համար: Ազատ համարձակ ըսի կարծիքս: Առաջարկեցի նախ 28 օրաթերթերը տասնի իջեցնել Փարիզի մէջ: Գաւառի մէջ իւրաքանչիւր նահանգին համար մէկ օրաթերթ: Ծաւալը եւ էջերը գոնէ մէկ երրորդ կրճատել: Արգիլել ոճիր – արկածներու նկարագրութիւնը :

Արգիլել ոտանաւորներու հրատարակութիւնը: Արգիլել առտուն կանուխ արթնցողին դրական փորձերը: Միանգամ ընդ միշտ լուծարքի ենթարկել թռուցիկները եւ պատի ծովածաւալ աֆիշները: Ի սպառ ջնջել սիրային նամակները, եւ անոնց հրապարակային արտայայտութիւնը՝ պատկերազարդ հանդէսները ...

= Կը բաւէ, ըսի, մեր մարդուկին խօսքը կտրելով: Եթէ ատոնց կէսն ալ գործադրուի, թուղթը ոչ միայն կը բաւէ, այլեւ կրնայ արտածուիլ իբրեւ շահաբեր գործ :

ՍՕՍԻ

ԱՆՏՌԷ ԺԻՏ ՄԵՌԱՒ

Ֆրանսացի հռչակաւոր գրագէտը, որ Նոպէլի մրցանակը շահած էր 1947ին, մեռաւ երկուշաբթի օր, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ: 81 տարեկան էր: Քանի մը օր առաջ հիւանդացած ըլլալով, թոքերը վարակուած էին եւ յամրաբար կը հիջէր :

Հանգուցեալը 60 տարուան գրական վաստակ մը ունի, աւելի քան 70 հատոր: Ամբողջ սերունդներ կախարդած կամ ցնցած է իր ելոյթներով, բարոյականի եւ անբարոյութեան նորօրինակ տեսութիւններով: Շատ մը Ֆրանսացիներ կը սիրեն իր «Դրամանենգները», «Ապարարոն» եւ«Հովուական համանուագը» աւելի շատ իրենց դասական գեղեցկութեան քան բարոյական զարտուղի գաղափարներուն համար :

Գրել սկսած է 1891էն: Ամբողջ իր գրական գործունէութեան ընթացքին կը համարուէր առաջնակարգ վարպետ մը արձակի: Ունի քննադատական տեսութիւններ, թատերախաղեր, օրագրութիւններ, թարգմանութիւններ, վէպեր : Գրած է նաեւ խմբագրականներ :

1932ին ջերմ ներբողական մը հրատարակեց համայնավարութեան մասին, պատրաստակամութիւն յայտնելով ի հարկին իր կեանքը զոհելու Խ. Միութեան համար: Բայց Մոսկուա երթալով յուսախաբ եղաւ եւ 1936ին երկու գիրքեր հրատարա–

Հիւլէական ռումբը պիտի գործածուի եթէ Խ. Միութիւնը յարձակի

«Պիտի զարնենք սարսափելի ուժգնութեամբ»

Մ. Նահանգներու ցամաքային բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետը, զօր. Լոթըն Քոլինս, դէպի Եւրոպա ամերիկեան չորս նոր զօրաբաժիններու առաքման անհրաժեշտութիւնը պարզելով, վճռապէս յայտարարեց, թէ Ամերիկա հիւլէական ռումբը պիտի գործածէ, եթէ Ռուսիա յարձակի Եւրոպայի վրայ :

— « Եթէ երրորդ աշխարհամարտ մը պայթի, ըսաւ, ամերիկեան ռազմագիտական օդանաւային ուժերը, սարսափելի ուժգնութեամբ մը պիտի հարուածեն Ռուսիան եւ պիտի չսպասեն, որ ցամաքային ճակատամարտները վճռեն պատերազմի բախտը: Եւ սակայն, այդքանը բաւարար պիտի չըլլայ: Որովհետեւ չեմ կարծեր, որ միայն հիւլէական ռումբը, համայնավարները յարձակելէ ետ պիտի կեցնէր: Այս պատճառով ալ, եթէ պատերազմը պայթի, Մ. Նահանգները պիտի ստիպուին առաւել եւս զօրացնել Եւրոպայի իրենց վեց զօրաբաժինները: Առանց ցամաքային համապատասխան ուժերու եւ զանոնք պաշտպանող օդանաւային տորմիղներու, անկարելի պիտի ըլլայ արգիլել համատիրական պետութեանց արշաւանքը Եւրոպայի վրայ, որքան ալ ցամաքային ու ծովային ուժեր կեցնենք անոնց դէմ: Թերեւս 300 զօրաբաժիններ պէտք պիտի ըլլան՝ դէպի Մոսկուա ետ մղելու համար կարմիր բանակը եւ սակայն, ես պիտի չջատագովէի այդպիսի քաղաքականութիւն մը: Եւրոպական պաշտպանութեան նպատակը պիտի ըլլար նախ արգիլել յարձակումը եւ ապա, եթէ յարձակումը տեղի ունեցաւ, ազատել Արեւմտեան Եւրոպան »:

Երբ ծերակուտական մը դիտել տուաւ, թէ հաւանական չէ որ Արեւմտեան Եւրոպան, յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին 37—40 զօրաբաժինէ աւելի ունենայ, զօր. Քոլինս պատասխանեց ·— Բուն համրանքը ատկէ աւելի պիտի ըլլայ: Հիւլէական ռումբը գործածելու համար զօր. Այզընհաուըր պիտի խորհրդակցի նախագահին հետ եւ այս վերջինը պիտի տայ վերջնական որոշումը: Պէտք չէ որ զինուորական մը ինքնաբերաբար որոշում տայ այդ մասին, բայց պէտք է գիտնալ, թէ պաշտպանողականէն յարձակողականի անցնելու մտածումը ունենալէ առաջ իսկ հիւլէական ռումբը պիտի գործածուի :

Այնուհետեւ զօր. Քոլինս շեշտեց Քորէայի օրինակը եւ ըսաւ թէ միայն օդանաւային ուժը վճռական դեր մը չի կրնար կատարել պատերազմի մը մէջ: «Դժուար է ուժեր դասաւորել որեւէ շրջանի մէջ, երբ թշնամին գործած է արդէն յարձակումը: Բայց կրակելու գերակշիռ ուժ ունեցող ցամաքային զօրամասերը, բնական պատուարներ օգտագործելով, կրնան նուազեցնել յարձակողական զօրութիւնը թշնամիին, որուն գերակշռութիւնը իր համրանքը պիտի ըլլայ»: Եւ, անդրադառնալով ամերիկեան, բրիտանական, ֆրանսական եւ թրքական զօրամասերու հերոսութեան, Քորէայի մէջ, համոզում յայտնեց թէ Արեւմըտեան Եւրոպան, դիմադրելու կամքը պիտի ունենայ:

× Յառաջիկայ Յունիսին, Իտալիա, իր ամբողջ բանակը պիտի դնէ սպարապետ զօր. Այզընհաուըրի տրամադրութեան տակ: Այս բանակը պիտի բաղկանայ երեք հետեւակ, երկու վայրաշու եւ մէկ ալպեան – զրահապատ զօրաբաժիններէ : Իտալիա կը յուսայ 12 զօրաբաժիններու բարձրացնել իր ուժը մինչեւ այս տարուան վերջը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

կեց խորհրդային կարգուսարքին դէմ: Ի բնէ թշնամի՝ ամէն վարդապետութեան, չէր կրնար հանդուրժել համայնավարական կարգուսարքին:

Երկրորդ աշխարհամարտին կը գտնուէր Ֆրանսայի ազատ շրջանին մէջ, 1941ին բաժնուեցաւ Nouvelle Revue Françaiseէն զոր ինք հիմնած էր 1909ին, եւ Հիւս. Ափրիկէ ապաստանեցաւ: Հակառակ իր ծերութեան, կը շարունակէր գրել: Վազգէն Շուշանեան, որ կը հիանար իր վրայ, հայերէնի թարգմանած է իր «Երկրային Սնունդը» (անտիպ):

Դեռ կը խօսինք իր մասին :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ բրիտանական ուժերուն հրամանատարը, զօր. Ռապըրթսըն, Թուրքիա, եւ Սուրիա – Լիբանան այցելելէ վերջ, գնաց Իսրայէլ, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար : 1948 Մայիս 15էն ի վեր, երբ Անգլիացիները Պաղեստինէն հեռացան եւ Իսրայէլ անկախութիւն հռչակեց, այս երկրորդ անգլիացի հրամանատարն է որ նորազատ երկիրը կ'այցելէ: Թերթերը կը գրեն թէ զօր. Ռապըրթսըն պիտի քննէ Իսրայէլի զինուորական հնարաւորութիւնները, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՒՏԵՐՈՒ ԿԱՐԱՒԱՆԸ

Անցեալ շաբթուան ընթացքին մենք հրատարակեցինք «Հայրենիք»ի խոհուն աշխատակից Ա. Խոնդկարեանի երեք ուշագրաւ յօդուածները: Մեր աշխատակիցը, առնելով Մոսկուայի համայնավար թերթերէն, կը հաղորդէ որ Երեւանի մէջ սկսած են նկարահանել մէկ նոր շարժապատկերի ժապաւէն, որ պիտի կոչուի «Երկրորդ Կարաւանը»: «Երկրորդ Կարաւան» կոչուածը 1948ին Ամերիկայէն Հայաստան մեկնած 150 ներգաղթող Հայերու կարաւանն է:

«Երկրորդ Կարաւան»ի թատերական բովանդակութիւնը՝ սենարիօն, գրած են երկու ռուս համայնավար հեղինակներ, Կ. Սիմոնով եւ Զ. Ագրանենկօ: Այս երկու ռուս հեղինակները իրենց յօրինած շարժապատկերով պիտի համոզեն այդ շարժապատկերը դիտող ապագայ հանդիսականը որ, առաջին՝ Ամերիկայէն Հայաստան ներգաղթողներու երկրորդ կարաւանի մեկնումի դէմ արգելքներ յարուցուեցան հոս եւ միայն Ամերիկայի սովետասէր Հայերու եւ սովետասէր բազմացեղ Ամերիկացիներու միացեալ ուժերով մղուած «հսկայական պայքար»էն յետոյ յաջողեցաւ այդ կարաւանի մեկնումը Ամերիկայէն:

Երկրորդ, այս երկու ռուս հեղինակները պիտի համոզեն ապագայ հանդիսականը, թէ ներգաղթի ամբողջ գործի դադրեցման պատասխանատուները Նիւ Եորքի Ուոլ Սթրիթի «իմփերիալիստները» եւ հայ Դաշնակցականներն են: Ուոլ Սթրիթի «իմփերիալիստները» Զ Ամերիկայի Դաշնակցականները ոչ միայն խափանած են ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՐԱՒԱՆԻ մեկնումը Ամերիկայէն, այլ եւ յաջողած են արգիլել տալ Հայերու ներգաղթը Իրանէն: Եւ Ուոլ Սթրիթի «իմփերիալիստներն» ու Դաշնակցականներն այդ ըրած են գիտէ՞ք թէ ինչու,— որպէսզի տեղահան եղած պարսկահայ ներգաղթողները թըշուառութեան մատնուին եւ անօթութենէ չմեռնելու համար երթան եւ չնչին աշխատավարձով աշխատին պարսկական քարիւղի հանքերու մէջ, որոնց «կոնցեսիաների մէջ շահ ունին ամերիկեան դրամատէրերը:

Ուրեմն, 12 միլիոն բնակիչ ունեցող Պարսկաստանի մէջ անկարելի է գտնել ուրիշներ, որոնք աժան գնով իրենց աշխատանքը ծախեն Ամերիկացիներուն եւ միայն 100 հազարի հասնող Պարսկահայերն են, որ կրնան չնչին աշխատավարձով ծախել իրենց աշխատանքը չահամոլ Ամերիկացիներուն: Եւ անուանի ռուս գրող Կ. Սիմոնով կ'ուզէ, որ գտնուին հանդիսականներ, որոնք հաւատան իր յօրինած շարժապատկերի այս ցնդաբանութիւններուն: Որքան ալ խորհրդային համայնապարփակ բռնակալութեան տակ անբանացած ըլլան ժողովրդական զանգուածները, այնուամենայնիւ մենք համոզուած ենք, որ Սիմոնովի եւ Ագրանենկոյի այս ապուշութիւններուն հաւատացողներ պիտի չգտնուին ոչ միայն Հայաստանի մէջ, այլ նոյնիսկ Մոսկուայի մէջ:

Սիմոնով եւ Ագրանենկօ իրենց կազմած շարժապատկերի մէջ «ապացուցած» են Ամերիկայէն եւ Պարսկաստանէն Հայերու ներգաղթի դադրեցման պատճառները, բայց ոչինչ ըսած են թէ ինչո՞ւ դադրեցաւ ներգաղթը Եգիպտոսէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Յունաստանէն եւ Իրաքէն: Սիմոնով եւ Ագրանենկօ բառ մը չեն ըսած, թէ ո՞վ արգիլեց Հայերու ներգաղթը Թուրքիայէն, որ Հայաստանին ամէնէն մօտ երկիրն է եւ ուրկէ մէկ հատիկ ներգաղթող չտարաւ Խորհրդային կառավարութիւնը:

Սիմոնով եւ Ագրանենկօ, ի հարկէ, բառ մը չեն ըսած, թէ ինչո՞ւ Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն եւ խորհրդային ծիրին մէջ գտնուող միւս երկիրներէն ներգաղթ տեղի չունեցաւ դէպի Հայաստան: Զըլլա՞յ թէ այդ երկիրներու մէջ ալ, Խորհրդային իշխանութեան քիթին տակ Ուոլ Սթրիթի ամենազօր «իմփերիալիստները» եւ Դաշնակցականները խափանեցին ներգաղթի ծրագիրները: Որքան ալ տաղանդաւոր պարսաւագրողներ, այդ երկու ռուս հեղինակները մեծ վրիպում մըն են թոյլ տուած իրենց յօրինած շարժապատկերի մէջ: Անոնք պէտք է որ արար մը աւելցնէին, որու մէջ ցոյց տային, թէ ինչպէս Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ այլ խորհրդային երկիրներու մէջ խորհրդային կառավարութիւնը հայկական ներգաղթ կազմակերպելու գործի է ձեռնարկած, բայց Ուոլ Սթրիթի գաղտնի գործակալները եւ ծպտուած Դաշնակցականները խափանած են այդ գործը: Ամենատես Զեկան, սակայն, երեւան հանած է խափանարար դաւադիրները, որոնք հրապարակային դատավարութեան մէջ խոստովանած են իրենց յանցանքները եւ գնդակահարուած: «Խափանարարներու» եւ «դաւաճաններու» գընդակահարութեան ցուցադրութեամբ խորհրդային շարժապատկերները միշտ աւելի համոզեցուցիչ կ'ըլլան:

Բայց, կատակը մէկ կողմ, ի՞նչ բանի կը ծառայեն «Երկրորդ Կարաւան»ի նման շարժապատկերները եւ կամ այդ ժապաւէնի բովանդակութեան համապատասխան խորհրդային գրողներու գրութիւնները: Չէ՞ որ Սիմոնով եւ Ագրանենկօ շատ լաւ գիտեն, թէ իրենց գրածը ծայրէ ի ծայր զարշելի սուտ է: Չէ՞ որ անոնք գիտեն թէ դուրսը, Երկաթէ Վարագոյրէն անդին մենք գիտենք, որ իրենց գրածը զազրելի սուտ է: Եթէ պահ մը ընդունելու ըլլանք, որ մենք տեղեակ չենք, թէ Ամերիկայէն դուրս ներգաղթ կազմակերպելու պատրուակով ինչ քայքայիչ աշխատանք են կատարած Սփիւռքի մէջ խորհրդային իշխանութիւնը եւ Համայնավար կուսակցութիւնը, որ մենք անտեղեակ ենք այն բոլոր չարաշահութիւններուն, որոնք կատարուած են ներգաղթը կազմակերպողներու կողմէ, որ մենք լուր չունինք Հայաստան հասած ներգաղթողներու յուսախաբ նամակներու եւ Հայաստանէն փախած ներգաղթողներու մասին: Բայց մենք տեղեակ ենք Ամերիկայէն երկրորդ կարաւանի մեկնումի բոլոր պարագաներուն, որոնք մեր աչքերու առջեւ տեղի ունեցան:

Մենք գիտենք, որ 1948ի Յուլիսին Նիւ Եորք հասած ռուսական «Պոբեդա» նաւը պիտի տանէր երկրորդ կարաւանի համար դեռ երկու ամիս Նիւ Եորք հաւաքուած ներգաղթողները: Մենք գիտենք, որ այդ օրերուն զուգադիպեցաւ Նիւ Եորքի գործհրդային հիւպատոսարանի մէջ Ռուսիա վերադառնալէ խուսափող սովետական ուսուցչուհի Կասենքինայի ինքնասպանութեան փորձը: Գիտենք որ սովետական հիւպատոս Լոմաքին, լախնալով որ Կասենքինայի օրինակէն վարակողներ կ'ըլլան, «Պոբեդա»ով Խորհրդային Ռուսիա ուղարկեց սովետական բազմաթիւ պաշտօնեաներ իրենց ընտանիքներով: Եւ այդ պատճառով Ամերիկայէն երկրորդ կարաւանով ներգաղթողները ստիպուած եղան 4—5 ամիս սպասել Նիւ Եորքի Հէյքվուտին մէջ, մինչեւ որ եկաւ «Ռոսիա» նաւը եւ տարաւ զանոնք: Մենք գիտենք, որ երկրորդ կարաւանով մեկնողներու առջեւ ոչ միայն ոչ մէկ արգելք յարուցուեցաւ, այլ եւ անոնք տարին իրենց հետ ինչ որ կ'ուզէին եւ որչափ որ թոյլ կուտար իրենց քսակը: Մենք գիտենք, որ անոնց մեկնումը օրհնեց սովետական հիւպատոս Լոմաքինի յաճախակի այցելու Ներսոյեան եպիսկոպոսը, որու աչքերուն առջեւ ներգաղթողներէն ոմանք պատռեցին իրենց ամերիկեան անցագրերը:

Այս ամէնը շատ լաւ ծանօթ է ամերիկահայ գաղութին: Արդ, ինչո՞ւ համար Սիմոնով եւ Ագրանենկօ կը գրեն այդ վրան բաց զարշելի սուտերը մեր աչքի առջեւ տեղի ունեցածներու մասին:

Այդ մասին յաջորդով:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«Հ. Յ. Դ. պատմութիւն»

(Բ. ՀԱՏՈՐ)

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ.— ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՈՅԻ, ՏՊ. «ՅՈՒՍԱԲԵՐ», ԳԱՀԻՐԷ, 1950

Հանգուցեալ ընկեր Միք. Վարանդեան, մեր ամէնէն բարձր մտաւորական դէմքերից, իր բեղնաւոր գրչով ու խօսքով մօտաւորապէս չորս տասնեակ տարիներ անընդհատ, առաջնակարգ դեր կատարեց հայ ազատագրական պայքարի մէջ:

Բարձրագոյն կրթութեամբ, տիրապետելով եւրոպական գլխաւոր լեզուների, լաւատեղեակ քաղաքական, ազգային եւ ընկերային շարժումների պատմութեանը, գրականութեանը եւ մամուլի մէջ արծարծուած կարեւոր հարցերին, ողբացեալ ընկերը մեծ հմտութեամբ իր ազդու գրչով եւ խօսքով կարողանում էր պաշտպանել մեր կուսակցութեան առաջադրած նպատակն ու ընթացիկ խնդիրները:

Իր յօդուածներն ու գրքերը կարդացւում էին մեծ հետաքրքրութեամբ: Կարելի է ասել, որ մեր մտաւոր պայքարի մարզում եղած է մեր ամէնէն հեղինակաւոր ռազմավարներից մէկը:

ա Ահաւասիկ ցանկը ընկեր Միք. Վարանդեանի հեղինակած գրքերի.—

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԹԻՖԼԻՍ

1. Կովկասեան վանդէան.— 2. Գորդեան հանգոյց.— 3. Դաշնակցութիւնը եւ իր հակառակորդները.— 4. Փիլիսոփայ սոցիոլոգ.—

Բ. ԺԸՆԵՒ

5. վերածնուող հայրենիքը եւ մեր դերը, 6. Հայրենիքի գաղափարը, 7. Բողոքը նորագոյն պատմութեան մէջ, 8. Համաժողովրդական բանակ, 9. Հոսանքներ, 10. Ա. Բեբել:

Գ. ՊՈԼԻՍ

11. Կրօն եւ Գիտութիւն,

Դ. ԲՈՍԹՈՆ

12. Ս. Զաւարեան, 13. Մուրատ:

Ե. ՓԱՐԻԶ

14. L'arménie et la Question Arménienne.— 15. Le Conflit Armeno Georgien et la Guerre du Caucase.—

16. Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան Ա. հատորը:

Զ. ԳԱՀԻՐԷ

17. Համայնավարութիւն եւ համաշխարհային յեղափոխութիւն, 18. Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան Բ. հատորը:

Որքան գիտեմ, մեր տեսաբան ընկերներից միայն Վահան Նաւասարդեանը լոյս է ընծայել նոյնչափ գիրքեր:

Միք. Վարանդեան մէկն է եղած մեր մտաւորական բացառիկ գործօն ընկերներից, որին չէ վիճակուել անմիջական շփում ունենալ մեր հայրենիքի սահմանի երկու կողմի ժողովրդական զանգուածների հետ: Երկար տարիներ իր մշտական կեդրոնն է եղած «Դրօշակ»ի խմբագրատունը, Ժընեւ: Կարճ ժամանակով միայն — 1908 եւ 1915 թ. եղած է Թիֆլիս, «Յառաջ»ի եւ ապա «Հորիզոն»ի գլխաւոր սիւներից մէկը: Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին էլ Պոլիս:

Հայաստանի հանրապետութեան օրով, անդամ էր ընտրուած Հ. Հ. Խորհրդարանի, եւ մասնակցեց Փարիզի Հ. Հ. պատուիրակութեան: վերջն էլ եղաւ Հ. Հ. դիւանագիտական ներկայացուցիչը Հռոմի: Մեր հայրենիքը խորհրդայնացումից յետոյ, Վարանդեանն էլ հաստատուեց Փարիզ, շարունակելով իր աշխատակցութիւնը մեր թերթերն եւ մասնակցելով Երկրորդ (ընկերվարական) Միջազգայինի համագումարներին: Մասնակցել է նաեւ օտար զանազան կուսակցութիւնների եւ հոսանքների ներկայացուցչական համագումարներին:

Ընկեր Միք. Վարանդեանը Փարիզում սկսաւ գրել «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը»: 1932ին էր, որ լոյս ընծայեց 500 էջնոց առաջին հատորը, որ ընդգրկում է կուսակցութեան ծագումից մինչեւ 1908 թ.: Դժբախտաբար դեռ չաւարտած իր այս կարեւոր աշխատութիւնը, հազիւ երկրորդ հատորի մէկ մասը միայն գրած, իր մահը վրայ եկաւ 1934 թ. ապրիլ 26ին, 62 տարեկան:

Բնիկ Ղարաբաղցի էր, Վարանդա գաւառի Քեաթիւկ գիւղից: Իր իսկական անունն էր Միքայէլ Յովհաննիսեան: Յետոյ է որ յայտնի դարձաւ Միք. Վարանդեան ծածկանունով, փոխ առնելով իրենց Վարանդա գաւառի անունը: Թիֆլիսի մեր մամուլի մէջ գրած իր յօդուածների տակ յաճախ Ego էր ստորագրում:

Մեր Գերագոյն Մարմինը Հ. Յ. Դ. 60ամեակի առթիւ գեղեցիկ միտք է յղացել լոյս ընծայելով Միք. Վարանդեանի «Հ. Յ. Դ. Պատմութեան» Բ. հատորը: Այս հրատարակութեամբ.— Հ. Յ. Դ. Բիւրօն իր «Երկու խօսքի» մէջ գրում է, որ «Գալոց սերունդներուն մենք փոխանցած կ'ըլլանք ոչ միայն թանկագին նշխար մը, այլեւ ապահոված Վարանդեանի անմիջական՝ այնքան սուղ եւ քաղցր մասնակցութիւնը Դաշնակցութեան 60ամեակին»:

Պատմութեան Բ. հատորի առաջին 12 էջերը զարդարուած են թանկագին լուսանկարներով, որոնցից մի քանիսը առաջին անգամն են լոյս տեսնում: Միայն թէ՝ 1897 թ. Թաւրիզի խմբանկարի մէջ, Օր. Հռիփսիմէի Փուղինեան ազգանունը սխալմամբ Գուղինեան է գրուած, Եփրեմ Խանի հետ նկարուածը ոչ թէ Սաթթար Խանն է, այլ Բախտիարների ղեկավար Սարդար Ասադը:

Լուսանկարներից յետոյ կը սկսուի բուն «Պատմութիւն»ը բաժանուած հետեւեալ չորս գըլուխների.— 1. Սահմանադրական Թուրքիան եւ Հայութիւնը, 44 էջ.— 2. Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Կիլիկիա 13 էջ.— 3. Դաշնակցութիւնը Իրանի ազատագրակ. շարժման մէջ 45 էջ.— 4. Ցարական ռէակցիան եւ «Դաշնակցութեան» Դատը 30 էջ:

Հեղինակը նիւթերը դասաւորած է հետեւեալ կարգով.—

1. Սահմանադրական Թուրքիան եւ Հայութիւնը.

Օսմանեան յեղաշրջում.— Մեր յարաբերութիւնները «Երիտասարդ Թուրքիայ»ի հետ.— Խորհրդակցութիւններ Ժընեւ եւ Փարիզ.— Թուրք ժողովրդական խլրտումներ Մեծ Հայքում.— Պարիզեան կոնգրէն.— Մակեդոնական տագնապը եւ դէպքերու գահավիժումը.— Ապստամբութիւն եւ սահմանադրութեան հռչակում.— Միթինգներ եւ խրախճանքներ.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հրապարակի վրայ.— Իր հաւատոյ հանգանակը սահմանադրական Թուրքիոյ հանդէպ.— Իթթիհատի դրդուիչ քաղաքականութիւնը եւ Մարտ 31ի Համիտեան հակահարուածը.— Ադանա.— Շէվքէթ փաշայի դրոհը եւ Իթթիհատի յաղթական վերադարձը.— Սուլթան Համիտ՝ դահազուրկ.— Իթթիհատ – Դաշնակցութիւն համաձայնութիւնը.— Հայկական տրամադրութիւններ.— Ազատութեան ալիքը.— Արշաւանք Դաշնակցութեան դէմ.— «Ազատամարտ» եւ իր դերը.— Գաւառական անցուդարձ յեղափոխութեան նախօրէին,— խստութիւններ Վասպուրականում.— Դաւոյի դաւաճանութիւնը եւ մեր զինապահեստներու կորուստը.— Դէպքերու արձագանգը Եւրոպայում.— «Դրօշակ»ի ագիտացիան եւ դիւանագիտական միջա-

մաութիւնները.— Վարդգէսի ողբերգութիւնը.— Ջերբակալում եւ մահավճիռ.— Միջամտութիւն Անատոլ Ֆրանսի.— Ֆրանսայի վարչապետը կը փրկէ Վարդգէսը կախաղանէն.— Գէորգ Ջաւուշի վերջին կռիւը եւ նահատակութիւնը.— «Հուրիէթի արձագանգները Հայաստանում.— Զարդի պատրաստութիւններ Կարնոյ մէջ.— Մերիններուն կորովի կեցուածքը կը կանխէ աղէտը.— Եղիշէ Թոփչեան.—

2. Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Կիլիկիա.—

Երկրորդ ընդհ. ժողովի որոշումը.— Գործնական քայլեր,— Մարի մուտքը եւ ձերբակալումը.— Կիլիկիոյ պատասխանատու մարմին.— Դէմքեր.— Հրաչի աշխատանքը Իզմիրի մէջ եւ ձերբակալումը.— Ջաւարեանի եւ Վարդանի ուսումնասիրական պտոյտը Կիլիկիայում.— Վհատեցուցիչ եզրակացութիւններ Լեռնավայրի ժողովրդի մասին.— Հնչակեաններու գործելակերպը.— Ներսի եւ դրսի Դաշնակցական գործիչներ.— Կիլիկիան՝ Վիէննայի ընդհանուր ժողովի մէջ.— Վարդանի եւ Ջաւարեանի զեկոյցները.— Վիճաբանութիւն եւ բանաձեւ.—

3. Դաշնակցութիւնը Իրանի ազատագրական շարժման մէջ.—

Ի՞նչու մասնակցեցանք.— Պարսկաստանի եւ Պարսկահայոց կացութիւնը.— Թէհրանի առաջին ցոյցը եւ սահմանադրութեան անարիւն նուաճում.— Մէհմէտ Ալի Շահին դաւերը.—Վերադարձ դէպի հին կարգերը.— Թաւրիզը կը պարզէ ապստամբութեան դրօշը.— Սաթթար – Խան.— Ռոստոմը Թէհրանի մէջ.— Բանակցութիւններ Պարսից ազատական պարագլուխներուն հետ.— Առողջատականի մեր ընկերներուն բռնած դիրքը.—Լռիկ աջակցութիւն ապստամբներուն.— Խորհրդակցութիւններ մեր Կովկասեան մարմիններուն մէջ.— Արշաւախմբեր.— Սաքոյի մահը.— Քեռիի մուտքը Թաւրիզ.— Վրաց կամաւորներ դէպի Պարսկաստան.— Ռոստոմի դերը.— Ցոյցերը Գիլանում.— Եփրեմի Թատերամուտը.— Ցաղթական կռիւներ եւ սրարշաւ վերելք.— Ռաշտ. Էնզէլի, Ղազուին՝ գրաւուած.— Եփրեմի արշաւը դէպի Թէհրան.— Դաշնակցական լեգէոնը.— Մեր զոհերը.— Բախտախարներ.— Մայրաքաղաքը՝ յեղափոխականներու ձեռքը.— Շահի փախուստը.— Եփրեմ՝ Թէհրանի եւ ամբողջ Պարսկաստանի ոստիկանապետ.— Վարչական տաղանդը.— Հերոսի արշաւանքները հակայեղափոխական հորդաներու դէմ.— Եփրեմ՝ սահմանադրական բանակի հրամանատար.— Ռուս զօրքի մուտքը.— Թաւրիզեան նախճիրներ.— Դուման՝ Թաւրիզու ուժերու հրամանատար.— Սալար Դովլէ եւ Եփրեմի մահը.— Արքայական յուղարկաւորութիւն.— Մահուան տպաւորութիւնը Եւրոպայի մէջ.—

4. Ցարական Ռէակցիան եւ «Դաշնակցութեան» Դատը.—

Ռուս յեղափոխականներու նահանջը եւ անոր պատճառները.— Նորէն Ս. Դ. եւ Ս. Ռ. կուսակցութիւններ.— Շարժման հիմնական արատը.— Դոգմային եւ կրաւորապաշտ.— «Վառօդ»ի պակասը ռուս ընկերվարականներու մէջ.— Դաշնակցական նախաձեռնութիւն մը.— Միջկուսակցական խորհրդաժողով Կոպենհագի մէջ.— Ստոլիպինեան արշաւանքը Դաշնակցութեան դէմ.— Խուճապի օրեր Անդրկովկասում.— Ջանդուածային ձերբակալութիւններ.— Նովոչերկասսկի զնդանին մէջ.— Լրիժին եւ նախախմութիւնը.— Ամբաստանագրի էութիւնը.— Միհրանական մատնութիւններ.— Դաշնակցութեան Դատը Ծերակոյտի ատեանին առջեւ.— Աննախընթաց տեսարան.— Լրիժինեան կեղծիքներու անակնկալը.— Ընդհանուր չփոթութիւն.— Մեղադրական ճառ եւ դատավճիռ:

(Մնացեալը յաջորդով) ԲԵՆՈ

ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԵՒ ՀԱԿԱԲՈԼՇԵՒԻԿ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԸ

Փարիզի մէջ մեռաւ Եուկոսլաւիոյ երբեմնի արտաքին նախարարն ու Փարիզի դեսպանը, Միրոսլաւ Սփալայքովիչ:

Յիսուն տարի առաջ ան կ'ուսանէր Փարիզի համալսարանի իրաւաբանական ճիւղին մէջ եւ կ'աւարտէր զայն Պոսնա – Հերսէքի մասին գրած աւարտաճառով: Երեւան կուգար իբրեւ Սլաւներու պաշտպան եւ կը մատնանշէր համագերմանական վտանգը:

Սերպիա վերադառնալով, մտաւ դիւանագիտական ասպարէզը եւ գործակցեցաւ Փաշիչի հետ: Կատաղօրէն պայքարեցաւ Թուրքերու եւ Աւստր – ունգարացիներու դէմ՝ Սլաւներու ազատագրման համար: Իսկ մինչեւ 1917ի ռուսական յեղափոխութիւնը ջատագովեց ցարական Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի հետ սերտ գործակցութեան մը քաղաքականութիւնը:

Սերպիոյ արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարն էր 1906 — 1911: Ապա ղրկուեցաւ Սօֆիա, ուրկէ դեսպան եւ հոն Կէշովի հետ կնքեց 1912ի սերպեւպուլկար զինակցութիւնը, որ յետագային իր մէջ առնելով նաեւ Յունաստանը, յանդեցաւ օսմանեան կայսրութեան դէմ հռչակուած պալքանեան պատերազմին: Այնուհետեւ դեսպան ղրկուեցաւ Սէն Փեթերսպուրկ, ուր մնաց եւ տեսաւ առաջին աշխարհամարտն ու փլուզումը ցարական կայսրութեան, որուն կապած էր Մեծ Սերպիոյ, այսինքն Պելկրատի ղեկավարութեամբ հարաւի Սլաւներուն միացման յոյսերուն իրականացումը:

Բուռն թշնամութեամբ լեցուած էր բոլշեւիզմի դէմ եւ սաստիկ զայրացած էր որ նորեկ յեղափոխականները կնքեցին Պրեսթ Լիթովսքի դաշնագիրը, խզելով ամէն կապ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ: Սփալայքովիչ յանդուգն դիրք մը բռնեց Լենինի դէմ, Դաշնակիցներուն դաւաճանած ըլլալուն համար:

Մեծ մասով իր ազդեցութեամբ է որ Պելկրատի կառավարութիւնը, մինչեւ 1939ի աշխարհամարտը մերժեց ճանչնալ խորհրդային կառավարութիւնը:

Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ 1920ին, բայց երկու տարի միայն մնաց այդ պաշտօնին վրայ: Ապա, 1922ին Փարիզ ղրկուեցաւ իբրեւ դեսպան: Եւ այդ պաշտօնը վարեց մինչեւ 1935 Յուլիս, ամբողջ 13 տարի:

Վերադարձաւ Պելկրատ 1937ին, սկսաւ իրաւաբանական ու քաղաքական աշխատանքներով զբաղիլ, տեսաւ երկրորդ աշխարհամարտն ալ եւ երբ իր հայրենիքին մէջ ալ համայնավարութիւնը տիրապետեց, փախաւ ու ապաստանեցաւ Ֆրանսա: Ու մեռաւ մոռացութեան ու գրեթէ թշուառութեան մէջ, արժանանալով անշուք յուղարկաւորութեան մը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 12 Փետր.— Յիսունէ աւելի թիւ մը կը ներկայացնէ Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Նոր Սերունդը»: Օրինակելի մասնաճիւղ մը, իր բազմակողմանի գործունէութեամբ:

Մասնաճիւղը ունի իր մարզական բաժինը: Գնդախաղի մրցումները տեղի կ'ունենան կանոնաւորաբար եւ յաջողութեամբ: Ունի իր նուագախումբը որ՝ կը գոհացնէ թէ իրենց եւ թէ քոյր կազմակերպութեանց պահանջները:

Նոր Սերունդը հոգեպէս կապուած է դպրոցին եւ իր անդամները պարտաւորիչ կերպով կը հետեւին դասաւանդութեանց: Նոր Սերունդը իր նիւթական մասնակցութեամբ ալ կ'օժանդակէ դպրոցի պահպանման գործին:

Վերջին ամսուան ընթացքին զինուորութիւնը լրացուցած եւ վերադարձող նոր սերնդական չորս երիտասարդներ սկսած են դպրոց յաճախել կանոնաւորապէս:

X Յունուար 28ին Պար «Էնթէրնասիոնալի» սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի տեղին մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը:

Բոլոր Խաչուհիները գործի լծուած էին եւ սրահը լեցուած էր բազմութեամբ: Ներկայացումը կը վարէր Պ. Ա. Ցակոբեանը:

Դերակատարները բացի երկուքէն, բոլորը Պուլվար Օտտոյի դպրոցի նախկին աշակերտներէն էին, որոնցմէ ոմանք նոյնիսկ ամուսնացած եւ զաւակներու տէր են արդէն: Դժբախտաբար «Յառաջ»ի ծաւալը թոյլ չի տար նկարագրել խաղարկութիւնը որ շատ յաջող էր:

Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մեր մասնաճիւղն ալ եռանդուն մարմին մըն է, իր նախաձեռնութեամբ է որ տարիներէ ի վեր կը պահուի դպրոցը:

Այս տարի դպրոցը ունի 75 մնայուն աշակերտ աշակերտուհիներ, չորս դասարաններու բաժնուած: Դ. դասարանը կը բաղկանայ 35 աշակերտներէ, 18—22 տարեկան, որոնք առօրեայ աշխատանքներէն վերջ, շաբաթը երկու անգամ դպրոց կը յաճախեն, օրինակելի եռանդով:

Դպրոցէն զատ, խումբ մը աղջիկներ, շաբաթ անգամ մը կը հետեւին «վարիչ Խաչուհիներու» դասընթացքին, որուն մնայուն դասատուն է ընկ. Ազգին Մարտիրոսեան: Հետզհետէ պիտի հրաւիրուին ուրիշ դասախօսներ ալ: Անցորդ

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պառակտումը կը շարունակուի: Առաջին առթիւ հրաժարած երկու կարմիր երեսփոխանները գրքոյկ մը հրատարակեցին, որով կը բացատրեն թէ Կոմինֆորմին խաղաղութեան պայքարը վարագոյր մըն է պատերազմը եւ յեղափոխութիւնը պարտկելու համար, թէ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը իր յոյսը դրած է կարմիր բանակին կամ Խ. Միութեան արբանեակներուն վրայ: Անոնց կարծիքով, համաշխարհային պայքարի ներկայ շրջանին մէջ, յեղափոխութիւնը կրնայ շահուիլ միայն դուրսէն եկած բանակի մը սուիններով»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Զատիկէն վերջ ուրեմն, պիտի փրկուէի այդ կաշկանդիչ գոյութենէն: Համբերութեան հալց էր միայն: Քանի մը օր Գորնէլի հանդիստ կեցաւ. բնականոն վիճակ մը ունէր, զուարթ ու խաղաղ: Եւ սակայն, կարծես երբեմն բան մը հաղցնել կ'ուզէր ինծի: Այդ շրջանին էր, որ պատահեցաւ դէպք մը, որ խորհիլ տալու էր ինծի:

Գորնէլին ըսաւ օր մը, թէ սաւառնորդ Հանսը, որուն հետ բարեկամական կապ հաստատած էր, կ'ուզէր այցելել ինծի: Ըսաւ թէ պիտի գար գործ մը խնդրել, որովհետեւ շատ քիչ դրամ ունէր եւ մանաւանդ կ'ուզէր աշխատիլ: Եթէ դրասենեակիս մէջ չըլլար, արդեօք գոնէ շարժավարս չէ՞ր կրնար դարձնել զինքը:

Քիչ ատեն վերջ, դրասենեակս մտան երկու սաւառնորդները, զոր տեսած էի միայն: Համեստօրէն նստան հրամցուած աթոռներուն վրայ, խիստ քաղաքավար էին:

Տխեցին գլանիկներս, խօսեցան հայրենիքին եւ իրենց զինուորական պարտականութեան, զոր ճակատագիրը թոյլ չէր տար կատարել: Պատրաստ էին ամէն գործ ընելու, դրամի պէտք ունէին, գոնէ ծխախոտ գնելու չափ: Դրամէն աւելի աշխատելու փափաքը կը մղէր զիրենք: Կրնայի՞ արդեօք օգնել իրենց: Գորնէլին ըսեր էր թէ դեսպանատան այն հազուագիւտ անձերէն էի որոնք պիտի հասկնային իրենց վիճակը:

Հանդարտօրէն թողուցի որ իրենց պատմութեան մինչեւ ծայրը երթան, յետոյ ըսի թէ շատ կը ցաւէի, բայց ոեւէ գործ չունէի իրենց համար: Արդէն, առանց Արտաքին Նախարարութեան հրամանին, ոչ ոք կրնայի կոչել պաշտօնի:

— Ո՞չ իսկ անձնական շարժավար մը: Անշուշտ ատոր համար պէտք չկայ Պերլինի հրամանին:

— Ոչ. այդ ալ կարելի չէ:

Ոտքի ելան դժկամակութեամբ: Շատ գոհ մընացի, երբ դուռը գոցուեցաւ անոնց վրայ, որովհետեւ վերջին ծայր անհաճոյ էին ինծի:

Գորնէլին այլեւս երբեք խօսքը չըրաւ այս այցելութեան: Բայց իր վերաբերումը ցոյց կուտար թէ ցաւ զգացած էր անոնց գործ մը չգտնելուս համար:

Այդ առաւօտ, դեսպանատան պարտէզին մէջ հանդիպեցայ օդային նախարարութեան կցորդին: Տեսեր էր որ 2 օդանաւորդները դրասենեակ կը մտնեն եւ անոնց խօսքը բացաւ ինծի:

Ըսաւ թէ ուշադրութիւն ըրած էր որ երկուքն ալ յարաբերութեան մէջ էին քարտուղարուհիիս հետ, եւ հարցուց ինծի թէ տեղեկութիւն ունէ՞ի արդեօք անոնց մասին բացուած քննութենէն: Հարցաքննութեան պահուն հակասական յայտարարութիւններ ըրեր էին իրենց հարկադրեալ վայրէջքին մասին: Թերեւս նախընտրելի է որ չալտօնէք ձեր քարտուղարուհիին այս տղոց հետ տեսակցիլ, եզրակացուց զինուորականը:

— Զօրավար, պատասխանեցի, ատենը եկած է որ այլեւս լուսաբանուի այս հարցը: Եղելութիւնը ծանօթ է ինծի ալ: Որքան գիտեմ, այս օդանաւորդներու պետին հարցում ուղղուած է: Ձեմ կրնար արգիլել որ քարտուղարուհիս տեսնուի անոնց հետ, ցորչափ որոշ տեղեկութիւն մը չտաք ինծի քննութեան արդիւնքի մասին, այլապէս, կասկածած պիտի ըլլանք իրենց մասին, ինչ որ անդարմանելի արդիւնք պիտի տայ: Համակրութիւն չունիմ իրենց հանդէպ, բայց ատիկա պատճառ մը չէ որ կասկածիմ: Այսօր եկան ինձմէ գործ ուզելու:

Զօրավարը մտածկոտ գլուխը շարժեց.

— Յետո՞յ.

Կ'ուզէր արդիւնքը իմանալ:

— Անդրդուելի մնացի եւ բարեկամօրէն հասկըցուցի իրենց թէ կարելի չէր գործի առնել զիրենք:

— Կը խորհիմ թէ լաւ շարժած էք: Քիչ ատենէն պիտի գիտնամ ճշմարտութիւնը եւ տեղեակ պիտի պահեմ ձեզ ալ:

Մտածկոտ վերադարձայ աշխատանքին, նոր մտահոգութեան մը բեռը աւելցած էր ուսերուս:

Դրասենեակին մէջ, մեծ խնդիր մը ունեցանք նորէն Գորնէլիի հետ:

(Շար.)

Դաշնակիցներու պատասխանը Զօրսերու ժողովի մասին

Մոսկուայի ամերիկեան, բրիտանական եւ ֆրանսական դեսպանները խորհրդային կառավարութեան յանձնեցին իրենց պատասխանները փետրուար 5 թուակիր խորհրդային ծանուցագրին, Զօրսերու ժողովի մը գումարման մասին:

Արեւմտեան երեք դաշնակիցները, մանրակրկիտ ուսումնասիրութենէ մը վերջ խմբագրած են այս պատասխանը, որ կ՚առաջարկէ՝ Մարտ 5ին, Փարիզի մէջ հրաւիրել չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն նախապատրաստական ժողովը, ճշդելու համար բուն խորհրդաժողովին օրակարգը: Երեք Դաշնակիցները իբրեւ ժողովատեղի կ՚առաջարկեն Ուաշինկթընը, իսկ թուականը պէտք է ճշդեն փոխանորդները, համախորհուրդ:

Ֆրանսական ծանուցագիրը կը մաղթէ որ Մոսկուայի նոր պատասխանը այլեւս չարծարծէ այն բնավէճերը զորս ցարդ կը պարունակէին Մոսկուայի յանձնած բոլոր ծանուցագիրները: Արեւմըտեան ծանուցագիրները, այս անգամ, դարձեալ կը յայտարարեն, թէ Ա) Անհիմն են խորհրդային մեղադրանքները, Բ) Ներկայ լարուած կացութիւնը հետեւանքն է ոչ թէ Գերմանիոյ վերազինման, որ ծրագրային վիճակի մէջ կը գտնուի, այլ հինգ տարիէ ի վեր խորհրդային կառավարութեան ընդհանուր դիրքին եւ Գ) Արեւմտեան երկիրները պաշտպանողական միջոցներու դիմեցին միայն եւ միայն նուազեցելու համար աշխարհի զինեալ ուժերուն հսկայական անհամեմատութիւնը:

Այնպէս որ նախապատրաստական ժողովը պէտք է քննէ աշխարհի զինեալ ուժերուն այժմու մակարդակը, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներն ու Աւստրիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրի մը հարցը: Այս հիման վրայ ալ պէտք է պատրաստուի Զօրսերու ժողովին վերջնական օրակարգը:

—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը եւ ամերիկեան տնտեսական յանձնախումբը զեկոյց մը հրատարակեցին, որուն համաձայն խնայողութիւններ պիտի կատարուին եւ բաժնեչափի դրութիւն պիտի հաստատուի կարգ մը ուտելիքներու համար:

ՔՈՐԷԱՅԻ ճակատէն կը հեռագրեն թէ Դաշնակիցները զօրացուցին իրենց դիրքը կեդրոնական ճակատին վրայ, խորտակելով չինական վերջին խուժումը: Ամերիկացի հրամանատարը կ՚ըսէ թէ «թշնամին խորտակուած է» եւ չինական 50րդ բանակը բնաջնջուած, 8000—10.000 կորուստ կրելով վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին:

Արեւմտեան ճակատամասին վրայ, Թուրք զօրամասերը գրաւած են Սէուլի հիւսիս արեւմտեան շրջանակի ամբողջ թերակղզին:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ, որ Փարիզ կը հասնի Դշ. օր, Ատլանտեանի ապայակոյտին կեդրոնները մին պիտի հաստատէ Սէն Քլուի մէջ: Արուարձանին քաղաքապետութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, անհրաժեշտ շէնքերը պատրաստելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ՝ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց առթիւ, Սթալին միաձայնութեամբ պատգամաւոր (դեպուտատ!) ընտրուեցաւ բուն Ռուսաստանի, Ազրբէջանի, Մոլտովիոյ եւ Թաթարիստանի մէջ: Յառաջիկայ կիրակի ընտրութիւններ պիտի կատարուին ուրիշ վեց հանրապետութեանց մէջ (մէկը՝ Հայաստան):

ՃԱՓՈՆ Մ. Նահանգներուն զինարանը պիտի դառնայ, հաշտութեան դաշնագրէն վերջ: Մ. Նահանգները խոստացած են նիւթական եւ արհեստագիտական աջակցութիւն: Ճափոն երկու միլիառ տոլար կը պահանջէ, իր զինուորական ճարտարարուեստը վերահաստատելու համար: Միեւնոյն ատեն հողային պահանջներ դրած է:— Նախագահ Թրումընի խորհրդականը, որ վերջերս Թոքիօ այցելած էր, ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ Ճափոն զրկուած է ինքնապաշտպանութեան միջոցներէ եւ թէ Խ. Միութիւնը աչք ունի այդ երկրին վրայ: «Եթէ զինակցութիւն մը հաստատուի Խ. Միութեան, Չինաստանի եւ Ճափոնի միջեւ, ոչ մէկ ուժ պիտի կրնայ դիմադրել աշխարհի այդ մասին մէջ»:

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը մեծ պողոտայի վրայ: Ունի եօթը սենեակ, 15 մեթր ճակատ, 343 քառակուսի մեթր հող: Պարտէզով: Դիմել Պ. Եղեկիէլեանի, 20 Ave. Pasteur, Իսի լէ Մուլինօ, ամէն օր ժամը վեցէն վերջ: Մեթրօ Mairie d'Issy:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

4ՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, 6 rue Maubeuge, Քլէմանի ճաշարանը:

Դասախօս՝ Պ. Տ. ԶԻԹՈՒՆԻ: Նիւթը՝ «Հայկական դիւցազներգութիւնը»:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Խնջոյք կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի: Այս կիրակի, ժամը 15էն 23, Ցօյներու սրահը, (5 rue Bonnefoi):

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ե. Դ. Սէնթ Աննի (Մարսէյլ) Թաթուլ խումբի, Հ. Ե. Դ. 60ամեակին առթիւ, այս շաբաթ երեկոյ, մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ մասնակցելու «Թաթուլ» խումբի այս ձեռնարկին:

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ, Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մասնակցութեամբ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆի, Պ. Pierre Labadie (թաւ ջութակ), Concerts Lamoureuxի նուագածուներէն բաղկացած խումբի մը եւ Փարիզի հայկական երգչախումբին (ղեկավար Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ):

Սպենդիարեանէ: Ղրիմի էսքիզներ, Ալմաստ Օփերայէն հատուածներ, Թաթարական Օրօր, Սայաթ Նովա, եւն.:

Ռ. Մելիքեանէ «Զմրուխտի շարք» մեներգներ, Սիւնիէ խմբերգներ եւ մեղեդիներ:

Հանդէս - խնջոյք

Վարդանանց պատերազմի

1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական միութեան կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իվրիի Bains Doucheի սրահը, rue Jules Ferry: Կը նախագահէ հայրենակից ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ: Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Նուագ Պ. Պ. Գարեգինի եւ Բենոյի կողմէ: Մուտքը ազատ է:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Միլանէն Պ. Ստեփան Սրապեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, իր զաւկին՝ Արտաւազդի ծննդեան առթիւ:

Պ. ՕՏՏՈՅԷՆ Հայ Երիտ. Արծիւ մարզական միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Ս. Սարգիսեանի, իր նախագահի Պ. Անդ. Սարգիսեանի եւ պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Մարգար Սարգիսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ իր դպրոցներուն. Ն. Ալիքսանեան հազար ֆրանք, Ս. Թէրզեան, Ս. Պօղոսեան (Մարսէյլէն), Խ. Պետրոսեան, Հ. Թորոսեան, Ա. Ասլանեան, Ա. Քէլէշեան, Ս. Փափազեան, Ց. Մկրեան, Մ. Անտոնեան, Ն. Ռըստիկեան 500ական, Պ. Խօքխուզեան 600, Ա. Սահակեան 100:

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք նաեւ 2000 ֆրանք ընկերուհի Մարիամ Զօպոյեանէն, իրենց չորրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Առնուվիլի Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Կառվարենց մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին Salle Gallemondի մէջ (կայարանին դիմաց): Կը ներկայացուի «ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ» (5 արար) եւ զաւեշտ մը:

Ժամը 8էն վերջ ընտանեկան խնջոյք:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Gare du Nordէն ժամը 14.20ին կամ օթօպիւս՝ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ եւ իջնել Villiers le Bel կայարանը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ե. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— 22 Փետր. (Վարանդեան) կոմիտէ, Եշ.:
ՏԷՍԻՆ.— 23 Փետր. Ուրբաթ:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— 25 Փետր. (Անտոք), կիրակի:
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 26 Փետր. (Վարուժան), Բշ.:
ՎԻԷՆ.— 27 Փետր.— (Անի), երեքշաբթի:
ՎԱԼԱՆՍ.— 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դշ.:
ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ:

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

—

Հ. Ե. Դ. ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ միացեալ նիստը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Մարմիններու բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ե. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ժողովէն վերջ կը դասախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ե. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին հերթ. ընդհ. ժողովը՝ այս ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթ՝ «Հայ արդի գրականութիւնը (շար.)»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Տիկին Զիթունիի բնակարանը: Անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Ե. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 5.30ին Պանեէօյի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Օհանջանեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ սանուհիները:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Saint Cyrի դէմ, Stade du Fort, rue Rabelais, Իսի լէ Մուլինօ: Ժամադրութիւն դաշտին վրայ պահեստին ժամը 14ին: Առաջինը ժամը 15.30ին: Հայրենակիցներ եկէք բազմութեամբ ծափահարել:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆի կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պ. Յակոբ Ազարեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Պ. Գրիգոր Սրապեանը (Ակնցի) որ Մանչեսթըր ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Յ. Ազարեանի 9 rue Balthazar Baro, Valence (Drôme), France:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286

Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 500 փր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Jeudi 22 Février 1951 Հինգշաբթի 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6389–Նոր շրջան թիւ 1800

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈ՞Ւ Կ'ԻՅՆԱՅ ԴԱՐՁԻ ԳԱԼ...

Հաճոյքով չէ որ կը գործածենք բառը, — «դարձի գալ»:

Որ եւ էատեն մեր միտքէն չէ անցած դաւանափոխութեան հրաւէր ուղղել այս կամ այն համայնքին: Ոչ ալ մարդորսութեան մղել հայ կղերը:

Կրօնը խղճի գործ է: Ինչպէս անհատները, նոյնպէս ժողովուրդները ազատ են յարելու իրենց նախընտրած դաւանանքին:

Դարերու ընթացքին, պատահած է որ տգէտ, մոլեռանդ կամ անպարկեշտ կղերականներ չարաչար գործածեն իրենց կոչումը կամ դիրքը: Ցաւ – ճախ անոնց ապիկարութեան կամ բռնակալու – թեան մեղքերը քաւած է Մայր Եկեղեցին, շատ բան կորսնցնելով իր հմայքէն եւ համբանքէն :

Բայց այդ «արկածները» երբեք չեն կրցած խախտել կամ խաթարել հիմնականը, — Հայ. Եկեղեցւոյ ազատամիտ եւ ժողովրդական ոգին: Անոր ազգային եւ ինքնուրոյն գիծը: Նկարագի՛րը :

Երբ կ'ըսենք,— «Որո՞ւ կ'իյնայ դարձի գալ...», պարզապէս պատասխանած կ'ըլլանք հայ–կաթողիկէ կաթողիկոս – պատրիարքին ուրիշ մէկ թիւրիմացութեան:

Արդարեւ, Կարդինալ Աղաջանեան իր բոլոր հովուական թուղթերուն եւ քարոզներուն մէջ կը մտնէ սեւեռեալ գաղափար մը,— դարձի բերել Հայ. Եկեղեցւոյ զաւակները :

Իր չար բախտէն — կամ իբրեւ հետեւանք իր շրջապատին ազդեցութեան — պարզ ակադեմա – կան – վարդապետական տեսութիւն մը չի ներ – կայացներ այս պարագան :

Ուշադրութեամբ կարդացէք զանազան յայ – տարարութիւններ եւ պիտի տեսնէք որ իրապէս կործնական քաղաքականութիւն մը կը հետապնդեն, «դարձի բերելու համար» մեզ ...

— « Հարկ է դառնալ մեր սկանծալի նախնեաց ամբողջական հաւատքին՝ կաթողիկէ միութեան մէջ, վերցնելով բաժանման միջնորմը եւ պատռելով նախապաշարումներու վարագոյրը, որ կ'արգիլէ թափանցումը եւ տարածումը ճշմարտու – թեան ...»:

Այս առթիւ օգնութեան կը կանչեն նոյն իսկ Մխիթար Աբբան, օգտագործելով անոր մահուան 200ամեակի տօնակատարութիւնը.

— « Դարձ՝ դէպի նախնեաց այս սուրբ հաւատքը քարոզեցին եւ ջատագովեցին Աբրահամ կաթողիկոս եւ Մխիթար Աբբահայր ԺԸ. դարուն: Դարձ՝ կաթողիկէ միութեան՝ յարումով եւ հպատակութեամբ Պետրոս Առաքելապետի Աթոռին »: («Աւետիք», 1950, էջ 119, արտատպում Հասկի):

Եթէ Մեծ Սեբաստացին յանկարծ արթննար իր յաւիտենական քունէն, ապահովաբար ափ ի բերան պիտի մնար, տեսնելով իր անունին եւ փառքին այս անխորհուրդ, ճախաւեր շահագործումը :

Կը կարծենք թէ Մխիթարեան զոյգ Միաբանութիւններն ալ պիտի աղաղակեն,— Տէ՛ր, փրկէ մեզ մեր բարեկամներէն...

Վասն զի, կարդինալ Աղաջանեան եւ իր խորհրդականները Հայ. Եկեղեցին դէպի Հռոմ առաջնորդելու մոլեռանդութեան մէջ, Մխիթար Աբբահօր հաւատարմութեան սովորական երդումն ալ կը շահագործեն, մանրացնելով, հասարակ աղանդի մը վերածելով անոր հիմնած Միաբանութիւնը :

Անհաւասիկ հատընտիր հատուած մը անոր կտակէն.

— « Ես կը փափաքիմ որ կաթողիկէ Հռոմէական Եկեղեցւոյ ճշմարտութիւնները տարածուին Հայրենիքիս մէջ»:

Շարունակութեան մէջ, Աբբահայրը յորդո – րած կ'ըլլայ որ իր աշակերտներն ալ « աշխատին կաթողիկէ հաւատքին տարածման»:

Իսկ նամակի մը մէջ գրած կ'ըլլայ.

— « Մեր Միաբանութիւնը հիմնուած է բացատրելու համար ուրիշներու՝ կաթողիկէ հաւատքին ճշմարտութիւնը»:

Դուք հաշուեցէք թէ ի՛նչ մնացած պիտի ըլլար Մխիթարեանց վաստակէն ու փառքէն, Վենետիկի եւ Վիէննայի ստեղծագործ վառարաններէն եւ վարժարաններէն, եթէ Բագրատունիները, Ալի – շանները, Հիւրմիւզները, Այտընեանները, Տաշ – եանները եւ մնացեալ ամբողջ համաստեղութիւնը տառապէս հետեւած ըլլային այդ չորուցամաք պատուէրին ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՆՈՐ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կոչեր կը կարդանք վերջերս թերթերու մէջ, որոնք կը հրաւիրեն անոք ծերերը արձանագրուիլ՝ նոր պատսպարանի մը համար :

Միլիոններ պար բռնած են Ժընեւէն Փարիզ — առասպելական գումարներ — անշուշտ ժողո – վուրդներու քրտինքովը հաւաքուած: Այդ գու – մարները IROի մարդոց տրամադրութեան տակ դրուած ըլլալով, կախում ունին անոնց վերին հրամանէն :

Այս «վերին կամքը» խոստացած է պատառ մըն ալ մեզի բաժին հանել խորտիկէն, պայմանաւ որ յատկացուի մի միայն հայրենազուրկ, տարագիր ծերունիներուն :

— Շէնք մը գտէք յարմար, պատրաստ : (Շինելու խնդիր չի կրնար ըլլալ): Այդ շէնքը պիտի գնենք մեր ճարտարապետներու գնահատութեամբ: Զայն գնելու համար սակայն պէտք է նախապէս ունենանք նաեւ հոն պատսպարուելիք ծերերու ցանկը: Անոնց հասցէները պէտք է մեզի իմացնէք անմիջապէս: Պիտի քննենք մէկ–մէկ : Եթէ իսկապէս կան գոնէ հարիւր ծերունիներ, յօժար՝ մտնելու այդ հաստատութեան մէջ, լրացնելով պայման – ները, այն ատեն կրնանք գնել զայն եւ յանձնել ձեր մատակարարութեան :

Հեռուէն դժուար չեն երեւիր պայմանները : Դրամը ըլլալէն վերջը, շէնք չա՛տ... Շէնքը ըլլալէն վերջը, ծերունի չա՛տ...

Իրականութիւնը ուրիշ բան կ'ըսէ :

Մասնաւոր յանձնաժողով մը եւ իր ներկայացուցիչը, երեք ամիսէ ի վեր գործի լծուած են, շէնքը գտնելու համար: Ցարմար շէնքեր չեն պակսիր անշուշտ: Բայց, պայման է որ նահանգապետութիւնը եւս համաձայն ըլլայ, վասնզի ինք պիտի հոգայ յառաջիկային անոր ծախքերը, ինչպէս մեր Անտիյիի Հանգստեան Տան: Դժուարը ծերուններ գտնելն է :

Ահա թէ ինչո՞ւ այդ ստիպողական կոչերը : Մերոնք վարժուած չեն իրենց ընտանեկան բոյնէն հեռանալու, հակառակ այն մեծ առաւելութիւն – ներուն զորս պիտի գտնեն այդ հաստատութեանց մէջ :

Բայց պէտք է աճապարել եւ հասցնել այդ ցանկը, ունենալ նաեւ շէնքը, հոգ չէ թէ «ծե – րանոցներու քաղաքականութենէն» աւելի կարե – ւոր հաստատութեանց պէտքը հարցական մը դնէ գործին կարեւորութեան վրայ :

ՍՕՍԻ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ բրիտանական ուժերուն հրամանատարը՝ զօր. Ռապըրթսըն, թշնամական ցոյցի մը ենթարկուեցաւ Թէլ Ավիվի մէջ: Իսրայէլի ձախակողմեան տարրերը իր կերպարանքը շինած եւ համազգեստ մը հագցնելով կախած էին լապտերի ձողէ մը : Ոստիկանութիւնը անմիջա – պէս վար առաւ այս ծաղրանկարը: Կարմիրները եւ ուրիշ ծայրայեղներ զօրավարը կ'ամբաստանեն իբրեւ ««գործակալ մը անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան եւ Միջին Արեւելքի Այզընհաուըրը, որ կ'ուզէ պատերազմի մէջ խրել Իսրայէլը»: Միեւնոյն ատեն թռուցիկներ ցրուած են, բողոքի ցոյց մը կազմակերպելու համար: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 16 երիտասարդներ, երբ թռուցիկներ կը ցրուէին: Զօրավարը այցելեց Երուսաղէմ եւ կարգ մը բանակատեղիներ, յետոյ ճաշի հրաւիրուեցաւ Իսրայէլի սպարապետին կողմէ :

500 ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ ճամբուած ըլլալով օդանաւային հաստատութենէ մը, Սէն Նազէրի նաւագործարանին բանուորները գործադուլ յայտարարեցին: Նաւագործարանին վարչութիւնը կը սպառնայ փակել դուռները, դուրս ձգելով տասը հազար բանուորներ: Ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ համաշխարհային Դաշնակցութիւնը, որ կը գտնուի համայ – նավարներու տիրապետութեան տակ եւ որուն Փարիզի մասնաճիւղը փակուեցաւ քանի մը շաբաթ առաջ, ժողով գումարեց Վարշաւայի մէջ: Ընդհ. քարտուղարը, Պ. Լուի Սայեան (Ֆրանսացի), այս առթիւ բացատրեց թէ շատ կարեւոր դեր մը կ'իյնայ կազմակերպութեան վրայ, նկատի առնելով «Անգլեւամերիկացիներու պատերազմի պատ – րաստութիւնները»: Որոշուեցաւ անմիջապէս Վարշաւա փոխադրել Միութեան Փարիզի կեդ – րոնը:

Նախարարական տագնա՞պ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

Ընտրական օրէնքի բարեփոխման ծրագրին առթիւ, Պ. Փլեվէնի դահլիճը լուրջ տագնապի մը մատնուած է այս օրերս: 1946ին կատարուած երեսփ. ընտրութիւններուն կիրարկուեցաւ համեմատական դրութիւնը, որու շնորհիւ համայնավարները, 180է աւելի աթոռներ շահեցան երեսփ. ժողովին մէջ: Այս տարուան ընտրութիւններուն առթիւ հակահամայնավար կուսակցութիւններէն ընկերվարականներն ու արմատականները կը պահանջեն քուէարկել ընտրական նոր օրէնք մը, մեծամասնական դրութեամբ, որպէսզի համայնավարները երեւան գան իրենց իրական ուժով:

Հարցը յղուած էր երեսփ. ժողովի քուէարկութեան յանձնաժողովին, որ իր առջի օրուան նիստին, 18ի դէմ 25 ձայնով մերժեց բարեփոխեալ օրէնքը եւ որոշեց՝ այս տարուան ընտրութեանց առթիւ ալ կիրարկել համեմատական դրութիւնը : Յանձնաժողովի համայնավար ներկայացուցիչները յաջողեցան ապահովել այս մեծամասնութիւնը, որովհետեւ միեւնոյն տեսակէտը պաշտպանեց նաեւ Կաթոլիկ Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.), որ ներկայ դահլիճին գործակից կուսակցութիւններէն մէկն է: Ժողովրդական Շարժումի նախարարները համաձայն էին միւս նախարարներուն հետ՝ բարեփոխելու ընտրական դրութիւնը, բայց կուսակցական զանգուածը կողմնակից է համեմատական դրութեան պահպանման :

Արդ, երեսփ. ժողովը, իր այսօրուան նիստին պիտի զբաղի ընտրական օրէնքի բարեփոխման այս հարցով եւ յանձնաժողովը, իր զեկուցումով պիտի պահանջէ չփոխել ներկայ օրէնքը: Դահլիճն ալ, իր երէկուան նիստին զբաղեցաւ այս հարցով: Եթէ Ժողովրդական Շարժումը յամառի իր տեսակէտին վրայ, անխուսափելի պիտի դառնայ նախարարական լուրջ տագնապ մը, որովհետեւ այս պարագային, Պ. Փլեվէն վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ եւ ստոյգ կը թուի, թէ պիտի մնայ փոքրամասնութեան մէջ: Պ. Փլեվէն կը ջանայ առաջքը առնել այս վտանգին, միջին ճամբայ մը առաջարկելով: Այս առթիւ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ M. R. P.ի ղեկավար եւ նախկին վարչապետ Պ. Պիտոյի հետ:

Աջակողմեան օրաթերթերէն «Օրօր» խստօրէն կը քննադատէ Ժողովրդական Շարժումը եւ ստեղծուած այս տագնապին միակ պատասխանատուն կը նկատէ զայն: Կարգ մը երեսփոխաններու վերընտրութիւնը ապահովելու համար, Ժողովրդականները կը վտանգեն Ֆրանսան, կ'ըսէ նոյն թերթը :

Ամերիկացիները կ'ուզեն ընդարձակել Ատլանտեանի դաշինքը

ՍՊԱՆԻԱՆ, ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՆ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ՞Ն ԱԼ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ

Ամերիկեան կառավարութիւնը ուսումնասի – րելու վրայ է ծրագիր մը, որուն համաձայն Սպանիան եւ հարաւ. արեւելեան Եւրոպայի եր – կիրներէն Եուկոսլաւիան, Յունաստանը եւ Թուրքիան ալ պիտի առնուին Հիւս. Ատլանտեանի Դաշինքին մէջ: Հարցը կ'ուսումնասիրուի ծայրայեղ զգուշութեամբ, նկատելով որ դիւանագիտական բազմատեսակ խոչընդոտներ կան այս ճամբուն վրայ: Ամերիկացիները կը ջանան մանաւանդ չկրկնել այն սխալները, որոնք գործուեցան Գերմանիոյ վերազինման հարցին առթիւ: Սպանիոյ մասնակցութեան հարցը ամէնէն փափուկն է եւ ատոր համաձայն պէտք է գտնուին Արեւմտեան Եւրոպայի միւս երկիրներն ալ :

Ամերիկացի բարձրաստիճան սպաներ, որոնց կարգին եւ զօրավարներ Այզընհաուըր ու Պրէտլի, անկէ առաջ հրապարակաւ յայտարարեցին, թէ պիտի ուզէին սպանիական բանակն ալ ունենալ իրենց հետ: Զօր. Այզընհաուըրի քաղաքական գործերու խորհրդականը, Պ. Տըկլէս Մէք Արթըր, (զօր. Մէք Արթըրի եղբօրորդին) առանձնապէս կը զբաղի այս հարցով: Կը պատրաստէ նաեւ ծրագիր մը, ստեղծելու համար «Հարաւային խմբաւո – րում» մը, արեւելեան Եւրոպայի պաշտպանու – թեան գլխաւոր գծի կողին վրայ:

Եուկոսլաւ, Թուրք եւ յոյն գործակցու – թեան խնդիրը, արդէն իսկ քննութեան առնուած է Ատլանտեանի դաշինքի խորհուրդի փոխանորդներուն կողմէ: Անհրաժեշտ է սակայն առաջին առթիւ հարթել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ աւանդական մրցակցութիւնն ու փոխադարձ անվստահութիւնը եւ ապա ներդաշնակել այս երկու եր – կիրներու ուժերուն գործակցութիւնը: Հելլենական բանակի սպարապետը, մարաջախտ Փափագոս վերջերս կ'ըսէր թէ Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ բանակները՝ երբ միանան,

(Կարդալ շարունակութիւնը կարգով Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՉԷԶՈՔՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ, (Յառաջ).— Գերմանիոյ ապագային շուրջ եղած խօսակցութիւններուն մէկ նիւթը կը կազմէ այն տեսակէտը թէ Գերմանիան պէտք է չէզոքացնել, այսինքն թոյլ չտալ որ վերահաստատէ զինուորական ուժը:

Ուաշինկթընէն Լոնտոն, Փարիզ, Պոնն եւ Պերլին պատասխանատու քաղաքագէտներ արտայայտուեցան այս մասին: Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնը Զորսերու ժողովին մէջ պիտի դնէ այս հարցը: Ամէն տեղ կը խօսուի եւ յայտարարութիւններ կը տեղան, բայց Մոսկուան լուռ է:

Գերմանիոյ մէջ ալ թեր ու դէմ կարծիքներ կան այս մասին: Վարչապետ Տքթ. Ատընաուըր խստօրէն դէմ արտայայտուեցաւ չէզոքութեան գաղափարին, այն պատճառաբանութեամբ թէ անզէն Գերմանիան ուշ կանուխ դիւրին մարսելիք պատառ մը պիտի ըլլայ Խ. Միութեան համար:

Ընդդիմադիրներու պետը՝ Տքթ. Շումախըր, աւելի զգոյշ էր: Ան ալ թէեւ հակառակ է այդպիսի ծրագրերու, բայց պատասխանատուութիւնը կը ձգէ Դաշնակիցներուն վրայ, որոնք պիտի տնօրինեն Գերմանիոյ ճակատագիրը, մանաւանդ որ Զորսերու ժողովին պիտի չլսուի Գերմանիան, բուն ենթական:

Կարելի է ըսել թէ բոլոր քաղքենի կուսակցութիւնները եւ սոցիալ-դեմոկրատները դէմ են չէզոքութեան: Միայն համայնավար կուսակցութիւնն է որ կը քարոզէ զայն: Սակէ զատ կայ նաեւ գերման մտաւորականներու խմբակցութիւն մը, այսպէս կոչուած «Նաուհայմըր Քրայզ»ը (Նաուհայմի շրջանակը, խումբը) որ ամէն գնով կը փորձէ լեզու գտնել արեւելեան Գերմանիոյ հետ եւ միջոց մը՝ Խ. Միութեան հետ հասկցուելու: Այս խմբակցութեան պետը՝ Վիւրցպուրկի համալսարանի պատմութեան դասախօս պրոֆ. Նոաքն է, որ քարոզիչ մը դարձած է երկու Գերմանիաները իրարու կապելու, չէզոքութեան հիման վրայ: Պրոֆ.ին կարծիքով, Խ. Միութիւնը շատ մը կէտերու մէջ տեղի պիտի տայ, եթէ ապահով ըլլայ թէ, Գերմանիան պիտի չվերազինուի: Բանախօսութեան մը առթիւ, զոր արտասանեց Հայտէլպէրկի միջազգային մամուլի ակումբին մէջ, 12 Փետրուարին, ան յայտնեց թէ առիթ ունեցած է տեսակցելու Արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութեան խորհրդ. դեսպան Սեմիոնովի հետ եւ լաւագոյն տպաւորութիւնները ունեցած է հասկացողութեան մը գալու համար:

Խորհրդ. Միութիւնը, կ'ըսէ հողի կարօտ չէ, եւ այդ պատճառով ալ աչք չունի Գերմանիոյ վրայ: Խ. Միութիւնը այնքան ներքին մեծ ծրագիրներ ունի որ, լաւագոյն կը համարէ զանոնք իրագործել: Միայն թէ հակառակ իր զօրութեան, կը վախնայ Գերմանիայէն: Եւ ասիկա հասկնալի է, քանի որ Գերմանիան երկու անգամ արշաւեց եւ գրաւեց Ռուսիոյ հողերը: Ան հասարակ Ռուսիան նուաճումներու երկիր մը եղած է: Մոնկոլ, Թաթար, Թուրք, շուէտացի, Ֆրանսացի, գերմանացի հորդաներ եւ բանակներ մտած են երկիր եւ այսօր առաւել քան երբեք ռուս անհատը կը ձգտի ինքնապաշտպանութեան:

Պրոֆ. Նոաք չի ժխտեր բնաւ խորհրդային վարչաձեւին ցարական բնոյթը, բայց կը կարծէ թէ չէզոք Գերմանիա մը հաճելի պիտի ըլլայ եւ Մոսկուան զիջումներ պիտի կատարէ ինքնավար, բայց անվտանգ Գերմանիայի մը հանդէպ:

Զորսերու ժողովը, որուն կը սպասուի անհամբեր, պիտի լուսաբանէ թէ իսկապէս Խ. Միութիւնը պատրա՞ստ է Գերմանիոյ ամբողջացումը եւ ինքնավարութիւնը ճանչնալու, եթէ չէզոքացուի:

Այզընհաուըրի կարծիքով ալ շուտափոյթ եւ խաղաղ լուծում մը կարելի էր, եթէ չէզոք գօտի մը ստեղծուէր Գերմանիոյ մէջ՝ Հռենոսի եւ Օտէրի միջեւ:

Ասոնք բոլորը հաշիւներ են առանց բուն տիրոջ՝ գերման ժողովուրդին, որ գիտակից իր զինուորական, ճարտարարուեստական արժէքներուն, կը ձգտի վերստանձնել իր դերը ազգերու կրկէսին մէջ:

ՀԷԼԿՈԼԱՆՏԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Համպուրկի բացերը, Էլպայի գետաբերանին առջեւ կը կանգնի փոքր կղզի մը, ընդամէնը 64 հէքտար տարածութեամբ, կազմուած ծովուն մակերեսէն 58 մեթր բարձրութեամբ շրջանէ մը եւ ցած մարգագետնէ մը:

Հակառակ իր փոքրութեան, այս կղզին քաղաքական դեր խաղացած է դեռ 1890ին, երբ Պիզմարքի յաջորդող գերման վարչապետը՝ Քափրիվի, զայն Անգլիացիներէն ստացաւ՝ փոխարէնը Անգլիոյ ձգելով արեւելեան ափրիկեան Զանզիպար մեծ կղզին:

Հէլկոլանտը այդ թուականէն սկսեալ ամրոցի մը վերածուեցաւ կայսերական Գերմանիոյ կողմէ, իբրեւ խարիսխ Հիւսիսային ծովին մէջ Նաւատորմիղի գործողութիւններու:

Հիթլէրի օրով Հէլկոլանտը դարձաւ ընդծովեաններու խարիսխ: Նորագոյն եւ ապահովագոյն ընդերկրեայ ջրանցքները ամէն տեսակ օդային յարձակումներէ կը պաշտպանէին սուզանաւերը: Երկաթեւցէմէնթի անխորտակելի պատեր եւ տանիքներ կ'ապահովէին զանոնք:

1945էն ի վեր անգլիական եւ ամերիկեան օդանաւեր անընդհատ կը ռմբակոծեն այդ կղզին: Բոլոր փորձերը ետ կեցնելու զանոնք այդ ձեռնարկէն՝ անօգուտ անցած են:

Անգլեւսաքսոն Դաշնակիցները կը յայտարարեն թէ, այդ կղզին լաւագոյն նշանակէտն է օդանաւորդներու համար, որոնք կը սորվին ռմբակոծել մօտակայ նպատակներ:

Հայտէլպէրկի համալսարանէն երկու ուսանողներ վերջերս քաջութիւնը ունեցան նաւակով մը «վերագրաւելու» կղզին, որպէսզի արգելք ըլլան ռմբակոծութիւններուն: Քանի մը շաբաթ յետաձգելէ ետք, Անգլիացիները վերսկսան ռմբակոծումները:

Ուսանողական շարժումին ոգին կը կազմէ Հուպէրթուս իշխան Լէօվընշթայնը, որ հիմա յաջողած է սիրաշահիլ զանազան համալսարաններու ուսանողութիւնը եւ յայտարարութեամբ մը կը դիմէ աշխարհի երիտասարդութեան, բողոքելու համար Հէլկոլանտի անիմաստ ռմբակոծման դէմ:

Հէլկոլանտի նախկին բնակիչները — ձկնորսներ — որոնք առ այժմ կը բնակին Համպուրկ կամ Պրէմէն, յայտարարած են թէ իսկոյն պիտի վերադառնան իրենց կղզին, եթէ դադրին ռմբակոծումները:

Հէլկոլանտի հանդէպ դաշնակիցներու այս անհամբոյր վերաբերումը — որ վիճաբանութեան նիւթ եղաւ անգլիական խորհրդարանին մէջ — ցոյց կուտայ թէ, հակառակ շռայլուած սիրալիր խօսքերուն, Գերմանիան շատ ըսելիք չունի դեռ:

Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«Հ. Յ. Դ. պատմութիւն»

(Բ. ՀԱՏՈՐ)

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ.— ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԲԻՒՐՈՅԻ, ՏՊ. «ՅՈՒՍԱԲԵՐ», ԳԱՀԻՐԷ, 1950

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչպէս տեսաք, ընկեր Վարանդեան իր հեղինակաւոր գրչով այս երկրորդ հատորի մէջ ներկայացրել է այն կարեւոր դէպքերը որ տեղի են ունեցել 1908, 9, 10, 11 եւ 12 թուականներին, Թուրքիոյ, Պարսկաստանի, Ռուսաստանի եւ Եւրոպայի մէջ:

Անտարակոյս դեռ շատերը պիտի ուսումնասիրեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան բեղնաւոր գործունէութիւնը եւ նորանոր տուեալների հիման վրայ, աւելի ճոխ բովանդակութեամբ աշխատութիւններ պիտի լոյս ընծայեն:

Ընկեր Միք. Վարանդեանի «Հ. Յ. Դ. Պատմութեան» Բ. հատորի ըստ էութեան քննադատութիւնը թողլով աւելի ձեռնհաս ընկերների եւ ուրիշների, կ'ուզէի արտայայտուել միայն հետեւեալ կարեւոր հարցի մասին:

Ես համամիտ չեմ ընկեր Միք. Վարանդեանի եւ բոլոր նրանց հետ, որոնք կարծում են թէ 1912 թ. գարնանը, Պետերբուրգի ցարական Գերագոյն ատեանը, «Դաշնակցութեան» գործով մեղադրեալ մօտ 160 բանտարկեալներից, հազիւ մէկ երրորդին, այն էլ թեթեւ պատիժների ենթարկեց, որովհետեւ՝ ընկեր Միք. Վարանդեանի բացատրութեամբ — «Լըժինի կատարած «նախնական քննութիւնը» լի էր կեղծիքներով եւ որ այդ պատասխանատու գործը յանձնուած է եղեր անհաւասարակշիռ, հոգեպէս հիւանդ հայատեացի մը»:

Նախ որ, ըստ երեւոյթին Միք. Վարանդեանը մոռացել է կամ տեղեակ չէ դատական քննիչ Լըժինի թղթածրարից մեր բանտարկեալների վերաբերեալ մի կարեւոր մասի փաստաթղթերի «չքանալուն»: Եւ, երկրորդ՝ «Դաշնակցութեան» դատի նախօրեակին անսպասելիօրէն ռուս. կառավարութեան հայանպաստ քաղաքականութիւն ընդգրկելու դիպուածին:

Նախ՝ Լըժինի թղթածրարից կարեւոր փաստաթղթեր անյայտանալու մասին.— 1909 թ. սկզբներին,, քննիչ Լըժինը Կովկասի բանտերից 150ից աւելի մեր բանտարկեալներին տեղափոխել տուաւ հայաշատ Անդրկովկասի բանտերից հեռաւոր Դոնի Կոզակների մայրաքաղաք Նովոչերկասսկի բանտը, որպէս աւելի ապահով վայր: Ինքն էլ հաստատուելով այդ քաղաքում, մեր բանտարկեալներին մէկիկ մէկիկ հարցաքննեց եւ պատրաստեց Ռուսիոյ քաղաքական պատմութեան մեծագոյն դատական գործի՝ «Դաշնակցութեան» դատի ամբաստանագիրը:

Պէտք է նշել, որ մեր մի շարք պատասխանատու ընկերների տուները խուզարկուած ժամանակ, ժանտարմները եւ ոստիկանները կարեւոր փաստաթղթեր էին գտել: Նամականների եւ դրամատների մատեանններն էլ քննելով, ցարական պաշտօնեաները յաջողել էին որոշ փաստեր քաղել մի շարք պատասխանատու ընկերների տուած եւ ստացած կարեւոր հեռագիրների ու փոխադրած խոշոր գումարների մասին:

Այս բոլոր փաստաթղթերը Լըժինի Նովոչերկասսկի գրասենեակում էին կենդրոնացրել, որոնց հիման վրայ ցարական դատարանը մանաւանդ բանտարկուած մեր պատասխանատու ընկերներին, շատ ծանր պատիժների պիտի ենթարկէր:

Լըժինի մօտ գտնուած այդ վտանգաւոր փաստաթղթերը մի կերպ ձեռք ձգելու նպատակով, Հ. Յ. Դ. Ոսկանապատի (Բագուի) Կենտ. Կոմիտէի հրահանգով, 1909ի ամառը Ռոստով մեկնեց, ռուս պաշտօնեաներին սիրաշահելու մէջ Գանձակում մեծ հմտութիւն ձեռք բերած ընկեր Գրիշա (Գրիգոր) Եղեանը: (Իրեն հետ Ռոստով գնաց նաեւ Դալի-Ղազարը, Միհրանը ահաբեկելու նպատակով: Այդ մասին կը խօսիմ ուրիշ անգամ): Նովոչերկասսկը ցարի ամէնէն հաւատարիմ Կոզակների քաղաքը լինելով, Գրիշան հաստատւում է Նովոչերկասսկից ոչ հեռու Ռոստով քաղաքում, որ կից է հայաշատ Նոր-Նախիջեւանին: Եւ իրեն յատուկ ընդունակութեամբ, մտերմանալով Լըժինի վրացի քարտուղարի հետ, ամենակարող «քրթամի»ն (կաշառքի) շնորհիւ յաջողում է մաս առ մաս բաւական թիւով կարեւոր փաստաթղթեր «կազմակերպել» Լըժինի թղթածրարներից:

Բացի այս գործից, թէ ընկերուհի Ռուբինա Օհանջանեանը եւ թէ ընկ. Գրիջա Եղեանը հաղորդակցութիւն էին հաստատել մեր բանտարկուած ընկերների հետ գաղտնի նամակագրութեամբ, հասցնելով նաեւ դրամ, ուտելիք եւ հագուստ:

Սակայն, մէկ տարի վերջը, 1910 թ. ամառը, ոստիկանութիւնը կասկածով ձերբակալեց ընկեր Գ. Եղեանին եւ վարչական կարգով աքսորեց Սիբիր: 1917 թ. Փետրուարեան յեղաշրջման շնորհիւ էր որ աքսորից ազատուելով, իր ընտանիքը Գանձակ ձգեց եւ անմիջապէս մեկնեց Վան, իր ուխտը կատարելու: 1918 թ. գարնան վերջին նահանջին, Վասպուրականի գաղթականութեան հետ հասաւ մինչեւ Իրաք եւ յետոյ վերադարձաւ Գանձակ, իր ընտանիքի մօտ:

Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ, Գր. Եղեանին բոլշեւիկները Ռոստովում ձերբակալելով, նորից քշեցին դէպի Սիբիր, ուր եւ գտաւ իր մահը: Ցարական ոստիկանութիւնը ընկերուհի Ռուբինային էլ կասկածով ձերբակալեց ու աքսորեց Սիբիր, ուր իր անբաժան կեանքի ընկերոջ՝ Համօ Օհանջանեանի հետ ճաշակելով ցարական բանտերի ու աքսորավայրի բոլոր դառնութիւնները, հնարաւորութիւն ունեցան միասին Կովկաս վերադառնալու առաջին Մեծ Պատերազմի ամէնէն եռուն շրջանին, 1915 թ. Դատական իշխանութեան կարգադրութեամբ, Նովոչերկասսկի բանտից մեր ընկերներին 1912 թ. սկզբին տեղափոխեցին Պետերբուրգի բանտը:

Լըժինն էլ իր թղթածրարներով տեղափոխուելով Պետերբուրգ, նոյն թուականի Մարտին տեղի ունեցաւ մերոնց շնդալից դատավարութիւնը, հինգ հարիւր վկաների մասնակցութեամբ, Գերագոյն Ատեանի առջեւ:

Լըժինը նկատելով մեղադրական փաստաթղթերի մէկ կարեւոր մասին անհետացումը, բընականաբար, սարսափելի ազդուած պէտք է լինի եւ շատ հաւանական է, որ փորձած լինի նրանց փոխարէն մի բան յարմարեցնել, բայց, ըստ երեւոյթին, չէ յաջողած: Դիւրին չէր մի ռուս մարդու համար, որ ծանօթ չէր մեր լեզուին, բարքերին ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան պէս ահեղ կուսակցութեան թաքուն ծալքերին, 160 բանտարկեալներին հարցաքննելը եւ հսկայ քանակութեամբ փաստաթղթերի ու վկայութիւնների հիման վրայ, կազմել ամբաստանագիր, որ օրինական տեսակէտից թերութիւններ չունենար:

Եթէ Լըժինը ունենար ցարական կառավարութեանը հաւատարիմ մի երկու հայ օգնականներ, կրնար պարզերես դուրս գալ:

Լըժինի կատարած ապօրինութիւնները մեր բանտարկեալների նշանաւոր պաշտպան փաստաբանները, որոնց թւում էր եւ Ալ. Կերենսկին, զօրաւոր փաստերով հաստատելով, ահագին աղմուկ յարուցին թէ դատարանի ներսը եւ թէ դրսի աշխարհում: Աւելորդ չեմ համարում ցարական դատախազի մեղադրական երկար ճառից անել մի քանի մէջբերումներ.—

« ... Ես պիտի պնդեմ, որ Դաշնակցութիւնը եղեր է իր ծագման օրէն ի վեր (1890ի) հակապետական եւ յեղափոխական, եւ շատ աւելի վտանգաւոր ու անհանդուրժելի, քան որեւէ այլ կուսակցութիւն ...:

« Երբ Դաշնակցականները կը զինուին մէկ դրացի պետութեան դէմ եւ ատոր համար կը դի-

մեն անթոյլատրելի միջոցներու, անոնք կը դառնան յեղափոխական սեր դէմ ... Այն խումբերը, որ կ'անցնէին ու կը վերադառնային — ատոնք ճշմարիտ յեղափոխական օճախներ էին...

« Պարոններ, երբ մեր մահմետականները ուխտի կ'երթան Մեկկա, վերադարձին մենք դանոնք չենք ընդունիր, եւ'է ժանտախտի վայրերէն կուգան: Սակայն մեզի կ'ըսեն թէ այդ յեղափոխական ժանտախտը մեզ մօտ բերողները վտանգաւոր չեն: Ես կ'ըսեմ, որ անոնք շատ աւելի վտանգաւոր են քան իսկական ժանտախտը :

« Ով որ կը համարձակէր դպչիլ Դաշնակցութեան, ով որ խուզարկութիւն կ'ընէր, կը ձերբակալէր,— դատապարտուած էր անխուսափելի մահուան... Լսեցէք անոր նշանաբանը.— «Մահ կամ Ազատութիւն»: Ջանացէք խորասուզուիլ անոր մտքին մէջ, ըմբռնել անոր իմաստը եւ դուք կը հասկնաք, որ այդ կուսակցութիւնը միջին ճամբայ չունէր, ան կ'ըմբռնէր ազատութիւնը միայն մահու ճամբով ...

« Եթէ ես լինէի արձանագործ, պիտի պատկերացնէի Դաշնակցութիւնը մէկ արձանով, որու պատուանդանին վրայ կը փորագրէի այդ արեան բաղնիքի մէջ գալարուող բոլոր զոհերը, աջ կողմը կը կանգնեցնէի Համազասպ Օհանջանեանը, ձախ կողմը՝ Խաժակը, իսկ վերը գագաթին՝ Ահարոնեանը արծիւի կերպարանքով...»: (Այստեղ դատախազը կը կարդայ հատուած մը Ա. Ահարոնեանէն):

Ձնայած « Նախնական քննութեան» անկանոնութիւններին ու կարեւոր փաստաթղթերի մէկ մասի գողութեան, դարձեալ կային այնքան փաստաթղթեր, փաստեր եւ վկայութիւններ, որոնց հիման վրայ Գերագոյն Ատեանը կարող էր մեր բանտարկեալներից շատերին ամենածանր պատիժների ենթարկել: Ցարական վարչաձեւի դէմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վարած յեղափոխական պայքարը եւ կատարած բազմաթիւ ահաբեկումները անհերքելի փաստեր չէի՞ն, ծանր պատիժներ տնօրինելու, ինչպէս նման պարագաներում ցարական դատարանները վարւում էին Ռուսաստանի միւս յեղափոխական անդամների վերաբերմամբ:

Ինձ թւում է թէ ցարական կառավարութեան գաղտնի հրահանգով է որ Գերագոյն Ատեանը մեր բանտարկեալներից չորսին միայն — Բժ. Համօ Օհանջանեանին, Սարգիս Մանասեանին, Յովհաննէս Ղազարեանին եւ Արշակ Մուրադովին — տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց, 48 հոգու կարճ ժամանակով աքսորի, իսկ մնացած 94 հոգուն էլ ազատ արձակեց:

Ազատուածների մէջ էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի եւ Կեդրոն. կոմիտէների մի շարք անդամներ :

Այսքան մեղմ վարուելու պատճառը, իմ կարծիքով այն է, որ ցարական կառավարութիւնը ճիշդ այդ դատավարութեան նախօրեակին էր որ կը փոխէր իր հայահալած քաղաքականութիւնը, ընդգրկելով Հայկական Դատի պաշտպանութիւնը:

Իսկ թէ ինչից դրդուած ցարական կառավարութիւնը դարձաւ մեր Դատի եռանդուն պաշտպաններից մէկը, այդ մասին յաջորդ յօդուածով:

ԲԵՆՕ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Փետրուար 4ի կիրակին տեղի ունեցաւ Տրապիզոնի նահանգին (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, Քատէի սրճարանին մէջ: (Ազատագրութենէ ի վեր Փարիզի այս թաղամասը Սէն Միշէլի տեղը կը բռնէ, հայկական հաւաքոյթներու համար):

Տրապիզոնի նահանգին Հայր. Միութիւնը համադրութիւնն է Տրապիզոնի, Թիրէպոլու, Կիրասոն եւ Օրտու քաղաքներու հայրենակիցներուն : Ունի մօտաւորապէս 150 անդամ (Փարիզի շրջան): Անշուշտ Սամսոնն ալ իր շրջանով կարելի է շաղկապել պոնտական այս միութեան: Եւ օգտուիլ անոնց համրանքներէն:

Ներկաներուն մէջ, աչքի կը զարնէր հին թէ նոր փաստաբաններու, բժիշկներու, գրոց - բրոցներու հոյլին բացակայութիւնը:

Ժողովին մէջ կը տիրէր խանդավառ մթնոլորտ մը, մէկ սեղանէն միւսը: Զգտում մը՝ դէպի հաստատակամ վերակազմութիւն, վերանորոգում: Ակներեւ ճիգ՝ աւելի շօշափելի, յիշատակելի աշխատանքի մը նուիրուելու:

Կը նախագահէր Պ. Երուանդ Յարութիւնեան, որ քանի մը խօսքով պարզեց Միութեան դերն ու նպատակը: Այս առթիւ հիմնական պահանջ մը նկատեց գոնէ երկու սաներու հայկական բարձրագոյն կրթութիւն տալու նուիրական գործը:

Զեկուցաբերն էր Պ. Շաւէն Ինճէեան որ ամփոփեց վերջին տարիներու գործունէութեան պատկերը: Այդ զեկոյցին եւ ելեւմուտքի (Պ. Բաբգէն Անդրէասեան), հրատարակութիւնը կը թողում վարչութեան հայեցողութեան: Միայն յիշեմ, որ վերջին ներգաղթին, վարչութեան անդամները անխտիր մասնակցած են հանգանակիչ յանձնախումբերուն եւ հանգանակութիւն կատարած հայրենակիցներուն մէջ :

Անշուշտ զեկոյցը ունէր կարգ մը քննադատելի մասեր: Բայց ժողովը խուսափեցաւ ամուլ վիճաբանութիւններէ: Նոյնիսկ պէտք չտեսաւ գնահատանքի կամ պարսաւանքի բանաձեւեր քուէարկելու: Նախընտրեց համերաշխ եւ ներդաշնակ մթնոլորտի մը մէջ, քննել առաջարկները, մաղել կարելին ու անկարելին, մշակելու համար ապագայ գործունէութեան ուղեգիծը :

Նոր վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ անդամներով.— Տիկին Ս. Թորոսեան, Պ. Պ. Երուանդ Յարութիւնեան, Շաւէն Ինճէեան, Հայկակ Ծատուրեան, Խաչիկ Աղաճանեան :

Վարչութիւնը պիտի աշխատի.—

1) Վերստուգման ենթարկել անդամներուն անուանացանկը եւ ընել իր կարելին, անտարբեր հայրենակիցները բանիւ եւ գործով համախմբելու համար միութեան շուրջ :

2) Կատարել լրիւ մարդահամար մը Փարիզի եւ գաւառի Պոնտացիներուն :

3) Մասնաւոր կոչով եւ նամակագրութեամբ հրաւէր ուղղել գաւառի, Միջին Արեւելքի եւ երկու Ամերիկաներու Պոնտացի հայրենակիցներուն, որպէսզի կազմեն եթէ ոչ մասնաճիւղեր, գոնէ օժանդակ մարմիններ :

4) Հաստատուն ելեւմուտքի մը համար նկատի ունենալ երեք կարգի դանձատոմսեր՝ միանուագ եւ պարտաւորիչ: Տեսակ մը հայրենակցական տուրք: Անկախ անդամավճարներէն եւ հասութաբեր ձեռարկներէն :

5) Բարենպատակ յատկացումներու հետ ընթացք տալ մէկ կամ երկու սան - սանուհիներու բարձրագոյն կրթութեան գործին :

Փակագիծ մը, այս առթիւ .—

Շատ մը Հայր. Միութիւններ ունեցան իրենց յիշատակարանները եւ պատկերազարդ պատմութիւններ: Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ նաեւ Ակնայ պատմութիւնը, ծանօթ գրողի մը խմբագրութեամբ: Փափաքելի է որ Պոնտոսն ալ ունենայ իրենը, Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հայրենակիցներու գործակցութեամբ :

Եթէ Պոնտոսի շրջանը մեծ հերոսամարտներ չէ ունեցած, բերած է իր բաժինը Հայկ. յեղափոխութեան: Որքան հում նիւթեր զէնքերու առաքման եւ ուրիշ գաղտնի գործունէութեանց մասին, մեռած թէ ողջ վկաներով:

Մանկութեանս լսած եմ եւ դեռ մտքիս մէջ դրոշմուած կը մնայ, ափ մը անձնուէր քաջերու հետեւեալ յանդուգն գործունէութիւնը : —

Գիշերուան խոր լռութեան մէջ, խանութի մը թաքստոցը ապաստանած նուիրեալները, ի լուր գիշերապահին համաչափ ոտնաձայնին եւ ծովուն ալիքներուն, ձուկի (խամսի) խոշոր տակառներուն մէջ, կտորակուած զէնքերուն մասնիկները կը զետեղէին սրտատրոփ :

Երբ շուկային գիշերապահը, բազմաթը, գիշերուան ժամը 11ին կամ 12ին, մասնաւոր թակոցով նոյնքան համաչափ հարուած տար սալայատակին, քիչ անդին, անոնք վերջացած տակառի մը կափարիչին վրայ, թակոցին հարուածներուն համապատասխան եւ համընթաց գամեր կը մխէին, ուշադրութիւն չգրաւելու ատիճան: Պարբերական այս գործողութիւնը սակայն եւ այնպէս անվրէպ չանցնիր: Ու ունեցան շատ մը զոհեր:

Հ. Խ.

ԱԶԳ. ՏՈՒՆ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Միլանէն կը գրեն մեզի Փետր. 18 թուականով.

Գաղութիս մէջ կազմուած է ևօթը հոգինոց յանձնախումբ մը, հովանաւորութեամբ Գաղթ. վարչութեան Նախագահ բժ. Արզումանեանի եւ իր առատաձեռնութեամբ ամէնուն սիրելի Պ.Հիւսիսեանի: Արդէն 8 միլիոն լիրի գումար մը հաւաքուած է: Յոյս ունինք աւելի շօշափելի դրամագլուխի մը հասցնելու, որ պիտի յատկացուի երկար ատենէ ի վեր երազուած ազգային շէնքի մը գնումին :

Աւելորդ է յիշեցնել մեր ազնիւ գաղութին գիտակից հայրենակիցներուն թէ իրենց պարտքն է ընդ առաջ երթալ,առատաձեռնօրէն,այսեզակիւեւր խորքովը աննման նախաձեռնութեան, որպէսզի մենք ալ ուրիշ շատ մը օտար գաղութներու կարգին կարենանք, մեր ազգին արժանապատուութեանը վայել ու ներկայանալի Հայկ. Տունը ունենալ: Օտարութեան մէջ այդպիսի հաստատութիւն մը լաւագոյն կռուանն է այլասերումէ փրկելու մեզ եւ մեր զաւակները:— Ս. Ա. Ս.

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅՋԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

« Փոքրիկ Անիւը » բոլորովին ապաքինած էր եւ իրեն յատուկ խղճմտութեամբ եւ ճշդապահութեամբ, կը կատարէր աշխատանքին մեծագոյն մասը: Գորնէլին կը թարգմանէր օտար մամուլը :

Սխալներով լեցուն թարգմանութիւն մը դրած էր գրասեղանիս վրայ: Այս անգամ չափը անցուցած էր: Կանչեցի եւ ցոյց տուի քանի մը իմաստի հակասութիւններ :

— Չեմ կրնար այս տեսակ գործ մը ընդունիլ, օրիորդ Գորնէլի, ըսի, թերեւս ալ քիչ մը բարկութեամբ: Այս խափանարարութիւնը պատիւ չի բերեր ձեր իրական կարողութեան, Ո՞ւր կը թափառի ձեր միտքը աշխատութեան պահուն :

Եւ սխալներով լեցուն թարգմանութիւնը հրեցի իր առջեւ: Իշխելու էի ես ինծի, եւ խորհելու էի որ արդէն պիտի ազատէի Գորնէլիէն մօտ ատենէն:

Գորնէլին մեռելի մը պէս տժգունեցաւ: Առաւ թուղթերը, չանթահարիչ նայուածք մը նետեց վրաս եւ հեռացաւ առանց բառ մը ըսելու: Դուրսը, կտոր կտոր ըրաւ թարգմանութիւնը, նստաւ իր աթոռին վրայ ու սկսաւ աղիողորմ հեծկլտալ :

Գացի իր մօտ:

— Տղայ մի ըլլաք, ըսի, ամենամեծ հանդարտութեամբ: Ինծի ալ կը պատահի որ սխալներ ընեմ եւ կը ստիպուիմ հանդուրժել դեսպանին դիտողութիւններուն :

— Ատոր համար չէ, ըսաւ լացը շարունակելով, բայց դուք վստահութիւն չունիք վրաս: Միշտ այս անվերջանալի թարգմանութիւնները : Ալ չեմ կրնար տանիլ այս վիճակը: Ուրիշ գործ տուէք ինծի :

Ի՞նչ ընել այս գրեթէ ջղագար կնոջ հետ : Շուարած էի: Բայց այս անգամ կորովի կեցուածք մը ունեցայ :

— Պէտք է որ այդ աշխատութիւնը կատարուի: Եթէ ձեզի հաճոյ չէ, վերադարձէք Սոֆիա : Եթէ այդպէս կը փափաքիք, ես չեմ որ արդելք պիտի հանդիսանամ :

Գորնէլի ոտքի ելաւ, դէմքը արցունքով ողողուած :

Ուրեմն կ'ուզէք որ մեկնի՞մ, ըսաւ անդոյն ձայնով մը: Բառերը դանդաղօրէն սահեցան իր դողացող շրթունքներէն :

— Չեմ ստիպեր որ մեկնիք. բայց կ'արտօնեմ որ մեկնիք, եթէ չէք կրնար այլեւս Անգարա ապրիլ :

Կը յուսայի որ այս խօսքերէս վերջ վտարուած պիտի նկատէ ինքզինքը, բայց չարտասանեց սպասուած բառերը: Դարձաւ ինքն իր վրայ, սկըսաւ վազել եւ մեկնեցաւ դուռը աղմուկով գոցելով: Ժամ մը վերջ, եկաւ դատւ զիս եւ ներողութիւն խնդրեց իր ընթացքին համար :

Այս դէպքէն առաջ, Գորնէլին հրաւիրեր էի որ մեզի ճաշի գայ այդ իրիկունը: Հետաքրքիր էի թէ պիտի գա՞ր արդեօք: Եկաւ, բայց շատ ուշ, այն ատիճան որ միւս հիւրերը ստիպուեցան սպասել իրեն, սեղան նստելու համար: Ուշադրութիւնս գրաւեց իր ծայրայեղօրէն ջղայնոտ վիճակը, բայց այդ տժգունութիւնը կը ներդաշնակուէր իր հագուստին գոյնին հետ :

Ճաշի ընթացքին, հազիւ թէ ձեռք դպցուց կերակուրներուն, գինի չխմեց եւ ջուր ուզեց: Գրեթէ չմասնակցեցաւ խօսակցութիւններուն: Այն տպաւորութիւնը ունեցայ թէ մտատանջութիւն մը ունէր: Քանի մը շաբաթներ պէտք եղան, որպէսզի հասկնամ պատճառը Գորնէլիի այդ տարօրինակ վերաբերումին :

Այդ իրիկունը ինծի գալէ առաջ գացեր էր իր բարեկամ բժիշկներէն մէկուն խորհուրդ հարցնելու : Գորնէլի տատամսեր էր հրաւէրս ընդունելու, որովհետեւ կը վախնայ եղեր թունաւորուելէ ...: Իր անհանդարտ խղճին այս արտայայտութիւնը, պատռեց ինծի համար աւելի վերջ, մէկը այն բազմաթիւ քօղերէն, որոնց ետին պահուած էր խորհրդաւոր հոգին այս տարօրինակ կնոջ :

Յետոյ եկաւ : Զատկի շաբաթը :

Ապրիլի 3ի երկուշաբթին, Գորնէլի ուզեց առանձին խօսիլ ինծի հետ, անմիջապէս որ գրասենեակ հասայ :

— Ուրեմն, օրիորդ Գորնէլի, ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի համար :

(Շար.)

պիտի ներկայացնէն 60 զօրաբաժիններու կարեւոր ուժ մը ։

Մարաջախտ Թիթօ, սակայն, ունի ուրիշ մտահոգութիւններ եւ կը վախնայ, որ բացէ ի բաց պատերազմի կը բռնուի Խ. Միութեան հետ, եթէ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատէ արեւմըտեան երկիրներու հետ։ Այս մերձեցումը պիտի իրականանայ այն պարագային, երբ անխուսափելի թուի արշաւանք մը Եուկոսլաւիոյ վրայ ։ Միայն թէ Թիթօ կը խնդրէ Ամերիկայէն տոլարով մեծ վարկ մը, զայն, զէնքի գնման յատկացնելու իրաւասութեամբ։ Կասկածելի է, սակայն, որ Մ. Նահանգները ընդառաջ երթան այս խնդրանքին, առանց յստակօրէն գիտնալու, թէ ինչպէս պիտի գործածուի այդ վարկը։ Ամերիկեան խորհրդարանը, մանաւանդ, պիտի ուզէ այժմէն գիտնալ, թէ ինչ պիտի ընէ Եուկոսլաւիա, եթէ Ռուսիա Թուրքիոյ եւ Պուլկարիա Յունաստանի վրայ յարձակին ։

ՄԱՐ ՄԼ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ արտաքին նախարարութեան տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը, բոլորովին զրահապատ կամ մեքենազէն 35 զօրաբաժիններ կը պահէ Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի մէջ ։

ՔՈՐԷԱՅԻ կեդր. ճակատամասին վրայ, ՄԱԿի ուժերը խորտակեցին կարմիրներու վերջին դիմադրութիւնն ալ եւ անցան հակայարձակումի ։ Զօր. Սէք Արթըր այժմ կը ծրագրէ սահմանափակ առաջացումով նոր յարձակողական մըն ալ կարմիրներու դէմ, առանց անցնելու 38րդ զուգահեռականը։ Ամերիկեան ուժերը գրաւեցին Շուչոնը, որ ամրացուած կէտ մըն էր Շէչոնէն 20 քիլմ. դէպի հիւսիս ։

ՎԸՌՆԸՍՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ տարեդարձը պիտի տօնուի կիրակի օր։ Պաշտօնական արարողութեանց մէջ Փեթէնի անունը ջնջուած ըլլալով, շատ մը նախկին ռազմիկներ որոշեցին առանձին տօնել տարեդարձը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 980 (955), տոլար 349.90 (391), զուից. ֆրանք 81.37 (91), նափոլէոն 4210, սթերլին 5230, զուից. ոսկի 3900, տոլար (20) 20.480, ձոյլ ոսկի 562.000 ֆրանք:

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ Մարտ 8ին Ամման պիտի երթայ այցելելու համար Յորդանանի Ապտուլլահ Թագաւորին եւ անոր հիւրը պիտի ըլլայ ութ օր:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԸ, Ժաք Հայրապետեան, որ Պոլիս կը գտնուի այժմ, յաղթած է թուրք ախոյեանին, կէտերու առաւելութեամբ ։ Հայ կռփամարտիկը խոստացած է մրցում մը սարքել ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցին ։

600 ԴԻԱԿՆԵՐ թաղուած են Ֆոնի անտառին մէջ (Օպնա, Արտէշի նահանգ), համաձայն քաղաքապետին յայտարարութեան։ Թերթերը կը գրեն թէ գիւղախումբին հարիւր բնակիչները լեզու ելած են այժմ եւ զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը պատմեն ազատագրութեան առաջին օրերուն կատարուած սպանութեանց մասին ։

ԳԻՆԵՐՈՒ բարձրացումը կասեցնելու համար, կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ կը խորհի։ Աշխատանքի նախարարը կ'առաջարկէ նպաստ յատկացնել կարգ մը անհրաժեշտ նիւթերու համար, բայց ելմտական նախարարը վճռապէս կը մերժէ։ Կը խորհուի նաեւ 25 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն մը կատարել ։

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Մելքի Գըլըճեանէ (Աղեքսանդրիա) 3000 ֆրանք, իր Փարիզ այցելութեան առթիւ ։

Փետրուար 18ը Վիէնի մէջ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ։ Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ ։

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք ։

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ՍԱԼ CHOPIN PLEYELի ՄԷՋ

Ամերիկահայ ծանօթ երգչուհի

ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԵԱՆ - ԷԼՍԱՍԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Վարդգէս» խումբի։ Այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Սէնթ Էնըմօնի սրահը, rue Soleysel:

Կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

4ՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, 6 rue Maubeuge, Քլէմանի ճաշարանը:

Դասախօս՝ Պ. Տ. ԶԻԹՈՒՆԻ։ Նիւթը՝ «Հայկական դիւցազներգութիւնը »:

Փետրուար 18ը Լիոնի մէջ

Խնջոյք կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։ Այս կիրակի, ժամը 15էն 23, Յոյներու սրահը, (5 rue Bonnefoi):

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Աննի (Մարսէյլ) Թաթուլ խումբի, Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առթիւ, այս շաբաթ երեկոյ, մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ մասնակցելու «Թաթուլ» խումբի այս ձեռնարկին ։

Սորպոնի մեծ Ամֆիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ա. ՍՊԷՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ,
Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆի, Պ. Pierre Labadie (թաւ ջութակ), Concerts Lamoureuxի նուագածուներէն բաղկացած խումբի մը եւ Փարիզի հայկական երգչախումբին (ղեկավար Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ):

Սպենդիարեանէ: Ղրիմի էսքիզներ, Ալմաստ Օփերայէն հատուածներ, Թաթարական Օրօր, Սայաթ Նովա, եւն.:

Ռ. Մելիքեանէ «Զմրուխտի շարք» մեներգներ, Սիւնիէ խմբերգներ եւ մեղեդիներ :

Տոմսերը կը ծախուին հայկ. գրատուները, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի կեդրոնը 14 rue Petit. հեռ. Bot. 99-22: Գին.—100, 200, 300

Հանդէս - խնջոյք Վարդանանց պատերազմի

1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակցական միութեան կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իվրիի Bains Doucheի սրահը, rue Jules Ferry: Կը նախագահէ հայրենակից ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ: Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Նուագ. Պ. Պ. Գարեգինի եւ Բենոյի կողմէ: Մուտքը ազատ է :

Մեթրօ.— Փիէր Քիւրի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ.

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառավարենց մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին Salle Gallemondի մէջ (կայարանին դիմաց): Կը ներկայացուի «ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ» (5 արար) եւ զաւեշտ մը :

Ժամը 8էն վերջ ընտանեկան խնջոյք :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Gare du Nordէն ժամը 14.20ին կամ օթօպիւս՝ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ եւ իջնել Villiers le Bel կայարանը :

ԵՌՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— 22 փետր. (Վարանդեան) կոմիտէ, Եչ.:
ՏԷՍԻՆ.— 23 փետր. Ուրբաթ :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— 25 փետր. (Անտոք), կիրակի :
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 26 փետր. (Վարուժան), Բչ.:
ՎԻԷՆ.— 27 փետր.— (Անի), երեքշաբթի :
ՎԱԼԱՆՍ.— 28 փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դչ.:
ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ :

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

Հ.Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ միացեալ նիստը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Մարմիններու բոլոր անդամները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Ժողովէն վերջ կը դասախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին հերթ. ընդհ. ժողովը՝ այս ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Վ. ՕՇԱԿԱՆ: Նիւթ՝ «Հայ արդի գրականութիւնը (շար.): Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 5.30ին Պանեօյի մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

17 rue Ampère, Cachan, métro Bagneux:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Օհանջանեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ : Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ սանուհիները :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահին Քամէրունի (Ափրիկէ) մեկնելուն առթիւ, վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ բոլոր մարզիկները եւ Քրիստափոր Ուզունեանի բարեկամները, իր սարքած գինեձօնին, Պ. Փաշաեանի սրճարանը, 138 rue Etienne Dolet, Ալֆորվիլ, այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին:

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ ԿՈՂՄԷ

22 Ապրիլին, Théâtre d'Iéna

Ֆրանսացի եւ հայ արուեստագէտներու հետ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Saint Cyrի դէմ, Stade du Fort, rue Rabelais, Իսի լէ Մուլինօ : Ժամադրութիւն դաշտին վրայ պահեստին ժամը 14ին: Առաջինը ժամը 15.30ին: Հայրենակիցներ եկէք բազմութեամբ ծափահարել :

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը մեծ պողոտայի վրայ: Ունի եօթը սենեակ, 15 մեթր ճակատ, 343 քառակուսի մեթր հող: Պարտէզով : Դիմել Պ. Եղեկիէլեանի, 20 Ave. Pasteur, Իսի լէ Մուլինօ, ամէն օր ժամը վեցէն վերջ: Մեթրօ Mairie d'Issy:

Փափկակերներու ուշադրութեան

Փարիզի հայաշատ կեդրոնին՝ Chateaudunի շրջանին մէջ՝

60, Rue Lamartine

Այս շաբաթ՝ 24 Փետրուար կը կատարուի բացումը ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՄԸ

Տնօրինութեամբ՝ ՆՈՒՊԱՐ եւ ԹՈՐՈՍ

Արեւելեան ճաշերու եւ անուշեղէններու հմտագոյն մասնագէտներուն

Անգամ մը այցելելով՝ պիտի գտնէք ձեր ճաշակին, քսակին եւ մանաւանդ ստամոքսին յարմար ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.8. 376.286
Directeur–Propriétarie : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63
Vendredi 23 Février 1951 Ուրբաթ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6390–Նոր շրջան թիւ 1801
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽԱՌՆԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Քանի յառաջ կը տարուին արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման աշխատանքները, այնքան իբարանցում կը մտնեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրները, յանուն իրենց ապահովութեան։

Ընդհանրապէս մտահոգ են բոլորն ալ, իբրեւ անմիջական դրացիները Խ. Միութեան կամ արբանեակ երկիրներու։

Բայց, մասնաւորապէս անհամբերութիւն եւ մտահոգութիւն կը մատնէ Թուրքիան։ Յետոյ կու գան Իրանը եւ Յունաստանը։

Թուրքիոյ մէջ կառավարութիւն, ազգ. ժողով, մամուլ, ընդդիմադիր հոսանքներ,— բոլորն ալ միշտ կը յիշեցնեն վաղուան վտանգները, առաւելագոյն պատրաստութիւնը պահանջելով։ Միեւնոյն ատեն նորանոր օգնութիւններ եւ երաշխիքներ սպասելով Մ. Նահանգներէն։

Կը թուի թէ այս վերջինը միշտ պատրաստ է բազմապատկելու իր ճիգերը եւ վարկերը, մասնաւորապէս Թուրքիոյ եւ Յունաստանի համար։

Ուաշինկթընի աչքին՝ երկու երկիրները կը կազմեն գլխաւոր խարիսխը՝ Մօտաւոր Արեւելքի զինուորական գործողութեանց։

Առանց անտեսելու Պարսկաստանն ու արաբական երկիրները, անոնք սա տեսակէտն ունին թէ որքան զօրաւոր ըլլան առաջին երկու ճակատները, այնքան կը դիւրանայ միւսներուն պաշտպանութիւնը։

Ապացոյց՝ Պոլսոյ ամերիկեան դեսպանաժողովը, որ վերջացաւ երեք օր առաջ։

Թէեւ գաղտնի կը պահուին տրուած որոշումները, բայց, միջազգային մամուլին քաղած տեղեկութիւնները բաւական են, գաղափար մը կազմելու համար անցուդարձի մասին։

Ինչպէս կ'երեւայ, դեսպանաժողովը քննած է նաեւ շատ փափուկ խնդիր մը,— Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութիւնները՝ Միջին Արեւելքի մէջ։

Գաղտնիք չէ որ երկու պետութիւնները տարբեր տեսակէտներ ունին որոշ հարցերու մէջ։

Օրինակ, Մեծն Բրիտանիան միշտ կը քաջալերէ Իրաքի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի միացումը, իբրեւ դաշնակցային պետութիւն (Արգաւանդ Մահիկ), ընդ հովանեաւ Հաշիմեան Տան։ Իսկ Մ. Նահանգները վերապահ դիրք մը բռնած են այս հարցին մէջ, հիմնուելով իրենց դիւանագիտական տեղեկագիրներուն վրայ։

Մեր գործը չէ ճշդել թէ Պոլսոյ դեսպանաժողովը կրցա՞ծ է հարթել այս վէճը։

Արեւելեան գործերու մասնագէտ մը կիրակի օր տեսութիւն մը հրատարակելով այս մասին, կը հաւաստէր թէ Մալթայի վերջին խորհրդաժողովին մէջ, Մեծն Բրիտանիա լիազօրութիւն ստացած է Միջին Արեւելքի համար։

Ու կը բացատրէր թէ Լոնտոն շատ մը առաւելութիւններ կը վայելէ այդ շրջանին մէջ, հակառակ բազմաթիւ դժուարութեանց։

Այսպէս, Մեծն Բրիտանիա օդանաւային եւ ցամաքային պահակազօրքեր կը պահէ Յորդանանի, Եգիպտոսի եւ Իրաքի մէջ, համաձայն իւրաքանչիւրին հետ կնքուած դաշնագիրներու։

Ճիշդ է որ վերջին երկուքը վերաքննութիւն կ'ուզեն եւ բրիտանական ուժերու հեռացումը կը պահանջեն։ Բայց, ինչպէս դիտել կու տան մասնագէտներ, կացութիւնը այնպէս է որ իրենց շահն ալ կը պահանջէ շատ չծանրանալ այս կէտին վրայ։

Այս հարցին հետ սերտ կապ ունի Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերու հրամանատարին՝ զօր. Ռապըրթսընի քննական պտոյտը՝ Անդարայէն Սուրիա–Լիբանան, մինչեւ Իսրայէլ։

Կարելի էր ըսել. թէ երկու անգլիասաքսոն պետութիւնները ազդեցութեան գօտիներու բաժնած են արեւելեան խառնարանը։ (Մօտաւոր Արեւելքը՝ ամերիկեան, Միջինը՝ բրիտանական)։ Անշուշտ Ֆրանսան ալ իրենց հետ է, 1939էն ի վեր զինակցութիւն մը կնքած ըլլալով Թուրքիոյ հետ (անբա՛խտ Մուսա Լեռ...)։

Թերեւս այսպիսի համաձայնութեան մը հետեւանքով է որ Մ. Նահանգները կը խորհին իրենց նաւատորմիղները եւ օդանաւերն ալ տրամադրել, պաշտպանելու համար Թուրքիան եւ Յունաստանը, իբրեւ լրացուցիչ մասերը արեւմտեան ճակատին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԳՌԱՒԻՆ ՄԻՍԸ

Պոլսոյ Սպայից վարժարանին մէջ հայ քաջ ընկեր մը ունէի, Մինաս, որ ձեռնառումբի գործնական դասերու ընթացքին՝ կը մերժէր ուրիշին տալ առաջնութիւնը իբրեւ նշանառու։ Պատրոյգը կը քաշէր, յետոյ բարձրաձայն կը համրէր.

— 20, 21, 22, 23 ...

— Մինաս, նետէ՛, նետէ՛, կը շշնջայի։

— ... 24 կ'ըսէր ու կը նետէր ռումբը, պայթեցնելով նշանակէտին ճիշդ գլխուն, երբեմն նոյնիսկ օդին մէջ։

— էրմէնի՛, ասլընտան պոմպաճի, կ'ըսէին Թուրքերը՝ կատղած։

— Մինա՛ս, խնդրեմ եւ դուն, կ'ըսէի, օր մըն ալ պիտի պայթեցնես ձեռքիդ մէջ...

— Ռումբս պէտք է պայթի նշանակէտին ճիշդ գլխուն, չեմ ուզեր որ չպայթած՝ բռնեն եւ յետոյ նետեն ինծի։

Ռմբաձգութեան այդ դասերէ՛ն ինծի յիշատակ կը մնայ վարժութիւն մը, զոր այժմ կ'օգտագործեմ... Հրապարակագրութեան մէջ՝ երբ կ'ուզեմ ճշմարտութեան, տրամաբանութեան եւ հեգնանքի ռումբ մը պայթեցնել հակառակորդին գլխուն վրայ, ճիշդ ինկած վայրկեանին, ո՛չ կանուխ, ո՛չ ալ ուշ։

Այս նշանառութեան խաղերը քէյֆ կը պատճառեն ինծի։ Ռումբը պայթեցնել յարմար կէտին վրայ եւ յարմար ժամուն՝ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծի։

Գիտեմ թէ Պոլսոյ եւ Թիֆլիզի մէջ ալ հրապարակագրութիւն կ'ընէին, դրիչ կը ճոճչացնէին, բայց հրապարակագրութիւնը Պոլիս կամ Թիֆլիզ չմնա՛ց, առաւ քալեց։ Հիմակուան տղաքը որ դասկուրսան՝ ժամէն չեկան, ոչ ալ Զախըր պախալին խանութէն, ուստի ինքնապաշտպանութեան համար՝ պէտք չունին օգնութեան, կանչելու ... անտէր կենդանիները։ Եւ կամ մտանանչումի խունկը ցոյց տալու,— այդ մասին ուրիշ անգամ։ Հրապարակագրութեան այս նոր սերունդը վարպետ է ռումբի տեղատարափ ստեղծելու, անվրէպ նշանառութեան խաղեր կատարելու, իր անունով եւ իր հաշւոյն կռուելու, ու նաեւ վարժ՝ քալելու դարուն ոգիին եւ պահանջներուն ծանօթութեան մէջ, — թէռռա ինքոնիթա ալէլու կարդացողաց համար։

Կը խոստովանիմ որ լաւ նշանառու ըլլալը իրաւունք չի տար... ագռաւին ալ նշան առնելու։ Ագռաւին միսը գարշելի է, եւ աշխարհի վրայ չկայ որսորդ մը որ յօժարի նշան առնել ագռաւին։ Կենդանիներն իսկ չեն ուտեր ագռաւին միսը։ Ատոր համար է որ կը պատմուի թէ, օր մը, ագռաւ մը գացեր լացեր է վարազին.

— Ինչո՞ւ ագռաւի միս չէք ուտեր, միսիս յարգը կ'իյնայ։

Յետոյ գացեր լացեր է արջին։

— Ինչո՞ւ ագռաւի միս չէք ուտեր, կերէք, գէթ մէկ անգամ կերէք, որ միսիս յարգը բարձրանա՛յ։

Կ'ըսեն թէ արջը, փորձի մը համար՝ որուն պատճառը կը մնայ գաղտնի, համտեսեր է ագռաւին միսը, բայց նորէ՛ն ու նորէն չէ բարձրացեր այս գարշելի թռչունին գինը։

Վարազը չէ ուզեր, արջը չէ ուզեր, նշանառու որսո՞րդն է որ ագռաւ պիտի որսայ։ Ռումբ չէ, թուքն իսկ չի նետեր ագռաւին։

ԱՐԱԶ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ (անդամալոյծ) խնամատարութեան համար 3000 ֆր. կը տրամադրէ Պ. Խաչիկ Կարապետեան Պրիւսէլէն, պատասխանելով «Յառաջ»ի կոչին.— Ուրիշ գումարներ ալ պիտի ծանուցանենք մէկ-երկու օրէն։

ՊՐՈՖ. Վ. ՏՕՏՈՄԵԱՆՑ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Օտար աղբիւրէ մը կը տեղեկանանք թէ պրոֆ. Վ. Տօտոմեանց, որ Պալքանները կը գտնուէր տարիներէ ի վեր, Հռոմ հասեր է իր կնոջ եւ զաւկին հետ, մեծ դժուարութեամբ։

Ալեւոր գիտնականը, գրեթէ աչազուրկ, աննկարագրելի թշուառութեան մը մատնուած ըլլալով, դիմում կատարուած է Միլանի Ազգ. Միութեան, որպէսզի անմիջական օգնութիւն հասցնեն։

ՍԻՆՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ կառավարութիւնը արտօնեց որ Մ. Նահանգները վեց ամիս եւս գործածեն Տհարանի օդակայանը։

Պոլսոյ ամերիկեան դեսպանաժողովը

ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ԳԱՂՏՆԻ ԿԸ ՊԱՀՈՒԻՆ

Մօտաւոր ու Միջին Արեւելքի ամերիկեան դեսպանաժողովը փակուեցաւ առջի օր, Պոլսոյ մէջ։ Ժողովը, որ տեւեց մէկ շաբաթ, զինուորական խորհուրդի մը հանգամանքն ստացած էր։ Հեռագիրները կ'ըսեն թէ քննուեցան Արեւելքի այս ընդարձակ շրջանին մէջ պատերազմը արգիլելու միջոցները կամ ապահովելու կարելի եղածին չափ արագ յաղթանակ մը, եթէ պատերազմ պայթի այս տարի։ Միջերկրականի ամերիկեան նաւատորմի հրամանատար ծովակալ Քէրնիի խօսքով, ժողովը կը կազմէ կարեւոր հանգրուան մը Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան համար Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ։

Տրուած որոշումներն ու մշակուած ծրագիրները գաղտնի կը պահուին։ Մանրամասն տեղեկագիր մը պիտի ղրկուի Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան, բայց պիտի չհրապարակուի։ Անհաւանական չէ այսուհանդերձ, որ ընդհանուր կերպով ծանուցուի Մ. Նահանգներու նոր քաղաքականութիւնը այս շրջանին մէջ։

Քննուած հարցերն ու տրուած որոշումները գերազանցապէս զինուորական հանգամանք ունէին։ Նկատի առնուեցան նաեւ քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ։ Օդանաւային նախարար Պ. Ֆինլէթըր, որ բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ ունեցած էր Թուրք վարիչներու հետ եւ ծովակալ Քէրնի, որ զօր. Այզընհաուըրի պէս քննական այցելութիւններ տուած էր շահակից երկիրներուն, ստուգելու համար անոնց զին. ուժն ու ճշդելու Մ. Նահանգներու ընծայելիք աջակցութիւնը, վճռական տեղեկութիւններ հաղորդեցին ժողովին։

Այս անձնաւորութեանց եւ բազմաթիւ օդանաւային կցորդներու ներկայութիւնն իսկ ցոյց կու տայ, թէ ինչ մասնակցութիւն պիտի ունենան Մ. Նահանգները, այս շրջանակի զինուորական գործողութեանց մէջ։ Մ. Նահանգները գործնապէս պիտի միջամտեն նաւային ու օդանաւային գործողութեանց, իսկ շահակից երկիրներուն պիտի ձգեն ցամաքային գործողութեանց հոգն ու նախաձեռնութիւնը։

Վերջապէս այն տպաւորութիւնը գոյացած է թէ Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքական հարցերն ալ ժամանակի ընթացքին պիտի գտնեն իրենց լուծումը, որքան ալ դժուարալոյծ նկատուին։ Այս մասին կը տիրէ յստակ լաւատեսութիւն մը։ Աւելի ա[illegible]ողական ու ընդհանուր հարցերու ճնշման տակ ի վերջոյ պիտի լուծուին Կիպրոսի մասին հելլէն եւ բրիտանական տարակարծութիւնը, արաբ եւ հրէական վէճը, իսլամական կամ արեւելեան – միջերկրականեան խմբաւորումներու կամ շրջանային դաշինքներու օգտակարութիւնը կամ վնասակարութիւնը եւ ասոնց նման ուրիշ խնդիրներ։ Այս բոլոր հարցերու կարգադրութիւնը կը կարօտի քիչ ժամանակի եւ վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ այս ուղղութեամբ խոշոր քայլեր պիտի առնուին, եթէ մինչ այդ պատերազմ մը չպայթի։

× Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Նախկին Նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ, ճառ մը խօսելով Ազգ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց.— «Երրորդ աշխարհամարտ մը կարելի է, եւ մեր երկիրը կրնայ յարձակում կրել սկիզբէն իսկ։ Ուստի Թուրքիոյ պատրաստութիւնը պէտք է պահել այնպիսի մակարդակի մը վրայ որ կարենայ դիմադրաւել այդպիսի յարձակում մը»։ Նախկին նախագահը պահանջեց նաեւ որ Մ. Նահանգները երաշխիքներ ընծայեն Թուրքիոյ։

Դահլիճը կը պահանջէ փոխել Ազգ. ընտրական օրէնքը

Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել ընտրական օրէնքի բարեփոխման խնդիրը, որ բոլոր ընթացիկ հարցերուն մէջ դարձած է ամէնէն հրատապը։ Դահլիճը չկրցաւ համաձայնիլ որոշ ծրագրի մը մասին, յանձնարարելու համար զայն ազգ. ժողովին։ Նախապէս պատրաստած էր ընտրական նոր օրինագիծ մը, որ սակայն, ինչպէս հաղորդեցինք, մերժուեցաւ քուէարկութեան յանձնախումբին կողմէ։ Այժմ ազգ. ժողովը սկսաւ քննել հարցը, առանց որոշ օրինագիծ մը ունենալու իր առջեւ։ Եթէ սակայն ժողովը հակի 1946ի ընտրական (համեմատական) դրութիւնը պահելու կողմը, այդ պարագային, Պ. Փլեվէն, նախարարաց խորհուրդէն ստացած էր լիազօրութեամբ, վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ, պահանջելով ընդունիլ քուէարկութեան յանձնախումբին մերժած ընտրական օրինագիծը։ Դահլիճը կը յուսայ, սակայն, թէ ազգ. ժողովը պիտի բարեփոխէ ընտրական օրէնքը, ընդունելով մեծամասնական ձեւը, նկատի ունենալով մանաւանդ, որ դահլիճի նոր տագնապ մը կրնայ իր վատ անդրադար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՒՏԵՐՈՒ ԿԱՐԱՒԱՆԸ

ԽՄԲ.— Չորեքշաբթի օր հրատարակեր էինք «*Հայրենիք*»ի այս խմբագրականին առաջին մասը, որ կը ներկայացնէր սովետական շարժանկարի մը ներգաղթի մասին, այնքան խայտառակ բովանդակութեամբ :

Ահաւասիկ երկրորդ մասը, որ այլապէս գռեհիկ «նորութիւններ» կը պարունակէ...

Ովքե՞ր եւ ինչո՞ւ խափանած են արտասահմանի Հայերու ներգաղթը Հայաստան: Մինչ նոյն Ուոլ Սթրիթը, իրեն օժանդակ ունենալով Ամերիկայի Ծերակուտական Լեգրին, Դաշնակցութեան Պոսթընի բաժանմունքի ներկայացուցիչ Տիրոյեանը եւ ամերիկեան գաղտնի ոստիկանութիւնը՝ էֆ-Պի-Այը, կը պատասխանեն Համայնավար ռուս գրողներ Կ. Սիմոնով եւ Զ. Ագրանենկօ:

Այս երկուքի պատրաստած շարժապատկերի մէջ կայ տեսարան մը, ուր Ֆետերըլ Պիւրոյի ներկայացուցիչը, տեսնելով Ամերիկայէն մեկնելու պատրաստուող երկրորդ կարաւանի դէմ կատաղի հակառակութիւնը, կ'ըսէ Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Տիրոյեանին.

— « Ես միայն չեմ հասկնար, թէ ձեզ ի՞նչ պէտք են այդ բնիկները, այդ հայ տականքները» (*ներգաղթող Հայերը՝ «Հ.»*):

Եւ Դաշնակցութեան պարագլուխ Տիրոյեան բնաւ չվիրաւորուելով Հայերու հասցէին ուղղուած այս անարգական արտայայտութիւններէն, կը պատասխանէ Ֆետերըլ Պիւրոյի ներկայացուցչին.

— « Հարցուցէք Լեգրիին. ան ձեզ կը բացատրէ այդ»:

Եւ ամերիկեան Ծերակուտական Լեգրի կը բացատրէ որ Ամերիկան ծրագիր ունի «ԿՐԿՆԵԼ ՀԱՅԵՐՈՒ ԿՈՏՈՐԱԾԸ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՁԵՌՔՈՎ, որովհետեւ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՊԷՏՔ Է ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ ԱՌԱՆՑ ՀԱՅԵՐՈՒ»: Եւ «Դաշնակցութեան Պոսթընի բաժանմունքի պարագլուխ Տիրոյեան համոզակատարութեամբ հաւանութեան նշան կ'ընէ գլուխով, երբ Լեգրի կը պարզէ անոր առջեւ Թուրքերու ձեռքով Հայերու կոտորածը կրկնելու ծրագիրը», *կը գրէ «Սովետսքոյէ Իսկուստվօ» (Սովետական Արուեստ) Մոսկուայի պարբերականը:*

Այս աշխարհի վրայ ամէն ինչ չափ եւ սահման ունի, չափ եւ սահման չունի միայն Համայնավար կոչուած երկոտանիներու ինկածութիւնը: Եւ ատոր ամէնէն զարշելի ապացոյցը կուտան մեզ այս երկու ռուս համայնավար գրողները: Մարդկային ուղեղի փոխարէն այս երկու անուանի թշուառականները իրենց ուսերուն վրայ կը կրեն աղտեղութեամբ լեցուն երկու կոյափոսեր, որոնցմէ կը ժայթքի անշնչելի գարշահոտութիւն միայն: (Սիմոնովի եւ Ագրանենկոյի զազրելի ուղեղներէն վիժած «Երկրորդ Կարաւանը» շարժապատկերն ալ մաս կը կազմէ խորհրդային այն արուեստին, զոր լորձնաշուրթն կը փառաբանեն « Պայքար »ի սորուկ գրիչները):

Ուրեմն Սիմոնով եւ Ագրանենկօ կ'ուզեն հաւատացնել, որ աշխարհի վրայ գոյութիւն ունին Հայեր, որոնք, Ամերիկացիներու հետ ձեռք ձեռքի տուած, կը ծրագրեն Թուրքերու միջոցով կրկնել Հայերու կոտորածը: Ոչ Հայաստանի եւ ոչ ալ Սփիւռքի մէջ կրնայ գտնուիլ պարկեշտ եւ խելքը չկորսնցուցած Հայ մը, որ հաւատայ Սիմոնովներու եւ Ագրանենկօներու այս գերագրական չնականութեան: Սիմոնովին եւ Ագրանենկոյին կրնան հաւատալ միայն կոլխոզնիկ *դարձած Թանձրամիտ ռուս մուժիկները: Հայաստանի մեծագոյն դժբախտութիւնն այսօր այն է, որ մեր հայրենիքի մէջ հայ ժողովուրդի ճակատագիրը կը տնօրինէ քաղաքականապէս հայութենէն ստոր ստիճանի վրայ գտնուող ռուս ժողովուրդի ստեղծած աննախընթաց բռնակալութիւնը: Ուշագրաւ է, որ «Երկրորդ Կարաւան»ը գրելու համար ռուս Համայնավար կուսակցութիւնը, ըստ երեւոյթին, Հայաստանի մէջ չէ գտած բաւականաչափ զազրելի գրիչներ, անոնց յանձնելու համար այդ զարշելի գործը: Ատոր համար յարմար եւ վստահելի են նկատուած միայն ռուս գրողները :*

Մոլեռանդ, անսահման ատելութիւնը այնքան կուրացուցած է երկու ռուս գրողները, որ «Երկրորդ Կարաւանը» յօրինողները կորսնցուցած են մարդկային ամենատարրական տրամաբանութիւնն անգամ: Եւ իրօք, եթէ Ամերիկացիները եւ անոնց գործակից Դաշնակցականները կ'ուզեն «Հայաստան առանց Հայերու», այն ատեն ամերիկեան Ծերակուտական Լեգրի եւ Դաշնակցական Տիրոյեան պէտք չէ որ արգելք ըլլային ներգաղթին: Ընդհակառակն, անոնք ամէն կերպ պէտք է քաջալերէին ներգաղթը, անոնք պէտք է ջանային որ արտասահմանի բոլոր Հայերը Հայաստան երթային, որպէսզի Թուրքերու ձեռքով ջնջուէր Հայութիւնը եւ Հայաստանը յաւիտենապէս մնար առանց Հայերու: Դաշնակցութեան Պոսթընի բաժանմունքի մասին տեղեկութիւն ունեցող Սիմոնով եւ Ագրանենկօ այնքան տգէտ չեն, որ չգիտնան, թէ թէեւ Պաղեստին երկու հազար տարի Հրեաներէ թափուր մնաց, բայց որովհետեւ աշխարհի չորս կողմը Հրեաներ գոյութիւն ունէին, անոնք երկու հազար տարի յետոյ Պաղեստին վերադարձան եւ «առանց Հրեաներու Պաղեստինը» Հրեաներով լեցուցին ու անկախ պետութիւն ալ ստեղծեցին: Արդ, Հայաստանէն դուրս մնացող Հայութիւնն ալ, Հրեաներու նման կրնար օր մը Հայաստան վերադառնալ, ուստի տարրական տրամաբանութիւնը պէտք է թելադրէր, որ Լեգրի եւ Տիրոյեան ջանային Սփիւռքի ամբողջ Հայութիւնը Հայաստան փոխադրել եւ մէկ անգամէն ջնջել տալ այդ Հայութիւնը: Բայց նորելի՞ է տրամաբանութիւն փնտռել Սիմոնովներու եւ Ագրանենկօներու քով, երբ անոնք կը սկսին վայրահաչել Ամերիկայի եւ Դաշնակցութեան հասցէին :

Ի՞նչ է, սակայն, «Երկրորդ Կարաւան»ի նման շարժապատկերի պատրաստութեան դրդապատճառը: Այդ դրդապատճառի բուն բացատրութիւնը պէտք է փնտռել «Հայաստան առանց Հայերու» նախադասութեան մէջ: Մենք գիտենք, որ « ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՌԱՆՑ ՀԱՅԵՐՈՒ» ՆՇԱՆԱԽՕՍՔԸ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ՑԱՐԱԿԱՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐ ԼՈՊԱՆՈՎ – ՌՈՍԹՈՎՍՔԻԻ: *Այդ չնական խօսքը հազարաւոր անգամներ յիշատակուած է հայ մամուլի եւ քաղաքական գրականութեան մէջ: Այդ խօսքը գիտէ այսօր ապրող Հայութիւնը :*

Հայկական կոտորածներէ յետոյ Կովկասի Ռուսերը սկսած էին Հայութեան հասցէին գործածել ուրիշ զարշելի խօսք մը,— « լրիւ չմորթուած ժողովուրդ», — « նեդօրէզաննըյ նարօդ»:

Ռուսական ծայրայեղ ազգայնամոլութիւնը այսօր Համայնավարութեան դեստ հագած կը ջանայ սրբել ցարական Ռուսիոյ ճակատէն անոր հայահալած քաղաքականութեան հետքերը եւ ցարական Ռուսիոյ կողմէ հայութեան հասցուած չարիքները վերագրել... Ամերիկայի: Եւ ատոր համար է, որ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Լոպանով – Ռոսթովսքիի «Հայաստան առանց Հայերու» նշանախօսքը Սիմոնով եւ Ագրանենկօ կը ճգնին փաթթել Ամերիկայի վիզը: Ի զուր թափուած, ողորմելի ճիգ, ինչ որ արձանագրած է ցարական Ռուսիոյ պատմութիւնը, չեն կրնար ջնջել Սիմոնովները եւ Ագրանենկօները :

(խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Նարեկ-Նարին-Պառեկ

Գրիգոր Նարեկացիի հազարամեակին առիթով՝ բարեկամս Նարդունի յօդուածաշարք մ'ունի «Յառաջ»ի կիրակնօրեայ թիւերուն մէջ: Գ. հատուածին ստորեւ (11 Փետրուար), Նարեկ անունին ստուգաբանութեանը ճգնած ատեն, կը յիշէ Ազգգր. Հանդէսի Ե. *հատորին 63րդ էջէն բառ մը,* կռան: *Այդ էջը՝* ԲԷն ՍԷի *(Բաէեան Սարգիս, եթէ չեմ սխալիր) «Բուլանըխ կամ Հարք Գաւառ» երկասիրութեան՝ գործիքներու մասն է:*

Այնտեղ ըսուած է այսպէս, թուակարգով .—

— « 23. Կռան, *որու ձկան քամակի նման եղած սուր կողմը կը կոչուի* Նարեկ»:

Աճառեանի Գաւառական Բառարանին տուած բացատրութիւնը (դժբախտաբար աղբիւրը չյիշուած) աւելի կը լրացնէ դերը որ ունի կռանին նարեկը: *Ան կ'ըսէ .—* «Երկաթը տաքցնելէ վերջ, *սալին վրայ դնելով՝ մի քանի հոգի իրենց մուրճերով անոր մէկ որոշ կէտը հարուածել կռելը*»:

Արդ, այս բոլորէն կը տեսնենք որ՝ Նախ մուրճի բարակ կողմին *համար է գործածուած* նարեկ *բառը: Իսկ* «ձկան քամակի *նման եղած* սուր կողմ» *բացատրութեան մէջ,* ձկան քամակը *Թուրքերէն* պալըք սըրթը *բառին հայացումն է:*

Միւս կողմէ՝ Աճառեանի տուած յաւելուածական բացատրութեան մէջ ալ, կը տեսնենք որ՝ շիկացած երկաթին որոշ մէկ մասը կռելու նրբացնելու *գործողութիւնը կայ: Ուրիշ բառով՝* սուր դարձնել, սրցնել :

Արդ, թէ՛ ԲԷն ՍԷի «Բուլանըխ կամ Հարք Գաւառ»ին, հետեւաբար եւ Ազգագրական Հանդէսին մէջ, թէ Ամատունի Վարդապետի «Հայոց Բառ ու Բան»ին մէջ, եւ թէ՛ Աճառեանի « Գաւառական Բառարան»ին մէջ, Նարեկ բառը ձեռագրի սխալ *մըն է: Պէտք է ըլլայ* «Նարին», *որ պարսկերէն է ու կը նշանակէ* բարակ, նուրբ, տափակ : *Ճիշդ այնպէս ինչպէս է կռանի մը (մուրճի մը) այն մասը որ* ռոքին *հակառակ կողմն է եւ կը կոչուի* ֆիթ, ծայր, նարին: *Դարբինը եթէ չըսէ «քիթովը զարկ» կամ «սուր կողովը», կամ «ծայրով զարկ», կ'ըսէ* «նարինովը, *զարկ», ա՛յ տղայ (աշակերտ, նորուս)* :

Ուրեմն պարզ կը տեսնուի որ՝ «Նարեկ» Վանքի անունին հետ ոեւէ կապ չի կրնար ունենալ՝ կռանի սուր կողմը կամ կռանել – նրբացնելու գործողութիւնը ցուցնող իմաստով, բայց սխալագրուած է բառը, նարեկ :*Բուն ձեւով՝* նարին, *ինք և* եկի *չփոթութիւն մը , որ ձեռագրի մէջ շատ դիւրին է :*

Եւ չմոռնանք որ, նարեկ (*նարին*) *սխալ ձեւը՝ դուրս եկած է հատորի մը մէջ, բաւ կ'ուզեմ Ազգագրական Հանդէսին, որուն խմբագիր–հրատարակիչը շատ մօտէն ծանօթ է ինծի, իբր* ոչ մէկ կերպով ուշադիր *բանահաւաք – տպագրիչ: Հարիւրաւոր ու հազարաւոր վրիպակներ կը վխտան իր Հանդէսին էջերուն վրայ: «ՆարիՆ»ին «ՆարԵԿ» տպուիլը՝ այդ անհամար վրիպակներէն մէկն է:*

Եթէ նոյնիսկ պարսկերէն նարին *բառը չէ, ռուսի, պէտք կ'ըլլայ այն ատեն ենթադրել որ՝ Նի, Ռի եւ Եի վրէպներով չփոթուած «ՊաՌԵԿ» բառն է որ տպագրուած է «ՆաՐեկ»: Պառեկ բառ, թէեւ իր «կող» առումին մէջ կըմօտենայ կռանի սուր մասին, բայց՝ ըստ իս՝ ճիշդ չէ: Դարբինները երբեք չեն ըսեր «պառեկով զարկ» :*

ՋԻԹՈՒՆԻ

ՄԱՐՈՔ *հասան 45 ամերիկացի ճարտարագէտներ, ձեռնարկելու համար օդանաւային խարիսխներու շինութեան :*

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Գ.- Գրիգոր Սիւնի

Գրիգոր Սիւնին տասնեւհինգերորդ զաւակն է աշուղ Սիւնիին: Այսպէս կը կոչէին հայրը :

Փոքր տարիքէն ունէր գեղեցիկ ձայն եւ սէր դէպի երաժշտութիւն: Հակառակ ասոր պատանեկութեան շրջանը անցուցած է ոսկերչութեամբ, մինչեւ որ օր մը զինքը կը գտնենք Էջմիածին, Գէորգեան Ճեմարանը ուր կը կաղապարուի երաժիշտի խմորը, շրջապատուած ըլլալով ընկերներէ որոնք երգեցիկ խումբեր կազմած էին :

Իր լաւագոյն ընկերներէն մէկն էր Սողոմոն Սողոմոնեանը, 12 տարեկան աւելի մեծ, ապագայ Կոմիտասը, որ կ'ոգեգրէ գեղջուկ երգեր հաւաքելով ձայնագրելու գաղափարը :

Առաջին շրջաններուն իբրեւ ուսուցիչ կ'ունենայ Եկմալեանը եւ Կարա – Մուրզան :

Շնորհիւ Շուշիի մէջ ապրող Ժամհարեան եղբայրներու աջակցութեան, Սիւնի կ'անցնի Թիֆլիս եւ Փեթերսպուրկ, հետեւելով մեծ երաժիշտներու ցուցմունքներուն :

Սիւնի կը ներկայանայ մեզի թէ ստեղծագործող երաժիշտ, թէ դաշնաւորող բայց մանաւանդ հայ երաժշտութեան տարածողի իր կրկնակ հանգամանքներով: Իր կազմակերպած երգչախումբերը եւ համերգները անմոռանալի յիշատակներ թողած են երիտասարդութեան մէջ :

1914*ի պատերազմէն առաջ Կոմիտաս վարդապետ այդ ուղղութեամբ բեղնաւոր աշխատանք կատարեց Ջինաղաղարի ընթացքին իր աշակերտները վերականգնեցին այդ գործը Պոլսոյ մէջ: Այդ շարժումին եկաւ միանալ Մեհրաբեան եւ յետոյ Սիւնի:*

Այս վերջինը, խանդավառող մեծ ձիրքով իր առջեւ դրաւ Պոլսոյ բոլոր դպրոցներու աշակերտները, եւ կազմեց շատ մեծ խումբեր :

Բայց Գրիգոր Սիւնի ամէնէն բեղուն գործունէութիւն ունեցաւ Ամերիկայի մէջ :

Հոն տեսած չէին վարդապետը, ոչ ալ անոր աշակերտները: Այնտեղ՝ սէրը դէպի հայ երգը՝ այնքան մեծ չէր երբ 1923*ի ատենները Սիւնի այցելեց Մ. Նահանգները, ուր գործակցելով Մեհրաբեանի հետ, գրեթէ բոլոր քաղաքներու մէջ տեսակ մը զօրաշարժ տեղի ունեցաւ երգչախումբերու կազմակերպութեամբ :*

Ամերիկահայերը շատ բան կը պարտին Սիւնիին, իրենց երաժշտական ճաշակի հայացման մարզին մէջ:

Ջի մոռնար Սիւնի, որ Երեւանի մէջ երաժշտանոց մը հիմնուած է դժուար պայմաններու մէջ: Կը գտնէ զանազան կիրքեր եւ գործիքներ, կը նուիրէ նորակազմ դպրոցին:

Երեւանի մէջ կը տօնուի իր գործունէութեան քառասնամեակը: Ինչ որ հազուադէպ երեւոյթ մըն էր :

1939*ին իր առողջութիւնը քայքայուած էր : Կոկորդի խլիրտ մը երեւան կ'ելլէ, ինչպէս եւ շաքարախտ :*

Ամենալաւ պայմաններու մէջ կատարուած գործողութիւն մը անգամ չի կրնար փրկել զինքը: Հիւանդանոցին մէջ կը մեռնի 1939 Դեկտ. 18*ին :*

Իր զաւակը, Գուրգէն Սիւնի, ժամանակ մը շարունակեց կանգուն պահել հօրը հիմնած երգչախումբերու գործը :

Իր բարեկամներէն տօքթ. Կիւլէզեանի նախագահութեամբ կազմուած յանձնախումբ մը պաշտօն ունի հաւաքելու եւ հրատարակելու 150*ի մօտ գործերը, «Հայ Երգ – փունջ» կոչուած պրակներով, ցարդ լոյս տեսած են չորս հատորներ:*

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 18 Փետր.— Մեր փոքրիկ գաղութին համար, աննախընթաց էր, Վարդանանցի 1500ամեակի տօնակատարութիւնը, որ տեղի ունեցաւ, Շաբաթ գիշեր, Ժան տ'Արքի ընդարձակ սրահին մէջ։

Նախագահութիւնը ստանձնած էր, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, ներկայացնելով Սմբատ Բիւրատի «Աւարայրի Արծիւ»ը։ Բացառիկ երեւոյթ էր, որ սրահը կ'եռար հարիւրաւոր բազմութեամբ, պանծացնելու համար անմահներու յիշատակը։

Ներկայացումէն առաջ, խօսք տրուեցաւ, կաթողիկէ, Հ. Վ. Մ. Եօթնեղբայրեանի, որ գրաւոր ճառով մը պարզեց Վարդանանց պատերազմին պատճառները։ Յետոյ խօսեցաւ Ս. Ընտրիկեան, յանուն Նոր Սերունդի, նկարագրելով Աւարայրի օրհասական պայքարը։ «Վարդաններու գաղափարական անմահ գործը կը շրունակուի, ու պիտի շարունակուի, մինչեւ որ այս ժողովուրդը իր վահանին տէրը դառնայ իր պատմական հողին վրայ»։

Թատերական ներկայացման դերակատարները, գրեթէ ամբողջութեամբ Նոր Սերունդի մեր տղաքն ու աղջիկներն էին։ Հակառակ իրենց հայերէնի տկարութեան, բաւական յաջող էին։ Անշուշտ, աւելի լաւ կրնային խաղալ, եթէ իրենց դերերը քիչ մը գոց սորված ըլլային։ Հակառակ այս բոլորին, աչքի կը զարնէր, Օր. Յուսաբեր Փօշոյեանը՝ Շուշանիկի դերին մէջ։ Յաջորդաբար կուգան մեր խանդավառ տղաներէն Ս. Թիւթիւնճեանը (Յազկերտ), ընկեր Արամ Թաթուլեան (Վարդան), պատանիներ՝ Ս. Գույումճեանը, Տ. Ազնաւուրեանը, Րաֆֆին, Ղարիպեանը, եւ Օր. Ալիսը (մօր) եւ ընկերներ Քիւլասըզեան, Ճապուրեան։ Շատ յաջող էր նաեւ պատանի Պէրպէրեանը իր երկու դերերով։

Ձեմ գիտեր կ'արժէ՞ յիշել թէ անոնք որ դուրսը հայրենասիրութիւն կը քարոզեն, իրենց նոր եւ չէզոք թերթերով, կը բացակայէին, տեսակ մը պաղպաւակ երեւոյթով։ Ողջամիտ ժողովուրդը, իր պատասխանը տուած էր, խուռն բազմութեամբ լեցնելով սրահը։ Առտուան ժամը երկուքն էր, երբ թատերական բաժինը լրացաւ։

Ապրի՛ք տղաք, թող Վարդանի յիշատակը վառ մնայ ձեր սիրտերուն մէջ։ Մալաթիացի

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ընկերուհի Գոհարիկ Մարգարեան մեռած է Լօս Անճէլըսի մէջ, Դեկտ. 14ին։ Կինն էր Վեթ. ընկեր Տոքթ. Աստուր Մարգարեանի։ Ծնած է Պոլիս, (Նախկին Օր. Կոստանեան)։ Աշակերտած է Մաքրըգիւղի Տատեան եւ Հայուհեաց վարժարանները։ Եւ պաշտօնավարած Տատեան վարժարանին մէջ ինչպէս եւ Ամերիկայի տեղական հայ վարժարաններուն մէջ։ Պոլսոյ Տատեան վարժարանին մէջ կը հրատարակէ առաջին աշակերտական թերթը «Կորով»։ Ամերիկայի մէջ ՀՕՄի եռանդուն անդամներէն մէկն էր, ինչպէս եւ Թղթակիցը, օրը օրին տեղեկագրելով մամուլին Հայ Կարմիր Խաչի գործունէութեան անցուդարձերը։ Գրած էր գողտրիկ բանաստեղծութիւններ, խոհեր եւ պատկերներ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կիրակի, Փետրուար 18ին տեղի ունեցաւ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Pontieryի նշանաւոր խումբի ախոյենական մրցումը։

Հակառակ տեղին հեռաւորութեան հայ մարզասէր հասարակութիւնը խուռներամ եկած էր քաջալերելու հայ մարզիկները։ Պահեստի խումբերու խաղարկութենէն վերջ, որ վերջացաւ հակառակորդին յաղթութեամբ 3—1, թէեւ մեր խումբը դիւրութեամբ կրնար յաղթել եթէ, մասնակցողները իրենց յարմար տեղերը խաղային։

Խաղը սկսաւ չափազանց արագ։ Երկու կողմերն ալ կ'ուզէին յաղթել։ Մեր տղաքը կը տիրապետեն դաշտին, մօտ 20 վայրկեան, խաղը տեղի կ'ունենայ հակառակորդի բերդին առջեւ, բայց մեր տղաքը չեն կրնար օգտագործել ներկայացած բոլոր առիթները։ Անխնայ կը հարուածեն հակառակորդի բերդը։ Պէտք էր սպասել 37րդ վայրկեանին, նշանակելու համար Ա. կէտը։ Ժողովուրդը ուրախութեան մէջ էր։ Հակառակորդը կը սկսի ճնշել եւ Սրապի գլուխի սխալ մէկ հարուածէն կ'օգտուի եւ կը նշանակէ հաւասարեցնող կէտը։

Դադարէն վերջ խաղը կը վերսկսի, բայց աւելի մեղմ եւ դանդաղ։ Երկու կողմերն ալ յոգնած էին եւ գոհ կ'երեւային արդիւնքէն։ Գնդակը կը սուրար մէկ բերդէն միւսը եւ այսպէս խաղը կը վերջանար հաւասար։

Մեր տղաքը առաջին կիսախաղին եռանդով խաղացին։ Եթէ քիչ մը պաղարիւնով եւ հակառակորդին տկար կողմերէն յարձակէին կրնային յաղթանակը ապահովել։ Յետոյ, գնդակը շատ կը բարձրացնեն, եթէ կարենան գետնէն խաղալ, հրաշքներ կրնան գործել։ Յիշատակելու արժանի են Յովսէփեանը, Սահակեանը, Վաղինակը եւ Ուզունեանը։ Խաչիկ

★

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ ՓԱՔԻՍՏԱՆ ԳՆԱՑ

ՄԻՒՆԽԷՆ (Յառաջ).— Թէնիսի ախոյեան Մաքս Պարոնեան վերադարձաւ Իտալիայէն, ուր գացած էր Քափրիի մէջ շարք մը մրցումներ կատարելու համար։ Առաջին մրցումը ունեցաւ Իտալացիի մը հետ, որուն յաղթեց, իսկ երկրորդ մրցումին, Ամերիկացի Պիլ Թալպըրի հետ, պարտուեցաւ 6—3, 4—6, 7—5 եւ 7—5 արդիւնքով։

Միւնխէն վերադառնալով, Պարոնեան կազմեց նոր խումբ մը, որ չորեքշաբթի օր ճամբայ ելաւ դէպի Քարաչի (Փաքիստան), մրցումներու նոր շարքի մը համար։ Խումբը հաւանաբար Հնդկաստան ալ պիտի անցնի Քարաչիէն։

Երբ այս հեռաւոր ճամբորդութենէն վերադառնայ, Պարոնեան պիտի հեռանայ իր խումբէն, որովհետեւ չէ նորոգած իր պայմանագրութիւնը 1951ի համար։ Թղթակից

ԵԳԻՊՏՈՍԻ քուէապահանջ կիներէն քանի մը հարիւր երիտասարդուհիներ ցոյց մը կատարեցին խորհրդարանին առջեւ, պահանջելով քաղաքական իրաւունքներ, ջնջում բազմակնութեան, բարեփոխում ամուսնալուծման օրէնքի, գործի եւ աշխատավարձքի հաւասարութիւն այրերու հետ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թերթերուն մէջ կարդացի Գաղթ. Օֆիսին զեկոյցը, ուր կը պարզուէր թէ 100 հոգինոց ծերանոց մը պիտի ունենայ ազգը 1951ի երկրորդ կիսուն, Փարիզ։

Թելադրութիւն մը՝ այս առթիւ։

Փարիզը ունի արդէն իր ծերանոցը, մինչդեռ հարաւ. Ֆրանսան, (Լիոնն ալ միասին) զուրկ է որեւէ պատսպարանէ եւ յաճախ մեծ դժուարութեանց եւ դիւանական թղթակցութեանց դուռ կը բանայ, գաւառէն Փարիզ փոխադրելու համար անոք ծերերը եւ նիւթական ծախքերու ալ դուռ։

Այս պարագաները նկատի առնելով, կարելի չէ՞ երկրորդ ծերանոցը հաստատել Մարսէյլ, ուր յարմար շէնք մըն ալ կայ պատրաստ, սարքաւորուած եւ օդասուն։

Կը կարծեմ թէ լաւագոյն կարգադրութիւնը պիտի ըլլար, հիմնելով զայն Պոմոն։ Սէն Ժիւլիէնի բարձունքը։

Կը յուսամ թէ Հարաւ. Ֆրանսայի ազգ. մարմինները պիտի հետաքրքրուին, գլուխ հանելու համար այս կարեւոր գործը։

Տօքթ. Յ. Փափազեան

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, 9 Փետրուար, Տիկին Ալիս Լեւոն ներկայացուց իր գարնանային collectionը, ընտիր հասարակութեան մը առջեւ, որուն մէջ կը գտնուէին տեղական եւ հայ մամուլի ներկայացուցիչները։

Ուրիշ առթիւ գնահատած ենք Տիկին Լեւոնի ձեռքի ճարտարութիւնը եւ նուրբ ճաշակը, որոնց շնորհիւ միշտ կը յաջողի ներկայացնել բացառաբար հաճելի նորութիւններ եւ վայելուչ ձեւեր։ Այս անգամ ալ գտած էր հագուստի կերպասներ, աւելցնելու համար հագուստներուն եւ tailleurներուն ներդաշնակութիւնը։ Ունի անուշ գոյներ, մասնաւորաբար յաջող grisներ, գիշերային կապոյտ (à la mollete), սեւ շատ սիրուն tailleur մը (la bonne aventure), դեղին գեղեցիկ հագուստ մը (Il était une bergère) եւ գիշերային շատ հրապուրիչ դեղին organza մը (Ah mon beau chateau!)։

Նոր յաջողութիւններ կը մաղթենք Տիկին Լեւոնի աշխոյժ տաղանդին համար։ Ա.

ՏՈՔԹ. ՇԱԽԹ, գերմանացի ականաւոր ելմտագէտն ու «Հիթլէրի ելմտական ուղեղը», Պրազիլիոյ ազգային դրամատունէն հրաւէր ստացած է Պրազիլիա երթալու եւ երկրին ելմտական կացութիւնը ուսումնասիրելու համար։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը վաւերացուց օրէնք մը, որուն համաձայն, նացիական, ֆաշական եւ ուրիշ ծայրայեղ բայց ոչ համայնավար կազմակերպութեանց մէջ «ակամայ» անդամագրուած մարդիկ, պիտի կրնան Մ. Նահանգները մտնել։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

— Կրնա՞ք Զատկի արձակուրդ մը տալ ինծի։ Շատ կը փափաքիմ տօնական օրերը անցընել ծնողքիս եւ եղբօրս հետ որ արձակուրդով Պուտափէշթ կը գտնուի։

Եւ այնքան անուշիկ ձեւով մը կ'ըսէր ինծի ասիկա։

Անշուշտ այս առաջարկը չէր կրնար լուծում մը բերել այն կացութեան, որ անտանելի էր դարձած ինծի համար, բայց առնէ աւելի ինչ կրնայի ուզել այդ պահուն։

«Ահա, առաջին անգամ ըլլալով ազուոր գաղափար մը յղացաւ այս աղջիկը, ըսի իւրովի, միայն թէ, պէտք չէ յայտնեմ ուրախութիւնս, որովհետեւ կրնայ միտքը փոխել։ Պուտափէշթ հասնելուն պէս, կը գրեմ հօրը, որ իր մօտ պահէ զայն եւ կը փրկուիմ այս փորձանքէն։

Այնպէս ձեւացուցի թէ այս գաղափարը բնաւ հաճելի չէր ինծի։

— Անհրաժե՞շտ է իսկապէս, ըսի, այնքան շատ գործ ունինք սա շրջանին։

— Սաստիկ կը փափաքիմ։

— Լաւ. ե՞րբ կ'ուզէք մեկնիլ.

— Կ'ուզէի Աւագ Հինգշաբթիի թղթատար սաւառնակը առնել. կարելի՞ է։

— Ձեմ գիտեր տակաւին, բայց անկարելին պիտի ընեմ մինչեւ Պուտափէշթ տեղ մը ապահովելու համար ձեզի սաւառնակին մէջ։

Երբ լուրը հաղորդեցի դեսպանին, խիստ գոհ մնաց։

— Վերջապէս։ Կը տեսնէք, առնէ աղէկ ձեւ մը չէր կրնար ըլլալ։ Նոյն թղթատարով գրեցէք նաեւ իր հօրը։ Պէտք եղած կարգադրութիւնները պիտի ընէ։ Թող ինքը հսկէ առնէ վերջ, իր աղջկան վրայ։ Անշուշտ ձեր քարտուղարուհին տեղ մը պիտի ունենայ թղթատար սաւառնակին մէջ։

Գորնէլի հաղուադիպօրէն երեւցաւ մեկնումի նախորդ օրերուն։ Արդարացուց ինքզինքը, ըսելով թէ գնումներ ունէր, դերձակուհիին պիտի երթար։ Թողուցի որ ուզածը ընէ։

Օր մը քաղաքին մէջ հանդիպեցայ իրեն, թեւին տակ խոշոր ծրարով մը։ Ըսաւ թէ վերարկու մը շինած էր իրեն, Պուտափէշթի մէջ հագնելու համար։

Չորեքշաբթի, իր մեկնումի նախօրեակին, քանի մը ժամ մնաց գրասենեակը, շատ խանդավառ ու զուարթ էր։ Յայտնի էր թէ շատ երջանիկ էր Զատկի առթիւ իր ստացած արձակուրդէն, այն ատրճան, որ կ'ամչնայի իմ նենգամտութենէս։

Տարաթ մը վերջ հանդչած պիտի վերադառնար ըստ իրեն եւ կը խոստանար այլեւս բնաւ ջղային վիճակներ չունենալ։

Յետոյ, խօսեցաւ ինծի կրկին իր սիրական եղբօրը մասին, ըսաւ թէ որքան երջանիկ պիտի ըլլար զայն վերստին տեսնելով։ Երբ ուզեցի Գորնէլիի տոմսակը առնել Իսթանպուլի համար, ըսին թէ տոմսակ չկայ։ Կրկին գինը վճարեցի եւ ունեցայ հատ մը։ Գորնէլիի անադմուկ մեկնումը կ'արժէր այդքան զոհողութիւն։

Հինգշաբթի, Գորնէլի գրասենեակ եկաւ կէսօրուան մօտ։ Հրաժեշտ առաւ իր գործակից «Փոքրիկ Անի»էն, յետոյ եկաւ իմ մօտ, շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն ցոյց տուած բարութեանս համար։

Խոստացայ իրիկունը կայարան երթալ եւ ողջերթ մաղթել իրեն։ Ճեպընթացով պիտի մեկնէր Իսթանպուլ եւ անկէ, յաջորդ օրը պիտի նստէր թղթատար օդանաւը։

— Ուրեմն, տակաւին մնաք բարով չեմ ըսեր ձեզի, քանի որ վերստին պիտի տեսնուինք կայարանը, ըսաւ Գորնէլի եւ բաժնուեցաւ ինձմէ ժպտելով։

Ժամը 17.30ին կայարանն էի։ Կառախումբը պատրաստ էր արդէն, բայց գրեթէ կէս ժամ կար տակաւին մեկնումի։ Հեռ Ֆօն Փափէնն ալ եկած էր, Գորնէլիէն հրաժեշտ առնելու համար չէր։ Ան կ'ընկերանար Սպանիոյ դեսպանին որ Անգարայէն կը մեկնէր։ Անկիւն մը քաշուեցայ ու կը սպասէի Գորնէլիին։ Իմ քովս էին իր շոգեկառքի եւ սաւառնակի տոմսակները։ Ի՞նչ կ'ընէ տակաւին, խորհեցայ, երբ տեսայ որ ժամը գրեթէ վեցն էր։

(Շար.)

ձը ունենալ միջազգային ներկայ կացութեան մէջ: Վարչապետը այս հարցին շուրջ կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցաւ M. R. P.ի պատուակալ նախագահ եւ արտաքին նախարար Պ. Շումանի, ինչպէս նաեւ երեսփ. ժողովի նախագահ Պ. Էռիոյի հետ: Բառն բանախօսներ խօսք ուզած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ դաշինք մը կնքելու համար, Մ. Նահանգները բանակցութիւններ կը կատարեն Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի եւ Փիլիպպեան կղզիներուն հետ, ինչպէս հաստատեց Պ. Էչիսըն: Այս մասին պաշտօնապէս տեղեկութիւն հաղորդուած չէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Փորթուկալի, նկատելով որ անոնք «գաղթային շահեր» ունին Խաղաղականի մէջ:

ՄԱՐՈՔԻ զինուորական կառավարիչը, զօր. Ժիւէն յայտարարեց, թէ այսուհետեւ ամէն բանակցութիւն անկարելի կը դառնայ Սուլթանին հետ, որ կը մերժէ հրապարակով պախարակել «Իսթիքլալ» (Անկախութիւն) կուսակցութեան անջատողական քաղաքականութիւնը: Սուլթանը յառաջ կը քշէ կրօնական պատճառներ արդարացնելու համար այս մերժումը, ըսելով թէ Իսլամ մը չի կրնար պախարակել ուրիշ Իսլամ մը, առանց զայն նետելու անհաւատներու աղանդին մէջ եւ ինքն ալ մտնուելու միեւնոյն կացութեան:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Փարիզ հասաւ իր տիկնոջ հետ, ստանձնելու համար եւրոպական միացեալ բանակի սպարապետի իր պաշտօնը: Վերսայլի մէջ, ուր պիտի հաստատուի, համայնավար «Խաղաղութեան Խորհուրդ»ը պատգամաւորութիւն մը ղրկելով Ֆրանսական իշխանութեանց մօտ, պիտի բողոքէր զօրավարի ներկայութեան դէմ, բայց շրջանի նահանգապետը խստիւ արգիլեց այդ ձեռնարկը:

ՔՈՐԷԱՅԻ ռազմաճակատին վրայ, ՄԱԿի ուժերը կը հետապնդեն կարմիրները, որոնք ամէն ինչ լքելով փախուստ կու տան: Աէուլը պաշարելու ճիգերը կը շարունակուին, բայց, կարմիր հրետանիի ուժեղ դիմադարձութիւնը ցոյց կու տայ թէ չին եւ քորէական ուժերը որոշած են պաշտպանել քաղաքը: Ամերիկեան «Միսուրի» մեծ զրահաւորը ռմբակոծեց Եանչոնը, 38րդ զուգահեռականէն 270 քիլմ. դէպի հիւսիս: Ծովէն կը ռմբակոծուին նաեւ Վոնզանի ճակատամասին զինուորական կէտերը:

ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան համար, Ազգ. ժողովին ելմտական յանձնախումբը միաձայնութեամբ որոշեց առաջարկել կառավարութեան, որպէսզի մինչեւ Մարտի 15ը երկարաձգուի պայմանաժամը: Ազգ. ժողովը, սակայն, ի վիճակի չըլլալով գրաղիլ անմիջապէս այս առաջարկով, յանձնախումբը դիմեց ելմտացոյցի նախարարին, որպէսզի այժմէն իսկ վարչական միջոցներ ձեռք առնէ այս ուղղութեամբ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ նոր ճառ մը խօսելով, հաւաստեց թէ «ստիճանաբար կը մօտենանք այնպիսի կացութեան մը ուր կարելի է կանխել երրորդ աշխարհամարտ մը»: Բայց շեշտեց թէ անհրաժեշտ է որ սերտօրէն գործակցին եւ նոր զոհողութիւններ ստանձնեն ժողովուրդին բոլոր խաւերը, — գործատէր, բանուոր, հողագործ կամ պետական պաշտօնեայ:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԱԶԻ երկու գլխաւոր գործարաններուն (Լանտի եւ Վիյէթ) բանուորները գործադուլ յայտարարեցին Դշ. գիշեր, իբրեւ բողոք կաղի եւ ելեկտրականութեան ընկերային գործերու վրայ սննեակին փակման: Ուրիշ խլրտումներ ալ կը սպասուին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Կարապետ Կարապետեանի եւ պարագաներուն, իրենց զաւկին փոքրիկն ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ մահուան առթիւ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի «Եղիպտացի» եւ Իսիի «Զաւարեան» կոմիտէներու պարահանդէսը Մարտ 18ին, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Հանդէս - խնջոյք Վարդանանց պատերազմի

1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական միութեան կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իվրիի Bains Doucheի սրահը, rue Jules Ferry: Կը նախագահէ հայրենակից ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ: Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին. — Նուագ Պ. Պ. Գարեգինի եւ Բենոյի կողմէ: Մուտքը ազատ է:

Մեթրօ. — Փիէր Քիւրի:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

4ՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, 6 rue Maubeuge, Քլէմանի ճաշարանը:

Դասախօս՝ Պ. Տ. ԶԻԹՈՒՆԻ: Նիւթը՝ «Հայկական դիւցազներգութիւնը»:

Փետրուար 18ը Լիոնի մէջ

Խնջոյք կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի: Այս կիրակի, ժամը 15էն 23, Ցոյներու սրահը, (5 rue Bonnefoi):

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անդի (Մարսէյլ) Թաթուլ խումբի, Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առթիւ, այս շաբաթ երեկոյ, մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ մասնակցելու «Թաթուլ» խումբի այս ձեռնարկին:

Փետրուար 18ը Վիէնի մէջ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ: Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք 900 ֆրանք Պ. Ս. Գոնեալեանէ (Պորտօ):

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ. — Տէր եւ Տիկին Զոլաքեան եւ Այրի Տիկին Ալթուն Գույումճեան, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի վարժարանին, իրենց տագերոջ եւ հօրեղբօր՝ ՍԱՐԳԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի վարչութիւնը Պ. Կ. Թիւֆէնքճեանի մահուան առթիւ իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ տեղւոյն Նոր Սերունդին:

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ,
Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆի, Պ. Pierre Labadie (թաւ ջութակ), Concerts Lamoureuxի նուագածուներէն բաղկացած խումբի մը եւ Փարիզի հայկական երգչախումբին (ղեկավար Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ):

Սպենդիարեանէ: Ղրիմի էսքիզներ, Ալմաստ Օփերայէն հատուածներ, թաթարական Օրօր, Սայաթ Նովա, եւն.:

Ռ. Մելիքեանէ «Զմրուխտի շարք» մեներգներ, Սիւնիէ խմբերգներ եւ մեղեդիներ:

Տոմսերը կը ծախուին հայկ. գրատուներու, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի կեդրոնը 14 rue Petit. Հեռ. Bot. 99-22: Գին.—100, 200, 300

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Հայ Մարտիկներու Միութենէն 14.025 ֆր., ի նպաստ իր դպրոցին: Նոյն նպատակին համար 100 քիլօ ածուխ Պ. Օ. Կարապետեանէ: Պ. Ա. Կօշկակարեանէ 500 ֆրանք աղքատներուն համար: Պ. Փ. Խարիպեանէ զանազան նուէրներ, մանուկներու հանդէսին առթիւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Պ. Լ. Թէրզեանի. — Բարեհաճեցէք երեք խմբագրականները միասին կարդալ եւ յետոյ ղրկել ձեր պատասխանը:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Վարդգէս» խումբի: Այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Սէնթ Էնըմօնի սրահը, rue Soleysel:

Կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ. — 23 Փետր. Ուրբաթ:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — 25 Փետր. (Անտոք), կիրակի:
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. — 26 Փետր. (Վարուժան), Բշ.:
ՎԻԷՆ. — 27 Փետր. — (Անի), երեքշաբթի:
ՎԱԼԱՆՍ. — 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դշ.:
ՌՈՄԱՆ. — 1 Մարտ. — Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — 2 Մարտ. — Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ:

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:
Վ.ՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիրակի, ժամը 15.30ին:
ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին:
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչները: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ժողովէն վերջ կը դասախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին հերթ. ընդհ. ժողովը՝ այս ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 5.30ին Պանեօյի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

17 rue Ampère, Cachan, métro Bagneux:

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Օհանջանեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ սանուհիները:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հայ Նախկին Ռազմիկները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 45 rue de la Défense: Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի վարչութեան ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Saint Cyrի դէմ, Stade du Fort, rue Rabelais, Իսի լէ Մուլինօ: Ժամադրութիւն դաշտին վրայ պահեստին ժամը 14ին: Առաջինը ժամը 15.30ին: Հայրենակիցներ եկէք բազմութեամբ ծափահարել:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Samedi 24 Février 1951 Շաբաթ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6391–Նոր շրջան թիւ 1802

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՆՈՐ ՄԻՋՆԱԲԵՐԴԸ

Քիչ անդին պիտի կարդաք Պոլսոյ ամերիկեան դեսպանախորհուրդին պաշտօնական զեկոյցը, կատարուած աշխատանքներու մասին :

Ինչպէս այդ կարգի բոլոր զեկոյցները, այս վաւերագիրն ալ շատ բան չըսեր :

Միշտ նոյն ընդհանուր խօսքերը, որոնք աղօտ գաղափար մը կուտան ծրագրուած առաջադրութեանց մասին :

Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ, քանի որ ժողովը տեղի ունեցաւ դռնփակ :

Արդարեւ, օրակարգին վրայ դիզուած էին ոչ միայն քաղաքական, այլեւ ռազմական խնդիրներ, որոնք ամէն բանէ առաջ գաղտնապահութիւն կը պահանջեն :

Մնաց որ, երբեք այսքան աշխուժացած չէր գաղտնի դիւանագիտութիւնը, որքան վերջին աշխարհամարտէն ի վեր :

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը կը յաւակնէր փակել քաղաքական ռազմավարութեան այս պղտոր էջը, պարբերաբար մէջտեղ հանելով քաղքենի – դրամատիրական պետութեանց գաղտնիքները :

Բայց, մեղրալուսինը հազիւ բոլորած, ինքն ալ խրեցաւ նոյն չամբուտին մէջ : Եւ, տարիներու ընթացքին սարքեց մէկը միւսէն սոտր եւ քստմնելի գաղտնիքներ, որոնց առջեւ յաճախ կը նսեմանար դեղին դիւանագիտութիւնը :

Ճի՞շդ Թուրքիոյ հետ կնքուած գաղտնի համաձայնութիւնները, ի գին անճար ժողովուրդներու խորտակման եւ սորկացման :

Իսկ ամենավերջի՞նը,— Հիթլէրի հետ կնքուած դաշնագիրը (1939 Օգոստ. 23), որ պայթեցուց երկրորդ աշխարհամարտը :

Ժողովրդավար երկիրներու մէջ, միշտ կարելի է երեւան հանել զանազան գաղտնիքներ, խորհրդարանական հարցապնդումներով եւ ազատ վիճաբանութեամբ : Նոյն իսկ մամուլի միջոցաւ :

Բոլշեւիկեան կարգուսարքին մէջ, ո՞վ պիտի համարձակէր բերան բանալ կամ գրիչ շարժել, առանց վարկը կամ գլուխը վրայ տալու ...

Պոլսոյ դեսպանախորհուրդի ընթացքին, Թուրք թերթերը օրը օրին տեղեկութիւններ կը հաղորդէին ամերիկեան ներկայացուցիչներու գործունէութեան մասին : Կը հրատարակէին տեսակցութիւններ եւ յայտարարութիւններ, կեր ճարելով ամբոխին :

Այսպէս, անոնք չոնդալից մանրամասնութիւններ հրատարակեցին Մ. Նահանգներու օդային նախարարին՝ Պ. Ֆինլէթըրի քննական պտոյտներուն եւ յայտարարութեանց մասին :

Ինչպէս կը հաղորդէր հեռագիրը, նախարարը քննական պտոյտ մը կատարեց Պրուսայէն մինչեւ Ատանա, ուր պիտի շինուի ծրագրուած ամերիկեան վեց օդակայաններուն գլխաւորը :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Միջին Արեւելքի օդանաւային ամենամեծ խարիսխը պէտի գտնուի Թուրքիոյ մէջ :

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաստատեն թէ նոր փոթորիկի մը ատեն, Թուրքիան պիտի դառնայ գլխաւոր միջնաբերդը արեւմտեան պետութեանց եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն, գործելու համար ծովէն, ցամաքէն եւ օդէն :

Դժուար չէ երեւակայել այս ահաւոր պատահականութեան հետեւանքները :

Կը նշանակէ թէ կրակի գծին վրայ պիտի գտնուին Կովկասն ու Միջին Արեւելքը : Մեր հայրենիքն ու տարագիր բազմութիւնները :

Մենք ալ կ՚ուզէինք հաւատալ թէ պատերազմը անխուսափելի չէ : Մանաւանդ որ, մարդկութեան լաւագոյն հոսանքները, հսկայական ուժեր կարելին կը փորձեն, զայն կանխելու համար : Միեւնոյն ատեն ապահովելով ինքնապաշտպանութեան միջոցները :

Բայց եւ այնպէս, ամէնէն հեռաւոր հաւանականութիւնն անգամ բաւական է որ վերջ գտնեն զանազան ճամարտակութիւններ եւ միականի մարգանքներ :

Ամէնէն բթամիտին համար իսկ միջոցներ չեն պակսիր, դէպքերու ընթացքը կշռելու համար :

Անհրաժեշտ է բաց աչքերով հետեւիլ կացութեան, ի հարկին պարտականութիւններ ստանձնելու համար :

Շ.

Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքը Միլան հասած

Պոլսոյ նորընտիր պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան, որ Փետր. 16ին օդանաւով մեկնած էր Պուէնոս Այրէսէն, Միլան հասած պիտի ըլլար երէկ :

Կ՚իմանանք թէ մինչեւ Փետրուար 28 մնալով, ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Պոլիս, ուր կը սպասուի Մարտ 1ին : Մասնաւոր հիւրամեծարներ պիտի դիմաւորեն նորընտիր պատրիարքը, Թերեւս Աթէնքէն :

Մարոքի Սուլթանը գահընկէ՞ց

Վեջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը ծանրացած է Մարոքի մէջ, իբրեւ հետեւանք Սուլթանին եւ Ֆրանսական ներկայացուցիչին միջեւ ծագած վէճին : Նախարարական խորհուրդը առջի օր քննեց այս խնդիրը նախագահութեամբ վարչապետին : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կարգ մը նախարարներ կը քննադատեն զօր. Ժիւէնի բռնած դիրքը Սուլթանին դէմ, եւ նպատակայարմար չեն գտներ ծայրայեղութեան դիմել : Զօրավարին փոխանորդը հաղորդած է Սուլթանին թէ «աւելորդ են» նոր բանակցութիւններ, քանի որ Սուլթանը կը մերժէ անջատուիլ «Իսթիքլալ»էն եւ դատապարտել անոր գործունէութեան եղանակները : Փոխանորդը Փարիզ եկած է, մանրամասն զեկուցում տալու համար : Կարգ մը թերթեր հաւանական կը գտնեն որ նոյն իսկ Սուլթանին հրաժարումը կամ գահընկէցութիւնը պահանջուի : Նոյն աղբիւրին համաձայն, վարչապետը եւ ներքին նախարարը կը գնահատեն զօր. Ժիւէնի վճռական դիրքը, իսկ ազգ. պաշտպանութեան (Ժ. Մոք) եւ արտաքին գործերու (Շուման) նախարարները վտանգաւոր կը գտնեն ծայրայեղ անհաշտութիւնը :

Ինչպէս տարիներէ ի վեր, այս անգամ ալ կառավարութիւնը կ՚ուզէ ամէն միջոց փորձել, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ ատրիճանական բարենորոգումներ կատարելու համար : Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ «Իսթիքլալ»ի ճնշումին վրայ է որ Սուլթանը կը մերժէ ծրագրուած բարենորոգումները : Այս առթիւ դիտել կուտան թէ այդ կուսակցութիւնը գլխաւորաբար կը բաղկանայ քաղաքներու հարուստ վաճառականներէն եւ մտաւորականներէն, կազմելով աննշան փոքրամասնութիւն մը : Կուսակցութիւնը հետզհետէ աւելի մեծ ճնշում կը բանեցնէ Սուլթանին վրայ : Կ՚ըսուի թէ իր երէց որդին գործօն աջակից մըն է, «Իսթիքլալ»ի, եթէ ոչ իրական անդամ : Միւս կողմէ, շատ մը խլամ աւանդապահ վարիչներ, որոնց գլուխը կը գտնուի Մարաքէշի ազդեցիկ փաշան, հակառակ են «Իսթիքլալ»ի գործունէութեան մեթոտներուն : Անոնք ուղղակի կ՚ամբաստանեն այդ կուսակցութիւնը թէ ահաբեկչական միջոցներու կը դիմէ, ձգտելով ամէն կապ խզել Ֆրանսայի հետ : Կ՚ըսեն նաեւ թէ բոնի դրամ կը հաւաքէ խանութպաններէն : Շատերու կարծիքով, համայնավարները գաղտնապէս կը խրախուսեն «Իսթիքլալ»ը :

ԱՂՄԿԱԼԻ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ պարզուեցան Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, երբ հաստատուեցաւ թէ կառավարութիւնը հաւանած է որ Անգլիոյ ներքին տորմիղը դրուի ամերիկացի ծովակալի մը հրամանատարութեան տակ, Արեւմտեան Եւրոպայի ջուրերուն մէջ : Չըրչիլ բուռն ճառ մը խօսեցաւ, նուաստացում կոչելով այս պարագան : «Մենք անկարո՞ղ ենք վարելու մեր նաւատորմը», աղաղակեց : Վարչապետը թէեւ պատասխանեց, բայց կը կարծուի թէ պիտի վերաքննէ եղած կարգադրութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ հիւսիսային արեւմտեան շրջանին մէջ ամերիկեան երկու օդակայաններ պիտի շինուին, իւրաքանչիւրը 5.000.000 տոլար ծախքով : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Վիսպատէնի (Գերմանիա) ամերիկեան օդակայանն ալ Սէն Ժէռմէն (Փարիզ) պիտի փոխադրուի :

ԿԱԶԻ երկու գործարաններու գործադուլը վերջացաւ, միայն 24 ժամ տեւելով : Բայց Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը սպառնայ նոր անակնկալներ սարքել :

Ամերիկացիները գոհ են Թուրքիայէն եւ Յունաստանէն

ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՆ ՕԳՆԵԼ ՆԱԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ամերիկեան դեսպաններուն ու զինուորականներուն Պոլսոյ խորհրդաժողովը հրատարակեց իր պաշտօնական զեկոյցը, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

« Խորհրդաժողովը գոհունակութեամբ հաստատեց Թուրքիոյ, Յունաստանի և Պարսկաստանի նոր յառաջդիմութիւնները, վերջին տարուան ընթացքին, իրենց պաշտպանութեան զօրացման համար, ինչպէս նաեւ այն ուշագրաւ մասնակցութիւնը զոր Թուրքիա եւ Յունաստան ունեցան Քորէայի մէջ իրենց գործունէութեամբ, յանուն հաւաքական ապահովութեան : Խորհրդաժողովը գոհ է նմանապէս, որ այս շրջանին մէջ ուրիշ երկիրներ ալ հետզհետէ աւելի գիտակցութեամբ կ՚ըմբռնեն իրենց մասնակցութեան անհրաժեշտութիւնը շրջանի հաւաքական ապահովութեան : Միջին Արեւելքի ամերիկեան ներկայացուցիչները համոզուած են թէ այս ձգտումը աւելի պիտի զարգանայ եւ պիտի վայելէ Միջին Արեւելքէն դուրս եղած ուրիշ երկիրներու աջակցութիւնը » :

Քորէայի պատերազմին մէջ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի գործօն մասնակցութեան վրայ դրուած յատուկ շեշտը ցոյց կուտայ, որ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծանրութիւնը գլխաւորաբար պիտի դրուի անոնց ուսերուն վրայ :

Միւս կողմէ, խոստացուած աջակցութիւնը ունի այն իմաստը, որ եթէ արաբական երկիրներն ու Իսրայէլը սրտանց յարին դէպի արեւմտեան ճակատը, Մ. Նահանգները պիտի չթերանան իրենց օգնութիւնը հասցնելու նաեւ անոնց, ինչպէս կը հասցնեն Թուրքիոյ եւ Յունաստանին : Օժանդակութեան այս խոստումը, անկասկած, զեկոյցին ամէնէն կարեւոր մասն է եւ պիտի իրականանայ Միջին Արեւելքի երկիրներուն հետ քաղաքական ու զինուորական գործակցութեան մը պարագային : Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ զեկոյցին մէջ բացորոշ չէ արաբական երկիրներու գործակցութեան վերաբերեալ ակնարկը, ինչպէս նաեւ որ ոեւ է խօսք չկայ Պաղեստինի եւ արաբ գաղթականներու մասին :

Զեկոյցէն կարելի է ստանալ նաեւ այն տպաւորութիւնը, թէ Մ. Նահանգները պաշտօնական յանձնառութիւն չեն ստանձներ երաշխաւորելու Թուրքիոյ ապահովութիւնը Ատլանտեանի դաշինքի շրջագծին մէջ : Թուրքիոյ վրայ կ՚իյնայ մասնաւորաբար Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքական կազմակերպութիւնը, ինչ որ յաջողութեան պարագային, պիտի բանար Ատլանտեանի դաշինքին դուները անոր առջեւ : Անհրաժեշտ կը նկատուի նաեւ արաբական երկիրներու մասնակցութիւնը, պայմանով որ անոնք վերջ տան մէկ կողմէ իրենց ներքին վէճերուն, իսկ միւս կողմէ հարթուին անոնց տարակարծութիւնները Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի հետ : Այս պարագային է որ Մ. Նահանգները պիտի յօժարին նիւթական աջակցութիւն ընծայել անոնց : Իսկ այս նպատակով, Մ. Նահանգները կը ջանան Արաբներուն եւ Հրեաներուն մատնանշել խորհրդ. վտանգի ծանրութիւնը, որուն առջեւ անոնք պէտք է վերջ մը տան իրենց ներքին կռիւներուն :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԳՈՀ ԵՆ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ պաշտօնական շրջանակները հրճուանքով կը դիտեն այն նոր ու ջերմ շահագրգռութիւնը, զոր Մ. Նահանգները ցոյց կուտան Միջին Արեւելքի հանդէպ : Պաղեստինի հարցին շուրջ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի տարակարծութիւնները Արեւմուտքի խոցելի կողմը կը կազմէին Մօտաւոր Արեւելքի մէջ : Ամերիկեան այս շահագրգռութիւնը, այժմ, պիտի կրնայ նպաստել նաեւ անգլեւեգիպտական վէճի լուծման : Եւ եթէ կարելի եղաւ Հնդկաստանն ու Փաքիստանն ալ մօտեցնել արեւմտեան խմբաւորման, այն ատեն պիտի իրականանայ Մ. Նահանգներուն հիմնական ծրագիրը,— պաշտպանութեան ուժեղ գօտի մը Աթէնքէն մինչեւ Տէլհի, Խ. Միութեան հարաւային սահմաններուն դիմացը :

Պոլսոյ ամերիկեան խորհրդաժողովը, կ՚ըսեն Լոնտոնի մէջ, գոհունակութեամբ արձանագրեց նաեւ այն փաստը, թէ Մ. Նահանգները բազմաթիւ օդանաւային խարիսխներ կ՚ապահովեն Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, Թուրքիա իր շատ մը օդակայանները տրամադրած է Ամերիկացիներուն. նոյնը ըրած է Ֆրանսա (Մարոքի մէջ) : Կը թուի թէ Մ. Նահանգները միեւնոյն պահանջը ըրած են Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի, Սուէզի ջրանցքի շրջանին, ինչպէս նաեւ Լիբիոյ եւ Կիպրոսի համար : Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Մ. Նահանգները իրենց օդանաւային մեծ ուժերով ի հարկին պիտի կռուին, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՀԵԼ ՀԱՅԿ. ՈԳԻՆ

Գաղութներու ամբողջ տարածքին մեր ճիգն է կենդանի պահել հայկ. ոգին :

Ի՞նչ է սակայն ոգի կոչուած անշօշափելի եւ անկշռելի այդ ուժը, որուն գոյութիւնը կը զգանք եւ կը հաստատենք եւ որը ինքնուրոյն կեանք ու դիմագիծ կուտայ ժողովուրդի մը :

Ոգին չարժիչ զօրութիւնն է ազգի մը հաւաքական ապրումներուն, մտածումներուն, ձգտումներուն եւ արարքներուն: Իր ոգիէն պարպուած հասարակութիւն մը մեռեալ մարմին է, ինչպէս անհոգի արարածը:

Հայու ոգին կ'արտայայտուի Հայուն լեզուին, գրականութեան, երգերուն եւ մշակութային ամէն մէկ ձեռնարկին մէջ: Բայց ինչ որ հայերէնով կը գրուի՝ հայկ. ոգիի ընդունարանը չէ անպայման: Այդպէս ալ, մաքուր հայերէն խօսող անհատներ կան, որոնք անհաղորդ են հայկ. ոգիին :

Առհաւական ժառանգութիւն մըն է ոգին, ներքին բնութիւն, որ ձեռք կը բերուի ազգի մը պատմութեան եւ հինաւուրց արժէքներուն հետ հաղորդակցութեամբ: Որքան մէկը իր նախահայրերու ստեղծագործութիւններուն մօտէն ծանօթ ըլլայ, որքան շատ ներապրած ըլլայ անոնց կրած տառապանքներն ու երջանկութիւնները, երազներն ու յոյսերը, այնքան ինքզինք հարազատ կը զգայ իր ժողովուրդին :

« Հարազատ զգալ» կը նշանակէ նոյն ոգին կրել, ազգային ոգին կենդանի պահել իր մէջ :

Լեզուին, գիրին եւ գրականութեան հետ կապուած ըլլալով հանդերձ,ոգին անկախ էյաճախ այդ բոլորէն եւ կը փոխանցուի ազգի մը զաւակներուն նաեւ այլ միջոցներով: Միջավայրը, քաղաքական խտէալները, ընկերական եւ ընտանեկան օճախները կը դառնան ոգեպահ ազդակներ :

Հրեայ ժողովուրդը լաւ օրինակ մըն է այս ուղղութեամբ: Կորսնցուցած լեզուն, գիրը, հայրենի հողը, հազարաւոր տարիներ, երկրէ երկիր, կըրցաւ պահել իր նախնիքներու ոգին ու վերարծարծել զայն նորահաս սերունդներուն մէջ:

Ուրէ՛ ձեւով մը ինքզինք Հայ զգալ, հայութեան մէկ անբաժանելի մասնիկը դառնալ, ատով հպարտանալ, ուրախանալ եւ տառապիլ — ահա գերագոյն նպատակը բոլոր անոնց, որոնք կ'ուզեն ոգին պահպանել:

Երբ մէկը հայեցիօրէն կը զգայ եւ կը մտածէ, Հայու ջիղերով կը թրթռայ աշխարհի երեւոյթներուն հանդէպ, իր ժողովուրդի ցաւերով կը տուայտի եւ ուրախութիւններով կը հրճուի՝ ան ունի ուրեմն իր մէջ հայ ոգին խոշոր չափով մը, եթէ նոյնիսկ հայերէն սահուն խօսիլ չիմանայ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր երիտասարդական բոլոր կազմակերպութիւններով աւելի քան քառորդ դար է Սփիւռքի մէկ ծայրէն միւսը կ'աշխատի հայ ոգին կենդանի եւ անխաթար պահել : Այս ճիգը կը բազմապատկուի մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ, ուր մեր բեկորները շրջապատող բաղաքակրթութիւնը շատ հմայիչ է եւ կլանող :

Հակառակ փորձութեան բազմապիսի երեսներուն՝ մեր կուսակցութիւնը իր «Հայրենիք»ներով եւ կազմակերպական զանազան աշխատանքներով վառ կը պահէ հայկ. ոգին Ամերիկայի մէջ ծնած ու մեծցած հայ երիտասարդութեան սրտին խորը:

Շնորհիւ այս ճիգերուն է որ անգլիախօս հայ նոր սերունդը առաւելագոյն տոկոսով ինքզինք Հայ կը դաւանի եւ հայեցի ապրումներով կը խանդավառուի :

Լեզուն կորսնցնելը մեծ հարուած մըն է անշուշտ, նոյնքան մեծ որքան հայրենի հողին կորուստը, բայց տակաւին նահանջ ու անձնատուութիւն ըսել չէ, որքան ատեն որ հայկ. ոգին կենդանի կը մնայ:

Ուիլեըմ Սարոյեան աշխարհահռչակ հայ գըրողը, որ թէեւ անգլերէն կը գրէ բայց Հայուպէս կը զգայ, անդրադառնալով հայկ. ոգիին, «Հայրենիք» օրաթերթի Նոյեմբեր 21ի թիւին մէջ իր ստորագրութեամբ հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւնը ըրած է.—

— «Դաշնակներն ու «Հայրենիք» կը ներկայացնեն հայ ժողովուրդի շինական դասը եւ ինծի համար «Հայրենիք» կը կատարէ միակ լուրջ ջանքը կենդանի պահելու հայկ. ոգին: Հետեւաբար ես անոնց հետ եմ, քանի կը մտածեմ այդ ոգին կենդանի պահելու ցանկալիութեան »:

Արդար ու ճշմարիտ խոստովանութիւն մըն է ասիկա, անկողմնակալ մէկու կողմէ վկայուած: Աշխարհի որ ծայրն ալ երթաք՝ Դաշնակցական թերթերու եւ շրջանակներու մէջ պիտի գտնէք հայկ. ոգին մաքուր, հզօր եւ անխաթար :

Այդ ոգին է արդէն Դաշնակցութեան կենսունակութեան եւ ուժին գաղտնիքը եւ այդ ոգիին շնորհիւ է որ մեր կուսակցութիւնը կը շարունակէ մնալ հայութեան հարազատ միակ կուսակցութիւնը, անոր իղձերուն եւ երազներուն լաւագոյն արտայայտիչը :

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

Ի՞նչպէս մոռցեր են...

«Յառաջ»ի Փետրուարի 9ի համարին մէջ, « ճաշասեղան ի պատիւ մեր Փրանսացի բարեկամներուն » վերնագրով թղթակցութեան տակ զետեղուած էր հետեւեալ երկտողը.—«Պ.Հ.Պէրպէրեան իր գրաւոր ճառին մէջ յիշեց յուզիչ պարագայ մը.— 1907ին, Մալաքքայի մէջ, հայ գինուորի գերեզմանին վրայ գրուած էր.— «Եթէ օր մը հայ քաջեր ազատեն Հայրենիքս, ինծի լուր բերէք »:

Ամէնէն ուշագրաւը 1774 թ. փոխանակ ցոյց տրուած 1907սխալ թուականը չէր,որ կրնար դրծի կամ տպագրութեան վրիպակ լինել: Պ. Հ. Պէրպէրեան փութաց ուղղել զայն, առանց ուղղելու իր գլխաւոր սխալը: Ինչպէս երեւում է, ոչ ինքը, Պ. Հ. Պէրպէրեանը, ոչ էլ ոեւէ մէկը հայ սեղանակիցներից սկսեալ, մեր ազգային ազատութեան գործին նուիրուած հայրենասէր հայ մարդկանց անուններին (Յակոբ Դ. Ջուղայեցի կաթողիկոս, Ղարաբաղի Պռոշ իշխան ու նրա որդի՝ Իսրայէլ Օրի, Յովսէփ Էմին, Յակոբ Շահամիրեան, Յովսէփ արքեպիսկոպոս իշխան Արղութեան, Յովհաննէս Ղազարեան եւն.), չեն փութացեր տեղն ու տեղը ուղղել այդ սխալը :

Ուրեմն ինձ է մնում յիշեցնել թէ Մալաքքո քաղաքին մէջ թաղուած հայ մարդու գերեզմանը « հայ զինուորի մը» կամ «մեռած (հայ) երիտասարդի մը» գերեզմանը չէ, այլ գերեզմանն է հայրենասէր այն Յակոբ Շահամիրեանի, որ ծնած էր Համատան 1726 թ., տեղափոխուած Հնդկաստան, Մատրասի մէջ 1772 թ. հիմնած իր տպարանը, ուրկէ լոյս կ'ընծայէ «Որոգայթ փառաց վասն կալանաւորելոյ (թէ՞ կանոնաւորելոյ. Ա. Վ.) ամենայն գործ անկարգութեան» տարօրինակ անունով գիրք մը, եւայլն: ((Տես Գ. Լազեան Հայաստան եւ Հայկ. Դատը: Գահիրէ, 1946, էջ 13/14):

Այդ նոյն հայրենասէր Հայն էր, որ ծրագրում էր Հայաստանը գնել եւ ազատել Պարսիկներից իր դրամով, մտածում էր հնդկական թանկարժէք բոյսերը տանիլ տարածել ազատուած Հայաստանում. Հայաստանի ապագայ կառավարչական ձեւերն էր նախագծում եւն.: Շահամիրեանը մեռել է 1774 թ. ու թաղուել է Մալաքքա քաղաքում ու նրա գերեզմանի վրան են գրուած այն հայրենաշունչ տխուր – ուրախ բառերը, որ ինքն է յօրինել իր կենդանութեան օրով...

Այստեղ անկարելի է յակամայից համեմատութեան չդնել ԺԸ. դարում, երբ հայրենիքի գաղափարը դեռ շատ հեռու եւ աղօտ էր, ապրած այս սակաւակիրթ, հայրենասիրութիւնը, իր գերեզմանին մէջ իսկ վառ պահած Հայը մեր այս 20րդ դարում ապրող բարձր կրթութեան տէր ու հազար անգամ աւելի քան նա կարող հազարաւոր հայ մարդկանց հետ: Անոնք մեր ներկայ հանգամանքներում, հազար անգամ աւելի լաւ ճանաչելով ու ըմբռնելով աշխարհիս «բաները», շատ աւելի պիտի բորբոքէին ու տապէին հայրենասիրութեան կրակով ու իրենց ժողովուրդին ու հայրենիքին լայնօրէն բերէին իրենց անսահման ուժերը, քան թէ ԺԸ. դարու Շահամիրեանները: Սակայն, նրանք Շահամիրեաններից, Յովսէփ Էմիններից եւն. եւն. շատ ու շատ հեռու են, դժբախտաբար ..

Ուզում եմ օգտուել այս փոքր, բայց շատ յարմար առիթից յիշեցնելու համար սիրելի Պ. Հ. Պէրպէրեանին, որ իր այս սխալը ընդունելուց յետոյ, պարտք պիտի սեպի իր մի մեղքը քաւել ու յետ վերցնել մի երկու տարի առաջ «Ապագայ» լրագրին մէջ հանգուցեալ բժ.Թորգոմեանի եւ բոլոր գրոց – բրոցների մասին իր արած ծայր աստիճան յախուռն դատավճիռը ,որով այդ բոլորը, առանց նրանց մի առ մի ծանօթացած լինելու, համարում էր անարժէք : Եւ այս՝ միայն այն պատճառով, որ հանգուցեալ բժիշկը հայ բժշկութեան ու բժիշկների մասին իր տարիների ընթացքում կատարած պրպտումներով հաւաքած ու գրի առած բազմաթիւ տեղեկութեանց մէկին մէջ մի ինչ որ արաբական բառի — որքան յիշում եմ, դիմմի բառի — սխալ ըմբռնումին ու մեկնութեան հետեւանքով, սխալ եզրակացութեան յանգած էր (ըստ քննադատին):

Ոչ միայն Բժ. Թորգոմեանի հայ բժիշկների մասին գրի առած անմեղ տեղեկութեանց ու հանած եզրակացութեանց մէջ, այլ եւ Բժ. Վ. Արծրունու, գիտնական – լեզուագէտ Հրաչեայ Աճառեանի եւ հարիւրաւոր յայտնի օտար գիտնականների տարիներով ամենայն բարեխղճութեամբ ու ճգնութեամբ կատարած աշխատասիրութեանց մէջ անպակաս են զանազան սխալներ, ինչպէս նոյնիքն Պէրպէրեանի, վերը յիշատակուած սխալը: Սակայն, այս ամէնով հանդերձ, հարիւրաւոր կամ հազարաւոր ուղիղների մէջ սպրդած մի քանի սխալներ երբեք եւ ոչ ոքի հիմք ու իրաւունք չեն տալիս թեթեւօրէն վարկաբեկել ու առ ոչինչ համարել նրանց ամէն մէկին կատարած գործերը գլխովին ու հիմնովին ...:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՋԵԱՆՑ

Ջեկուցում Լիոնի Ազգ. Միութեան

ԼԻՈՆ.— Վարչութեանս քառամեայ գործունէութեան առթիւ 1951 Յունուար 14ի կիրակի օրը գումարուեցաւ Լիոնի հայութեան ընդհ. ժողովը: Ազգային կեանքով հետաքրքրուող բազմութեան մը ներկայութեան կարդացուեցաւ ընդարձակ տեղեկագիրը ու գնահատուեցաւ ներկաներու ծափերով: Ստորեւ քաղուած մը նոյն տեղեկագրէն .—

Ժողովրդային ազատ քուէարկութեամբ, 1940 Մայիս 11ին, ընտրուած Ազգ. վարչութիւնը, որ կը բաղկանար 11 անդամներէ, ամփոփած է իր քառամեայ գործունէութիւնը: 80 վարչական չորս շրջանային եւ չորս խառն ժողովներու արձանագրութեամբ:

15 Յունիսին դիւանը կազմած եւ պետական վաւերացում ստացած ըլլալը յայտաբարելէ վերջ մամուլով, կատարած է աշխատանքի բաժանումը իր անդամներուն մէջ, եկեղեցական, կրթական, դատաստանական, տնտեսական, խնամատարական աղքատախնամ մարմիններու ծնունդ տալով:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ.— Նախկին քահանան ներգաղթին մեկնած ըլլալով Հայաստան 1947ին եւ 48ին յաջորդաբար, ձեռնադրուած են Լիոնի եւ շրջանին համար երկու քահանաներ, որոնց բնակութեանը համար 225.000 Ֆրանի զոհողութիւն մը եղած է: Եկեղեցւոյ պայծառութեան, ծիսական ներդաշնակութեան, անօթներու, գոյքերու յաւելման ու բարւոք պահպանման, հասոյթներու եւ յատկացումներու արդար ու հաւասարակշիռ մատակարարութեան համար նախանձախնդրութեամբ կատարուած է կարելի ամէն աշխատանք:

ԱԶԳԱՅԻՆ.— Իբրեւ ազգային վերին մարմին, գաղութը պահած է համերաշխ, ներդաշնակ ու խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ մշակելով միշտ եղբայրական տրամադրութեամբ փոխ յարաբերութիւն իւրաքանչիւր անհատի եւ գաղթահայ բոլոր կազմակերպութեանց հետ: Անխտիր, բարձր պահել տենչալով ազգային ոգին ու արժանապատուութիւնը համաձայն իր կոչումին, սատարելով ազգապահպանման, հովանաւորած ու նախաձեռնած է ամէն տարի ազգային տօներուն, իր հետ ունենալով գաղութին բոլոր կազմակերպութիւնները :

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Վառ պահած է կրթական ոգին ի գին մեծամեծ զոհողութեանց, անխափան կը շարունակուի Հայկազեան մանկապարտէզը, ցերեկեայ եւ գիշերային դասախօսութիւնները 100ի մօտ աշակերտներու: Կազմակերպելով դպրոցական տարեհանդէս ու միշտ քաջալերուած է գաղութս կրթասէր անձերէ :

Գաղութս ունի նաեւ յարանուանութեանց կրթական ձեռնարկները :

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ.— Այս մարզին մէջ իբրեւ գործունէութիւն չորս տարուան մէջ ունեցած է տասնեակ մը ընտանեկան բարդ խնդիր որոնց իր խաղաղարար եւ սփոփարար աջակցութիւնը ընծայած է: Ինչպէս նաեւ երկու ամուսնալուծում, որոնց մասին մանրակրկիտ եւ արդար քննութիւններ կատարելէ վերջ տրուած է վճռագիրը :

ԽՆԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ.— Այս մարզին մէջ լսած է բոլոր ազգայինները որոնց աղերսն է հասած իրեն: Որեւէ ատեն բերանացի կամ գրաւոր, ամէն ամիս 20էն 30 նպաստընկալներու յատկացուած է միջին հաշուով 15 հազար Ֆրանք :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Բարւոք յանձանձումով ու մատակարարութեամբ տարեկան կարեւոր գումարի մը հասնող պիւտճէն ամբողջութեամբ ու անթերի կիրարկելէ վերջ,1946ին իրեն փոխանցուած պահեստի գումարը քառապատկած է:

Սոյն իրողութիւնը գնահատելով ընդհ. ժողովի կողմէ, կազմուած է հինգ անձերէ բաղկացած հաշուեքննիչ մարմին մը ըստ օրինի եւ որ 11 Փետրուարին գումարուած, 2րդ ընդհ. ժողովին բերած է իր գնահատական զեկոյցը եւ կազմուած է ընտր. յանձնախումբը :

Վարչութիւնը իր հետ ունենալով եկեղեցի եւ դպրոց մը հաստատելու նպատակով կազմած յանձնաժողով՝ կատարած է երկար աշխատանք մը: Յանձնախումբը եթէ լրիւ չէ կրցած իրականացնել իր ծրագիրը, լիայոյս է այսուամենայնիւ թէ Լիոնն ալ պիտի օժտուի անպայման սեփական եկեղեցի եւ դպրոցով, որ անտեղիտալի պահանջ մըն է երկար ատենէ ի վեր :

ՇՐՋԱՆՆԵՐ.— Շրջաններու հետ ունեցած յարաբերութիւնները եղած են միշտ բարւոք ու արդիւնաւոր: Վերջին շրջանային ժողովին (17 Դեկտեմբեր 1950) համար պատրաստուած էր հարցարան մը գիտնալու համար մէկ տարուան մէջ թիւը իրենց շրջանին բնակչութեան, դպրոցներու, աշակերտութեան, ծնունդներու, մահերու, ամուսնութեանց: Դժբախտաբար երկար ատենէ ի վեր կարելի չէր եղած լրիւ մարդահամար մը ունենալ: Ներկայիս ստացուած թիւերը միայն արձանագրեալ մասը կը ներկայացնեն: Կան աստնցմէ դեռ

Վարդանանցի 1500ամեակը
ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Փետրուար 18ին Մուրատեան վարժարանին աշակերտները, իրենց տարեկան թատերական ներկայացումը տուին, Ս. Վարդանանց պատերազմին եւ Նահատակութեան հազարհինգհարիւրամեակին առթիւ :

Ներկայացումը տրուեցաւ Ե. դարու հայկական եւ պարսկական ճոխ եւ գեղեցիկ տարազներով, զորս փարիզահայ գաղութէն բարեկամ եւ համակիր ընտանիքներ՝ այս առթիւ կարել տալով նուիրած էին վարժարանին: (Բեմական զարդերը գեղեցիկ կերպով պատրաստած էր Բ. Պոտոսեան):

Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուն էր, բազմութիւն մըն ալ դեռ մուտքի դռներուն առջեւ ոտքի վրայ մնաց, իսկ մաս մըն ալ ետ դարձած էր :

Առաջին անգամ ըլլալով բացման ներկայացում տրուեցաւ Ֆրանսերէն երգախառն զաւեշտ մը, վարժարանի փոքրիկներու կողմէ : Յետոյ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան իր պերճաբան խօսքերով 15 վայրկեանի չափ վերյիշեց Ս. Վարդանանց յիշատակը, այս 1500ամեակի առթիւ: Ապա ներկայացուեցաւ «Աւարայրի Դիւցազները» թատերախաղը, որուն հեղինակը նոյնպէս Հ. Սահակն էր :

Չորս արարներու մէջ ամփոփուած եւ ճարտարութեամբ բեմադրուած էր դպրոցական սահմանափակ բեմի վրայ հսկայական նիւթ մը, որ աւելի շարժանկարի «Թէքնիք»ի ընդարձակ սահմաններու մէջ կարելի էր լրիւ բեմադրել :

Առաջին երկու արարները Տիզբոնի մէջ կը դառնան: Յազկերտ Բ. իր նախնիքներուն քրիստոնեայ Հայաստանին հանդէպ թոյլատու քաղաքականութիւնը թողլով, կը խորհի բռնութեամբ հաւատուրացութեան ստիպել Հայերը, բաժնելու համար զանոնք Բիւզանդիոնի քրիստոնեայ կայսրներու ազդեցութենէն եւ կրակապաշտութեան օրէնքներով իր կայսրութեան ձուլելու: Հայաստանի Աւագ եւ փոքր նախարարութիւնները երկուքի կը բաժնուին, եւ կը խմբուին ժամանակին ազդեցիկ երկու մեծ անուններուն շուրջ. Հայոց մարզպան Վասակ Սիւնիին՝ որ Յազկերտի սրտակ կամակատարն էր, եւ յանձն առած էր ուրանալ Լուսաւորչի քարոզած կրօնքը եւ խոնարհիլ, փառել պարսկական ատրուշաններուն մրոտած ոտքին, յուսալով որ անով պիտի ստանար Հայաստանի թագաւորական գահը եւ թագը: Աւելի բազմաթիւ եւ արի իշխաններ կը խմբուին Վարդան Մամիկոնեանի շուրջը, որ մէկ կողմէ իր քաջութիւններով Յազկերտին սիրոյն եւ հիացումին արժանի էր, միւս կողմէ անկեղծ համակիր Բիւզանդիոնի քրիստոնեայ կայսրութեան: Սա կը մերժէ Յազկերտի առաջարկը, սակայն Տիզբոնի բանտերուն մէջ իրեն զինակից իշխաններու պաղատանքէն տկարացած, ուրացում մը կը կեղծէ եւ ծածուկ արեւին երկրպագութիւն կ'ընէ, որուն շնորհիւ կը վերստանայ իր ընկերներուն հետ ազատութիւն եւ Հայաստան կը վերադառնայ :

Այս առաջին երկու արարներէն վերջ, կէս ժամուան միջնարար տրուեցաւ, որուն միջոցին հանդիսականները կրցան վայելել եւ կազդուրուիլ ճոխ «պիւֆէ»ով մը :

Երրորդ եւ չորրորդ արարները Հայաստանի մէջ տեղի կ'ունենային, հրաշունչ Ղեւոնդ երէցի կազմակերպած ժողովրդական վառ դիմադրութեան ալիքը կ'անցնի Վարդան, Ղեւոնդ երէցի եւ եկեղեցականներու աղաչանքով, եւ զայն զինուորապէս կը դասաւորէ, յարդելով միշտ անոր ժողովրդավար դրոշմը: Հայ կիներու մասնակցութիւնը, կրօնքի եւ հայրենիքի պաշտպանութեան, յանձին Աշխէնի՝ նահատակուած Գարեգին նախարարի նշանածին, յուզիչ տեսարան մը կ'աւելցնէ ամբողջական դրամին:

Յազկերտ տեղեկանալով որ Վարդան եւ իր կուսակից նախարարները կեղծ ուրացութեան դիմակով մը իրմէ գնած են իրենց ազատութիւնը, եւ Հայաստան դարձած, եւ կը պատրաստուին զէնքով պաշտպանել, իրենց Տիզբոնի մէջ ուրացած քրիստոնէութիւնը, կատղած՝ կը հրամայէ ոտքի հանել Արեաց աշխարհին մարդկային եւ գազանային բոլոր ուժերը, եւ արեան մէջ խեղդել ապստամբ Հայաստանը: Միհրներսեհ եւ Մուշկան Նիւսալաւուրտ, կը գործադրեն արքայական վճիռը եւ պարսկական անհամար զինուորներ, զօրացած աւատարականաձեւ փիղերու օգնութեամբ, կը մտնեն Հայաստան՝ քալելով դէպի Աւարայր, վստահ Վասակ Սիւնիի մատնութեան շնորհիւ՝ ստանալիք դիւրին յաղթութեան վրայ: Բայց նոր եւ անակնկալ դէպքեր կը յեղաշրջեն իրերու ընթացքը: Հայերը երդուած են մինչեւ վերջին մարդով եւ վերջին նետով պաշտպանել կրօնք եւ հայրենիք, Աւարայրի դաշտին մէջ, Տղմուտի ափին, կը կեցնեն Պարսիկներու խուժումը, ուր նաեւ տեղի կ'ունենայ վերջնական ճակատամարտը, երկու հակոտնեայ ուժերու մէջ, ինչպէս լոյսի եւ խաւարի, կամ երկինքի եւ դժոխքի, պատերազմի խառնուրդին մէջ Հայկ. բանակը յանկարծ կ'երգէ «Հաւասարեսցէ»ն (Գուրգէն Ալէմշահի Աւարայրի Համանուագէն կտոր մը): Վարդան կ'իյնայ եւ իր նահատակութեամբ՝ թատերախաղը կը վերջանայ :

Հեղինակին խոստովանուածին մէկ ըմբռնումով, վերջին տեսիլի մը մէջ, Հայերը Կարմիր Վարդանի մարմինը բեմ կը բերեն, հայկ. դրօշներով ծածկուած, Շաւիկեան իր իշխաններով հոն կը հասնի իր բանակէն, Վարդանի անշունչ մարմնոյն առջեւ, կրակապաշտ թշնամին բոլորովին զղջացած եւ հրաժարած իր զազանային ծրագիրներէն, դիւցազնի քաջութիւնները եւ առաքինութիւնները կը դրուատէ, մինչ երգչախումբը կը սկսի երգել «Հայոց քաջաց սուրբ հոգիներ» զոր Գ. Օհան Տուրեան էդանակաւորած էր այս առթիւ :

Գրեթէ բոլոր դերակատարները ըմբռնած եւ լաւ սերտած ըլլալով իրենց դերերը, յաջողութեամբ խաղացին: Արթինեան Արման Յազկերտ թագաւորի դերին մէջ, Տէտէեան Ժիրայր Միհրներսեհ Վզրուկի, Գրիգոր Եաղճեան Արմաիդի մոգպետի, Խաչատուրեան Պօղոս Վասակ Սիւնիի, Կառվարենց Տիրան Վարդանի, Գզիրեան Սարգիս Ղեւոնդ երէցի, Գըլըճեան Բարսեղ՝ Արտակի, Ալեքսանեան Մկրտիչ Առանձարի եւ Օր. Վիկտորիա Մանտիկեան Աշխէնի դերերուն մէջ:

Թերութիւնները՝ մեծ մասով վերագրելի են բեմի անձկութեան եւ միջոցներու պակասութեան:

Ա. Ս.

չարճանագրեալներ որոնք հետզհետէ պիտի արձանագրուին անշուշտ :

Անցնինք թուանշաններուն (երկու տարուան մէջ).—

ԷԻՈՆ.— Բնակչութիւն 963 ընտանիք կամ 3852 անձ արձանագրեալ: 134 պսակ հայկական, 18 խառն (օտարի հետ, 100 մկրտութիւն (մեր միջոցներով մկրտուածներուն թիւը միայն) 109 թաղում (մեր միջոցներով):

Աշակերտութեան թիւը 100ի մօտ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Բնակչութիւն 2000, դպրոցներ 4 հատ, Ազգ. Միութիւն, բողոքականաց, Կապոյտ Խաչ, կաթոլիկներու, իւրաքանչիւրը 60ական աշակերտութիւն: 1949ին ընթացքին 31 ծնունդ, 14 պսակ, 13 թաղում :

Ս. ԷԹԻԷՆ.— 120 ընտանիք կամ 500 անձ, 30էն 40 աշակերտ, 10 ծնունդ, 4 թաղում, 9 պսակ, (3 պսակը խառն):

ՎԻԷՆ.— Բնակչութիւն 2500 անձ, դպրոց 3 հատ, 110 աշակերտ, Կապոյտ Խաչ : 11 պսակ, 5ը խառն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 950 անձ, դպրոց Հ. Բ. Ը. Մ.եան, 10 աշակերտ, Կապ. Խաչի՝ 60 աշակերտ, պսակ 3, խառն պսակ 3, ծնունդ 3, թաղում 5:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԽԻ.— 120 ընտանիք, 800 անձ, 3 դպրոց, 55 աշակերտ, 11 պսակ, հինգ խառն, ծնունդ 17, թաղում 14:

ՏԷՍԻՆ.— 6 ծնունդ, 9 թաղում, 7 պսակ, բնակչութիւն 350 ընտանիք կամ 1650 անձ, երկու դպրոց, բողոքականաց 20 աշակերտ, Կապոյտ Խաչ 140 աշակերտ :

ՍԷՆ ՄՕՐԻՍ.— Բնակչութիւն 45 ընտանիք, 202 անձ, 25 աշակերտ :

× Քլէրմօն Ֆէրան.— 15 ընտանիք, 60 անձ:
× Լաթուր տիւ Փէն.— 24 ընտանիք, 95 անձ:
× Շաս.— 15 ընտանիք, 50 անձ:
× Նէօվիլ.— 18 ընտանիք, 70 անձ :
× Պուրկուէն.— 17 ընտանիք, 67 անձ:
× Ռուան.— 20 ընտանիք, 75 անձ :
× Թարար.— 16 ընտանիք, 60 անձ:

Վերջին խաչագծուած վայրերը դժբախտաբար ազգային կազմակերպութիւններ չունին: Հետեւաբար նաեւ կազմակերպուած կրթական գործ:

Ուստի Լիոնահայ գաղութը պարտի բոլորանուէր գիտակցութեամբ մօտենալ ազգային գործին որպէսզի իր շրջաններով իրականացնէ օգտակարեալ ամուր կազմակերպութիւն մը եւ սատարէ ազգապահպանման :

Ի դիմաց Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան ատենադպիր Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, ատենապետ ԱԼԵՔՍ. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան «Տէյլի Թէլէկրաֆ» թերթը հետեւեալը կը գրէ Քորէայի պատերազմին մասնակցող հայ երիտասարդի մը՝ Յարութիւն Մատէնճեանի մասին, (որդին ողբացեալ ուսուցիչ Սարգիս Մատէնճեանի, որ կը պաշտօնավարէր Պէյրութի Ս. Նշան վարժարանին մէջ):

Յարութիւն Մատէնճեան ծնած է Պէյրութ 1925ին: 1948 Ապրիլ 1ին կը մեկնի Միացեալ Նահանգներ, մօրեղբօր քով: Քանի մը ամիս մօրեղբօր քով մնալէ ետք, Յարութիւն նախ կ'աշխատի Հրաւընի գործարանը, յետոյ կ'արձանագրուի ամերիկեան բանակին մէջ եւ կը մտնէ Նիւ Ճըրսիի պատերազմական վարժարանը: Քանի մը ամիս կարգալէ վերջ, քննութիւն տալով 250 հոգիի մէջ առաջնութիւն կը շահի: Այնուհետեւ կը ղրկուի Ֆրանքֆորտ (Գերմանիա) եւ անկէ կ'անցնի Տովըր (Անգլիա):

Ապա կրկին կ'անցնի Ամերիկա եւ կը մտնէ զինուորական ոստիկանութեան վարժարանը: Քորէայի պատերազմի պայթած ատեն հոն կը ղրկուի :

Բոլոր ճակատներուն վրայ, մեծ յանդգնութիւն ցոյց տուած եւ ազատած է 20 ամերիկացի գերիներ, որոնց մէջ ամերիկացի գնդապետ մը, չորս թուրք զինուորներ եւ երեք սպաներ: Զօր. Մաք Արթըր, ճակատ այցելած ատեն, ամերիկեան պատուանշանով կը պարգեւատրէ Յարութիւնը եւ պաշտօնի բարձրացում կը շնորհէ անոր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ին պաշտօնական խաղարկութեանց լրանալուն երեք մրցում մնացած է: Այժմ մեր մարզիկները կը գրաւեն իրենց groupeին մէջ 5րդ դասաւորումը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտօնական մարմինները եւ հանդիսականները քիչ մը վհատած էին, տեսնելով մեր մարզիկներուն թափած ջանքերուն ձախողանքը, բայց անցեալ կիրակի օրուան Port St. Louis du Rhôneի մէջ մերոնց շահած հաւասար արդիւնքը նոր յոյսեր կը ներշնչէ բոլորին, Promotion excellenceի բարձրացման ճամբան բաց է նորէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի առջեւ, եթէ մեր մարզիկները կարենան շահիլ այս երեք վերջին մրցումները :

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի կրնա՞յ ըլլալ այն օտար առաջին կազմակերպութիւնը որ բախտը ունենայ բարձրանալ այս նախանձելի դասակարգին: Ֆրանսայի Ֆութպոլի պատմութեան մէջ տակաւին ոչ մէկ օտար խումբ կրցած է հասնիլ այս դասակարգին:

Սիրելի ընկերներ, Մարսիլիոյ մարզասէր հասարակութեան յոյսը ձեր վրայ է: Պիտի կրնա՞ք ձեր նոր յաղթանակով պսակել Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 25 տարուան բեղուն գործունէութիւնը:

× Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին Atlanticի վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Trestի դէմ: Առաջին խաղարկութիւնը Trestի մէջ հաւասար արդիւնքով վերջացաւ: Այս անգամ պէտք է վերջանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ եւ մեր մարզիկները այս վերջին երեք մրցումներուն ցոյց պիտի տան այն Հ. Մ. Ը. Մ.ական կամքը եւ ոգին, մանաւանդ այն կրակոտ խաղարկութիւնը որ մտահոգութիւն կը պատճառէր հակառակորդ խումբերուն: Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդիսականներ, խուռներամ դիմեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, խրախուսելու համար մեր մարզիկները: Ինչ որ ալ ըլլայ դատաւորին որոշումը, բնաւ չմիջամտել: Այսպէսով աւելի դիւրացուցած կ'ըլլաք մեր մարզիկներուն խաղարկութիւնը : Վ. Շամլեան

ԶԵԿՈՅՑ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ

Ա. F. F. I.ի վկայականները

Ուշադրութիւն, Մարտ 1ին վերջին ժամկէտն է Ֆրանսայի Ներքին Ուժերու (F. F. I.) անդամակցութեան վկայագիրներն ստանալու համար տրուելիք խնդրագիրներուն :

Մարտ 1էն առաջ այս խնդրագրերը պէտք է ներկայացուին իւրաքանչիւրի գործունէութեան շրջանի զինուորական հրամանատարութեան (Général Commandant de la Région): Փարիզի եւ շրջանի համար պէտք է դիմել.— 51bis, Bld. de la Tour Maubourg, Paris (7): Խնդրագրին կցել յատակ հարցարանը, զոր կարելի է գտնել ամէն քաղաքապետարանի մէջ :

Բ.— Carte de Combattant

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, (31 rue Saint Lazare, Paris (9), կը տեղեկացնէ բոլոր Հայ Նախկին Ռազմիկներուն թէ միջոցներ ձեռք առած է, ռազմիկի տոմս ստանալու համար պէտք եղածը կատարելու :

Ամէն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ շաբաթ, ժամը 13 — 16, Միութեանս քարտուղարը ձեր տրամադրութեան տակ է եւ պիտի տայ բոլոր բացատրութիւնները՝ պատրաստելու եւ յանձնելու համար ձեր դիմումը պատկանեալ իշխանութեանց, ինչպէս նաեւ տեղեկացնելու ձեզի թէ իրաւունք ունի՞ք այդ քարտին թէ ոչ:

Այս քարտն ունեցողները պիտի ստանան փոքր թոշակ մը (որոշ տարիքէ մը վերջ) պիտի կրեն ռազմիկի շքանշանը, պիտի ունենան առաջնութեան իրաւունքներ գործի, աշխատանքի, հպատակութեան, եւն. եւն., բազմաթիւ ասպարէզներու մէջ:

Ամէն իսկական նախկին ռազմիկ եթէ այս «քարտ»ը չունի պիտի չկարենայ արժեցնել իր իրաւունքները :— ԿՆԻՔ

ԶՕՐ. ՄԷՔ ԱՐԹԸՐ յայտարարած է. — «Ստալին գուշակած էր որ մեր ուժերը պիտի բնաջնջուին Քորէայի մէջ: Իր ընկերները, սակայն, ցարդ իրենց բրածէն աւելի լաւը պէտք է ընեն, հաստատելու համար թէ ինք մարգարէ մըն է»:

ԸՆՏՐ. ՕՐԷՆՔԸ ՊԻՏԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԻ

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Ազգ. Ժողովին առջեւ, ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին: Տակաւին չէ ներկայացուած ընտրական որեւէ օրինագիծ, որուն շուրջ կարելի ըլլար կեդրոնացնել վիճաբանութիւնները: Եթէ ընտրութեանց մեծամասնական դրութիւնը ընդունող օրինագիծ մը սկզբունքով քուէարկուի Ժողովին կողմէ, հաւանական է որ յանձնուի դարձեալ քուէարկութեան յանձնաժողովին: Եւ սակայն այս կարելիութեան նախանշանները չեն երեւար :

Թեր ու դէմ վիճաբանութեանց ընթացքին, նախկին վարչապետ Պ. Ռամատիէ չեշտեց միջազգային կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքը եւ ըսաւ, որ ոչ ոք իրաւունք ունի անհաշտութիւն ցոյց տալու :

Երեսփոխան Պ. Փիէր Անտրէ առաջարկեց ջնջել հռչակել 5 Հոկտ. 1946ի ընտրական օրէնքը: Մերժուեցաւ 237ի դէմ 330 ձայնով (M.R.P. եւ համայնավարներ): Ընդունուեցաւ սակայն Պ. Քոսթ – Ֆլորէի բանաձեւը (համայնավարներու 166ին դէմ 357 ձայնով), որուն համաձայն ժողովը կ'որոշէ բարեփոխել 5 Հոկտեմբեր 1946ի ընտրական օրէնքը:

Մերժուեցաւ նմանապէս բանաձեւ մը, որ կը պահանջէր հանրաքուէի մը կազմակերպումը, ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ արբանեակ երկիրներու ընդհ. ստայակոյտ մը կազմուած է եւ իր առաջին նիստը պիտի գումարէ Պուքրէշի մէջ, Մարտ 20ին: Ստայակոյտի կազմութեան որոշումը տրուած է Յունուար 20ին Մոսկուայի մէջ, Մոլոթովի նախագահութեամբ գումարուած գաղտնի ժողովի մը ընթացքին: Ընդհ. ստայակոյտին պիտի մասնակցին Խ. Միութեան եւ բոլոր արբանեակ երկիրներու (նաեւ Արեւելեան Գերմանիոյ) ներկայացուցիչները: Նախագահը պիտի ըլլայ մարաջախտ Բուլկանին: Ստայակոյտի մնայուն կեդրոնները պիտի ըլլան Պուքրէշը եւ Սոֆիան, փոխն ի փոխ :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ կազմութեան Փարիզի խորհրդաժողովը վերսկսաւ իր աշխատանքներուն: Արեւմտեան Գերմանիոյ պատուիրակները որ եւ է հակառաջարկ ըրած չըլլալով, կը թուի թէ Ֆրանսական ծրագիրը ընդունուած է բոլոր պատուիրակութեանց կողմէ, որպէս հիմ վիճաբանութեան :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ, 80 քիլմ. երկայնութեամբ ռազմաճակատի մը վրայ դաշնակիցներու սկսած նոր յարձակողականը կը շարունակուի բուռն թափով մը: Դաշնակից ուժերը յառաջացած են արդէն 15 քիլմ. եւ գրաւած են Փիոնկչանկը: Այս յարձակողականին կը մասնակցին ամերիկեան, բրիտանական, ֆրանսական, աւստրալիական, նոր զելանտական, քանատական, հարաւ քորէական, յունական եւ հնդկական (առողջապահական) ցամաքային զօրամասերը :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան պայմանաժամը մինչեւ Մարտ 15 երկարաձգելու համար, սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած է ելմտացոյցի նախարարը :

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ Փարիզ ժամանումը ողջունելով, հանրապետութեան նախագահը յայտարարեց թէ ինք անխուսափելի չի նկատեր պատերազմը եւ մեծ յոյս ունի Զօրսերու ժողովին յաջողութենէն. բայց միեւնոյն ատեն «յարգանքով եւ երախտագիտութեամբ կ'ողջունէ զօր. Այզընհաուըրի վերադարձը. վասն զի ան կուգայ մեր պաշտպանութիւնը պատրաստելու, որպէսզի չտիպուի մեր ազատագրութիւնը ձեռք բերել »:

---

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի
Առաջին շարքը կը սկսի
ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ
ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ
Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet
(Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն .—
ՄԱՐՏ 3, 6, 10, 13.. 17.. 20, ժամը 21ին:

ՄԱՐՏ 3ի յայտագրին մաս կը կազմեն Պաք, Քուփըրէն, Փուրջել, Սքարլաթի, Հէնտէլ, Մոցարթ, Պէթհովէն, Վէպէր, Շուպէրթ, Շուման, Պռամս, Շոփէն, Լիսթ, Ղազարոսեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կար կարող կարուհիներ իրենց բնակարանին մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝ Minassian, 32 rue des Annelets, Paris (1), métro Botzaris կամ Jourdain :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

Փետրուար 18ը Լիոնի մէջ

Խնճոյք կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի: Այս կիրակի, ժամը 15էն 23, Յոյներու սրահը, (5 rue Bonnefoi) :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Աննի (Մարսէյլ) Թաթուլ խումբի, Հ. Յ. Դ. 60ամեակին առթիւ, այս շաբաթ երեկոյ, մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ մասնակցելու «Թաթուլ» խումբի այս ձեռնարկին :

Փետրուար 18ը Վիէնի մէջ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ: Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ :

Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Հանդէսէն վերջ խնճոյք :

Հանդէս - խնճոյք
Վարդանանց պատերազմի
1500ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Տարօն – Տուրուբերանի
Հայրենակցական միութեան կողմէ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Իվրիի Bains Doucheի սրահը, rue Jules Ferry: Կը նախագահէ հայրենակից ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ: Կը խօսի՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին .— Նուագ Պ. Պ. Գարեգինի եւ Բենոյի կողմէ: Մուտքը ազատ է :

Մեթրօ .— Փոռթ տը Շուազի :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ 1500ԱՄԵԱԿԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Վարդգէս» խումբի: Այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Սէնթ Էնըմօնի սրահը, rue Soleysel:

Կը ներկայացուի Սմբատ Բիւրատի ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Սորպոնի
մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ,
Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մասնակցութեամբ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, Պ. **Pierre Labadie** (թաւ ջութակ), **Concerts Lamoureux**ի նուագածուներէն բաղկացած խումբի մը եւ Փարիզի հայկական երգչախումբին (ղեկավար Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ):

Սպենդիարեանէ: Ղրիմի էսքիզներ, Ալմաստ Օփերայէն հատուածներ, Թաթարական Օրօր, Սայաթ Նովա, եւն.:

Ռ. Մելիքեանէ «Զմրուխտի շարք» մեներգներ, Սիւնիէ խմբերգներ եւ մեղեդիներ :

Տոմսերը կը ծախուին հայկ. գրատուններէ, եկեղեցւոյ դիւանատունը, երգչախումբի կեդրոնը 14 rue Petit. Հեռ. Bot. 99–22: Գին.—100, 200, 300

Օր. Էլմաս Գոյունեան, Պ. Պ. Սանասար եւ Գուրգէն Գոյունեան, Այրի Տիկին Ս. Փաստրմաճեան եւ համայն Փաստրմաճեան ընտանիքը, Տէր եւ Տիկին Վարդան Մաթեթեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ինճիճեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Փամպուքճեան (Նիւ Եորք), Տիկին Լ. Երկանեան (Կ. Պոլիս), խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց հօր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՅՈՒՆԵԱՆԻ (նախկին ուսուցիչ) որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 22ին, իր բնակարանին մէջ, 81 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, 24 Փետրուար, ժամը 15.30ին, 12bis, rue de Belfort, Le Perreux sur Marne (Seine), ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի ընտանեկան դամբարանը, Cimetière de Nogent/s/Marne.

Հաղորդակց.— Առնել թիւ 114 եւ 120 օթօպիւսները Pont de Mulhouseէն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Եազկիւլ Տէմիրճեան կը փնտռէ իր քոյրը, Սեբաստիոյ Գոչհիսար գիւղէն, Սրբուհի Տէմիրճեանը, հօր անունը Հայրապետ, մօրը անունը Ղէմպէր, եղբօրը Գառնիկ եւ Ոսկիան: Աքսորի ժամանակ Մումպուճ կամ Սուրուճի (Սուրիա) մէջ թուրք կին մը առաւ տարաւ : Կը խնդրենք զինքը ճանչցողներէն տեղեկացնել Եազկիւլ Դարբինեանի, 145 rue Etienne Dolet, Ալֆորվիլ (Seine):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— 25 Փետր. (Անտոք), կիրակի :
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 26 Փետր. (Վարուժան), Բշ.:
ՎԻԷՆ.— 27 Փետր.— (Անի), երեքշաբթի :
ՎԱԼԱՆՍ.— 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դչ.:
ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ :

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:
Վ.ՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիրակի, ժամը 15.30ին:
ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին:
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները :

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին հերթ. ընդհ. ժողովը՝ այս ՇԱԲԱԹ ժամը 21ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 5.30ին Պանեօյի մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

17 rue Ampère, Cachan, métro Bagneux:

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Օհանջանեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ : Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ սանուհիները :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հայ Նախկին Ռազմիկները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 45 rue de la Défense: Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի վարչութեան ներկայացուցիչները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր Surprise partyին կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Պ. Փաշաեանի սրճարանը: Մուտքը ազատ է:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue Maubeuge (մեթրօ Քատէ կամ Փէլըթիէ): Զեկոյց Պ. Գ. Գօրեանի: Նիւթ՝ Խորհրդային գրականութեան գծած ուղին: Ազատ մուտք :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Սեւակ», «Րաֆֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու կողմէ, այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, **Chope du Nord**ի մէջ:

Կը խօսին՝ ՏՕՔԹ. Մ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ, Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Նիւթ՝ Ընկերվարութիւնը միջո՞ց թէ նպատակ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. պիտի նախագահէ եկեղեցական արարողութեանց ու պիտի քարոզէ Ս. Վարդանանցի 1500ամեակին առթիւ :

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջանի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ունկնդրելու եկեղեցական հոգեզմայլ արարողութեանց եւ սրբազանին քարոզին :

Դիւան Ազգ. Միութեան

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. Saint Cyrի դէմ, Stade du Fort, rue Rabelais, Իսի լէ Մուլինօ: Ժամադրութիւն դաշտին վրայ պահեստին ժամը 14ին: Առաջինը ժամը 15.30ին: Հայրենակիցներ եկէք բազմութեամբ ծափահարել :

Փարիզակեդրոնի
ուշադրութեան

Փարիզի հայաշատ կեդրոնին՝
Chateaudunի շրջանին մէջ՝

60, Rue Lamartine

Այս շաբաթ՝ 24 Փետրուար կը կատարուի բացումը
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԱՐԱՆԻ ՄԸ
Տնօրինութեամբ՝ ՆՈՒՊԱՐ եւ ԹՈՐՈՍ
Արեւելեան ճաշերու եւ անուշեղէններու
հանրածանօթ մասնագէտներուն

Անգամ մը այցելելով՝ պիտի գտնէք ձեր ճաշակին, քսակին եւ մանաւանդ ստամոքսին յարմար
ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր· C. C. P. Paris 1678–63

Dimanche 25 Février 1951 Կիրակի 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6392–Նոր շրջան թիւ 1803

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԳԻՐ ՍԻՐԷ, ՂԱԼԱՄ ՍԻՐԷ...»

Կը թուի թէ հարկադրուած ենք տարին տասներկու ամիս յիշեցնել Սայաթ Նովայի այս պատուէրը, որ պատգամի մը ուժն ունի այսօր :

Նոյնիսկ պէտի թելադրէինք տախտակի կամ թուղթի վրայ արձանագրել զայն, երկաթ կամ ոսկի տառերով: Արձանագրել կամ փորագրել եւ կախել բոլոր ընտանեկան յարկերուն, սենեակներուն մէջ :

Շատ բան կորսնցուցինք տարիներուն ընթացքին: Եթէ գիրն ու գրիչը, «ղալամ»ն ու «տաֆթար»ն ալ կորսնցնենք, ահագին անդունդ մը պիտի բացուի երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ըսենք բուն բառով,— պիտի դառնանք փիւնիկեցիներ, որոնց ամբողջ աշխատանքը եւ իմաստութիւնը կը ձգտէր մէկ նպատակի, — առեւտուր ընել եւ դրամ դիզել :

Տեսանք թէ ուր յանգեցան այդ ճիգն ու վաստակը, դարերու ընթացքին :

Այսօր դպրոցներու մէջ միայն կ'արտասանեն Փիւնիկեցիներու անունը: Միայն պատմութեան դասագիրքերու մէջ :

Կորուած ենք հայրենիքէն:Հայրենի հողերու, լեռներու, ջուրերու եւ յիշատակարաններու կարօտը կը մրկէ բոլորիս միտքն ու սիրտը :

Հակառակ մեր կամքին եւ զանազան ձեռնարկներու, խմբովին, զանգուածօրէն դէպի Համայնակուլ ձուլարան կը հոսին հազարաւոր նորահասներ :

Հինը կը մաշի սրընթաց: Արդէն ուժասպառ եւ չնչատ, անձկութեամբ կը սպասէ «գալիք օրերուն»: Կը սպասէ նորերուն, որպէսզի կրակը արծարծեն եւ ճրագը վառ պահեն :

Դժբախտաբար սպասուած արդիւնքը չի համապատասխաներ կատարուած աշխատանքին:

Երեսուն տարուան փորձառութիւնը կ'ապացուցանէ որ նոյն իսկ հիները նահանջի ճամբան բռնած են :

Ոչ թէ երկու քայլ յառաջ, մէկ ետ: Այլ երկու տեղ – քայլ, տասը քայլ դէպի ետ:

Հին թէ նոր, փառաւորապէս կը փայլին գործի, առեւտրական վաստակի բոլոր ասպարէզներուն մէջ: Բոլոր ճակատներուն վրայ: Ցաճախ ասպարէզ կարդալով բնիկներուն :

Բայց, հետզհետէ երկուքն ալ իրար կը լրացնեն: Կը սպառնան դառնալ հասարակ Փիւնիկեցիներ :

Երկուքն ալ հարեւանցի կը նային մեր մտաւոր վաստակին վրայ: Հետզհետէ կը կորսնցնեն «ղալամ»ի, «գիր»ի եւ «տաֆթար»ի ճաշակը:

Շատերուն համար, այդ բոլորը կը սահմանափակուին օրաթերթի մը սիւնակներուն մէջ: Լուրլրագիր: «Զգայացունց» դէպքեր եւ համով–հոտով պատմութիւններ :

Մնացեա՞լը: Գիրն ու գրականութի՞ւնը : Մշակոյթի զարգացման պահա՞նջը: Սերունդներու տքնութեան, ժառանգութեան պահպանումն ու զարգացո՞ւմը :

Թող վարժապետն ու վարդապետը մտածեն : Իրենք ժամանակ չունին: Ոչ ալ տրամադրութիւն:

Երբեմն կը բարեհաճին գիրքեր գնել, «ազգասիրաբար»: Կամ պարզապէս քեզի հաճոյք պատճառելու համար :

Բայց, քանի՞ն էջերը կտրած, գոնէ թղթատած կ'ըլլան: Քանի՞ն՝ կարդացած եւ օգտուած :

Կան մեծամիտներ եւ ամենագէտներ : Կան թմրածներ եւ բթացածներ: Ու վերջապէս այլասերածներ: Կենդանաբանական պարտէզներու թեկնածուներ, որոնք օտարին հոտած զարին կը նախընտրեն հայրենի ցորենէն :

Եւ կան «հոգեւոր հայրեր», գրոց–բրոցներ ալ, որ անջրպետ կը բանան, հայկական մշակոյթը ստորադասելով զանազան փարախներու սահմանափակ պահանջներուն: (Ճի՞շդ է որ Մխիթար Աբբահօր գլխաւոր նպատակն էր տարածել «կաթողիկէ ճշմարտութիւնը»):

Արթնցի՛ր , տարագիր եղբայր:

Տարէց ըլլաս թէ երիտասարդ, եղածն ալ պիտի կորսնցնես, եթէ չսորվիս «գիր սիրել, ղալամ սիրել »:

Եթէ չվճռես ինքնապաշտպանութիւնդ ապահովել գրիչով եւ գիրքով:

Եթէ չդառնաս տէր՝ հայրենի մշակոյթին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ Է ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

IRO-ն, որ Ազգաժողովին բազմազան կազմակերպութիւններէն մէկն է, անհաշիւ գումարներ կը ծախսէ, իբրեւ նպաստ, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ :

Իր անհամար պաշտօնեաներուն թոշակներն ալ պատկառելի գումար մը կը կազմեն :

Հիմնադիրները եւ գլխաւոր վարիչները Ամերիկացիներ ըլլալով, անշուշտ իրենց աշխատանքները հիմնուած են գործնական ծրագիրներու վրայ :

Իբրեւ գաղթական, յաւիտենապէս գաղթական ժողովուրդ, մենք ալ շփում ունինք իրենց հետ: Հազարաւոր D. P.ներ ունեցանք այդ կազմակերպութեան ձեռքին տակ, ու ամէն կարգի նպաստընկալներ, բոլոր երկիրներու մէջ :

Այժմ աստիճանաբար լուծարքի կ'ենթարկեն իրենց գործը,զանազան երկիրներու մէջ տեղաւորելով բազմազգի տարագիրները :

Ահա թէ ի՞նչու նոր ծերանոցի պատմութիւն մըն ալ ունեցանք մենք Հայերս, այդ հաշուեյարդարի ենթարկուածներուն հետեւանքով ·

Մանուկներ, պատանիներ ալ կան անշուշտ, "որբ", անպատսպար, կարօտ՝ մասնաւոր խնամքի մանաւանդ որ շատերը տկարակազմ են : Ինչո՞ւ վարկ չեն բանար անոնց համար ալ:

Հարցուցի եւ հետեւեալ պատասխանը ստացայ·

— Անոնց համար միշտ բաց են, բոլոր երկիրներու պետական հաստատութեանց դուռները :

Եթէ առարկես որ կը կորսուին կ'երթան այդ ծովուն մէջ, կէս հեգնոտ ժպիտով մը կը պատասխանեն քեզի: Չէ՞ որ իրենց ուզածն ալ այդ է:

Իսկ մեր ուզա՞ծը: Ո՛վ կը հարցնէ: Մենք անգամ հազիւ թէ հետաքրքրուած ենք այդ հոգով :

Անոնք մեծագումար դրամ կը տրամադրեն... ձուլումը փութացնելու համար: Մենք ալ մեր կարգին կը նպաստենք այդ «մարդասիրական» աշխատանքին, դրամ... խնայելով ,երբ հարցը կը վերաբերի նոր սերունդին փրկութեան :

Ի՞նչ է տարբերութիւնը : ՍՕՍԻ

Ամերիկեան խարիսխներ Ֆրանսայի մէջ

Ամերիկեան գործակալութիւն մը արձագանգ եղած էր «վաւերական » տեղեկութեան մը, որուն համաձայն, Վիսպատընի (Գերմանիոյ) ամերիկեան օդանաւային բանակատեղին պիտի փոխադրուի Փարէզի շրջանը՝ Սէն Ժէրմէն, իսկ Պրէմէնի (դարձեալ Գերմանիա) նաւահանգստի ամերիկեան կարգ մը սպասարկութիւններն ալ՝ Պորտօ: Կ'աւելցնէր թէ այս մասին բանակցութիւններ կատարուած են ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութեանց միջեւ :

Ի պատասխան այս տեղեկութեանց, ազգ· պաշտպանութեան նախարարութիւնը հրատարակեց պաշտօնական հերքումը, ուր կ'ըսուի թէ բուն իսկ «ֆրանսական հողին վրայ ամերիկեան զինուորական խարիսխներու հաստատման լուրը բացարձակապէս չի համապատասխաներ իրականութեան »:

Զօր· Այզընհաուըրի բանակատեղին ալ հրատարակեց նոյնիմաստ հերքում մը, յայտնելով թէ «Եւրոպայի ամերիկեան օդանաւային ուժերուն նոր վայրեր գտնելու համար Փարիզի շրջակաները եւ այլուր ստուգումներ կատարուած են, բայց ոչ մէկ որոշում տրուած է ,ոչ ալ այդ մասին բանակցութիւններ կատարուած են ֆրանսական կառավարութեան հետ»:

Հակառակ այս հերքումներուն, տեղական թերթերը կըպնդեն թէ ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին, խարիսխներ հաստատելու համար հարաւային Ֆրանսայի (Նիմի շրջան), ինչպէս եւ Փարիզի մէջ:

ԼԵԳԷՈՆԱԿԱՆ Հանրի Ուղուրեան արժանացած է զինուորական շքանշանի, իբրեւ վարձատրութիւն Օտար Լեգէոնի մէջ իր կատարած 16 տարուան ծառայութեան :

Ուղուրեան 6րդն է 14.000 օտար լեգէոնականներու մէջ, որ կ'արժանանայ այս պատուին :

Դահլիճը վստահութիւն պահանջեց

Ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Ազգ· ժողովին առջեւ եւ ծրագիր ծրագրի կը յաջորդէ, առանց սակայն մեծամասնութեան հաւանութիւնը ապահովելու :

Այսպէս յաջորդաբար ներկայացուեցան բարեփոխման ութ տեսակ ծրագիրներ, որոնց բոլորն ալ մերժուեցան: Կառավարութիւնը, առանց իր վերջնական խօսքն ըսելու, համբերութեամբ սպասեց, որ բոլոր ծրագիրները մէջտեղ դրուին: Ի վերջոյ սակայն, տեսնելով որ ոչ մէկ ելք կարելի կ'ըլլայ գտնել, վարչապետ Պ· Փլեվէն, կարճ կապելու համար, խօսք առաւ եւ յանուն կառավարութեան բոլոր անդամներուն պարզեց իր տեսակէտը, պահանջելով իբրեւ վիճաբանութեանց հիմ ընդունիլ մեծամասնական դրութեան վրայ կազմուած այն ծրագիրը, որ ընդունուած է բոլոր նախարարներու կողմէ: Ըսելէ վերջ, թէ կառավարութիւնը պայման կը դնէ դրութեան քուէարկումը, յայտարարեց ·— Ազատագրումէն վերջ, երբ տարիներով խեղդուած էր Ֆրանսայի քաղաք· կեանքը, անհրաժեշտ կրնար նկատուիլ համեմատական դրութիւնը, բայց այսօր պայմանները փոխուած են եւ պէտք է ընտրական այնպիսի դրութիւն մը, որուն շնորհիւ կարելի ըլլայ տեւական եւ ուժեղ կառավարութեան մը կազմութիւնը: Համեմատական դրութիւնը չըն‌ծայեր այդ երաշխիքը, որովհետեւ առկէ կ'օգտուին փոքրամասնութիւն ներկայացնող կուսակցութիւնները եւ մանաւանդ համայնավարները: Այդ ձեւով, դարձեալ խոչընդոտներ պիտի յարուցուին վարչաձեւը հարուածելու համար: Ու պիտի ստեղծուի Ազգ· ժողով մը, որ ոչ մէկ կառավարութեան կեանքը պիտի ապահովէ, այլ պիտի փութացնէ նոր կազմուելիք օրէնսդրական ժողովին լուծումը: Հետեւաբար, ով որ ազգ· կեանքի ամրապնդումը կը ցանկայ, չի կրնար կողմնակից ըլլալ համեմատական դրութեան: Արդարութիւնն իսկ պարտք կը դնէ, որ բարեփոխուի օրէնքը, եւ ընդունուի մեծամասնական դրութիւնը :

Այնուհետեւ Պ· Փլեվէն պարզեց, թէ կառավարութիւնը, այս ոգիէն առաջնորդուելով կը ներկայացնէ միջին ճամբու օրինագիծ մը, որ ապահովաբար չի կրնար բոլորը գոհացնել, բայց ունի անվիճելի առաւելութիւններ եւ կրնայ իր կարգին բարեփոխումներ կրել: Ծայրայեղօրէն չի քաջալերեր կարգ մը փոքրամասնութիւններ, բայց, համաձայնութեան մղելով կուսակցութիւնները, կը դիւրացնէ գործակցական կառավարութեանց կազմութիւնը: Կառավարական այս օրինագիծը հաւասար գծի վրայ կը կեցնէ բոլոր կուսակցութիւնները եւ այդպիսով, կայուն կեանքի մը լաւագոյն երաշխիքները կ'ընծայէ երկրին:

— « Կառավարութիւնը չի կրնար դիրք չըռնել, երբ կը տեսնէ որ լուծման ութ ձեւեր, իրարու ետեւէ մերժուեցան Ազգ· Ժողովէն: Այդ պատճառով ալ վստահութեան հարց կը յարուցանէ, պահանջելով նկատի առնել իր կազմած ծրագիրը ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին: Կը մաղթեմ որ վիճաբանութիւնները աւարտելուն, ոչ յաղթող եւ ոչ ալ պարտեալ գտնուի ժողովին մէջ» :

Ազգ· ժողովը այն ատեն որոշեց յետաձգել ընտրական օրէնքի բարեփոխման հարցի քննութիւնը մինչեւ երեքշաբթի եւ վստահութեան հարցը քուէարկել այդ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին :

Ի՞ՆՉ Է ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Կառավարութեան ծրագիրը կը տրամադրէ շրջանային քուէարկութիւն երկու անգամով : Առաջին քուէահամարին իսկ թեկնածուներու ցանկերը կրնան «համախմբուիլ» (իրարու ուղեկից մօտիկ կուսակցութեանց ցանկերու միախառնում) :

ԱՌԱՋԻՆ ՔՈՒԷՀԱՄԱՐ .— Բոլոր աթոռները կը յատկացուին 1) բացարձակ մեծամասնութիւն շահած անջատ ցանկին (քուէներու 50 առ հարիւրէն աւելին)․ կամ 2) Ցանկերու այն խումբին, որ կը ստանայ որակեալ մեծամասնութիւն (քուէներու 60 առ հարիւրը՝ առաջին քուէհամարին): Այս վերջին պարագային աթոռներու բաշխումը կը կատարուի համեմատական դրութեամբ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՔՈՒԷՀԱՄԱՐ .— Պայմանները նոյնն են ինչ որ առաջին քուէհամարին, այս պարագային, սակայն, որակեալ մեծամասնութիւնը կ'իջնէ 55 առ հարիւրի : Եթէ ոչ բացարձակ եւ ոչ ալ որակեալ մեծամասնութիւն կայ, այն ատեն աթոռները պիտի բաշխուին համեմատական դրութեամբ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԻՍԼԱՄ ԿԻՆԵՐՈՒ քօղը ջնջուած է Եուկոսլաւիոյ մէջ: Իսլամ կրօնաւոր մը ութ տարի թիապարտութեան դատապարտուեցաւ Սերպերու կողմէ, վասնզի յորդորած էր ալպանացի կիներուն որ չհնազանդին այս որոշման :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

Դ.

ԾՆՈՂՔԸ.— Այս գլուխին տակ վերաքննութեան պիտի ենթարկենք այն բոլոր ծանօթութիւնները, որոնք տրուած են Գրիգոր Նարեկացիի

1.— Հօրը,
2.— Մօրը,
3.— Եղբայրներուն եւ
4.— Ազգականներուն

ինքնութեան եւ կեանքին մասին: (Թէքնիք պատճառներով՝ պիտի փոխենք նիւթերուն կարգը,— նախ պիտի ներկայացնենք մայրը, յետոյ՝ եղբայրները եւ ազգականները, եւքը՝ հայրը որ չատ հետաքրքրական դէմք մըն է մեր պատմութեան մէջ):

Մայրը.— Բանասէրները ունին չունին՝ յիշատակարան մը ունին իրենց ձեռքը, եւ Նարեկէն՝ պարբերութիւն մը, կազմելու համար Գրիգոր Նարեկացիի մօր կենսագրութիւնը: Արդարեւ, Աստուածածնի Ներբողին վերջաւորութեան կը կարդանք հետեւեալ յիշատակարանը (Հրատ. Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեանի, Բ. հատոր, տպ. Վենետիկ, 1827, էջ 85). «Ես Գրիգոր՝ յետին վարժապետաց եւ կրսեր բանասիրաց, որդի դստեր եղբօր Հօր Անանիայի հոգեզարդ եւ մտավարժ փիլիսոփայի»:

Այս յիշատակարանն է, բանասէրներուն միակ հարստութիւնը, որ կը վկայէ թէ Գրիգոր Նարեկացիի մայրը Անանիա Նարեկացիի եղբօր աղջիկն է: Այսպէս կ'ընդունին Փրոֆ. Մանուկ Աբեղեան, Թորգոմ, Զարպհանալեան եւ ուրիշներ: Նախորդ յօդուածով, ծանօթութեան մը մէջ, ցոյց տուինք թէ ըստ Օրմանեանի՝ Գրիգոր Նարեկացիի մայրը Անանիա Նարեկացիի հօրեղբօր աղջիկն է (Ազգ. էջ 1145), բայց Օրմանեան կը սրբագրէ իր սխալը, երբ, աւելի եւքը (էջ 1180), կը գրէ թէ Նարեկացի Գրիգորը Անանիա Նարեկացիի եղբօր թոռն է, (սրբագրութիւնը աւելի ճիշդ կ'ըլլար՝ եթէ գրէր եղբօր աղջկան զաւակն է): Զարմանալին այն է որ Աճառեան կը կրկնէ չատ գէշ ձեւով Օրմանեանի սխալը՝ երբ կը գրէ թէ Անանիա Նարեկացին Գրիգոր Նարեկացիի «մօր հօրեղբօրորդին էր»: Կը խորհիմ թէ այս սխալին մէջ ինկած են Օրմանեան եւ Աճառեան՝ սխալ հասկնալով յիշատակարանը որ կ'ըսէ. «Որդի դստեր եղբօր Հօր Անանիայի»: Այստեղ հայր բառը պէտք է հասկնալ վարդապետ, քահանայ, վանահայր, հոգեւոր հայր իմաստով,— մակդրական անուն՝ որ կը վերաբերի Անանիայի: Ուրեմն, սխալ է, աշխարհաբարի վերածելով, ըսել «Անանիայի հօրը եղբօրը դստեր որդին», բայց ճիշդ՝ «Հայր Անանիայի եղբօր դստեր որդին»:

Եւ սակայն, այս յիշատակարանին մէջ ինծի զարմանք կը պատճառէ Նարեկացիի լռութիւնը իր հօրը մասին: Մանաւանդ որ Նարեկացի չռայլաբան է ուրիշ յիշատակարանի մը մէջ, ուր չի մոռնար ոչ միայն յիշել իր հայրն ու եղբայրը, այլ եւ գովաբանութիւններ ուղղել անոնց:

Եւ կասկած մը,— արդեօ՞ք վաւերական են այս յիշատակարանները: Երկրորդ յիշատակարանը երկա՞ր պիտի զբաղեցնէ զիս, ուստի կ'անցնիմ: (1)

Երկրորդ վկայութիւնը ըսի թէ պարբերութիւն մըն է Նարեկէն: Ըստ կենսագիրներուն (Աճառեան, Թորգոմ, Գարեգին, Քիպարեան), կանուխ մեռած է Գրիգոր Նարեկացիի մայրը:

Արդարեւ, փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան կը գրէ. «Մանուկ հասակից որբ մնաց մօրից, ինչպէս ակնարկում է ինքն էլ» Գրիգոր Նարեկացի, իր Ողբերգութեան մէջ. «Առ մա՞յրն իմ որ երկնեաց, եթէ կասեցան գթութիւնքն ընդ նահանջել կենդանութեանն» (ԾԱ. 1):

Պէտք է առարկել թէ բիւրեղի պէս յստակ է այս պարբերութիւնը եւ երբեք չի նշանակեր թէ կանուխ մեռաւ մայրը՝ որբ թողլով զինք տակաւին մանուկ: Մեղքը անոնց վիզը, որ Գրիգորի ծննդեան թուականը կը դնեն 951ին եւ անմիջապէս, տակաւին մանուկ, կը տանին վանք՝ յանձնելու Անանիա Նարեկացիի խնամքին, (վանահայր մը կրնա՞յ սնտոու ըլլալ):

Ուրեմն, կենսագիրներուն ենթադրութիւնը չի կրնար գալ լեզուական մթութենէ մը (2): Վասն զի «նահանջել կենդանութեանն» բացատրութիւնը գրական ձեւ մըն է «մեռած է» ըսելու, առանց երբեք «վաղաժամ մահուան» վկայութիւն տալու, (կեանքի եւ մահուան պայքարին մէջ՝ բանաստեղծական պատկեր մըն է նահանջի նմանցնել կեանքին ընկրկումը,— նոյնիսկ կրօնա-փիլիսոփայական իմաստ մը կայ այդ պատկերին մէջ՝ ըսելու համար, յաւիտենականութեան միջոցով, թէ կենդանի հոգին կը նահանջէ, բայց չի չիջիր): Իսկ պարբերութեան միւս անդամը, «կասեցան գթութիւնքն», չի կրնար նոյնպէս ապացոյց ծառայել՝ պնդելու համար թէ Նարեկացի պակասվայելած է մօրը խնամքը կամ սէրը, այն պատճառով որ մայր մը տեւական աղբիւր մըն է գուրգուրանքի եւ խանդաղատանքի, «յընթացս կենդանութեան»:

Եթէ այսքան կը պնդեմ թէ ծանօթ պարբերութիւնը չի կրնար վկայութիւն մը դառնալ մօրը վաղաժամ մահուան մասին, իմ ամէնէն զօրաւոր առարկութիւնս այն է թէ ստիպուած կ'ըլլանք վկայութիւն համարել նաեւ ինչ որ կ'ըսէ հօրը մասին, մէկ տող վերը. «Առ հա՞յրն իմ երկրաւոր, եթէ պակասեալ են խնամականքն ընդ աւուրց նուազութեանն»: Այդ պարագային, Նարեկեան Ողբերգութիւնը գրուած թուականին, հարկ կ'ըլլար ընդունիլ որ կ'ապրէր հայրը,— ինչ որ ճիշդ չէ:

Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան, բացատրելով այս հատուածը, կը գրէ.— «Լռելեայն ակնարկութիւն կայ ի բանիս, զի հօրն զնուազութիւն միայն տալով խնամոց եւ աւուրց, իսկ մօրն՝ զբարձումն գթոց եւ կենաց, թուի զեկուցանել թէ ի գրել աղօթիցս վախճանեալ էր մայր նորա, իսկ հայրն տակաւին կենդանի կայր հինաւուրց ծերութեամբ պակեալ»:

Ինչպէս կը տեսնուի, Հ. Աւետիքեան եւս կը մերժէ «կանուխէն որբ մնալու» փաստ մը տեսնել ծանօթ պարբերութեան մէջ, բայց սխալ մըն ալ ինք կը գործէ՝ ընդունելով որ հայրը ողջ էր տակաւին «ի գրել աղօթիցս»:

Եզրակացութիւն.— Որ եւ է ստոյգ տեղեկութիւն չունինք Նարեկացիի մօրը մասին, հակառակ մեր գրաբարագէտներուն թափած քրտինքին՝ ինչպէս տեսանք:

Ուշ մեռաւ, կանուխ մեռաւ, բայց մեռա՞ծ էր՝ երբ Գրիգորի հայրը, Խոսրով, եպիսկոպոսացաւ: Այս ալ ուրիշ առեղծուած: Բանասէր մը, որ Միաբան կը ստորագրէ (Գալուստ դպիր Տէր-Մկրտչեան), կը պնդէ թէ չուշտակ վարդապետ մըն էր Խոսրով, այսինքն թէ կինը կորսնցնելէն եւքն է որ եպիսկոպոս դարձաւ, քանի որ «անհնար է Ժ. դարում կանամբի եպիսկոպոս ենթադրել Հայաստանում»:

Ուշադրութիւնս գրաւած է, սակայն, հետեւեալ կարծիքը: Զարպհանալեան, երբ կը ներկայացնէ Խոսրով Անձեւացիի կեանքը, կը գրէ.— «Սա, տղայ հասակէն ուսմանց եւ գիտութեանց ետեւէ եղաւ, եւ Անանիա Նարեկացւոյն եղբօր դստեր հետ ամուսնանալով՝ երեք որդի ունեցաւ, Յովհաննէս, Սահակ եւ Գրիգոր: Ժամանակ անցնելէն վերջը հրաժարեցաւ յաշխարհէ, ու վանք մը քաշուեցաւ, եւ քանի մը տարիէն Անձեւացեաց գաւառին եպիսկոպոս ընտրուեցաւ»:

Նարեկացիի մօրը մահուան մասին խօսք չկայ բնաւ:

Արդ, կը հարցնեմ, ամուսնալուծո՞ւմ մը կատարուեցաւ: Ատո՞ր համար է, որ Աւետիքեան կը գրէ.— «Ի գրել աղօթիցս՝ վախճանեալ էր մայր նորա» (Գրիգորի), ինչ որ հերքելու ձեւ մըն է վաղաժամ մահուան զրոյցը՝ հրապարակ նետելու համար կարծես նոր վարկած մը թէ երկար ապրած է Նարեկացիի մայրը:

Բայց հարկ կը դառնայ քրքրել ամուսնալուծումներու պատմութիւնը Հայոց եկեղեցական կանոնագրքին զուգահեռ (ինչ որ ներկայիս չեմ կրնար), այսուհանդերձ գիտեմ թէ Հայոց եկեղեցին դէշ աչքով կը դիտէ ամուսնալուծումը՝ իբրեւ վարկաբեկիչ պարագայ, եւ ինչպէս խեղանդամներուն՝ ամուսնալուծեալներուն եւս կ'արգիլէ բարձրանալ եկեղեցական աստիճաններն ի վեր: Կայ ուրիշ պարագայ մը,— Գրիգոր Նիւսացի, որ եղբայրն է խստակրօն Բարսեղ Կեսարացիին, յանկարծ կը լքէ կինը (կը ղրկէ թերեւս վանք մը) եւ ինք սքեմ կ'առնէ, կը բարձրանայ եպիսկոպոսութեան:

Խոսրով Անձեւացի նո՞յնը ըրաւ արդեօք: Ո՞վ ի՛նչ կրնայ ըսել, մեր ձեռագիրներուն խաթարումը, յիշատակարաններուն խարդախումը եւ գրիչներու մեղաւոր տգիտութիւնը տեսնելէ եւքը:

Գրիգորի ծննդեան թուականը ստուգելու ժամանակ՝ կրկին քննութեան պիտի առնուի այս հարցը: Այստեղ կը պնդեմ միայն թէ, կանուխ մեռած ըլլայ մայրը թէ ուշ, Գրիգոր չէր կրնար վանք դրուիլ այն տարիքին՝ երբ կրծկալ կամ վարտիք կապել չեն գիտեր երախաները:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Նարեկացիի կեանքին ու գործին նուիրուած այս ուսումնասիրութեան առթիւ՝ բարեկամներ կը հարցնեն ինծի թէ մինչեւ ո՞ւր պիտի հասնին իմ «ժխտումներս» եւ յետ ուսումնասիրութեան՝ ի՞նչպէս պիտի երեւի Վասպուրականցի այս մեծանուն բանաստեղծ-փիլիսոփան, պստիկցա՞ծ թէ մեծցած, կամ... Աբովեանի պէ՞ս:

— Գործեմ զարժանն եւ գիրաւն: Եւ այս չափոցը աւելի ընտիր է բան չափոցը Վոլթէրի, որ կ'ըսէ. «**On doit des égards aux vivants; on ne doit aux morts que la vérité.**»

Շ. Ն.

(1) Այս յիշատակարաններուն արժէքին մասին գաղափար մը տալու եւ կասկածներս մասամբ արդարացնելու նպատակով, կը յիշեցնեմ որ Գրիգոր Նարեկացի, «Երգ Երգոց»ին մեկնութեան մէջ, կը գրէ թէ իր այս գործը գրի առած է Անձեւացեաց «թագաւոր» Գուրգէն Արծրունիի թելադրանքով, 977 թուականին: Արդ, Աբդլմսեհի վկայաբանութիւն մըն ալ ունինք, որուն յիշատակարանը կ'ըսէ. «Թարգմանեցաւ ... հրամանաւ աստուածապահ տեառն Գուրգենայ Արծրունւոյ Անձեւացեաց տեառն, յօգնականութիւն անձին իւրոյ եւ ամուսնոյ իւրոյ Հեղինէի աստուածասիրի, եւ որդւոց իւրոց Տանատայ եւ Ատոմայ», եւ ասիկա՝ 873 թուականին: Գուրգէն Արծրունին, որ երկու զաւակ ունէր, 30 տարեկան կար հարկաւ՝ 873ին, երբ, թարգմանել կուտար Աբդլմսեհի վկայաբանութիւնը, բայց քանի՞ տարեկան էր արդեօք 977ին,—դուք հաշուեցէք,— երբ «Երգ Երգոց»ի մեկնութիւն մը գրել կուտար Գրիգոր Նարեկացիին: Թէ ի՛նչ փորձանք եկած է այս յիշատակարանին գլխուն, կը բացատրեմ յառաջիկային, բառնալով «մթարքը», որ արգելք է հանդիսացեր արեւին նայելու,(ինչպէս կ'ըսէ Եզնիկ), ոչ թէ իմ տկար աչքերուս, այլ պայծառատես բանասիրաց: Երեւակայեցէք որ յիշատակարանին Գուրգէն Արծրունին եր դառնայ տակաւին Գրիգոր Արծրունի՝ ըստ Զամինեանի, եւ Գագիկ Արծրունի՝ ըստ Դուրեանի: Եւ այսքանը՝ մե՛ր օրերուն: Կոնա՞նք այնիս մեղադրել հին աբեղաները, որոնք կրծեր կերեր են թուականները, անունները...:

(2) Չեմ ուզեր կանգ առնել *եթէ* շաղկապին վրայ, որուն անսովոր գործածութիւնը վիճաբանութեան նիւթ դարձած է քերականագէտ նարեկյուծներու համար: Դիտելի է որ ամբողջ հատուածը կը բովանդակէ ութ զուգահեռ պարբերութիւններ, որոնց եօթը *եթէ* կ'առնեն, միայն մէկը՝ *որք*:

Մշեցի Գեղումիին օրագիրը

Սեւքէրէկէն հեռու չէր:

Վայրի կիսաղալար մարգագաշտ մը մաս կը կազմէր լեռնաձորին ստորոտը տարածուող փոքրիկ հովիտին: Խարբերդէն դէպի Սուրիա ճամբորդող որբերու վերջին կարաւանը, որուն մաս կը կազմէի ես, կանգ առաւ այդ մարգագաշտին վրայ: Կէս օր էր: Կառապանները, իրենց կենդանիներն առած մէկ կողմ քաշուեցան, մենք ալ, խումբերու բաժնուած նստանք ճաշի:

Մեր ետեւը չոր ու ցամաք լեռնապատեր կ'երկարին: Մեր դիմացը, որոշ հեռաւորութեան մը վրայ, մեզի անծանօթ գիւղ մը իր ստուերները կ'արձակէ: Քանի մը ուղտարածներ եւ ուրիշ Ֆելլահներ կը սլքտան մեր չուրջը ու կը ցուցնեն թէ մեզի մօտենալու համարձակութիւն չունին:

Մեզմէ ոչ ոք կը դրաղի անոնցմով: Ամէն որբ ու պաշտօնեայ կը ճաշէ խաղաղօրէն, կը խօսի ինքն իր մասին, իր ճամբորդութեան մասին, կ'արտայայտէ օր առաջ սահմանը անցնելու իր բուռն բաղձանքը:

Մեր խումբին դիմաց, մեր մօտիկ, ժայռակտորներու եւ հասարակ քարերու ցանուցիր տեսարան մը կ'ընդարձակուի: Անոր միջոցներուն ծամածուռ կ'երկարի ու կը թաղուի արահետ մը, ուրկէ, յանկարծ յառաջացող կին մը երեւցաւ: Ֆէլլահներու միջակ տարազին մէջ, կռնակը կը քած, քալելու աշխուժութիւնը կորսնցուցած տարէքոտ կին մըն է: Մեզի՞. պիտի գայ, թէ ոչ մեր քովէն անցնող իր ճամբան պիտի չարունակէ: Ո՞րո՞ւ ինչուն պէտք, եկողը այլեւս վտանգաւոր ըլլալէ դադրած՝ խեղճ պառաւ կին մըն է:

Բայց ահա, մեզմէ հազիւ տասը քայլ հեռու, ան կեցաւ: Գլխուն առած չորը երերցուց, դէմքին մեծ մասը բացաւ եւ սկսաւ կեցած տեղէն մեզի նայիլ անթարթ ու չեչտակի: Ան կը նայէր բաղձանքներ ունեցող անկարողի մը պէս, կը նայէր համարձակութիւնը կորսնցուցած աղերսողի մը պէս: Իր ճամբուն վրայ, դիտողի պարզ հետաքրքրութի՞ւն մը արթնցուցած է, ողորմութի՞ւն մը կը խնդրէ, թէ ոչ բոլորովին ուրիշ բան:

Կիները, ընդհանրապէս կարճ կը տրամաբանեն, բայց աւելի զօրաւոր կը զգան: Մեր խումբէն Օր. Ս., տարօրինակ նայուածքներ ունեցաւ եւ մէկէն թեւս բռնելով ըսաւ.

— Այս կինը կ'ուզէ տեսակցիլ մեզի հետ. ըսելիքի մը, խնդրանքի ունի: Թերեւս բռնաբարուած, չարաչարանքներէն մաշած, թափառական դարձած Հայուհի մըն է:

— Եթէ Հայուհի մըն է, կը լսէ ու կը հասկնայ մեր հայերէն խօսիլը եւ կրնայ մեր քով գալ առանց քաշուելու:

— Ոչ, իր համարձակութիւնը կորսնցուցած է:

— Ի՞նչ ընենք ուրեմն:

— Ինձ հետ եկուր, երթանք իրեն: Կարաւանին վարիչները ասոր համար արգելքի դիտողութիւն պիտի չյարուցանեն:

Օր. Ս. որբերու կառավարչական պաշտօններ վարած է, բարոյական ազդեցիկ հեղինակութիւն ունի: Կը հնազանդիմ:

Ու ոտքի ելլելով յառաջացանք:

Խեղճ կինը, իր դէմքը քիչ մը աւելի բացաւ, մեզ դիմաւորելու քայլափոխ մը կատարեց եւ ցաւոտ ժպիտի մը մէջ անմիջապէս արտասանեց.

— « Բարին օգնէ , զաւակներս »:

— Դուք Հա՞յ էք, մայրիկ :

— Այո՛, զաւակներս: Քառասունուհինգ տարի ապրեցայ Տարօնցիի անբիծ ու խանդավառ Հայուհիի մը արիւնով, եւ այսօր ութ տարի է որ անդիմադրելի արհաւիրքն ու տառապանքը կը քամեն հայ արիւնս :

Մարմրող նայուածքներ ու դողդողացող շարժումներ ստորագծեցին իր ցաւատանջ սրտին արտայայտութիւնները :

— Մի՛ խռովիք, մայրի՛կ: Աստուած մեծ է:

— Այո, Աստուած մեծ է, բայց ողորմած գթա՞ծ է նաեւ: Ա՜խ, չուարեր եմ ըմբռնելու կարողութեանս մէջ: Կը հասկնամ թէ հաւատալն ու աղօթելը անճար արձած մարդուն միակ յոյս ու մխիթարութիւնն է: Սիրտս երկնքի առջեւ միշտ բաց թողելէն մաշեցաւ, դադար չունեցող աղաղակներս ու հառաչանքներս կոկորդս ցամքեցուցին, տարիներու անհատնում տառապանքը սակայն, չարունակեց իր աւերիչ ու մահացու հարուածները: Դարձեր եմ կիսամեռ կին մը, որուն մտածումները կէս ճամբան չհասած կը բեկանին, թեթեւ տուն մը տալու իսկ կարողութիւն չունին:

Խոր հառաչանք մը ճանկռտեց իր չորցած կոկորդը, կէս թոթովախօս մը դարձաւ եւ շարունակեց․

— Այս տեղէն անցնող ձեր նախորդ կարաւանին հանդիպեցայ պատահաբար: Երբ հեռուէն տեսայ անոր յառաջանալը, սարսափը նորէն ինձ փակաւ— մահուան սարսուռի սեւ ճանկեր վերստին դիս հալածել սկսան: Զարհուրած, խելագարած, ուժասպառ դարձած կնոջ մը փախուստին մէջ աղաղակեցի․— « Աստուած իմ, դեռ չհատա՞ն— դեռ կը շարունակուի՞ն կոտորուելու, բնաջնջուելու տարուած դժբախտ Հայերուս կարաւանները»: Բարի ուղտարած մը գիս կեցուց, ըսելով թէ․— « Վախնալու բան չկայ, եկողները ջարդուելու գացող դժբախտներ չեն, չե՞ս տեսներ անոնք իրենց շուրջ չունին թալանիչ ամբոխներ, չունին ջարդարար խուժաններ: Բոլորն ալ կուգան մասնաւոր կառքերով, բոլորն ալ կը ճամբորդեն հանդիստ ու ապահով, բոլորն ալ ուրախ ըլլալու շարժումներ ու ձայներ ունին: Ասկէ առաջ ուրիշ կարաւաններ ալ եկան ու անցան: Բոլորն ալ տարագրութիւններէ եւ կոտորածներէ վերապրող Հայեր են: Ամերիկացիները իրենց ծախքով եւ հովանաւորութեամբ զանոնք կը փոխադրեն Թուրքիայէն դուրս, աւելի ապահով տեղեր, թերեւս իրենց երկրին մէջ»:

Ջանացի ցրուած խելքս ամփոփել, քիչ մը ուժ հաւաքել— բարի ուղտարածին տուած տեղեկութիւններուն հաւատալու յանդգնութիւնը փորձել:

— Եկող կարաւանը, ձեզի պէս այստեղ կանգ առաւ ու ճաշի նստաւ: Ես, դողդոջուն ու անհամարձակ քայլերով յառաջացայ, մօտեցայ նըստողներուն, լսեցի անոնց արտասանած հայ խօսքի ձայներն ու կանչերը: Ցաւի եւ ուրախութեան խառն յուզումներ գալարեցին զիս: Նոր չուառումներու ենթակայ դարձողի դողդողա՞նքս էր, թէ ոչ այլեւս մահուան դռներն ինկած հայ արիւնիս արձագանգը որ հետաքրքրութիւն մը արթնցուց անոնց մէջ: Ձեմ գիտեր: Բայց գիտեմ որ անոնք կանչեցին զիս— եկան ինծի, ես խառնուեցայ անոնց մէջ, մտիկ ըրի: Հասկցայ որ անոնք դուրս կ՚ելլեն Թուրքերու երկրէն— կ՚երթան Սուրիոյ կողմերը, կ՚երթան հոն՝ ուր այլեւս չարչարանք ու ջարդ չկայ, ուր մարդասպան ոճրագործի ձեռքերը անզօր են, ուր ազատութիւնը պիտի սնուցանէ վրէժխնդրի գիտակցութեան զօրութիւնը: Հասկցայ որ քանի մը շաբաթէն դեռ ուրիշ կարաւան մըն ալ պիտի գայ ու անցնի այստեղէն: Բաժնուեցայ արցունքով, ուժս ներածին չափ վազեցի, գացի պատմեցի տեսածներուս ամբողջութիւնը, լսածներուս մանրամասնութիւնը իմ դժբախտ աղջկանս »:

— Ո՞ւր կը գտնուի ձեր աղջիկը, ի՞նչպէս դժբախտ է, մայրիկ :

— Դպրոցէ ընթացաւարտ գեղանի ու խանդավառ աղջիկս, մէկ տարուան հարս էր դեռ երբ կոտորածն ու աւերը սկսան: Կատղած զօրաւոր չուն մը բռնի քաշեց տարաւ մեզ: Ռուսերու յառաջացման վախէն, օր մը ստիպուեցաւ ձգել իր տունն ու տեղը եւ հեռանալ: Հեռացուց մեզ ալ միշտ զօրաւոր, միշտ գարշելի իր թաթին տակ: Աղջիկս, գրեթէ բանտարկուած վիճակի մէջ կը շարունակէ իր տիրոջը կամքին ու քմահաճոյքներուն ենթարկուիլ, ես ալ, մէկ շաբաթէ ի վեր ամէն օր կուգամ, կը թափառիմ այս կողմերը սպասելով ձեր ճամբուն:

— Ինչո՞ւ համար :

Խեղճ կինը, իր ծոցէն հանեց լաթի կտորի մը մէջ փաթթուած կապոց մը եւ աւելցուց․

— Որպէսզի այս թուղթերը ձեզի յանձնեմ :

(Մնացեալը յաջորդով) ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

ԱՆՏՈՒԷ ԺԻՏԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Եչ․ օր : Քիւվէրվիլի մէջ: Վեց նորմանտացի գիւղացիներ դագաղը դղեակէն փոխադրեցին գերեզմանատուն, եւ հանգուցեալ գրագէտը թաղուեցաւ իր կնոջ մօտ, որ մեռած էր 1938ին:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Անտուէ Ժիտ

(1869 — 1951)

Անտրէ Ժիտ սկիզբէն ի վեր կը տառապէր թոքերու տկարութենէ, եւ սակայն դիմացաւ աւելի քան ութսուն տարի— վերջին պահուն զոհ երթալով թոքատապի :

Աւելի քան մէկ տարի առաջ խօսած էի իր մասին երբ իր տարեդարձը եւ Glaudelի հետ ունեցած թղթակցութիւնը առիթ տուած էին ցուցահանդէսի մը:

Կարելի է հատորներ գրել իր մասին, առանց ամէն բան ըսած ըլլալու: Այնքան ճոխ եւ տարածուն է Անտրէ Ժիտի միտքը:

Այսօր երբ մահը նոր առիթ մը կուտայ խօսելու, շահեկան է հետեւիլ մամուլի արտայայտութեանց, այնքան այլազան եւ այնքան հակասական :

Ժիտ ծնած էր Փարիզ մօտ ութսուն երկու տարի առաջ: Իր առաջին գրական գործը եղած է «Les Cahiers d'André Walter», 1897ին գրած է Nourritures Terrestresը, որ աւելի քան քսան տարուան պէտք ունեցած է, համբաւ եւ ընթերցող ունենալու համար: 1901ին գրած է իր «Immoraliste»ը որ առաջին առիթը տուած է քննադատներուն եւ գրախօսներուն՝ հեղինակին մէջ երեւան հանելու խռովքի եւ հակասութեան հարուստ հող մը :

1909ին լոյս կը տեսնէին N. R. F.ի մէջ «Porte Etroite»ին առաջին տետրակները: Երբ խմբագիր էր La Nouvelle Revue Françaiseի, մերժած էր Մարսէլ Փրուստի մէկ ձեռագիրը (A la Recherche du Temps Perdu): Յետոյ ուզեց իր աններելի մեղքը քաւել, յայտարարելով թէ Փրուստ աւելի մեծ է քան Պալզաքն իսկ :

Դաւանանքով բողոքական էր, բայց իր շարք մը գրական նոյթները եւ անձնական յիշատակներ եւ խոստովանանքները տառապանք ազդած են թէ իր կրօնական խիղճին եւ թէ իր բարեպաշտ բարեկամներուն: Corydonի եւ Si le grain ne meurtի էջերը վշտացուցած են իր կինն իսկ, եւ ասկէ ծագած է իր նամակագրական վիճաբանութիւնը Քլոտէլի հետ, ինչպէս բացատրած եմ ժամանակին (Յառաջ, 4 Դեկտեմբեր 1949):

Քաղաքական գետնի վրայ Ժիտ ունեցած է նոյն տատամնումները: Համոզուած համայնավար մինչեւ 1937, Խ. Միութենէն վերադարձին գրեց իր յուսախաբութիւնները (Retour d'U. R. S. S. եւ Retouches à mon retour d'U. R. S. S.): Այս է գլխաւոր պատճառը որ «Իւմանիթէ» արհամարհանքով կը խօսի իր մահուան օրն իսկ, ընդգծելով թէ «դիակ մըն է որ կը մեռնի » եւ քանի մը տողով ներկայացնելով գրագէտին միայն բացասական կողմերը: Այս նոյն հոգեբանութեամբ է որ քանի մը տարի առաջ հեղինակաւոր քննադատ մը, J. Benda, կը խայթէր Ժիտը, բայց տալով շատ աւելի համոզիչ եւ հաստատուն դիտողութիւններ իր ամբողջ վաթսուն տարուան գրական աշխատանքին մասին: Իսկ բարեպաշտ F. Mauriac, «Ֆիկառոյի» խմբագրական սիւնակէն կարծես բարի վարուց վկայական մը կը պատրաստէ Ժիտի համար, որպէսզի ան իր սխալներով իսկ ընդունուի Աստուծոյ արքայութեան մէջ: Յուսանք թէ օգտակար կ՚ըլլայ:

Ժիտ՝ իր տատանումներով, իր կարծիքներու ամենօրեայ փոփոխութիւններով, իր խղճի եւ մտքի անդադար պայքարով, ստեղծած է մեծ շարժում մը: Զափազանց դժուար է այսօր մէկ կարծիքով, մէկ տեսակէտով, մէկ սկզբունքով ներկայացնել զինքը, բայց կարելի է իրմով ստեղծել մեծ շարժում մը, միտքերու շատ աւելի լայն հորիզոններ եւ անվիճելի մեծութիւն մը, ի սփիւռս աշխարհի :

1947ին ստացաւ Նոպելի գրական մրցանակը: Իր հեղինակութիւններէն շատ, որոնք թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու,— գերմաներէն, անգլիերէն, իտալերէն, չեխերէն, ճափոներէն, նոյնիսկ հայերէն (Պէյրութ) — Ժիտ լաւագոյն թարգմաններէն մին եղած է Շէյքսփիրի, ներկայացուցած է Թակորը արեւմտեան հասարակութեան: Նաեւ շարժանկարի միջոցաւ մօտեցած է ամբոխին, թատրոնի միջոցաւ՝ լաւագոյն դերասաններուն եւ դասական ասպարէզին (Caves du Vaticanը որ վերջերս ներկայացուեցաւ Ֆրանսական ազգային բեմին վրայ):

Ծակատագրական նախազգացումով մը կը գրէր 1949 Յունիս 12ին իր Օրագրին մէջ․— «Ամէն բան ինծի կարծել կուտայ թէ այս տողերը պիտի ըլլան իմ վերջին տողերս»:

Իր մահով մեծ դէմք մըն է որ կ՚անհետանայ:

Անտրէ Ժիտ իր ետին կը ձգէ յաւիտենական շուք մը, զոր պիտի զգան ամբողջ սերունդներ վերապրելով իր ամէն մէկ գիրքը, կիրքերը, զգացումները, սէրերը եւ սիրելով ինչպէս ինք սիրած է «Հազար մէկ գիշերները, Աստուածաշունչը, հաճոյքը եւ Աստուծոյ արքայութիւնը» :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՇԻԹԱՂ

« ԱՀԱԶԴՈՒ » Ն

Հիւլէատո՞մբը: Աստուածային պատի՞ժը : « Ժողովուրդներու Հայր»ին սարսա՞փը: Եկեղեցւոյ վարչութեան անդամ չընտրուելու մղձաւա՞նջը··· Շարեցէք բոլոր վախազդու երեւոյթներն ու հանգամանքը՝ ինչ որ ձեր մտքէն կամ երեւակայութենէն կ՚անցնի: Ոչ մէկը պիտի հաւասարի այս «Ահազդու»ին :

Բոլոր ազգերը անխտիր, որ վարչաձեւին ալ պատկանին, կը դողան, իրար կ՚անցնին՝ այս պիտակէն ...

« Յառաջդիմական »ը «յետադիմական»ին վրայ կը նետէ զայն, եւ փոխադարձաբար :

Կարծես, ֆութպոլ ըլլար: Մէկուն դաշտէն միւսին կ՚երթայ եւ տակաւին նշանակէտ (կոլ) չահող չկայ անկէ:

Երկա՞ր ըրի: Բռնեցէք ձեր շունչը, քաջութի՛ւն: Ահա այդ «ահազդու»ին անունը: «Նախայարձակ» բառն է այն ...

Ամերիկայի դիւանագէտներէն սկսած, մինչեւ կարմիր Ռուսիոյ Պոլիտբիւրոն կը սարսափին այդ բառէն:

«Ես չեմ , դուն ես» մը կ՚երթայ կուգայ դիւանագիտական մարզարաններու մէջ :

Ի՜նչ կատակերգական բացատրութիւններ կը տրուին այս «նախայարձակ» երջանիկ բառին :

Մէկը, փողոցի մէջ, կռնակէդ կը խփէ: Կը դառնաս, «ինչո՞ւ կը խփես, մա՛րդ» կը պոռաս : Մարդը ծուռ – ծուռ երեսդ կը նայի եւ կ՚ըսէ քեզի ·

—«Ծօ՛․ ինչ իրաւունք ունիս բողոքելու, նախայարձակը դուն ես եւ տակաւին բերա՞ն կը բանաս: Ի՞նչ կը նշանակէ կռնակդ ինծի դարձուցած քալելը:: Անարգանք է ինծի համար: Ստիպուած եմ իմ պատիւս պաշտպանել քեզի դէմ ...

Դիմացինիդ ապտակ մը կ՚իջեցնես: Ան ալ բռունցքով մը կը փոխարինէ ապտակդ :

— « Վա՜յ, ինչո՞ւ կը զարնես, աւազակ, բռնակալ :

— Բռնակալը դուն ես, նախ դուն ապտակեցիր զիս, նախայարձակը դուն ես, անիրաւ մարդ:

— Տօ՛, ինչպէ՞ս ես նախայարձակ կ՚ըլլամ : Դուն բռունցքով զարկիր ինծի, իսկ ես ապտակ տուի քեզի:

— Տեսա՞ր որ առաջ դուն ապտակեցիր :

— Ես վստահ էի որ դուն պիտի փոխադարձէիր :

— Ուրե՞մն ...

— Մտքիդ մէջ ունէիր այդ բռունցքը: Եթէ չունէիր իսկ, պիտի ունենայիր: Պէտք էր ունենայիր: Այս կերպով դուն նախ ինծի բռունցք տուած կ՚ըլլաս, հոգ չէ թէ մտովի: Կ՚ընդունիս չէ՞: Ալ աւոր ալ առարկութիւն չես կրնար ընել : Տէ գնա, չափդ գիտցիր եւ մի զրպարտեր :

« Նախայարձակ »ին առջեւ «փաշիստ»ը, «նացի»ն արդէն սնանկացած են իբրեւ վատ որակում:

Վախ կայ, որ օր մը, բոլոր զէնքերը եւ քարոյական սկզբունքները սնանկ հռչակուին այս «ահազդու» բառին մօտ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

★

Ձեւսը տուել է եղջիւր ցուլերին ,
Եւ սուր ատամներ հզօր առիւծին ·
Նապաստակներին սրընթաց ոտքեր ,
Ձիերին ամուր, զօրեղ սմբակներ ·
Ձկանց տուել է նա լողք ջըրերում ,
Թռիչք արծւին բարձր եթերում ·
Քաջապերն հոգի ողջ տղամարդկանց :—
Բայց Ձեւսը ի՞նչ է պարգեւել կանանց,
Բոլորն ինչո՞վ է փոխարինել :—
Գեղեցկութիւն է նըրանց շնորհել ,
Գեղեցկուհին է տիրում ամէն բան ,
Իր համար չըկայ սուր, կրակ, վահան :

Թարգմ․ Ա․ ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ ԱՆԱԿՐԷՈՆ

Պ․ ԺՈՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ ՆՈՒԷՐԸ

Թէհրանի «Ալիք»էն կը տեղեկանանք, թէ Պ․ Ժօրժ Մարտիկեան, Ֆրէզնոյի « Օմար Խայեամ » ճաշարանին հիմնադիրը եւ ԱՆՁԱՅի գործօն անդամը, հազար տոլար նուիրած է Թէհրանի հանրային զբօսավայրին կառուցման եւ բարեզարդութեան համար :

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախորդ արտաքին նախարարին՝ Քլեմանթիսի անհետացումը կը շարունակէ զբաղեցնել միջազգային մամուլը: Յարդ կը պնդէին թէ Գերմանիա կամ Եուկոսլաւիա փախած է․ իսկ այժմ կ՚ըսեն թէ բանտարկուած է Փրակայի մէջ: Արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակից իշխանութիւնները վճռապէս կը յայտարարեն թէ նախկին նախարարը իրենց շրջանը չի գտնուիր:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերուն հրամանատարը, զօր. Ռապըրթսըն Անգարա վերադարձաւ, քննական պտոյտ մը կատարելէ վերջ Սուրիա – Լիբանանի եւ Իսրայէլի մէջ։ Կը կարծուի թէ զօրավարը աչքէ պիտի անցընէ Թուրքիոյ բրիտանական պատուիրակութիւնը, որ կը գործէ քանի մը տարիէ ի վեր եւ կը բաղկանայ հարիւր հոգիէ (մեծ մասով մասնագէտներ)։

✕ Մ. Նահանգներու արտաքին փոխ – նախարարը, Պ. Ճորճ Մէքկի, որ Անգարա կը գտնուէր, Գահիրէ հասաւ ուրբաթ օր, շարունակելու համար իր քննական պտոյտը։ Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, խօսելով Պոլսոյ ամերիկեան դեսպանախորհուրդի մասին, ըսաւ թէ «կը կարծէ որ արաբական աշխարհը իրենց հետ է»։ Յետոյ բացատրեց թէ համաձայն Պոլսոյ մէջ քաղած տեղեկութեանց, մասնաւորապէս Յունաստան, Թուրքիա եւ Իրան ընդհանրապէս Միջին Արեւելքի պետութիւնները կ'ըմբռնեն հաւաքական ապահովութեան անհրաժեշտութիւնը։ «Ամերիկեան օգնութիւնը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ՝ կ'ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգները վճռած են պաշտպանել Միջին Արեւելքի հաւաքական ինքնապաշտպանութիւնը՝ ընդդէմ համայնավարական սպառնալիքին»։

Փոխ – նախարարը չուզեց պատասխանել Եգիպտոսի հինգ օդակայաններու մասին եղած հարցումներու, նկատելով որ այդ կայանները կ'օգտագործուին Անգլիացիներու կողմէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

24 ԺԱՄ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ պիտի յայտարարեն մեթրոյի եւ հանրակառքի սէնտիքաները, վաղը, երկուշաբթի, եթէ չընդունուին իրենց պահանջները (ամսական 6000 ֆրանքի յաւելում բոլորին համար)։

ԱՆԳԼԻՈՅ երկաթուղիներու աշխատաւորները ետ առին գործադուլի որոշումը։ Կառավարութիւնը հաւանեցաւ յաւելում կատարել (համագումար 12 միլիոն սթերլին)։

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ 33րդ տարեդարձին առթիւ, որ տօնուեցաւ Փետրուար 23ին, մառեշալներ Սոքոլովսկի եւ Կոնիեւ յայտարարեցին թէ Խ. Միութեան զինեալ ուժերը պիտի խորտակեն աշխարհակալութիւնը, եթէ որեւէ նոր աշխարհամարտ պայթի։ Մոսկուայի անթելը անոնց գրութիւնները տարածեց ի սփիւռս աշխարհի։ Սոքոլովսկի իր յօդուածին մէջ (Իզվեստիա) կ'ազդարարէր թէ «ուեւէ աշխարհակալ պետութիւն պիտի պարտուի խայտառակօրէն, եթէ փորձէ բռնաբարել խորհրդային պետութեան պատիւը եւ անկախութիւնը։ Աւելի փայլուն ճակատագիր մը չսպասեր անոնց որոնք զինուորական արկածախնդրութիւններ կը փորձեն եւ պատերազմ կը պատրաստեն Խ. Միութեան դէմ։ Հակառակ իրենց սքանչելի կազմածներուն, Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ աշխարհակալ պետութեանց բանակները տկար են, անոնց բարոյական կորովը բարձր չէ»։ Կոնիեւ ալ (Փրավտա) խօսքը Մ. Նահանգներուն ուղղելով կ'ըսէ թէ «չատոնց անցած են անսանձ աշխարհակալութեանց օրերը»։

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը ազդարարեց թէ մահուան պիտի դատապարտուին անոնք որ կ'ընդդիմանան հաստատուած կարգուսարքին։ Չինացի համայնավարները միեւնոյն ատեն կը խոստովանին թէ ընդդիմադիր շարժումներ ծագած են Քորէայի պատերազմէն ի վեր։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ դաշնակից ուժերու յարձակողականը կը շարունակուի, հակառակ գէշ օդին։ Դաշնակիցները հասած են կարմիրներու պաշտպանողական Ա. գիծերը, ուր դիմադրութիւնը աւելի զգալի դարձած է (կեդրոնական ճակատամաս)։ Հրետանիի ուժեղ կռիւներ կը մղուին Սէուլի մէջ մնացած կարմիրներու եւ Հան գետին եզերքները դիրք բռնած Ամերիկացիներու միջեւ, որոնք ֆոսֆորի ռումբերով կրակի կուտան կարմիրներու դիրքերը։ ՄԱԿի ուժերը գրաւեցին Փիոնչանկը։ Կարմիրները, պատերազմի սկիզբէն մինչեւ Փետուար 20 կորսնցուցած են 624.000 հոգի, որոնցմէ 185.000 Չինացիներ եւ 246 հազար հիւսիսային Քորէացիներ (սպաննուած եւ վիրաւոր)։ Ասոնցմէ զատ, այս վերջիններէն բռնուած են 136.000 գերիներ։ Կան նաեւ 60 հազարի չափ հիւանդութեամբ կամ սառելով մեռածներ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառավարենց մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին Salle Gallemondի մէջ (կայարանին դիմաց)։ Կը ներկայացուի «ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ» (5 արար) եւ զաւեշտ մը։

Ժամը 8էն վերջ ընտանեկան խնջոյք։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Gare du Nordէն ժամը 14.20ին կամ օթօպիւս՝ Porte de la Chapelleէն 268 թիւ եւ իջնել Villiers le Bel կայարանը։

Փետրուար 18ը Լիոնի մէջ

Խնջոյք կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։ Այս կիրակի, ժամը 15էն 23, Յոյներու սրահը, (5 rue Bonnefoi)։

Սորպոնի
մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Կիրակի 25 Փետրուար, ժամը 14.30ին

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ, Ռ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ, Գ. ՍԻՒՆԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԱՂԵՔՍ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Եագկիւլ Տէմիրճեան կը փնտռէ իր քոյրը, Սեբաստիոյ Գոչհիսար գիւղէն, Սրբուկ Տէմիրճեանը, հօր անունը Հայրապետ, մօրը անունը Ղէմպէր, եղբօրը Գառնիկ եւ Ոսկիան։ Աքսորի ժամանակ Մումպուճ կամ Սուրուճի (Սուրիա) մէջ Թուրք կին մը առաւ տարաւ։ Կը խնդրենք զինքը ճանչցողներէն տեղեկացնել Եագկիւլ Դարբինեանի, 145 rue Etienne Dolet, Ալֆորվիլ (Seine)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մարիամ Թէքէրճեան, Տէր եւ Տիկին Զուարթ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Գէորգեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն, մասնաւորապէս Պանէէօ Քաշանի գաղութին եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակներով, իրենց մօր եւ մեծ մօր Տիկին ԱՂԱՒՆԻ ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 26 Փետր. (Վարուժան), Բշ.։
ՎԻԷՆ.— 27 Փետր.— (Անի), երեքշաբթի։
ՎԱԼԱՆՍ.— 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դշ.։
ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի։
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ։

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիրակի, ժամը 15.30ին։
ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին։
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը։ Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբին խնջոյքը Փետրուար 18ի առթիւ, Մարտ 11ին կիրակի կէսօրէ վերջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, Ave. d'Argenteuil, թիւ 149։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ, Քլէման ճաշարանին մէջ, 6 rue Maubeuge (մեթրօ Քատէ կամ Փէլըթիէ)։ Զեկոյց Պ. Գ. Գօրեանի։ Նիւթ՝ խորհրդային գրականութեան գծած ուղին։ Ազատ մուտք։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Սեւակ», «Րաֆֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու կողմէ, այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, **Chope du Nord**ի մէջ։

Կը խօսին՝ ՏՕՔԹ. Մ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ, Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։

Նիւթ՝ Ընկերվարութիւնը միջո՞ց թէ նպատակ։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. պիտի նախագահէ եկեղեցական արարողութեանց ու պիտի քարոզէ Ս. Վարդանանցի 1500ամեակին առթիւ։

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջանի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ունկնդրելու եկեղեցական հոգեզմայլ արարողութեանց եւ սրբազանին քարոզին։

Դիւան Ազգ. Միութեան

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Իսի լէ Մուլինօ, սինէմա Ալհամպրայի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ քանէ աւելի մասնակցողներով եւ նուագածութեամբ ԳԱՐԱԳԱՇ – ՊԷԿՄԷԶԵԱՆ եւ ԳԷՈՐԳԶԱՆ խումբի՝

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)

30է աւելի երգեր եւ պարեր։
Մուտք 100 ֆր. եւ հրաւիրատոմս։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN **17 rue Damesme – (13)**

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur–Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678–63

Mardi 27 Février 1951 Երեքշաբթի 27 ՓԵՏՐ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6393–Նոր շրջան թիւ 1804

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿԵ՞Լ ԹԷ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ

Ազատ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար կատարուած բոլոր ձեռնարկներուն առթիւ, մղձաւանջի մը պէս կը ճնշէ հետեւեալ հարցը, — Պիտի պաշտպանե՞ն թէ պիտի փրկեն :

Երկու Աշխարհամարտները հաստատեցին թէ Մ. Նահանգները եւ իրենց դաշնակիցները միշտ ի վիճակի են շահելու վերջնական յաղթանակները, շնորհիւ իրենց մարդկային, տնտեսական եւ արհեստագիտական գերազանցութեան :

Կը շահին, բայց ամբողջ երկիրներ աւերուած, միլիոնաւոր մարդկային կեանքեր զոհուած, անհաշուելի, յաճախ անդարմանելի կորուստներ պատահած կ'ըլլան :

Արդ, Եւրոպան չուզեր անգամ մը եւս տեսնել ոչ այդ ահռելի ողջակէզը, ոչ ալ այն լեռնակուտակ աւերումները որոնց քստմնելի յիշատակը սիրտ կը բզկտէ սերունդէ սերունդ :

Ուրեմն, ամէնքն ալ միեւնոյն հոգն ունին : Կ'ուզեն որ Ամերիկան պաշտպանէ, պատերազմին առաջքը առնէ, ոչ թէ օգնութեան հասնի փոթորիկը պայթելէ վերջ, ինչպէս պատահեցաւ երկու անգամ :

Այս պահանջը կը զգացնէ նաեւ Թուրքիան, բերանացի թէ գրաւոր։Շարունակ նոր օգնութիւններ, այլ մանաւանդ երաշխիքներ աղերսելով Մ. Նահանգներէն :

Դեռ վերջերս նախկին նախարար մը, Նէճմէտտին Սատակ, դիտել կուտար թէ քար քարի վրայ չմնաց Քորէայի մէջ, վասն զի Ամերիկացիները պատրաստ չէին, եւ չրկցան կանխել նախայարձակումը :

Եւ, երաշխիքներ կը պահանջէր հրապարակաւ, որպէսզի Թուրքիան ալ նոյն վիճակին չմատնուի ...

Բացատրութեան չի կարօտիր այս ընդհանուր անձկութիւնը, երբ նկատի առնենք թէ Մ. Նահանգներուն մէջ անգամ երկու տարբեր կարծիքներ կը տիրեն, այս հարցի մասին:

Օրուան իշխանութիւնը վճռած է կանխարգել միջոցներ ձեռք առնել, արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ Ոչ միայն զարկ տալ անոր վերազինման, այլեւ ամերիկեան զինուորներ ղրկել այժմէն, որպէսզի ռեւէ պետութիւն չհամարձակի դէպի արեւմուտք արշաւել :

Բայց, զօրաւոր հոսանք մը կ'ընդդիմանայ այս քաղաքականութեան, գլխաւորութեամբ 2 նախկին նախագահներու (Թէֆթ եւ Հուվըր)։

Անշուշտ անոնք ի վիճակի չեն հիմնովին փոխելու կառավարութեան ուղեգիծը։ Բայց կրնան մթագնել հանրային կարծիքը, սահմանափակելու համար զինուորներու առաքումը եւ ուրիշ յանձնառութիւններ :

Թերեւս այս պատճառով է որ Թրումըն եւ իր պատերազմական նախարարը, Մարշըլ, աճապարեցին Եւրոպա ղրկել ընդհանուր սպարապետը, զօր. Այզընհաուըր, ստուգումներ կատարելու համար երկիրէ երկիր :

Անոնք ուզեցին գիտնալ թէ արեւմտեան Եւրոպան ինչ բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է իր ինքնապաշտպանութեան համար, որպէս զի անոր համեմատ կարգադրեն իրենց զօրամասերուն առաքումը :

«Նախ դուք ձեզի օգնեցէք որ մենք ալ օգնենք» — ա՛յս է Ուաշինկթընի դիրքը, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Արեւմտեան Եւրոպան ըմբռնեց կացութեան պահանջները, անմիջապէս բարձրացնելով զինուորութեան շրջանը (Անգլիա երկու տարի, Ֆրանսա 18 ամիս եւն.)։ Յետոյ սկսաւ բազմապատկել ռազմական արտադրութիւնները, որպէսզի կարենայ պատկառելի զինապահեստ մը կազմել, ամերիկեան առաքումներով :

Ինչպէս միշտ կը յիշեցնեն օրուան վարիչները, այս յարաճուն ճիգերուն եւ արտակարգ պատրաստութեանց նպատակն է կանխել պատերազմը։ Պատկառանք, նոյնիսկ վախ ազդել հակառակորդին, որպէսզի չփորձուի յարձակիլ :

Ուրեմն կ'ուզեն վստահութիւն ներշնչել իրենց զինակիցներուն եւ բարեկամներուն։ Կը փորձեն պաշտպանել, որպէսզի չհարկադրուին փրկել, ահագնադղորդ փլուզումներէ վերջ :

Այս է որ կը կոչուի ապահովել, ամրապնդել խաղաղութիւնը, ի գին անհնարին զոհողութեանց :

Շ.

Թուրքիա պիտի օգտուի Ատլանտեանի դաշինքէն

Անգարայէն կը հեռագրեն կիրակի օրուան թուականով.— Արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, երէկ յայտարարեց Ազգ. Ժողովին մէջ թէ որոշուած է պաշտպանութեան ընդհանուր ցանց մը կազմակերպել արեւելեան Միջերկրականի համար, ամերիկացի ծովակալ Րապըրթ Քէրնիի այցելութեան առթիւ:

Ինչպէս հաղորդած ենք ժամանակին, արեւելեան Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղներուն հրամանատարը վերջերս տեսակցութիւններ ունեցաւ Թուրքիոյ կառավարութեան անդամներուն հետ, եւ ապա ներկայ եղաւ զինուորական խորհրդակցութեան մը, Անգարայի մէջ : Ֆուատ Քէօփրիւլի շեշտեց իր ճառին մէջ .

— « Ազատ ազգերը պէտք է պատրաստ ըլլան դիմագրաւելու նախայարձակման վտանգը։ Թուրքիա պէտք է կազմէ ամբողջական մասը պաշտպանութեան այս հասարակաց եւ հաւաքական ցանցին։ Անհրաժեշտ է նկատի առնել արեւելեան Միջերկրականի ապահովութիւնը, լրացնելու համար այս ցանցը»։

Ակնարկելով Միջին Արեւելքի ամերիկեան դեսպանախորհուրդին, նախարարը յայտարարեց .

— « Այդ ժողովին մէջ որոշուած է որ Թուրքիան մասնակցի հաւաքական պաշտպանութեան : Նախապատրաստական խօսակցութիւններ տեղի ունեցան ծովակալ Քէրնիի այցելութեան առթիւ : Նմանապէս փոխ–նախարար Մէք Կիի հետ գործութեամբ հաստատեցինք թէ միեւնոյն տեսակէտներն ունինք »։

Պատասխանելով Կիպրոսը Յունաստանի կցելու համար եղած նոր պահանջներուն, Ֆուատ Քէօփրիւլի ըսաւ թէ որեւէ փոփոխութիւն եղած չէ կամ պիտի չըլլայ արեւելեան Միջերկրականի այդ մասին մէջ :

Կ'ըսուի թէ նախարարըԱմերիկա պիտի երթայ մօտերս :

X Անգարայի ուսանողները ցոյց մը կատարեցին, բողոքելու համար Յունաստանի վարչապետին դէմ որ կը պահանջէր Յունաստանի կցել Կիպրոսը :

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Համաձայն միացեալ սէնտիքաներու որոշման, Երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ ծրագրուած ընդհ. գործադուլը, 24 ժամուան համար, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն :

Հանրակառքերը բոլորովին չբանեցան, իսկ մեթրօն՝ հարիւրէն 50 համեմատութեամբ։ Ինչպէս ուրիշ առեն, այս անգամ ալ անտանելի կացութեան մը մատնուեցան հազարաւոր քաղաքացիներ, մանաւանդ անոնք որ արուարձանները կը բնակին։

Փարիզի փոխադրութեանց աշխատաւորներուն ամսական ռոճիկն է 20.000էն 28.000 ֆրանք։ Սէնտիքաները կը պահանջեն 6000 ֆրանք յաւելում բոլորին համար :

X Երէկուընէ սկսան գործադրել մեթրոյի, հանրակառքի եւ արուարձաններու կառախումբերուն գիներու յաւելումները :

ՔՈՐԷԱՅԻ կեդր. ճակատամասին վրայ հինգ օրէ ի վեր շարունակուող դաշնակից յարձակողականը կը հանդիպի կարմիրներու յարաճուն դիմադրութեան, որ գէշ եղանակին հետ միասին, կը դժուարացնէ անոնց յառաջխաղացումը։ Վերջին 24 ժամերուն, ՄԱԿի ուժերը հազիւ կրցած են 2—5 քիլմ. յառաջանալ։ Այս ճակատամասը կը գտնուի 38րդ զուգահեռականէն 60 քիլմ. դէպի հարաւ :

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը լուծեց իր դահլիճը, որ մեծ մասով կը բաղկանար «Իսթիքլալ» կուսակցութեան անդամներէն (հակաֆրանսական)։ Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Ֆրանսայի հետ ծագած վէճին լուծումը պիտի դիւրանայ, այս կարգադրութեան շնորհիւ։ Բանակցութիւնները վերսկսած են զօր. Ժիւէնի եւ Սուլթանին միջեւ :

« ԹԱՔՍԻ» նստելու առաջին վարձքը, որ 25 ֆրանք էր, առժամապէս բարձրացաւ 50 ֆրանքի, Սէնի նահանգին մէջ :

Մոսկուայի նոր մեղադրանքները

«ՄԵՆՔ ՄԻԱՅՆ ՉՈՐՍ ՄԻԼԻՈՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ՈՒՆԻՆՔ, ԴՈՒՔ ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ »

Խ. Միութեան արտաքին փոխ–նախարարը, Պ. Կրոմիքօ, Մոսկուայի բրիտանական դեսպանին յանձնեց բրիտանական վերջին ծանուցագրին պատասխանը։

Բրիտանական ծանուցագիրը կը հաստատէր, թէ Խ. Միութիւնը, ոչ միայն զէնքի տակ պահած էր հսկայ բանակ մը, այլեւ խախտելով հաշտութեան դաշնագիրները վերազինած էր Առանցքի նախկին զինակիցները (Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Հունգարիա)։ Անգլիոյ եւ իր դաշնակիցներուն համար, Եւրոպայի մէջ, էական հարցը Գերմանիոյ ապազինումը չէ այնքան, որքան Խ. Միութեան արբանեակներուն ապազինումը։ Եւ վերջապէս, կ'աւելցնէր ծանուցագիրը, Քորէայի պատերազմը ցոյց տուաւ աշխարհին, թէ խորհրդային աշխարհակալութիւնը պատրաստ է ուժի դիմելու, իր նպատակներուն հասնելու համար :

Խորհրդային կառավարութիւնը, իր պատասխանով կ'ըսէ, թէ արեւմտեան բանակները, այսօր, երկու անգամ աւելի շատ են, քան Խ. Միութեան զինեալ ուժերը, իսկ սլաւական խմբաւորման հետ իր կնքած զինակցութեանց «պարկեշտ» նպատակն է առաջքը առնել գերմանական վտանգին։ Ընդհակառակն, արեւմտեան միութիւնն ու Ատլանտեանի դաշինքը, Խ. Միութեան դէմ ուղղուած խմբաւորումներ են :

Խորհրդային պատասխանին եզրակացութիւնը նախատական է։ Անգլիա կ'ամբաստանուի որպէս զրպարտիչ, փաշական դաւադրութեան հեղինակ, դաշնագիրներ բռնաբարող, չարամիտ ծրագիրներ ունեցող, յարձակողական պատերազմ նիւթող եւ ստրուկը Մ. Նահանգներուն, որ «ոճրին մէջ իր բաժնեկիցն է»։ Բայց եւ այնպէս, խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստակամութիւն կը յայտնէ սկսելու բանակցութիւններ, որպէսզի բարելաւուին անգլեւխորհրդային յարաբերութիւնները, թէեւ — կ'ըսէ — բացարձակ վստահութիւն չունի, թէ բանակցելու մասին բրիտանական կառավարութեան բաղձանքը անկեղծ է։

Լոնտոնի քաղաքական սրջանակներուն մէջ զարմանք պատճառեց այս ծանուցագիրը, որ կ'անցնի պատշաճութեան ամէն սահման, առանց պատասխանելու տրուած հարցերուն։

Յոռետեսներ կը վախնան որ Զօրսերու ժողովը ձախողի, այս պատասխանին հետեւանքով :

Մ. Նահանգները պիտի զինեն Արեւմտեան Գերմանիան

Ամերիկեան գործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգները որոշած են շարունակել արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, ինչ առարկութիւններ ալ յարուցանեն Ռուսերը՝ Զօրսերու յառաջիկայ ժողովին մէջ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ամերիկեան կառավարութիւնը պատրաստ է կատարել հաւասարութիւն տալու գերման զօրքին՝ միջազգային բանակի շարքերուն մէջ եւ հաւանելու որ գերման սպաները կարենան մինչեւ զօրաբաժնի հրամանատար ըլլալ :ա

Մ. Նահանգները պատրաստ են նաեւ հետեւեալ ազատութիւնները պարգեւելու արեւմտեան Գերմանիոյ .—

1. Արտաքին նախարարութիւն մը, որ կրնայ հաստատուիլ մէկ օրէն միւսը կամ քանի մը շաբթէն։

2. Օրինագիծ մը ներկայացնել խորհրդարանին, որպէսզի վերջացած համարուի պատերազմական վիճակը Գերմանիոյ հետ :

3. Համաձայնութիւն մը կնքել որ գրաւման բանակի ամերիկեան զօրքը պիտի վերածուի «պաշտպանութեան զօրամասերու»։

Կ'ըսուի թէ այս բանակցութիւնները պիտի կատարուին երբ Գերմանիա հասնին ամերիկեան չորս նոր զօրաբաժինները :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, երբեք փոխուած չէ Մ. Նահանգներուն դիրքը Գերմանիոյ վերազինման մասին։ Միայն թէ Ուաշինկթըն երբեք մտադրութիւն չէ ունեցած բռնադատել որ Գերմանները զօրամասեր ճարեն զօր. Այզընհաուըրի բանակին։

ՑՈՅՑԵՐ Ի ՆՊԱՍՏ ՓԵԹԷՆԻ

Վէրտէօնի ճակատամարտի 35րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր արարողութիւններ կատարուեցան շաբաթ օր, ի յիշատակ 400.000 զոհերու։ Այս առթիւ Փեթէնի երկու փաստաբանները ծաղկեպսակ մը դրած էին յիշատակարանին վրայ, հետեւեալ արձանագրութեամբ. — «Վէրտէօնի զինուորներուն եւ իրենց հրամանատարին», բայց ոստիկանութիւնը վար առաւ արձանագրութիւնը։ Փաստաբան Իզօրնի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ ինք եւ իր պաշտօնակիցը, Լը–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆԳ ՀԻՒԼԷ-ՔԱՂԱՔՆԵ՞Ր ՈՒՆԻ

Մինխէն կը բնակի ռուս բժիշկ մը, Անտրէյ Քոսարէվ, ընթացաւարտ Մոսկուայի համալսարանի եւ պաշտօնավարած, որպէս բժիշկ, Լենինկրատի եւ Սոչիի հիւանդանոցներուն մէջ: Ամբողջ 15 տարի ապրած է խորհրդային բանտերու մէջ եւ աքսորուած է Սիբիր: Գերմանական նահանջի օրերուն, ուրիշ հազարաւոր տարագիրներու պէս ապաստանած է Գերմանիա եւ պատերազմէն վերջ հաստատուած է Մինխէն, ուր այժմ, նախագահն է «Համայնավարութեան Զոհերու Ընկերակցութեան»: Իր այս հանգամանքով ալ, Տոքթ. Ա. Քոսարէվ, միշտ շփման մէջ է Ռուսիայէն ու արբանեակ երկիրներէ նոր փախչող եւ Գերմանիա ապաստանող բազմաթիւ տարագիրներու հետ :

Այս տարագիրներէն քաղած տեղեկութեանց հիման վրայ, Տոքթ. Քոսարէվ, պատրաստելու վրայ է Սթալինեան Ռուսիոյ վերաբերեալ մեծ գիրք մը, որուն մէջ, առանձնապէս եւ հանգամանօրէն պիտի ծանրանայ՝ հիւլէական զէնքի պատրաստութեանց մէջ Խ. Միութեան յառաջդիմութիւններուն վրայ:

Կարմիր բանակէն դասալիք տասնեակներով սպաներ եւ գիտնականներ, ինչպէս նաեւ հիւլէական գործարաններու շրջանակին մէջ աշխատած եւ հիմա Գերմանիա վերադարձած բազմաթիւ գերմանացի ռազմագերիներ հարցաքննած ըլլալով, Տոքթ. Քոսարէվ կը կարծէ, թէ կրցած է ճշգրիտ մէկ պատկերը կազմել Ռուսիոյ հիւլէական յառաջդիմութեան: Նոյնիսկ կը հաւատայ, որ այս մարզին մէջ, ընդհանրապէս գիտցուածէն աւելի արագ յառաջդիմութիւն մը իրականացուած է:

— Ասիկա արդիւնքն է երկու ազդակներու : Առաջինը՝ հիւլէական լրտեսութեան գործունեայ սպասարկութիւնն է, որ կազմակերպուեցաւ Սթալինի ուղղակի հրամաններուն վրայ, Հիրոշիմայի մէջ հիւլէական ամերիկեան առաջին ռումբի պայթումէն անմիջապէս վերջ: Երկրորդ ազդակն է բռնի աշխատանքի այն հսկայական աղբիւրը, զոր, Բերիա, խորհրդային հիւլէական ուժի յանձնախումբի ղեկավարի հանգամանքով, կրցած է շահագործել հիւլէական գործարաններու շինութեան համար :

Կորիզային ու տիեզերական ճառագայթի հետազօտութիւնները Խ. Միութեան մէջ, մեծ թափ մը ստացած են դեռ 1939էն ի վեր, երբ փրոֆ. Ալեքսանտր Ժտանով (Կոմինֆորմի ղեկավար եւ 1949ին մեռած Ժտանովի մէկ ազգականը) հետազօտութեան իր կայանը հաստատեց Փամիրի շրջանին մէջ: Ան էր որ գերմանացի բնագէտ փրոֆ. Փեթըր Քափիցայի գործակցութեամբ գծեց Սովետներու հիմնական քաղաքականութիւնը հիւլէական հետազօտութեան մէջ, բայց, մինչեւ Ճափոնի մէջ հիւլէական առաջին ռումբին պայթումը, լիակատար յառաջդիմութիւն չէր կատարուած :

Սթալին անմիջապէս հրամայեց հիմնել հիւլէական լրտեսութեան մասնաւոր սպասարկութիւն մը : «Հիւլէական կցորդներ» ղրկուեցան Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Քանատա: Այս սպասարկութեան պետերէն մէկն է Ուոշինկթընի խորհրդային դեսպանատան քարտուղարը, որ Մոսկուայի հիւլէական հիմնարկութեան տնօրէն փրոֆ. Սերգէյ Վավիլովի մօտիկ մէկ ազգականն է :

Տոքթ. Քոսարէվ կ՚աւելցնէ, թէ Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Քանատայի մէջ գործող հիւլէական լրտեսներու ծախքերուն մէկ մասը կը հայթայթուէր, կամայ թէ ակամայ, այդ երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց կողմէ : Այս լրտեսներէն եւ յատկապէս անգլիացի Տոքթ. Ֆուքսէն ստացած տեղեկութեանց շնորհիւ, Սթալին ի վիճակի եղաւ արագացնել հիւլէական հինգ մեծ կեդրոններու բարգաւաճումը եւ այժմ, այս կեդրոնները, մեծ թափով յառաջ կը տանին իրենց աշխատանքները: Հիւլէական ուժի այս կեդրոնները, որոնք «Աթոմկրատ» (հիւլէաքաղաք) կը կոչուին, կը գտնուին հետեւեալ վայրերու մէջ.—

Աթոմկրատ թիւ 1ը կը գտնուի Կովկասի մէջ, ուր, գերմանացի գիտնական փրոֆ. Քափիցայի ղեկավարութեան տակ, սկզբնական աշխատանքներ տարուեցան, զարգացնելով ամերիկեան տեսակի ուրանիոմի ռումբերու պատրաստութիւնը եւ այդ նպատակին համար օգտագործելով Հայաստանի լեռներէն հանուած ընտիր ուրանիոմը: Փորձային տարրալուծարաններ հաստատուեցան Կասպից եւ Սեւ ծովերու եզերքներուն վրայ :

Աթոմկրատ թիւ 2ը կը գտնուի Ուրալներու մէջ, Մակնիթոկորսքի հիւսիս-արեւելեան կողմը: Այս կեդրոնը, որ կղզիացուած է շրջականերէն 12 քիլմ. խորութեամբ արգիլեալ գօտիով մը, կ՚արտադրէ ուրանիոմի ռումբեր :

Աթոմկրատ թիւ 3ը կը գտնուի Փամիրի մէջ (Տաճկաստան), ուր, 1947էն ի վեր, փլութոնիոմի ռումբեր պատրաստելու աշխատանքները յառաջ կը տարուին, ըստ երեւոյթին յաջող արդիւնքներով :

Աթոմկրատ թիւ 4ը կը գտնուի Իրքուցքի շրջանին մէջ, Պայքալի լճին մօտերը, ուր աշխատանքները դրուած են երկու առաջնակարգ խորհրդային բնագէտներու ղեկավարութեան տակ : Այս շրջանը հարուստ է ուրանիոմի հանքերով: Կ՚ըսուի թէ խորհրդային երկրաբանները, այստեղ գտած են շողարձակ զօրութիւն ունեցող նոր հանածոյ մը, զոր, գիտարարին անունով կոչած են Մենտէլէվիտ :

Եւ վերջապէս, Աթոմկրատ թիւ 5ը կը գտնուի Ուքթայի մէջ (հիւսիսային Սիպերիա):

Սթալին, որեւէ մարդկային ճիգ ու դրամական միջոցներ չէ խնայած ստեղծելու համար հիւլէական ուժի այս հինգ կեդրոնները, ուր, Տոքթ. Քոսարէվի համոզումով, Ռուսերը յաջողած են ուրանիոմի եւ փլութոնիոմի ռումբեր պատրաստել: Աւելի քան 500 գերմանացի գիտուններ եւ ուրիշ մասնագէտներ, պարտադիր կերպով աշխատցուած են եւ կ՚աշխատցուին հիւլէական ուժի այս ձեռնարկներուն մէջ: Մասնագէտներուն մէկ մասը առնուած են գերմանական բանակի ռազմագերիներէն եւ Սթալինկրատի մէջ յանձնուած Ֆոն Փաուլուսի բանակին բարձրաստիճան սպաներէն:

Նմանապէս, գերմանացի գիտնականներ տարուած են Գերմանիոյ արեւելեան գօտիի համալսարաններէն եւ նոյնիսկ — քիչ թիւով — Արեւմտեան Գերմանիայէն: Գերմանացի բնագէտներուն մէջ կան փրոֆ. Փ. Թիսէնի, Տէփփըլի, Կէրցի եւ Շրոէրի նման Գերմանիոյ մէջ հանրածանօթ դէմքեր: Ասոնց մէկ մասը կ՚աշխատի զանազան Աթոմկրատներու մէջ եւ ուրիշ խումբ մը՝ Մոսկուայէն 120 քիլմ. հեռու հետազօտական մասնաւոր տարրալուծարանի մը մէջ :

Հիւլէական ուժի այս կեդրոններու շէնքերը կառուցելու համար, Սթալին, աշխատաւոր ձեռքերու պակասը չունի բնաւ: Բերիայի ղեկավարութեամբ, հազարաւոր ռազմագերիներ, անմիջապէս աշխատանքի լծուեցան: Աթոմկրատ թիւ 3ի մէջ, օրինակի համար, գործին 100ին 80ը կը կատարուի ռազմագերիներու կողմէ: Այս ռազմագերիներուն մէջ կան Հիթլէրի գործակից զօր. Վլասովի բանակէն նախկին ռուս զինուորներ, իրենց ընտանիքներուն նամակներ գրելու յանցանքով մեղադրուած քաղաքական գերիներ եւ գերմանացի ռազմագերիներ, որոնց մէջ՝ նախկին էսէս սպաներ եւ զինուորներ: Այս մարդոց ճակատագիրը միացած է այն միակ կէտին մէջ, որ անոնք երբեք պիտի չարտօնուին տուն վերադառնալ եւ պատմել իրենց գիտցած գաղտնիքները :

Թ. Ա. Թ.

Մշեցի Գեղամիի օրագիրը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Միշտ Օր. Ս. է որ կը հարցնէ :

— Ի՞նչ թուղթեր են ասոնք :

— Մէկ երկու թերթերը չարին դէմ գրուած աղօթքներ են, որ իմ վրայ պահած էի, իսկ միւսները աղջիկիս յուշերն են: Ձեզի կը յանձնեմ զանոնք որ միասին տանիք: Աղջիկս այդպէս ուզեց : Խնդրեց որ երբ Թուրքիայէն դուրս ելլէք, ապատ ու ապահով տեղ հասնիք, կարդաք կամ կարդալ տաք իր գրածները: Բարի ճանապարհ ձեզի, զաւակներս, ես ալ կ՚աճապարեմ երթալու, ձակուկիս իմացնելու թէ յաջողեցայ կատարել իր խնդրանքը, թուղթերը ապահով յանձնեցի ձեզի :

Եւ դողդոջուն քայլերով վերադարձաւ իր ճամբան, առանց ետեւ նայելու :

Կարաւանին գլխաւոր հսկիչները հարցումներ ըրին մեզի հետ տեսակցող խեղճ կնոջ մասին : Օր. Ս. ճարպիկ դարձուածքով մը գոհացուց զանոնք :

Ուրֆայի մէջ երկու օր հանգիստ առած ատեն, Օր. Ս. ինձ ցոյց տուաւ թուղթերը: Երկու թերթ Նարեկի աղօթքներէն էին, ուրիշ թերթ մը Րաֆֆիի «Դաւիթ Բէկ»ին մէջ, Ներսէս արքեպիսկոպոսին բերանը դրած քարոզն էր Վարդանանց մասին, մնացեալ թերթերը, դէշ թուղթերու վրայ, մատիտով գրուած Մշեցի գեղուհիին նօթերը կը պարունակէին :

Իմ ուշադրութիւնը Րաֆֆիի տողերուն վրայ գնաց: Չէի հասկնար թէ ինչո՞ւ համար եւ ի՞նչպէս ջարդի ու սարսափի այնքան ահաւոր տարիներու ընթացքին, Տարօնցի կին մը ուզած է իր մօտ պահել այդ կարգի վտանգաւոր էջ մը: Արդեօք վերջէն, աւարի տրուած իրեղէններու մէջէն, ամայի դարձած հայ տունի մը անկիւնէն կամ այլեւս կրակի դատապարտուած հայ գիրքերէ՞ն պատահաբար ձեռք բերուած էր: Այս վերջին մաքերը ունեցայ փորձառաբար, երեւակայելով գերութեանս ընթացքին ինծի պատահածները:

Օր. Ս. սակայն, իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած էր նօթերուն վրայ: Խոր հիացումով ինծի կարդաց քանի մը հատուածներ եւ լաւագոյն սեպեց թուղթերու ամբողջութիւնը միշտ իր քով պահել մինչեւ մեր հասնելիք վերջին կայանը :

Իրիկուն մը, ուշ ատեն Հալէպ հասանք, յաջորդ առաւօտ կանուխ, ես ստիպուեցայ իմ եղբայրակիցներուս հետ առնել Պէյրութ մեկնող երկաթուղին: Իսկ Օր. Ս., թուղթերու ծրարին հետ ի՞նչ եղաւ եւ ո՞ւր գնաց: Այլեւս լուր մը չունեցայ:

Ասիկա 1922ին էր:

Վերջերս, Ամերիկայէն, ինձ անծանօթ հասցէէ մը յանձնարարեալ նամակ մը ստանալու անակնկալը ունեցայ: Զաւակներու մայր դարձած՝ Օր. Ս.ն է որ կը գրէ.—

«....: Անշուշտ կը յիշէք Խարբերդէն դէպի Հալէպ արտաղաղթի ճամբորդութեան ընթացքին մեր ունեցած ընկերակցութիւնը, կը յիշէք նոյնպէս այս ճամբորդութեան միջոցին Սեվէրէկի լեռներուն մէջ Մշեցի մօր մը մեզի յանձնած թուղթերը,— իր աղջկան նօթերը զորս իմ քով պահեցի: Հալէպ հասնելուս յաջորդ առտուն, դուք Պէյրութ փոխադրուեցաք, ես ալ քանի մը ամիսէն յաջողեցայ Ամերիկա մեկնիլ առանց վերստին ձեզ տեսնել կարենալու: Նօթերու բնագիրը փճացուցի ժամանակին, բայց օրինակները միշտ քովս պահեցի դուրգուրանքով: Ամիսներ առաջ, երբ Ամերիկայի հայ օրաթերթի (Հայրենիք) մէջ կարդացի ձեր շարք մը յօդուածներն ու հասցէն, մտածեցի այդ նօթերու մասին եւ որոշեցի զանոնք ձեզի ղրկել, այն համոզումով թէ դուք աւելի լաւ պիտի գիտնաք անոնց արժէքները եւ կորուստէ փրկելու կերպերը»:

Մշեցի գեղուհին, մօրը հետ կամ առանձինն բախտ ունեցա՞ւ իր ինքնութեան վերադառնալ, ազատիլ: Չեմ գիտեր: Բայց գիտեմ որ անոր օրագիրը, տարիներ վերջ, ահա, անակնկալօրէն կը ներկայանայ աչքերուս առջեւ իբրեւ հայ իգական սեռի պատուախնդրութեան հզօրագոյն զգացում եւ հայրենասիրութեան բարձրագոյն աղաղակ : Քստմնելի արարին մէջ, եղերական մահասարսուռ ժամերուն, բռնաբարումներու ենթակայ երիտասարդ հայուհիին մռնչիւնը ուժգնօրէն կը ցնցէ էութիւնս եւ կափկափել կուտան ակռաներս: Կալանաւոր ցասումն ու սգաւոր մորմոքը կրակի ուժգնութեամբ կը ժայթքեն, կը կարմրցնեն աչքերս եւ հոսիլ կուտան կաթողի արցունքներ :

Ահաւասիկ քանի մը հատուածներ.—

1.— Հերոսուհի մը կ՚ուզէի ըլլալ, սարկուհի մը դարձուցին զիս : Թշնամին անարգել կ՚ուզէի, աւելի գէշին ճանկը ձգեցին զիս: Եւ հիմա, ցորեկը երեւակայութեանս գեղեցկութիւնը կը հալեցնէ, իսկ գիշերը մորմոքիս սրբութիւնը կ՚ապականէ :

2.— Կորով չունիմ, որովհետեւ կ՚երեւակայեմ որ հայրենիք չունիմ : Սիրտ չունիմ, որովհետեւ կը մտածեմ որ ալ ոչինչ ունիմ :

3.— Բարձունքներէն իջնող ջուրերու քանակութիւնը չի չափուիր, հողը սառոյցմով ծաղկելու հրճուանքն ունի: Թշնամիին մեզի տուած հարուածին ծանրութիւնը չի կշռուիր, ազատուողը անոր հետ հաշիւ ունի :

4.— Մշուշին մէջ ամէն ժամ սպիտակ օր մը կը հալի, սրտիս առջեւ ամէն վայրկեան յոյսի գեղեցկութիւն մը կը մեռնի :

5.— Գլուխս մօրս ծունկերուն վրայ դրած ատեն արցունքներ կը տեսնեմ: Այտերէն վար վազող կաթիլները սրբած ատեն ունայն ժպիտներ կը գծեմ :

6.— Ամէն առաւօտ, ատենէն առաջ, պարող դահիճներու ստուեր մը կը ծնի աչքերուս առջեւ: Ամէն երեկոյ, մթնշաղէն վերջ, արիւնս ծծող ոճրագործ մը կը կառչի սնարիս վերեւ :

7.— Ամէն անգամ որ կիրքի կատաղութիւնը կը գինովնայ, աչքերս ի զուր գթութիւն մը կ՚աղերսեն: Ամէն անգամ որ խենէշային հաճոյքը կ՚արբենայ, արցունքներս ի զուր վրէժխնդիր մը կը փնտռեն:

8.— Տարօնի հերոսները կ՚երեւակայեն, բայց գիտեմ որ հոս չեն հասնիր: Հեւացող երեւակայութիւնս լեռները կը փախցնեմ, բայց գիտեմ որ մեզի չեն պատկանիր:

9.— Մայրս զօրովի հէքեաթներ ունի զիս մխիթարելու համար: Ես ալ կրակէ խօսքեր ունիմ, իցիւ թէ եղբայր մը կամ զաւակ մը հրահրելու համար:

10.— Կ՚ուզէի որ ցեղիս ոճրագործներուն արիւնով գետակ մը կազմուէր եւ մայրս անոր մէջ գինովուրախութեամբ լոգանք առնէր: Կ՚ուզէի որ ցեղս սպաննել ուզող դահիճներու արիւնէն լիճ մը գոյանար եւ ես անոր մէջ արբեցողի հաճոյքով թեւ զարնէի :

11.— Մայրս կը ջանայ վկայել թէ հայութիւնը չէ մեռած, եւ այս նախճիրներուն անողոք հատուցումները պիտի ըլլան: Ես ալ կ՚աւելցնեմ թէ մեր մարտիրոսութեան չարչարանքներուն հետ Տարօնն ու Մուշը թող վկայ ըլլան :

12.— Իմ բաղդակիցներէս շատերը պիտի ազատուի՞ն օր մը: Միշտ հաւատք ունիմ: Եւ եթէ ես ալ չազատիմ, գոնէ թուղթիս յանձնած այս տողերս պիտի կարդացուի՞ն օր մը: Միշտ երազ ունիմ :

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

Իշխան Մաքսիմիլիեն
(ՀԱՅԱԳԷՏ ՄԱՐԴԱՍԷՐԸ)

ԺԸՆԵՒ, (Յառաջ).— Յունուար 12ին, Զուիցերիոյ Ֆրիպուրկ քաղաքին մէջ, հիւանդանոցի մը անկիւնը մեռաւ, իշխան Մաքսիմիլիէնը, որ զաւակն էր Սաքսոնիոյ Գէորգ Թագաւորին եւ Թոռը Յովհաննէս Թագաւորին: «Ուհլա»երու նախկին սպայ, վարդապետ իրաւաբանութեան եւ աստուածաբանութեան, հմուտ հայագէտ եւ անկեղծ հայասէր: 26տարեկանին կրօնաւոր էր եղած եւ եկած հաստատուած Ֆրիպուրկ ուր, համալսարանին մէջ դասախօս նշանակուեցաւ 1900ին :

Միլիոններու հասնող իր հարստութիւնը, իրական քրիստոնէի պէս աղքատներուն բաժնած ըլլալով չատ անձուկ վիճակի մը մէջ կ'ապրէր: Հազիւ թէ սեղան մը եւ աթոռ մը կարելի ըլլար գտնել իր խուցին մէջ: Նոյնիսկ օր մը իր անկողինը տուած էր աղքատի մը :

Հմուտ արեւելագէտ, մասնաւորապէս կը հինար արեւելեան եկեղեցիին վրայ եւ այս ուղղութեամբ իր գրած մէկ գործը, Եկեղեցիներու միութեան մասին քննադատուեցաւ, Վատիկանէն: Իշխանը Հռոմ հրաւիրուեցաւ իր մեղայագիրը ստորագրելու համար, ինչ որ չատ ծանր ճնշեց իր խղճմտանքին վրայ :

Իր կեանքի վերջին տարիներուն կ'ապրէր աշխարհէ քաշուած: Միայն իր դրացիները զինքը կը լսէին երբեմն, երբ ասորական, արամերէն, հայերէն շարականներ կ'երգէր :

Հանգուցեալը քաջածանօթ էր Հայաստան - եայց եկեղեցւոյ Ծէսին եւ Էջմիածին այցելած ատեն մեր եկեղեցական պատմութեան մէջ հաղուադէպ ըլլալով, պատարագած էր մայր խորանին վրայ: Թէ Ֆրիպուրկի եւ թէ Փարիզի մէջ խօսած է նշանաւոր քարոզներ :

Իր հայերէն նամակագրութիւնը եղած է միշտ գրաբար, ինչպէս նաեւ իր հայերէն խօսակցութիւնը :

Վերջին տարիներս բոլորովին ծերացած ու վտիտ, թշուառութեան ամենայետին աստիճանին հասած, ինքզինքը կը քաշկռտէր Պուրկինեօն Թաղամասէն մինչեւ համալսարանի մատենադարանը, միշտ պրպտելու եւ ուսումնասիրելու համար : Վերջին անգամ, մատենադարանէն թանձր մատեան մը գրկած, երբ կը մագլցէր Պուրկինեօն Թաղին զառիվերը, մէկէն ուժերը խոյս տուին ու գետին ինկաւ իր թանկագին մատեանին հետ: Մէկ օր վերջ իր հոգին կ'աւանդէր:

Յուղարկաւորութիւնը, որ կատարուեցաւ Յունուար 14ին, եղաւ իրապէս իշխանավայել: Ներկայ էին բազմաթիւ եպիսկոպոսներ, իշխաններ եւ իշխանուհիներ, բայց ազնուականներու այս դասին խառնուած էր Ֆրիպուրկի ամբողջ աղքատ դասակարգը,— իր երախտաւորեալները որոնք եկած էին իրենց իշխանին անդարձ մեկնումը ողբալու :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

Հ. Յ. Դ. ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան ԺԱ. Շրջ. ժողովը գումարուած է Աղեքսանդրիոյ մէջ, 16 ձայնի իրաւունքով: Տեղեկագիրները կը հաստատեն որ թէ Գահիրէի եւ թէ Ալեքսանդրիոյ մէջ Միութիւնը ունեցած է մեծ յաջողութիւններ եւ գործունէութիւնը եղած է բեղուն:

Աղեքսանդրիոյ մէջ Միութիւնը ունի չորս խումբ, (երկու ընկերուհիներու, մէկ երիտասարդական եւ մէկ պատանեկան), իսկ Գահիրէի մէջ՝ վեց խումբեր (երեք պատանեկան, երկու ընկերուհիներու եւ մէկ երիտասարդական): Անցեալ տարի ինը խումբեր ունէր այս տարուան տասնի դէմ : Միութիւնը ունեցած է նաեւ անդամներու զգալի յաւելում : Մասնաւորապէս գնահատուած է երկու շրջաններուն դաստիարակչական եւ կազմակերպական գործը: Բոլոր խումբերուն մէջ տեղի ունեցած են դասախօսութիւններ, վիճաբանական ասուլիսներ, գրական եւ պատմական դատավարութիւններ, ընթերցումներ, դէպքերու եւ դէմքերու ուսումնասիրութիւններ, ազգային, կուսակցական, գրական, մշակութային եւ ընկերային հարցերու մասին: Ժողովը գոհունակութեամբ արձանագրած է երիտասարդ դասախօսներու եւ վարիչներու երեւումը ինքազարգացման այս աշխատանքներուն մէջ: Անցնող շրջանին Միութեան 10 խումբերը պարապած են շուրջ 206 նիւթերով :

Մեծ հոգ տարուած է գրադարաններուն: Միութեան անդամները կարդացած են 973 գիրք, նախընտրաբար վիպական, յեղափոխական, ընկերային, պատմական եւ ազգագրական :

Դասախօսութիւններուն ներկայ եղած են ամէն անգամ շուրջ 150—200 երիտասարդ ունկընդիրներ: Բոլոր երեկոյթներու միջոցին տեղի ունեցած է գեղարուեստական բաժին: Բարոյական բեղուն գործունէութեան առընթեր, զոյգ շրջանները ունեցած են նիւթական գոհացուցիչ հասոյթ, վարկեր տրամադրուած են գիշերային լսարաններուն, գրադարաններու հրատարակութեան եւն.:

Շրջ. ժողովը լսած է նաեւ Հ. Յ. Դ. Ե. Միութեան Եգիպտոսի Կեդր. վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագիր - հաշուետուութիւնը: Կեդր. վարչութիւնը ձեռնհասօրէն վարած եւ հսկած է վերին մարմիններու վրայ, մշակած եւ ընթացք տուած է դաստիարակչական գործին, հաստատած է սերտ յարաբերութիւններ ոչ միայն երկու մարմիններու, այլեւ արտասահմանի Դաշնակցական երիտասարդական կազմակերպութիւններու միջեւ: Կեդր. վարչութիւնը պատրաստած է «Յեղափոխական Երգարան» մը: Թերթին «Երիտասարդական սիւնակը» աւելի եւս կենդանի դարձնելու առաջարկներ եղած են: Բացառիկ շուքով տօնուած Հ.Յ.Դ.Երիտ. Միութեան «Օր»ը:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Լոնտոն հրաւիրուած են Մարտ 12ին: Այս պարագան մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Իտալիոյ մէջ, որ կը յուսայ Թրիէսթէի խնդիրն ալ կարգադրել, Անգլիոյ միջամտութեամբ :

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ Ամերիկայէն ուտեստ պիտի ստանայ Սելանիկի ճամբով: Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը սահմանագլուխ գնաց, Յուկոսլաւիոյ յանձնելու համար հասած պաշարը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— Ահաւասիկ մասնաճիւղ մը որ օժտուած է ամէն յարմարութիւններով,— սեփական դաշտ, երիտասարդներ եւ պատանիներ, եւ, անոնց գլխուն վերեւ՝ երէց եւ միջին սերունդը, միշտ պատրաստ բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւն ընծայելու :

Մասնաճիւղը ներկայիս ունի 170 գործօն ու համակիր անդամներ, Ֆութպօլի չորս խումբերով: Կարելի է աւելի խումբեր պահել, եթէ ունենանք նիւթական միջոցներ եւ մարզական կարող վարիչներ: Դժբախտաբար երկուքն ալ կը պակսին :

1950 – 51 տարեշրջանին մասնաճիւղը չատ փայլուն գործունէութիւն մը չունեցաւ, իբրեւ հետեւանք կարգ մը վարիչներու անտարբերութեան եւ մանաւանդ խաղացողներու տեղափոխութեան: Մնացողներուն մէջ ալ կը պակսի ազգային գիտակցութիւնը : Յաճախ պատահեցաւ որ մեր Ա. խումբը պակաս տղաքներով դաշտ իջաւ, ստիպուած պատանիներէն 4—5 հոգի տրամադրըուեցան, պատուաւոր դուրս գալու համար:

✕ Փետրուար 18ին մեր Ա. խումբը կատարեց իր ախոյենական 12րդ մրցումը մեր դաշտի վրայ U. S. Vaulxի Ա. խումբին դէմ: Առտուան աննպաստ օդին պատճառաւ, այս անգամ չատ բազմութիւն չկար դաշտին վրայ :

Նշանակուած դատաւորը բացակայ ըլլալով, այդ պաշտօնը խղճմտօրէն վարեց Պ. Օ. Եղիաեան:

Ժամը ճիշդ 3.30ին խաղը սկսաւ մեր յառաջապահներուն բուռն յարձակումով: Մեր կեդրոնի յառաջապահ Ժ. Սիմոնեան ուժգին հարուածով մը նշանակեց Ա. կէտը: Հակառակորդը պաշտպանողականի անցաւ իր հայ խմբապետի ազդարարութեան վրայ, եւ մեր տղաքը տեսնելով որ հակառակորդը տկար է, սկսան զուարճանալ: Բայց մեր Նորեկ, զինուոր ՆերսէսՊետրոսեան սողոսկելով հակառակորդի պաշտպանողական գիծէն ներս, յաջող հարուածով մը շահեցաւ Բ. Նշանակէտը, ծափեր խլելով ներկաներէն, ողջագուրուելով իր ընկերներուն հետ :

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ կրկին մեր յարձակողականով: Ժ. Սիմոնեան նշանակեց Գ. կէտ մը եւս զոր դատաւորը ապօրինի համարեց: Մեր տղաքը եղածը բաւարար համարելով, սկսան փորձեր կատարել գալիք շաբթուան համար: Խաղը վերջանալէ առաջ Արամ Բարսեղեան (պատանի) 30 մեթրէն ուժգին հարուածով մը նշանակեց Գ. կէտը: Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 3—0: Ներկայիս դասուրման երրորդն ենք:

✕ Այս տարի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ միջմասնաճիւղային մրցումները պիտի կատարուին, Տէսինի դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ Վիէնի, Ալֆորվիլի, Մարսէյլի, Լիոն – Տէսինի:

ԼԻՏԵՍ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ներքին նախարարը յօդուած մը գրելով պաշտօնաթերթին մէջ, հրապարակաւ կը ձաղկէ քաղաքական սպանութեանց աճումը եւ արթնութեան կոչ մը կ'ուղղէ կուսակցութեան անդամներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Բայց տակաւին ժամանակ կար : Դուրս ելայ եւ քանի մը վայրկեան սպասեցի կայարանին առջեւ: Յետոյ ներս եկայ նորէն, հապա՞ եթէ արդէն իսկ մտած է չոգեկառք, ըսի ես ինծի :

Բայց չէր մեկնած: Մեկնումին հինգ վայրկեան մնացած, սկսայ ջղայնանալ. դեսպանը ապահովաբար նշմարած էր, որովհետեւ ըսաւ .

— Տակաւին չէ՞ եկած ձեր քարտուղարուհին:

— Ոչ տակաւին :

— Կուգայ, մի վախնաք, մինչեւ վերջին վայրկեանը նեղութիւն պիտի տայ ձեզի, ըսաւ, մխիթարելու համար զիս :

Բայց Գորնէլին չեկաւ: Շոգեկառքը մեկնեցաւ առանց անոր, տարաւ միայն մեր պաշտօնական թղթատարը եւ նամակը զոր դրած էի իր հօրը:

Զափազանց նեղուրտած էի :

Կայարանէն գացի ուղղակի այն յարկաբաժինը ուր կը բնակէր Գորնէլի դեսպանատան ուրիշ մէկ քարտուղարուհիին հետ :

Այս վերջինը դուռը բացաւ :

— Ո՞ւր է Գորնէլին, հարցուցի :

Պատասխանեց թէ երեք ժամ առաջ մեկնած էր ան իր երկու խոշոր պայուսակներով :

Խուզարկեցի իր սենեակը, յուսալով թէ կը գտնեմ երկտող մը, որ պիտի բացատրէր թէ ուր կը գտնուի: Ոչինչ գտայ: Պարապ էին դարաններ: Բան մը չէր ձգած: Ի վերջոյ գտայ ձմեռուան հին վերարկու մը, որուն օձիքը այնքան ճարպոտ էր որ, մատիս ծայրով բռնեցի: Այդ միայն ձգած էր Գորնէլի :

Չէի գիտեր թէ ինչ պէտք է ընեմ: Անկողինին եզերքին նստած, գլուխս կը պայթեցնէի հասկնալու համար թէ ուր կրնար գացած ըլլալ: Խորհեցայ արկածի մը՝ անձնասպանութեան մը մասին, որովհետեւ Գորնէլիին երեւէն այդ ալ կ'ելլէր : Ջղային այդ տկարութեան շուտով կը յաջորդէ դժբախտութիւնը : Բայց ո՞ւր գտնել զինքը: Ժամը 3էն ի վեր ոչ մէկ չոգեկառք մեկնած էր Անգարայէն, ուրեմն քաղաքին մէջն էր տակաւին:

Վերադարձայ դեսպանատուն, գտայ հեռ Ֆօն Փափէնը եւ տեղեկացուցի եղելութիւնը: Դեսպանը մտահոգ դարձաւ .

— Ահա թէ ինչ կը պատահի երբ մարդ իբրեւ քարտուղարուհի կ'առնէ երիտասարդ ջղագար մը:

Բարկաճայթ նայուածք մը նետեց վրաս :

— Ի՞նչ կը խորհիք ընել այժմ:

— Փնտռել զայն եւ եթէ չգտնեմ. պէտք պիտի ըլլայ իմաց տալ Պերլին եւ Թրքական ոստիկանութեան :

Գլուխը ցնցեց :

— Սպասեցէք քիչ մը եւս: Թերեւս մէջտեղ կ'ելլէ: Եթէ լուր տրուի այս անհետացումին մասին. հրապարակային դայթակղութիւն մը պիտի ծագի: Եթէ հարկ ըլլայ, անձնապէս կը խօսիմ արտաքին գործերու նախարարին :

Ամբողջ Անգարան ամէն ուղղութեամբ պտըտեցայ ինքնաշարժով: Գտայ Գորնէլիի բոլոր ծանօթներն ու բարեկամները: Այդ իրիկունը հարիւր անգամ կրկնեցի նոյն հարցումը .

— Քարտուղարուհիս՝ Գորնէլին չտեսա՞ք :

— Բայց ոչ ոք լուր ունէր անկէ :

Գիշերուան ժամը 11ին գացի այն պանդոկը ուր հսկողութեան տակ կը մնային երկու գերման օդանաւորդները : Ապահովութեան պաշտօնեան չուզեց թոյլ տալ որ ներս մտնեմ: Ցոյց տուի իրեն պաշտօնս ու տիտղոսներս: Նկատելով որ գերմանական դեսպանատունէն էի, արտօնեցին որ անցնիմ :

Ճամբան ցոյց տուին ինծի ու զարկի ենթասպայ Հանսի դուռը: Իմացայ ձայն մը որ կը հարցնէր թէ ով կ'ուզեմ: Անունս տուի: Այն ատեն դարձուցին բանալին ներսէն ու սաւառնորդը երեւան ելաւ գիշերազգեստով: Երկրորդ զինուորը, Ֆրից՝ սենեակին խորն էր :

— Գիտէ՞ք թէ ուր է Գորնէլին. անհետացաւ այս կէս օրէ վերջ:

— Ինչո՞ւ ոչ ուրիշ տեղ, եւ իմ մօտս կուգաք փնտռել զայն: Հոս չէ. բաւական ատենէ ի վեր չեմ տեսած զայն :

Բացաւ դուռը ամբողջովին եւ ճամբայ տուաւ, որպէսզի կարենամ նայիլ սենեակէն ներս :

— Իսկապէս չէ՞ք գիտեր թէ ուր կրնայ ըլլալ, հարցուցի զննելով իր դէմքը :

(Շար.)

մէռ, մառեչալը կը պաշտպանէին եւ պիտի պաշտպանեն անիրաւ ամբաստանութեանց դէմ»: Ձախակողմեան թերթերը կը գրեն թէ արարողութեանց պահուն «ամօթալի» ցոյցեր տեղի ունեցան ի նպաստ Փեթէնի :

Զօր. տը Կոլ ճառ մը խօսելով Պուռժէի մէջ, նորէն առաջարկեց միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի «Վէռտէօնի յաղթականը» հանգիստ եւ արժանապէս անցընէ իր վերջին օրերը : Փարիզի արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Փելթէն, որ կրուած էր Փեթէնի հրամանատարութեան տակ, նախագահեց Նոթր Տամի արարողութեանց եւ քարոզ մը խօսելով մեծարանք յայտնեց բանտարկեալ մառեչալին :

Փեթէնի փաստաբանները հաստատեցին թէ զօր. Ֆրանքօ առաջարկած է Սպանիա հրաւիրել ծերունի մառեչալը, որ 94 տարեկան է: Զուիցերիայէն եւ Քանատայէն ալ հրաւէրներ ուղղուած են :

╳ Վէռտէօնի ճակատամարտը, որ տեւեց 1916 Փետրուարէն 1917 Օգոստոս, աւելի քան երկու միլիոն զինուորի կորուստ արժեց Ֆրանսայի (մէկ չորրորդը սպաննուած): Զօր. Փեթէն ընդհ. հրամանատարն էր եւ պատմական խօսք մը արտասանեց, — «պիտի չանցնի՛ն» (Գերմանները):

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ ՄԷՋ

Չեխոսլովաքիոյ մէջ համայնավար վարչաձեւի հաստատման երրորդ տարելիցին առթիւ, Հանրապետութեան եւ չեխոսլովաք համայնավար կուսակցութեան նախագահը, Կոթվալտ յայտարարեց, թէ նախկին արտաքին նախարար Քլէմէնթիս, ուրիշ յանցաւորներու հետ միասին « դաւաճանած է կուսակցութեան, ձգտելով բարեփոխել անոր քաղաքականութիւնը »: Մեղադրեալներու կարգին կը յիշուին կուսակցութեան Պրնոյի քարտուղարը, Օթթօ Սլինկ եւ անոր օգնականը, Սլովաք դիմադրական ճակատի ղեկավարներէն մէկուն այրին, Տիկին Մարիա Սվերմովա: «Երկրին մէջ կայ ընդարձակ դաւադրութիւն մը, ըսաւ Կոթվալտ, կուսակցութեան մէջ տիրապետելու, անոր քաղաքականութիւնը բարեփոխելու եւ դրամատիրական ճամբան վերադառնալու համար, — ճամբայ մը որ Չեխոսլովաքիան պիտի դարձնէր արեւմտեան աշխարհակալներու զէնակիցը »:

Ցայտնելէ վերջ, թէ Չեխոսլովաքիան չի կրնար «նոր Եուկոսլաւիա մը դառնալ, Կոթվալտ պծած է կուսակցութեան ուղեգիծը այս տարուան համար: Այդ ուղեգծի գլխաւոր կէտերն են պայքար խաղաղութեան համար, բարելաւում ալիւրի եւ հացի բաշխման դրութեան, ի հարկին «արտակարգ միջոցներու» կիրարկումով, տեւական մաքրագործում կուսակցութեան, բանակի, ոստիկանութեան եւ վարչական պաշտօնէութեան շարքերուն մէջ, պահպանում չեխեւխորհրդային բարեկամութեան, հաւատարիմ մնալով միշտ Մեծն Սթալինին, եւն. :

Կոթվալտ իր ճառով ոչ մէկ ակնարկութիւն բրած է Քլեմենթիսի ուր գտնուելուն մասին : Ինչպէս ծանօթ է, Քլեմենթիս «կորսուած է» Յունուար 26էն ի վեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ Համաշխարհային Խորհուրդը» կոչ ուղղեց հինգ մեծ պետութեանց, որպէսզի խաղաղութեան դաշինք մը կնքեն : Հինգ մեծ պետութեանց որեւէ մէկուն մերժումը պիտի համարուի ապացոյց մը իր յարձակողական ծրագիրներուն: Որոշած է նմանապէս պատուիրակութիւն մը ղրկել ՄԱԿին, որպէսզի նկատի առնուի իր ծրագիրը: Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնը միտքերը կը պատրաստէ ի հարկին Ազգաժողովէն քաշուելու համար :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ որոշած են ռմբակոծել Մանչուրիան եւ ընդհանրապէս Չինաստանը, եթէ չին օդանաւերը եւ մարտանաւերը ուժեղ ռմբակոծումի ենթարկեն ՄԱԿի ուժերը Քորէայի մէջ : Այս յայտարարութիւնը ընելով, ամերիկեան ցամաքային բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետը, զօր. Քոլլինս աւելցուց, որ այդ պարագային, կացութիւնը պիտի մտնէ բոլորովին նոր փուլի մը մէջ :

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ճառով մը մեղադրեց ֆրանսական կառավարութիւնը, որ խարխախներ տրամադրած է «բարեկամ բայց օտար պետութեան մը, Մարոքի մէջ, առանց երաշխիքներ ստանալու թէ արեւմտեան Եւրոպան պիտի պաշտպանուի յարձակում կրելէ առաջ»:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժագ Հայրապետեան երկրորդ յաղթանակ մը շահած է Պոլսոյ մէջ, գլեանելով իր Թուրք մրցակիցը, Մուսմէր: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ հայ կռփամարտիկը Գերմանիա հրաւիրուած է, կարեւոր մրցումի մը համար :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme – (13)

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ »

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ: Կիրակի 1 Ապրիլ, ժամը 3էն 12, Mairie du XIի սրահին մէջ, Métro Voltaire:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Եազկիւլ Տէմիրճեան կը փնտռէ իր քոյրը, Սեբաստիոյ Գոչհիսար գիւղէն, Սրբուհի Տէմիրճեանը, հօր անունը Հայրապետ, մօրը անունը Ղէմպէր, եղբօրը Գառնիկ եւ Ոսկիան: Աքսորի ժամանակ Մումպուճ կամ Սուրուճի (Սուրիա) մէջ Թուրք կին մը առաւ տարաւ : Կը խնդրենք զինքը ճանչցողներէն տեղեկացնել Եազկիւլ Դարբինեանի, 145 rue Etienne Dolet, Ալֆորվիլ (Seine):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի Թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆԻ կողմէ

2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի
Առաջին շարքը կը սկսի
ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ
ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ
Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet
(Métro Malesherbes)
Հետեւեալ Թուականներուն.—
ՄԱՐՏ 3, 6, 10, 13.. 17.. 20, ժամը 21ին:
ՄԱՐՏ 3ի յայտագրին մաս կը կազմեն Պաք, Քուփըրէն, Փուրջել, Սքառլաթի, Հէնտէլ, Մոցարթ, Պէթհովէն, Վէպէռ, Շուպէրթ, Շուման, Պռամս, Շօփէն, Լիսթ, Ղազարոսեան :

ՔԱՖԷ՛ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ… անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցիսուն հազար նուէր կայ,
Հարիւր պարապ տոպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ :
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող դրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— Boyadjian, 6 rue L'Escot Romans (Drôme) :

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը մեծ պողոտայի վրայ: Ունի եօթը սենեակ, 15 մեթր ճակատ, 343 քառակուսի մեթր հող: Պարտէզով : Դիմել Պ. Եղեկիէլեանի, 20 Ave. Pasteur, Իսի լէ Մուլինօ, ամէն օր ժամը վեցէն վերջ: Մեթրօ Mairie d'Issy:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կար կարող կարուհիներ իրենց բնակարանին մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝ Minassian, 32 rue des Annelets, Paris (1), métro Botzaris կամ Jourdain :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ
ՎԻԷՆ.— 27 Փետր.— (Անի), երեքշաբթի :
ՎԱԼԱՆՍ.— 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դշ.:
ՌՈՄԱՆ.— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— 2 Մարտ.— Եօթնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ :

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին:
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ ենթ. այս չորեքշաբթի ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին :
ԱՐԱՄ խումբ, այս կիրակի առաւօտ 10ին :
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթ. այս կիր. կէսօրէ վերջ 4ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները :

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբին խնջոյքը Փետրուար 18ի առթիւ, Մարտ 11ին կիրակի կէսօրէ վերջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ղըպ-րոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ՍԷՆ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, Ave. d'Argenteuil, թիւ 149: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Սեւակ», «Րաֆֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու կողմէ, այս չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Chope du Nordի մէջ:

Կը խօսին՝ ՏՕՔԹ. Մ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ, Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Նիւթ՝ Ընկերվարութիւնը միջո՞ց թէ նպատակ:

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Իսի լէ Մուլինօ, սինէմա Ալհամպրայի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ քսանէ աւելի մասնակցողներով եւ նուագածութեամբ ԳԱՐԱԳԱՇ-ՊԷԿՄԷՋԵԱՆ եւ ԳԷՈՐԳԶԱՆ խումբի՝
ՊԱՂՏԱՍԻ ԱՂՋԻԿԸ (Հայուհին)
30է աւելի երգեր եւ պարեր :
Մուտք 100 Ֆր. եւ հրաւիրատոմս :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 Ֆր. C. C. P. Paris 1678-63
Mercredi 28 Février 1951 Չորեքշաբթի 28 ՓԵՏՐ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6394–Նոր շրջան թիւ 1805 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷՇԱՅԻՆ ԴԱԻԸ

Առենէ մը ի վեր Պ. Լեւոն Բաշալեանի քաղաքական յուշերը կը հրատարակուին Լոզանի խաղաղութեան խորհրդաժողովի մասին: (1922 Նոյ. 19էն 1923 Փետր. 7, իբրեւ առաջին շրջան):

Միեւնոյն ատեն դասեր են այս յուշերը, բոլոր անոնց համար որ տակաւին չեն կորսնցուցած սեւն ու ճերմակը զանազանելու, տրամաբանելու կարողութիւնը :

Հանգուցեալ գրագէտը, որ այդ յուշերը գրի առած է իբրեւ ընդհ. քարտուղար Ազգ. Պատուիրակութեան, թանկագին վկայութիւններ կը ներկայացնէ եղերական շրջանի մը մասին:

Զարմանալ թարմիւթուած է լեզուն, (թերեւս ֆրանսերէն խմբագրուած եւ յետոյ հայերէնի թարգմանուած): Կ'ուզենք հաւատալ թէ գոնէ պահուած է պատմական անցուդարձին վաւերականութիւնը :

«Զգայացունց» նորութիւններ չկան ցարդ հրատարակուած մասերուն մէջ: Ա. Ահարոնեան, Ա. Խատիսեան եւ ուրիշներ շատոնց խօսած են այդ մասին, յուշերով, օրագիրներով եւ առանձին յօդուածներով :

Թերեւս ուրիշ անտիպ նիւթեր ալ կան, հայկական եւ օտար :

Տարիներ առաջ, աշխատակից մը այս էջերուն մէջ մանրամասնօրէն ներկայացուց լորտ Քըրզընի յուշերը, որոնք այլապէս շահեկան պատկեր մը կը պարզէին :

Կարդալով Լեւոն Բաշալեանի Օրագիրը, ձեր սիրտը անգամ մը եւս պիտի կսկծայ, ի տես ամենազօր յաղթականներու անպատիւ դասալքութեան, որ գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէր Թուրքերու սանձակոտոր լրբութեան :

Զիջումէ զիջում գլորելով, Հայկ. Միացեալ պատուիրակութիւնները կը գոհանան «Ազգ. Օջախ»ով մը, նախընտրաբար Կիլիկիոյ շրջանին մէջ, տեղաւորելու համար տարագիր բազմութիւնները :

Դաշնակիցները ոչ միայն հաւանութիւն կը յայտնեն, այլեւ կը խրախուսեն, ծրագիրներ ալ մշակելով կամ թելադրելով :

Բայց երբ կը հասնի ճակատագրական ժամը, իրենց կամքը պարտադրելու համար, բոլորն ալ կը խեղճանան: Եւ առանց կարմրելու կը խոստովանին թէ Թուրքերը միայն զինեալ ուժին առջեւ տեղի կուտան. իսկ իրենք ի վիճակի չեն պատերազմելու...

Հաւաքական դասալքութիւնը, անփառունակ նահանջը այնքան վարակիչ կը դառնան որ, աշխարհասասան յաղթանակի մը ախոյեանները ոչ իսկ փոքրամասնութեանց տարրական իրաւունքները, փախստականներու վերադարձի եւ «լքեալ գոյքերու» խնդիրները կրնան լուծել :

Եւ խորհրդաժողովը կը փակուի Թուրքերու յաղթանակով,— անշուշտ զարմացնելով Անգարայի վարիչներն իսկ ...

Ի՞նչ կը բանէր Խ. Միութիւնը, այս անասելի ողբերգութեան ընթացքին, իբրեւ «հայ ժողովուրդին ճշմարիտ բարեկամը »:

Բաշալեանն է որ կը պատմէ, ամփոփելով Պ. Չիչէրինի եւ Պ. Գ. Նորատունկեանի տեսակցութիւնը՝ 1922 Դեկտ. 22ին.

— « ... վերադառնալով հայկական հարցին, Պ. Չիչէրին ըսաւ թէ Ռուսիա ուրիշ բան չի կրնար ընել հիմա Հայերուն համար, բայց եթէ հայ գաղթականներ ընդունել, թիւով մէկ քանի հարիւր հազար, Հիւսիսային Կովկաս, Քուպանի շրջանին մէջ, պայմանաւ միայն որ Ամերիկեան Նպաստամատոյց Մարմինները իրենց վրայ առնեն անոնց փոխադրութեան եւ տեղաւորման հոգը: Պ. Չիչէրին կը վախնայ միայն որ մի գուցէ սուր կլիման չյարմարի հայ գաղթականներուն, (Այսօր- Ապագայ, 27 Յունուար 1951):

Պ. Նորատունկեան «խորհրդածութեան արժանի ծրագիր մը» համարելով այս առաջարկը, դիտել կուտայ իրեն յատուկ դիւանագիտութեամբ .

— « Իմ կանխապէս չի կրնար ըսել թէ հայ գաղթականները, որոնք 6 – 7 տարիէ ի վեր կլիմաներու վարժուեցան, կրնա՞ն տանիլ Քուպանի կլիման, մանաւանդ որ Հայերը բնականաբար աւելի դժուարահաճ պիտի ըլլան երկրի մը համար որ իրենց հայրենիքը չէ»:

Դեռ աւելի պերճախօս պարագաներ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՉՔԷ ՀԵՌՈՒ, ՍԻՐՏԷ ՀԵՌՈՒ

Բարեբախտաբար այս ժողովրդական առածը չի պատշաճիր Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին: Թէեւ փարսախներով հեռու մեր գաղութներէն, միշտ ալ անոնց ուշադրութեան եւ սիրոյ առարկան է:

Մեծ հաճոյքով կը թղթատեմ հիւանդանոցին, մեր այդ Ազգային Տան՝ պաշտօնաթերթը, «Սուրբ Փրկիչ»: Եւ ի՜նչ թելադրական տողերու եւ մանաւանդ թիւերու կը հանդիպիմ :

Նախ, գրեթէ ոչ մէկ հին անուն: Բոլորը երիտասարդ բժիշկներ, մասնագէտ այս կամ այն ճիւղին՝ փաղանգ մը կազմեր են հաստատութեան շուրջ եւ գուրգուրանքով կ'աշխատին զայն դարձնել, եւրոպական իմաստով, տիպար հիւանդանոց մը :

Ուրեմն նորերն ալ լի ու լի ըմբռնած են անոր կարեւորութիւնը ոչ միայն առողջապահական, այլ մանաւանդ ազգային տեսակէտով :

Երկրորդ նկատելի պարագան որ կ'ուրախացնէ մեզ, մեր ամերիկահայ եղբայրներուն ջերմ վերաբերումն է: Արդար հպարտութեամբ կը դիտենք նկարները այն գեղեցիկ մեքենաներուն որոնք զարդարած են շողարձակման սենեակները, մանրէաբան. տունը, սրտի քննութեան գործիքներու (ելեկտրոքարտիոկրաֆ) սրահը, եւ մանաւանդ խոհանոցը որ մասնաւոր կատարելութեամբ կը փայլի :

Ասոնք բոլորը Պոսթընի, Ս. Ֆրանչիսքոյի, Նիւ Եորքի կամ տեղական «Օժանդակ»ներու նուէրներն են :

Անհատ բարերարներ եւս պակաս չեն, այս կամ այն պակասը լրացնելու համար :

Ցարութիւն ամիրայի այս մեծ պարգեւը ճոխացած է անշուշտ Ցակոբեաններու, Ունճեաններու եւ Կիւլպէնկեաններու բաժիններով, բայց հիմը կը պարտինք այդ մեծ Հայուն :

Կ'ուզէի քանի մը թիւեր տալ, քաղելով «Սուրբ Փրկիչ»ի վերջին թիւէն:

1950ի ընթացքին իրենց ելքը եղած է 40 միլիոն Ֆրանքէն քիչ մը աւելի: Այս գումարէն միայն 138 հազարի բաց մը կայ: Ուրեմն նուէրներով մասնաւորաբար հայթայթուած է բուն եկամուտը, այսինքն այդ 40 միլիոնը (400.000 ոսկի):

Քանի մը մանրամասնութիւններ.— 20 միլիոն դրամական նուէրներ, 5 միլիոնի արժէքով նիւթական նուէրներ: Օժանդակ մասնախումբերէ (տեղական) մօտ երկու միլիոն, կալուածներէ 6 միլիոն, եկեղեցիներու պնակներէ 250 հազար: Մնացեալը հրատարակութիւններէ, բանջարանոցէն, պատահական հասոյթներ են.:

Ի զուր փնտռեցի, ամբողջ այդ մանրամասն հաշուետուութեան մէջ, Ֆրանսայի բաժինը :

Հոս ալ բացակայ էր մեր պատուարժան գաղութը: Ափսո՜ս... ՍՕՍԻ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Բեդլարեանէ հինգ հազար, օտար մարդասիրական հաստատութենէ մը հինգ հազար ֆրանք :

Նախորդ գումար (Խ. Կար. Պրիւսէլ) 3000, ընդհ. գումար 13.000 ֆրանք :

ՎԷՌՏԷՕՆԻ ճակատամարտի 35րդ տարեդարձին առթիւ, Փարիզի արքեպիսկոպոսը, գերապայծառ Ֆէլթէն ՓԵԹԷՆԻ ներբողը հիւսած ըլլալով, ներկաները ծափահարած էին: Սէնի նահանգապետը եւ ուրիշ երկու պաշտօնատարներ անմիջապէս ձգեցին հեռացան : Գերապայծառը կը բացատրէ թէ ինք երկու անգամ լռութիւն պատուիրած էր ներկաներուն: Նահանգապետը դիտել կուտայ թէ քարոզը վայրկեանի տպաւորութեան տակ խօսած չէր, այլ նախապէս պատրաստուած:

ՄԱՐՈՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ փարատած կը համարուի, գոնէ առ այժմ: Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին կողմէ ուղղուած նամակի մը վրայ, Սուլթանը տեղի տուած եւ իր դահլիճը լուծած ըլլալով, քսան հազար ցեղակիցներ իրենց տեղերը վերադարձան: Ասոնք ծրագրած էին մայրաքաղաքին՝ Ռապաթի վրայ քալել: Փարիզ հասած լուրերու համաձայն, Սուլթանը մօտերս յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ, պարսաւելով «Իսթիքլալ»ի գործունէութեան կարգ մը եղանակները :

Կարմիրները կը կոտրեն կը թափեն Չեխոսլովաքիոյ մէջ

Կ'ՈՒԶԵՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԻ ՄԸ ՎԵՐԱԾԵԼ ԵՐԲԵՄՆԻ ԱԶԱՏ ԵՐԿԻՐԸ

Չեխոսլովաքիայէն հասած բոլոր տեղեկութիւնները ցոյց կուտան, թէ ահաբեկումը լայնատարած կ'իշխէ երկրին բոլոր կողմերը եւ առանձնապէս Սլովաքիոյ մէջ :

Երէկ հաղորդուած տեղեկութեան մը համաձայն, նախկին արտաքին նախարար Քլեմենթիս, որ անցեալ Յունուար 26էն ի վեր «կորսուած» կը յայտարարուէր, ձերբակալուած է Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Կասկածներ կան թէ ձերբակալուած է դեռ Յունուարի վերջերը, բայց զանազան նկատումներով, հիմա է որ կը տեղեկացնեն: Ձերբակալուած են նաեւ Քլեմենթիսի կինը եւ ուրիշ Սլովաքներ :

Խստութիւնները ընդհանուր առմամբ եւ մաքրագործումները կուսակցական շարքերու մէջ անխնայ կը շարունակուին: Բոլոր մարզերու մէջ, Չեխոսլովաքիա կը ձուլուի խորհրդային կարգուսարքին մէջ եւ կը նախատեսուի, թէ տարին չվերջացած, այս երկիրը պիտի դառնայ ռուսական պարզ նահանգ մը: Բանակը արդէն իսկ կը գտնուի ուղղակի ռուսական հրամանատարութեան տակ: Ահաբեկումը կատարեալ դարձնելու համար կը պատրաստուի բեմադրութիւնը մեծադղորդ դատավարութեան մը, ճիշդ ինչպէս կատարուեցաւ Հունգարիոյ մէջ, երբ դատուեցաւ եւ կախուեցաւ նախկին ներքին նախարար Ռայքը : Այս դատավարութեան գլխաւոր մեղադրեալը պիտի ըլլայ Քլեմենթիս, իր մեղսակիցներուն հետ միասին, որոնք արդէն իսկ կը մեղադրուին «կուսակցութեան մէջ դաւադրութիւն մը սարքած ըլլալու եւ իշխանութիւնը ձեռք անցնելէ վերջ արեւմըտեան աշխարհականներուն անձնատուր ըլլալու» յանցանքով: Նախագահ Կոթվալտի առջի օրուան ճառը կը ձգտի հանրային կարծիքը նախապատրաստել այսպիսի դատավարութեան մը համար :

Փրակայի վարիչները եւ անոնց հետ Կոմինֆորմը շատ կը վախնան, որ ըմբոստութիւն մը պայթի Սլովաքիոյ մէջ, ուր շատ ուժեղ է դժգոհութիւնը Մոսկուայի դէմ: Այս պատճառով, ձերբակալութիւնները կատարուած են եւ կը կատարուին երկրի այդ շրջանին մէջ: Քանի մը տասնեակներու կը հասնի ձերբակալուած սլովաք վարիչներու թիւը: Մինչեւ անգամ վարչապետ Զափոթոցքի եւ Նախագահ Կոթվալտ — հակառակ իր վերջին բուռն ճառին — կը գտնուին կասկածելիներու շարքը: Կը կարծուի թէ այս երկուքը, արբանեակներուն թոյլատրուածէն աւելի հայրենասէրներ են, մանաւանդ որ Կոթվալտ եւ Քլեմենթիս մտերմօրէն կապուած էին իրարու հետ :

Միւս կողմէ երկրի պարէնաւորումն ալ ծանր տագնապի մը մատնուած է: Առջի օրուընէ ի վեր, ամբողջ Չեխոսլովաքիոյ մէջ հաստատուեցաւ ալիւրի եւ հացի բաժնեչափային դրութիւնը: Իւրաքանչիւր անձ պիտի ստանայ շաբաթական մէկ քիլօ ալիւր, մէկուկէս քիլօ հաց եւ 500 կրամ պիւքիւի: Յառաջիկայ շաբաթներուն, հաւանաբար աւելի պիտի կրճատուի բաժնեչափը, որ մարդ գլուխ 200 կրամ է, թէեւ սուղ գիներով ազատ շուկայ մըն ալ պիտի հաստատուի: Օրէնքը կ'արգիլէ հացի կտրօն տալ «աշխատանքէ խուսափող ծոյլերուն» եւ ալիւրի կարեւոր պաշար ունեցողներուն: Հացի եւ ալիւրի սպառումը, ըսած են Կոթվալտ եւ Զափոթոցքի, աղիտալի համեմատութեանց հասած էր 1950ի վերջին երեք ամիսներուն: Ու պախարակած են երկրագործները, որոնք ցորեն կը կերցնեն անասուններուն ու նաեւ անոնք, որ մեծ մթերումներ կ'ընեն եւ շուկայ կ'ապրին:

Նախագահ Կոթվալտ հաւաստեց թէ Խ. Միութիւնը 600.000 թոն արմտիք պիտի ղրկէ հացի համար, իսկ 308.000 թոն գարի եւ եգիպտացորեն, անասուններու համար, մինչեւ նոր հունձքը :

Ընտրական օրէնքի թնճուկը

Դահլիճը, երէկ կէսօրէ առաջ, գումարեց արտակարգ նիստ մը զբաղելու համար ընտրական օրէնքի բարեփոխման հրատապ հարցով: Կացութիւնը տակաւին անորոշ է, որովհետեւ Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) կը յամառի մերժել կառավարական ծրագիրը, ընտրութիւնները, յաջորդական զոյգ քուէարկութեամբ կատարելու մասին եւ կը պահանջէ միակ քուէհամար մը :

Ազգային ժողովը երէկ կէսօրէ վերջ սկսաւ զբաղիլ կառավարական ծրագրով: Կառավարութիւնը չի պահանջեր իր այդ ծրագրի անմիջական քուէարկութիւնը, այլ կ'առաջարկէ նկատի առնել զայն եւ ի հարկին բարեփոխումներ կատարել: Ամէն պարագայի տակ, ծրագիրը պէտք է իբրեւ գլխաւոր հիմ ծառայէ վիճաբանութեանց : Ծրագիրը նկատի առնելու այս պահանջին շուրջն է որ կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ Կ'ԸՍԷ

ԺԸՆԵՒ.— Հայկ. մամուլը կը շարունակէ զբաղիլ կարդինալ Աղաջանեանի հովուական թուղթերով :

Կարդինալը, Մխիթար աբբահօր 200ամեակին առթիւ, Վենետիկի մէջ իր խօսած իտալերէն ճառին մէջ ալ սլաքներ արձակած էր Հայ. Եկեղեցւոյ դէմ, ինչ որ մեծ տհաճութիւն պատճառեց ներկաներէն շատերուն :

Առանց աստուածաբանական խնդիրներ յարուցանելու, կ'ուզեմ ներկայացնել պատմական սեղմ վերաքաղ մը, ցոյց տալու համար թէ ի՞նչ կ'արժեն այն «քաղաքական շահերը» որոնցմէ կըրնայ երբեւ թէ օգտուիլ հայ ժողովուրդը, պապականութեան ու Վատիկանի ենթարկելով իր խիղճը ու Եկեղեցին :

Անոնք որ պատմութենէն լուր չունին, առաջին ակնարկով պիտի կարծեն թէ իրապէս Կաթոլիկ Եկեղեցին եւ պապականութիւնը կրնան քաղաքական դեր մը կատարել, քանի որ զօրաւոր կազմակերպութիւններ են եւ մօտ 400 միլիոնի հսկայ զանգուած մը կը ներկայացնեն :

Պատմութիւնը կը պարունակէ բազմաթիւ վըկայութիւններ ուր ի յայտ կուգայ Վատիկանի եւ կաթոլիկ Եկեղեցիին քաղաքական օգնութեան իրական արժէքը : Մանաւանդ որ, Վատիկանի դարաւոր եւ քարացած քաղաքականութիւնը միշտ կը ձգտի խախտել ազգային առանձնայատկութիւնները ի շահ պապականութեան : Այդ քաղաքականութիւնը կապ չունի կաթոլիկ վարդապետութեան հետ, այլ կը բխի Պապերու հիմնած միահեծան դիկտատորութեան ըմբռնումէն :

Քաղաքական տեսակէտով՝ Վատիկան երբեք չէ արդարացուցած իր վրայ դրուած յոյսերը : Եւ այս՝ ոչ միայն քսաներորդ դարուն մէջ, ուր ամէն օր կը տեսնենք իր անզօրութիւնը, այլ նոյնիսկ Միջին Դարուն մէջ, երբ Պապը իրապէս աշխարհական զօրութիւն մը կը ներկայացնէր իր քաղաքական եւ զինուորական ուժովը :

Վատիկանի ընծայած քաղաքական աջակցութիւնները եղած են միշտ ի շահ իր զօրութեան աճման եւ ի վնաս օգնութիւն յուսացողներուն :

Օրինակները շատ են պատմութեան մէջ : Ի՞նչ եղաւ Խաչակիրներու հաստատած Երուսաղէմի թագաւորութիւնը, որուն Վատիկան շռայլեց միայն օրհնութիւն եւ կոնդակ : Հռոմի քիթին տակ, Պելոպոնէսի մէջ ԺԳ. դարուն, Ֆրանսացի իշխաններու կողմէ հաստատուած Մորէայի իշխանապետութիւնը ուրիշ օրինակ մը չէ՞ Վատիկանի անկարողութեանը :

Այս իշխանութիւնը որ բուսած էր Վատիկանի ու Պապին քաջալերութեամբը ու հովանաւորութեամբը, կաթոլիկ իշխաններու միջոցաւ, երկու հարիւր տարուան արկածալի գոյութենէ մը վերջ, լքուած, կ'իյնար Թուրքերուն ժամանումէն առաջ : Ո՞ւր էր կաթոլիկութեան բերած օժանդակութիւնը այս իշխանապետութեան :

Հապա Բիւզանդիոնի լատին կայսրութի՞ւնը (1204), որ հակառակ Պապերու հլու կամակատարը ըլլալուն, ոչ մէկ օգնութիւն ստանալով՝ հազիւ կրցաւ յիսուն տարի մը ապրիլ :

Իննովկենտիոս Գ. Պապը Խաչակրութեան պիտակին տակ ուզեց կործանել Բիւզանդիոնի մէջ օրթոդոքսութիւնը, հոն նետելով արեւմտեան « Խաչակիր » ասպետներու բանակ մը որ քաղաքը գրաւեց, բայց չուտով երեւան եկաւ Վատիկանի «քաղաքական շահը» : Վատիկան գոհացաւ միայն օրհնութեան թուղթեր ղրկելով Բիւզանդիոն հաստատուած Լատիններուն : Պօտուէնները , Վիլհարտուէնները, Պրիէնները, Հէնօները, —լատին իշխաններ — լայնօրէն կը վճարէին այս թուղթերը, սրբազան մասունքներ եւ ձոյլ ոսկիներ ղրկելով Բիւզանդիոնի աւարէն : Այսպէս էր որ քանդուեցաւ Վասիլ Ա.ի շինել տուած «Նէա»ն : Անոր որմերը ծածկող արծաթ եւ ոսկի տախտակները խլելով Վատիկան կը ղրկէին, օգնութեան յոյսով : Անգլիացի հեղինակ մը, Ճորճ Ըրնկ, իր մէկ երկին մէջ կ'ըսէ թէ Թուրքերուն կողոպուտը՝ Բիւզանդիոնը գրաւած ատեն, այնքան ծանր չեղաւ որքան Լատիններու աւարը :

Շատ աւելի պերճախօս է Բիւզանդիոնի վերջին կայսեր՝ Կոստանդին ԺԳ.ի պարագան : Կայսրը տեսնելով Բիւզանդիոնի սպառնացող վտանգը, կաթոլիկ դաւանանքին յարած էր, քաղաքական շահ մը ապահովելու համար, կարդինալ Աղաջանեանի յորդորէն 300 տարի առաջ : Վատիկան գոհացաւ միայն Պեսարիօն կարդինալը ղրկելով եւ խեղճ Կոստանդինը՝ Ենիչէրիներէն ջարդուփշուր եղաւ, անօգնական, քաղաքին պարիսպներէն դուրս՝ Թօփ Գափուի դրան մօտ : Ո՞ւր էր ամբողջ կաթոլիկութեան օգնութիւնը :

Մեր պատմութեան մէջ ալ այդ «քաղաքական շահ»ին համը առած չե՞նք :Լեւոն Լուսինեան՝ (Ե.) Կիլիկիոյ վերջին թագաւորը կաթոլիկ եւ Վատիկանի հլու իշխան մը չէ՞ր : Ան ալ միամտօրէն օգնութիւն կը յուսար Պապէն, իր կաթոլիկութեանը ապաւինած : Ամէնքս ալ գիտենք թէ ինչ եղաւ իր վախճանը :

1915ի նախճիրին, ինչո՞ւ գոնէ հայ կաթոլիկները չազատեցան ջարդէն ու տարագրութենէն : Ինչո՞ւ Վատիկան չկրցաւ արժեցնել իր քաղաքական «ազդեցութիւնը», անոնց ֆիզիքական գոյութիւնը ապահովելու համար :

Վերջերս՝ Իտալիոյ մէջ սրբացուցին 15 տարեկան աղջնակ մը, Մարիա Կորէթթի, որուն միակ արժանիքն այն էր որ զոհուած էր, երբ իր կուսութիւնը կը պաշտպանէր խենէշի մը դէմ : Քանի քանի հայ–կաթոլիկ կոյսեր մեռան 1915–18 շատ աւելի դժոխային պարագաներու տակ, իրենց կուսութիւնը եւ հաւատքը պաշտպանելու համար : Բայց չենք յիշեր թէ մէկն ու մէկը գոնէ երանուհի հռչակուած ըլլայ Պապին կողմէ :

Եթէ կայ «քաղաքական շահ» մը, ժողովուրդի մը կաթոլիկութեան միանալու մէջ, այդ շահը Վատիկանի համար է եւ ոչ թէ միացող ժողովուրդին համար, որ ստիպուած է իր խղճի անկախութեանը հետ վրայ տալ նաեւ շատ մը տոհմիկ աւանդութիւններ :

Կարդինալ Աղաջանեանի հովուական յորդորները ինչ չարժարիթներէ ալ բխած ըլլան, չեն համապատասխաներ ոչ պատմութեան դասերուն, ոչ ալ հայ ժողովուրդի շահերուն (առանց դաւանանքի խտրութեան) :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Թուղթի տագնապը

Ինչպէս գրած էինք, հետզհետէ սուր համեմատութիւններ կը ստանայ Թուղթի տագնապը :

Տեղական թերթերը կը գրեն, թէ Թուղթի ֆրանսական գործարանները կրնան նոյնիսկ ներկայիս սպառող քանակութենէն աւելի թուղթ արտադրել, բայց ստիպուած են անհրաժեշտ հում նիւթերու կէսէն աւելին դուրսէն ներածել :

Քանի մը տարի Թուղթի յաւելեալ արտադրութիւն կար շնորհիւ գերմանական Շվարցվալտի (Սեւ Անտառ) փայտերուն : Կարելի եղած էր այն ատեն մեծ մթերքներ դիզել : Բայց մէկ տարիէ ի վեր, Գերմանիոյ հետ կնքուած պայմանագրութիւնները վերջացած են : Թուղթի գերմանական ճարտարարուեստը նորէն թափ առած է եւ մինչեւ իսկ փայտ կը ներածէ Ֆինլանտայէն : Ռուսիա այլեւս նախանիւթեր չի հայթայթեր, ոչ ալ Էսթոնիան ու Լիթուանիան, որոնք կը հայթայթէին պատերազմէն առաջ : Ճափոն, ինքն ալ, Սախալին կղզին կորսնցնելէն ի վեր, փայտ կը գնէ օտար շուկաներու մէջ : Շուէտ դադրեցուց իր արտածումները, որովհետեւ պատերազմի ընթացքին անտառները չարաչար ջարդուած էին : Եւ իր դըրամանիշի արժեզրկումէն ասդին, 1949ի վերջերը, մէկ անգամէն դիմեց Մ. Նահանգները, փայտ ներածելու համար : Ֆինլանտան կը մնայ այժմ մեծագոյն հայթայթիչը (կը ստացուի 400.000 ստեր — փայտաչափ, այսինքն այնքան, որքան կ'արտադրեն Ֆրանսայի անտառները) : Ու տակաւին 300.000 ստերի պահանջ կայ : Քանատան պիտի հայթայթէ մաս մը, բայց այս փայտը Յունիսէն առաջ պիտի չհասնի : Ու մինչեւ այն ատեն, ֆրանսական անբաւարար մթերքներն են որ պիտի գործածուին : Մ. Նահանգներն անգամ փնտրուտուքի ելած են քանատական եւ սկանտինաւեան շուկաներու մէջ : Ասկէ 25 տարի առաջ կը սպառէր 2.5 միլիոն թոն լրագրի Թուղթ, այսօր 5 միլիոնը անցած է :

Ու տակաւին, այս տարի, փայտի տագնապը թերեւս այնքան ծանր չէ, որքան տագնապը քիմիական խմորներուն, որոնք, զանազան համեմատութիւններով կը գործածուին Թուղթի պատրաստութեան մէջ : Սկանտինաւեան երկիրները , որոնք այս խմորներուն մեծագոյն հայթայթիչներն են, շատ սուղ գին կ'ուզեն եւ առ հասարակ չահագիտութիւնը մեծ չափերու հասած է շուկաներու մէջ :

Թուղթի Ֆրանսական շուկային մէջ տիրող անիշխանութիւնն ալ սաստկացուց ընդհանուր տագնապը Ֆրանսայի մէջ : Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, երբեք պարկեշտ համաձայնութիւն մը գոյութիւն չէ ունեցած արտադրողներու եւ սպառողներու միջեւ : Լրագրական Թուղթի արտադրութիւնը, 1949ին, պէտք եղածէն աւելի շատ էր եւ մամուլը սկսաւ սպառել իր պահեստի մթերքին մէկ մեծ մասը, վախնալով որ կ'արժեզրկուին : Գործարանատէրները որոշեցին անմիջապէս արտածել իրենց արտադրութիւնները, տեսնելով որ ապսպրանքներ չեն ստանար : Ու այնքան արտածեցին, որ դեռ 1950ի առաջին եռամսեայի վերջաւորութեան, չկրցան ամբողջապէս գոհացնել մամուլի Թուղթի պահանջները : Այն ատեն, կառավարութիւնը նախ հաստատեց արտօնագրերու դրութիւնը եւ ապա արգիլեց լրագրական Թուղթի ամէն արտածում : Յետոյ, գործարաններ, առանց սպառողները զգուշացնելու, սկսան արտադրել մեծ քանակութեամբ ընտիր Թուղթ, որուն արտածումը միշտ կարելի է :

Գործարաններու այս ընթացքն ու հանրային սպասարկութեանց միջամտութեան դանդաղու-

թիւնը եւ անոր հետեւանքները ստեղծեցին այսօրուան տարօրինակ կացութիւնը.— Մինչ մէկ կողմէ կը շարունակուի ընտիր Թուղթի արտածումը, ասդին, թերթերը Թուղթ չունին, իսկ եղածն ալ հետզհետէ կը սղէ, որովհետեւ ֆինլանտական ու քանատական փայտ կը գնենք :

Թուղթի այս տագնապը , Ֆրանսայի մէջ, ուրիշ տեղերէ աւելի զգալի պիտի դառնայ յառաջիկային, ցորչափ գործարանատէրներն ու սպառողները անմիջական շահեր ապահովող փոքրիկ հաշիւներ պիտի ընեն, փոխանակ փնտռելու հասարակաց բարիքը : Տագնապը սուր հանգամանք ստացաւ մեծ մասով այն պատճառով, որ ֆրանսական մամուլը անտեղեակ մնաց Թուղթի գործարանատէրներու քաղաքականութեան փոփոխութենէն : Գործարանատէրները, երկար ժամանակ , իրենց արտածումները արդարացուցին «առաքման յապաղումներով» :

Ամբողջ մամուլը հարց կուտայ, թէ ինչպէս պիտի կրնայ մարսել գիներու վերջին յաւելումները : Պէտք պիտի ըլլա՞յ զգալապէս բարձրացնել նաեւ թերթերու գիները, կամ քուէարկել նպաստի գումար մը լրագրական Թուղթի արտադրութեան համար և կամ կիրարկել այս երկու միջոցներն ալ, ինչպէս կը պահանջէ Մամուլի Դաշնակցութիւնը : Կը թուի թէ չկայ ուրիշ միջոց, եթէ կ'ուզեն կանգուն պահել ազատ մամուլը :

Թուրքիա մինչ Ամերիկա

Թուրքիոյ նախորդ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, ատենէ մը ի վեր որոշ երաշխիքներ կը պահանջէ Մ. Նահանգներէն, իր երկրին պաշտպանութեան համար : Ահաւասիկ վերջին խմբագրականը, «Աքշամ»ի մէջ.—

Ոչ մէկ պայման դրինք Ամերիկայի, յարձակման մը պարագային մեր հայրենիքին օգնութեան փութալու համար : Թուրքիա կը հարցնէ միմիայն Ամերիկայի.— Քանի որ օգնութեան երաշխիք կու տաք, ի՞նչպէս եւ ի՞նչ կերպով պիտի օգնէք մեզի : Այս կ'ուզենք գիտնալ :

Երբ անակնկալ կերպով համայնավար յարձակումը սկսաւ Քորէայի մէջ եւ պատերազմի վըտանգը պաշարեց աշխարհը, Ամերիկա պատրաստութեան ձեռնարկեց իր ամբողջ ուժով, եւ միւս կողմէ ստիպեց որ արեւմտեան — եւրոպական պետութիւնները զօրացնեն իրենց ազգային պաշտպանութիւնը :

Անոնք սկսան բանակներ կազմակերպել, բայց պայման մը դրին Ամերիկայի.— Դուն միշտ օտար երկիրներու մէջ պատերազմեցար, եւ չճաշակեցիր մորթիդ վրայ պատերազմի բուն դառնութիւնը : Մենք գիտենք թէ ինչ կը նշանակէ ան : Արեւելքէն եթէ վտանգ մը գայ, 40—50 զօրաբաժինով կարելի չէ առաջքը առնել այդ վտանգին : Օր մը եթէ Ամերիկա փրկէ իսկ Եւրոպան, աւերակներէ զատ տարբեր բան պիտի չգտնէ : Ուստի, Ամերիկա թող այժմէն ղրկէ իր բանակները Եւրոպա» :

Այսպէս խորհեցաւ արեւմտեան Եւրոպան եւ իր համոզումները որոշապէս յայտնեց : Քորէայի փորձը բոլորովին աւելցուց այս մտավախութիւնները : Քորէան փրկել ուզեցին, բայց քար քարի վրայ չմնաց այդ երկրին մէջ : Մարդ ալ չմնաց , եւ արեւմտեան – եւրոպական մամուլը քստմնելի մանրամասնութիւններով կը նկարագրէ այս արիւնոտ փորձը :

Ամերիկա ընդունեց արեւմտեան Եւրոպայի այս տեսակէտը, եւ ի հեճուկս կարգ մը ընդդիմադիրներու, որոշեց 120 հազար հոգի եւս ղրկել Եւրոպա : Թուրքիա եւս արդար իրաւունքով վճռած է պաշտպանել ինքզինքը, եւ փնտռած ապահովութեան միջոցներ :

Միայն թէ պաշտպանութեան միջոցները արդիւնաւոր ընծայելու համար, առաջուց պէտք է կազմ ու պատրաստ ըլլալ : Այս նպատակով է որ պետութիւնները ազգ. պաշտպանութեան պատրաստութիւններ կը տեսնեն, միջազգային դաշնագիրներ եւ համաձայնութիւններ կը կնքեն, շրջանային ապահովութեան գօտիներ կը կազմեն :

Թուրքիա եւս այդ կանոնին ենթակայ է, եւ որքան ալ որոշած ըլլայ ինքնագլուխ մաքառիլ յանուն իր ինքնապաշտպանութեան, կ'ուզէ կանխօրօք վերահասու ըլլալ կարգ մը իրողութիւններու : Լաւ թէ գէշ, ամէն ինչ կանուխէն պէտք է յայտնի ըլլայ, եւ այս նպատակով անհրաժեշտ է բանալ թուղթերը :

Մենք, արեւմտեան Եւրոպացիներուն պէս ծայրայեղ պահանջներ չունինք, եւ չենք ուզեր որ այժմէն ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական բանակները գան եւ պահակ սպասեն մեր սահմաններուն վրայ :

Ամէն բանէ առաջ կ'ուզենք որ եթէ ամերիկեան խոստումները լուրջ են, այժմէն գիտնանք թէ յարձակման մը պարագային ինչպէս պիտի օգնեն մեզի : Երկրորդ, մեր ինքնապաշտպանութեան համար կը պահանջենք որ հիմակուընէ պէտք եղածին չափ զէնք եւ ռազմանիւթ տան մեզի :

Թուղթի վրայ դրուած յանձնառութիւնները

ԱՆԳԼԻՈՒՏԱԼԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Իտալիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Լոնտոն պիտի երթան Մարտ 12—15, բանակցելու համար բրիտանական կառավարութեան հետ :

1923էն ի վեր առաջին անգամ է որ Իտալիոյ մէկ վարչապետը պաշտօնապէս Լոնտոն կ'այցելէ: (Այն ատեն այցելողն էր Մուսոլինի): Ներկայ վարչապետը, Տէ Կասփերի, 1945ին Լոնտոն գնաց լսելու համար հաշտութեան պայմանները: Այս անգամ կ'այցելէ իբրեւ դերիշխան պետութեան մը վարչապետ :

Օրակարգին վրայ կը գտնուին բազմաթիւ փափուկ խնդիրներ, մասնաւորապէս Լիբիոյ (Ափրիկէ) եւ Թրիէսթէի հարցերը: Իտալիա կորսնցուց հիւս. Ափրիկէի բոլոր գաղթավայրերը, միայն առժամեայ խնամակալութիւն մը ստանալով Սոմալիի անապատին մէջ: Խորապէս դառնացած, Հռոմ կ'ուզէ պահել գոնէ իր բարոյական եւ տնտեսական իրաւունքները Էրիթրէայի եւ Լիբիոյ մէջ: 1948ին կը յուսար ստանալ ափրիկեան Տրիպոլսոյ խնամակալութիւնը, բայց մերժուեցաւ. մանաւանդ որ Իտալիան անդամ չէ Ազգաժողովին:

Նոյնքան բարդ հանգամանք ունի Թրիէսթէի խնդիրը: Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները 1948ին որոշած էին Իտալիոյ վերադարձնել ամբողջ Թրիէսթէն: Զանազան դէպքեր թոյլ չտուին գործադրել այս որոշումը: Իսկ այժմ ուրիշ պարագայ մը մտահոգութիւն կը պատճառէ Իտալիոյ,— Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները ամէն միջոց կը փորձեն մառեշալ Թիթօն սիրաշահելու եւ իրենց ճակատին միացնելու համար: Ուրեմն Հռոմի մէջ կը վախնան որ ջուրն իյնայ Թրիէսթէն Իտալիոյ վերադարձնելու ծրագիրը: Այս առթիւ իրազեկներ ուշագրաւ կը գտնեն որ Իտալիոյ նախարարներուն այցելութեան ատեն Լոնտոն պիտի գտնուի Եուկոսլաւիոյ անպաշտօն նախարարը, Փիժատ, մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ :

Լոնտոնի բանակցութեանց ատեն պիտի քննուին նաեւ Միջերկրականի պաշտպանութեան խնդիրը, Եւրոպայի ապագայ կազմակերպութեան ծրագիրը, Իտալիոյ հաշտութեան ծրագրին վերաքննութեան հարցը եւն.:

շատ անգամ բանի մը չեն ծառայեր: Երկու պետութեանց միջեւ նախ քաղաքական դաշնագիր մը պէտք է որպէսզի զինուորական խորհրդակցութիւններն ու համաձայնութիւնները ի զօրու դառնան: Այո, կը հաւատանք որ պատերազմի մը պարագային Ամերիկա պիտի օգնէ մեզի: Բայց այս հաւատքը բաւական չէ, նախ զինակցութիւն մը պէտք է, որպէսզի կարելի ըլլայ Թուրքեւամերիկեան զինուորական ծրագիրներ պատրաստել եւ գործադրել յառաջիկային: Ամերիկացի հրամանատարներն ալ կը խոստովանին այս պարագան :

Մեր պահանջները որոշ են եւ մէկին եւ այժմէն գործի պէտք է լծուիլ, որովհետեւ մեր ելեւմուտքը աղքատ է և չենք կրնար այդ ելեւմուտքով մթերել անհրաժեշտ ռազմանիւթը: Քանի որ մեր շահերը հասարակաց են, կարելի է համաձայնիլ :

Գաղութէ գաղութ

Հ. Յ. Դ. 60ԱՄԵԱԿԸ տօնուած է Սան Փաուլոյի մէջ, ի ներկայութեան աւելի քան հազար հանդիսականներու: Գեղարուեստական բաժինէ մը վերջ ուղերձ մը խօսած է ՀՕՄի կողմէ Օր. Էֆրոնիա Գալէմքէրեան, պարզելով հայ կնոջ դերը: «Հայ կինը մեծահոգի է, գիտէ զոհել եւ զոհուիլ իր ազգին ազատութեան համար: Ազատութիւնը վեհանձն հոգիներու սնունդն է: Այդ ազատութեան համար Դաշնակցութիւնը զոհեց իր ընտրանին: Պայքարը կը շարունակուի դեռ»: Կեդր. վարչ. խորհուրդի կողմէ ուղերձ մը ըսած է Պ. Անտոն Ճաֆէրեան, շեշտելով թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ ներքին եւ արտաքին թշնամիներուն դէմ: Թեւ ու թիկունք հանդիսացաւ հայկ. մշակոյթին, եկեղեցիին, վարժարանին, բեմին: Հսկողը եւ ուղեցոյցը եղաւ հայ երիտասարդութեան: Դժուար է գտնել կազմակերպութիւն մը որ կարենայ դիմանալ այսչափ երկար գրկուած հայրենիքի տաքուկ ներշնչումէն օտար երկնակամարներու տակ: Հայ կաթողիկէ համայնքին կողմէ խօսած է Գաբրիէլ Վ. Շատարեւեան, գնահատելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան, անցեալ ու ներկայի ազգօգուտ գործունէութիւնը եւ մաղթելով որ շարունակէ իր պայքարը մինչեւ որ փառաւոր օր մը հաւաքէ հայ ժողովուրդը մեր հայրենիքին մէջ :

Պ. Ե. Էչրէֆեան ուղերձ մը ըրած է տեղական լեզուով: «Արմենիա» Երիտ. Միութեան կողմէ խօսած է ընկեր Համբարձում Քիւլահճեան :

Ապա խօսած է դերասան Մանուէլ Մարութեան, բացատրելով թէ «Դաշնակցութիւնը կրօնք մըն է: Ան որ կը հաւատայ այդ կրօնքին, ան միայն կրնայ հետեւիլ եւ քալել անոր նահատակներու փշոտ ճանապարհէն»:

Խօսած է նաեւ Մօնթէվիտէոյի առաջնորդ Ներսէս Ծ. վարդապետ Տօլապճեան, շեշտելով կուսակցութիւններու անհրաժեշտութիւնը :

ՄԱԿԻ ԻՐԱՔԻ պատուիրակութեան նախագահին՝ տոքթ. Մոհամէտ Ֆատհիլ Ալ – Ճամալի ի պատիւ ճաշ մը տուած է Նիւ Եորքի մէջ ընկեր Եդուարդ Սահակեան: Ներկայ եղած են իրաքցի եւ հայ ծանօթ դէմքեր: Եդ. Սահակեան հայ ժողովուրդի անունով շնորհակալութիւն յայտնած է Իրաքի կառավարութեան, հայ ժողովուրդին հանդէպ ցոյց տրուած բարեացակամութեան համար: Տոքթ. Ալ – Ճամալի պատասխանած է թէ հպարտ է իր հայ գաղութով: «Հայերը հաւատարիմ քաղաքացիներ են, աշխատասէր եւ օգտակար երկրի բարգաւաճման: Մեր քաղաքացիներուն միջեւ խտրութիւն չկայ»: Այս առթիւ պատուիրակը մօտէն հետաքրքրուած է Դաշնակցութեան քաղաքական գործունէութեամբ, եւ յայտնած է թէ Հայերը կրնան զինք նկատել իրենց բարեկամը :

ՏՈՒՐՂՈՒԹԻՒ ԵՒ ԳՈՔԻՆԻՈՑ (Աթէնք) Կ. Խաչի եւ Թաղամասերու Միացեալ Ազգ. վարժարաններու (500 աշակերտ) Կրթ. խորհուրդը կոչով մը կը հրաւիրէ ծնողները որ զօրավիգ ըլլան իր աշխատանքներուն: Միեւնոյն ատեն կը հրահանգէ Ազգ. մարմիններուն ինչպէս եւ միացեալ վարժարաններու տնօրէններուն որպէսզի համագործակցաբար կազմակերպեն պարբերական հաւաքոյթներ, դպրոցներու նիւթական պահանջները հոգալու եւ կրթական մակարդակը բարձրացնելու համար :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՆԿԱՐԻՉ Արշիլ Սօրքիի (Մանուկ Ատոեան) յիշատակին նկարահանդէսը տեղի ունեցած է Նիւ Եորքի մէջ Յունուար 5 — Փետրուար 18: Ցուցադրուած են աւելի քան յիսուն նկարներ, որոնք տրամադրուած էին անհատ հաւաքիչներու եւ թանգարաններու կողմէ: Հանգուցեալը քսան տարի անընդհատ կարկառուն դէմք մըն էր գեղարուեստի աշխարհին մէջ: Ինքնօգնութեամբ յառաջ եկած, տարիներով, նկարչութեան ուսուցիչ էր Կրէնտ Սէնթրըլ Արթ Սքուլի մէջ, երբ միայն 20 տարեկան էր: Գերիրապաշտ մըն էր: Իր գործին մէջ կ'երեւան Մօտաւոր Արեւելքի իր մանկութիւնը, ծանօթութիւն՝ Վերածնունդի վարպետներէն, ազդեցութիւն՝ Փիքասոյէն, Միթրոյէն և Սէզանէն: Գնահատուած նկարիչ մըն էր իր ողջութեան: Մեռաւ 1948ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՊԷՊՕՆ», Գաբրիէլ Սունդուկեանի հռչակաւոր կատակերգութիւնը՝ թարգմանուած եւ հրատարակուած է Ուկրայներէն: Հայերէնէ թարգմանած է Պավլօ Տիչինան: Թատերգութիւնը հրատարակուած է 5000 օրինակ :

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՎԷԼ»ՆԵՐԸ լեհերէն լեզուով հրատարակուած են Վարշաւայի մէջ: Ժողովածուն կը պարունակէ Գ. Զօհրապի, Երուխանի, Ռ. Զարդարեանի, Ե. Օտեանի, Յ. Պարոնեանի, Շիրվանզադէի, Յովհ. Թումանեանի, Ալ. Իսահակեանի, Դ. Դեմիրճեանի, Ստ. Զօրեանի, Վ. Անանեանի, Հր. Քոչարի եւ Վ. Խեչումեանի նորավէպերը: Գիրքը լեհերէնի թարգմանուած է Յ. Խաչատրեանի կազմած «Հայկական Նովէլներ» ժողովածուի ռուսական հրատարակութենէն: Ժողովածուն կը պարունակէ նաեւ հեղինակներու համառօտ կենսագրականները :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ ձայնագրելու համար, ՍՍՌ. Գիտութեանց Ակադեմիայի արուեստի պատմութեան ու տեսութեան բաժինին երաժշտագիտական արշաւախումբը, գիտական աշխատակից Վ. Սամուէլեանի ղեկավարութեամբ վերջերս գացած է Հոկտեմբերեանի շրջանը, հաւաքելով եւ ձայնագրելով 165 տարբեր տեսակ մեներգ, խմբերգ, պարերգ: Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն կոլտնտեսային կեանքը պատկերացնող ստեղծագործութիւնները, յատկապէս քաղհանին, բերքահաւաքին վերաբերող երգերը, ինչպէս եւ հայրենական պատերազմին նուիրուած հայրենասիրական, նոր կենցաղի եւ սիրային երգերը: Հաւաքուած նիւթերը կը մշակուին այժմ :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ համաշխարհային ժողովին առջեւ, որ տեղի կ'ունենայ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ, Ուկրայնայի եպիսկոպոս մը՝ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու մէջ: Ըսաւ թէ «Թրումըն, Էչիսըն եւ ընկ. Աստուածաշունչը կը կարդան իրենց ընտանիքին մէջ, բայց պատերազմ եւ ատելութիւն կը քարոզեն իրենց դրասենեակներուն մէջ: Ամերիկացիները չորս հարիւր հազար քաղաքական գերիներ սպաննած են Քորէայի մէջ»: Լման կէս ժամ թուելէ վերջ «ամերիկեան վայրագութիւնները», մետրոպոլիտը ճառը վերջացուց կոչ մը ուղղելով մարդկային խիղճին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

(Գրեց՝ գերման դեսպանատան կցորդ ՄՈՅԶԻՇ)

ԿԻԿԵՐՈՆ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ ԳՈՐՆԷԼԻԻ

Իր նայուածքը խուսափեցաւ ինձմէ: Խոնարհեցուց աչքերը, տեսայ որ մտածումներ գրոհ կուտային այդ ուռած, գարշելի ճակատին ետին: Յետոյ վերագտաւ իր պաղարիւնը :

— Ըսի ձեզի թէ ոչ մէկ տեղեկութիւն ունիմ ձեր քարտուղարուհիին մասին: Կասկածի պիտի չենթարկէք խօսքս, կը յուսամ :

Այս այն մարդն էր, որ գրեթէ խոնարհաբար խնդրած էր ինձմէ շարժավարս դառնալ, քանի մը օր առաջ: Բայց այդ իրիկունը, առանց նուազագոյն խոնարհամտութեան, խնդրեց որ չխանգարեմ իր գիշերային հանգիստը.

Երբ կը պատրաստուէի մեկնիլ առանց բարեւելու, դուռը գոցուեցաւ վրաս աղմուկով :

Ի՞նչ ընելու էի այժմ: Հեռաձայնեցի Իսթանպուլի հիւպատոսարանը, նկարագրեցի Գորնէլին եւ խնդրեցի որ պաշտօնեայ մը երթայ կայարան, Անգարայի ճեպընթացին ժամանման պահուն: Թերեւս Գորնէլին ինծի անծանօթ պատճառներով ուզած էր ինձմէ գաղտնի մտնել շոգեկառք :

Կէս գիշերին, յաջորդ կառախումբը մեկնեցաւ Իսթանպուլ: Վերջին վայրկեանին խուզարկեցի բոլոր անկիւնները: Հետքը չկար Գորնէլիին՝ ճեպընթացին մէջ: Յետոյ խորհեցայ թէ կրնար Անգարայէն տասը քիլոմեթր անդին ուրիշ տեղէ մըն ալ նստիլ շոգեկառք: Անշուշտ ենթադրելով որ Գորնէլին ողջ էր տակաւին :

Եւ սկսաւ խելագար արշաւ մը ինքնաշարժով, հասնելու համար ճեպընթացին ետեւէն: Հասայ յաջորդ կայարանը վայրաշարժէն մէկ վայրկեան առաջ, բայց ոչ ոք մտաւ շոգեկառք :

Անօգուտ էր գիշերուան մէջ շարունակել այս որոնումը: Ո՞ւր կրնար ըլլալ Գորնէլին: Արդեօք դիպուածաւ ա՞ն ալ հետեւած էր դասալիքներու ճամբուն: Աղէտ մը պիտի ըլլար այդ, ինծի համար անշուշտ :

Բայց ոչ, անկարելի է: Պաշտօնի գլուխ դեսպանի մը աղջիկը չէր կրնար փախչիլ գողի մը նման ու թշնամիին անցնիլ, ինչպէս տուն կը փոխեն: Դժբախտութիւն մը պատահած էր անկասկած: Ամէն բան յայտնի պիտի ըլլար յաջորդ օրը :

Եւ սակայն, միշտ նոյն մտածումը կը լլկէր միտքս: Հապա եթէ Գորնէլին թշնամիին անցած ըլլար Իսթանպուլի երեք դասալիքներուն նման... Այս գաղափարը հետզհետէ աւելի արմատացաւ մտքիս մէջ: Այնքան ահաւոր էր որ ջանացի վանել :

Անկողին չմտայ այդ գիշեր: Կինս գտաւ զիս յաջորդ առաւօտ թիկնաթոռի մը վրայ մրափելու վիճակին մէջ...: Ոչ մէկ հարցում ուղղեց ինծի: Գիտէր թէ ցաւերու եւ մտատանջութիւններու տակ ընկճուած էի :

Ժամը 8ին վերադարձայ Գորնէլիի յարկաբաժինը: Լեցուած էի մտածումներով որոնք հաճելի ոչինչ ունէին արդարեւ: Դանդաղօրէն ելայ սանդուղէն: Զանդրադարձայ նոյնիսկ թէ յարկ մը աւելի ելեր եմ :

Զարկի դուռը: Ոչ ոք ելաւ մէջտեղ: Յետոյ դուռ մը բացուեցաւ եւ միջին տարիքով կին մը ըսաւ թէ քովի պարոնը դուրս ելած էր:

— Պարո՞նը :

Նայեցայ դրան նշանատախտակին եւ կարդացի. «Պարոն Ք... քարտուղար անգլ. դեսպանատան :

Արդեօք ճակատագիրը կը ծաղրէ՞ր զիս, թէ ընդհակառակը կ'ուզէր լաւ հետքի մը ճամբուն առաջնորդել :

Գորնէլիի յարկաբաժինէն ինծի ըսուեցաւ թէ գիշերը տուն չէր եկած :

Ժամը 10ին, հեռաձայնեցի Թուրքիոյ ներքին գործավարութեան պաշտօնեաներէն մէկուն, զոր լաւ կը ճանչնայի, եւ խնդրեցի որ ընդունի զիս: Դէմ դիմաց երբ նստանք, պատմեցի իրեն Գորնէլիի անհետացումը, եւ հարցուցի թէ արդեօք Թուրք իշխանութիւնը կրնա՞յ օգնել ինծի զայն գտնելու գործին մէջ :

Մտահոգ երեւոյթ մը առաւ եւ ըսաւ.

— Ոչ արկած, ոչ ալ անձնասպանութիւն կրնայ պատահած ըլլալ, որովհետեւ այդ պարագային ես արդէն իսկ իմացած պիտի ըլլայի: Ձեր քարտուղարուհին պէտք է հետեւած ըլլայ գերման դասալիքներու օրինակին: Ձեր պատմածին համաձայն, կասկած չունիմ այլեւս այդ մասին :

(Շար.)

յորուցանէ եւ եթէ մերժուի, պիտի հրաժարի անմիջապէս :

Իրերու այս շփոթ վիճակին մէջ է, որ երէկ իրիկուն բացուեցան վիճաբանութիւնները ազգ. ժողովին մէջ: Կացութեան բանալին կը գտնուի M. R. P.ի ձեռքը եւ անոր վերջնական վերաբերումէն կախում ունի տագնապին լուծումը կամ խորացումը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովի զինուորական յանձնախումբին առջեւ իր զեկուցումի ընթացքին, միացեալ սպայակոյտներու պետը, զօր. Օմար Պրէտլի յայտարարեց, թէ 250.000 ամերիկացի զինուորներ կը կռուին Քորէայի մէջ: Զօրավարը չուզեց թուանշաններ տալ ծովային ու օդանաւային ուժերու քանակութեան շուրջ: Բայց վերջերս, նաւային իրազեկ աղբիւր մը յայտարարած էր, թէ 90·000 ամերիկացի ծովայիններ կը գտնուին Քորէայի ջուրերուն մէջ: Օդանաւային զինուորներն ալ կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնեն :

Զինուորագրութեան նոր ծրագրին շուրջ խօսելով, զօր. Պրէտլի պահանջեց 27 ամսուան բարձրացնել նորագիրներու զինուորութեան շրջանը եւ ըսաւ.— «Հակառակ խաղաղասիրական խօսակցութեանց, որոնք շրջան կ'ընեն ներկայիս, մենք, այսօր ալ կը գտնուինք արտակարգ կացութեան մը մէջ, ինչպէս վեց ամիս առաջ: Պէտք չէ օրօրուինք կեղծ ապահովութեան մը պատրանքով»:

✕ Ծերակոյտի արտաքին եւ զինուորական յանձնախումբերը, միացեալ նիստերու մէջ կը շարունակեն լսել զեկուցումներ, ամերիկեան նոր ուժերու Եւրոպա առաքման հարցին շուրջ: Վերջին անգամ լսուեցաւ ընդդիմադիր ծերակուտական Պ. Թէֆթ, որ յայտարարեց, թէ Եւրոպայի մէջ Մ. Նահանգներու ստանձնած յանձառութիւններուն հետեւանքով պէտք պիտի ըլլայ Եւրոպա ղրկել ոչ թէ վեց, այլ անոր եռապատիկ թիւով զօրաբաժիններ: Իսկ այս պարագային պէտք պիտի ըլլայ կրկնապատկել ամերիկեան բանակին ուժը, ինչպէս նաեւ յատկացնել 20 միլիառ տոլարի յաւելուածական գումար մը: Բոլոր պարագաներու տակ, Պ. Թէֆթ հակառակ չէ ամերիկեան նոր այլ փոքրաթիւ ուժերու Եւրոպա առաքման, բայց մինչ այդ պէտք է ճշդուի, թէ իրենք, եւրոպական պետութիւննե՞րը ինչ ուժեր պիտի տրամադրեն արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Պ. Թէֆթ կը զլանայ նաեւ Պ. Թրումընին՝ այս հարցին մէջ առանց խորհրդարանի հաւանութեան եւ ինքնագլուխ գործելու իրաւունքը :

ԲԺ. ՕՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Փոխադրութեանց աշխատաւորներու ընդհ. գործադուլին առթիւ, համայնավար պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ 2200 հանրակառքերէն մէկը միայն կը բանէր երկուշաբթի օր, իսկ մեթրոյի 400 կառախումբերէն միայն 16ը: Գործադուլը յաջողած կը համարուի արհեստակցական կազմակերպութեան տեսակէտով, բայց թերթերը հաւանական չեն գտներ որ կառավարութիւնը տեղի տայ ճնշումի տակ:

Երկուշաբթի օր վեր ի վայր հրջուած էր Փարիզի սովորական կեանքը: Հազարաւոր ինքնաշարժներ եւ հեծելանիւներ իրար կը խաչաձեւէին: Ուրիշ հազարաւորներ գործի գացին քալելով: Առտուն աւելի կատարեալ էր գործադուլը, վասն զի փոխադրութեանց նախարարութիւնը կը մերժէր 30էն 40 ֆրանքի բարձրացնել մասնաւոր կառքերու սկզբնական գինը: Բայց կէս օրէն վերջ տեղի տուաւ: Դարձեալ կէս օրէն վերջ սակաւաթիւ կառախումբեր սկսան բանիլ մեթրոյի 19 գիծերէն հինգին վրայ:

Զինուորական իշխանութիւնը 60 կառքեր տրամադրած էր բանուորներուն :

Իրիկունը նոյն դժուարութեանց մատնուեցաւ ժողովուրդը, տուն վերադառնալու համար: Շատ մը բեռնակառքեր ձրի կը փոխադրէին ժողովուրդը :

Նոյն օրը բանուկ առեւտուր ըրին ճաշարանները եւ սրճարանները: Հազարաւոր քաղաքացիներ որոնք սովորաբար տուն կ'երթային ճաշելու համար, ստիպուեցան սրճարան կամ ճաշարան երթալ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Հռոմ վերադարձաւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլյիաթթի, նկատելով որ հետզհետէ կը ծանրանայ կուսակցութեան ներքին պառակտումը: Կ'ըսուի թէ ընդհ. քարտուղարը մասնաւոր հրահանգներ ստացած է Մոսկուայէն, ընդհանուր մաքրագործումներ կատարելու համար: Թոլյիաթթի Մոսկուա կը գտնուէր տասը շաբաթէ ի վեր: Իր ետեւէն հասած էին ուրիշ երկու կարեւոր դէմքեր: Այդ միջոցին էր որ երկու կարմիր երեսփոխաններ քաշուեցան կուսակցութենէն եւ խմբական հրաժարումներ սկսան: — Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թորէզ ալ Փարիզ պիտի վերադառնայ, առողջացած ըլլալով, ինչպէս կը գրեն իրենց թերթերը:

24 PROGRAMMES BIEN TEMPERÉSի
Առաջին շարքը կը սկսի
ՎԵՑ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ
ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԿՈՂՄԷ
Ecole Normale de musique, 78 rue Cardinet
(Métro Malesherbes)

Հետեւեալ թուականներուն .—
ՄԱՐՏ 3, 6, 10, 13.. 17.. 20, ժամը 21ին:

ՄԱՐՏ 3ի յայտագրին մաս կը կազմեն Պաք, Քուփըրէն, Փուրչել, Սքարլաթթի, Հէնտէլ, Մոցարթ, Պէթհովէն, Վէպէր, Շուպէրթ, Շուման, Պրամս, Շօփէն, Լիսթ, Ղազարոսեան :

Գիները 200, 300 եւ 400 ֆրանք, վեց նուագահանդէսներուն համար : Բաժանորդագրութիւն 20 առ հարիւր զեղչով :

Դիմել Ecole Normale, Durand եւ S. V. P.:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ: 3 Մարտ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

1.— Արտասանութիւններ հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ կատարուած՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆի կողմէ
2.— Սէրը տեւականացնելու գաղտնիքը Գոմէտի 1 արար, հեղինակ՝ Օր. ԱՎՃԵԱՆ Դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:
3.— Արայ Գեղեցիկ, դիւցազներգութիւն՝ տաղաչափեալ եւ յանգաւոր, մէկ արար, հեղինակ՝ Պ. ԱՎՃԵԱՆ, դերակատարներ՝ Օր. եւ Պ. ԱՎՃԵԱՆ:

20ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպուած Փարիզի շրջանի երէցներուն, սկաուտներուն, գայլիկներուն եւ արենուշներուն կողմէ: Կիրակի Մարտ 11ին, ժամը ճիշդ 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique, Paris (8) (Métro Invalides):

Արենոյշները պիտի ներկայացնեն հայկական կեանքէ տեսարաններ, երգեր եւ պարեր: Սկաուտական ներկայացումներ արիներուն եւ գայլիկներուն կողմէ: Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին նկարներ արենոյշներու եւ սկաուտներու կեանքէն :

ՅԱՐԳԱՆՔ MARC SANGNIERի

Ցիշատակի ցոյց ի պատիւ հայ արիներուն մեծ բարեկամին :

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Shakespeareի հանրածանօթ կատակերգութիւնը՝ ԸՆՏԱՆԵՑԱԾ ՋԱՏՈՒԿԸ (La Mégère Apprivcisée) :
Մուտք 300 եւ 200 ֆրանք Պիւֆէ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ Պ. Հրանտ Սամուէլի, որ գիրքեր նուիրած էր վիճակախաղին համար, ինչպէս եւ Պ. Արմենակ Տապաղեանի (նիւթեր «պիւֆէ»ին համար):

ՇԱՏ ՔԻՉ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՄՆԱՑԻՆ

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Պատկերազարդ, ձայնագրուած եւ ընդարձակ երգարանէն (640 մեծ էջեր, 715 երգեր, 109 նկարներ): Գեղատիպ կողքով, այս շատ արժէքաւոր գիրքը ստանալու համար դիմել հրատարակչին, «Ցառաջ»ի հասցէով: Գինը՝ 1500 ֆրանք, կանխիկ, թղթատարի ծախքով միասին :

Գ. Տէրվիշեանի եւ Ա. Գաբրիէլեանի

կը խաղան

ՏՕՆ - ԺՈՒԱՆ

Քոմէտի 5 արար, 1 պատկեր, Մօլիէռի
12 Մարտ, Երկուշաբթի գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին,
Théetre Ienaի մէջ
10, Avenue d'Iéna Métro Iéna

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ լաւագոյն ուժերու: Ապահովեցէք ձեր տոմսերը, K. Deryichian 66, Bld. Mortier, Paris (20):

ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒՆ

Մի մտածէք ո՛ւր ճաշելու մասին,
գացէք ուղղակի ...

ԼԻԼԱՑԻՆ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Վերսկսած է արեւելեան նուագը Տէր եւ Տիկին Գարագաշի մասնակցութեամբ, շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ .— 28 Փետր. (Քրիստափոր) ենթ. Դչ.:
ՌՈՄԱՆ .— 1 Մարտ.— Անդրանիկ խումբի ժողով, հինգշաբթի :
ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— 2 Մարտ.— Ե.թնեղբայրեան ենթ. Ուրբաթ :

Այս ժողովները տեղի պիտի ունենան ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Պիտի զեկուցանէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—
ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ ենթ. այս չորեքշաբթի ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. այս շաբաթ ժամը 20.30ին :
ԱՐԱՄ խումբ, այս կիրակի առաւօտ 10ին :
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթ. այս կիր. կէսօրէ վերջ 4ին:

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը: Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները :

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբին խընճոյքը Փետրուար 18ի առթիւ, Մարտ 11ին կիրակի կէսօրէ վերջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, դըպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը, Ave. d'Argenteuil, թիւ 149: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Փորթ տ'Իթալիի շրջանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդրանիկ երեկոյթ-պարահանդէսը, Մարտ 24ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Պանեէօյի, Շավիլի, Առնուվիլի, Ալֆորվիլի, Իսիի եւ Փարիզի մասնաճիւղերու անդամները հանդիպումի, այս շաբաթ ժամը 20ին, 19a rue Caumartin: Կը դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Վարդանանց Պատերազմը եւ Փետրուարեան Ապստամբութիւնը»:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, (57 Պուլվառ Ժուրտան): Նիւթ՝ Մեր ոսկեդարեան գրականութիւնը (Փաւստոս Բիւզանդացի, Մովսէս Խորենացի, Եղիշէ): Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Ապրիլ 29ին Ֆր. Կապ. խաչի Օրը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղին, Cercle Militaireի մէջ :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
(ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Սեւակ», «Րաֆֆի» եւ «Փոթորիկ» խումբերու կողմէ, այս չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, **Chope du Nord**ի մէջ:

Կը խօսին՝ ՏՕՔԹ. Մ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ, Վ. ՕՇԱԿԱՆ, Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ:

Նիւթ՝ Ընկերվարութիւնը միջո՞ց թէ նպատակ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շատ կարող appieceur մը, (էրիկմարդու) չափի վրայ աշխատելու համար: Առաջին catégorie, ներկայանալ մօտէլով մը: Non qualifié s'abstenir: Ինչպէս նաեւ երիտասարդ աղջիկ մը retoucheներ կատարելու համար: Դիմել **DERYS**, 11 rue Le Marois, Paris (16): métro Porte de St. Cloud:

Ծախու տուն

Մեկնումի պատճառով ծախու է տուն մը մեծ պողոտայի վրայ: Ունի եօթը սենեակ, 15 մեթր ճակատ, 343 քառակուսի մեթր հող: Պարտէզով: Դիմել Պ. Եղեկիէլեանի, 20 Ave. Pasteur, Իսի լէ Մուլինօ, ամէն օր ժամը վեցէն վերջ: Մեթրօ Mairie d'Issy:

RAKI DUZE

Զուտ խաղող, անիսոնէ,
Մասնաւոր ալամպիքէ
Պատրաստուած է խնամքով,
ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ անուշ - հոտով :
Տալաքիւփէեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ,
Ի ցնծութիւն ամէնուն,
Սրճարանէն մինչեւ տուն :
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
N. PAPAZIAN
2, Rue Félix - Faure, Paris (15) Tél. Vau. 26-69
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
Maison Fondée en 1933, MARSEILLE

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! ! ! Միակ ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ է որ կը պատրաստուի Ֆրանսայի մէջ, Հայ բնտանիքի ձեռքով :